TOMRİS UYAR

◆

Bütün Öyküleri

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

BÜTÜN ÖYKÜLERİ

Tomris Uyar (İstanbul, 15 Mart 1941 - 4 Temmuz 2003) İlkokulu Taksim'deki Yeni Kolej'de (1952); ortaokulu İngiliz High School'da (1957); liseyi Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde (1961) okudu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi (1963). 1987'de Boğaziçi Üniversitesi'nde "Çağdaş Öykü ve Türk Öykücülüğü" adlı seçmeli bir ders verdi. Ü. Tamer ve C. Süreya ile birlikte *Papirüs* dergisinin yayınına katıldı. 1968'den itibaren İngilizceden altmıştan fazla kitap çevirdi; Türkçeye dünya yazınından yapıtlar kazandırdı. *Yürekte Bukağı* ile 1980, *Yaza Yolculuk* ile 1987 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı; *Güzel Yazı Defteri* ile 2002 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 2011'de 70. yaşı dolayısıyla Mimar Sinan Üniversitesi'nde bir sempozyum düzenlendi. 2002'den bu yana Yapı Kredi Yayınları'nda olan Tomris Uyar'ın bütün kitapları Delta dizisinde iki ciltte toplandı.

Yapıtları:

Öykü: *İpek ve Bakır* (1971), *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi* (Nedim Günsür'ün resimleriyle, 1973), *Dizboyu Papatyalar* (1975), *Yürekte Bukağı* (1979), *Yaz Düşleri / Düş Kışları* (1981), *Gecegezen Kızlar* (1983), *Diz Boyu Papatyalar* (Toplu Öyküler, 1984), *Dön Geri Bak ve Rus Ruleti* (2 cilt Toplu Öyküler, 1985), *Yaza Yolculuk* (1989), *Sekizinci Günah* (1990), *Otuzların Kadını* (1992), *İki Yaka İki Uç* (Gençlik Öyküleri: Seçmeler, 1992), *Aramızdaki Şey* (1997), *Güzel Yazı Defteri* (Ali Arif Ersen'in resim ve fotoğraflarıyla, 2002), *Metal Yorgunluğu* (Haz.: Handan Inci, Doğan Kardeş Seçme Öyküler, 2009).

Günlükler-Denemeler-Eleştiriler: *Gündökümü 75* (1976; eklemeler yapılarak *Sesler, Yüzler, Sokaklar* adıyla 1981'de, *Gündökümü (1975-1980): Bir Uyumsuzun Notları*, adıyla 1990'da yeni basımları yapıldı), *Günlerin Tortusu: Bir Uyumsuzun Notları* (1985), *Yazılı Günler (1985-1988)* (1989), *Tanışma Günleri / Anları (1989-1995)* (1995), *Yüzleşmeler: Bir Uyumsuzun Notları (1995-1999)* (2000), *Gündökümü: Bir Uyumsuzun Notları* (2 cilt toplu günlükler/yazılar, 2003), *Kitapla Direniş: Yazılar, Söyleşiler, Soruşturmalar* (Haz.: Handan İnci, 2011).

Tomris Uyar'ın
YKY'deki kitapları:

İpek ve Bakır *(2002)*
Güzel Yazı Defteri *(2002)*
Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi *(2003)*
Gündökümü, Bir Uyumsuzun Notları I *(2003)*
Gündökümü, Bir Uyumsuzun Notları II *(2003)*
Yürekte Bukağı *(2004)*
Dizboyu Papatyalar *(2004)*
Gecegezen Kızlar *(2005)*
Yaz Düşleri Düş Kışları *(2005)*
Otuzların Kadını *(2005)*
Sekizinci Günah *(2005)*
Aramızdaki Şey *(2006)*
Yaza Yolculuk *(2006)*
Kitapla Direniş *(2011)*
Bütün Öyküleri *(Delta, 2014)*

Doğan Kardeş
Metal Yorgunluğu - Seçme Öyküler *(2009)*

Tomris Uyar

BÜTÜN ÖYKÜLERİ

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4264
Delta - 19

Bütün Öyküleri / Tomris Uyar

Kitap editörü: Murat Yalçın

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Uygulama: İlknur Efe

Baskı ve Cilt: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Başkent O.S.B. 22. Cad. No: 6 Malıköy / Ankara
Tel: (0312) 640 16 23
Sertifika No: 26886

1. baskı: İstanbul, Kasım 2014
ISBN 978-975-08-3074-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2014
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

İçindekiler

İPEK VE BAKIR
Çiçek Dirilticileri • 13
Temmuz • 19
Kuytuda • 23
Konuk • 28
Rüzgârı Düşün • 34
"Dağlar Sada Verip Seslenmelidir" • 40
"Bir Günün Sonunda Arzu" • 45

Mazi Kalbimde Bir Yaradır
I./ Düğün • 51
II./ Gün Döndü • 58
III./ Uzaktan Yoldan • 63
IV./ Biraz Daha • 68

Yürek Hakkı • 71
Ovasız • 76
Kurban • 81
Allı Turna • 86
Evin Sonu • 89
"Sarmaşık Gülleri" • 97

Sonsöz Yerine • 101

ÖDEŞMELER VE ŞAHMERAN HİKÂYESİ
ÖDEŞMELER
Önsöz • 107

Köpük • 114
Çiçeklerle • 119
Güler Yüzlü Bir Komşu • 130
Dön Geri Bak • 137
Elişi Göllerde • 148

Eptalikos Üçlüsü
Köpek Gezdiricileri • 155
Derin Kazın • 161
Sağlar • 166
Yusuf ile Zeliha • 177
Sevdadır • 182
Ormanların Gümbürtüsü • 186

ŞAHMERAN HİKÂYESİ • 197

DİZBOYU PAPATYALAR
Hakların En Güzeli • 247
Emekli Albay Halit Akçam'ın İki Günü • 253
Yaz Suyu • 269
Şen Ol Bayburt • 277
Dizboyu Papatyalar • 285
Ömür Biter Yol Biter • 296
Limanda • 302
Aykırı Dal Üstüne • 313

YÜREKTE BUKAĞI
Anlat Bana • 323
Güneşli Bir Gün • 331
Süt Payı • 337
Ayşe, Haklı • 352
Akan Sularla • 360

Düş Satmak • 367
Ilık, Yumuşak, Kahverengi Şeyler... • 377
Dikkat! Kırılacak Eşya • 385
Uzun Ölüm • 395
Yürekte Bukağı • 402

YAZ DÜŞLERİ / DÜŞ KIŞLARI

Kuskus • 415
Filizkıran Fırtınası • 422
Metal Yorgunluğu • 432
Beyaz Bahçede • 444
Oyun • 451
Bayırdaki Ilgım • 458
Zula • 467
Rus Ruleti • 471
Kuşluk Rakısı • 484

GECEGEZEN KIZLAR

Öykülere Girerken • 493

Sonucu Belki • 495
Ormandaki Ayna • 504
Geriye Kalan Günlerimizin İlki • 515
Kavalın Parmak İzi • 523
Gecegezen Kızlar • 530
Sonsuza Dönüş • 537
Sue Ellen ile Recep'in Kaçınılmaz Karşılaşması • 547
Alien • 553
Yalnızağaç Durağı • 561
Düşkırıcı • 572

YAZA YOLCULUK

Gülümsemeyi Unutma • 581
Son Sanrı • 588
Kalenin Bedenleri • 595
Küçük Kötülükler • 607
Bol Buzlu Bir Aşk Lütfen! • 615

Yaz Şarabı • 626
Kedibalı • 637
Ölen Otelin Müşterileri • 643
Düzbeyaz Bir Çağrı • 652

SEKİZİNCİ GÜNAH
Kişisel Sorgulamalar • 663
Kelepir • 667
Dondurma • 673
Yapayalnız Bir Gök • 681
Mavikan Kokusu • 692
Alte Liebe: Küçük Akşam Müziği • 699
Pasaport • 705
Manastırlı Hilmi Bey'e Beşinci Mektup • 712

OTUZLARIN KADINI
Pentimento • 723
Otuzların Kadını • 736
Sarpsarı Dönüş Yolu • 743
Fal • 753
Gelgit • 769
Pençe • 784
Alatav • 799
Çivi • 813

ARAMIZDAKİ ŞEY
Aramızdaki Şey • 823
Tazı Payı • 834
Güz Kızılı • 841
Yavruağzı • 849
Tahin-Pekmez Günleri • 858
Pıhtı • 869
Lal • 875
Akşam Alacası • 882

Öykülerin Başı-Sonu • 889

GÜZEL YAZI DEFTERİ

güzin • 894
olcay • 900
bülent • 906
kenan • 916
sema • 923

İPEK VE BAKIR

Çiçek Dirilticileri

Yağmur bütün gün yağdı. Damdaki kiremitler tıkırdadı. Rüzgâr oluklara, pervazlardan içerilere savruldu. Başları örtülü kadınlar geçti yoldan. Taşlar su sıçratarak kurudular. Bulutların arasından bir halka geçirdi güneş. Zayıf ve titrek. Üç araba geçti. "İkisi özel, sayılmaz. Sonuncusu benim," dedi Şükrüye, "sayılır!" Pencereye dayalı dirseklerini tükürükledi.

"Baban birazdan gelir." Annesi köşedeki sedire oturmuş, bacaklarını altına almıştı. Elindeki aynada yüzünü inceliyordu.

"Baban birazdan gelir." Şükrüye, annesinin güzel mi çirkin mi olduğunu düşündü. Babasına sormuştu; "Güzeldir," demişti babası. Annesi çenesindeki sivilceyi sıktı, elini önlüğüne sildi. Şükrüye bir karara varamadan pencereden yana döndü.

"Babam birazdan gelir." Hava iyiden iyiye açmıştı şimdi; sokaktan geçen adamlar, yağmurdan sonra eskimiş görünüyorlardı. Paçaları çamur içindeydi. "Her pazar sinemaya gideriz, arada bir de babaanneye." Annesi duymasın diye sustu. Sesini azıcık yükselterek tekrarladı –arada bir de babaanneye– annesi bir kere daha duymasın diye. Sonra dönüp baktı. Annesi başındaki topuzu firketelerle dengeliyor, deliyordu. Şükrüye'nin dişleri kamaştı. Konuşacak şey bulamazdı annesiyle kalınca. Yalnızken hep susarlardı. "Baban nerdeyse gelir." Şükrüye bıktı, masadaki sürahiden bardağına su boşalttı, iş olsun diye içti.

— Sen de gelecek misin bizimle?

— Yok, işim var benim, dedi annesi, sonra Raşit beylere gideceğim.

Demek biz babaanneye gidiyoruz. Şükrüye küçük bir kırmızının boğazına yerleştiğini duydu. Şimdiye kadar kaç kere ağladığını saydı. On dört çıktı. Yirmiye kadar ağzını açmamaya

karar verdi. Yoldan şemsiyeli adamlar geçti, kapkara şemsiyeler. Yağmura yetişememişlerdi.

Kapı açıldı. Babası girdi içeri.

— Yine unuttun yağlamayı, dedi annesi. Ne var ne yok?

— Geciktim, kusura bakma. Hadi Şükrüye, Nazan, sinemaya.

— Ben gidemem, dedi annesi. İşim var. Evde otursanız olmuyor mu yani? Çocuğu üşüteceksin.

Şükrüye kaç kere üşüttüğünü saydı; dokuz çıktı.

Kapıdan çıkınca elini tuttu babasının, bir-iki kere burnunu kaşıması dışında, yol boyunca da hiç bırakmadı. Babaanne deyince babaannenin önce evini düşünürdü, sonra yüzünü. Babaanne güzeldi. Saçlarını ortadan ayırır, limon kolonyasıyla yatıştırırdı. Yakasında iki anahtarlı bir deste asılı dururdu hep.

Şükrüye yolun ıslak taşları üstünde yürünecek bir çizgi buldu. Her sokakta yürünecek en rahat çizgiyi bulmada üstüne yoktu. Şiir söyleyemezdi. *"H'ye kadar sayarım, sonra sayamam,"* diye düşündü. Babaanne H'ye kadar saydırırdı ona konuklar varken. Şükrüye utanırdı. "Ne güzel de sayıyor!" diye bağırırlardı konuklar.

Babaannenin yeşil çiçekli fincanları vardı. Babası ayağa kalkardı alırken. "Zahmet ettin. Gelecek hafta Nazan da gelir," derdi. Oysa üçü de onun gelmeyeceğini bilirlerdi.

Annem gelseydi üşütürdü, değil mi? Şükrüye babasına baktı. Annesini severdi ama babasını daha çok. Babasının eli sert, tırnakları sarıydı. Filiz'in babasından daha uzun boyluydu. Ne sinir kız! Derslerini iki kere yazıyor, bir de temize çekiyordu: üç. Ama babası çok yaşamazdı besbelli. Saçları dökülmeye başlamıştı.

— Simit ister misin?

— Yok.

Akşam yemek yemezse annesi kızardı. Arada yedikleri sayılmazmış. Babaanne koca bir tabakta beyaz bir tatlı getirirdi:

çevirme. Bir bardak da su. Fincanlar, bardaklar yeşil sabun kokardı. Babası az şekerli içerdi kahvesini. Şükrüye içsin diye tabağına dökerdi biraz. Babaanne boyuna mutfağa girip çıkardı. "Evleri bizimkinden küçük," diye düşündü Şükrüye, "çünkü mutfak taşlığa bakıyor." Bir kapı daha vardı taşlığa bakan ama Şükrüye hiç açmamıştı o kapıyı. Üç ay önce o odanın ampulünü değiştirmişti babası. "Ne zahmeti anne. İşimiz bu." O cebinden tornavidasıyla kontrol kalemini çıkarırken koltukları kabarmıştı Şükrüye'nin.

Bakkalın oraya gelince babası durur, "Annene sinemaya gittiğimizi söylersin," derdi. "Babaannelerde üşütürsün diye korkuyor." İnanmadan, babasının söylediklerini dinlerdi Şükrüye, onunla gizli bir şey paylaştığı için gönenirdi. Akşam yemeğe oturduklarında masanın altından onun elini tutardı. "Filim güzeldi," derdi annesine, "Üç kişi öldü. Öyle ağladım ki." Babasını güldürmek için daha inandırıcı ayrıntılar bulurdu. "Baştaki miki renkliydi," derdi. O zaman babası H'ye kadar saymış gibi gülerdi. Gözleri birbirine yakındı, kaşları kalın bir çizgiyle birleşmişti, ama gülünce dişlerinden başka hiçbir yeri görünmezdi.

Kapıya biraz kala sekmeye başladı Şükrüye. Oraya kadar koşsa bile son yedi metreye gelince gecikmek, yolu uzatmak ister, tek ayakla sekmeye başlardı. Çok sevindiğine utandığı için mi ne?

Kapıda biraz beklediler. "Hoş geldin oğlum," dedi babaanne içerden. "Geliyorum." Kapıdan girdiklerinde, "Pabuçlarını çıkarmayı unutma kızım Şükrüye," dedi. Taşlıkta Şükrüye, doya doya bir daha baktı babasına.

— Baban hasta, yatıyor.

Babaannenin sesi musluk gibi açıldı taşlığa. Gençleşmişti. Taşlığın dört yanında çiçekler duruyordu. Sepet sepet. Zambaklar, süsenler, şebboylar, güller, menekşe....

— Bir karanfil kopar Şükrüye, dedi babaanne.

Saçına pembe bir gül iliştirmişti. Yüzü de pembeydi. Dedenin hastalığıyla çiçekler arasında bir ilinti kurmaya çalıştı Şükrüye. Babasının yüzü kızarmıştı. Dedesini hiç görmediğini

düşündü Şükrüye. Onlar oda kapısını açarlarken çiçekler hep birden koktular.

Kimse yoktu içerde. Babaanne, omuzlarına siyah bir atkı sarmıştı. Mutfağa kahve yapmaya koştu hemen. Şükrüye bacak bacak üstüne atarak kahvesini üfledi, dudağının üstündeki tüylerin kıpırtısı durunca da içmeye başladı. Babaanne sessizliği bozmak için, "Nazan nasıl?" diye sordu. "Şükrüye kızım taşlıkta oynasana. Biz de babanla konuşalım. Yalnız çiçeklere dokunma."

— Nazan iyi, işi varmış, dedi babası. Ne oldu babama?

— Üşütmüş.

Taşlık karanlıktı. Kokulu karanlıkta çiçeklerin renkleri babaannenin ince uğultusuna karışıyordu: "Elini öpüver oğlum. Baba oğul arasında olmaz dargınlık."

Çiçeklerden çok taşlığın öte yanındaki kapı çekiyordu Şükrüye'yi. Açsa mıydı? Dede orada mıydı ki? Yüreği çarparak kapının tokmağını çevirdi. Bir süre hiçbir şey göremedi. Odada bir nezle kokusu vardı yalnız. Gözleri alışınca yatağı seçti. İki iskemleyle tahta bir masa duruyordu yatağın yanında. Karşıki duvara babaannenin beyaz elbiseli bir gençlik resmi asılmıştı. Saçları örülüydü. Bir iskemleye dayanıyordu. Çizmeli bir adam oturuyordu iskemlede. Eski bir oda görmenin ezikliği çöktü Şükrüye'nin üstüne. O sırada yataktaki gölge doğruldu: "Kimsin sen?"

Şükrüye karşılık vermek istedi, olmadı. Yerinde kalakaldı.

Elini uzattı ihtiyar.

— Sen Şükriye'sin herhalde? Gel bakalım. Yaklaş. Ama önce pencereyi aç da yüzünü göreyim.

Şükrüye çekinerek pencereye yanaştı, ayaklarının ucuna basarak camı itti. Yukardan vuran ışık, ihtiyarın kırçıl saçlarını, aşağı doğru yaylanmış kara kaşlarını, gür bıyıklarını aydınlattı.

— Ne zaman geldin sen Şükriye?

— Biraz önce.

Böyle diyerek suçunu hafifletmeyi umdu.

İhtiyarın yüzünde suçlayıcı bir öfke gizliydi sanki. Özellikle ağzının ucundaki kıvrımlarda.

— Otur bakalım, dedi. Otur bakalım şöyle.

"İhtiyar bir adamın küçük bir kıza soracağı şeyleri bilmiyor," diye düşündü Şükrüye. Konuşmayı zorladı.

— Okula gelecek yıl başlıyorum. Adım Şükriye değil Şükrüye'dir. Hasta mısınız?

— Ya, üşüttüm.

— Üşütmek kötüdür, annem...

Dedenin hoşlanmayacağını sezerek sustu. Sonra:

— Çiçekler sizin mi?

— Benim.

— Hepsi mi?

— Hepsi.

— Ne yaparsınız bu kadar çiçeği?

— Satarım.

— Peki, ya beğenmezlerse?

— Beğendiririm. Neden beğenmesinler? Bunca ter dökü-yorum. Bak: her akşam geniş bir kova alırım. Çiçeklerin çürümüş saplarını, kararmış yapraklarını ayıklarım. Köklerini biraz keserek kovadaki suda dinlendiririm. Yüzlerine sık sık su serperim. Sabaha dirilirler.

— Demek siz çiçek dirilticisisiniz? dedi Şükrüye. Bizim köşede öyle birine rastlamıştım. Bir de vazo satan bir adam görmüştüm; koca bir vazoyu kucağında dolaştırıp duruyordu. Param olsaydı alacaktım.

İhtiyar duygulanmıştı.

— İyi kızsın Şükrüye, dedi. Babana çekmişsin. İçerde mi? Çok oldu görmeyeli eşşeği.

Şükrüye utandı ama kızmadı.

İhtiyarın bıyıkları titriyordu.

— Sen müthiş bir kız olacaksın Şükrüye. Öyle gözüküyor. Çabuk alışacaksın. Bilir misin, önceleri satamazdım çiçeklerimi, kıyamazdım. O zaman gençtim. Güzelliği kanıksamamıştım daha. Zamanla alışıyor insan.

— Ben de kökleri, yaprakları tanıyabilir miyim?

— Tanırsın, dedi ihtiyar, tanırsın. Hem sonra malını elden

çıkarmayı öğrenmelisin. Arasıra için yanacak, ama geçer. Soğukkanlı olmalısın. Güç iş bizimki. Başka işlere benzemez. Gazetelerin küçük ilânlarında adı geçen mesleklerden değildir.

— Babam bana gazete okur, dedi Şükrüye. Sabahları işe gitmeden. Hem biliyor musunuz, sizin işinizi herkes yapamaz.

İhtiyar coşmuştu. Göğsü, yırtık pijamasının altından inip inip kalkıyordu.

— Rozet satıcılığı gibi, dedi soluk soluğa.

— Sabun-köpüğü-üfleyiciliği gibi! diye haykırdı Şükrüye.

— Kulunç çıkarıcılığı gibi, dedi ihtiyar.

— Vazo dolaştırıcılığı gibi, dedi Şükrüye.

— Ayrıntıcı bir meslek... dedi ihtiyar. Herkes nasıl para kazandığıma şaşar. İşin ucunda bel bağladığın şeyin yok olması da var çünkü. Baban gibi. Kapıyı vurup gittiği gün nasıl sarsılmıştım. O tüccar kızıyla evlenmeyi aklına koymuş bir kere. Dinlemedi. Elimi bile öpmedi hâlâ.

Şükrüye burnunu kaşıdı ağlamamak için.

— Ne diyordum? dedi ihtiyar. Soylu mal satıyorum, ama ne yaparsın ki mesleğim önemsiz. Soylu ve önemsiz.

Yatağında doğruldu. Şükrüye, onun gövdesine göre çok cılız olan kollarına baktı.

— Yoruldum artık, dedi dede. Hadi git de merak etmesinler. İyi kızsın. Gene uğra bana, olmaz mı?

— Uğrarım, dedi Şükrüye. Söz.

İhtiyar öksürerek yatağına uzandı. Yorganın altına gömülene kadar ona baktı Şükrüye.

Yolda babasıyla hiç konuşmadılar. Şükrüye hep dedeyi düşündü. Eve girdiklerinde annesi sedire oturmuş, tırnaklarını boyuyordu.

— Raşit beyler babamla ortak oluyorlar, dedi. Sermaye meselesi çözümlendi böylece. Siz ne yaptınız? Filim nasıldı?

— Babaannelere gittik, dedi Şükrüye, dedeyi çok sevdim.

1965

Temmuz

Kendini ne zaman düşünse, bir merdivenden iner görüyordu. Eli, annesinin elinde; küçük tırnakları yenmiş, kirli; kirler kurşun kalemle çıkarılmış, kalem kaymış *(Anne, öyle derinden kesme, sızlıyor sonra),* tırnağı çevreleyen deri kapkara olmuş o yüzden, ağza acı geliyor, bir şey tutarken kıpırdıyor, belli belirsiz sancıyor. Neyse, annesinin avucunda gizli ya, kimseler göremez. Azalan günün tarazlı uçları (yıpranmış, tutamaksız) darmadağın yayılmış göğe. Yaz, bu demekti biraz da o günlerde: el, annenin eli içinde, denizli akşam kokusu, kum, ıslak lokantalar, iskeleye giden yol. Sabah kalkılınca hava güneşli. Parmaklarının ucuna basa basa perdeyi açarsın. Muşamba soğuktur. Ahşap evin kapısındaki demir indirilir: Artık gelen gelsin. Mutfak penceresinden sarmaşık görünür. Mutfak bahçesi beyazdır, geceden kalma bilgiçliğini sürdürür, ceviz ağaçlarını salar. Bu temmuzu gözden kaçırmamalı, her ayrıntıyı bir yana çivilemeli. Şaşkın. Önce babanın tıraş suyu ısıtılacak. "Kırmızı ibriği ocağa koyuver kızım, çabuk." Demek denize gidiyoruz. (Denizde karpuz kabukları... Kıyıya inen yol buğuyla örtülüdür, gül fidanlığından geçilir, bir adam kasketlerle mayolar satar; biz yokuştan inerken bir eziklik çöker üstümüze. Sıcaktan.) Suyun başında bekleyeyim de çabuk kaynasın. İçimden şarkı tuttururum, şarkının bir yerinde su nasılsa ısınır. Önce kenarları kabarcıklanır. "Haydi! Çabuk ol kızım." Sonra sofraya geçilir. "Çaydanlığı getiriver." Kahvaltı örtüleri damalı olur. "Ekmeği elle koparmak ayıptır."

İşte böyle bir günün (ya da o günün) sonunda, dediği merdivenden iniyordu. Saçı örülmüş, iki kurdeleyle bağlanmıştı. Kurdelelerinden özellikle hoşnuttu, çünkü uçlarındaki biçim-

siz şerit kesilmişti; üstelik örgüler sıkıydı, başını iki yana sallayabilirdi korkmadan. Merdiven, geniş, eğik bir yola iniyordu. Ta uzakta vapur. Babası son çıkanlardandı. "Bizimkiler bekler nasıl olsa." Elini annesinin avucundan kurtardı, örgüsünü çekeledi. Daha istediği kadar uzamamıştı saçı. Aslında saçının uzunluğunu merak ettiğinden değil, günün bu saatinde saçını ellerse akşam iyi geçerdi onca, yoksa 'merak' kendine karşı bulduğu bir özürdü. Hem bu kural sağlam mı acaba? Arasıra yançizmek gelirdi içinden, ellememek, sonra yançizmenin de kurallaşacağını düşünürdü. (Demek sağlam.)

Bugün, yani yıllar sonra, aynı akşam saatinde, topuzuna bir firkete sokarken anlıyor bunu, kuralını buluyor. Tek başına bir pastanede oturmuş mektup yazıyor şimdi. Her mektup kuraldışıdır, çünkü eksiktir, söylenmemiş kalır, deneycidir. (Daha sağlam.) Durdu. Önündeki listede çay: 150 krş. Garsonun suda dinlenmiş çilli eli camın üstüne bir fincan çay bırakıyor. Kapıdan giren rüzgâr, renksiz suyun yüzeyini dalgalandırıyor. Pastane, yarı ıslak bir kesme şeker gibi tabağında dağılıyor, eriyor, masalara ayrılıyor. Çayın tadı ne gibi?

"Kızım yesene, lokmalar ağzında büyüyor bu çocuğun." Vişne reçeli çiğnendikçe eskir, akşamsa yoğurdun üstüne dökülür; damalı örtüdeki taze ekmek kırıntıları nedense midemi bulandırır. Oysa akşamları deniz kıyısındaki çaycıda annemle otururken rüzgâr örtüleri savurur. Temizlik kokar. Bacaklarıma bir kedinin utangaç burnu değer. Bakışırız. Dengeyi benden yana bozmamak için onu kucağıma almaya kalkmam. Bırakırım yalansın, okşarım...

— Kızım sürme elini şu hayvana. Pire içinde... Efendim? Evet çay, ama birazdan. Birini bekliyoruz da.

— Anne, kışın niçin babaannemeye yolluyorsunuz beni?

— Sıkılıyor musun orada?

— Yoo, ama siz de gelseniz.

— Bakalım.

Babaannelerde bir oda var. Bu kış o odada yatacakmışız. Basamakları çıkıp sağa kıvrıldın mı hemen orada. Daha kolay

ısıtılıyormuş. Kışın camlar buğulanır. Akşam radyoda fasıl heyeti vardır: Ne dökmek istesem yaş var. Sözlerini anlamam, ama üzülürüm. Masanın altında oynarım. Tek başıma.

— Anne, yalnız o evde merdivenler çok gıcırdıyor.

Bir gece babaanneyle uyurken bir patırtı duymuştum; birileri üst kata çıkıyordu. Hemen tavandaki ışığa bakmıştım, sallanmıyordu. Yatakta dikilip öksürdüm. Boğmacaydım; hep ayağa kalkardım öksürük tutunca. "Uyu kızım, uyu canım." "Anneler geldi sandım babaanne. Perdeleri çek, ay görünmesin."

Annesine belli etmeden örgüsünü bir daha elledi. Durdu bir süre. Ansızın karar verdi:

— Anne, utanıyorum söylemeye ama aydan korkuyorum ben. Hem merdivenler çok gıcırdıyor o evde.

— Koca kız oldun artık. Korkmak yakışmaz sana. Korkmuyorum de kendi kendine... Öcü filan da öğretmedik. Nerden çıktı bu korku bilmem. "Geçer." Bir kadın sesi. (İkindileri, annesinin kolunda kabul günlerine.)

— Gece uyanıyorum, siz geldiniz sanıyorum.

— Ondan mı korkuyorsun, biz geldik diye mi?

— Yoo.

— Bak canım. Bu gece babaannenle kalacaksın, sakın beni utandırma. Babanla gelecek. Bizde tabii. Bizim evde. Suzan hanımlara gidiyoruz da. Seni yalnız bırakmak istemedik. Yatıya yokuz. Babaanneyle güzel güzel oturursunuz. Korkmazsın değil mi?

Korkmazsın. Korkmazsın. Mazsın. Mazsın. Değil mi? Mi? Ha? Ha? Ha? Ha...

Kasanın çıngırağı fiyatları çalıyor. Başını kaldırıyor ansızın. Pastanenin sigara dumanı arasından yapışık yüzler uzanıyor: Korku. Korkuluklu köprüler, can simitleri, tahlisiye sandalları, kilitli kalmış dolmuş kapıları, dörtnala denize inen ahşap evler, yolların tuzakları, ölü kedi gibi kıvrılmış kese kâğıtları, üst kattan pencereye inen urgan, bilek kesilip çıkarılan altın bilezik, suda eriyen muska... Bitmiyor. Beyaz bir gecelik giy. Lâvanta çiçeği koksun. Yüzünü ov. Yastığı kabart. Çarşafı ger. Sonra banyoyu doldurursun. Sıcak musluk: kırmızı. Karnına kırmızı bir ılıklık dolar. Göbeğin, göğüs

uçların kesinleşir. Sıcaktan titrersin. Soğuk bir yere dayarsın başını. Önünde diş macunu, fırça, briyantin duran aynada yüzünün sırları dökülür. Dilini çıkarırsın, burnunu kırıştırırsın. Ayaklarından su sızar yere. Tıp. Tıp. Ufacık bir göl. Bir yerlerde bir zil sesi.

— Bak baban geliyor. Hiç belli etme korktuğunu, kızar sonra. Babaanne ocakta ızgara köfte pişirecek sana, oracıkta yedirecek. Yemekten sonra şiir okuyacak. Söz verdi. Hem yarın çabucak olur. Uyandın mı biz ordayız.

— Peki anne.

— Çabuk ol, karşıla onları, babaannenin elini öp.

Mektubu bitirdi. Tamamlayamadan. Yine yarım, eksik kaldı. Yine sağlam. Banyoda uğultulu, döne döne büyüyen, yayılan, kızaran bir damla kan. Bacaklarını ellerinle bastır, uğuldamasınlar, yerleşsinler. Eriyen, yüzen bir şey. Soğuk su: mavi musluk. Ohh!

— Suzanlar beş buçukta bekliyorlar. Çocuğa söyledin mi? Hazır mısın? Buradan doğrudan gidelim. Onlar eve dönerler. Sabah erkenden arabayla bırakacaklarmış bizi.

Zarfın ağzı yapışmıyor. Uzuyor. Uzun merdivenden bir daha iniyorum. Ben iniyorum. Aşağıda bastonuna dayanmış babaanne duruyor. Sırtını rüzgâra vermiş. Saçları havada. Yüreğimde kesik bir güvercin kanat çırpıyor. Acısa.

Aynı günün gecesi, babaanne:

— Kızım, babanla konuştum, seni bize yollamayacaklar bu kış. Onların yanında kalacaksın. Yaramazlık etme sakın..... Bu çocukluğun var ya, hiç yitirme onu, bazıları yitirmezler. Sen öyle bir çocuğa benziyorsun. Korun.

— Olur, söz.

1966

Kuytuda

İhtiyar, takma dişlerini başucundaki cam kâseden çıkardı. Bir silkeledi, sonra titreyen parmaklarıyla ağzına götürdü. Konuşmak gerekecekti birazdan; nerdeyse uyanırlardı.

Gün ağarırken akşam alacakaranlığının hüznünden daha mavi bir duman sarar ortalığı. Arka bahçelerin ağaçlarına çökelir, dizleri ağrıtır. Gençler bilmiyor, ama yıllar birbiri üstüne hiç aksamadan yığılınca alışıyor kişi, sis kalkar diyor ve gün ışımayı nasıl olsa becerir. Korkmak yersiz. İhtiyarlık budur işte: yeni bir günü bir organ haline getirmek, saatleri kendiliğinden sıraya koymak. Her sabah böyledir. Yumuşak terliklerimle evi dolanırım. Sızan muslukları kaparım, su şişelerinin örtülerini kaldırırım ki içilsinler, peynirin suyunu dökerim. Yürüyüşüm kimseyi uyandırmaz çünkü, ben yıllardır yürümeyi bilirim. Usulca. Öyle halıları, tahtaları eskitmem, taşlarda iz bırakmam. Ben gerekliyim evi sürdürmede. Ben olmasam onu kim hazırlar sabaha? Kim karşılar? Ama kalkar kalkmaz önce aynayı alırım elime.

İhtiyar önce aynayı aldı eline. Küçük, çatlak bir aynaydı bu; arkasında yanağına kocaman bir ben yapıştırmış pembe elbiseli bir markizle çok düzgün bacaklı –nasıl da becerikli Tanrım–, her adımını bilen bir marki dans ediyorlar. Üstleri başları tertemiz, yakalarının fırfırları kolalı. Çevrelerinde de Fransız ağaçları var, ne yazık ki bir yerde kesintiye uğruyor yeşillik. Kara, iri bir leke. Dalgınlıkla sigara söndürmüşler üstünde. Geçende çeyiz sandığından çıkarıp ovmuştu. Elişleri de var sandıkta.

Elişleri var var olmasına, hem de ne güzelleri, yalnız sarı lekeler

kaplamış bezleri, bir bilen olsa bu lekeler nasıl çıkar. Sandık lekeleri çıkar. Şu markinin kollarındaki danteller sözgelimi, şimdi nerden bulacaksın? Elişleri bile para etmiyormuş diyorlar, uğraşacak vakit yokmuş. Eskiden günler uzundu; kararında, tutumluydu. Ben kaç günler işledim bunları, perdeleri azıcık aralardım, o kadar. Ekrem'in annesi anlardı; beğenmişti. Aynayı o vermişti galiba. Bir de yüz görümlüğü altın saat.

İhtiyar, aynayı ağzına tuttu, takma dişleri her sabah koyup her akşam çıkarmaktan, dudak uçlarındaki yaralar derinleşiyordu gitgide, yapışıyordu. Kaşınan, kırmızı, vitaminsiz yaraları inceledi. Ağzı, hep belli saatlerde ve belli amaçlarla kullanıldığı için kendiliğinden bir ağız değildi artık. Olsa olsa bir yokluk kapansın diye başka birinin ağzı, gerekli kesintiler ve onarımlar yapıldıktan sonra, bu eti, pembesi ve öpüşü tüketilmiş deriye (kendi renksiz derisine) yamanmıştı. Yüzündeki iğretiliğin üstüne varmadan, hafifçe araladı dudaklarını; şaşılacak bir ustalıkla, her günkü ustalığıyla bir kerede yerleştirdi dişliği. A- A- A- dedi; iki sıra salya aktı yaralardan. Takma dişler tok bir sesle takırdadı, depreşti, sustu, en sonunda kalakaldı. Ellerindeki yapışkan sıvıyı önlüğüne sildi ihtiyar. Aynayı yine başucuna koydu. Yapılması gereken sürüyle iş var şeyden önce.

Ben hiç uyumam, ya da az uyurum. İki saat. Uykum çok hafif diye hiç uyumadım sayıyorum. Kapıda bir anahtar tıkırdadı diyelim, hemen ışığımı yakarım. Lambam başucumdadır. Giderken prize takıyorlar. Geceleri yalnızımdır çoğunlukla. Yatağıma uzanır tavanı gözlerim, sedirin çiçekli örtüsüne bakarım. Dolaplardaki dikiş iğnelerini, firketeleri, kol düğmelerini, tek küpeleri ve makbuzları düzene sokarım. Bir anahtar bulurum bazan, beyaz bir zarfın içine koyarım, anahtar *diye yazarım üstüne. Hepsi eve dönene kadar, evdekiler yatana kadar uyuyamam. Işıklar sönmüş olmalı. Yoo karıştığımdan değil; karışmam onlara, tek kelime sormam, beklediğimi de belli etmek istemem, ama kendiliğinden oluyor. Kızıyorlar. Bir şeylerin dışındayım biliyorum. Daha doğrusu bir şeyler bensiz sürüp gidiyor. Sandık örtüleri de para etmiyormuş dediklerine göre. Ben yine her gün silkeliyorum, yılmıyorum. Balkona çıkınca karşı*

balkonlardaki ihtiyarlar çarpıyor gözüme. Bu saatte yalnız onlar uyanıktır. Gizlice gülüşüyoruz. Yüksek sesle hatır sormak ayıp kaçacak. Hem mahalleyi neden telâşa verelim? Biz az gülüyoruz, sabahların tadını çıkarıyoruz, balkonlarda az yer tutuyoruz küçüle küçüle, yük olmuyoruz. Zaten gençler dayanamaz sabah havasına. Biz kaç yıl yaşadık, dile kolay, ölüm artık altedemez bizi. Kaç yıl yaşadıktan sonra hâlâ yaşamak öyle olağan ki...

Balkon kapısı kapanınca oda yenilenmişti. Tokmakları kopuk, yıllardır cilâsız, derileri pörsük dolaplara yeni bir yüz geçirilmişti: sabah havası. Sandığın üstünde pembe bir yorgan duruyor, bir çiçekli örtü, hepsinin üstünde de odaya evin genel havasına göre göstermelik bir çekidüzen, bir uyum veren çağdaş siyah örtü. İhtiyar, siyah örtüyü düzelttikten sonra önlüğünün cebindeki anahtar destesini çıkardı, en kocaman anahtarı ayırarak sedire yakın dolabı açtı, bir portakal aldı içinden (kendi portakalını), naylon torbaya sarılı tuzsuz ekmeği (kendi ekmeğini), çekmeceden de bir havlu parçası. Kapıya doğru ufak adımlarla sarsıla sarsıla yürüdü, koridora bir gözattı. Uyanmamışlar daha. Kapıyı kilitledi güzelce, hiçbir şey yapmayacakmış gibi, telâşsız adımlarla odanın ortasına kadar geldi, şaşırttı sonra, birden eteğini kaldırdı (geceliğinin eteği uzundu, top oynayan küçük köpekler vardı üstünde), etleri boşalmış bacaklarından çabucak sıyırdı donunu. Gece boyunca sararmış havlu parçasını kurtardı bacaklarının arasından, yerine bu temizini koydu. Donunu çekti, eteğini indirdi. Karnının tam ortasına bir temizlik duygusu yerleşmişti. Bozmamak için öbür havluyu hemen bir gazeteye sarıp iyice buruşturdu. Önemsiz. Artık kalkabilirler. İhtiyar, mutfağa doğru yürüdü, sızmayan muslukları ne olur ne olmaz sıkıştırdı, su şişelerinin örtüleri unutulmuş yine, geceden yağını, tuzunu gidermek için suyla doldurduğu peynir tabağını boşalttı. Sokak kapısının oraya geldiğinde dizlerini zorlayarak eğildi, dışardan sızan siyah ışıkta sıkışıp kalan gazeteye uzandı. Hem peynir tabağını, hem gazeteyi odasına taşıması gerekiyordu bir kerede. Sedire çöktüğünde yorgunluktan bitmişti, boynunu aşağı çeken kaslara bıraktı başını, kambur ve rahat

oturdu. Gazetede ne haberler var: "...gipur dantel elbisesi ve lame pabuçlarıyla çok güzel bir gecesindeydi.... ilgiyle izleniyor... Ankara grubuna yol göründü... üzgünmüş ve her gece bir başka kulüpte avunuyormuş diyorlar..." Çatalını peynire değdirdi; peynir yarıldı, cıvıdı.

Boğazımın deliği küçüldü. Lokmalar gitmiyor, diyorum gülüyorlar. Uyumadığıma da inanmıyorlar. Belki o yüzden tetikteyim, ışıktayım, uykusuzum. Boş bulunmamalıyım; hiç inandıramam sonra. Evet, portakal işe yarıyor, sürüklüyor ama çok ekşi. Küçükken ekşi portakalları yememe izin vermezlerdi annemle babam. Yengelerin evi Ada'daydı. Limon ağaçları istediğin kadar. Okul dönüşü yolda portakal yerdik. Ama yaz akşamları Ekrem de gelirdi. Bizde kaçgöç yoktu derim de inanmazlar; oturma odasında hep birlikte otururduk işte. Nişanlandık. Sonra bir şey oldu. Ekrem hastalandı, yok canım öldü, öldü ama ölmeden önce hastalandı diye bizimkiler nişanı bozdular, sonra öldü, yıllar sonra. Biriyle evlenmiş dediler. İncecikti, attığı adımı bilirdi. Elişlerini bir markiye satmalı en iyisi. Gipur dantel giyiliyor. Gelinliğim danteldendi. Karnım bembeyazdı. İnanmazlar şimdi söylesem, çünkü geçende yıkadılar beni, memelerimin altındaki pütürleri keselemeden, çabucak. 'Silin,' dedim, 'kazıyın,' dedim; 'deri katılmış, pörsümüş, kir değil,' dediler. Ama onu söylemiyordum. Karnım bembeyazdı, şimdiki gibi sarı çizgiler yoktu üstünde, doğurdukça da beyaz kaldı. Her kadın kocasını sever. Hem ben paradan yana sıkıntı çekmedim hiç. İyi oldu. Çocuklar, şimdi olmasam, duyarlar yokluğumu. Ben nasıl kocamın yokluğunu duyuyorum, tamtamına öyle. Yalnız bir şeylerin dışındayım. Örtüleri silkelemek yetmiyor. Ada resimlerinde bacaklarımın ne güzel olduğuna bakıyorum. Dolapları istediğim odaya koyardım o sıralar. Oysa bu odadayım şimdi. Yüzümü bir sonraki güne taşıyorum, bozulmuyor artık, kırışması bitti, tanıyan kimse kalmadı ki bozulsun. Kıllarım döküldü, kokmuyorum. Hep böyleydim sanki. İğrendirmedim.

Sabah, iki çocuklu becerikli bir anadır; onları paklar, yedirir, sokaklara yollar. Çevik bacaklar otomobillere atlar. İhtiyar bu yüzden çalar saatin sesini duyunca odasının kapısını kilitledi.

Mutfaktan, fokurdayan çaydanlığın sesi geliyor, dolaplar açılıp kapanıyor, ekmek kızarıyor, çatallar, bıçaklar. Ne kargaşa! Bunları bir sıraya sokmalı. Dolapların hepsini birden açmamalı sözgelimi. Kahvaltı örtüsü masaya geceden serilse, sabah, peynir konulur, çanta yapılır, kalemler unutulmaz.

1967

Konuk

Akşamüstleri inceliyor gitgide. Çevremizde bazı şeyler zorlanıyor, öyle ki köşebaşlarını, dönemeçleri tutan rüzgâr (gevşekliğinden büsbütün hız alan bir ip) aralıksız dönüşünü yarı yolda geren bir yınlamayla... kopabilir her an, tehlikeli... geniş alanlara açılıyor. Durmaz artık; boşuna. Halka halka bütün şehre yayılır, yapıların demirine çeliğine siner ve boş zamanlarda yankılanır oralardan. Hele uykusuz gecelerde ve deniz kıyısında. Elimizden hiçbir şey gelmezken. Her dönüşümde altımdaki çarşafın biraz daha buruştuğu, eskidiği, koktuğu bir yatakta ya da bir kıyı kahvesinde çay bardağını dudağıma götürürken –belki yağmurlu bir gün yaklaşıyordur, belki yadırgadığım biri ilişiyordur masaya, nasıl, tam bilinmez– derken rüzgâr köşeyi döner: çöp tenekelerinin kapakları yerde, antenler kopuk, çatı katlarında çamaşır ipleri darmadağın, yan masada gözlüklü bir adamın gazetesi kurtulur elinden, yelken dolar ve tuzlu bir beyazlık çarpar alnımıza. Yüreğimizde kıl payı.

Karşımda oturuyor. Bacakları yanyana duruyor, hiç kıpırdamadan. Kapıdan girdiğinden beri birbirimizi kolluyoruz gizlice. Altı yıldır görüşmedik. Okuldayken giydiği kahverengi kazak var yine üstünde. İyi ki. Demek çelimsiz güzelliğini usulca destekleyen kahverengilerden, grilerden vazgeçmemiş. Belki –belki değil mutlaka– nedeni başka, yani yakıştırmak kaygısı değil, her şeyi her şeye uydurmak zorunluğu. Küçük bir memurun kızıydı. Akaretler'de otururlardı o sıralar. Annesi terziydi galiba. Onu kahverengiyle griye; yoksulluğu soylulukla, seçkin bir beğeniyle örten renklere o alıştırmış herhalde. Yoksa terzi olan *öbürü*'nün annesi miydi? Komşuydular. Okula birlikte gidip gelirlerdi. Durakta birbirlerini beklerlerdi.

Yemekhanede aynı masada otururlardı. Önceleri karıştırırdım onları, bazan ikisine de selâm vermezdim. Yalnız *öbürü* (adını unuttum) başkaydı alışınca. Tatil günlerinde, bol etekleri, uzun çizmeleri, kırmızı yanakları, geniş şapkasıyla ayrı bir çağın kızıydı; sarı güller, dantel mendiller, işte öyle. Bu özellikleri yüzünden *öbürü* oldu zamanla. O, *o* kaldı.

İnceliği, dağınık kaşları, yuvarlak gözlüğünün altından birörnek gülümseyişi nasıl dinlendirir beni. Bakıyorum, altı yıldır özlememiştim onu aslında, arasıra yüzü gelmiş aklıma. İstediğimiz gün bıraktığımız yerden başlayabilirdik. Tıpatıp. Bunun payı da var aramamamda. Gülümsüyor, aramızda olabilir bir uzaklığı kapatmak için:

— Neler yaptın, anlat bakalım. Gülsen'le hep (tamam *öbürü* Gülsen'di) senin bir şeyler yapacağını konuşurduk.

— Hiç. Hiçbir isteğimi daha tam gerçekleştiremedim, diyorum. Sözü uzatmamak için kalkıp pencereyi kapıyorum. Rüzgârın gevşek ipine tutunmuş, yaylanan beyaz kuşlar. Bacakları incecik. O da dışarıyı gözlüyor benimle.

— Evin güzel, diyor. İyi bulmuşsun.

— Bir oda daha var, yatak odası yaptım. Ama aydınlığa bakıyor. Yukardan çöp falan atıyorlar. Pis.

— Oturma odasının önü bahçe ya, yeter.

Bir türlü akıl edemediğim en düz, en olağan çözüm yollarını ondan öğrendim ben: (Günümü o odada geçirirdim olur biterdi sözgelimi.) Gerçeklerin yaşamaya uygulanabileceğini kavradım. İçim ısındı, rahatladım.

— Hiç değişmemişsin, diyorum.

— Biraz şişmanladım.

— O değil de–

Okul bahçesinde çimenlerin arasına uzanırdık, keçiboynuzu kemirirdik, tarih çalışırdık. Yaza doğru. Kokular, çimenler belirginleşince. O zaman da kokuları alırdım, çimenlerde korkusuzca yuvarlanırdım. Yanıma yere uzanırdı. Bacaklarını güneşe doğru gererdi. Bacakları incecikti güneşte, kara tüylerle kaplıydı. Şimdi yeni, sivri burunlu, uzun ökçeli, siyahlığı bile daha tam yumuşamamış pabuçlar var ayağında.

Bir yerde mi çalışıyor? Nişanlandı mı? Yeri gelince soracağım. Aradan geçen altı yılda bendeki değişiklik: Kokuları daha iyi alıyorum şimdi, çimenlerde daha iyi yuvarlanırım. Alman Birliğinin kuruluşu da aklımda, yalnız tam tarihiyle değil. 1800'lerde.

— Ben çayı koyup geleyim. Sen dergilere bakadur.

— Peki... Zahmet etmeseydin ama, konuşuyorduk işte.

Çimenler ıslak olurdu. Çaydanlığı önceden doldurmuştum, ocağa koyuyorum. (Mutfakta ikindi-üstünün yemek kokusundan yeni kurtulmuş ılıklığı sürüyor.) Çimenler ıslak olurdu. Tepemizde güneş. Nasıl dayanırdık o kızgın güneşe. Gözlüğümü çıkarınca gözlerim yanardı, ensem çekilirdi. Tarihe biraz ara verelim. Hangi kitaplar çıkmış bu ay? Ama o kadar. Sanata bütünüyle saygı gösterenlerdendi, ezberciydi oldukça, yine de sevmeyi, ayırıp bir köşeye koymayı, en önemlisi unutmamayı bilirdi; ayrıntılarda saygısızlaşırdı yalnız. Ben de kurcalamazdım, ayrıntılara inmeyiverirdim, ikinci sırayı tutan sevdiklerimi paylaşırdım onunla. Birinciler, aceleci, dalaşmalı dostluklara birikirdi. Birbirimizden ne beklediğimizi bilirdik, buydu önemli olan, yeterdi. Dürtüklenmeyen, kendine dayalı bir şey. Saatlerce konuşmazdık da oda dolu kalırdı.

Sonraları, çok yakın, somut dostluklarda (ki o *yakın* dostum bile değildi) bir masanın çevresinde toplandığımız oldu; sıcak, yoğun birtakım şeyler paylaştık, onların masayı aşan yönetimine bıraktık kendimizi. Ama hiç şaşmazdı: gereksiz, kaçınılmaz bir gözgöze geliş, bir duraksama, biraz geciken bir karşılanış, o yoğunluğu başka bir masaya, başka bir akşama ertelerdi. Hadi yeni baştan. Hep bir çaba, bir gerilme, bir akşamüstü. Oysa bu odada şimdi, ya da okulun bahçesinde o zaman, ikimizin dışında bir durum, bir iniş, bir çıkış söz konusu değildi.

Odaya döndüğümde onu duvarlardaki resimleri inceler buluyorum; gülümsüyor. Bu gülüş bir yerde daha böyleydi, bir kere daha tamtamına böyleydi. Onun gülüşlerine benzemiyor. Her zamanki gülüşlerini çok iyi bilirim. Sevinç, ansızın değil usul usul açılır onun yüzünde, kendi tadına vararak, ve yüzünden öteye geçmeyi aklına bile getirmeden gözuçlarında

yoğunlaşır. Bu, öyle değil. Beni sevdiği, ayırdığı için. O anda odaya girdiğim için.

Tamam...

— Bir gün Aşiyan'a gitmiştik aklında mı? Öğle tatilinde. Zil çalar çalmaz nasıl yokuştan aşağı koşmuştuk.

Düz, beyaz bir yokuştu. Onarılıyordu galiba. Her çukuru atlayınca hızımız biraz daha artıyordu sanki. "Durağa vardığımızda soluk soluğaydık değil mi?" Ama otobüse binmedik, yürüdük. "Güzel bir öğle-üstüydü." Yaz iyice gelmemişti. Ter, yapışmadan kuruyordu sırtımızda. Tatlı bir esinti. Rumelihisar'a yaklaşınca kıyı daraldı, pürüzsüz bir asfalttan başka bir şey kalmadı. Bütün dükkânlar kapalı. Ağlar gelişigüzel serilmiş kıyıya. En güzelleri, mor ve kiremit rengi, çevreleriyle en güzel bağdaşanlar. Her şeyde bir bağdaşma, bir uyuşukluk, çünkü yaz tam gelmemiş. (Öyle yürürken, umulmadık bir dönemeçten sonra deniz çıkıverir karşımıza. Boş bir arsa, çöplerle, balık leşleriyle dolu bir arsa, hafifçe denize eğilir. Bu eğimin başladığı yerde, kıyıya basamak basamak, yani alışa alışa inen iki yandaki sıcak yalılara sapasağlam yaslanmış, köküyle toprağa sinmiş canlı bir yıkıntı durur. Üstten, ince bir toprak şeridiyle yalı duvarlarını çevreler. Deniz orada bir yıkıntıdan geçer, bir yarıktan ansızın çıkar karşımıza, hem cami mavisiyle değil, kendini ortaya koyarak, yiğitçe lacivert görünür ve ne zaman baksam bir martı uçar boydan boya.)

Bu, o gülüş... Ona göstermiştim; gülmüştü. Tam beklediğim gülüştü. "Çaylarımızı içerken nasıl surlardan konuşmuştuk..." Bu şehirde duvarların soluk aldığını, taşların boyuna kaydığını, bir şeylerin boyuna değiştiğini. Konuşmalarımızla bir şeyler kattık o öğleye, o kahveye. Dışardan biri bile sezerdi değişikliği. Neden bir daha alıp başımızı gitmedik öğle tatillerinde?

— Okuldaki ders-arası konuşmalarımızı düşünüyorum da, diyorum, o günün izlenimleri daha kesin, belki ilkliğinden, belki surlardan, belki benim duvardan.

— Hangi duvar? diyor kayıtsız bir sesle. Yüzü boşalıyor birden. Dudakları aralanıyor.

— Sana göstermiştim ya. Hisar'ın orada.

Kızarıyor, susuyor.

— Sevmiştin, diye üsteliyorum, gülmüştün.

— Evet sahi, diye örtüyor, ne çocuktuk o zamanlar!

Kesmeli.

— Çay olmuştur, diyorum. Kalkıp ışığı yakıyorum. Mutfak serin. Fincanları tepsiye dizerken kulplarını sola çevirmek gibi bir iğretilik; keşke pasta alsaydım, gibi. Geç artık. Tüylü bir yumak büyüyor boğazımda. Saçma! Kaşıkları gürültüyle koyuyorum fincanlara.

— Zahmet ettin. Ne gereği vardı şimdi? diye hep aynı eski kelimelerle konuşuyor.

— Sen çay seversin, diyorum. İki şeker, değil mi?

— Nasıl hatırlıyorsun? diye şaşırıyor. Pes doğrusu!

Hatırlamak değil, diyorum, başka bir şey. Unutmamak belki, diye ekliyorum usulca. Boş yere. Kullanacak.

— Aynı şey değil mi canım? diye suçlamaya geçiyor. Geldiğimden beri söyleyeceğim, sırası gelmedi bir türlü. Otur şöyle karşıma. Sinirlerin bozuk senin. Gevşe biraz. Yorma kendini; bak hâlâ ayrıntılardasın.

Rahat gerçeklerini ustalıkla sıralıyor: Dinlenmelisin. Yolculuğa çık. Üstüne yeni bir şeyler al. Oku. Gülümsüyor arada, ama gülümseme değil bu, gözlerine bir gülümseme resmi çiziliyor. Dediklerini duymuyorum artık, bacağımı kaşıyorum uzun uzun, çevremde engel olamayacağım bir hızla oluşan kalınlığı, yağlılığı yarmaya uğraşıyorum. Susarsam bir boşluk çünkü, konuştukça bir eksilme.

— Sen neler yaptın peki? diyorum. Umudum yok ama olsun.

— Anlatmaya değer bir değişiklik yok ki, diyor. Annemlerde kalıyorum. Çıkan kitapları okuyorum, sonra sinemalar, tiyatro.

Onun hakkında bildiklerimi tazeliyorum: Akaretler'de oturur, babası memurdur, annesi terzi (mi?). Bir ağabeyi, Gülsen diye bir arkadaşı var, o bol etek giyer, bu giymez. Bunları da kendisi anlatmadı bana; bir yerlerden, birilerinden duydum. Doğru mu bilmiyorum. Anlatmazdı ki. Dinlerdi; ben anlatırdım, o dinlendirirdi. Bugün kalkıyorum, altı yıl sonra...

— Bir çay daha içer misin? diyorum sesimi tatlı olmaya zorlayarak.

— Yok, teşekkür, diyor. Sinemaya biletim var, yetişemem sonra. Kalkıyor. Güneşli günlerde bile yanından eksik etmediği yağmurluğunu titizce katlayıp çantasına yerleştiriyor.

— Kendine iyi bak, yine uğrarım.

Nasıl da eksilmeden gülümsüyor... Kapıdan çıkışını, sokağın köşesini dönüşünü, yerde gazeteleri savuran rüzgâra karşı güçlükle karşı koyuşunu görüyorum. Hava soğudu.

Odamın duvarları daralıyor, öylece kalıyor, vınlamaların duvarlara sinmiş uğultusu sürüp gidiyor. "Öyle miydi gerçekten?" Bir kere, çimenlere uzanmazdı, yanlış; altına bir mendil sererdi. Sonra o gün Hisar dönüşü, yokuşu çıkarken birileriyle karşılaşmıştık (şimdi hatırlıyorum). Tanımadığım, uzaktan uzağa yadırgadığım kişiler. Bir süre hep birlikte çıkmıştık yokuşu. Tepeye varınca tek kelime söylemeden ayrılmışlardı (o da). Oysa yalnız yokuşu çıkmak değildi, öncesi vardı günün. (Birlikteliğimiz.) Sıcaktı. Onlar kahverengi kazaklarını çıkarmıştı. Ben yaza güç alışırım. Aylarca çıkaramazdım kazağımı. Girişken değildim onun sandığı kadar, ama o silikti düpedüz. Bunca silikken, benim yabancılık çektiğim, ayak uyduramadığım bir okulda o herkesle kaynaşmıştı. Yetenekli değildi, herkes bilirdi bunu, yine de sevilir sayılırdı; selâm verirdi, ölçülüydü, dinlerdi, bileti hazırdı, bacakları yanyana dururdu, girdiği kahvelere, geçtiği sokaklara sesinden bir şeyler katmazdı. Belki bu özellikleriydi. Tanıyorum. Belki değil. Bir çeşit.. ne bileyim.... Akşamüstü inceliyor gitgide.

Onu öğleden sonra aramıştım.

— Yalnızım. Çok canım sıkılıyor. Ha. Gelebilir miydin? Evet rehberdeki adres.

— Yarım saate kalmaz oradayım.

1966

Rüzgârı Düşün

"İnsanın beş tane derdi vardır," diyor Adam. Saçlarını bol briyantinle iki yana yatırmış; tepesindeki kıvırcık, inanılmayacak kadar kısa alnını aştıktan sonra kaşlarına dökülüyor; pırıl pırıl. Bacakları kısa, paçaları daracık, pabuçları hep boyalı, cilâlı (sanki konuşurken, çevresindeki kalabalığı küçümsercesine gözucuyla süzerken, durmadan yenileniyor, parlıyor), lâcivert ceketi uzun, kruvaze, omuzları müthiş geniş (vatkalı). Şişkin, inik sağ gözkapağının altından şaşı, kara sarı bakıyor. Yüzündeki her çizgi, dudaklarının iki yanındaki derin oyuklar bir bıçak yarası gibi ürkütücü.

"İnsanın beş tane derdi vardır. Sırasıyla: mayasıl, nasır, başağrısı, firengi ve kel..."

Bütün dertlere meydan okuyan bir Adam. Elinde bir iksir şişesi, "Bayanlar, baylar," diyor uyumuş bir sesle; o ses, bütün kalabalığın üstüne kibarca kapanmış bir kapı gibi, duymuyor.

"Bayanlar, baylar, sayın hemşerilerim, şu sağ elimde görmüş bulunduğunuz iksir, bütün bu saydığım dertlerin anası olan mayasıl ve bütün öbür diğer dertleri bir anda yok etmektedir. Bir kere denemek yeter. Ne kaybedeceksiniz? Hayır. Üstelik neler kazanacaksınız. Boş yok. İkramiyeleri hemen derhal alabilirsiniz, çünkü ikramiyeler uzakta değil, bankaların kasalarında değil, şu gördüğünüz siyah çantanın içindedir... Ama tabii mayasılınız yoksa haklısınız, o zaman almayınız, zaten müessesemiz bunu da düşünmüş bulunmaktadır. O zaman şu sol elimde görmüş bulunduğunuz patates soyacağına bir göz atınız. Bu sihirli patates soyacağı hem kabak oyar, hem de şöyle eğrilemesine tutulduğunda harikalar yaratır. Her okumuşun evinde bulunmalıdır bunlardan. Saygıdeğer hemşerilerim, bil-

diğiniz gibi yurdumuzda son olarak çıkarılan özel sermayeyi teşvik kanununun himmetiyle kurulmuş bu patates soyacağı ve bu iksir... Son fırsat beyler. Var mı aranızda cesaretli? İlk cesaretliyi bekliyorum. Son fırsat..."

son fırsat, son fırsat ama kimse onun gibi tutamaz bir patates soyacağını, istediği kadar kabak da oysun, diyor Şevket, *hem öbür saydıkları da uymuyor benim derdime, akşamüstleri başım dönüyor, konuşamıyorum, sesler uzaktan geliyor, kelimeler uzaktan geliyor, gün ağarırken dilimi ısırıyorum, ağzımda şişiyor ama mutlaka başağrısına iyi gelir, almalı.*

Adam, parmağında iri sarı bir yüzük parıldayan kıllı eliyle iksiri bir gazete kâğıdına sarıyor. Eh, bu da güven veriyor insana. Üstelik, "İşte bir cesaretli, bir talihli," diyerek Şevket'i gösteriyor. Şevket, ikramiyesi olan patates soyacağını utanarak cebine sokuyor. Artık herkes alıyor, ya patates soyacağını ya hayat kurtaran iksiri. Şevket gülüyor. Bir kere de milli piyangodan amorti kazanmıştı. Çok önce. Belki artık hep kazanır; bu onu gösteriyor. Çünkü Şevket aslında başı döndüğü için durmuştu kalabalığın biriktiği bu köşede. Bekledi. Amorti ne zamandı?

Yağan kar, gerilere sürüklüyor düşünceyi. Eskiye, bir vakitlere, ilke. Tokmağına ip bağlanmış ahşap eve. Sonra çamaşır yıkamak için gidilen bir gölde kıyıdan kayan sabuna, sabunun sürüklendiği kapıya... *Kapıyı açtın mı... Ohhh! günlük güneşlik... yeşil bir ova ve taylar. Kutsal sütlü, beyaz köpüklü, yeleli, yani gür taylar, koşar, koşar... su iner, açılır. Köpürüyor, bayılacağım yine gözlerimin önünde bir beyazlık, rüzgâr paralıyor beyazı, annemin mendili bu, yok yok, köylülerin beyaz sakalları. Hocanın yüzüme eğilmiş soluğu, bir ağlama bir ağlama, bir namaz bezi rüzgârda usul usul, annem ağlıyor (Tanrım sen Şevket'i bağışla, o bilmez). biri Çocuk dedi, uyandım, kibrit kutularındaki hilâller ve eski harfler döne döne uzaklaştı. biri Çocuk dedi, belki ben dedim; gözlerimi açtım, ADAM dedim, Hoca yüzüme üfledi; korktum, sonraları Adam hep geldi. Tanrı bağışlamadı.*

Ege'nin en güneşli ilçesinden, Menemen'den gelmişti Şevket. Daha küçücük bir insan yavrusuyken:

(— Çocuk hep bayılıyor. Nesi var ki?

— Havale.)

ben daha küçücük bir zenci yavrusuyken, der Şevket, *bütün gün oynardım güneş altında, ama o güneş böyle değildi, hiç eksik olmazdı. sırtımı verir kana kana titrerdim, her kas ayrı ayrı. nasıl da sıcaktı, rahattı. uzun süreceği besbelli bir ateşli hastalığın ilk büyük vuruşu gibi her yer terli, dalgın, dönüyor; göz dalıyor. ayaklarını ağacın en yüksek dalına dolaştırır aşağı sarkarsın, çayırlar terstir ama başın dönmez çünkü sıtma güneş vergisidir Ege'de. Ege'nin Menemen ilçesinde, kokular ilk elden gelir. oysa şu kış öğlesinde (ne kalmış o kokulardan) İstanbul'da, Taksim'de, Taksim sinemasının köşesini tutan şu cılız, tek başına ağacı geçtim şimdi. burada bizim cüce Dursun yeni hayat satar bu saatlerde, bacakları çarpıktır, ağacın dibinde durur. ağacın tam karşısında geniş camlar beklenmedik bir sıcaklıkla çarpar insanın yüzüne, üstünde KLM yazar, camın önünde uzun yapraklı ağaçlar, püskürtme güzel kokular, mayolu kız resimleri durur, onlara bakarım, radyodaki gibi korkunç adlar, eşya isimleri ve onların şarkılarını duyarım, her yerde anlamadığım kelimeler kullanılıyor, bugün de duydum kokuları ve şarkıları, gazı aldıktan sonra Migros kamyonuna yanaştım, bizimkiler gaz yakıyorlar büyükbey öleli. gaz pahalıymış, borçları bir an önce temizlemek için dikkatli olmak gerekirmiş, gaz dökülmemeli. küçük hanım öyle söyledi. eski yi düşünmemeliyim gaz alırken, küçük hanımın kızı öyle dedi: Rüzgârı düşün...*

— Şevket neden bayılıyor? Geçen gün ütü tahtasının üstüne düşecekti tutmasam. Ben korkmuyorum onun hastalığından, hemen soğan bölüp burnuna tutuyorum, ağzını açıyorum. Ağzı kenetleniyor. Önce dili tutuluyor, gözleri kayıyor, sonra elmacık kemikleri beyazlaşıyor. Ansızın, kullanamadığı bütün kelimeler birikiyor sanki dudaklarında, ahhhhh! diyor, başı yere vurana kadar ahhhh! diyor. Bayıldığını bilmiyor galiba. Ben yerleri temizliyorum o ayılmadan önce, kaldırıp bir iskemleye oturtuyorum. Bir doktora götürsek.

küçük hanımın kızı çok sever beni. bir kere ayıldığımda gördüm, dilimi çekmek isterken elleri kanamıştı.

gözlerimi açtığımda, dedi bir gün Şevket küçük hanımın kızına, *daha doğrusu yuvarlanınca, hep kar oluyor. ilk o gün... bizim Necatilerden dönerken yüzümü yıkamıştım caminin şadırvanında, annem eğlendiğimi anlamasın diye... çünkü annem hiç eğlenmez, hep çalışır, Necati'nin annesi gibi pek gözetilmez, o gün de yeni yıkamıştı entarimi, bembeyazdı, ayaklarım çıplaktı... annemin adı Ümmü Gülsüm, babamınki Ali Rıza... bir muska gördüm yıkanırken, her şeyi yıkardım eve götürmeden önce, onu da yıkadım... yazıları silindi, eridi. korktum, korkunca tutup büsbütün eve götürdüm... kadınlar vardı. hep birlikte muskaya baktılar... elden ele geçirdiler... göğüslerine, günışığına, ağızlarına tuttular, sustular. onlar bir kere daha sustuktan sonra Necati'nin annesi içeri yolladı beni... annemin ağladığını duyuyordum kapalı kapının ardında. Necati'nin annesi: köpeklere ekmek at, hocaya götür, kırk gün kırk kere kırk olursa belki...*

uğursuzluk başladı. kötü bir şey olacakmış. o zamandan bilirdim ki bizim oraların Tanrısı bağışlamaz... kötü bir şey olacak, kötü bir şey olacak, kötü bir şey olacak. olsa; hasta olsam da bitse. gece bitti, ovalardan doğan sabah güneşi vurdu alnıma, yüreğime sindi. hastalık umudu yok artık... güneş bütün içleri aydınlatır, elmacık kemikleri beyazlaşmış yüzlere uyku getirir, sivrilikleri soldurur. kalktım, yeni yıkanmış entarimi giydim. Necatilere oynamaya gittim, dedim ya, ilk o gece, muskayla dönerken...

— Neden bayılıyor acaba doktor?

— Sar'a.

— Kızıma anlattığına bakılırsa muskadan korkmuş...

— Efendim, dua etsin ki sizin gibi kültürlü, kendisiyle ilgilenen bir hanımefendi var, değil mi efendim? Maksat, onu ortaklaşa davranışa itmek, dolayısıyla ruhunu ve bedenini rahat ettirmektir, değil mi efendim? Tek türlü davranış olmalıdır dünyada ki ruh ve beden rahat etsin. Biz rahat edelim. Küçük

yaşta ruhta kalan izler, değil mi efendim, kolaylıkla izale olmaz, yani ilk korkular, nevrasteniye mütemayil bünyelerdeki...

— Ama her şeyi unutmuyor ki. Kızımın yaşgününü, aledeki herkesin adını, doğum gününü hatırlıyor; para biriktirip çiçek alıyor.

— Bunlar önemsiz hanımefendi, geçelim...

küçük hanım bir sürü doktora gösterdi beni, dertlerimi anlattı. Ama getirdiği iksirler bir işe yaramadı. kızı da öyle diyor. Kızı çok sever beni, onunla rahatça konuşuyorum. herkes seviyor evde, gaz almaya gidiyorum ama öyle uşaklar gibi değil. Necati var ya, o iyi bir ailenin yanında uşak, bizim beyin tanıdıklarının yanında. cin gibi çocuk Necati, büyük hanım diyor, geleceği varmış, büyük hanımla karşılıklı oturup konuştuğumuzda hep Necati'nin o büyük evdeki iyi uşaklığını konuşuruz. tahtalara vururuz nazar değmesin. Necati her şeyi bilirmiş, yoksa neden uşak olmak istesin o ailenin yanında... Annesi bizim beye yalvardı da ondan, diyorlar ama benim annem yalvarsa beni yollamazlardı ki; ben gitmezdim, gidemezdim, annem Necati'yle yolladı beni, haklıydı, böyle bayılmalar ayıptı çiftlikte, babamın durumunu sarsıyordu, en iyisi küçük hanıma armağan etti beni, o zaman bizim beyle yeni nişanlanmışlardı, ağlayıp yüzümü öptü, mendilini salladı. Necati'ye teslim etti beni.

(ben artık trene de binemiyorum) Necati'nin trende dediğine bakılırsa küçük hanım çiftlikte dolaşırken görmüş beni, beğenmiş, çünkü zenciymişim, yumurta gibi bir kafam, bembeyaz dişlerim, güleç bir yüzüm varmış (Necati söyledi, doğrudur). ağaçların en yüksek dallarına tırmanıyormuşum, sonra şehre gelince, her şeyin iyisini kötüsünü ayırdetmişim, terlikle çarşıya çıkmamışım, takım elbiselerim hep yelekli olmuş, yaz geceleri deniz kıyısında dolaşmışım (öyle diyorlar).

"Sen uşak değilsin ki Necati gibi," diyor büyük hanım. "Sen oğlumuzsun bizim." Büyükbey, ölmeden önce bankaya benim hesabıma para yatırmış; şimdi borç veriyorum onlara, konukları kapıdan uğurluyorum, çocukları bahçeye götürüyorum pazar sabahları. yalnız. yalnız bıçakla makası karıştırıyorum bazan... çarşıya çıktığımda yanlış şey alıyorum... bugünkü gaz...

Şevket, bugünkü dökülmüş gaz tenekesinin yanında doğruldu. Silkindi. Ayaları aklaşmış ellerini, şişmiş burnunun üstünde gezdirdi. Şakakları çatlayacaktı. Ağzındaki kanlı köpükleri sildi. Herkes başına toplanmıştı. Yine de en önemlisi, dökülmüş gazdı. Ne kadar borç verirse versin, ne kadar salata yaparsa yapsın, evin gazını dökmemesi gerekirdi. Dünyada en önemli şey gazdı. Nasıl, ne yüzle dönecekti eve? Sokaklarda gezinip küçük hanımın kızının dönüşünü beklemekten başka ne yapabilirdi? Necati olsa ekmeğini taştan çıkarırdı, gözünü budaktan sakınmazdı, ayağını yorganına göre uzatırdı. Doktor ne derse desin, Necati ne derse desin en önemlisi, insanın kendi döktüğü, o anda ödeyemediği gazdı. Gözleri yandı, iksir şişesini fırlatıp attı.

— O zamanlar atebrinden başka ne var? diyor yıllar sonrasının bir erkek sesi. Kışlalarda titrer, ateşin çıkmasını beklerdik. Ama sonraları, o gömlek çıkarıp ayaza sırt vermelerin, sarı ırmaklarda yüzmenin yararını gördüm bütün uzun yürüyüşlerde.

1968

"Dağlar Sada Verip Seslenmelidir"

Derelerden, artakalan ne varsa: sessizlik. Çoraklıkta sürüp gider. Çamurlu, kırmızı yarıklar açar kendine, ufak yollar, ince kıvrımlar; suları kabarcıklandırır oralarda, bir barınak bulayım diye, sonra kıyılarına ve dibine tutuna tutuna gelişir, hızlanır, (tıpkı dere gibi) sürer. Neler mi düşer? Kıyıdaki bir baharın pembeleri, dal kırığı, gül yaprağı, yeterince uzağa fırlatılmamış bir çapari, becerikli bir ananın diktiği kırmızı fırfırlı eteklik, bir de uzaktan, kalabalıktan varılınca daldırılıp alna boşaltılan bir kasket, armasında bir bozkurt.

Güzel havalarda, sınıfla çift sıra halinde çıkılan okul gezmelerinin tam ortasında, itiş-kakış, önlük sökülmesi, papatya toplamak derken, ansızın ağan bir sevinçti sessizlik, içten içe işleyen tuhaf bir gürültüydü. Hazırlanması bütün bir sabahı, o sabahın ilk saatlerini alırdı, sonra ansızın yayılırdı havaya. Her yerde oyun dururdu, çocuk büyürdü, bahçe daha bir yükseltirdi kokularını, ilerdeki kartpostal geminin düdüğünden köpükler taşardı genzimize. Sessizlik egemendi artık, sevinçti ve görünce kendi gücünü, sağlamlığını, dosdoğru güneşin bittiği son çizgiye: denize. Adı kestirilemeyen bir çiçek kokusu dolaşırdı havayı. "Hadi çocuklar, dizilin bakalım. Çabuk, çabuk! Üçüncü derse yetişelim hiç değilse. Hadi bakalım dönüyoruz." Çift sıra halinde.

"Dizilin, ellerinizi yıkayın, burnunuzu karıştırmayın, haydi yemek hazır." Evin telâşından başalınmaz. Ev, zorlama bir susma, bazı yasaklar. Ne telâş! Hep bir şeylere yetişme. Saat da yok. Yıllar geçer, yine aynı alışveriş, aynı file (belki artık naylon), aynı süpürüp taş yıkama. Ama saat on buçukta ev durulur. Kediler, çiçeklerin altına yayılır, taşlar serin, sümüklübö-

ceğin gümüşlü izi seçilir toprakta. Gazete katlanır. Musluklar sızar (sessizliğin ilk şartı). Genizde aynı köpük, aynı uğultu:

— İşiniz bitmiştir diye düşündüm, kahveye geldim size. Bitmemiş miydi yoksa?

O zaman anneme. Ben o zaman lülelerini rüzgâra tutan, kara uzanıp boyunu ölçen küçücük bir kızdım ve annemin Nusret hanım adındaki arkadaşını hiç sevmezdim.

— Sen çabuk bitirirsin, bilirim. Bak yemeği bile koymuşsun ateşe. Koskoca kızın var yardımcı. Kız, okula gitmedin mi sen? Gezintiye çıktı sizin sınıf; demin geçtiler pencerenin önünden.

Kahve, tabağa dökülünce soğur, dibe çöker ama olsun. Yine de kadınların konuşmasına katılmaktır. Hem gönlünce höpürdetebilirsin.

— Bahri bey dönüyormuş bu akşam, biliyor musun? Senin-kinde bir telâş, bir telâş, görsen.

(Nusret hanım, sözün tam burasında, sıradan-güzel sayılan kadınların en büyük ortaklaşa özelliği olan o anlamsız, yayık ağzını büsbütün dağıtır, bir kahkaha atardı; beyaz dişleri de böylelikle görünmüş olurdu. Yüzü hep o yüzdü, her gün aynı boya potasından çıkma, saçlarını bile başka türlü taramazdı: kâkül yandan, kenarlar içe kıvrık. Kalın bacakları güçlükle taşırdı o iri kalçaları; tıkız, çatlaklarla dolu iri boynu da o kahkahaları).

— *Anne, neden sık geliyor bize Nusret hanım?*
— *Nesi var kızım?*
— *Bilmem...*

Bilmem, yalnız evin o arasıra yakalanabilen dinginliğini alır götürürdü Nusret hanım. Güler, bacak bacak üstüne atar, eliyle fincandaki telveyi sıyırır, babamdan "o" diye söz açardı.)

Dudaklarının yarıkları telveyle doldu yine. Ön dişlerinde, dudak boyası lekesi:

— Bir telâş görsen. Herif anlayacak diye ödü kopuyor, kolay ını?

Bahri bey harita subayıdır. Hep Anadolu'da. Orta boylu, kendi pantolonlarını kendi diker, ud çalar. Yanağımı okşar beni görünce, annemin hatırını sorarken sesine, onun babama katlanmasına duyduğu saygıyı katar. Şimdi Nusret hanım, kalkıyor...

— Bir telâş... Bence herif biliyordur da anlamazlıktan geliyordur.

O andan akşama kadar taşınan hüzün, akşamüstünün hüznüyle birleşir. Mahallenin yorgun erkekleri, manavların iyi müşterileri, pabuçlarını özenle paspasa silerler kapı önlerinde. Her akşam aynı saatte. Eve bir şeyler getirilir, katılır, desteklenir. Kapılar dışarıya kapanıktır artık. Gözyaşı şişeleri, kan şişeleri gelir birbirine eklenir. Akşam, bir geçiştirilse. Gecenin deliksiz, çocuksu uykusu bile maya olmaz yeni bir güne. Sabah aynı eskilikle erkenden, hele hava yağmurluysa, odada ışık yanıyorsa. Geceleri yürek, pazenlere sarılı bir saat gibi atar yorganların altında. Başka bir evde mutlaka bir çocuk, kavgasız gecelerin, çorba buğularının ördüğü bir kozanın içinde korunmakta, uyumakta, gelişmektedir gelen güne. Her evin aynı ev oluşu yok o zaman.

— "Bana kalırsa" dediğime bakma... Benimkine rastlamış da geçende köşede, ayaküstü konuşmuşlar, "Çocuklar sarsılmasın istiyorum," gibi sözler etmiş.

— *Anne, Bahri beyin karısı neden gelmiyor hiç sana, biz de ona gitmiyoruz, neden?*

— *Nusret'in dedikoduculuğu yüzünden.*

— *Çocukların sarsılması ne demek?*

— *Sen küçüksün, daha anlayamazsın.*

Nusret hanım bize de geliyor. Anlatır, ama neyi? Annem yorgun, gözaltları çukura kaçtı. Ne anlatır? Sonra güzel köfte yapar annem, bizi temiz giydirir, Bahri bey onun sözünü ederken saygılıdır. İyi ama Nusret hanım bizim eve geliyor. Mutlaka bir şey anlatır. Belki bilir de. Babam kızdıydı bir keresinde, ama annem çağırdı yine; babamın öfkesi nasılsa çabuk geçer. Nusret hanım yine geliyor, hep geliyor.

— Yaa, işte böyle şekerim (kalkacak)... Öğleden sonra

Balıkpazarı'na gideceğim, sen de gelsene. Bizimki alıştı artık, ses etmiyor evde bulmayınca.

— Olmaz, ben gelemem; çocuk yalnız kalır evde.

— Amaan sen de. Büyüdü o, koskoca kız oldu, değil mi canım?

— Bir düşüneyim de...

— Canım için rahat etmiyorsa Bahri beylere bırakıver; bu akşam saz-söz yoktur onlarda nasıl olsa.

O gece Bahri beyi en beyaz elbiselerle karşıladılar kızları. Zaten hep saygılıdırlar. Elbirliğiyle. Karısı, kuşkulu ve iri gözlerle durdu eşikte. Evde çıt çıkmadı. Bahri bey, evinde bir an öncesine kadar varolan fazla ojelerin, gerdanlıkların, ud seslerinin elbirliğiyle yokedilişini duydu. Mu? Çünkü gözlerini kapadı, ama özlemişti de evini. Gelirken, yolda bir yerlerde içtiği çorbanın tadı duruyordu ağzında. İşte çocuklar tertemiz her zamanki gibi, bakımlı. Karısı iri ve güzel. Uzun yolculuğundan sonra bir sundurmaya varmış bir yolcu gibi serin serin durdu eşikte, sonra içeri girdi, karısının elinden buzlu su içti, hepimizin yanağını okşadı, annemi sordu.

— Evde, diye yalan söyledim nedense. Bir şeyleri yitirmek korkusuyla.

— Daha dün bizdelerdi, diye atıldı karısı.

Gülüşüldü. Görmedi bile Bahri bey. Yorgundu. Yorganı başına çekti, soyu tükenmeye yüz tutmuş bir gücenik menekşe gibi gömüldü uykunun toprağına. Sustu.

Bir gün öğleye doğru, evin durulduğu, Nusret hanımın öldüğü bir saatte (Nusret hanım öleli 6 yıl oluyor, annem öleli 3), bir şeyler kendiliğinden açıklanıyor. Ne anlatırdı? Gelişigüzel açılan bir eski zaman çantasından çok ince ve saygıdeğer şeylerin yanısıra bir banka cüzdanı çıkıyor sözgelimi. Belki önemsiz ama çok açıklayıcı: hep gizli, kendini, namusunu bir gizlilik içinde biriktiren, hiç karşısındakine vermeyen; katmayan, göze almayan: *Portakalları bitirmeyin hemen... Çamaşır makinesine çok sabun atmışsın gene... Şekeri idareli kullanalım.. Mevhibe hanım bir bahriyeliyle gezerdi, eli eline değmemiştir ama...*

O daha kimlere lâyıktı ama çocuklar... (*sarsılmasınlar* dediği kendi miydi Bahri beyin?)

Derelerden artakalan ne varsa: sessizlik. Önce kıyılarına tutuna tutuna gelişir sessizlik, sonra hızlanır, sürer ve görünce kendi egemenliğini, sağlamlığını, dosdoğru güneşin bittiği son çizgiye: denize.

Ama bir öğle-üstü umulmadık bir şey olur. Sessizlik havayı kollamaz artık ve Bahri beyin kaçıncı kuşaktan bir oğlu sapsarı çiçeklerle çıkagelir.

1967

"Bir Günün Sonunda Arzu"

Floresan lambalarla asfaltlığı iyice açıklanan bir yoldan iniliyor kıyıya. Yolun tekdüze yapılara bir-ikidir boyun eğmiş toprak bölümü gözalabildiğine uzuyor. Kendi sözünü söylüyor, öğrenmiyor belli: sıkışık rum meyhaneleri, dumandan göz kaşınması, asfalta aykırı piyasa şarkıları, siyah çoraplı (yıllardır jiletle alınmaktan, kılların kabartılı, kara benekleri seçiliyordur), eskimiş bukleler gibi zoraki kıvraklıkta yaslı bayanlar orada, bir de kırmızı garsonlar. Oysa şimdi bunlar yersiz; meyhaneler boşken, toprak ıslakken, sandalyeler çevrikken olmaz. Bir bulanma gelir, sırttaki bir sivilcede birikir, kaşınır, patlar. Toprak bölümün çoğunluğunda, uzakta, Hacer hanımın temiz çamaşır kokulu ipleri sallanıyordur öğle rüzgârında, kış rüzgârında. Hacer hanım ağzına taze ekmek doldurmuş, önlüğü ıpıslak, sızlanıyor: "Hanım inanmazsın sen, ben de işin içinden çıkamadım ya... Öğle vaktiydi. Bizim Kadir'i bilirsin, ne versen yer. Oturmuş sokak kapısına. Kapıyı da yeni aldığım gündü, ta nerden taşıdım, evin içi buz..." Rüzgârdan temiz çamaşır kokusu, Hacer hanımın taze ekmek kokan odası. Çamaşır teknesinin başına çökerken dizleri çatırdar.

Önde yürüyen kadın (yokuştan birlikte inilen ortayaşlı kadın), eğilip bir tutam ot yoluyor yolun kenarından, ıslak kökleri kokluyor. Otların gerginliği avucunu sıyırdı. Sonra kadın, girilmedik mahallelere, kulaktan dolma sokaklara, uzayan kış göğüne karşı duruyor bir süre: yaşanılan an, kıyıdaki saat kulesi, müezzinin sesinde bir daha yankılanan genel beyazlık titizlikle saptanıyor. Gözlerinin altında kırışıklar başlamış. Kapayınca anlıyor. Rüzgârdan. Çizgilere krem sürülür, yazın

şeftali kabuğu, ceviz yaprağı, süt. "Ne de olsa bir yaştan sonra," diye yürüyor kadın, "her şey dışardan'dır." Gözlerin kırışıkları değil yalnız. Besbelli sapına kadar duyuyor ki gövdesi, çelik bir levha gibi yansıtmada o serinliği, o güzel, durgun dışardan'lığı. Çünkü ortayaşlı. Kolunda sıra sıra bilezik, kulaklarının ardında altındamlası olsun varsın; ortayaş aynı duyurur, aynı saptar. Bir öğle-üstü, sözgelimi yoğurt almaya çıkmışken bakarsın...

"Nine yoğurt. Nine çörek. Çiklet al. Öğle vakti Kadir çökmüş sokak kapısına sızlanıyor. Yol toprak, çocuklar pijamalı. Kapıların önünde. Kadınlar suya gider, yoğurda gider. Ne yaparsın hanım, sus diyorum susmuyor. Çocuk bu, anlamaz, kafa tutuyor bağıra çağıra... Ayıp, diyorum."

Evden çıkarız. Kadınla ben. Evlerden çıkmayı öğrendik sonunda. Yollu güneşliklerden, eski koltuk yüzlerinden nasıl kaytarılırmış. Güneşlikler önce sevimli. Benimseterek önlerler taşmaları, çıkışları (bir yol kenarındaki Rum meyhanelerini, lâterna sesini) ama yıllar sonra perdeler ucuzladıkça pencerelerde, koltuk yüzleri güneşlerde iyi durmadıkça, koltuklar yenilenemedikçe, badana kabarır. Gene önler. Nasıl? Bir zırh gibi içinde eskitir, dökülür. Sürekli bir taşma, yeni bir düzen.

"Çörekçi de dikilmemiş mi tam karşılarına? Taze çörek, simit falan. Çocukların canı çekti; ağlarlar da ağlarlar." Bir sokak dolusu çocuk, kapı önlerinde. Pijamalı, burun delikleri yaralı: Çörek al nine. Çörek. Nine çörek.

Hacer hanım ortayaşlı değil ki katlansın. Hacer hanım ya çocuk ya ihtiyar. Ortayaş bir süs, bir yakıştırma. Kapısız bir evde cep radyosunun üstüne mutlaka konulan bir işlemeli örtü. Ya da sözgelimi, bir demet ıslak menekşenin, bir vazoda nasıl birlikte geçinen koyu menekşelerin tam yanıbaşında, damalı sofra örtüsünün üstünde iri, turuncu bir portakalı ansızın fark etmek. Olmaz. Ortayaşlı kadının evi, bu yüzden belki, kekik, nane ve gül bahçesine bakar. Akşamları avluya kovalarla su dökülür, taşlar kekik kokar. Badananın eskiliği,

plastik kaplarla, naylon torbalarla giderilmeye çalışılır. Çabalanır. Yine de gece tartışmaları bir eskiliği pekiştirir nedense, sızı olur ertesi güne; göz ağrısı, boyun tutulması, yerinde, tırnak yeniği, uykuda diş kırılması. Pencereden sarkıp yeni bir soluk, ciğerde azıcık gidecek bir serinlik. Ertesi gün kıyıya inilir. Bir özür bulunur:

"Bizim İksan, Kadir'in babası, kızı mosmor etmiş dayaktan gene. Dün akşam. Hem gidip anana bir bakayım, hem de bozuk para alayım çörekçiye, dedim Kadir'e. Kız bayağı çöktü, hanım, görsen yaşlandı."

Evden çıkalı kaç oldu? Sokaklarda dolaşmaktan. Deniz kıyılarında akşamları kolaylayacak soluklar bulunuyor. Uzak kıyı resimleri oluyor bunlar, batan güneşler, park sıraları, okul sevişmeleri, kolonyalı pamuk şakaklara. Sür, geçer. Uyuşur. Ağızdaki pas silinir su kokusunda. Serin bir geçiş...

"Vardım ki çıkmış kız, zaar yoğurt almaya. Ben adam idare etmesini bilirim, hanımcığım. Kızda da var kabahat. Bir çay koyuversin ateşe, tatlıya bağlanır. (Hacer hanım ya çocuk, ya ihtiyar). Parayı buldum oğlanın cebinde, siz vermiştiniz hani. Öbürkülere de alayım bari, dedim, kıskanır zavallılar. Döndüm ki, çörekler yerlerde. Bir dolu çörek. Simitçi çekip gitmiş. Çocuklara sordum. Hepsinin ellerinde çörekler; bir yiyorlar ki görsen. Herif devirmiş tablayı, almış başını gitmiş. Bir yiyorlar, ceplerine de doldurmuşlar. Kadir kardeşlerine verdi, gece yatağa taşıdı. Deli miymiş ne? Sen devir tablayı git."

Ortayaşlı kadını (vakitsiz anneyi) kalabalıkların yüreğine bağlayacak damar, çok ince bir maden yaprağı gibi kıvrık ve ağlamaklı. Kıyıda soluklarla dolar. Taze ekmek kokar. Güçlenir.

Su kıpırtılı. Karnı, beyaza alıştırdığı denizin yanıbaşında serin saat kulesi. Ansızın havalanan bir uçurtma: Caminin minaresi.

Ortayaşın inanılmaz diriliğiyle bacağını suya uzatsa kadın. Buzkesse.

Çorabımı çıkarıyorum.

1967

Mazi Kalbimde Bir Yaradır

I. / Düğün

Leylâ hanımın giydiği gelinlikten uzun süre konuşulacağa benzer. Bembeyaz danteldendi, yerlere kadardı; duvağı geniş, cömert, görkemli. Ya eteklerini tutan o sarışın lüleli kızlar?.. eski zaman resimleri gibiydiler; kahverengisi pembesi bol, ancak yaldızlı çerçevelerle sınırlandırılabilen gökyüzleri-yeryüzleri-denizimelekleri gibi... (gökçizgisi gözlere yükselmiştir artık ve geride kalan dağlara) etli pembe gövdeler mavi muare tuvaletlerle örtülmüştü; sırtlarında kocaman birer fiyong. Tıpatıp Ferhunde hanımın yatak odasındaki resimler sanki. Bu tuvaletleri dikmek ne kadar gün alır, gece alır. Görünmeyen makine dikişlerini çekmek, görünmeyen astarları iliştirmek, fiyongları oturtmak, fiyongların alışıldık yerlerini bilmek. Az mı? Nuri haksızdı böyle şeyleri önemsememekte, hiç değilse bugün haksızdı, yoksa hep haklıdır.

Sözgelimi bir gün, kaç yıl önce bir yaz öğleden sonrası, güneşin ta aşağılardan geçen yoldaki giysileri eskittiği, pantolonların, üniformaların arkasını parlattığı, pabuçlarımızı bile boyasızlaştırdığı bir sipersiz yaz ikindisi, Nevin böyle bir tuvaletin sürfilesini yaptıktan sonra pancurları çekip dinlendirmek istemişti gözlerini, ellerini (yorgunluk karanlıkta dizlere iner çünkü, baldırları çeker; başı geren kaslar çözülür, usul bir kırmızı leke gelir, gözlerin önünde durur kalır. Ağızda bozuk bir kuru incirin tadı). Yorgunluk varsın gelsin. Bu tuvaletler bir yerlerde giyiliyor, güzel bulunuyor, gazetelere bile geçebiliyor sonra. Özellikle pazar günleri Nevin, her diktiği giysiyle sonsuz parçalara bölündüğünü düşünür, biraz daha incelir, giremeyeceği salonlara, şölenlere girip çıkar. Haksız mı? Değer tabii.

Leylâ hanımın evine damat beyin üç gün ardarda yolladığı özel terzi dikmişti bunları; gelinin ablaklığını, geçkinliğini, güveyin şaşılığını, bu şaşılığı vurgulayan altın çerçeveli gözlüğü hiç değilse bu gün için örten giysileri. Değiyor. Kumaşlar bol bir kere; kaçınılmamış. Belediye Gazinosunun merdivenlerinde, cilâsında en temiz kokularla ve hışırdayarak sürünüyorlar, boy aynalarında (girişteki) en uygun yansıyorlar. Bir gazinonun varoluşuna, bir belediyenin varoluşuna yaraşıyorlar; yeni bir anlam bile katıyorlar. Nuri gülsün..

Sözgelimi o gün, belki de aynı yazın bir başka sıcak ikindisinde Nuri, her zamanki gibi yine uğramıştı küçük odaya. Nevin'in çalıştığı odaya. Nevin, ütü buğularının, patron kâğıtlarının, iğne iplik tomarlarının, kuru sabun parçalarının arasında, pancurları örtmüş, yıllardır usul usul, habersiz ve gözetilerek sevgisini geliştiriyordu. Vakit bulunca. Her gün aynı gündü ya, o gün de her günkü gibi bir gün. Elleri, sırtı ter içinde yine; ütü tahtasının üstünde, dura dura kabarcıklanmış yarım bardak su. Nuri, elinde ders kitabı, eşikte duraklamıştı bir an. Şaşkındı, telâşlıydı. Çünkü pancurlardan biri aralık kalmıştı galiba ve Nevin o tozlu ışıkta öylesine saydamdı ki. Bunca yıl derslerini bu odada çalışmış, evin bu en sıcak, en horlanmış odasını paylaşmıştı onunla, ama yetmiyordu. Besbelli. Azar azar bitiyordu Nevin. Yakınmadan: hattâ hoşnuttu, gülümsüyordu. Nuri koştu, yarım bardak suyu tazeledi, ütü kokularını havalandırdı, onun elini tuttu ve o odanın dışında kalan kalabalıklara, tüketen yaz güneşlerine bir siper oldu bundan böyle. Nevin hâlâ çözemez: Ne olmuştu Nuri'ye o gün? Daha önce hiç görmemiş gibi? Neden kızmıştı? Değmez diye... Bilmiyor bazı şeyleri. Bir sürü kitabı var, inanılmaz. Hepsini okumuştur ama erkek olduğundan mı ne aklı ermiyor pek. Oysa nasıl önemli... Şimdi şu düğün.

Şu düğün, öyle iki parça kuru pastayla, birer şekerli limonatayla geçiştirilen düğünlerden değil ki. Rugan ayakkabılı, altından yer yer beyaz patiska gömlekler sarkan cancanlı elbiseli, koca kurdeleli, tırnakları boyalı kız çocuklar dolaşmıyor ortalıkta. Ne babaların kostümlerinden bozma ceketleriyle

papyon kravatlı küçük oğlanların sızlamaları duyuluyor, ne de yeldirmeli ya da ipek başörtülü, altın bilezikli, kalın çoraplı, ağır kokular sürünmüş yaşlı kadınların arasıra "Allah... Şükürler olsun" diye iç çekişleri. Burada kim varsa yeni, birörnek, uygun. Kalabalığı istenen yerlerde toplayan uzun masaların, kolalı beyaz örtülerin üstünde özenle dizilmiş yemekler:

1– Ordövr (iki dilim kavun, biraz turna havyarı, bir tek tuzlu sardalya, beyaz peynir, tek dilim gravyer, bir tadımlık Rus salatası)

2 – Çerkes tavuğu

3 – Pilâv

4 – Zerde

ve tabii her türlü içki, salatalar vb.

Ordövr öyle mi olur?... Çerkes tavuğu acısızdı, sert sert deriler geliyordu ağza... Pilâv tutmamıştı... sonra zerde... içki son anda yetmedi.. ya orkestra? teneke...

Hanımlarla beyler, ellerinde içki kadehleri, köşelerde kümelenip son günlerin olaylarını, son günlerin havalarını, son günlerin düğünlerini konuşuyorlar. Hanımlar, kendilerine en yakışan durumlarında; beyler düşünceli ve ancak istenildiği kadar içkili. Ne az, ne çok. Hepsi sakınarak yiyorlar, sakınarak gülüyorlar.

— Herkesi hoşnut edemezsin ki, diyecektir Leylâ hanım. Değil mi ama? Bak, bunca masrafa karşı, gelen hediyeleri saymaya kalksam... Nasılsa getirirler diye birtakım gerekli şeyleri almamıştık... Aman, bu konuyu hiç deşmeyelim daha iyi... Zaten düşünmek bile ayıp ya, kötü kötü söyletiyorlar insanı.. Sahi, Ferhunde'nin giydiği elbise neydi öyle?

Çünkü Leylâ hanım dikişten anlar. Birinci sınıf terziydi evlenmeden önce. Ama evlendiğine göre artık çalışmayacak. Belki birinci sınıf da değildi aslına bakılırsa. Onun aslı, kaynanasındadır, Ferhunde hanım'da:

— Ne birinci sınıfı!.. demişti Ferhunde hanım. Bizim Suat'ın yanında bol teyel atardı önceleri, şurayı burayı süpürürdü, ev-

lere paket götürürdü. Becerikli kızdı doğrusu. Ortalığı hemen toplar, halıların üstündeki iplik kalıntılarını bir anda süpürür, soflardan, kumaşlardan artanları çarçabuk bağlayıverirdi. Hiç aksatmazdı. Mıknatıs nerede? Büyük makas nerede? Hepsinin yerini ezber bilirdi. Suat (hiç unutmam o sıralar benim mavi tayyörü dikiyordu), "Ferhunde," demişti, "bu kız olmasa ne yaparım bilmem. Atölyeyi o çeviriyor sayılır. Evet orası öyle, iriyarı, beygir gibi bir şey, atölyeye yakışmıyor ama..."

— Babamız Araptı, diyor Nuri. Annemiz de ablam gibi kalın dudaklı, çok koyu esmerdi, tek özelliği iyi kubbe pişirmesiydi. Ablam da beceriklidir dikiş konusunda ama hırslıdır, doymak bilmeyen bir hırs... kazanır, biriktirir, sağlama bağlar. Haklısın, beni o okuttu ama...

Leylâ hanım hırslıdır gerçekten; bilmediği yoktur. En yeni modelleri, renkleri, gözde kumaşları hemen öğrenir, kullanır. Ferhunde hanım bile eski terzisini bırakıp ona diktirmeye başlamıştı kendi atölyesini açtığını duyunca. Çünkü nerede neyin giyileceğini o bilirdi, yalnız dikmek değil... Daha o zamandan bir hariciyeci karısına ve aynı zamanda müstakbel bir hariciyeci anasına yaraşan şeyleri bilmezdi Ferhunde hanım. (Kocası da meslekten değil zaten, eski bir asker ve tangoyu çok güç öğrendi.) Bir dantel merakıdır gidiyor. Günün her saatinde pırlantalı iğneler iliştirilmiş türbanlar, kürkler, opera aryaları, uzun eldivenler ve boş vakitleri değerlendiren resimler: Boğaziçi yalıları, Burgaz martıları, kayalar. Uçucu, sevecen, yersiz.

Leylâ hanım atölyesini ilk açtığı günlerde, yanında çalışan Nevin'e uzun uzun anlattı bunları. Aslında Nevin'e her şey söylenebilir. Herkes en güzel şakasını onun yanında yapar, bir olayı en canlı onun yanında anlatır, çünkü Nevin'in renksizliği ve ezikliği her olaya hakkını, rengini verir. O sustukça, dinledikçe, karşısındaki şey (olay ya da anlatanı) zenginleşir durmadan. Leylâ hanım da az mı içini döktü ona? Ferhunde'nin oğlu Orhan alır mıydı acaba kendisini? Yok canım sevgi falan sözkonusu değildi. Süklüm püklüm bir oğlan. Anasının dizinin dibinden ayrılmaz. Provalara bile birlikte getiriyor

onu, kızlarla gezmesin diye... Nevin ne diyor bu işe? Nevin tek işçiydi o zaman, zevkliydi, güvenilirdi. Sonra iş büyüdü, müşteriler ve işçiler çoğaldı, hepsi birden tatsızlaştı. Artık biri gitse bir başkası.

Nevin'in gözleri, basamaklarda usulca sürüklenen görkemli duvağa takıldı. Gelinin başında parlayan yüzgörümlüğü tacı, ilk Komparsita'yı yorgun gözlerle izledi. Hanımlar sivri saten topuklarını ustalıkla parkelere basıp düzenli bir şekilde dağıtılmış saçlarını geriye attılar. İçki kadehleri bir yerlere bırakılıp alkış tutuldu. *Leylâ hanım haklı,* diyor Nevin. *Yalnız işçilerin çoğalması değildi tabii. Nuri'nin beni sevişi, bir terzi yamağını sevişi. Sevmek kim onlar kim? Onu okutmak için ne güçlüklere göğüs germişti. Nuri de hep susmuştu o yüzden ablasının karşısında. Oysa şimdi düğününe bile gelmedi. Yine de Leylâ hanım haklı. Ister mi kardeşinin...*

Nevin herkesi haklı bulur. Nevin çok ince, çok zayıf, öyle ki, hızlıca bir rüzgâr esse... Nevin, bütün hayatı boyunca o esecek rüzgârı bekledi. Bir rüzgâr esse de bitse. Ciğerlerindeki sızı, boğazındaki gıcık. Vapurda giderken sırtını rüzgâra verme sakın, cereyanda durma, sonra her sabah bol bol süt, bal, kızılcık reçeli öğütleri ve şerbetler. Dans yok, güneşte yatmak yok, kendini yormak yok... *Leylâ hanım haklı.*

Nevin, orta boyludur; renginin solukluğunu örten tek şey vardır yüzünde: yanaklarının tuhaf, beklenmedik kırmızılığı. Gözleri hep parlar. İpekli giydi mi (şimdiki gibi) kolları büsbütün, acınacak kadar zayıf görünür. Canlı, kıvır kıvır bir değnek gibi. Beline kemer takamaz, çünkü takınca hastalığı belli oluyor; öksüremiyor. Düğüne de gelmeyecekti ama Ferhunde hanım üstelemişti, kemer falan vermişti. Yoksa neden gelsindi? Hiçbir şeyi yoktu ki birbirini tamamlayan. Pabuç bulsa kemer, çanta, eldiven. Hepsi olmuştu ama sırayla, birbirine yetişemeden, önemli bir yere gidecek kadar biraraya gelemeden. Hiç değilse Nuri gelseydi. Pazardan ucuz yaban çileği alışverişi, gelmemek için yeter bir özür mü? Aslında istemiyor tabii, Nevin'i üzmemek için öyle diyor. Üstelik yaz dışarısı. Sebzelerle yemişlerin en yeşili. Pazar hıncahınç doludur; gülünür,

işitilir, fileler dolar, pazarlık edilir. Nuri şimdi gerçekten pazarda, günün keyfini çıkarıyordur. Ama, onun dediği gibi bir kart yollamakla olur muydu? Bu gelinliğin, bu konuk adlarının, bu gazinoların uzun sürmesini dilemek yeter miydi? Ferhunde hanım kemer filân vermişti. Ayıp. Kemer akla son gelen bir ayrıntıdır, akıl etmek incelik ister. Göğsündeki çiçeği bir terzi arkadaşından ödünç almıştı, çantayı taksitle, geçen ay:

"Bugünkü ömrüm bilmem nedir
Rüyalar dolu gece midir?
Ne bir çiçek, ne bir bahar
Etrafım karanlıklar..."

"Eski tangolar unutulmuyor," dedi Nevin kendi kendine. İğne ve yüksük çizikleriyle dolu ellerini kucağında birleştirdi, onları savundu. Tango bir eksiklik, bir yetmezlik demekti. Belki o yüzden hüzünlü. Her şey bir başkasından: ödünç çanta, ödünç kemer, ödünç eldiven... Belki o yüzden bolca resim çektiriyoruz düğünlerde; ilerde bir gün bakınca ne güzel bulalım diye o günkü kendimizi. Burada herkesin her şeyi kendisinin. Ferhunde hanımın çantası da, türbanı da kendisinin sözgelimi. Oğlu da. Yani öyleydi. İlk duyduğunda yüreğine inecekti az kalsın. Oğlan koskoca hariciyeci, kolay mı? Kız, hem okumamış, hem çirkin, hem geçkin. Daha ne olsun?

— Aman Ferhunde, ne olacak yani? Leylâ'nın dikişi gibi yoktur, bilirsin. İyi kızdır da. Kardeşi Nuri'yi o okutmadı mı? Hayırsız çocuk, sen git, o beş parasız şırfıntının evine yerleş, ablanı yüzüstü bırak. Pek yalnız kaldı zavallı. Evinde yılan besliyormuş. Bak, utanmadan buraya da gelmiş. Leylâ gülümsüyor gözgöze gelince, ne yapsın?

Ferhunde hanım, gözlerindeki kini sevecenlik parıltısıyla karıştırıyor oğluyla gelinine bakarken. Çünkü düğünler ve bütün öbür şenlikler öyle gerektirir. Islak tülbentler kurumadan barışılır. Güzel çalınan bir komparsita, iyi dikilmiş bir gelinlik, yetecek kadar her şey ve hakkı verilen bir düğün etkiler Ferhunde hanımı. Şimdi de öyle oldu; gözleri yaşardı. Kız kim

olursa olsun canım (ister beygir, ister cahil bir terzi yamağı) ONLARA daha kötü bir düğün yakışmaz. Gülünür, el uzatılır, iki yanaklardan öpülür.

Nevin, tek başına oturuyordu. Elleri önünde.

Ve komparsitalar bitmek bilmedi. Bir düğün adına her şeyin en iyisi, en yakını, en içteni, en hoşu soruldu. Herkes düğüne yakıştı: sosyal hizmet, yoksul çocuklara elbise, felâketzedelere çadır, şırfıntılara, kurbanlara ölüm.

"Bugünkü ömrüm bilmem nedir
Rüyalar dolu gece midir?
Ne bir çiçek ne bir bahar
Etrafım karanlıklar..."

Nuri gelmedi.

1968

II. / Gün Döndü

Leylâ'nın gelinliğinden uzun süre konuşulacağa benzermiş... Bembeyaz danteldenmiş... bana ne? Değil mi ki onlardan böylesine uzaklaştım (onlar: Ferhunde). İnanmazsın, o eski bahçeleri, toprak yolları, yağmur yürüyüşlerini en iyi gören ben, yaşıtlarıma dağıttım bu tadları, kaç yıldır... Artık denize dalmış ıhlamur kokusu bütün kıyıyı sardı. Yazlardır bildiğimiz evlerin ahşap merdivenlerinde bekledi, aralıklarda kalakaldı. Yaz, kapıları zorluyor, ufak esintilerle kilitleri gıcırdatıyor geceleri. Her yerde bir hazırlık, bir birikme. Uyuyamıyorum. Yerli yerinde duran şeyleri düşünüyorum sırayla. Evin dışında, yolun bitiminde, sokak lambası ve gece var. Yüreğim çarpıyor yine. Kokuyu, geceyi, suyu, evin bitimini (babamların taşındığı evler, eski kocamın evi, şimdiki evim), anılarımı, bir bir korumak istercesine elimle yüreğimi bastırıyorum, yatıştırıyorum. Yaş: 47. Biraz güçsüz, biraz kırık dökük en güzel yaşım. Darala darala iki odaya inmiş, biraz kullanışsız en güzel evim. Hep evde oturdum ve bekledim.

Arkadaki küçük koruda gözalabildiğine yeşil ağaçlar ve ateş böcekleri parlar. Hepsini, ne varsa, sımsıkı kapalı bir kutuya doldurmak, bir ufak delik açmak ve kalan yıllarımı bu usul parıltıyla geçirmek isterdim. Ellerimle yüreğimi bastırıyorum. Sevecen, 47 yaşlı yüreğimi.

"Gel Nigâr," diyor yolun sonu, evin sonu, deniz, "bir adım daha... at kendini... at, yola at... hadi at, çek kapıyı, sonra koş... koş... koş... yüreğin yatışsın. Arkana bakma, koş... Bir kere koşabilsen, bir kerecik. Hadi çek kapıyı..."

Pencereleri kapatıp eve gizleniyorum o zaman. Çay pişiriyorum, sökük dikiyorum. Olmazsa, dolap yerleştiriyorum. Sedirin üstüne bir örtü yaptım, bir iki yastık falan. Kalan kumaşları değerlendiri-

yorum böylece, kalan saatleri. Dolapları yerleştirmek neye yarıyor ama? Her evden eve taşınışta bir eşya kırıldı, bir tencere ezildi, bir dolabın vidaları girmedi; çaktık. Yerine hemen yenisi konsa olurdu, ama sona sakladık hep. Bir gün, elimize para geçtiğinde daha iyisi... tamam. Kırıklar, zamanında onarılmadı mı büsbütün kırılıyor, durmadan kırılıyor. Evin yüzü eskidi. Bir gün bakıyorsun, o bembeyaz çarşaflar bir yıkanışta (son yıkanışta) beyazlanamaz olmuş. Bir çorap usul usul kaçıyor, bir duvar çatlıyor, bir buluz... O yüzden en iyisi, eşyaların gönüllerini almak. Ev mi? Sık sık silmek... Buluz mu? Rüzgâra asmak. Dolap mı? Boyuna yerleştirmek.

Yıllardır temiz tutmaktan, gönül almaktan yorulmadım değil. Şeytan diyor çek kapıyı ya da ne bileyim evdeki bütün patlıcanları kızart gitsin, düşünme.

Umulmadık bir şey yapabilirim yani. Herkesi (en başta kendimi) şaşırtabilirim. Durup dururken (şimdi şu kapıyı çekemem, şu köfteleri, taş çatlasa çöpe atamam değil mi?) bakarsın bir gün, bir kır kahvesinde oturmuş çayımı yudumluyorumdur, bir lokantada, deniz üstünde hem, ikindi sıcağında, bira ısmarlamışımdır, anahtarı da kapının üstünde bırakmışımdır üstelik. Ayıp ama öyle işte. Bağışlamayı, eve kapanmayı babamdan öğrendim ben, günlere laf yetiştirmeyi anamdan.

Umulmadık bir şey yapabilirim yani. Sözgelişi ilk kocam, gidemem sanmıştı. Öldürürdü yakalasa. Kadına düşkündü, kumara düşkündü. Neye düşkün olmak âdetse hepsine düşkündü. Erzincan'daydık. Ben güzeldim o sıralar, güzel de sesim vardı, beklerdim. Gecenin biri, ikisi, üçü. Tam 13 yıl bekledim, dile kolay. Sustum, sakladım. Dayağı, işkenceyi, horlanmayı. Ama 14. yılın sıradan bir gecesinde bilet aldım. Doğru İstanbul. Ben, şimdi köşeden sandviç almaya çıkamayan, vapurla karşı kıyıya geçemeyen ben, bir geceyarısı tek başıma dosdoğru İstanbul.

O kötü yıllar mı, çocuksuzluk mu, bir geceyarısı dosdoğru İstanbul mu beni böylesine yoran? Bilemem. Yalnız bir şey var; biliyorum: konuşmalarıma sindi bu yorgunluk. Dağıtıyorum.

— Leylâ'nın gelinliğinden uzun süre konuşulacağa benzermiş, bembeyaz danteldenmiş, duvaklarını tutan kızlar... bana ne artık? Ben sana ne dedim diyorum, öğüt vermedim sana,

nasihat verdim kızım dedim diyorum, ben seni severim bilirsin. Nevin iyi kızsın sen, bağışlarsın, sen bak bunca hakarete göğüs gerdin. Nuri'yle... bıraksın şu mitinglere gitmeyi falan, ne isterler, her şey böyle sürse kötü mü, ne var ne istenecek, hoş, o okur bilir ama ne isterler, yollar tıkanıyormuş, piyasa duruyormuş diyorlar, şimdi ne isterler değil mi, ne diyordum, Nuri'yle evlendin, içlerine oturdu, sevmekten ne anlar bunlar, eşektir bunlar dedim diyorum ama bak sen iyi kızsın söyleyemezsin, ben lafımı esirgemem, korkmam, beyaz gelinlik giyecek kız mı Leylâ, o yaşta rüyasında görür müymüş beyaz gelinliği, sonra da bak kalkıyor dedim bizimkine diyorum, bizi küçümsüyor, Nevin'le atışmaya kalkıyor, ben lafımı esirgemem dedim sana yoksa neden çağırmadılar beni düğüne, bilirsin seni severim Nevin, yalanım dolanım yoktur benim, dobra dobra, kimden korkum var hem o Orhan beyin dengi miymiş ki seni Nuri'ye yakıştırmıyor diyorum, eşek, bunlar eşek, bak ben bir bir söylerim bunları, lafımı esirgemem ama çarpıntım tutuyor sinirlenince, o yüzden, bizimki gaz dedi doktor diyor, reçel iyi gelirmiş, bir reçel yaptım dün hava sıcaktı, şekeri fazla kaçtı, Saniha'nın gününden dönüyordum bir fenalık bastırdı, bir reçel yaptım, tatlı sana iyi gelir, dur bir kaşık getireyim de tat, yiyince kendime geldim, gaz diyor bizimki ama ben inanmıyorum, hızlı konuşuyorsun diyor bizimki dedim doktora, ona gaz demiş, ama ya çarpıntı, elimle dar zaptediyorum yüreğimi dedim bizimkine diyorum, ellerim de terliyor çatlayacağım ama yine de çağıracağız onları sünnet düğününe oğlanın dedim bizimkine diyorum, onlar varsın çağırmasınlar ama görsünler düğünün en iyisi nasıl olurmuş, çengi, hokkabaz sonra içki su gibi gitmeli dedim diyorum, daha olmazsa arsayı ipotek ettiririz, borç harç bir daha doğuramam nasıl olsa, son bu, ne kaldıysa elimde avucumda bu düğüne harcamalıyım, onlara göstermeliyim, rahmetli babam, bu muymuş derdi, hiç unutmam, Ferhunde'nin sümsük kocasını görünce bu mu, eşek bunlar kızım diyorum sana, insanlıktan anlamazlar, sünnete gelmezsen darılırım Nevin, Nuri de gelsin, varsın konuşmasınlar benimle.

Bir geceyarısı dosdoğru İstanbul mu beni böylesine yoran? Bilemem. Hemen babamın evine indim. Babam, ordudan yeni ayrılmıştı. Aldığı ikramiyeyle borçlarımızı ödedi. Kimseye takıntımız kalmamıştı artık. Borçsuzduk, taksitsizdik; evsiz barksızdım, çocuksuzdum. İlişkilerimizi yenileyecek gücümüz yoktu. Kardeşlerimi düşündüm. Aile albümlerindeki kurumlu, kahverengi fotoğraflarda (annem hepimizin üstünde, babam bir köşeye benim yanıma büzülmüş, kardeşlerim) birbirimizi ne kadar sevdiğimiz kardeşlerim. Yazışmıyorduk o sıralar, hâlâ yazışmıyoruz. Hep, birbirimizden para isteyecekmişiz de vereme yecekmişiz gibi bir incelik yüzünden. Hiçbirimizin durumu parlak değil. Biri subay, dünyanın bir ucunda; öbürü, kötü bir evlilik yaptı; ablam öldü geçenlerde. Ama biliyorum, içimizden biri davransaydı, bütün engelleri aşıp yazsaydı, biterdi. Rahatlardık. Babam işini bırakırken, ben evimden kaçarken bir aileydik galiba. Düşünüyorum da... Sözgelimi babamın kâhyalık yapmasını istememişlerdi, benim bir gazinoda şarkı söylememi... Hiç olur muydu?Düşünüyorum da, şimdi galiba birbirimizi değil, almadığımız, ödeyemeyeceğimiz borçları düşünüyoruz. Bezginiz.

Demin köşebaşında iki rüzgâr çakıştı. İyi ki, evler sıcacık.

Eskiden evlerimiz kocamandı. Düşünmeden harcardık. Daha doğrusu anababamız düşünürdü belki, bize sıra gelmezdi ondan. Şimdi ne kadar sedir örtüsü dikersek dikelim, değil mi ki, yer yok... çocuğun kurşun askerleri, oyuncak kamyonlar, eski iskambiller, gazoz kapakları, udum (sesim de kalmadı), hepsi sedirin altında. Çünkü yer yok. Eskiden, her şeyi yerli yerine koyabilirdik. Reçelleri, turşuları kavanozlara dizerdik. Kış gelince salçalar taptaze. Eve girişte uzun taşlıklar vardı. Kilere inen merdivenin başında ablamla su ısıtır, leğenlerde köpürtür, ışıl ışıl bakır taslarla dökünürdük. Ferhunde yıkanmaya gelirdi bize. "Senin güzelliğin Nigâr..." Sonraları, eski kocamın evine geldiğinde, "Senin tertibin Nigâr, sendeki becerik..." Yeni evime hiç gelmedi: eski kocam sertti, şimdiki memur. Sonra, alelacele beni evlendirdiler (yakınmak için söylemiyorum) kocam çok iyi, o kadar ki hiç düşünmüyorum. Daha iyi ne olabilirdi? Her şeyimiz tamamdı; birazcık parayla, biraz borçla. Ama çevremizde kimse kalmamıştı ki. Yalnızdık.

Eski mahalleden şimdi ne kaldı peki?Biriki çatlak duvar, Ferhunde'yle oynadığımız arsa, annemin ikindiüstleri bizi çağırıp

verdiği tereyağlı sıcak ekmekler, toprak yollarda yürüyüşümüz. O zaman da bizim evdekinden hep bir kap eksik yemek pişerdi Ferhunde'lerde. Annem çağırır, ona da verirdi fazla pişenlerden: kuru biber, kuru patlıcan, kış dolması, yaz türlüsü. Oysa şimdi yemek pişmiyormuş Ferhunde'lerin evinde; balo eldivenleri, danteller, kürkler giyiliyormuş, düğünler ucuza getiriliyormuş. Ben evlenmeseydim, bir gazinoda şarkı söyleseydim diyorum, ya da evlendim, anamdan gördüğüm yemekleri pişiriyorum eksiksiz. Beni çağırmıyorlar düğüne. Ayıp diyorum, önemsediğimden değil ama artık susamıyorum. Belki de Nuri haklıdır. Belki ben sünnet düğünü yapacak güçte değilim ama Nuri anlamıyor, biz öyle gördük. Belki, diyorum, bu kaygılar bitse, kardeşlerim yazsa, bu düğün gerçekleşse, bozuk paraları harcamaktan korkmazdım, uzun tatillere giderdim, başka evlerde uyuyabilirdim, pencereleri yola açardım. Yaz uzun sürerdi, kış sürüncemede kalmazdı. Atamadığım kırık vazoları atardım. Ne bileyim... Yine çok konuşuyorum. Sofrayı kurmalı.

Demin köşebaşında iki rüzgâr çakıştı. Gün döndü.

1968

III. / Uzaktan Yoldan

... Leylâ hanımın gelinliği bembeyaz danteldendi, yerlere sürünüyordu da yine kirlenmiyordu etekleri: gördüm. Çünkü Belediye Gazinosunun yerleri de tertemizdi. Suzan diyor, iki kadın bütün gün yerleri cilâlamışlar, garsonlar koşuşup. Suzan, düğünden önce gitti; iş yapmaya değil bir yerde bulunmaya çağırırlar onu. Gelinin telini bulsun, duvağını tuttursun, komşu kızın tırnaklarını boyasın. Beceriklidir, güzel tazedir hem. Saçları hep yapılı, dudakları kıpkırmızı. Kocası altmışını geçkin, işten ayrıldı, kese kâğıdı yapacak şimdi, gün dolduracak. Suzan kısır.

Ben gittiğimde düğün bitmişti. Kalakaldım. Cilâlı merdivenlerin başlangıcında boy aynaları vardı. Büyüktüler, yaldızlıydılar. Yabanlık siyah elbisem, Nigâr hanımın verdiği yün başörtümle tek başıma kalakaldım. Aynaya baktım. Herkes çıkıyordu. Uzun saçlı iki genç bir davul taşıyorlardı dışarı, bir sürü zil. Taksilerin kapıları açıktı. Herkes çıkıyordu. Kapıda durup öyle aynaya baktım. Biri bir paket tutuşturdu elime. Baktım, Leylâ hanım beni gösteriyordu parmağıyla. Boyaları akmıştı, etekleri hâlâ yepyeniydi, terden büsbütün kıvırcıklanan saçlarını çekiştiriyordu boyuna. Bileğindeki gümüşlü tellerden iki tane kopardım, çiçeklerden istedim, vermediler; telleri aldım, eve getirdim. Şehriban'ın yastığının altına koydum. Yastığı geçende Nigâr hanım verdi bana. "Al İkbal" dedi. "Şehriban genç kız oldu artık. Temiz bir yastık koy başının altına, torunun genç kız oldu. Öyle alışsın baştan. Temiz, tertipli..."

İkbal hanım, düğünden üç gün sonra Ferhunde hanımlara gündeliğe giderken bunları düşünüyordu yolda. Feriköy'deki gecekondudan çıkalı yarım saat olmuştu nerdeyse. Yolların ve otobüslerin kalabalığı, havanın sıcağı dayanılır gibi değildi.

Otobüsler kırmızı, afişler kırmızı, güneş yeni. Sütçülerin serin güğümleri, dükkânların önlerini yıkayan dükkâncılar, tiz çığlıklarla koşuşan gazeteci çocuklar da olmasa. Başörtüsü büsbütün bastırıyordu başına güneşi. İkbal hanım, iyi havalarda da üç kat giyerdi. Ya bozarsa...

Harbiye'de, yolun ikiye ayrıldığı yerde durdu, Nişantaşı'a doğru yürümeye başladı. Fırınlardan, pastacılardan buğularla yükselen ılık kokuyu içine çekti. Bir simit alsa. Çocuk bahçesi bomboştu. Buraların çocukları oynamazlardı bu saatlerde, ancak analarının yanında, analarının giydirdiği elbiselerle, analarının seçtiği çocuklarla. Aferin. Oysa bir zamanlar Fatih'te, şimdi Feriköy'de birbirlerine karışıp ekmek kabuğu kemirirdi çocuklar. İyisi kötüsü, kızı erkeği. Hatırlıyordu da, Fatih'te, Nigâr hanımların evinde çalıştığı sıralar, kapıyı bile çekmezdi evinden çıkarken; iki ev birbirine çok yakındı, kapıkomşu gibi bir şey; ama ondan değil, çocuklar girsin çıksın diye, kışsa kışı getirsin eve, yazsa yazı.

... Nigâr hanım gencecikti o zaman. Kayısı dalı gibi. Buğulu sesi, loş mahalle aralarından denizlere açılırdı: Cevizin yaprağı. Hep gülerdi. Mutlu bir mevsim gibi sürerdi yıl. Bir ramazandan bir ramazana. Bakardın yine kestaneler kızarıyor köşebaşlarında, ayvalar bir yıl öncekinden daha sarı: bir yıl geçti. Yalnız bir kerecik, Nigâr hanım evlendiğinde kesintiye uğramıştı yıl. Karlı bir kış akşamı, doğru Erzincan'a. Genç taze, cahil. Adam pek öyle iriyarı, gösterişli değildi ama bir tuhaftı; adımları ta köşebaşından duyulurdu akşam karanlığında. Sonra artık geceleri geliyormuş. Hadi, bütün kızlar pencereye. Tuhaf bir adamdı. Bir keresinde evde yalnızken ona kahve götürmüştü, hatırlıyordu da... sesini çıkaramamıştı, erkekti ne de olsa. Ya şimdiki kocası? Genç taze, cahil...

Evde yalnız kaldığı sıralar İkbal hanım da güzeldi kendine göre. Ufak tefek, göğüssüz, iri bacaklı, iri kollu, saçları kınalı, ele avuca sığmaz bir genç kadın. Öyle ince bir güzelliği yoktu, orası öyle, köylüydü ama ne de olsa Balıkesir'in köyü. Ortahalli bir ailenin kızıydı. Okutmamışlardı –nasıl isterdi okumak–, gebe kalmıştı Ayşe'ye, sonra Nigâr hanımların evi, sonra o evin

dağılışı, sonra yaşlanış ve bir sürü değişik ev. Ayşe olmasa dayanamazdı. Artık dinlenmeli bir yolunu bulup. Ayşe'ye söylemeli, kendi başlarının çaresine baksınlar.

... Ferhunde hanımın işi çoktur. 21 günde bir alırlar. O kadar da zengin, o kadar elbise. Bilmem neden, herkesin işi çok. Her gün yenibaştan. Dün temizlenmemiş gibi. Dünkü çamaşırlar, cam silmeler, çöp dökmeler boşunaymış gibi. Çünkü dün başka bir evdi. Bugün yeni bir evin camları açılacak, halıları vurulacak. Akşam yine yorgun argın eve. Yine pazara. Nasıl kalabalık oluyor o saatlerde. Karanlıkta el yordamıyla seçiyoruz: ucuz soğan, ucuz patlıcan, ucuz domates. Esnaf tanıyor allahtan. Yoksa hep çürük çarık. İyi ki o saatlerde herkes tanıdık: "Yine mi geldin teyze? Bırak evdekiler alsın biraz da. Koskoca damadın var, biraz da o alsın. Dur, tutayım torbanı da bir nefes al," der Nuri Bey. Eksik olmasın. Bir türlü anlayamıyorum. Sen kalk koskoca mekteplerde oku, sonra file... olur mu? Çocuklar hani ekmek kemirirlerdi karmakarışık, onun gibi. Tuhaf. Leylâ hanımı sevdiğimden değil. Ama Nuri bey onun kardeşi, onlardan, biz öyle bildik.

İkbal hanım, düğünden üç gün sonraya rastlayan bu güzel günde, gündeliğe giderken, Nişantaş durağında durmuş dalıvermişti. Çökmüş avurtlarını sıvazladı, başörtüsünü çekti, torbasını tekrar eline aldı.

— Hayırlı işler oğul, dedi çiçeklere su serpen çocuğa.

Bu dönemeç serin olurdu. Püfür püfür eserdi. Dinlenirdi burada. Torbasını yere bırakır:

— Hayırlı işler oğul, derdi çiçekçiye.

— Sağ ol ana, sana da.

İçini çekerek Teşvikiye'ye doğru yürüdü. Okul saati gelmişti. Cadde, itişip kakışan, kolonya kokan çocuklarla dolmuştu. Yürüyecek yer kalmamıştı kaldırımlarda. Her delikten bir çocuk.

... Her iki ayda bir çocuk. Buna can dayanmaz. "Kazınacak yer kalmadı artık kızım, aklını başına topla," demişti Beşiktaşlı Doktor Faik bey. Her iki ayda yüz lira. Az mı? Artık söyleyeceğim, kendi

başlarının çaresine baksınlar. Benden bu kadar. Akşam su taşı çeşmeden, sabah beşlerde sokaklarda, gece üç torunla yat. Altmışımı geçtim. Artık kendi başlarının çaresine baksınlar. Şehriban genç kız oldu. Osman'a da kız bakmaya gittik geçende. Yalova'ya. Azıcık şaşı. Oğlan boynunu eğdi, ses etmedi. Ama Ayşe durur mu? Başka iyi kızlar da vardır Yalova'da. Madem buralara kadar geldik, lokum yaptırdık, elbise diktirdik, onları da görelim. İstikbali var çocuğun, Osman'ımın. Bir ehliyet alacağız, sonra tamam. Ama ilkokul diploması diyorlar. Bir gitsem Nazime'ye. Ne de olsa kardeş çocuğuyuz. Esat mebus seçilmiş Balıkesir'den. Bir elinden tutsalar, bir diploma bulsalar bir yerden. "Gitme ana," diyor Ayşe. Deli kızım benim! "Gitme, nasıl kandırdı dayımı o itoğlu itler, unuttun mu? Ne paramız kaldı ne pulumuz. Ölürüm de yollamam seni!" Onların kusuru ne, a kız? Bizimkilerin aptallığı, tembelliği. Herkes öyle diyor. Hem bir arsa altı üstü. Paralı pullu, mebus insanlar onlar, bizim arsaya mı? Deli kız!

Suzan eve geldi geleli (Geçen yıl Ahmet bir eşik yaptırdı, ikiye ayırdı odayı: üst kat, alt kat diye. Üst katta Suzan'la oturuyorlar. Radyoyu da aldı. Altta Ayşe, ben, Şehriban, Orhan, Osman. Bütün gün ütü yapıyor Suzan. Naylon donlarını, gömleklerini, sütyenlerini bile ütülüyor, kocasının pantolonunu, gömleklerini. Hiç durmuyor.) Ayşe büsbütün delirdi. Parayı veren Ahmet; hani sevmiyordun artık, sana ne, parayı veren Ahmet. Bak, yüzün sapsarı. Akşama kadar bağırıp çağırıyorsun, çocukların canını çıkarıyorsun dayaktan. O da erkek, o da haklı. Sonra Suzan güler yüzlü taze. Ses etme. Yok! O ütü yapacak, bizimki çocuk aldıracak. Söylemeli; benim gücüm yetmiyor artık, kendi başlarının çaresine baksınlar. Oğlan ehliyet alır yarın öbürgün, gezdirir anasını. Unutturur. Güzel kızım benim. Hâlâ çiçek seviyor. "Çiçek getir düğünden ana," dedi.

Düğünün çiçeklerini ertesi gün çiçekçilere satacaklardı ucuz ucuz. İkbal hanıma vermediler. O da kuru pastalardan, kalan pilâvdan götürdü biraz. Bir de o dansçılara atılan renkli kâğıtlardan. Mahalleli bayram etti üç gün. Ayşe'nin bile yüzü

güldü. Çocuklar nasıl parça parça edip serptiler kâğıtları oraya buraya. Kızmadı. Güldü. *Bak Nuri bey nasıl evlenmiş Nevin'le! Bir gün Ayşe de kurtulur elbet. "Gelsin bizde kalsın, bir iş bulalım," diyor Nuri bey eksik olmasın. Biliyorum, dayanamaz böyle giderse: "Elimden bir kaza çıkacak ana, çocukları kolla." Ama ne de olsa Ahmet, bir erkektir başımızda. Ben kendime bakarım. Herkes kendine bakar, ama bir çözülürsek... dağılırsak.*

Ikbal hanım, Ferhunde hanımların kapısını çaldı. Bacakları titriyordu... Bir çözülürsek, bir dağılırsak... Yorgundu. Hava sıcaktı.

1968

IV. / Biraz Daha

Şubat, kötü bir rüzgâr olarak geldi bu yıl. Gece yine ayaz çıkmıştı, camlar şangırdadı durdu. Sabah, pencereyi açtığımda üç-beş ağaç büzülmüştü avluda, üç-beş kedi uyukluyordu, buruşmuş gazeteler savruluyordu. Karşı evdeki ihtiyar (kızı geçkin, bir bankada çalışıyor; sabahları evi, yatağı ve ihtiyar annesini güneşe bırakır balkona, gider), lambasını söndürmemişti daha.

Ayaklarım çıplaktı, üşüdüm. Perdeyi örtüp yatağa girdim yine. Oda alacakaranlıktı. "Nevin uyuyor," dedim; sen uyuyordun, bilemezsin. Kaç sigara içiyorum üstüste, kaç eski gazete okuyorum ilânlarına kadar. Her sabah kaç bin güçlükle alışıyorum önümdeki güne, getireceklerine. Sözgelimi, önce odayı aydınlatıyorum usulca. Bak, yine kalkıp perdeyi açtım. Oda, sabahın yeni yeni açılan güneşini aldı. "Bak," dedim sana, çünkü Nevin uyurken konuşmak, kocaman beyaz bir kâğıdın tam ortasına, üstelik çini mürekkeple senin adını yazmak gibidir. Ortadadır, sevinç verir. "Bak," dedim. Saçların örülmüştü uykunda, yüzün yıkanmıştı. Dudaklarında bir gülümseme, bana öyle geldi; ensenden, çocukluğumun o başıboş, o güneşli kayalara tutkun kır kokusunu duyuyorum. İhtiyarlıyorum, biliyorsun. Yaştan değil, bu koca şehrin kargaşasında durmadan bilenmekten. Bak, dün de aynı sipsivri hançer delik deşik etmişti günün erken mavisini. Gece ayaz çıkmıştı, camlar şangırdadı durdu ve sabah baktık ki: canlabaşla ayakta tuttuğumuz, yılmadan onardığımız ne varsa (artık güneşe bırakılan saksılar mı, kış çiçekleri mi, onların kokusu mu, bilemem), öyle ince, öyle bakılmak istiyor ki, gece iyi uyuduk mu, bir dalsak, dikişlerinden çatlıyor, sabaha dağılıveriyor. Yani senin soluğunu ve çiçek kokunu bütün gece kollamam boşuna değil. İhtiyarlıyorum.

Pencerede, bir ara, ihtiyarların telâşlı küçük adımlarını, içi

boşalmış pantolonlarını, rüzgâra dayanıksız (hele o saatte) geniş kenarlı şapkalarını düşündüm, güldüm. Bunlara alışmak güç gelecek senin yanında. Daha çok yaşayacağım yoksa, biliyorum. Sen bir ayvansan artık, her şey yerini bulur. Oda oturulmaya yarar, mutfak ısınılmaya. Geceden, gazetelere sardığın kumaş parçaları, dikiş makinesinin gözündeki makaslar, iğneler, kurumuş sabunlar, yavaşça elbiseler haline gelir. Bir paket yeni sigara açarım, bir fincan kahve içerim, çocuğa seslenir, ayakkabıları boyatırım (Sabah, evdeki bütün ayakkabıları boyattım. Bu, dün bitti demekti).

Yeni gazeteleri aldım kapının altından, baktım. Gün, gitgide yayılıyordu seslere bakılırsa. Dışarda, durmadan koşuşturan simitçiler, salepçiler, kahveci çırakları, besili yedek parçacılar ve koca yapıların aynı yüzlü kapıcıları. Kısacası: durmadan çiklet çiğneyen, kabak çekirdeği çıtırdatan, gazoz tüketen bir erkenci kalabalık. Yoldan bütün bu kapıcıların güleç karıları geçti. Yalnız onlar; bir de dizleri yara kabuklarıyla kaplı çocuklar; ellerinde süt şişeleri ve taze ekmek.

Bu şehirde, bu sokakta, bu evde işimiz ne bizim? Kalkıp Hereke'ye gitmeli ya da Mekece'ye. Sıkışmamalı, sakın sıkışmamalı, geniş alanlara açılmalı, kardağezmeli. Dün bir ara çıktım ya, gittim bir kahveye oturdum yolların zoraki genişliğinden usanıp. Deniz kıyısında, Kabataş'ta, martı yuvalarının tam karşısında küçücük bir kahveydi. Garson (belki de kahvenin sahibi) çay getirdi, tek söz söylemeden önüme bıraktı. Bir-iki genç tavla oyunuyorlardı yukarı katta, zar sesleri geliyordu. Şehri dışarda tutan çay buğularının ardında bir ihtiyar kadın, küçücük torununu elinden tutmuş, araba vapurunun hızlandırdığı rüzgâra karşı yürümeye çalışıyordu. Çocuğun elinde yün eldivenler, başında yün kukuleta, ayaklarında dizboyu yün çoraplar; ninesinin cılız, çıplak elini yünlü parmaklarıyla tutmuş. Nine, kol yenleri, yaka uçları, etekleri tarazlanmış, bir zamanlar iyi bir terzinin diktiği paltosunun yakalarını kaldırmış. Bu şehrin düşkün nineleriyle zengin torunları, borçla yapılan sünnet düğünleri, kumarbaz ev kadınlarının ikindileri, memurların akşamları, bu sonsuz kalabalık, durmadan yürüyen, kıpırdayan, asıl bu duran sonsuz kalabalık nasıl yıpratıyor bizi:

Demin kahvenin önünden geçen kara gözlüklü adam var ya. Çocuklarını köyde bırakıp geldi, bir yerlerde öğretmenlik yaptı, büyük

sıkıntılara göğüs gerdi, para biriktirdi bu arada, bir kat aldı. Şimdi güneş gözlüğü takıyor ve katını kiraya veriyor. Şu kıyıda dalgın dalgın yürüyen delikanlı, babaevinde ne bulduysa sattı: eski kitaplar, birkaç parça gümüş, bir çalar saat. Arasıra mitinglerde, çoğunluk arka sokakların içki-evlerinde rastlıyoruz ona. Artık kadın buluculuğu mu, Amerikan sigarası mı, polis kaçıcılığı mı. Her şey nasıl korkunç, nasıl hızla bağdaşıyor. Cumartesileri, eski kocalar, yeni karılar çelik yapılarda buluşup kararlar alıyorlar, ablalar evleniyor, bir şeyler anlatılıyor boyuna, çoğunluk ileniliyor. Bütün bunları kavramak, toparlamak, bir asfalt yoldan aşağı hızla fırlatmak isterdim. Bir daha geri döndürmemecesine. Ama kalktım, dışarı çıktım. Yokuşu tırmanırken soluğum kesilecekti. Dolmuşa binmedim. Bazan her şeyin ucuzunu aramak mı beni yoran, yoksa gerçekten mi yürümek istemiştim? Sen olsan bilirsin, anlatırsın. Senin evde yeni bir şeyler yaratan ellerini, ipliği iğneden geçirirken hafifçe aralanan dudaklarını düşündüm. Çocuk bahçesinin bir köşesinde balonlar yükseliyordu (Nine, torununun elini bırakmış olmalı), bir adam bir duvara renkli afişler yapıştırıyordu. Yeni kitaplarla dolmuştu dükkânlar.

Bütün bu acayip bağdaşmaların, düşman köşebaşlarının ve uyuklayan kedilerin çok ötesinde kalabalıkların yüreği atıyor, diyorsun. Vakit var. Evimizin (ister Hereke'de olsun, ister burada), mutluluğun usul kabuğunu zorlayan, çatlatan, kapılara yüklenen ve haklı bir nabız gibi gittikçe yükselen, odalara dolan yüreği duy. Eşikte duraladım.

Haklısın.

1969

Yürek Hakkı

Yengem der ki, bizim oralarda gökyüzü daha yakınmış yere, Anadolu şehirlerinin onurunu koruyan o tek ve uzun yolun üstüne olanca sevecenliğiyle eğilirmiş; öbürleri (daracık, kemikli sokaklar) saparmış, yabancılara gösterilmezmiş; ne var ki bir şehir bir kere kazandıklarını halkına kolay kolay kaptırmıyor bir daha, direniyor: yeni yatak odamın penceresinden bakıyorum da, o aksayan toy güzellik elbirliğiyle ayakta tutulmuş nasılsa, suyun ve göğün elbirliğiyle... belki de girişte, kar attıkça seyrelen, dimdik duran cılız ağaçlardan, belki de bambaşka bir şey yalnız kendiliğinden, ansızın, her şeye karşın ve hazırlıksız. Tıpkı yengem gibi. Yengemin tırnakları boyalıdır sözgelimi –kahverengi, güneşte parlak– ama doğuştan boyalıdır. Öyle. Oysa biz ne hazırlıklar yapmıştık ağabeyimler gelecek diye: halılar vurdultulmuştu, pirinçler ayıklatılmıştı, yeni mavi yorgan serilmişti odalarına. Babam, "Canım alt tarafı bir memur kızı," demişti ama anneme göre İstanbulluydu ya. Otomobilden inerken sokağın bütün pencereleri aralandı, komşular bekliyorlardı. Damalı basma elbisesi, rüzgârda büsbütün şişen karnını güçlükle kaldıran ince bacakları vardı; ağabeyim bavulları içeri taşırken o, boyalı tırnaklarını (kahverengi, parlak) saçlarına götürdü önce, rüzgâra karşı tarandı, sonra ellerini gözlerine siper ederek şehre giren sıcak öğleye, yapış yapış beyaz yola baktı bir süre. İstanbul'dan geldiği yola. Yengem oydu.

Yolda, trenin penceresinden hep kavakları gözledim, nasıl ürkek ve sürekli olduklarını. Şehrin ortasından bir ince su akıyor, ama tam onların evinin önünde vazgeçiyor ansızın. İlk isteksizlik. İlk izlenim

bu galiba, bir de yükseltiden gelme başağrısı, bulanıklık. Yolda dağ döne döne yükseliyordu. Bavullarımı kendim taşımamalıyım. Onlar için önemlidir çünkü ve ben kalıcı değilim. Yoksa bavullarımı kendim taşırdım. Kısacık saçlı bir çocuk açtı kapıyı, ne güzel baktı yüzüme.

Yengem gelince odamı değiştirdiler, alt kata, Emine Halanın yıllardır küf kokan odasına taşıdılar yatağımı. Ayıpmış. Emine Hala hep ihtiyar bir kadın; ben onu öyle tanıdım, diyorlar gençmiş bir zamanlar, inanmıyorum. Hem yalnız kendisi değil bacı (annem, evde iş gören bacıya "bacı" diyor, yazıkmış zavallıya) da anlatıyor Emine Halanın akıl almaz gençliğini, sonra bir serseriye kaçmak istediğini, babamın onları sınırı geçmeden yakaladığını, Emine Halanın o gün bugün bodrumdaki odada cezasını çektiğini. Emine Hala ailemizin yüz karası. Babam öyle dedi.

"Emine Halana da acıma, kimseye de. Kaçamadığı için üzül yalnız, o zaman acımamış olursun, çünkü bu başka bir şeydir, sevmektir."

Yengemlerin geldiğinin ikinci gününde Emine Hala açtı gene penceresini, bağırıp küfretmeye başladı. "Bırakın kızı gitsin," diye ağladı; nereden duymuş? Annem şaşırdı. Emine Haladan söz açmamaya karar vermiştik yengeme. O yoktu. Yengem, sesini duyunca sarardı. Babam korkutmaya indi kamçısıyla; vurmaz, korkutur yalnız. (Kamçı yakışır babama, elbiseleri bembeyazdır, kırışmazdır.) Yengem sarardı. Durmadan sarı, bulanıyor, kusuyor, yer değiştiriyor. Karnının sıcaklığı gözlerinin içine vuruyor sanki. Ama yengem önceden de böyleydi, genç kızken de, biliyorum. Onun yanındayken büyüdüğümü, korunduğumu, güvenildiğimi anlıyorum.

"Emine Halana da acıma, kimseye de... Alay ettirme sakın... Babanın vurması değil korkutması önemli... Bacıdan su isteme, kendin al. Testileri sen doldur akşamları... Yarın ne yapacağız?"

... Nasıl acı çekmiş bir yüz bu. Çektiğinden mi, bu yeteneği yansıttığından mı bilemem. Emine Halaya Küçük götürdü beni. Gizlice. Yabancılara gösterilmeyen kemikli, hor görülmüş bir sokak. Her yanında yepyeni yarıklar, yağmur birikintileri buluyorum baktıkça. Tepesinde kel bir yama var. Onun kahverengi çillerle kaplı avuçlarını öptüm; kaskatıydı. Anladı. Rahatça konuştuk, çünkü ses geçirmez kapılar kullanılıyor bu evde, özel olarak yaptırılmış kilitler. Belki bunun için, söylediklerim kişilere, eşyaya sinmeden yitip gidiyor. Düşüyor. Emine Halayla, Küçük'le konuşabiliyorum. Küçük olmasa. Ama her yerde, her zaman bir Küçük var nasıl olsa. Akşam geçen yoğurtçunun sesinde, kış ikindilerinde, her yerde, her zaman hazır.

Yengemi dün komşu kadınlar yokladılar. Elbiselerini, çamaşırlarını incelediler, karnını elledîler, eteğini kaldırdılar. Kızdım. Güzelliğini gebeliğiyle açıklıyorlar. Annem de. Annem en küçük bağlantılara dört elle sarılır. Babamla bu yüzden evlenmiş galiba. Babam, onu şehrin ayrıcalıklarına götüren kırışıksız bir bağlantı. Sımsıkı yapışmış ona, sonradan yakınabilmek için. Kızıyorum. Yengem susuyor: aşağıdan almıyor, hoşnut ediyor. Susuyor ve nasıl sevimli. Diyeceğim, dün yeni yolları keşfe çıkamadık, göğü, yeri ve yoldan geçen bildik yüzleri.

Geçende eski evlerinin bahçesinde top oynadık Küçük'le. Deliler gibi koştuk. Yosun ve ter koktuk yeşillikte. Ayaklarım şişmiş, çünkü ne getirilse yiyorum: baharlı, tuzlu, zehir. Pabuçlarım dar gelmeye başladı. Bu evde ne çok pabuç, ne çok terlik var. Çay, evin önünde kesintiye uğruyor; bunu yabana atmamalı. Ben altı delinene kadar giyerim pabucumu, terlik sevmem geveze ve boş vakitlidir diye. Burada kum saatleri, güneş altıda tepede, pazar günleri yemekleri erkekler pişiriyor, kadayıf eksik değil. Uykulu bir şehir. Akşamları sofralarda konuşulmuyor.

Yengem, ağabeyimin eninde sonunda eşyalara uyacağını söyledi. Ben uymayacakmışım. Bunu bir şeyden ötürü söyledi: 'Yadırgama'dan. Yengemin bahçede koşup oynamasını, yoldan geçen kasketliler yadırgamıyor da, sinemaların bekârları ya-

dırgamıyor da bizim evdekiler yadırgıyorlar. "Koskoca gebe kadın." Ağabeyim bir şey demiyor ama konuşuyor boyuna. Tıp Fakültesinde okurken yengemle nasıl tanıştığını akşamları gelenlere anlatıyor; hikâyenin neresinde hangi kelimeyi kullanacağını ezberledim. Ağabeyimin komşularla konuşması, yengemin o kadınların yanında susmasının tıpkısı değil, hoşnut etmek için değil yani, telâştan (belki, dedi yengem), ağabeyim açıklıyor çünkü, ufak bir hesap defterinin son sayfalarını gelişigüzel dolduruyor. İstanbul'da böyle değilmiş. Yengem yorgun.

Emine Halanın sevgilisi Hasan kendini vurmuş. Serseri dedikleri. Şimdi afiş biriktiriyor Emine Hala, elbisesizlikten yakınıyor, kahvelerden gelen plâk seslerine kızıyor, pencereden sarkıp ileniyor. Bu evden artan neyim varsa kesmek, budamak isterdim. Kanasa da. Yeter ki bir erinç: ödün değil bu, düpedüz yaşama uyma. Bir şey hızlı dönüyor. Doğuma çok az kaldı. Bulantı kesildi. Karnımda bir ayak zorluyor deriyi. Annelik içgüdüsüymüş, laf .. Bir çocuk sümüklüyken sevilir, pantolonu yırtıkken, söz dinlemezken. Ben bu çocuğu tanımıyorum daha. Karnımda. Benden ayrı değil ki.

Yengemi ağabeyim doğurtacak. Dışardan birini getirmenin ne gereği var, diye kararlaştırıldı. Ağabeyimi İstanbul'da okuttukları için övünürler annemle babam. Herkes yararları kullanıyor. Yararlar öylece kalsalar olmaz mı? Olmuyor.

Yengemin artık sustuğu odanın önüne geldiğimde kanı kapının altından sızıp ince bir çizgi halinde uzamıştı merdivenlere. Hiç ağlamadım. Parmaklarımın ucuna bastım. İçeri bırakmadılar.

Ben dayanıklıyım. Hiç kimsenin kolunu rahatça sıkmadığım bir sofrada oturmuşum bütün bir ay. Bu ne ki? Bu doğal. Korkmuyorum. Sancı büyük aralarla başladı, bir damla kanla. Geldiğinde katlanılmaz, soluksuz, kudurgan; ama az sürüyor, bitince de yok sanki. Sonra yeniden. Sıklaşıyor. Her geçen dakika. En rahat durumu

(vatmak mı oturmak mı, soluk almak mı, almamak mı) kestirmeye kalmadan sancı tepede. İçimi avuçluyor, morartıyor, gözlerimin içine kadar zorluyor. Alışıldı mı, bir önceki sancıdan kalan ince sızı, beklemenin tedirginliğini kışkırtıyor, saç diplerinde, ıslak tırnak uçlarında atıyor. Bir ıkınma, bir sıkışma. Ayyy!

Ağabeyim geçen yıl bir daha evlendi. Sofrada konuşuldu karısıyla. Çünkü ben (yengemin kelimeleri) olunca, masada konuşuyoruz bağışlatmak için. Benim bir üstünlüğüm var evdekilere. Kimse tamtamına bilmiyor ama seziyor. Ağabeyim de. Zaten evin çaya bakan bir odasına taşınmamı o sağladı. İyi adamdır. Karısı güzel. Bizimkiler seçtiler. Boynu eğik. Bizim oradan. Onunla konuşmak bir çeşit sevinç, baba ölünce sofrada oğula kalan bir kadeh rakı, bir kavak; tek mülkiyet: yürek hakkı.

1967

Ovasız

"İkii de keklik bir oovada öööötüyor, ööööötüyor.

Ötme de keklik derdim bana yeeeetiyor aman aman yeeeeeetiyor...."

Hatçe dışarı usulca sızan sesini toparladı, dönüp odanın içine boşalttı:

"İki de keklik bir ovada..."

Bütün gece susmadı. Keklik. Oyuk gözlerini karanlığa dikti, öttü durdu. Ötüşüyle karanlığı ışıtıyor, Hatçe'nin gökyüzünü gözlediği pencereden dışarı parlak mızraklar yolluyordu çığlığından. Hatçe, daha iyi görebilirdi artık:

Bahçe bomboştu. Saat gecenin ikibuçuğu. Hava durmuş, gündüzün yoldan yükselen sıcak, bir cibinlik gibi sarmıştı şehri ama şey değil; kötü, yapışkan bir sıcak. Yaprak kımıldamıyordu. Yan odada, apartmanın merdiven altına düşen boğuk kapıcı odasında anasıyla babası, kıvrımlarına kirler yerleşmiş çarşafın, isli yastık yüzünün üstünde birbirlerine değmemeye çalışarak yatıyorlardı. Demin görmüştü, Hasan'ı çağırmak için girdiğinde. Keklik uyutmuyordu. Ayışığı odayı, Hasan'ı, kekliğin sesini boydan boya kaplamıştı. Hatçe daha iyi görebiliyordu:

Çıplak ayaklarla samanları çiğneyip ağılın kapısına vardın mı, nasıl sıcak kaplar her yanı. İneğin memesindeki süt, bembeyaz kesilir; memeler yanar beyazlıktan, bakraçlar köpürür. Süt, beyaz güvercinler gibi akar toprağa, ardında incecik bir çizgi bırakır. Bir ucu

oraya çakılıdır artık, sürecektir, öbür ucu başıboş. Göklerde. Mavi. Sabah olmuştur.

Keklik susmak bilmiyordu. Hasan iki kere kalktı, baktı. Issız odada Hatçe'yle keklik sesi vardı. Gece, kiracılar geldiğinde kapıyı Hatçe açacaktı; o yüzden ayrı yatıyordu. Ertesi gece sıra Hasan'da. Babaları yarın erkenden bankaya koşacak. Kiracılar yerleştirdiler eksik olmasınlar: "Peki efendim, hemen. Geliyor." Üstünde başka yabancı adamlarla birörnekliğini gösteren mavi bir önlük. Anneleri her sabah temizliğe gidiyor kiracılara. Korumak gerek. Hiç değilse geceleri. Hem Hatçe nasılsa uyumuyor pek.

— Annemden utanıyorum, dedi Hasan. Hem temizliğe gidiyor hem köylü gibi konuşuyor.

— Ayıp ayıp. O nasıl söz öyle? dedi Hatçe.

— Yalan mı? dedi Hasan. İşleri bize yıkmayı biliyorlar ama. Asıl işler bizim başımızda.

Birazcık doğru ama ne çıkar? Hatçe nasılsa uykusuz. Genç kız sayılır artık. Köyde olsalar, evde kalmış denirdi, burada... burası şehir. Geleli kaç yıl oldu? Üç yıldır Hatçe evde.

— Ben çirkin miyim Hasan? dedi birdenbire. Ama doğrusunu söyleyeceksin ha!

— O nasıl söz öyle? Çok güzelsin sen, çok. Hele saçların.

— Yalan

— Valla değil!

— Yalan:

Uzun, gür, Sıvas güneşinin ışınlarını çiçekli dürbünler gibi önce bölen, ayrıştıran, sonra bir solukta geçtiği yere dağıtan örgüleri. Eskiden uçlarında ziller. Kırmızı kurdeleli, kıvrık... Derken bir yılan çörekleniyor yanıbaşına. Sütün bıraktığı ince yola. O yoldan geriye doğru yürüyüp yılanı bulmalı. İşte yüzüne dikmiş gözlerini...

Yanından hiç ayrılmazdı. Her sabah öyle gözlerini dikerdi. Orada, ateşböceklerinin titreşimi altında, gece kurduğu düşlerden yorgun, ağır ağır çözerdi halkasını, gözlerini dikerdi. Köylüler, "Tamam!" dediler, "kimbilir kim bu yılan; yakamızı bırakmayacak, sevecek, boyuna sevecek..."

Bir keresinde, onu emzirmek istemişti. Dayanılmaz bir istekti bu. Kucağına alsa. Kara başını memeleri arasına gömse. Sıcaklığını duysa, bin renkli sıcaklığını. Ağzından kaçırdı bir gün. Yüzü kıpkırmızıydı. Babası ertesi gün aldı tüfeğini, gitti. Bir dönemeçte kıstırmış yılanı, çalıların arasında. Yoksa nerden?.. Annesi tek söz söylemedi.

Evde kalmış bir kızın bilezikleri olmalı, geldiğini küçük şıngırtılarla haber veren zilleri, boğazının altından kabarıp yayılan memeleri, belinde renkli yazmaları ve onların sesi. Biz Sıvaslıyız, oradan geldik, üç yıldır şehirdeyiz.

— Evde kaldın diyorlar bana.

— Kim diyormuş?

— Kim olacak, annemle babam. Sonra mahalleli.

— Kulak asma, dedi Hasan. Sen gidici olsan ben bırakır mıyım?

Geldi, çocuk başını ablasının göğsüne dayadı:

— Ama benim bacaklarım çarpık, dedi Hatçe. Çirkinim.

Boyuna gülüyordu. Usulca, güvenle.

— Olsun. Örgülerin var ya. Hepsi birden mi olacaktı?

O da doğru. Yalnız eskiden, alışverişe giderken, bakkalın, kasabın çırakları yolda uzun uzun bakarlardı arkasından. Şimdi evde kaldığını duydular, bakmıyorlar pek. Bir keresinde üç numaranın beyi de bakmıştı, hiç unutmuyor. Takma saç mı ne yapıyormuş. Ne demek, Hasan anlatmıştı. Ama belki o zaman...

— Ben değiştim mi Hasan?

— Yok. Sen değişir misin hiç? Senden hiç utanmam, dedi Hasan.

— Ya annem... babam?

— O başka.

Annem saçlarımı bile örmüyor artık. Babamla yalnızlıklarına çekildiler. Birlikte ve ayrı ayrı. Kalorifer borularıyla dolu bu sımsıcak şehir odasında, kullanılmayacak ucuz likör kadehleri, deterjan adları, koca bir buzdolabı, transistörlü radyo ve çöp kokuları arasında ufaldılar. Biliyorum, akşamları kapı ön-

lerine birikip eski konuşmaları sürdürmeler, türkü çığırmalar, oya işlemeler bile geçirmiyor bu küskünlüğü. Buralı değiliz. Babam, eski babam değil. Annem saçlarımı bile örmüyor. Neye yararmış. Yoksa vakit yok diye değil. Şehirde her şey bir şeye yaramalı. Kekliğin şehirde ne işi var. Sesi güzel doğrusu, ama başka keklik yok ki çelecek:

Kekliğin çağrısına koşan öbür keklikler, onun tozlu, toprağa alışkın, boz sesine. Durdurmalı. Durdurmalı. Durdurulmalı. Ne yapıp yapıp. Hepsi yitip gitmeden. İşte ses yükseliyor yine. Hasan bak! Odayı çarçabuk geçti. Kapıdan çıktı bir adımda. Kapılarda birikmiş çöp tenekelerinin, yağ kokularının, tozlu pabuçların küçücük sokak göğüne süzüldü, sonra ana caddeye. Onulmaz bir yara gibi işliyor. Köşebaşında dilendirilen çocuğu, kebap kokularını, ayaküstü içki-evlerini, dostça konuşmaları, uğultuları, yırtık gazeteleri geçti. Son hızla. Rüzgârda artık. Kendi ıslığına karışmıştı. Kuşlar uyanacaktı birazdan: önüne durulmazdı. Vurulamazdı... Babası, "Yeter!" diyecek. Koşup tüfeğini kapacak: "Bunca kekliği nereden besleriz biz? Delirdiniz mi? Nasıl severiz?..." Keklik durmadan çoğalıyor bir yandan. Öbür keklikler birlikte, güneşin başladığı yere, o kırmızı, o anaç hançereye doğru fışkırıyor olanca gücüyle. Ohhhhhhhhhhh!

— Hatırım için Hasan, dedi.
— Ne?
— Kekliği salalım. Bu gece. Hemen.
— Olmaz.
— Nedenmiş?
— Seviyorum da ondan.
— Sevsen bırakırdın, hatırım için.
— Olmaz dedim ya.
— Sen iyi çocuksun ama.
— Olmaz.
— Neler alıcam sana yarın. Taşlı tarak alıcam.
— Ben alırım istersem. Üç numaranın beyi diyor ki, artık mesleği öğrendin, diyor, artık peruka yapabilirsin, satabilirsin ben yokken, diyor. Zengin olursun.

Hasan, ablasına, saçlarına baktı gizlice.
— Aferin... Ama kekliği bir salsan ne istesen yapardım.
— Ne istesem ha?
— Ne istesen.
— Ne istesem verirsin? Ne olursa?
— Ne olursa.

1969

Kurban

— Senem, bir kepçe daha koy kızım şu çorbadan. Pek güzel olmuş eline sağlık.

Senem, bu ilkbahar habercisi soğuk ikindi, aralık perdeden giren akşam güneşinde, kardan-rüzgârdan yeni çıkmış bir çiçek dalıydı. Diriydi, inceydi; Hacı Baba'nın övgüsüyle kamçılanmış yanakları al aldı. Güneş arkasından vuruyor, bakır sininin üstüne bugün için dizdiği çukur tabaklarda, sininin kendi kızıllığında yansıyordu: artık tabakların yaldızlı çiçekleri mi istersin, bakırdan kuşlar mı, usul usul açılan bakır halkalar mı, onların rengi mi, sonra Hicaz'dan gelmiş hurmalar mı... Zeytinyağlı pişirmişti, çorba, köfte, tatlı: kadayıf. Senem, Hacı Baba'nın tabağına kepçeyi boşaltırken, üç yıl önce onun taktığı yüzgörümlüğü altın bilezikler incecik şıngırdadı bileğinde.

— Afiyet olsun Hacı Baba, dedi gülümseyerek. Gülümseyişi bir süre durdu dudaklarında: Hoş geldin.

Tam karşısında görümcesi Hatun, kara gözleri, kara giysileriyle güneşe karşı koyuyordu; yüzü, sargılardan yeni çıkmış gibi büzülmüştü, derisi bol geliyordu sanki. Gözlerini kırpıştırdı, başörtüsünü bir daha sıktı, örtülü dizlerine doğru çekiştirdi eteğini. Senem'in gülümseyişi dağıldı, ellerini nereye koyacağını kestiremedi, sonunda bağdaş kurmuş bacaklarının sıcağına soktu: "Hatun kara bir bulut, o yan kış hâlâ."

— Hep derdim ya, dedi Hacı Baba, çorbanın buğusuyla kıpırdayan dudak tüylerini elinin tersiyle sildi iştahla. Hep derim, Senem gelin marifetlidir diye. Çeşit çeşit pişirir kor ortaya ne zaman gelsem...

Hacı Baba'nın geçen gelişinde bayram öncesiydi. Koçların boynuzları allıpulluydu daha. Sokaklarda salınıyor, çocuklara sevdiriyorlardı kendilerini. Köşebaşlarında, kırmızı kurdeleler dalgalanıyordu. Kırmızılı-kınalı-altınlı bir şenliktir gidiyordu. Havalar durgundu, her şey iyiydi. Hep böyle süreceği sanılırdı bunun, kaç bitmeyen yıl. Hep İsmail getirecek, Senem pişirecekti; ailecek birarada olunacaktı hep. Hacı Baba'yı birlikte uğurlamışlardı:

— Sen ne istersin Senem gelin? Söyle kızım, çekinme ha! Hurma mı, koku mu? Çekinme. Bak hepsi bir şeyler istediler, bir sen kaldın.

— İyiliğini sağlığını babam. Yolun açık olsun.

— O nasıl söz baba? Tabii pişirecek, diye kesti Hatun. Hacı karşılamak kolay mıymış? Rahmetli anam sağ olacaktı ki... Hem pişirmek ne ki? Asıl iş...

Senem, gözlerinin içine kadar kızardı, durdu. Şimdi bir oğlak yavrusu gibi ivecen olmuştu Hatun; hep değişiyordu. Ekmeğine tuz ekmişti, bir şeyler yiyordu boyuna, boyuna değişiyordu. Senem, korkuyla baktı görümcesinin yeni yüzüne.

Hacı Baba, kızının ne dediğini anlayamamıştı; kocaman bir lokma ekmek koparıp çorbaya batırdı. Sonra, dudaklarının iki yanından taşan çorbayı parmaklarıyla itti gerisin geri.

— Hacı Baba, zeytinyağı da pahalılandı.

O ana kadar söze karışmayan Osman efendi, karısının yarım bıraktığını tamamladı. Kendisine kalsa, gönüllü değildi pek, ama Hatun, "Mutlaka," demişti, "babam mutlaka anlamalı."

Hacı Baba köfteye uzandı, bir tane aldı; duymadı bile.

Osman efendi, kapıdan yana kuşkuyla baktıktan sonra:

— Zeytinyağı da pahalılandı dedim, dedi. Her bir şey pahalılanıyor.

— Öyle yaa, haklısın Osman efendi, dedi Hacı baba kayıtsızca, haklısın. Ama pahalılaşacak ki kazanılsın. Yoksa pahalılaşmazsa para nerden dönecek, değil mi? Bu halk nasıl kazanacak?

Osman efendi, giden güneşin ışığında büsbütün yaşlı, büsbütün aptal görünüyordu.

Yine Hatun'a bakarak, isteksizce konuştu:

— İyi ama halk dediğin çalışmazsa kazanabilir mi? Tembellik kolay. Bak her gün dükkânda canım çıkıyor benim, akşamlara kadar ayakta. Baktık erzak kolay gitmiyor, kadın çorabı bilem sattım. Saç sabunu mu ne diyorlar ondan falan. Hiç oturmadım sabahberi, bizimkisi can değil mi?

— Ah, ah! dedi Hatun. İçini çekti.

Osman efendi, sınavını başarıyla veren bir öğrenciydi:

— Ama kimisi var, iş bulamaz bir türlü. Kalkar ele güne el açar günün birinde. Yok sanatından vazgeçmezmiş... Para getirmeyen sanat mı olurmuş? Bizimkisi iş değil mi?

— İş olmaz olur mu? dedi Hatun. Sesi, kayalara çarpan deniz sesi gibi yumuşak, suçsuzdu.

— İş olmaz mı hiç? dedi Hacı Baba dinlemeden. Kızım Senem, zeytinyağlı koy biraz.

Osman efendi, çaresizliğin verdiği öfkeyle yutkundu, Hatun'a bakmıyordu artık, kendiliğinden konuştu:

— Hatun'u bana verdiğinde neydim ki Hacı Baba? Topu topu babadan kalma bir dükkânım vardı küçücük... Yutkundu yine. Nesi vardı başka gerçekten? Şimdi kalk 2000 kâğıt borç ver Hacı Baba'ya. Kim verir şu günde? Dönsün; erzakını düz, karşıla. Bir de Hacı olsun, borcunu isteyeme... "Sakın Osman," demişti Hatun, "borç vermek sevaptır, hele hacıya. Hem çocuğumuz olmuyor bizim. Borç yarı çocuk demektir. Babamın bir ayağı çukurda. Tarlası falan var köyde, ölünce." Osman efendiye kalsa, aynı parayı İsmail'e verirdi, hem de faiziylen. Öfkesi, boğazında yoğunlaştı:

— ... bir dükkâncık, o da küçücük...

— Köşedeydi ama, deyiverdi Hacı Baba. Şaşırmıştı. Ansızın, yürümeyi beceremediği gergin bir ipin üstünde bulmuştu kendini.

— Köşe sattırır derlerse de kulak asma sen! diye bağırdı Osman efendi. Her işin başı çalışmak. Çalışmayanı Allah da sevmez.

— Allah çalışanı sever, haklısın oğlum Osman efendi, dedi

Hacı Baba. Çalışanı, hem de kazananı sever. Uzandı, bir köfte daha aldı. Rahatlamıştı.

Hacı Baba'nın geçen gelişi bayramdan önceydi. Kurbanlar, çocuklara karışmıştı. Havalar iyiydi. Hep böyle sürecek sanılırdı bu şenlik. Sonra kanlar aktı, lekeler kurudu, şükürler olsun! Ne ki yağmur dinmedi bir türlü. Kaç gün... O yağmurlarda İsmail, bütün gün iş aramaktan yorgun, bitmiş, ezik bir yürekle eve dönerdi akşamüstleri: Yok! Yok! Çalmadık kapı bırakmamıştı: "Bizim sanat ölüyor usul usul Senem'im ama dayatacağım ben, girmem başka işe. Ne kadar dayanırsak..." Yalnız çorba pişiyordu artık, ama olsun, sıcaktı, güven veriyordu. Yemekten kalktılar mı İsmail, doğru sininin başına. "Ben döverken ısınırım Senem'im, ama çorbanın sıcağı geçer birazdan, bir harlatıversen sobayı." Kömür azıcık kalmıştı.

— Dayanmak için değil de, dedi Senem, o kolay da şey diyeçektim... Ben bir yokladım Osman efendiyi de belki dedim... Ne bileyim belki ondan...

— Çocuk musun kız? Hatun cinini ne edecek Osman efendi?

— Babandan iste öyleyse, verir üçbeş kuruş, bir göz bir dükkân tutsan yeter sana, sanatın var senin, öderiz tezde.

— Babamı bilmez misin kız? Ne duyar ne dinler.

— Sever ama seni.

— O başka.

Senem, bu ilkbahar habercisi soğuk ikindi, kocasının açlığıyla, öfkesiyle dövülmüş bu güzel, al al bakır sininin üstünde duran yemeklere, kendi eliyle pişirdiği yemeklere bakıyordu şaşkın gözlerle. Daha bir lokma almamıştı; içi bulanıyordu. İsmail bir gelseydi, kızmasaydı. Azıcık yeseydi şunlardan. Osmen efendi getirmişti erzakı, sobayı da bu gecelik doldurmuştu. Biraz ısınsaydı bari.

— Kızım yesene bir şeyler! dedi Hacı Baba, ne duruyorsun öyle?

Senem isteksizce uzandı kepçeye. Birden hepsi gizli bir çekime uyar gibi başlarını kapıya çevirdiler: İsmail kapıda duruyordu.

Senem kalktı; telâşla yürüdü o yana:

— Buyur İsmail, geciktin.

İsmail bitkindi, kapıya dayandı. Şaşkın gözlerle kendi dövdüğü siniye, çukur tabaklara, yemeklere, hurmalara baktı, sonra Senem'e.

— Allahaşkına İsmail, diye fısıldadı Senem, hatırım için...

— Buyur geç oğlum, dedi Hacı Baba. Oğlunun incelmiş yüzüne alışkın gözlerle baktı: Nerede kaldın?

— Buyur geç İsmail, dedi Hatun.

Osman efendi ayağa kalktı:

— Geç şöyle, İsmail. Çök bakalım.

— Hoş geldin Baba! dedi İsmail.

— Neredeyse bitiriyorduk, dedi Hacı Baba. Yetişemeyecektin.

— Ben tokum, dedi İsmail, siz buyurun,

— Ben de, dedi Senem. Ben de. Valla.

1970

Allı Turna

Kışın gümüşlü soğuğu her sokağı dolaşmıştı. Ağaçlı yollarda, yaprakların ta tepesinde çiy oldu, telgraf direklerinde serçe, denize giden sokaklarda yakamoz. Şehir kışa girmişti. Geceleri, ılık serlerde, buzlu camlar ardında damarları kesik çiçekler açıyordu. Anayollarda, donuk gün ışığı lambalar altında kadınlar, parıltılı çoraplarıyla hızla yürüyorlardı soğuğa karşı; çiçek almak için duralıyorlardı olsa olsa; en kırmızılardan, en beyazlardan: kartopu, kuzgunkılıcı. Geniş evler, çay buğularına gizlenmiş pastaneler, binlerce küçük ışıkla ısınmış dükkân camlarıyla (renkli armağanlar, beyaz yünlüler) şehir, karlı toprağın altında uyuyan bir buğday tanesi gibi için için ısınıyor, serpiliyordu. Yorgancılar, ışıltılı iğnelerini hızla geçirdiler yorganlara. Çeyiz döşeyen zengin genç kızların ergen düşleri gibi, köpükler gibi dokunur dokunmaz sönen atlas yorganlara. Gümüşlü çoraplar giyen genç kızlar bunlar, genç analar. Şehrin bütün çiçekçileri, bütün yorgancıları onlar için çalışıyor. Tezgâhtarlar bu yüzden duruyor armağanlık eşyaların arkasında. Dükkânlar bu yüzden sımsıcak. Her şey kaçınılmaz ve anlaşılmaz bir biçimde birbirine dönüşüyor, serpiliyor, kızışıyor.

Oysa sabah erken kalkanlar, işe gidenler, sivri bir bıçak gibi duyuyorlardı soğuğu yüzlerinde. Hele denize yakın kesimlerde, fabrika düdüklerinin tiz sesi, suyun çeliğine karışıyordu. Kapıyı açamıyordun; kış hemen dalıyordu içeri.

— Ört kapıyı ana, dedi Memet. Çok şey oldu bura. Kızarık, kara gözlerini kırpıştırdı.

Gülsüme hanım, gecekondunun önündeki arsaya gerdiği

ıpten son yırtık gömleği de çekti. Islak, morarmış ellerini önlüğüne sildi, alelacele örttü kapıyı.

— Üşüdün mü Memedim? Ha canım? Üşüdün mü?

Sonra, nasırlaşmış, iş yapmaktan yer yer açılmış parmaklarını, oğlunun yeni yeni tüylenen yüzünde incitmeden gezdirmeye çalıştı, yanaklarında, gözlerinde; alnına düşen terli saçları özenle geriye taradı.

— Ateşin mi var ki? Ha koçum? Ne oldu sana böyle? Nen var, de bana?

— Yok bir şeyciğim.

— İnanmam. Olmaz mı hiç? Bak yatıyorsun boyuna. Şey oldum diyorsun.

— Bir şey dediğim yok.

— Beyoğlu'na götürecem seni, dersen. Işıklı tirenlerden gösterecem. De hadi!

— ...

Gülsüme hanım, bıkkınlıkla karışık bir çaresizlik içinde ellerini iki yana bıraktı, kalktı. Evin penceresinin önünde durup denize baktı. Denizin şehre hapsettiği bu küçücük odada her şey kendi elinden çıkmıştı. Tahta rafın üstüne özenle dizdiği şişelere, şişelerdeki renkli sulara daldı. Buralarda yumuşak şişeden çok ne var? İlâçlı sabunlar, sirkeler. Gündeliğe gittiği evlerden toplardı bu şişeleri. Bütün alışkanlıklarından vazgeçmişti şehirde. İster istemez. Oya da işlemiyordu, yetişemiyordu. Bir şu sular kalmıştı: Düşündükçe genzinin sızladığı o beyaz babaevinden, Kars'tan haber getiren bu renkli sular, bu al turnalar. Bitmiş gençliğinin şehirdeki tek avuntusu: evini güzelleyen, ışıtan bu adsız çiçekler...

Durmak iyi geliyordu. Ne yapacağını bilemiyordu bitürlü. Daha önce hiç; böyle dursun Memet, sussun yatsın... Onun, yattığı yerde yavaşça doğrulduğunu, kendisini gözlediğini duydu. Biraz daha dayansa belki. Ama dayanamadı. Memet: sağ kalan tek çocuğu. Gelişigüzel.

— Gömleğini ütüleyim, dedi. Ütüsüz giymezsin sen koçum. Hem sen o gün Melek hanımlarda üşüttün, hastalandın.

— Üşüttüğüm yok benim.

— Üşüttün bal gibi. Üşüttüğünü biliyorum ben.

— Üşütmedim işte.

Memet'in direnmesi, karanlık içinde umutlu, ışıklı bir yol gibiydi. Gülsüme hanım, o yolda ilerledi.

— Hastayım dedindi ya. Yattındı ben çalışırken. Kitap verdilerdi hani, resimli kitap, seversin diye; okudundu.

— Okumadım ki, dedi Memet. Yüzü beyaz bir duvar gibi sertti, geçirmiyordu. Okumadım, baktım öyle.

— Okusaydın ya. Fena mı? Melek hanım o kadar sever seni, "Ne iyi çocuk," der. Tuttuğu altın olsun, bu yumuşak şişeleri de biriktirir benim için. Satayım da yol parası yapayım diye. Minibüs pahalı, nerden bulacağım? Gene de satamam ben, kıyamam. Biz Kars'tayken bu şişelere hep renkli sular...

— Bana ne?

Gülsüme hanım, çok koyu bir ağlama isteğinin, içinden yükselip burnuna yerleştiğini duydu. Dayanamadı artık.

— Hani beni seviyordun sen? Hani, bir büyüyeyim, ana seni çalıştırmayacağım, diyordun? Gece yattık mı, kulağım yüreğinin atışında, diyordun? (Ellerini hızlı hızlı inip kalkan göğsüne bastırdı.)

— Sus diyorum ana!

Cılız gövdesine sığmayan bir titreme kaplamıştı Memet'i. O titreme, yaşanan soğuk beyaz kış gününden, denizden ve şehre giden yollardan damıtılmış kocaman bir elmas oldu, ağzında kırıldı, dudaklarından döküldü:

— Ben büyüyüm, büyüyünce tamam, ama şimdi taşımayacaksın o şişeleri ana. Taşımayacaksın ha! Ben büyüyüm kolay, ama şimdi taşıma. Sorarlarsa, biz yürürüz dersin, biz dersin, oğlumla ben yürürüz dersin.

1970

Evin Sonu

baba baba canım babam, ört yorganı ört ört ört, ısınsın. saçlarım çözük, terledim. bak köpekler uluyor bahçede. evin sonu geldi. camlarda bir buğu halinde sürüyor köpek sesleri, odaları, mutfağı, taşlığı korkuyla sarmalıyor. dışarda gece, ağaçların el gibi yaprakları. her yerde bir tıkırtı, sızan bir musluk, sürüklenen bir terlik.

gecikme sakın korkuyorum. ne çok bekledim. dündü, geçen yaz mıydı, yol ıslak, kamyon geçmişti. su püskürtmüştü. buğu yükseldi kızgın taşlardan, ağaçların tepesinde sis oldu, evin çevresinde duman. hâlâ gitmedi. gözlerim yanıyordu, kamyonun suyuna tuttum gövdemi, iliklerime kadar serinledim.

sen geldin, annem açtı kapıyı. bak yine çıngırak çalıyor güllerin arasından geçtikçe onları uçuk pembeye boyuyor, görüyorum ama şimdi giren yoğurtçu, annem, ıslak, iş yapan ellerini önlüğüne sildi, koştu, kapıyı açtı. ayyyy dedi, boynuna atıldı. ilk beni sordun sen. arkanda, parmaklıkların üstünde güneş batıyordu. sana koşamadım, utandım, burnum sızladı. kuyuya baktım, kuyu güller gibi kokuyordu karanlıkta. gece uykumda bahçede sana koşuyorum hep, kapıya, bir daha, bir daha.

sen saçımı okşadın, öpmedin, çenemden tutup başımı kaldırdın. sapsarıydın, gözlerin yaş içindeydi, baktın, sonra, mendilini daldırdın suya, alnına sürdün, gülümsedin. mendilin bembeyazdı, ev sessizdi. dallarda çıt çıkmadı. kirazlar durdu, vişne kalakaldı, birden utanmadım artık, ağaçtan kiraz koparttım kulübeye götürdüm. peynir koydum tepsiye rakının yanına, marul yaprakları koydum. şeftali soydum senin çakınla. kaydı. sen mendilini –bembeyaz– parmağıma sardın, üstüne kan çıktı. ört ört ört ört ört...

— Öfff şimdi gülmekten bayılacağım kız, aç şu pencereyi, dedi Nimet hanım.

O küçük kışın nice ikindisi gibi o ikindiyi de, birazdan batacak güneşin yumuşak, göz yakmayan ışığıyla camlar ardında, sobasının, kızının, torunlarının, yanaşmalarının ve binlerce cam biblonun, bin yıllık koltuk yüzlerinin sürüp gelen koruyuculuğu altında geçirmekteydi.

Nimet hanımın kahkahası başlangıçta, hep yüzüne sığacak sanılırdı. Yine öyle oldu; göz uçlarında bir süre duraladı, kibirli dudaklarının iki yanındaki sert çizgilerden kaydı, boğazında kanlı bir lokma gibi düğümlendi. Derken yayıldı, dağıldı, ak gerdanına, iri beyaz kollarının pörsümüş kıvrımlarına, önden düğmeli pazen giysisinin midede gerilen katmerlerine sindi. Oyuk koltuk altlarının bitiminde iki yuvarlak ter lekesi belirdi, kumaşın renginde.

— Kız, şimdi bayılacağım, Allah iyiliğini versin senin. Durup dururken. Tövbe tövbe. Nereden buldun o mektubu kız? Nereden geldi aklına Gülizar'ın sandığına bakmak? Kırk yıl düşünsem... Yazmadı yazmadı da şimdi mi geldi aklına oğlanın? Demek diyor ki... (Nimet hanım yine kahkahalarla sarsıldı). Kız ne diyordu, unuttum, bir daha söyle bakayım...

Kâmran, ayağa kalkıp pencereyi araladı. Akşam rüzgârı daldı odaya. Kâmran camı tuttu, odadaki beş kişiden (ikisi çocuk) yalnız Nimet hanımın üstüne gelmeyecek şekilde ayarladı rüzgârı. O, Nimet hanımdı çünkü: korkunç, yaranılması gereken. Kâmran'sa, yanaşma; konuşmalara ve eve; istenilince konuşan, söylenilince süpüren. Odanın düzenini bozmamak için dişlek ağzını eliye kapatmaya çalışarak, biraz da zorla güldü. Nimet hanıma gizliden haber vermişti mektubu, ummamıştı böyle... herkesin içinde... Gülizar duymasa.

— Diyor ki... "Bir haftaya kadar oradayım," diyor, "Sen hiç merak etme, hanımla konuşacağım Gülizarım," diyor, "görürsün yumuşar zamanla, ne de olsa insan," diyor. "Sen çocuğa iyi bak, korkma sakın, gerisini düşünme. Nasılsa bir yolunu buluruz, olmazsa kaçarız oralardan, ardımıza düşmeyecekleri bir yere gideriz, yalnız çocuğa iyi bak sen..." Rezil bunlar hanımcığım nankör. Bunca yıl nerede ekmek yediniz, değil mi hanımcığım?

— Olmazsa kaçarız, ha? Ardımıza düşemeyecekleri bir yere, öyle mi? Settar beyin eli nereye erişmez a oğlan? Budala.

Nimet hanım, kahkahasını zorladı. Kim derdi ki... Sefer'in eve ilk geldiği günü düşünüyordu şimdi. Kocasının, Settar beyin hizmeteri Sefer. Pabuçlarını kapının dışında çıkartmış, bir iskemleye ilişmişti. Çorapları tertemizdi, hem de deliksiz. Ayaklarını iskemlenin altında birleştirmişti. Başparmaklarını boyuna kıvırıyor, büküyordu konuşurken. Bu, onun ilk günden boyun eğmeyeceğini, utangaçlığına, sessizliğine karşın evin düzenine dikeleceğini gösteriyordu. Eski evlerin güzelim terlik bölmeleri boşuna mı? Nimet hanım annesinden, anneannesinden gördüğü bölmeleri, terlikleri bir silâh gibi ustaca kullanmayı bilirdi. Çünkü evin egemenliği kapıdan girince başlar; pabuçsuzken, eve uymak zorunluğunu duyar gelenler. Mutlaka. Dayanaksız, uyumsuz kalırlar. Konuşmaları EV yönetir artık. Neden sonra bazılarına terlik verilebilir tabii, zamanla, bazılarına da beyin terlikleri. Oysa Sefer, ilerde kendisine beyin terlikleri sunulduğunda da ayaklarını o günkü gibi iskemlesinin altına gizledi, başparmakları boyuna oynuyordu.

Nimet hanım, Sefer'i, Sefer'in genç gövdesini gözünün önüne getirdi. Ne sağlam, beyaz dişleri vardı. Dudakları inceydi, kahverengi, daha doğrusu bakır çalığı. Burun delikleri, o dudaklardan umulmayacak kadar geniş, açık ve kıpırtılı. Yine de en çok gözleri. Kaşlarının tek ve gür çizgisi altında kara gözleri, sanki birbirlerine bunca yakın oldukları için böyle sıcak, böyle ateşliydiler.

Sefer, o gün bir kere bile bakmadı hanımının yüzüne. Başı önündeydi. Nimet hanım, bacaklarını kaygısızca birbiri üstüne atmış, sorularını sıralıyordu:

— Nerelisin?

— Anan baban hayattalar mı?

— İş bilir misin?

— Yavuklun falan var mı?

Sefer, gözlerinin içine kadar kızardı, yine başını kaldırmadı. "Utangaç oğlan. Pek de yakışıklı..." diye düşündü Nimet hanım. Yıllar yılı öyle düşündü.

— Karslı.

— Yok.
— Evet efendim.
— Hayır.

Nimet hanım, eski öfkenin yoklayışını, kasıklarında tazelenişini duydu. Açık cama doğru yürüdü. Rüzgâra uzandı, gözlerinin yanışı geçene kadar bekledi. Uzun, koyu kırmızı tırnaklarını yırtıcı bir kuş gibi taktı pencerenin tahta pervazına.

— Yaa, serseme bak. Bir de utanmadan benden kaçmaya kalkışıyor. Bunca yılın emeği. Nankör... Peki ama bizim kara kuru Gülizar'ın nesine?

Odada konuşulanları dalgın bakışlarla dinleyen Nermin karıştı söze:

— Yok canım, amma da yaptın anne. Hiç çirkin sayılmaz. Evet biraz cılız, kavrukça ama ince, uysal, sonra ne bileyim...

— Kız neden koruyorsun Gülizar'ı durup dururken? Yoo. Bak taş çatlasa dönmem sözümden. Bu gece toplayacak bohçasını sürtük. Hemen. Bu evin namusu var, onuru var. Bırakır piçini gider. Ağlayıp sızlasın istediği kadar. İyi ki yufka yürekliyim de piçini bıraktırıyorum. Ayağına köstek olmasın diye. Dönsün köyüne, bir dayak da babasından yesin, anlasın Nimet hanıma yalan söylemek neymiş. Ben nereden bilebilirdim mektuplaştıklarını? Aklıma gelir miydi? Saklıyormuş hınzır. Allahtan Kâmran. Geçen yıl Sefer geldiğinde, "Son bu hanımcığım," demişti, "bir daha görmeyeceğim yeminlen. Bir gece kalsın, yeter. Çocuğunu görsün. Son. Yeter ki atma bizi evden. Kendim için değil, çocuk." Eğilip ayaklarımı öpmüştü. Ehh bir kerelik izin verdim. Mektup falan nereden aklıma gelsin, değil mi? Oynaşmalarına da göz yumdum baştan. Altı üstü Gülizar'dı. Çocuğunu yaptı, hevesini aldı işte Sefer, daha ne? Ne uzatıyor anlamıyorum... Allahtan Kâmran.

— Aman anneee.
— Kız koruma diyorum sana.

İstanbul sokaklarının ölü bir beyazlık yansıttığı o sessiz kışın en soğuk gününde Nermin, iki çocuğunu yünlere sarmış, Fatih'teki evinden kalkıp ta Çamlıca'ya annesine gelmişti. O gün

bütün ayrıntılarıyla aklındaydı: bir sürü küçük küçük, üstelik hiçbir olayla açıklanamayan, bir olaya hazırlık bile olamayacak yüzlerce ayrıntısıyla. Karın hızlandırdığı rüzgârda dağılıp paralanan bağlantısız incelikler: yolların ıssızlığı, topuklar altında çatırdayan toprak yol, insan soluklarıyla buğulanmış bir vapur camından dışardaki karanlığı (deniz ya da akşam) gözleyiş, içerinin güven veren kargaşası (çayfincanları, kaşıklar, ocağa koşuşturan garsonlar), sonra Çamlıca'ya çıkarken şoförün kulağındaki fiyakalı cigara. Nermin'in gövdesi yıpranmıştı, yaşlıydı artık ama belleği pırıl pırıldı daha. Güneşli Pazar'ları, yaz yemişleriyle donanmış bir sepeti, bir oğlağın çayırlarda koşuşunu, bir adamın sırtından damlayan teri bir bir hatırlardı. Ayrı ayrı günlerde ve yerlerde. Yıllar hep biriktirmekle geçmişti.

"Annenlerde kalırsan masrafımız az olur," demişti kocası. "Hem Sefer var nasıl olsa, yorulmazsın." Yedek subaylığını yapıyordu o sıralar. Ellerinden gelse, yedikleri her lokmaya karşılık bir lokma biriktireceklerdi. Yeter ki bir kat: Nişantaş'ta. Kat alınmıştı sonunda ama oturamamışlardı içinde. Hemen kiraya vermişlerdi. Oysa yeni evin perdeleri hazırdı; havlular, çarşaflar, sararmış ne varsa yenilenmişti. Gelgelelim artık yaşamak, biriktirmek demekti Nermin için. Kat alınmıştı, sıra otomobildeydi. Sonra... bilinmez ki şimdiden. Yüzlerce eksik vardı daha. Çocukluğunun, genç kızlığının büyük coşkunluğunu günlere bölmüş, usul usul, sakınarak yaşıyordu. Yemeğin az tuzlusu, suyun ılığı, ızgaralar... Çünkü kaç yıl kalmıştı yaşanacak? Çok az. Boyanın seyreldiği yerlerde beliren inatçı beyazları öfkeyle geriye taradı.

— Aman anne, uzatma şimdi.

— Niye uzatıyormuşum? Sefer, severdi seni; ondan kayırıyorsun.

Yalan değil. Küçük hanım az şekerli içer. Çayın koyusu, ekmeğin kıtırı. O günlerde de ikindiler çaylarla, konuklarla geçerdi. "Sefer iki kilo pırasa alıver köşeden, incelerinden olsun." "Sefer, küçükhanıma da bir çay koy." Durmadan buyruklar yağdırırdı Nimet hanım. Hiçbir şey olmasa, "Bacaklarımı ovuver. Ay ay ensem!"

Sefer, her söyleneni yapardı. Boynu eğikti. Donuk yüzlü, galiba kumral bir çocuktu. Dudakları etli, boynu küttü. Ensesinden aşağı, fanilasının başladığı düzgün çizgi boyunca sırtından ter damlıyordu.

— N'oluyor orada Sefer?

Nermin, yarı beline kadar sarktı pencereden. Bahçeden birtakım sesler gelmişti kulağına; içine tuhaf bir kuşku, bir ürperti düşmüştü. Bir şey değil, erkek de yoktu evde. Beybabası olsa da bir, olmasa da. Dışarda eli kamçılı bir subaydı Settar bey, orası öyle. Ama Nimet hanımın evine girdi mi entarisini giyiverirdi. Tamam. Torunlarının, kızının geleceğini bilse, mutlaka evde bulunurdu. Ama bilmiyor, gecikecekmiş.

— Gecikecek, demişti Nimet hanım kapıyı usulca kapattıktan sonra. Hadi kızım, otur şöyle. Çıkar çocukların üstünü. Dinlen biraz, az yol mu? Ta Fatih'ten burası. Ama ne iyi ettin de geldin. Benim de içim sıkılıyordu. Konuşur, dertleşiriz biraz. Ne kadar kalacaksın?

Bu evde insanın canı sıkılır gerçekten. Akşamları korkular sarar içini. Her köşeden bir tıkırtı. Sanki ev, pervazlarından ayrılmakta, dağılmaktadır; ufak gürültülerle can çekişir, susmaz. Cumbanın önünde akşam, çabucak gelir ve bitmez bir türlü. Hep kıştır, hep uyku. Çocukları yatırmalı erkenden, yoruldular. Sefer'in deli kızı kulübede, annesinin yanındadır şimdi. Rüzgâr nasıl esiyor.

Nermin, hamamı yaktı. Neden yıkanmak istemişti canı, bilmiyordu. Hamamın ışığı sönük denilecek kadar hafifti. Sefer girip bir, iki odun attı. Ama hiçbir şey ışıtamadı karanlığı. Ateşsiz, boğucu bir sıcak bastırdı. Köşedeki küçük camın üstünde biriken damlaları sıcak elleriyle sildi Nermin. Üşüdü. Biraz ötede, bir örümcek salyalarıyla ustaca nişanladığı sineği sarmalıyor, hareketsizleştiriyordu. Nermin'in yüzü gerilmişti sıcaktan, yanakları kızarmıştı. Havlu bohçasından lâvanta çiçeği kokan bir havlu çıkardı, kurulandı.

Terliklerinden sular sızarak odasına girdiğinde yatsı ezanı okunuyordu. Çocuklar uyumuşlardı. Uykularında sıkı sıkı kenetlenmişlerdi birbirlerine. Yüzlerini kapıya döndürdü Ner-

min. Gözlerinden yaşlar akıyordu. Beyaz, yepyeni geceliğine değdikçe irileşen meme uçlarını bastırarak yatağına dizüstü çöktü, dua etmeye başladı. Bu güvenli yaşama hep böyle gitsin. Hiç değişmesin. Çocuklar, kat, otomobil, saç boyası, o günün yüzlerce ayrıntısına kattığı bütün yeni ayrıntılar. Hepsi bir bütün olsun. Som altından. Tutkular, güzellikler oynatamasın onu yerinden.

— N'oluyor orada Sefer?

Geceyarısı o acayip gürültüler geldi bahçeden. Nermin'in göğsü çatlayacaktı. Korkudan titriyordu. Ya Sefer pencereye tırmanırsa? Kaç adımlık yer? Geceliğinin üstüne bir hırka giydi. Çocuklara baktı, mışıl mışıl uyuyorlardı. Yüzleri kapıya dönüktü. Yok, Sefer yapmaz böyle şey. Sesler kesilmişti şimdi. Sanki dışardakiyle birbirlerini kolluyorlardı. Sefer'in o ikindi cayını verirken yüzüne bakışı, kızarışı, hamama odun atışı, eğilişi, yan duruşu geldi gözlerinin önüne. Yok canım.

Dayanamadı. Kaçınılmaz bir olayı bir an önce atlatmak için pencereyi sonuna kadar açtı. Sefer eğilmiş, yerden bir şey alıyordu. Seslendi.

— Damdaki kedileri kovalıyorum küçükhanım. Uyutmuyorlar.

— Sevsinler! dedi Nimet hanım.

— Nankörler! dedi Kâmran.

— Defolsun gitsin sürtük, ama piç şuradan şuraya kıpırdayamaz! dedi Nimet hanım. Zaten delinin biri, bak, gözü bahçede yine, bekliyor. Gelince ikisini de bulamayacak. O zaman ister istemez boyun eğer.

— Aman anneee... dedi Nermin.

— Sen ne acıyorsun? dedi Nimet hanım. O kadar acıyorduysan babana söylemezdin; "O gece odama çıkacaktı galiba, rahatım kaçtı bu evde," diye.

— Neden öyle diyorsun anne? dedi Nermin. Gülizar meselesi çıkınca babamla konuşup Sefer'i kıtaya yollayan sen değil misin?

— Her neyse canım, her neyse, geçmiş zaman.

Sefer, gücünü tekdüzeliğinden alan coşkun bir türkü gibi yollara düşeli ne kadar geçmişti sahi?

— Bırak artık anne... dedi Nermin. (Dudakları titriyordu) Bırak artık, yeter.

1969

"Sarmaşık Gülleri"

Sevgili Şeref!

nasılsın iyimisin. sana Yazıp yazmamak için çok düşündüm ama sonunda Yazmağa karar verdim çünkü ben Annenlerde kalıyorsun diye duymuştum. Geçen cuma sabahı Nazmiyi gördüm, arabasıyla Bizim ordan geçiyordu tam turan sinemasının önünde hüsnü efendinin dükkânında karşılaştık. hüsnü efendi pek bulunmuyor dükkânda kalbinden hastaymış görürsem Sana selâm yolladı, ben de Söyledim nazmiye, şeref nasıl dedim, iyi dedi, annenlerde kalmıyormuşsun ondan öğrendim Tek başına bir oda tutmuşsun. hayırlı olsun.

zaten Annenler beni hiç sevmediler, gözleri tutmadı baştan çalışıyorum diye. Ama üvey baba ne de olsa, çalışmadan olur mu değil mi, zengin felân ama ayıp çalışmamak ne de olsa el. annenler beni sevselerdi şimdi Bu hallere düşer Perişan olur muyduk. ama olan oldu bir kere maksat hepimiz mutlu olalım yaşantımızda. hem ben memnunum. senin de mutlu olmanı cenabı Haktan dilerim.

İnan ki ben hepsini unuttum zaten kin tutmam yoktur mademki boşanmışız hepsi boş.

şimdi şerafettin bak seni neden rahatsız ediyorum anlatayım. bu çocuk meselesi yani şükrüyenin yüzünden. kusura bakmazsın ikimizin de çocuğu, beni deli edecek bu kız. artık Yanına mı alırsın Annenler mi bakar bilmem, çünkü böyle giderse canıma kıyacağım temelli üstünüze kalacak. sen kavgalarımızda hep annem Senden iyi bakar demez miydin zaten değil mi? bak çok çektim, baktım büyüttüm bu yaşa getirdim. Bittim artık genç yaşta saçlarıma kır düştü kolay mı şeref, bir yandan babamlar, öyle yalnızım Ki. ölsem bir kaşık su verenim yok.

bak ne oldu. geçen cuma berberde saçlarımı yaptırıyordum, kızmazsın diye söylüyorum madem iki medeni birer insan gibi boşandık, saç yaptırmama kızmazsın artık. her cuma berbere gidiyorum, hem beş lira veriyorum, bahşiş felan, bir şey değil. İşte orada herkesin içinde şükrüye gene burnunu karıştırmaya başladı evde karıştırmıyor hep yabancıların arasında karıştırıyor. raşit beyin karısı üzülmeyin hanım kızım şimdiki çocuklar hep böyle bizim aramızda dövmeyin, eve gidince döversiniz dedi. Saat onbir buçuk sularında Berberden çıktık.

eve doğru hafif hafif yürüyoruz. benim üstümde Mavi keten elbisem, başımda Güllü eşarbım hava sanki yaz. sen Evin damını aktarmıştın ya geçen kış başı. Bizimkiler hâlâ dua ediyorlar selâm yolluyorlar sana onlar da unuttular bana Çektirdiklerini zamanla her şey unutuluyor hem sen iyi insansındır. merhametlisindir ben kimsenin hakkını Yemem. Zaten metin olmasa ayrılmazdık birbirimizden. senin Aklını o karıştırdı allah canını alsın. aklına esti mi kapa dükkânı doğru meyhaneye olacak iş mi? Kaç kere Söyledim konuşma Şu çocukla diye dinlemedin. Yok mitingmiş yok parti işleriymiş bize ne. biz rahat edelim mutlu olalım bize yeter de artar. Neyse şimdi aynı şeyleri açmayalım nazmiye de söyledim. Becerikli oğlandır nazmi. bak yeni bir araba çekmiş altına, bonoyla mı ne diyorlar olsun gıcır gıcır kırmızı. gel Reşit beyle çalış istersen dedim arabayı şöfora ver sen neden çalışacaksın. raşit bey benim bir dediğimi iki etmez babamın ortağıdır felan. düşünecekmiş belki söylemiştir, selâm söyledim artık dedikodu yaptıysa günahı boynuna. zaten içim çok sıkılıyor.

diyeceksin ki peki iptida berbere niye gittin de Başına bu işler açıldı? söyleyim. o akşam raşit bey bizi kazinoya götürecekti şükrüyeylen. içkili aile kazinosuymuş. görsen şerafettin ne güzel bir yer. Kaç kere yalvardıydım da götürmedin işte o an seninle geçen yıllara yandım.

Şükrüye de üstüme üstüme geldi. raşit bey zavallı adam kızı gibi sever şükrüyeyi eksik olmasın. karısını götüremiyor bir yerlere ihtiyar diye, bizi götürüyor. Yoksa yalnız adımımı bile atmam bilirsin. Adamcağız bizimkiler Yesin diye akşam gelirken 800 gram kadar kuzu pirzolası getirmiş. sahanda pişirdim

Güzelce domates dildim, biberleri Diri bıraktım senin sevdiğin gibi, bolca kekik, anlayacağın pek Güzel oldu.

şükrüye yemez de yemez. o yepyeni Elbisemi giymişken dayanamadım bir dövdüm bir dövdüm beti benzi sarardı dayakları yine inadından vazgeçmedi, gece yatağına işiyör. koskoca Kız oldu yine aynı inat tıpkı sen.

sen Kontrurol kalemini kulağının arkasına sıkıştırırdın ya o da kalemini kulağının arkasına sokuyor. okulda baban neci diye sormuşlar, işçi demiş. Aynen senin Lafların bilirsin ben Utanırım böyle laflardan kız elektrikçi desen olmaz mıydı hayvanlığın ne lüzumu vardı diye bağırdım ama kendimi kaybetmişim, sedire yağılmışım. ah şeref ah bana bunları da yapacakmıydın bu kulak arkasına kalemler taktırmalar. lafa da Gelmez haspa hemen bohçasını toplar. senin aldığın kırmızı entariyi bir de bez bebeğini koyar kalkar Sana gitmeye. arsaya kadar gidiyor bekliyor akşam olsun. Gittiğimde bakıyorum bir ağaca çıkmış elinde bohçası. içim sızlıyor alıp eve getiriyorum. kızım iyi kız olsana. Baban istese seni yanına alırdı diyorum da, istiyor diyor, yolda görüyorum ama ben gitmiyorum diyor. şeytan Diyor bir patlatacaksın ağzının ortasına. yoksa Görüyormusun doğru söyle şeref. alsan benim için de iyi. Evlilikten ağzım yandı ama belki birisi alır beni yaşım geçmeden diyorum, çok yalnızım şeref bildiğin gibi değil. raşit beylerle De ahbaplığım o yüzden ya belki birini bulurlar şöyle arabası felân olsun kâfi. ama kızıma üvey baba acısı çektiremem bak ne de olsa yavrum. ağlarsa analar ağlar. onunla da kimse almaz beni. bak geçenlerde raşit bey arabasıyla antalyaya götürdü şahane bir yer şeref, aynen şiir gibi. adamcağız Denizde top mu oynamadı, gözlüklerini mi çıkartmadı. Daha ne istersin kız?

yolda dönerken Yine rezil etti beni. artistler sinemada öpüşürken Suratlarını neden yanlamasına tutuyorlar demez mi? Yerin dibine geçtim artık sen düşün, hep sinemaya gidiyorduk sık sık Artık korkudan gidemiyoruz ahlâkı bozulmasın diye resimli romanları bile yatağımın altına saklıyorum da gizli gizli Okuyorum tırnaklarımı boyarken. kız çocuğu, bakmadın dersin. ama kabahat sende şeref. annenlere Gizli götürdün yalana Alıştırdın bir kere, artık ne yapsam boş...

Kasım rüzgârı park bekçisi. Koskocaman bir süpürge, solmuş yaprakları sarı çiçekler gibi coşkunlukla katmış önüne. Bitsin artık. Şimdi ne var bunda gözleri yaşartan. Son günlerde gözleri yaşarıyordu. Öfkelendi mi, üzgünken, yalnız, kalabalık içinde. Bir köşeye çekilmeli, şu çok kırmızı başağrılarının geçmesini beklemeli, başka yollara, başka yüzlere bakmalı. Öğle güneşi, nerdeyse tepeyi bulur. İçkili, çaresiz kalınır o kalın güneşin altında. Öğle-üstü, daha günün yarısı. Önünde yersiz yurtsuzluğun mezeleri: ciğer tava, beyaz peynir, kırmızı domates, yanık soğan kokusu. Küçük öğrenciler geçiyor caddeden, anaları babalarıyla bağlantılarını koparmış park kedileri, çöpçüler. Yarın Şükrüye'yi almalı, hiç değilse yüzüncü kere bunu düşünmeli. Evet evet yarın mutlaka. Neden bakamasın? Kontrol kalemi var, tornavida, izole bant; bir erkeği bir erkek, bir küçük kızı bir küçük kız yapmaya yarayan her şey. şeytan diyor çık ortaya, bağır bağır bağır avazın çıktığı kadar.

... yalan söylemeye ordan alıştı.

bir de çamaşır leğenini doldurmuş ertesi gün. kendini boğmaya...

1969

Sonsöz Yerine

İpek ve Bakır, *1941 doğumlu bir yazarın, 1965-1970 yıllarında yazdığı öyküleri kapsıyor. Yazarın ilk kitabı. Daha önce, kapak düzenlemesi bile hazır –Said Maden'ce hazırlanmış– bir öyküler derlemesi taslağının,* Papirüs *yazıhanesinin geçirdiği yangında kül olduğunu (iki kopyasının da) bilen üç beş kişi var. Bu öykülerden "Kristin",* Türk Dili *dergisinde yayımlanmıştı ama artık ne önemi var?*

Birdenbire yazar-sesine geçtim. Hazır geçmişken, Suya Yazılı *adlı bu yitmiş derlemeyi neden artık önemsiz bulduğumu belirteyim: güzel öykülerden oluştuğuna inancımı bir yana bırakırsak, bir kitabın yokedilebilir ya da yokolabilir olması (elden gelen ya da elde olmayan nedenlerden ötürü) katlanılmaz bir saçmalıktır. Hele işin daha başındayken bile bir kere yazdığını –gerek teknik, gerek doku seçimi açısından– bir daha yinelememekte kararlı bir yazar, bu tür birelerle fazla uğraşamaz.*

İpek ve Bakır'*da da 'o yaşlarda' yazdığım öyküler yer alıyor. 'Bu yaşta' tıpatıp öyle yazmazdım onları belki; biraz daha mı damıtırdım, bazı sözcükleri mi değiştirirdim, yoksa biraz daha deneyim yükleyip o genç-öyküyü yokuşa mı sürerdim, bilemem. Zaten hepsinin altına imzamı gönül rahatlığıyla bugün de atabileceğime göre, farketmez.*

Yazının başında kullandığım nesnel-sese dönersem, Tomris Uyar'ın öykücülük üstüne kafa yormuş bir yazar olduğu sonucuna varıyorum kitabı sizlerle birlikte okuyup bitirdikten sonra; onun ilerki yıllarda işlemekten vazgeçmeyeceği kimi izleklerin ipuçlarını da yakalıyorum.

Kısacası, öykülere bir diyeceğim yok. Ama Tomris Uyar'a birkaç

sorum var: "Peki canım, ama daha o günlerde, başına gelecekler içine mi doğmuş? Sürekli alabora olarak kötü şaşırtmacalar veren bir dil ortamında, bir kültürsüzlük kargaşasında yaşayacağını, toplumun sancılarına bir yurttaş kimliğiyle asla kayıtsız kalamayacağın için bireysel fantezilerinde bile toplumsal gerçeklikten kaçmayacağını, bu yüzden yazar—kanatlarını yeterince kullanamayacağını ve bundan da asla pişmanlık duymayacağını nerden biliyordun? Kırılganlığı ve soyluluğu simgeleyen 'ipek'e artık uzakken; inandığın dayanıklı ve kullanışlı estetiği simgeleyen 'bakır'ların çoğunu elden çıkarmışken?"

T. U.
Temmuz 1988

ÖDEŞMELER VE ŞAHMERAN HİKÂYESİ

Ödeşmeler

Önsöz

— Yemekten sonra açarız, dedi Anne. Konuşur, tartışırız hep birlikte. Bir karara bağlarız.

— Süha beyler geleceklerdi, dedi Nine. Izgarayı musluğun altına tuttu.

— Gelsinler. Yabancı mı Süha beyler?

Anne gözlerini kısmış, tabaktaki köfteleri sayıyordu. Herkese ikişer tane düşüyor. Kıza üç tane de verilebilir ama Dede kızar. Herşey kararında olmalı. Köfteler, lokumlar, canerikleri öyle hemen bitmemeli. Kiraz bile olsa, çocuğun tabağına bir avuç koymalı: yeter. Öyle herkesin tencereye çatalını-kaşığını serbestçe daldırdığı gecekondu sofrası değil bu sofra. Çocuk öğrenmeli ve alışmalı küçük yaşta. Hakkına düşene boyun eğmeli. Koparıp almamalı. Öğrenmezse, ileride karşılaşabileceği kıtlık yıllarına nasıl göğüs gerebilir? Daha da önemlisi alışmazsa şimdiden, başkaldırır. Oysa Dede'yle Nine haksızlıklara, yoksulluklara tatlılıkla karşı koymuşlardır. Ne olmuştur sonunda? Daha ne olabilir? Selanik'in bir mahallesinden kalkıp İstanbul'da ev sahibi olmaktan, bir üst sınıfa kurulmaktan daha büyük bir armağan düşünülebilir mi? Dede'yle Nine, ustalıkla bölüşmüşlerdir bu armağanı aralarında. Eşyaları, malları, saatleri paylaşmışlardır.

Sözgelimi ikindi, Nine'nindir; onun saatleridir. Nine buzdolabını açar, kışsa portakalları eller, sayar; yazsa domatesleri. Hepsini birer birer çıkarır dolaptan, yumuşamışları, düşmüşleri, çürümeye yüz tutmuşları ön sıraya alır; dirileri arkaya iter. Böylelikle dolabı zamansız, Nine'ye sormadan açanlar, bu

saygısızlığı gösterenler, hiç değilse önlerine ilk gelen yemişlerle sebzelerden almak zorunda kalacaklardır. Denge bozulmayacaktır. Dolap yerleştirme töreni böyle bir gözdağıdır işte. Ancak akşam yemeğindeki haklarını ikindiüstü kullanmak isteyen bir çocuğa –o da çocukluğu göz önünde tutularak ve yalnız bir kereye özgü olarak– diri bir domates uzatılabilir gerilerden, gönülden koparsa. Yoksa evde herşey bir gün sonra, üç gün sonra, hep pörsüdükten, sarardıktan sonra yenir.

Akşam saatleri Dede'nindi. O yüzden Nine, tabağı Anne'nin elinden aldı, sofraya kendi taşıdı ve kocasının önüne koydu. Ona sundu. Köfteleri paylaştırırken, yağ lekeleriyle dolu önlüğünün cebindeki kocaman anahtar destesinin şıngırtısı duyuldu. Evdeki hangi gizemli köşeleri açıyordu bu anahtarlar? Kimse tamtamına bilmezdi. O yüzden ürkünçtü belki. Akide şekerine, yastık yüzüne bile kilit vurulan bir evde hangi anahtarın ne işe yaradığı kestirilemezdi ki. Bilinen tek şey, anahtarlardan birinin Nine'nin yatak odasını açtığıydı.

Dede'yle odalarını ayırmışlardı çoktan. Dede, önceleri zarif ve kültürlü bularak istettiği bu yabancı kadının (Selanikli oldukları halde akraba değildiler) pasaklılığından daha ilk günlerde tedirgin olmuştu. Gerçekten de bu kadında erdemlerini bile kötüye kullanabilme gibi alışılmadık bir yetenek vardı. Bektaşi bir aileden geldiği için umursamaz ve dağınık; tanrı-tanımazlığı bilinçle benimsediği için hınzır ve alaycıydı. Kendine güvenirdi ve kayıtsızdı. Sürmeleri gözaltlarına bulaşırdı. Kocasıyla ilk gittiği baloda takma lülesi düşmüştü. Patiska gömleği hep sarkardı entarisinin altından. Zamanla, sevilmedikçe, göğüsleri de küçülmüştü, sırtı kamburlaşmış, Fransızcası seyrelmiş, ezbere bildiği şiirleri ve keman çalmayı unutmuştu. Unutmadığı tek şey Rumelili olduğuydu. Tiksinirdi Anadolululardan. "Geçenler geçmiş, kaymak tabakası Rumeli'de kalmıştı. Avrupa'da yani." Selanik'te kaç-göç yoktu o yıllarda, evet. Peçeymiş, yok cara girmekmiş... Rumlarla Yahudilerle iç içe yaşarlardı. Kadınlarla erkekler dostluk edebilirlerdi rahatça. Çünkü Avrupalıydılar. İki çocukla yetinmeyi bilirlerdi. Bu "İstanbul askeri" gibi kaba saba davranmaz, gece

yatısına kalmaz, ansızın çıkıp bir yere yemeğe gitmezlerdi; en yakınlarına bile. Yok canım, kabalar geçmişti Anadolu'ya, seçkinler Rumeli'deydi. Torunu biraz benziyordu kendisine; doğru. Bilekleri inceydi, teni beyazdı, ama kalkıyor bir Anadolulu gibi işe sıvanıyor, o bileklerle güzelim Çekoslovak işi ağır karyolaları yerinden kaldırıyor, altlarını silip süpürüyordu: "Çetin ceviz." Nine dilini düzeltmemişti. İnatla savunurdu bozuk şivesini. Anadoluluyu küçümsemek için en uygun deyimleri Rumeli ağzından seçmekte titizlik gösterirdi: "Kazdağlı," derdi. "Okumaktan yazmaktan, şimdi gelir bağ kazmaktan." Kinini bilemekle geçiriyordu artık günlerini. İncecik, ihtiyar bacaklarıyla odadan odaya durmaksızın dolaşırken, dolapları açıp kaparken, makbuzları düzene koyarken, oyaları, yazmaları havalandırırken, anahtar destesinin şıngırtısı yayılıyordu eve; sahibinin varlığını, egemenliğini haber veriyordu. Dişiliği tükenmiş, ev kadınlığı hâlâ süren bir ihtiyarın tek süsüydü.

Çünkü sinemalara, tiyatrolara, operetlere, terzi Sabri'ye takım elbise ısmarlamaya, iyi konuşmaya, güzel kravatlara ve güzel kadınlara tutkun, yaşlanmak bilmeyen bir erkek olan Dede için tek çıkar yol kalmıştı geriye: iki çocuk peydahlamak ve anahtar destesini karısının eline vermek. Dişiliğinin kilidini geri verirken, odaları ayırırken, onu kendi namusuyla bağlamak ve titiz bir rahibe gibi sorumlu kılmak evin gidişinden. Bu sımsıkı işbirliğinin gevşediği anlar olurdu. Bir zeytinyağı tenekesi zamanından önce açılırdı sözgelimi, havagazı makbuzu yüklü gelirdi bir ay: işte o zaman ikisinden biri evdekilerle kısa süreli bir anlaşmaya girebilirdi. Toruna bir portakal kopardı gönülden, damada yeni bir gömlek armağan edilirdi. Yine de ilk seçilen ortak, Anne olurdu çoğunluk. Nine'nin beceriksizliğini, tembelliğini kendi çabasıyla örtbas etmeye çalıştığı için, pişirdiği çeşit çeşit yemeklerle Dede'yi hoşnut edebildiği, eve bağlayabildiği için.

İşte şimdi de telaşlı gözlerle sofrayı süzüyor, bir eksik olup olmadığına bakıyordu. Gidip Baba'yı çağıracaktı birazdan. Kayınbaba sofrasının dayanılmaz baskısından kaçardı Baba. Katılmazdı. Ama bu gece mutlaka gelmesi gerekiyordu. Kızı-

nın geleceği tartışılacaktı. Ya gelmezse?.. Anne, her zamanki korkaklığın, çaresizliğin yüreğine yerleştiğini duydu. Bunca yıllık koşuşturma, el ulaklığı, küçük hizmetçilik boşa gidecekti o zaman. Öyle ezik büyütülmüştü ki, parlak zekâsını, coşkun içgüdülerini tanıyamamıştı bile. Gerçi yükseköğrenim görmüştü. Dede'yle Nine, kendilerinde eksik olan Fransızcayı kızlarının tamamlaması için ellerinden geleni ardlarına koymamışlardı, ama bunca emek, bunca masraf neye yaramıştı? Çocuk doğurmaya, yemek yapmaya, herkesi uzlaştırmaya. Anne, kendinde eksik kalanları Kız'ın tamamlayacağına inanıyordu. Bu gece o yüzden önemliydi. Onun için de önemliydi. Kız okuyordu, çok iyi okuyordu doğrusu. Ama buna okumak demek mi daha doğruydu, kaçmak demek mi? Kimseye sokulmaz bu çocuk. Kapanır odasına, okur. Burnu da nasıl büyük. Nine'yi bile azarlar sırasında. Neye güvenir? Yol parası verilmezse yürür; istemez. Harçlık nedir bilmez. Yol parası verilmezse yürür; istemez. Harçlık nedir bilmez. Düzenlidir orası öyle, dürüsttür, ama bir gün bakarsın sözgelimi 18.30'da geleceğim demiş (ki hep dediği saatte gelir), kalkmış 21.30'da gelmiş. Yani ürkütür. İşte, şimdi oturmuş sofrada tırnaklarını kemiriyor. Dede kızacakmış, umurunda bile değil.

Kız terliklerini çıkarıp atmış, cılız bacaklarını uzatmıştı masanın öte yanına. Geleceği konusunda karar alınacakmış. O, küçücük yüreğiyle bu gece asıl temeldeki sorunun çözümlenemeceğini, iki ucun (Dede'yle Baba'nın) uzun süredir sessizce sürdürdükleri gerginliği gidereceklerini sezmişti. Olanakları, yeni gelir alanları tükenmiş, bitmeye, çökmeye yüz tutmuş bir evin ayakta durabilmesi için birşeyler istenecekti kendisinden. Geleceğini konuşmak özrüyle. Uzlaşmaz uçlar bile bir araya geleceklerdi. Çoktandır gözden çıkardığı damadına kucak açacaktı Dede. Gerekirse. İlk adımı kendisi atacak kadar alçakgönüllüydü de. Ne de olsa çokluğun düzeltici gücünü bilirdi. On iki kardeştiler. Mahalle aralarında yırtık donla oynadıkları günleri unutmamıştı daha. Şair ve avukat olan babalarının, katı, ilgisiz bakışlarla süzdüğü bu perişan çocukları cahil ana tek başına büyütmüştü sayılabilir. Ama o acıları, o yoksun-

lukları bir daha yaşamamak için yeterince savaşmıştı Dede. Altılarda kalkıp işe gitmişti, geceyarılarına kadar çalışmıştı. O yüzden biriktirmişti belki, "gayrımenkule" yatırmıştı her kuruşunu. O yüzden evinde bir köftenin fazla yenmesini hoşgörmezdi. Oysa nasıl hoşgörülüydü dışarıya karşı. Tatlı konuşurdu, yoksulları sevindirir, zenginleri yoklar, gönlünce gezer eğlenirdi. Hem de cebinden tek kuruş harcamadan. Ne de olsa, Rumeli toprağında dayanışmanın, birbirini gözetmenin bütün olanakları yeşerirdi kolaylıkla: yardımlaşma, dayanışma, "biraderlik".

Damadına gerçekten belbağlamıştı başlangıçta. Varsın Karadenizli olsun, babası yirmi yıl mebusluk etmişti ya – köylü möylü. Derler ki adamcağız oğlunu İsviçre'de okutabilmek için Köylü cigarası içmiş, aslını hiç gizlememiş, yürekliymiş. Sözgelimi güya maliyeci Cavit Beyi evinde saklamış da Gazi'nin aklına bile gelmemiş onun evini aratmak. Kısacası, o da kendisi gibi savaşmış hayatını hayat yapabilmek için. Oysa damada ve öbür gençlere neler sunuldu? Kendiliğinden? Kıllarını kıpırdatmadan elde edebilirlerdi isteklerini. Edebilenler, başarılı olanlar, ettiler de. Kolej'de müdürlük, bankalarda genel yönetim kurulu üyelikleri, sonraları Ereğli Demir Çelik'in hisse senetleri... Bakanlık.

Baba, bu tatsız toplantıya katılmak için merdivenleri çıkarken düşünüyordu: Pek mi haksızdı Kayınpeder? Türkiye'nin ayağına Avrupa'yı getirmek için dışarıya gönderilen ilk "harika çocuklar"dan kaçı "başarılı" olmuştu? Gerçekten? En yeni sanat akımlarını izlemişlerdi, Rimbaud okumuş, Gauguin sevmiş, ince hastalığa yakalanmış, salonlarda felsefe yapmışlardı kendilerinden beklendiği ölçüde. Yakup Kadri Beyin deyimiyle halka, köylüye ulaşmak, onu eğitmek, onunla el ele vermek ortak düşleriydi. Oysa dönüşlerinde, konservatuvarda müzik ya da resim öğretmenliği ya da uyduruk bir hukuk müşavirliği, bir müfettişlik bekliyordu onları. İşin kötüsü, eğitmeye çalıştıklarıyla, ilişkiye girdikleri kimselerle hiçbir ortak yanları kalmamıştı. İstekleri dışında koparılmışlardı toplumdan. Başkaldırmayı öğrenmişken, gelip ufacık bir halkası olmuş-

lardı bürokrasinin. Yapılabilecek şeyler sınırlıydı: Fransız Devrimi'ni bile görmemiş Markiz Pastanesi'ne işgalci bir Alman askeri sertliğiyle girmek; Park Pastanesi'nde akşamüstleri (pastaneler dönemiydi), bol kremalı peşmelba yerken Yahya Kemal Beyin tarih dedikodularına kulak verip esnemek. Sonra sağ köşede, bahçeye açılan kapının ağzındaki masada oturan İngiliz Kemal Esat'ın "soluk kesici" serüvenlerini dinlemek sıkıntıyla; Küçük Moda'da birlikte bir kotra gezintisi için gün kararlaştırmak (semt adları da bu uzlaşmazlıkları ortaya koyar gibiydi, alay eder gibiydi onlarla: Küçük Bebek, Küçük Moda, Şifa, Belvü. Yaz akşamları Todori, kış akşamları Cumhuriyet kahvesi. Dede Efendi söz konusu değildi; Selâhattin Pınar'a da yoktular pek. Varsa yoksa Osman Nihat).

Bunlar yetmezse daha da ileri gidilirdi. Peyami Safa'nın ünlü ruh çağırma toplantılarında –ışıklar bir ara yandığında– Reşat Nuri Bey'le kısa bir söyleşi halk kültürü konusunda. "Natürmortlarındaki devrik karpuzların canlılığıyla ünlenmiş bir dostun yalısında Falih Rıfkı Beyle, araya Fransızca sözcüklerin bol bol serpiştirildiği bir tartışmaya girmek; kıyasıya. Boyun eğmemek. Omleti bıçakla kesmek, eti elle koparmak, gürültüyle sümkürmek. Bu arada ufak memur aylığını yettirememek ve Hüseyin Cahit muhalefeti.

"Yeni kurulan partiye girmem için baskı da artıyor," diye düşündü Baba. Beyoğlu'nda kürtajdan para kazanan bir doktorla bir kırtasiyeci ayarlıyorlardı bu işi. Herkes koşuyordu yeni partiye, yeni geçim kaynağına. Kayınpeder öncülerdendi. Ama ikinci bir kopukluk göze alınamazdı artık. Yeni ödünler verilemezdi. Baba, adı gibi biliyordu bunu.

— Evet, diye sözü bağladı Dede. Demin de söylediğim gibi, biliyorsunuz çoktanberi yeterince çalışamıyorum. (Sözün burasında Süha Beyle karısına baktı; kahve içiyorlardı. Anne, kapının yanındaki iskemleye ilişmişti, birşey istenirse hemen fırlayacaktı.) Evet, astım bindirdi. Anjin dö puatrin keza. Bari diyorum, elimde kalan beş-on kuruşu yerli yerinde harcayayım. Ailenin köklü geçmişi bunu bekliyor bizden. Yeni yetişenleri düşünmeliyiz önce, değil mi efendim?

— Şüphesiz, dedi Süha Bey kimsenin birşey söylemediğini görünce.

— Efendim, sorun şu. Elimdeki cüzi miktardaki parayı (bir de cenaze masrafım için ayırdığım var, ayrı bir zarfta) nasıl harcayacağız? Nereye? Kısaca, bizim torunu iyi bir okula mı yollayacağız, yoksa ona çeyiz mi düzeceğiz bu parayla?

Uzun bir sessizlik oldu. Sonunda dayanamadı Anne:

— Okusun bence, dedi. İyi bir okulda. Dil öğrensin.

— Yalnız iyi okul, iyi giyim-kuşam ister. Başka masraflar da gerektirir yani.

— Ben dikerim, dedi Anne havaya garip bir makas çizerek. Ben biçer, dikerim. İki etek, dört bluz yeter de artar bile. Değiştirir değiştirir giyer. Geçen yıl diktirdiğim paltoyu da veririm. Zaten giyimde kuşamda gözü yoktur pek. Annemle benim eskilerimizi gündelikçiye verip uydurtuyorduk onun üstüne göre. İyi bir rastlantı: hepimiz 35 numara pabuç giyeriz. (Süha beylere baktı). Bizim eski pabuçları giyer kızım.

— Kültürlü kadın her zaman geçerlidir, dedi Baba. Bence de okusun. Çalışsın sonra. Serbest olsun.

— Ezilebilir belki, dedi Süha Beyin karısı. İlk konuşuşuydu. Okumamış ama sezgileri ve içgüdüleri güçlü bir kadındı – yani o iyi giyimli kızların içinde...

— Ezilmez ezilmez, dedi Anne. Çok çalışkandır, ezilmez.

— Zengin bir koca da kötü değil, ama dedi, Dede şakayla. Bir mühendis, ya da bir doktor.

— Arabalı bir damat hepimizi gezdirir arabasıyla, dedi Süha Bey gülerek.

— Zayıftır kızım, diye iç çekti Anne. Maden mühendisleriyle Zonguldaklara falan gidemez. Doktorların da saatleri vakitleri belli değil.

— Herkese verilmez elbet, dedi Dede. İyi bir düğün yapsınlar.

— Okusun, dedi Nine. Okursa zaten iyi bir kısmet bulabilir. İyi bir kısmete de çeyiz gerekmez. Yani okumakla, bir taşla iki kuş.

Küçük kız, tırnak yemeyi sürdürüyordu. Ödeşecek vakti çoktu.

Köpük

Saat beşti.

Saatin sesi, duvarlara asılmış geyik başlarını, doldurulmuş kuşları, yırtıkları özellikle onarılmamış antika koltuk yüzlerini, gümüşleri ve kristal aynaları bir dokunuşta geçerek Bedia'nın oturduğu küçük bölmeye vardı son hızla.

"Öff, saat de beş oldu," dedi Bedia. "Hazırlanmalı yavaş yavaş." Sonra küçük, sedef boyalı tırnaklarını kadife terliğinin içinde gezdirdi: kurumuş. Öff, kalorifer yanmıyor yine! Saat beş oldu. Giyinme, boyanma derken... Kocaman saç saracaklarında kaskatı bir ışıltıyla duran saçlarını elledi: kurumuş. Zeynep'e seslenmeli; banyoyu doldursun. Yavaş yavaş hazırlanmalı. "Hazırlanmak"; bir erkeğe, bir duruma, bir geceye hazırlanmak demek olan günlerinin (bir yekpare elmasın –bir yılın– birbirlerini usulca tamamlayan ışıltılı dilimleri: yeşil farlar, simli çoraplar, gül kurusu ruj kalemleri, sedefli tırnak cilaları, yüz temizleme sütleri, elma kokan köpüklü sabunlar, siyah rugan pabuçlar, öğleden sonraların parlak iskambil kâğıtları; arada göz atılan aynalı pudriyerler; gece kulüplerine, sabah kırlarına en uygun bakışlar; kıyılarda dalıp dalıp gitmeler, yeni çıkan şarkılar) herhangi biriydi bugün, yine de takvimde kırmızı ruj kalemiyle belirtilmişti. Öff!

— Zeynep, diye seslendi. Zeeeyneeeep! Kızım bırak toz almayı da banyoyu doldur. Çabuk!

— Geliyorum hanımefendi.

Zeynep, kapının yanındaki duvarda asılı duran tüfeklerin tozunu alıyordu. "Geliyorum."

— Bırak ben alayım tozu, sen banyoyu doldur!

— Hiç olur mu hanımefendi?

Zeynep'in başak rengi Sivaslı yüzünde şaşkınlık pembelik halinde belirirdi; hiç olur mu?

— Neden olmasın? dedi Bedia.

Anlamını kendinin de çözemediği o kahkahalarından birini attı. Tutuk, gücünü içinde gizleyen bir kahkaha – yavaş yavaş hazırlanan bir gül, ansızın açılan bir gülümseme. Bir keresinde, bir Nişantaş dolmuşunda (araba onarımdaydı o sıralar), ağzı yeni çiğnenmiş taze simit kokan bir delikanlı düşmüştü yanına. Eli yüzü düzgün, temiz giyimli bir genç. Elinde kalın bir kitap. Dönemeçlerde, öbür eliyle ön koltuğa çakılı küllüğü kavrıyor, Bedia'nın bacağına değmemeye çalışıyordu. Sonra bir yerde yol bitti, indi. İnerken göz göze geldiler. O an, "İnmeyin," demek gelmişti içinden, "İnmeyin, bu dolmuş gitsin böyle." Sonra, çok sonra bu olayı düşündükçe kahkahayı basardı. İşte o kahkaha.

Bir keresinde, odayı dolduran zengin konukların, güzel kadınların, ellerinde içki kadehleriyle köşelerde oyalanan erkeklerin arasında nasılsa farkedildiğinde –bunca hazırlanma çabasını ustaca yok gösteren düz siyah giysisiyle birden belirdiğinde– dudaklarındaki kahkaha: kışkırtıcı, güvenli, sıcak. "Böylece becerikli bir ev kadını olmasaydın nasıl bir kadın olurdun bilmem," der ya Macit arasıra. İşte kocasının konuklara dönüp "Karım halkın içinden gelme bir kadındır. Bakın, tarhana çorbasını hâlâ kendi pişirir, kimselere bırakmaz," dediği zaman attığı kahkaha: kışkırtıcı güvenli, sıcak; biraz tutuk, biraz kısık belki, ama mutlaka beklenmedik.

Bedia sabahtan beri gömülü durduğu kuştüyü yastıklardan sıyrıldı, elini uzattı.

— Hiç olur mu hanımcığım? dedi Zeynep. Şimdi biter.

— Peki peki. Bedia, yine yastıkların arasına gömüldü. Offf! (Sonra, uzun bir süredir açmaktan kaçındığı bir konuyu yeni hatırlamışçasına) Şeyyy... Şeyi soracaktım Zeynep. Kimmiş o adam? Anlaşıldı mı kim olduğu?

— Bilmem ki hanımcığım. Düpedüz bir adam işte.

— Nasıl biriydi, anlatsana.

— Anlaşılmadı, dedi Zeynep. Bilmiyorum kimmiş.

— Peki nereden gelmiş, nasıl gelmiş Hüseyin'in yanına? Kahveden çıkarken nasıl gelmiş de demiş?

Zeynep, bir olayı birkaç kere anlatmış birinin vazgeçemediği, bilmeden ezberlediği sözcüklerle başladı:

— Hüseyin tam kahveden çıkıyormuş...

— Saat kaçmış?

— On falan herhal. O da kalkmış peşisıra. Meğer orada otururmuş.

— Hüseyin görmemiş yani daha önce. Oturuyormuş ama onun ilgisini çekmemiş.

— He ya.

— Sonra?

— Kalkmış, peşine düşmüş bizimkinin. Hüseyin hırsız sanmış. Buralar belli olmaz, değil mi hanımcığım? Bakarsın hırsızdır.

— Doğru doğru. Ya konuşması? Köylü gibi mi konuşuyordu?

— Birazcık köylüydü besbelli. Kasketi vardı, ama bilemeyeceğim.

— İyi düşünsene kızım, kafanı çalıştır biraz. Nereden tanıyormuş beni, söyledi mi? Bizim oradan mı?

— Bilmem ki hanımcığım. Sormadık. Tanrı misafiri. Bedia Hanımı göreceğim dedi, ne zaman gelir dedi, o kadar. Biz de sormadık. Ama keşke sorsaydık. Ne biçim adammış o hanımefendi. Hiç görmedim öylesini, hiç duymadım. İnanmayacan, yattığı çarşafı, yastık yüzünü yudum durdum da yağları çıkmadı. Yastığın içine geçmiş kir. Yepyeni yüzler, pamuklar hep yağ içinde kalmış. Nasıl yağmış, nasıl kirmiş bu böyle? Kabahat Hüseyin'in. Sen kalk tanımadığın adamı Tanrı misafiri diye... Güneş çıksın pamukları da atacam inşallah. O ne biçim adammış öyle...

Zeynep, bir yandan geyik başlarının, doldurulmuş kuşların, kapının yanındaki duvara asılı tüfeklerin tozunu alıyor, bir yandan da sızlanıyordu: O nasıl kirmiş öyle...

— İş istemeye gelmiştir, dedi Bedia, kestirip attı.

"Babamın uzak akrabalarından biridir," diye düşündü. "Hiçbirini tanımam görsem! Kaç yıl oldu?"

Takvimde ruj kalemiyle belirtilen bu sıradan gün, evliliğinin onuncu yıldönümüydü. Saate baktı: beşi yirmi geçiyordu.

Birazdan Macit, kırmızı güller ve bir pırlanta yüzükle çıkagelirdi. On yılda on yüzük. Her yıl için bir yüzük, bir değerli taş. Yıllar böyle geçmişti. On yıl olmuştu Manisa'dan çıkalı. Birbirlerine deliler gibi tutkun iki genç. Biri, şimdiki kendisi: konuklarını hazır mezelerle, lokantalardan getirtilen yemeklerle ağırlamayı öğrenmiş, tarhana çorbasını unutmamakla övünen Bedia. Manisalı çiftlik kâhyasının kızı. Hâlâ alımlı. Yalnız artık ince çorap giyiyor, kalın donunu fırlatıp attı. Lastik eldivenlerle toz almayı öğrendi, koku markalarını, gözaltı kırışıklıklarını giderici özel kremleri, erkeklerin sevdiği kısa siyah gecelikleri. Öbürü Macit: sapsarı saçlı, incecik, Manisalı bir çiftçi oğlu. O zamanki Bedia'ya deliler gibi tutkun; şimdi alışmış, durmuş oturmuş, saçları dökülmüş, evlilik yıldönümlerini titiz bir kuyumcunun tam zamanında yolladığı değerli bir yüzükle hatırlayan saygılı koca. Manisa'yı görse tanımazdı Bedia şimdi. Hangi mevsimdi şimdi orada? Güneş var mıydı? Güneyde olduğuna göre. Yok canım, güneyde olan Mersin'dir, Manisa... boşver.

Uzun bir süredir kentler, sonsuz bir otomobil yolunun gereksiz, sıkıcı kesintileriydi Bedia'nın gözünde: lastik iner, motor durur, işte bir kenttesin. Hangisi olursa olsun. Oysa insan gideceği yere bir an önce varmalıdır. Macit öyle der. Macit on yıldır öyle der. Hiç değişmemiştir. Niye değişecek? Daha ne olabilir? İşte bu koskocaman ev, bu değerli silahlar, Avrupa yolculukları, Bedia, bu doldurulmuş kuşlar.

— Öfff! dedi Bedia, kuştüyü yuvasından sıyrıldı, ayağa kalktı. Saat beş buçuk olacak birazdan, Zeynep! Zeynep kızım doldu mu banyo?

— Doluyor hanımefendi, siz soyunanaca dolar.

Zeynep'in sesi yaklaştı.

— Ben giriyorum Zeynep. Sen de git istersen kızım. Macit Bey neredeyse gelir.

— Peki hanımefendi.

Zeynep, hep "peki" demenin anlamsız güleçliğini yüzünde tutmaya çalışarak sokak kapısına yürüdü.

"Kim olursa olsun, Macit'e söylemeliyim," diye düşündü Bedia soyunurken. Banyoda uzun saçlarını naylon başlığın içine

özenle yerleştirdi. Bu sessizliği öyle severdi ki. Elma çiçeği kokan bir toz attı banyoya, su köpürdü. Uzakta bir kapı kapandı; Zeynep çıktı. Saat beş buçuğu vurdu.

"Neden daha önce söylemedin sanki? Amaan nereden de takıldı kafama? Canım Manisa'dan kim olabilir: Emmimin oğlu, Şahingilin Osman... Yok canım... İş isteyecek mutlaka." Su ılıktı, pembeydi, dinlendiriyordu. Gözleri kapanacaktı. Kirpikleri buğuyla ıslanmış, öyle dingin... Derken zil çaldı.

"Hep böyle olur," dedi Bedia irkilerek, "Macit anahtarını unutmuştur yine. Ne zaman banyoya girsem... Bıktım artık!"

Hızla, öfkeyle fırladı banyodan. Bornozuna gelişigüzel sarındı, terliklerini bile giymeden koştu. Koridoru geçti. Üstünden sızan sular, ince bir iz bırakıyordu ardında. Karanlıkta, el yordamıyla açtı kapıyı: Dışarısı karanlıktı. Aşağılardan, biri asansörü çağırmıştı. Asansör sarsıla sarsıla inerken, o, iki kat arasındaki belirsiz aydınlığın, müthiş korkunun daralan yüreğine yerleştiğini duydu. Bir an önce öbür kata, açıklığa, güvene ulaşmak için parmaklarının ucunda hafifçe kalkarak çevresine bakındı. Asansörün yiten ışığında kasketli bir adam duruyordu.

Adam yaklaştı. Bedia tanıyamadı; yabancı mıydı, değil miydi kestiremedi. Bornozunun açılmış önünü örttü hızla. Aşağıdan biri bindi asansöre. Macit geliyordu herhalde. Zaman kazanmak için, birşeyler hatırlayabilmek için, birşeyler düşünebilmek için:

— Kimsiniz? dedi Bedia. Tanıyamadım birden.

Adam hiçbir karşılık vermeden öylece durdu, ayağıyla kapıyı itti biraz.

— Kimsiniz? diye haykırdı Bedia. İş mi istiyorsunuz? Zeynep – arkasına döndü; Zeynep yoktu. Asansör yukarıya çıktı, katı geçti.

Bedia, tanımadığı, tanıyamadığı bütün yüzlerin, bıraktığı yerlerin, unuttuklarının, hatırlamadıklarının acımasız bir parıltıyla üstüne doğru geldiğini gördü. Gözlerini kapadı.

Çiçeklerle

Seçkin'e

öğlesi

— Bu değil senin gördüğün, dedi Barba. Bu öbürü, Yunanistan'a giden: Kosta. Hani beklemiştik de gelmemişti. Uğurlayacaktık. Sen görmedin onu; gelmedi. Bu onun küçüklüğü.

— Çapkın olan değil yani? dedi Çolak. Akşamları kızlarla kadınlarla komşu lokantalara gelen... yani o değil.

— Değil, dedi Barba. Tütünden içi sararmış, boğumlarına yılların tozu-toprağı sinmiş parmağını resmin üstünden çekti; sol eliyle hafifçe sildikten sonra resmi yeleğinin cebine yerleştirdi. Üstünden yokladı: yerinde duruyor mu.

— Evli miydi? dedi Çolak.

— Hangisi?

— Çapkın olan.

— Hıı, dedi Barba. Karısı evde bekler; getirmez böyle yerlere.

— Olabilir, dedi Çolak.

— O bundan biraz daha iyidir. Çok değil, biraz. Nasıl derler.–

Böyle güçlük anlarında cinler gibi üşüşüp beynine bir ağ geren Türkçe sözcüklerin arasından istediğini çekip çıkarabilmek için gözlerini kıstı, durdu. Takma dişini yerine yerleştiriyordu. Bu diş takılalı on yıl var. On yılda ne oldu ki ağzına uymuyor; gevşemiş, engelliyor konuşmasını, ansızın fırlıyor. Yeni bir takma dişi eskitebileceğini –azıcık eskitebileceğini– bilse yaptıracak, ama yaş seksen, değmez artık.

Ekmek kırıntılarının düştüğü yere, şimdi yaz gelince mut-

fağa atılmış gaz sobasından uzun kış boyu sızan gazlar küçük, yuvarlak bir leke olup çakılmıştı. Barba o lekeye baktı.

— Biraz daha uysal herhalde, dedi Çolak. Daha kibar bu oğlun.

— Yok, dedi Barba. Kibarlık değil. Küçükken de böyle zayıftı. Anasıyla ölecek diye beklerdik. Sonradan toparladı, ama o öksürük hiç bitmedi.

— Yazık, genç adam, dedi Çolak. İçini çekti.

— Niye yazık olsun? O veremse, benim de belim tutuldu, dizlerim ağrıyor. Hem ihtiyarım ben.

Barba, kendi dünyasının bu gaz lekesi gibi kapalı ve bencil olduğunu düşündü. Elindeki kuru ekmek dilimine baktı. Köpeklere, kedilere, süt çocuklarına, ihtiyarlara kuru ekmek verirler ki boğazlarında kalmasın. Ama kendileri hep tazesini yerler.

Kapının önünde sebzeci, arabasını kaldırıma çekmiş, bira içiyor. Şişeyi dikmek için başını her kaldırdığında, Mayıs güneşi ter lekeleriyle yerleşiyor gömleğine. Hafif bir esinti, gömleği terli bedenine yapıştırıyor. Yarım ekmeği yarmış ortasından, peyniri araya koymuş, bira şişesini dükkânın penceresine dayamış. Bir de iri domates seçti arabadan. Yiyor. Öğle bastırdı. Asfalt cıvışıyor atın nalları altında.

Kâzım usta, arabanın arkasından dolandı, çıktı:

— Ulan Çolak, nerdesin be?

— Burdayım usta, diye geldi Çolak'ın sesi içerden.

— Ne var öğleye bugün?

— Türlü, pilav.

— Gene mi türlü be? Sen bir şarap aç bana, ben kaşar alıp geliyorum köşeden. Sizde bulunmaz.

— Ha, al gel sen, olur, dedi Çolak; içeride tencereleri karıştırıyordu.

İki gözlü bir ocak ama yetiyor. Kaç müşteri var ki? Bazı kere akşama da artıyor yemeklerden. Salata, peynir falan ekliyor Çolak. Şehirden apansız çıkıp gelebilecekler için: eski müşteriler, Nihat'ın arkadaşları. Bir de komşu inşaattan paydos eden işçiler.

— Baba sen ne yiyecen? diye seslendi Çolak.

— Sonra, dedi Barba. Sonra.

"Türlü, pilav, kuru... türlü, pilav, kuru... türlü, pilav, kuru... bıktım artık," dedi kendi kendine. "O veremse, karısı var. Benim kimselerim kalmadı. Söyler istediğini; karısı pişirir."

Dışarıya; sıcak öğleye baktı.

bakışı

Kıyıda, komşu lokantanın bir çiçek dürbünü gibi oynak, güneş yansıtan şemsiyesinin altında genç, güzel bir kadın, yanındaki erkeğin uzattığı leylak salkımını aldı, gölgede kalan dudaklarına götürdü. Kolunu kaldırdı sonra, denizden gelen esintide saçlarını düzeltti. Tırnakları, tuttuğu leylakların rengindeydi. Demek akşamları lokantalarda, beyazlıkları kolayla diri tutulan yemek örtülerinin, garson ceketlerinin, tabakların tozunu şöyle bir almaya yarayan beyaz bezlerin ve parlak içki kovalarının yanında pörsümüş leylaklara ve hep o renge boyalı kadın tırnaklarına rastlanacak bu yaz. Öğle güneşi, ıslatılmış asfaltın üstünden geçen marul, yeşil soğan, domates yüklü küfelerden son dayatıcı, koruyucu nemi de alıp götürüyor. Kadının kol altları terli, gür, sarı tüylerle kaplı.

Barba on yıldır herşeyi görerek, yok yok öyle değil; gördükten sonra düşündüğünü sezdi. On yıldır, çok gerekli kalkmalar dışında –içeriye, komşu bakkala, arasıra pakta oturmaya– hep çakılı durduğu şu hasır iskemleyi bile ancak gördükten sonra kavrıyordu. Yoksa yoktu. "Nerede şu benim iskemle Çolak?" demek aklına bile gelmezdi görmese. İyi ki Çolak kaldırmıyordu, kendisi de sık kalkmıyordu. İskemlesiz düşünemezdi kendini. Babasının marangozhanesinden bozma bu aşçı dükkânında, bu mahallede, bu dünyada bir tek iskemlesi kalmıştı yaşadığını (bir zamanlar) kanıtlayan; oturduğu günlerin izlerini (ekmek kırıntılarını, tütün tanelerini, sürtünmekten eskiyen pantolonların havlarını), babasının yonttuğu yaş tahtanın kokusunu, sonraları karısının öğleüstü uğrayışlarını: "Hadi vre Barba, yemek hazır," (Rumca), bütün o günleri o

sesleri hasırında barındıran. Artık ne karısı ne leylak salkımları. Ne de bunları –kadınları ve çiçekleri, ayva tüylerini ve taç yaprakları– hemen birleştirmeye teşne o aceleci, o bol akışlı deli-kan.

Kâzım usta, kaşarpeyniriyle girdi.

— Koyuver şunu bir tabağa oğlum. Öff be baba, ne sıcak ha? Bakkalın bozukluğu yoktu, sana bırakayım parasını. Bir zahmet yollarsın Çolak'lan.

Çolak, peynir kâğıdını aldı, ama yürümedi. Durdu. Kâzım usta, onun biçimsiz gövdesine ağır gelen kocaman başını yana eğip uzaklara baktığını gördü. Leylak kokusunun oraya... Önce davrandı:

— Ne dersin Çolak?

— Ne diyeyim, aman aman derim! dedi Çolak. Elini gözüne siper etmişti. – Asıl babalığa sor sen. O nelerini görmüştür kimbilir.

— Ha babalık? Doğru mu dediği?

— Ne var? dedi Barba.

— Bak ne diyor Çolak.

— Ne diyor?

— Nelerini görmüştür bunların, diyor. O ne hergeledir, diyor.

— Ben bilmem oğul, dedi Barba dalgın dalgın.

— Bilirsin bilirsin, uyutma bizi.

Çolak, peynir tabağını, türlüyü, bardağı çatalı getirirken, mutfağa koşup geri gelirken kıyıdan gözünü ayırmıyordu. Arkadaki karanlık, havasız bölmede geçireceği bugünü öbür tekdüze günler arasında bir parıltıyla belirlemekti bu: leylak rengi bir ışıkla.

— Eskiden anlatırdın bana arasıra, diye diretti. Şimdi niye susuyorsun?

— Eskiden başkaydı, dedi Barba. Gözlerini suçlu suçlu yere indirdi. – O zaman herşey birbirine göreydi. Gençtim, bakardım, tutulurdum, anlatırdım.

— Ya şimdi? Şimdi de kaçırmazsın güzelleri ama, diye atıldı Kâzım usta. Bak kaçırıyor musun?

Türlüyü bitirmişti. Pilavını kaşıklıyordu. Lokmaların arasından boğuk geldi sesi.

— Şimdi başka, dedi Barba. Daha rahat. Daha başka. Çok rahat. Anlatamam ki.

Rahatlık diye adlandırdığı duygunun ne olduğunu ancak kendine anlatabilirdi. Bu yaşta, kaç yıldır kalın bir doku tabakasıyla dışarıya sağırlaşmış, kendi kendini dinleyen, kapanık, ihtiyar gövdesinin için için filizlenmesi, taze bir sürgün vermesi, o yeni anlamla sürmesiydi rahatlık. İçinde, yüreğine çok yakın bir yerlerde, artık bütün kadınlar birdi onun için: anası, ablası, şu kıyıdaki kadın, mutsuz gelini, tanıdığı birkaç orospu, birkaç sevgili, hepsi birdi artık. Sönmüş bir volkandan boşalırcasına harsız ama yakıcı, yoğun bir ateşle, bambaşka bir sevecenlikle, o gençlik tutkularının, burulmaların, bencilliklerin dışından, doyasıya, tadına vara vara sevmeyi öğreniyordu kadınların –kim olursa olsun– güzelliklerini, ayırıp bir kenara koymayı, kendi günlerini uzatsınlar diye.

— Anlatamam dedim, diye kesti.

— Hadi boşverin bu lafları, dedi. Kâzım usta. Herkesin işi gücü var. Hesabı çıkartsana oğlum Çolak.

— Peki abi. Şarabı kendin mi getirmiştin sen?

— Yok be oğlum. Sen açtın ya. Tövbe tövbe! Ne oldu size bugün! Baksana, babalığın bile ağzını bıçak açmıyor. Ne tadı var ne tuzu.

— Bir gaz lekesi gibi renksiz ve kalıcı, dedi Barba.

— Ne oldu? Ne diyor bu?

— Hiç, dedi Barba.

— Nihat düşmüştür aklına, dedi Çolak gizli bir öfkeyle. Varsa yoksa Nihat. Oğulları bilem vızgeliyor. Kürdan ister misin usta?

— Ver, ver bakalım. Neyse.., keyfi gelir artık. Nihat için çıktı çıkacak diyorlar. Bugün yarın gelirmiş. Hadi hoşça kal. Allahaısmarladık baba! Çok bekledi zavallı. Haklı be oğlum. Kızma.

Kâzım usta çıktı. Güneş tepeyi bulmuştu. Otele doğru yürüdü. Barba kalktı, arkasından baktı ustanın. Ona öyle ge-

liyordu ki şu yarım saatlik yemek paydosunda bile Otel biraz daha genişlemiş, biraz daha yayılmıştı.

— Ben parka gidiyorum, diye bağırdı Çolak'a, ayaklarını sürüyerek çıktı.

sesi

Park sırasına oturduğunda, soluk soluğaydı, yorgunluktan, sevinçten. Kendi kendine, kimselere göstermeden sevinebilmek için gelmişti parka. Nihat çıkıyor. Geliyor işte! Sonunda. Belinde bıçağı, elinde tahta bavul. Barba, Nihat'ın geleceği yöne doğru gülümsedi.

— Merhaba babalık! diye bağırdılar motordan. Ne yapıyorsun bu sıcakta? Kavrulacaksın.

Sebze motoru parka yanaşmıştı. Birazdan sandıkları taşımaya başlarlar. Park serindi, ağaçlar yüksekti ama öğle sonrası ne de olsa. Güneşin buğusu havada asılı kalır renksiz bir bulut gibi. Rüzgâr durur. Bu soluk kesici durgunlukta koca sandıkları çıkarmak, parktan geçirip karşı kaldırıma taşımak... Karşıda lokantalar kötü bir mantar gibi yayılmış, kaplamış kıyıyı. Üç dört yıl içinde nasıl çıktı bunlar, nereden bitti?

Eskiden ihtiyarların çay içtiği, gazete okuduğu, kadınların yün ördüğü, çocukların oynadığı sağlıklı çay bahçeleri nasıl oldu da karşı koymadan, usul usul boyun eğdiler? Lokantaların hepsi boş, hepsi pahalı, hepsi birörnek. Garsonlar, tabakları-çatalları, çiçekleriyle tepeden tırnağa hazır masaların çevresinde dörder beşer bekliyorlar. Bir törene katılırcasına, gözlerini durmadan yoldan geçen, yanaşan, kalkan özel arabalara dikmiş, öylece duruyorlar. Arabalardan parka girilmiyor, kaldırım küçüldü, asfalt genişledi, iskele kaldırıldı. HAYIR! YETER! diyen yok. Yok. Yok. Yok. Ne çocuklarını denize sokamayan analar, ne eve vapursuz dönen babalar, ne dükkânları ellerinden alınan marangozlar, terziler, aktarlar (Nihat vermeyecek dükkânı, vermez. Nihat yiğit çocuktur, mümkün değil. Son direnç, son barınak orası. Vermez.) Hem ileri, hem geri, hem de yanlara doğru büyüyen, bütün yan sokakları, ara sokakları, kıyıyı ve anacaddeyi yutan, sindiren, kendine göre

yeniden biçimlendiren bu canavara karşı ne gelir elden? Her-
kes dükkânını değiştiriyor.

Eskiden oltalarla misinaların satıldığı köşe aktarda, şimdiki "Kuru Temizleme" lehvasının tam altında sandığı yere bıraktı oğlan:

— Merhaba dedik babalık.

— Kolay gelsin oğul, dedi Barba. Keyifle gülümsedi. (Şu kebze motoru yanaşmıyor mu, "park" bir durak adı olmaktan çıkıyor, ansızın çiçeklerle ilgi kuruyor böyle, çocuklarla, işçi-lerle.)

— Dur geliyorum. Şu sandığı da götüreyim, iki çift laf ederiz seninle.

Eğildi, delikanlı kollarıyla kuş gibi uçurdu sandığı. Sandık, onun hünerli, çalışarak gelişmiş güzel ellerinde öyle ufak, öyle uysal duruyor ki. Sarışın bir oğlan. Ayaklarını denize soku-yor çılgınlar gibi, arabaların önünden ürkmeden koşuyor bir solukta. "Ohhh be!" diyor, "Ohhh be!" Sonra bir sandık daha kucaklıyor: hooop! Basamaklardan yukarı, karşı kaldırıma. Kulağıyla kasketi arasına sıkıştırılmış çingene karanfilini yok-luyor arada bir.

— Off be babalık, amma sıcak ha!

— Yaa, dedi Barba. Yaz erken geldi bu yıl.

— Gelsin gelsin. Biz de serinliyoruz bahaneylen. Nihat ağabey çıkıyormuş diyorlar. Aslı var mı?

— Bugün-yarın, dedi Barba. (Utançla gülümsedi.)

— Sarı'ya bir haber salalım öyleyse. Gelsin öpsün elini. Değil mi baba? Hep onun yüzünden. Nihat ağabeyin hakkını ödeyemez ha; böyle bilsin bunu.

Barba, önemsemez bir gülümsemeyle hoşnutluğunu gizledi:

— Ya ya, haklısın.

Oğlan bir mendil çıkarmıştı cebinden. Mor bir mendil. Gü-neşe, alnındaki kaskete, bu güzel günde konuşulanlara uygun alaca bir mendil. Terini siliyordu.

— Pişman mıdır dersin?

— Kim?

— Nihat ağabey. Yani bu kadar çekti...

— Olur mu hiç! diye haykırdı Barba. Nihat pişman olacak!

— Olamaz ya öylesine geldi aklıma, diye bağışlattı oğlan. Asıl Sarı'ya kızıyorum ben. Şeydan dürtmüş. Ulan nereden gelir aklına manolya çalmak! Hem de Otel inşaatının bahçesinden! Ulan sen kim, manolya kim!

— Satacakmış, dedi Barba kesin bir sesle. Ben bilmem ama Nihat diyor ki çok para veriyorlarmış o çiçeklere. Komşu lokantalarda lavanta çiçeğinin demeti bile on kâğıda gidiyormuş akşamları.

— Bizim lavanta çiçeğinin mi?

— Ha, ya.

— Amma iş ha!

— O da satacakmış. Aklına düşmüş. Manolya pahalı çiçek. "Otel inşaatının bahçesinde sürüyle var bu ağaçtan," dediydi Nihat. "Kimse ellemez; açar açar dallarında kendi başlarına solar çiçekler. Alınınca mı kıymetlenmiş?"

— Öyle deme ama, adam da bekçi. İşi bu.

— İşi bu, orası başka. Ama Nihat da çocuğa el sürdürtmüyor işte. Onun da işi o.

— Amma karışık işler ha!

— Önce tatlı tatlı anlatıyor Nihat. Çocuktur diyor, işsizdir, görmezlikten gel falan. Yok, diyor bekçi, ben bir kere yakaladım diyor. Karakolda anlatır derdini diyor, bak levhada ne diyor: "İnşaata girmek yasak ve tehlikelidir," diyor.

— Tabii zorla götürecek çocuğu.

— Tabii ama Nihat bırakmıyor. Çekişiyorlar bekçiyle. Belinde bıçağı vardır hep bilirsin. Onu çekiyor. Ben diyor, bu çocuğa el sürdürtmem, bekçi eli, polis eli değdirtmem diyor.

— Yazık be! dedi Oğlan. Neye, kime acıdığını tamtamına kestiremeden, yine de büyük bir acıyla elini göğsüne bastırdı.

— Yazık ya! dedi Barba.

— Ben söyleyeyim Sarı'ya da gelsin öpsün elini.

Kalktı. Çıkmaz bir sokaktaymışçasına kendi kendine söylenerek yürüdü gitti.

— Neredeyse gelir Nihat, dedi Barba. Bugün yarın.

Motorcu oğlan gitmişti.

Eğildi, onun kulağından düşen çingene karanfilini aldı.

yankısı

Barba uzun yıllar önce bir gül gibi el değiştirdiğini düşündü. Önce talaşlar süpürüldü, tahtalar kaldırıldı. Sonra keserler, testereler, işkenceler yüklendi bir arabaya, götürülüp satıldı. Kapı pencere açık tutuldu, kokuları da gitti. Bir-iki masa, bir-iki tahta iskemle getirildi. Bir tezgâh yapıldı girişe.

"Kusura bakma baba," dedi Nihat. "Meyhane yapacağım ben burayı. İt kopuk dolacak, artık balıkçısı, motorcusu, patırtı gürültü. Ne yapayım, başka işten anlamam ben. Oğullarına söyledim, Baba alışamaz dedim bu yaştan sonra. Ama tınmadılar. O dükkâna alışıktır o, ayrılamaz diyorlar. O ne demek dedim, Baba benim babam, dükkân yine onun dükkânı sayılır dedim. Biliriz biliriz sen bakarsın dediler; parayı saydım, alıp gittiler. Ne diyeyim bilmem ki... Geç otur şöyle, bak senin evin sayılır artık burası."

Barba o gün hasır iskemleye oturdu. Artık ekmeğini kazanamıyordu.

düşü

Yorgundu. Gittikçe incelen, seyrelen sesleri daha iyi duyabilmek için uzandı, park sırasının serinliğine dayadı kulağını.

İkindi güneşinin oradan ters dönmüş bir adam geliyor. Barba baktı; lacivert giysili bir adam, elinde tahta bir bavul, belinde bıçağı görünmüyor. Nihat! Yüzü pırıl pırıl! Gülüyor yine. Ben demedim mi dayanır diye? Dövemezler onu; korkarlar, vuramazlar ona. Bak, saçlarını bile kesmemişler. Barba'nın bir park sırasında sıcaktan ve kimsesizlikten öldüğünü ne bilsin? Gülüyor. Geliyor işte.

Usulcacık, Barba'yı uyandırmamak için parmaklarının ucuna basa basa giriyor dükkâna:

— Ulan Çolak amma pis adamsın ha! Bu park sırasının ne işi var burada? Otuz beş yıl önceki cigara izmaritleri, gaz lekeleri bile duruyor yerde. Ayıp be, ayıp. Ben bunun için mi sana emanet ettim babayı? Beş kuruş istemem senden, dükkânı bildiğin gibi işlet, yalnız babaya iyi bak demedim mi sana?

— Dedin Nihat ağabey.

— Eee bu ne?
— Baba öldü Nihat ağabey.

Ağlama be Nihat. Ağlamasana canım. Neden böyle kestirdin saçlarını onu söyle sen. Biri demişti, sen demiştin, hapiste saçları kısacık kesiyorlarmış, dövüyorlarmış ve cepleri arıyorlarmış. Sesin çok uzaktan geliyor, bir bıçağın arkasından. Kalkacağım ama karnımda ağırlık var.

— İnsan bir haber salmaz mı be Çolak? Zavallı neler çekti kimbilir...
— Yok be ağabey, iyiydi valla. Bir gün biraz yatayım dedi, sonra hep yattı. Parkta bulmuşlar. Ağaçlara bakıyormuş. Ayaklarını suya sokmuş; üşütmüş. Motorcu oğlana sor istersen.
— Doğru, diyor Motorcu oğlan.

Köşede, motorcu oğlanın yanında iki genç duruyor. Bir kalkabilsem tanıyacağım kim bunlar. Bunlar zengin iki Rum: biri Kosta, biri Niko.

— Oğullarını tanımadın mı baba? Bunadı bunadı, diyor Kâzım usta içeri girerken. Sırtında bir domates küfesi var. Yere bırakıyor küfeyi.
Barba yattığı yerde doğruluyor: erdemli menekşeler, güzel hercailer, yüzsüz papatyalar fışkırmış dört yanından. Burnuna keskin bir toprak kokusu geliyor.
— *Artık yalan söyleyemem istesem de, diyor. Benim bir tek oğlum var. Adı Nihat'tır.*
— Bunadı, diyor Kâzım usta. Sana doğrusunu söyleyeyim mi Nihat, kendini yiyip bitirdi o.
— *En doğrusunu ben söyleyeceğim,* diye bağırıyor Barba. *En doğruyu. Anlatıyorum:*

kendisi
— Dün akşamüstü Otel'e geldi. Bir daire ayırttı aşağıda. En üst katta olsun diye diretti. Yorulursun, ihtiyarsın, dediler.

ok, en üst katta olsun. Oradan deniz görünüyor engelsiz. Caddeler, dükkânlar, lokantalar, insanlar küçücük.

Otel'in kapısı açılıyor. Rüzgâr giriyor içeri. Barba, ıslık çalmak çıkıyor merdivenleri. Çıkıyor, çıkıyor, çıkıyor... Rüzgârın peşinden.

Oda sıcaktı. Yatak örtüsü hafifçe aralanmış, tertemiz. Radyodan ince bir ses yükseldi açınca. Bu dingin odaya gözucuyla bakmaktan sonra rüzgârın çağrısına uydu. Basılmamış halının üstünden uçarcasına geçti. Parlak parkede durup balkonu açtı. Yürüdü. Çakıllardan yapılmış çiçek setinin kıyısına dayandı, baktı.

Aşağıya bakma, dedim. Ağaçlar göz alır, su çeker. Bakma sakın. Eğilme sakın. Sakın... sakın... sakın... sakın... sakın...

Uzun bir düşüş...

dirisi

Yapraklardan sızan akşam güneşi gözlerini yakıyordu. Kalktı Barba. Dükkâna doğru yürüdü. En doğrusu bu işte. En doğruyu ancak böyle anlatabilir. Her şeyin, irine kesmiş bir manolya gibi şu Otel'e sunulduğu; insanların, dükkânların ve hayatların içten içe sarardığı, bittiği bu kıyıya inecek Nihat. Çaresi yok. İnecek. Bugün yarın.

Güler Yüzlü Bir Komşu

Dükkânın ön camı boydan boya çatlamıştı. Mavi bir çizgi, sağ üst köşeden kopup geliyor, tam ortada, arkadaki dağınıklığı birdenbire özetleyen keskin bir laciverde dönüşüyordu. İnce kıvrımlı, kötü bir gülümseme gibi. Bu alaycı, küçümser mavinin berisinde (Ömer sokaktan bakıyordu çünkü), Koka Kola, Fruko, gazoz şişeleri, çay bardakları, muhasebe defterleri, lotaryadan çıkmış filtreli Amerikan sigaraları, duvarlara dayalı lastikler, kutular duruyordu. Masanın başında Ömer'in teyzeoğlu Erol'la Erol'un enişte si Sadık Bey birşeyler konuşuyorlar, ama seslerinden dışarıya yalnızca bir uğultu sızıyordu. İşte bütün bunların üstüne, açıklı koyulu parıltılarla yansıyordu günışığı. Çatlaktan giriyordu.

Ömer, çatlağın keskin yerinden gözlerini kaçırıp önündeki sandıklara baktı. Dokuzda gelen kamyondan, beş-altı kişinin güçlükle indirdiği şu sandıkları tek başına bir bir boşaltılmış, malları dükkândaki yerlerine dizmişti. Lastikler, çamurluklar, darabaları araba, kamyonları kamyon yapan binlerce ufak ayrıntı yerli yerindeydi şimdi. Sabahın dokuzundan beri sandık söküyordu Ömer. Sandıklar önce çivilerinden ayrılacak, sonra çiviler de sökülecek, yeni yapılacak sandıkların boyutlarına göre yeniden çakılacak, köşebentler takılacak, kapaklar oturtulacaktı. Gece, yakacaktı kalan tahtaları. Ensesinden boşalan sıcaklığı, apansız bastıran teri geçiştirmek için bir cigara yaktı, cama yaslandı.

Sabah altıda temizlik için dükkâna gelirken, ilk telaşlı, beyaz, buzdan kuşları görmüştü. Yumuşak kanatlarıyla göğü delip geçiyorlardı. Güzel bir güneş doğacaktı aradan, o boşluktan. Eylül'ün son yaz günleriydi. Ömer, ince gömleğinin

dumda hafifçe ürperdi. O gün sandıklar boşaltılacak diye ince ayarlanmıştı. Pabucunun ucuyla önüne çıkan taşlara vuruyordu Eylül; biraz da ısınmak için. Yol ıssızdı. Taşların sesi duyuluyordu yalnız. Kediler çöp tenekelerinin yanında uyukluyorlardı. Bu sokağın ağacını, kedisini, çocuklarını hep bilirdi Ömer. Bu sokaktan geçen herhangi biri de –ister şoför olsun ister kapıcı– Ömer'i tanırdı. Şöyle: sandık söken, sabahtan akşama kadar koşuşturan, çaycıya gidip gelen, gerektiğinde komşu dükkânlarda badanaya-boyaya yardım eden, çalışkan, güler yüzlü bir komşu. Yani şimdi şu güzel güneşi –sanki o görsün diye– bir süre dallarında oyalayan akasya ağacı gibi, şu beş gün yıkanan satılık otomobiller, onlardan yansıyan keskin Eylül güneşi gibi bu sokağın malıdır Ömer.

Hafif bir sızı başlamıştı. Ürktü. Bir süredir sivri birşey gördü mü başlayan çarpıntıydı bu. Nedenini çözemiyordu. Bildiği tek şey varsa, geceleri uykusunu seyrelten, sabahın umudunu bile çok gören bu anlatılmaz kıpırtı –kine benzer, öfkeye benzer bu garip tedirginlik– günün, güneşin, renklerin tadını kaçırıyordu. Titredi; çivileri bırakıp camdan içeri baktı. Biri, bir bardağa bira dolduruyordu (Saat ilerlemiş). Beyazlık köpürdü, damlalar irileşti, sarardı, bardağa sığdı. Havaya dağılan köpüklerin arasından, çatlağın sağ yanında iki yüz belirdi. Kapıdan iki kişi giriyordu. Dönüp baktı Ömer: genç bir oğlanla babası. Şoför olan, oğlandı herhalde, babasıyla gelmişti. Ekmek parasını kendi kazandığı halde korumalı ailelerde sürüp yiden o anlaşılmaz bağı koparmamıştı çocuk. Bu onların, dıştaki düşman dünyaya karşı birlikte dayatmaları mıydı neydi? Oğlana sevgiyle baktı bir daha.

— Ömer oğlum, iki kahve söyle şuradan enişteyle bana, iki çay da müşterilere, diye geldi Erol'un sesi.

Ömer kapıdan içeri, çatlağın öte yanına yürüdü.

— Az şekerli miydi?

— Bizi az, biri şekerli.

Baba:

— Ne yapıp yapıp bulsak bir tevzi makarası. Her yere baktık, son umudumuz sizde artık, dedi Erol'a.

Oğlan, önüne bakıyordu. Babasını ağzı laf yaptığı için getirmişti anlaşılan.

— Bizde kalmadı ama tanıdıklardan bir sordururuz bakalım, dedi Erol. Varsa neden vermeyelim değil mi? Biz de kazanacağız. Satacağız ki kazanacağız. Ama piyasada kıtlığı varmış –biri çok az şekerli olsun Ömer–. Siz şimdi sanıyorsunuz ki belki...

Geldiğinden beri ilk kere ağzını açıyordu oğlan:

— O ne demek? Estağfurullah beyim, dedi utançla. Kim sanacak öyle şey? –Bir yandan da öfkeyle babasına baktı, kasketini geriye itmeden başını kaşımaya çalıştı.– Çay için de zahmet etmeseydiniz... Yani biz... kalkacaktık... işler falan.

— Ne zahmeti canım... Hem varsa o tanıdıkta, başımızla beraber. Yalnız fiyatlı olacak biraz. Malum, herkes bir değil; pahacıdır onlar.

— Ne yapalım, mecburuz. Veririz istediklerini, dedi baba.

— O zaman hemen söyleyelim bizim Ömer'e, bir sorsun bakalım var mıymış? Varsa kolay. Yarın tamam.

Ömer, dükkândan çıkarken bir daha dönüp baktı: baba, tevzi makaralarının saklı durduğu kutuya dayamış, Erol'a yalvarıp duruyordu.

— Oğlum, iki kahve, iki de çay, diye seslendi kahvecinin çırağına.

— Kahveler nasıl abi?

— Biri az, biri şekerli. Çabuk ama.

— Saat kaç Ömer? Erol soruyordu.

— Saat kaç? diye seslendi Ömer araba yıkayan çocuğa.

— On iki falan.

— On ikiymiş.

— Eee biz de davranalım kahveleri içip, dedi Erol. Nevzat Beyi bekletmeyelim sonra.

— Nasılsın bakalım Ömer oğlum? Off bugün de sıcak yani. (Enistenin sesi gittikçe yaklaştı.)

Ömer, ayırdığı sandık tahtalarını üst üste diziyordu.

— Yorulmuşsun bak, dedi enişte, hiç durmadın sabahtan beri. Kendini yormasana oğlum; hep diyoruz.

— Yer tutmasınlar şunlar dükkânın önünde, dedi Ömer. (Elinin tersiyle alnında biriken teri sildi.) Hem yorulmuyorum ben.

– Daha sandık da yapacaksın değil mi? Ne boy istediler?

— Bir daha soracağım. Yanlış olmasın.

— Biraz dinlenmezse, yanlış yapacak mutlaka. (Ömer, tahtaları kaldırmak için eğildiğinde Erol'un sivri burunlu keten pabuçlarını gördü. Lekesiz bir pantolon giymişti. Kazağı göz alıcı bir beyazlıktaydı; hiç yıkanmamış daha.) Ne diye böyle didinir, ne ister bilmem. Akşama kadar o dükkân senin, bu dükkân benim. Yok raf çakılacakmış yok bilmem ne.

Ömer, Erol'un gözlerinin içine içine baktı, ama ses çıkarmadı.

— ...açık açık söylese, zam yapın, şunu istiyorum falan dese olmaz sanki. Alttan alsa, söylese, bulurduk bir çaresini ama burun kafdağında.

Ömer günlerdir şakaklarında zonklayan kinin koca bir çıbanda başverdiğini, bütün gövdesini zorladığını duydu. Yine ses çıkarmadı.

Enişte, gerginliği gidermek için girdi araya.

— Çalışkan insanın iş eksik olmaz başından. Ben de birşey isteyecektim oğlum senden. Bugün bir ara uğraşan Mürüvvet teyzenin mezarına. Bir baksan bakalım doğru dürüst ekmişler mi çimleri, bakımlı mı? Bunca iş arasında zahmet olacak ama...

— Giderim tabii, dedi Ömer, doğruldu. Gitmez miyim hiç? Mürüvvet teyzemi öz anamdan çok severim ben.

— Annemin şu mezar hikâyesi de bitmez bir türlü, dedi Erol alayla. Hadi enişte biz gidelim artık. Kahveleri çocuklar içerler. Gecikiyoruz.

Onlar kebapçıya doğru uzaklaşırlarken enişte, cebinden bir zarf çıkarıp Erol'a uzattı.

— Aman enişte ömürsün valla, diye güldü Erol. Zarfla falan. Sen merak etme, veririm ben ona.

— Şu çiçekleri, çimleri görmüyor muyum oğlum Ömer, içim bir tuhaf oluyor. Her pazar geliyorum buraya. Bugün fazladan geldim. Hava güzel. Ne iyi etmişim, bak seni de gördüm. Tesadüf işte! Ne diyordum... ha! Geliyorum, kuruluyorum sıcak toprağın içine, tellendiriyorum bir cigara. Her alışkanlığımı bıraktım da cigaradan geçemedim oğlum. Burada her yan günlük güneşlik. Sonra kuşlar. Uzaktan deniz bile görünüyor,

başını uzatsan. Dünyada olmadı böyle bir evim diyorum, bari orada olsun. Küçücük, tek göz bir oda ama benim neme yetmez? Başımı sokarım. İki kulhuvallah bir elham... tamam.

Mürüvvet teyze çukura yatmıştı. Cigarasından çıkan ılık duman halkaları, çiçeklere, çimlere, kuşlara, toprağa karışıyordu. Burada herşey, egemen güz mevsiminin bir parçasıydı sanki. Ömer, mezarın başında durmuş, şaşkın şaşkın Mürüvvet teyzeye bakıyordu. Şaşırmıştı ne diyeceğini.

— Başka çiçek istiyorsan, getireyim bizim oradan, dedi.

— Ah! Akşamsafası olsaydı isterdim oğul ama nereden bulacan? Çok uzak.

— Ben getiririm, sen karışma.

— Bilirim bilirim, getiririm dedin mi getirirsin sen. Evlatlarımın hiç değilse biri benzeseydi ya sana. Hep beraber büyüdünüz, ağabeyleri sayılırsın, benzeselerdi ya... Nerdeee... Zaten derler, bir ailede ancak bir tane bulunurmuş senin gibi. Ama talihin yokmuş oğlum, elden ne gelir? Benim kazık kıza da kızmıyorum ya. Enişte olacak ahmağa kendi elimle vermedim mi onu, herif zengin diye? Erol'un elinden tutar, dükkân mükkân açar diye... Cezamızı çekeceğiz gayrı, kimsenin suçu yok. Erol desen –

— Ama sen de aramıyorsun ki onları teyze, dedi Ömer. Sen de uğramıyorsun evlerine.

— Canımın çektiğini ararım ben, dedi Mürüvvet teyze. Yeni bir sigara yaktı – Erol'un metresi duruyor mu hâlâ?

— Duruyor.

— Dedim ya, canımın çektiğini ararım ben. Evlatmış-anaymış bilmem.

— Ama enişte söyledi bugün buraya gelmemi, dedi Ömer. Git bir bakıver teyzenin mezarına diye o dedi.

Mürüvvet teyze birdenbire ciddileşti:

— Bu mezarı biz ikimiz yaptık. Hiç kimseyi karıştırmayacağız bu işe. Yerini bulduk, kazdırdık, mermerini hazırlattık, çimlerini bile biz ektik. Bu mezar bizim. Onlar adımlarını bile atamazlar buraya.

Çukurun içinde doğrulmuş, oturmuştu. Ömer, nereden çıktığını kestiremediği bir esintide titredi. Teyzesi konuşur-

Evet, bu kesin, dosdoğru, acımasız sözleri söylerken, yüreğine ufak bir birtakım duyguların doluştuğunu duyuyordu.

Serinlik çıktı, dedi boş boş. Çık o çukurdan artık. Ben başımı toplar getiririm sana, evine, el öpmeye.

Gelmezler.

Gelirler.

Gelmezler. Utanırlar benim evimden.

- Gelirler dedim.

- Sığmazlar.

- Sen bilirsin teyze.

Ömer elini uzattı. Mürüvvet teyze güçlükle toparlanıp çıktı çukurdan. El ele toprak yolda yürüdüler. Ömer, teyzesinin bileğindeki altın bileziklerin azalmış olduğunu fark etti. Parmakları nasıl da sertleşmişti! Bir yere çamaşıra falan mı gidiyordu gizliden? Sorsa, söylemezdi ki.

Bayırda duraladılar. Ömer'in soluğu daralmıştı.

— Sen de iyi bak kendine, dedi Mürüvvet teyze.

Pörsümüş dudaklarıyla onu alnından öptü. (Ömer, belli belirsiz bir ıslaklık duydu yüzünde.)

— Bekliyorum seni ha! Açarız bir şişe rakı. Mangal da var. Ama onları getirmeyeceksin.

— Peki getirmem.

Ayrılışı uzatmak için birşeyler bulmaya çalışıyorlardı. Ansızın elini çekti Mürüvvet teyze:

— Şeyy... dedi, senden birşey isteyecektim ama bilmem yapabilir misin... Hani demin bu mezar ikimizin demiştim ya... sana tuhaf gelecek ama beton koydurtma üstüme diyecektim. Seni dinlerler. Toprak dökülsün yeter. Yaşarken ayak basmadım evlerine, ölünce kalkıp gelmem, korkmasınlar.

— Peki, dedi Ömer, merak etme sen. Hiç merak etme.

Teyzesinin yüzüne –son bir kere bakıyormuşçasına– doya doya baktı. Ne kadar da benziyordu Erol'a, daha önce hiç fark etmemişti. Yalnız teyzesinin dudakları dolgundu, canlıydı hâlâ. Gözlerinin önüne, Erol'un alaycı bir gülümsemeyle aralanmış çarpık ağzı geldi. Kafasında yavaşça hazırlanan, artık önüne geçemediği o kaçınılmaz sorunun dudaklarından döküldüğünü duydu:

— Ben de birşey... şey soracaktım sana teyze. Erol'a birşey olsa sözgelimi... ne bileyim... bir şoför gelse... çok beddua alıyor bilmezsin. Yani birşey olsa, herhangi birşey... çok üzülür müydün diye soracaktım.

Mürüvvet teyze durdu bir süre, iyice düşündüğü yüzünden belliydi.

— Belki üzülürüm ama, dedi sonunda, tez geçer. Doğru doğru dosdoğru. Adam haklıysa elden ne gelir? Benim üzülmem neye yarar hem?

Ateş, ufak bir rüzgârla kuruldu. Tahtalar keyifle çatırdamaya başladı. Küçük korlar birleşti, küçük çıtırtılar kocaman bir yalaz oldu. Sıcak dumanlar geceyi yarıp yükseldi göğe. Yalnız ateşin sesi duyuluyordu artık, yalnız ateş vardı.

Çocuklar geldiler. Yüzlerini yalaza uzattılar. Giysileri, kıpkırmızı yandı ışıkta. "Yaşşa Ömer abi", "Bir sandık daha at!", "Kimse ateş yakamaz Ömer abi gibi, di mi?" sesleri çınladı gecede.

Ömer, uzun uzun, çocuk kahkahalarıyla dolu bu sessizliği dinledi. Tertemiz yanan, yandıkça kendini de usulca tüketen ateşe karşı konuştu:

"Bu gece Tanrı adına, bütün komşularım, sevdiklerim adına, onlar hatırına, kendi elimle hazırladığım o mezarı yine kendi elimle dolduracağım." Ateşe karşı söylenen silinmezdi.

"Bu gece; gökten, denizden, bütün gitgel maviliklerden biriktirdiğim kinle o mezarı dolduracağım. Hakçasına. Ve kimseye bırakmadan. Tanrıya bile."

İçi rahatlamıştı. Dükkâna baktı. Erol, muhasebe defterlerini gözden geçiriyordu. Ömer o yana yürüdü.

— Sen misin Ömer? Oğlum temizleyiciden aldın mı gri kostümü? Güzin ablan gelecek birazdan, çabuk ol. Bizimki telefon ederse, işi çıktı falan dersin, uydurursun birşeyler. Güzin'in pabuçları geldi miydi tamirden?

Ömer cebini yokladı, sustalıyı çıkardı. Uzun yıllar sonra bir öpüşü anımsayan, böylelikle kendini bulan bir ağız gibi aralandı avucu.

Dön Geri Bak

Nesrin öldü.

Kapıyı çaldım. Yaşlı bir kadın açtı. Başında kara bir çatkı, üzerinde kara bir yeldirme. Donuk gözlerle yüzüme baktı, tanıyamadı. "Buyur," dedi, "gir." Bizim oraların kocakarıları hep böyle çatık olur, onlardan biri sandım. Bizim oralar dediğim; kenar mahalleler elbet, arka sokaklar, apartman önleri bazı. Arabayla geçerken, eve dönerken görürüm.

İçeri girdim. Bir sessiz ağlama, hep birlikte bir ağlama sesi geldi kulağıma. Elimde Nesrin'e borç vereceğim 250 kâğıt, kalakaldım. Uzatamadım. Kadınlar doluşmuş her yana. Her yan kadındı, bir de ağlama... Suzan ablayı (Nesrin'in anasıdır Suzan abla) seçtim aralarında. Yıllardır görmemiştim. Saçları aklaşmış. Nerede o eski Suzan, o kaçın kurrası Suzan? Hey gidi... Bir sarı saten picaması vardı ki Delikanlı, mahallede suya giderken görsen. Neyse... diyeceğim, toyluğumuzda bunlar açtı bizim gözümüzü, hep güzel kadınlar gördük; o ara sokaklarda öğrendik kadınları sevmeyi. Neyse... 250 lira elimde uzatılmış duruyordu. Herkes ağlaşmakta. Anladım. Bir odada Nesrin yoksa o oda öksüzleşir birden, Delikanlı, oradan anladım.

— Bir görebilir miyim Suzan abla? dedim,

— Gör oğlum Mustafa, dedi. Gör.

Kapıyı açan çatık kocakarı:

— Olmaz, dedi, günahtır.

Şişman bir karı:

— Ne günahı? dedi. Ölüye bakmak sevaptır sevap. Dinimiz öyle buyurur.

Derken başka bir karı karıştı söze:

— Biz tanımazdık kendisini ama iyi kız olduğu yüzünden belliydi, dedi. Kapıda karşılaşırdık arasıra.

— Ah! Ah! Ölüm ferman mı dinler kardeş? dedi yanındaki. Benim yeğenim de öldü geçende. İki sübyan bıraktı arkasında. Bu taze, çocuksuz hiç değilse. Efendim Avrupa'ya yollamıştık bizimkini ama bu hastalık aman vermiyor ki!

— Kader! diye içini çekti deminki karı. Bizim bir tanıdık bir öksürmüş, ciğerleri gelmiş ağzından. Hiç değilse bu "kolay ölüm" dediklerinden. Acısız felan.

Masanın başında saçları oksijenli bir karı duruyordu.

— Bizim Fevzi Bey de öldü geçende, dedi. Yani ölen çok. Allah geride kalanlara sabır versin. Alışırsınız zamanla. Ben nasıl alıştım? Çiçeği burnunda bir kızdım dul kaldığımda. 20 yaşında. Dünyam yıkıldı sandım. Ama bakın şimdi...

— Nasıl olmuş teyze? diye sordu oksijenlinin kızı.

— Geçen akşam. Kızcağız oturuyormuş şu sedirde. Şimdi sizin oturduğunuz gibi. Kitap okuyormuş. Meraklıydı çok...

Ben aptal aptal bakınıyordum. Kimdi bu karılar yahu?

Sesleri acayip bir uğultu haline gelene kadar bekledim, sonra çıktım usulca, kapıyı ardımdan örttüm. Suzan abla seğirtti, gösterdi.

Hastane odası gibi bir yerdi: her yan beyaz. Formika bir dolap (kocaman üç gözlü bir gardolap), bir çekmecelik, bir aynalı süs masası, süs masasının üstünde fırça, makas, törpü falan, bir de güllü dikiş kutusu. Yatak da kocamandı. İki yanında iki –komidin mi ne diyorlar– onlardan. Bir kitap: Siyah Şapkalı Kadın. Nesrin o yanda yatıyor, kitaptan anladım, yoksa kırk yıl düşünsem... Ne bileyim, kadını sol yana almak ters gelir bize, yeri değil ya... Ne demiş şair: Delikanlı çağımızdaki cevher... Neyse. Bütün bunları kafama bir bir kaydettikten sonra (çünkü bir bokluk vardı bu işin içinde; biri gelip sorarsa...) yataktaki tümseğin üstünden sıyırdım beyaz çarşafı. Altından Nesrin'in kalıbı çıktı. Dudakları mordu, ağzı hafif aralıktı. Çenesinde kocaman bir bağ vardı dişi ağrıyormuş gibi. Işıklı

gözleri kapalıydı. Karnına bir bıçak koymuşlar. Elleri bir garip, bir sahipsiz duruyordu iki yanında.

Eğilip alnından öptüm. Onun kokusunu duydum. Hemen parmaklarına baktım kokuyu duyunca. İki tırnağı gene ayrı ayrı boyalıydı, ayrı renk ojeliydi yani. Zaten onun için istemiştim görmek. Yoksa kim ister Nesrin'in ölüsünü görmek, di mi Delikanlı? Diri Nesrin'in ölüsünü?

- Silmemişsin tırnaklarını Suzan abla, dedim.

- Hal mı kaldı Mustafa? dedi. Akıl mı kaldı? dedi. Gözleri kıpkırmızıydı; ağzını güçlükle toparlıyordu konuşurken. Öyle titriyordu yani.

— Ağlamayı bırak canım ablam, dedim. Çamaşırlarını değiştirdin mi bari?

— Eksik olmasınlar, değiştirdiler.

O an, işte o an bir garip oldum. Ben bu karıların içinin kurduyumdur, Delikanlı. Ölüsü bile olsa, Nesrin gibi bir kız ellerine bırakılmaz bunların. Birşey demedim ama tabii, bana söz düşmez.

— Kim değiştirdi ki? dedim yalnız. Bizim mahalleden biri mi?

— Yok canım... Faik'in yengesiymiş. (Bu Faik dediği, Nesrin'in kocasıydı). İlk geliyormuş evlerine. Ben de bugün tanıştım zati.

Suzan abla sümüklü bir mendil çıkardı cebinden, burnunu sildi. Hınkırdı, bir daha sildi.

— Ağlama da aklını başına topla canım ablam, diye terslendim. Diriyken sahip çıkmadılar kıza, evine adım atmadılar, şimdi sahip çıkartma. Ben bilirim bu esnaf takımını Delikanlı, bunların içinin kurduyumdur ben. Yalnız ölüye sahip çıkar bu akbabalar.

— Haklısın Mustafa, dedi. Git bari asiton al köşeden.

— Pamuk var mı? dedim.

— Aybaşı pamuğu var. Top top. Büyük. Na şurada.

— Kolonya?

Suzan abla uzandı, Nesrin'in komidinine baktı, bir Esen marka kolonya çıkardı, limon çiçeği. Komidinin gözünde küçük beyaz havlular duruyordu üst üste. Şeyden değil ama bir tuhaf oldu içim.

Şişenin boğazına bir de pembe kurdele takmışlar. Ulan kim akıl eder bunları?

— Yer ayırttınız mı? dedim. Sen şimdi düşün bana vereceğin işleri. Bakkaldan dönüşte yazarız bir kâğıda, dedim.

— Yok yapacak iş. Hepsi tamam. Faik'in ablası, yengesi, eniştesi herşeyi yaptılar, artık yapılacak birşey kalmadı, dedi Suzan abla. Yer falan da ayrıldı. Gazetede ilan çıkartacaklarmış gömmeden.

Suzan abla hem konuşuyor, hem de çekiştiriyor beni. Daha fazla oyalanmayalımmış odada, biz kız tarafıymışız ne de olsa, ayıpmış.

— Al şu 250 kâğıdı bari, dedim. Geçende – Sonra fırladım odadan.

Bir içim kabarmış ki sorma, Delikanlı. Sen bilmezsin beni, tanımazsın yani. Şoför Mustafa dersin, o kadar. Ama ben oturuşundan anladım senin iyi adam olduğunu. Bardağını tutuşundan bildim. Bir yarım daha söyleyip bölüşelim mi ha? Yaşşa! Dedim ya ben adamı bardak tutuşundan –Gözüm keserse iyi... Yoksa açılmazdım sana, içim kabardı demezdim. Ama merdivenlerden bir inmişim ki o biçim...

"Yuf olsun sana Suzan abla!" diyormuşum bir yandan. "Yuf olsun! Ulan beş kuruş için yedireceksin güzelim kızı şu akbabalara. Ulan sahip çıkılmaz mı be?"

Kapıya indiğimde sesimi duydum. Yüzüm ıslanmış. Merdivenler gülsuyu kokuyordu.

2

O koku, yaz akşamları daha keskinleşir. Günün sıcağından artakalan kol altı teri, yıkanmış saç, kolonya karışımı bir koku. Delişmen, toy genç kız kokusu. Nesrin ne zaman otursa koltukta kalırdı.

— Kız işler nasıl gitti dükkânda bugün?

— Ne bileyim ben? Öyle işte... Bir iki manikür pedikür falan.

— Kız manikürü anladık da öbürü ne oluyor?

— Ayak tırnaklarına da cila sürüyoruz. Manikür gibi o da, aynısı ama ayağa.

Nesrin önemli birşey anlatırken soluğu biraz hızlanır, gözlerinden bir ışık geçerdi.

— Senin ayaklarında da var mı o boyadan?

Nesrin, hiçbir şeyi umursamaz, utanmaz, haşarı elleriyle önce eteğini sıyırdı, sonra pabuçlarını attı ayağından. Tırnakları renk renk boyalı ayaklarını koltukta toparladı: "Bak bakalım var mıymış..."

— Kız dur deli! Kız görecekler valla!

— Görsünler! Hem kim görecek? Ömürsün Mustafa abi.

Dişlerini sonuna kadar parlatan bir gülümsemeyle açıldı dudakları. Dişleri sarıydı, üst üsteydi biraz, uçları tırtıklıydı, ama güldü mü sonuna kadar parlardı.

— Onun için kötü konuşuyorlar ya senin için. Onun için diyorlar, yok Adnan'la sandala binmişsin de...

— Ne olmuş binmişsem? Bindim...

— Daha ne olsun? Denenleri duysan.

— Adnan demiyordur. Hem ben kendim biliyorum ya birşey olmadığını. Kötü birşey olmadığını.

— Ama öpmüştür seni allahbilir.

Nesrin yine güldü. Onun ılık, dişmacunu kokan soluğunu önce kulağında, sonra yanağında duydu Mustafa: Sen de öp...

Bu kız adam olmaz! Vallah billah olmaz! Anası da Suzan karısı olduktan sonra! Adı çıkacak bunun garanti. Mümkünü yok, çıkacak.

Nesrin'in saçları uçarı kızıldı. Hareli. Sıkı sıkı geriye tarardı da gene kıvırcıklanırdı alnında. Kurdeleyle bağlardı. Boğumun tam altından bol, kızıl lüleler inerdi ensesine. (Saçları hep omuzlarına dökülü duran bir kadının ansızın o saçları toparlaması, kaldırması, ensesinin görünmesi.)

— Bizim için de belki dedikodu ediyorlardır, dedi Nesrin. Senle benim için.

Gür, dağınık kaşları, çocuk elinden çıkma acemi bir yayla çatılmıştı.

— Yalan mı ama Mustafa abi? Bilirsin ben esirgemem sözümü. Her gün gelip dükkândan alıyorsun beni. Kışın, okulun önünde bekliyorsun. Mahalleye arabayla giriyoruz, yalan mı?

— Yalan. Çünkü benim yolum düşüyor oralara, ondan geliyorum.

— İyi ama herkes bilir mi senin yolunu?

— Kız bu kitaplar bozuyor aklını senin, diye üste çıktı Mustafa. Hep görüyorum elinde. Yok Kosta Rahibesi'ymiş, yok Yeşil Geceler'miş. Nereden bulursun bunları bilmem.

— Yeşil Geceler değil bir kere: "Yeşil Gece." O senin dediğin "Beyaz Geceler".

— İyi ya ne fark eder; yeşil gecelermiş, yok beyaz gecelermiş...

— Faik veriyor bunları. Hukuka giden Faik var ya o veriyor işte. Anlatmıştım sana.

— Anlatmadın. Kim o Faik?

— Canım söylemedim mi, babamın eski bir arkadaşının oğlu. Hukuk bire gidiyor; ondan alıyorum.

— Söylemedin. Mustafa duraladı. – Akıllı, çalışkan bir çocuk mu bari?

— Akıllı. Çalışkan.

— İyi öyleyse.

Nesrin, çöken akşam karanlığını bastıran bir kahkaha savurdu:

— Sen kime benziyorsun biliyor musun Mustafa abi?

— Kime?

— "Dudaktan Kalbe"nin Kenan'ına. Şimdi geldi aklıma.

— Nasıl bir adam bu Kenan? Mustafa ister istemez güldü.

— Hiiç. Keman çalıyor.

— Tövbe de kız. Tövbe de.

Nesrin'in gülüşü yarıda kaldı.

— Dur, geldik.

Pabuçlarını usul usul geçirdi ayağına. Arabadan bir sıçrayışta indi. Etekleri savruldu.

— Kız yavaş!

Güneşin bittiği yerden esen akşam rüzgârında o koca mahalleye, kara duvarlara, yağ kokularına doğru yürüdü. Korunmasız bir... rengârenk birşey gibi. Billurdan, sırçadan. Hiç korunmasız. Genç kızların o yaşlardaki ter kokusu, cila kokusu, ipek kokusu kaldı.

3

Akşam saatleri geçmek bilmiyor. Bulaşık suyu kaynayacak birazdan. Mutfakta o saatlerin yemek kokusu, su buğusu. Bir parça alüminyum teli kopardı Nesrin, yarısını alıp pakete koydu. Çaydanlığı parlatmıştı, şimdi sıra büyük tencerede. Aslında porselen bir temlik almalı bunun üstüne. Alüminyum, tadını bozuyor çayın; sular da kötü. Şu köşeye, bezlerin oraya bir çivi çıkmalı yarın ilk iş. Cezveyi asmalı. Musluğun çevresi hep kalabalık, birşey dayayacak yer yok. Bir de... yok ama süngerlerin rengi çabuk soluyor, hele yağ filan sıyırdın mı musluktan, en iyisi bir... yırtık naylon çoraplardan bir bulaşık bezi dikmeli, bir de hamam kesesi el değmişken.

— Çay oluyor mu? diye geldi Faik'in sesi.

— Oluyor oluyor.

— Yoruldun artık, gelsene.

Şimdi pencerenin önündeki koltukta oturuyordur Faik. Bir elinde gazetenin bulmacası, öbüründe tükenmez kalem, arada bir dışarı bakıyordur. Karşılıklı uzun sususlardan, sırf karşı karşıya konmuş iki koltuk yüzünden arasıra göz göze gelmelerden usanmıyor besbelli; gazetesinin koruyucu kalınlığı arkasına gizlenmiş, bulmaca çözüyor. Elleri, yaşlanmaya başlamış bir adamın çilli elleri, her gün dükkânın önünde müşteri bekleyen bir adamın zincir sallamaya alışmış elleri. Katı yakalı bembeyaz bir gömlek, şal desenli son moda bir boyunbağı, kocaman taşlı kol düğmeleri. Ağarmaya başlayan saçları iki yanda usturuplu, titiz favorilerle belirlenmiş. Eve geldi mi, çizgili bir pijama geçirir ayağına; çok yoruluyor...

— Yoruldun artık dedim, gelsene Nesrin.

— Geliyorum. Şimdi.

Nesrin, çaydanlığın buğusuna tuttu yüzünü. Demliği alıp bardaklara çay doldurdu, tepsiyi içeri götürdü. Oda kapısına gelince duraladı biraz. Beş yılda alışamamıştı bu odaya, bu eve. Daha eşikte bir ürkeklik kaplıyordu içini. Uzak bir akrabayı yoklamaya gitmiş gibi. Masanın ortasında plastik çiçekler duruyor vazonun içinde. Koltukların kollarında kolalı örtüler var. Her yan sabun, yeni yapılmış temizlik kokuyor: Faik'in evi burası.

Nesrin kocasına çayını uzatıp şekerini koyarken, her eğilip kalkışında elbisesinin açılan yakasını bastırıyordu. Bir süredir sezdiği bu alışkanlığını bir türlü yenememişti. Çay bardağıyla karşı koltuğa otururken de eteğini çekeledi, dizlerini örttü. Çayın buğusu üst dudağını yakınca durdu biraz. Bitkinliğini duydu, bardağı sehpaya dayadı. Göğsü yine sancımaya başlamıştı. Yorgunluktan, başka ne olacak... Önceleri temizliği haftada bir yaparken, şimdi ikiye çıkarmıştı sözgelimi. Sonra yemek, bulaşık. Mutfağın dinginliği o yüzden iyi geliyordu ya... Bardakları sıcak, köpüklü sudan çıkarıp soğuk suda durulamak, sonra elleri yine sıcak suya daldırmak, dayanılmaz bir tad veriyordu. Gittikçe büyüyen, bütün gövdeye yayılmaya kalkışan bir yarayı kızgın demirle dağlamak gibi acıtıcı, onduruçu birşey...

Geçenlerde bavulları yazlıklarla doldurup kışlıkları havalandırırken, (dışardaki güneş ışığıyla naftalin kokulu bir oda arasında durmadan gidilip gelinen bir gün), kitap bavulu çıkmıştı karşısına. Bahar Selleri, Stepançikovo Köyü, Eski Hastalık, hepsi ordaydı. Faik, Hukuk ikiden ayrıldığı yıl çocukluk hevesi diye bir bavula kaldırmıştı kitaplarını. Artık çorapçı dükkânı vardı, işlek bir yerdeydi, yalnız Galatasaraylı arkadaşlarının karıları ondan alışveriş etse, zengin olurdu. İnsan, hayatın gerçekleriyle karşılaşınca, bu çocukluk hevesleri de geçip gidiyordu kendiliğinden. Öyle demişti.

Nesrin, günışığında büsbütün bakımsız, sararmış duran kitapların bir bir tozunu aldı, sonra büyük sandığa tıktı onları, kapağı gürültüyle örttü. Yüreğinin oradan kocaman bir taş kopmuş, ta içinde bir yerlere yuvarlanmıştı. Göğsü sızlıyordu. Ellerini yıkadı. Ama bavul kalmıştı; bavul boştu. Hemen bir çift terlik, iki don, bir sutyen, bir havlu, bir gecelik koydu bavula, sonra yine dolabın üstüne ama daha yakın, daha el altında bir yere yerleştirdi bavulu. 250 lira olsa, 250 lirası olsa, hayatında bir bavula sığmayacak ne kalırdı ki?

— Hava da iyice soğudu, dedi Faik. Kar mı yağacak ne?

— Evet soğudu.

Nesrin çayını bitirmişti. Faik'in gazeteyi tutan elinin yanından çay bardağını aldı, iki bardağı birden mutfağa götürdü.

- Kar gelir bu soğuğun ardından.

Mustafa'nın sesi, Aralık geceleri dükkân camlarında görülen yılbaşı ağacı süsleri gibi, o parlak, saydam, kırmızı toplar gibi renk renk çınlayıp dağıldı. Denizden sert bir rüzgâr esiyordu. Her yan, kış gecelerine özgü bir duruluk, parlaklık, yenilik içindeydi. Mustafa'nın böyle yakışıklı, yok basbayağı güzel bir adam olduğunu hiç ayırdetmemişti daha önce.

— Nasıl akıl ettin kahveye telefon etmeyi? Şaştım. Gelsin Mustafa, altı buçukta Kabataş iskelesinden alsın beni, demişsin. Semih de unutmamış allahtan.

— Semih nasıl?

Nesrin, üstünde orta yaşlı bir kadın paltosu, göğsünde orta yaşlı bir kadın iğnesi, yanındaki genç, güzel adamı süzdü. Hiç değişmemişti Mustafa.

— İyi iyi. İki çocuk yaptı peşpeşe. Kalmadı eski delişmenliği.

Bir süre sustular. Mustafa, camları buğulatan soğuk, ışıklı yolu daha iyi seçebilmek için farları yaktı.

— Nereye gidiyoruz? Birşey mi vardı yoksa?

— Yoo. Öylesine geldi aklıma.

— Yani bir isteğin falan vardıysa...

— Yoo. Eski mahalleyi görmek istiyorum bir. Beş yıl oldu çıkalı. Şey dedim, eskisi gibi gideyim dedim. Arabayla falan.

— İyi ama Faik Bey merak etmesin. Karanlık.

— Etmez. Evde değil Faik. Galatasaray'dan sınıf arkadaşlarıyla buluşacak bu gece. Yemeğe gidiyorlar.

— Olsun biz gene de eve yakın... Nesrin, kesin bir kararla kaldırdı başını: Hayır.

— Ne yapalım, senin dediğin olsun. Hep yenersin beni zaten. Bari bir yerde durup iki tek atalım.

— O olur işte.

Nesrin eline kocaman bir bebek tutuşturulmuş bir kız çocuğu sevinciyle güldü. Kalın, gizleyici, kara paltosunun altında el değmemiş bir kız gibi küçücük duruyordu gerçekten. Sevişen kadınlara özgü o mutlu, aydınlık ten, biraz gevşeyen

kalçalar, ferah memeler yoktu onda. Kendi gövdesinin kalıbına zorla sığdırılmış gibiydi. Denizin tuzlu, yabansı havasında dudakları titriyordu, dişleri görünüyordu aradan.

— Çok sık oluyor mu bu yemekler, balolar filan?

— Çok sık, dedi Nesrin. İyi okullarda okuyanlar kopamazlar birbirlerinden. Hep buluşurlar. Yine sustular.

— Faik Bey bitirdi miydi Hukuku?

— Hayır. Çorapçı dükkânı açtı. Aksaray'da.

Nesrin'in sesi yorgundu.

Mustafa, dudaklarının kıpırtısını önlemeye çalıştı ama olmadı. Biraz kırık, biraz bitkin gülümsedi:

— Kız desene Bahar Selleri falan derken...

Nesrin yavaşça güldü önce; sonra hızlandı gülüşü, acılaştı, boğuklaştı, sonunda dağıldı, parladı yine. Sustuğunda, Mustafa'nın da gözleri dolmuştu.

5

Savrulmuş, dökülmüş, ıslak yaprakların soğuğunu duydu kalçalarında. Başının yavaş, ılık dönüşünü dengeleyebilmek için gökte buğulu duran aya baktı. Yanaklarından yaşlar süzülüyordu.

Mustafa, eğilip önce alnından öptü, sonra gözkapaklarından. Karanlıkta kalan başını usulca çekti gölgelerin, dalların arasından; ayışığıyla aydınlanan bir yaprağın üstüne dayadı, pabuçlarını çıkardı, usulca okşadı topuklarını; avuçlarını öptü, ellerini ıslak toprağa bastırdı. Saçlarını aralayıp ensesini öptü. Hiç öpülmemiş beyaz boynunu, memelerini öptü. Göbeğini öptü, karnını öptü.

Nesrin, kabalarının ortasındaki iki duyarlık noktasının, iki ufak çukurun dayanılmaz bir sızıyla, yepyeni bir sızıyla uyandığını duydu. Bir bulantı yükseldi, boğazına yerleşti. Dişleri birbirine vuruyordu. Avuçlarıyla, zonklayan kasıklarını, karın boşluğunu bastırmaya, durdurmaya çalıştı. Bacakları titriyordu. Yüzüstü döndü.

Biraz sonra gövdesinin başıboş, uyumsuz çırpınışları bir

[illegible] oldu. Tek bir atış, tek bir açılım, tek bir mutluluk, tek bir [illegible]. Denize doğru doludizgin. Bildik otların, bildik kokuların, bildik yıldızların, rüzgârın altında. Sırılsıklam.

Hayatın dalaşı, gürültüsü, küfürleri, şarkıları, güçlükleriyle tekrarmış, elleri kaba işlere girip çıkmış, sevmeyi yaşamaktan öğrenmiş, yaşayarak öğrenmiş, bildik Mustafa'yı gerçekten sevdiğini düşündü en son. Koyu bir su aktı toprağa.

Uyandığında, Mustafa üstünde uyuyordu. Onu hızlanan yağmurdan korumak istercesine. Uzanıp paltosunu üstlerine örttü.

— Kar gelir bu soğuğun ardından.

[illegible]

— Sen istersen yat Faik, dedi. Ben kitap okuyacağım.

Elişi Göllerde

Selim'e

Sevgili Müşerrefçiğim,

Uzun süredir yazamadım sana, tayini bekledim, adresi bildireyim istedim. "Tayin" sözcüğünün benim için artık ne demek olduğunu anlatamam sana; hep sürüncemede kalmak, hep yeni bir yaşamaya, yeni bir çevreye hazırlanmak demek olan o tedirginliği. Düşün, kırılacakları yağ tenekelerinden yeni çıkarabildim, bir-iki lahana vardı, üç-beş kilo patates-soğan, telaştan onları da tıkmışım yatak denklerinin içine. Neden götürüyorum bunları, neden taşıyorum bilmiyorum. Küçücük yeni eşyalarla, ufak ayrıntılarla –ne bileyim bir gece lambası alırsın Paşabahçe'den; odayı düzgün, temiz-pak gösteren bir yatak örtüsü, yeni yeni havlular alırsın– süsleyebileceğim, usul usul güzelleştirebileceğim bir evimiz hiç olmadı, ondan belki. Hep "tayin"leri bekledik ailece. Suphi "Vazgeçemeyeceğin şeyler alma," diyor. "Göçebeyiz biz. Bir kere takılar bana, artık tamam: oradan oraya."

Zaten büyük parçaları taşımak daha pahalıya geliyor bize. Burada, iki saatte gerçekten çok güzel tahta koltuklar, sedirler yapan ustalar var. Atıyorsun üstlerine bir minder, çok da güzel oluyor.

Şimdi, karlarla örtülü, çoktan unutulmuş, uzaklarda kalmış bir Anadolu kasabasındayız. Hani insanların sesinin, yaşadıkları, fışkırdıkları, sürdükleri toprağa benzediği yerlerden birinde: önce çatlak, boz, ürkütücü, sonra sıcak, ışıklı, tezcanlı ve benzersiz. Bu sesleri destekleyen sazlar da (tulumlar, kavallar) topraktan almışlardır örneklerini, onu yansıtırlar. Sanki

toprak, insanlarına vereceği hiçbir şey yok diye hüzünleniyordu, başkaldırıyordur gibi gelir bana.

Yine de ev girişlerinde taşlar özenle boyanmış, resimlenmiş. Koltukların kenarlarına oyalı, işlemeli örtüler atılmış, tek tük –kimbilir kimlerden kalmış– gümüş parçalara bile rastlanıyor. Sabahları süt çorbası içiyorlar; biraz zengince sayılanlar tavuk kurutuyor açık havada ve raflarda hep renkli sular duruyor çiçek yerine. Doğaya karşı girişilen bu sevecen, yaşatıcı savaş öylesine sevinçli, incelikli ki. Ve kararlı.

Ayda bir-iki hayvan kesiliyor. Halk, ete alışmamış ("Alıştırılmamış," diyor Suphi), parçalar kolaylıkla üleşiliyor: yargıca, kaymakama, şube reisine falan. Zaten herkese bir kilo et ya düşüyor ya düşmüyor. Ben çocuklar için alıyorum. Metin, –biliyorsun üniversitede zaten– yurtta kalıyor, çokluk İstanbul'da. Öbür iki küçükle uğraşıyorum bütün gün. Kendimi düşünecek zamanım kalmıyor pek.

Durumumdan yakınıyorum sanma. Suphi, dünyanın en sorumlu erkeğidir bilirsin. Metin desen, pırıl pırıl bir delikanlı oldu. Çalışkan; çok iyi okuyor. Tatillerde eve geldiğinde bile bırakmıyor kitapları elinden; bütün gece babasıyla tartışıyorlar masada. Gazetelerin, mektupların üç günde ulaştığı bu uzak kasabada Suphi'nin yüzüne yalnız o zaman bir aydınlık yansıdığını, bir çeşit zafer sevinci yerleştiğini ayırdediyorum. Kalkıyorum sofradan, erkekleri baş başa bırakıyorum. "Metin erkek oldu," diyorum kendi kendime. Tıpkı babası, ama daha atılgan.

Bir süre önce, böyle bir geceden sonra İstanbul'a geldikti oğlumla birlikte. Suphi küçüklerle evde kaldı. Seni arayacaktım ama olmadı bir türlü. Delikanlılar, İstanbul-işi giyimlerden hoşlanıyorlar biliyorsun. Hem onun kışlık alışverişini yapar, gömleğini, kundurasını alır, hem de yurtta erkenden yer tutarız diye düşündük.

Alacaklarımızın hepsini Beyoğlu'ndan aldık. Böyle bir çocuk için değer. "Bozacaksın oğlanı," diyor Suphi. "Bırak toprağa alışkın kalsın. Sevginle boğma onu. Ne demek anneyi iki saat bekletmek. Sinema mı yok burada?" Ses çıkarmadım tabii. Ama biz anlamaz olur muyuz bu duyguları Müşerref? İki etekle koca ortaokulu bitirdiğimizi, zengin olursak ilk iş, bir

kilo kiraz alıp eve *götürmeden* yemeye karar verdiğimizi nasıl unuturuz değil mi? Pabuçlarımız pençelene pençelene, pabuç olmaktan çıkardı. Düğünlere, nişanlara, analarımızın elbiselerinden bozma, eteğine alelacele tüller, fırfırlar geçirilmiş gülünç giysilerle götürülürdük. Birdenbire büyüyen, sancıyan memelerimizi kollarımızı çapraz tutup gizlemeye çalışırdık. Yüzüstü uyurduk geceleri. Ne giysek, yakışmazdı. Saçımızı nasıl kesseler, olmazdı. Yüzümüz de gövdemiz gibi oransız, sevimsiz, iri miydi ne? Hiç gülmezdik.

Bir keresinde, bir düğün salonunda gözüm aynaya ilişmişti de... maşayla kıvrılmış buklelerim (alnımda maşanın yanığı), annemin belime zorla taktığı tül mendilimle ne gülünç, ne çaresiz bulmuştum kendimi. Bu ülkede –yoksul-zengin– bütün çocuklara, bir tül mendille bir çift yabanlık pabuçtan başka sevecenlik gösterilmez çoğunluk, biliyorum. Yalnız zayıf düştün mü, pişmemiş dalaklar tıkarlar ağzına. Ben o dalakları, o fazladan yediğim köfteleri kanlı bir lokma gibi taşıdım boğazımda gittiğim et bilmeyen Anadolu kasabalarında.

Bilmem aklında mı? Kendi çocuklarımızı doğru dürüst sevmeye karar vermiştik seninle. Öyle yalnız ele güne karşı güzel gözükmesi gereken ev eşyaları gibi değil. Hep yazışacaktık, danışacaktık birbirimize. Nedense pek olmadı.

Mektuba koyduğum iki resimden biri buranın. İstanbul'dan aldım, Galatasaray postanesinin önünden. Burada, buranın resmi bulunmuyor; zaten kimsenin aklına gelmiyor almak. Oğlanı giydirip süsleyip sinemaya yollamıştım. Yepyeni giysileriyle. Eski pantolonu, ceketi, kunduraları bir paket olmuş, elimde duruyordu.

"Nezihe teyzeye uğra anne," dedi. "Sakın muhallebiciye girme," dedi, "iki saat sonra Galatasaray Lisesi'nin önünde buluşuruz."

Nezihe yoktu evde. Cadde nasıl kalabalıktı. Etekleri boy boy kadınlar, saçları uzun delikanlılar geçiyordu yanımdan. Aptal aptal Taksim'e kadar sürüklendim. Vitrinlerin önü hıncahınçtı, bakamadım. Derken biri itti, bir dükkânda buldum kendimi; bizim burada hiç giyemeyeceğim bir pabuç alıp çıktım. Suphi nasıl kızdı! "Sen memur kızısın ya, yüzün

tutmuyor" diyor. "Siz kesin, sağduyulu davranmayı incelik sanırsınız. Çocuklara nasıl sebil ediyorsun portakalları, hiç düşünmeden. Düşünüyor musun? Sen onlara yaran, gözlerine gir, yetiyor sana." Belki de haklı Suphi.

Beyoğlu'nda girebileceğim, eskiden bildiğim, adını duyduğum pastaneler kalmamış. Okulun önünde dikilmiş, duruyorum; elimde kocaman paket. Birden biri koşup geldi yanıma, dime sarıldı. Baktım, senin Çetin! Nasıl büyümüş, uzamış, serpilmiş, sen benim kadar iyi görmüş olamazsın. Bıyık da bırakmış. Üstünde bir üniforma var, polis üniforması, elinde de bir cop. Arkadaşıyla birlikte caddede bir gidip bir geliyorlar. Sordum; kocanın işleri iyi değilmiş pek, patronuyla takışmışlar galiba. Hem zaten araba yağlamaktan, tırnaklarının içine sinen yağlı karayla gezmekten usanmış. Çetin, "Canına tak dedi babamın," diyor, "dolmuşa binmeye bile utanıyordu."

— Nereden geldi aklına polis olmak oğlum? dedim. Memnun musun bari işinden?

— İki ay oluyor, teyze, dedi. Alışıyorum yavaş yavaş. Aylığımız iyi, sonra üniformam da var. Büyük bir çatışmaya falan da girmedim daha.

"Sen onu üç ay sonra gör, bak nasıl değişecek," dedi Suphi.

Neler düşünüyordu oğlun son olaylar üstüne. Öğrenmeye çalıştım.

— Bu oğlanlar benim babamın parasıyla okuyorlar gibi geliyor teyze, dedi yalnız. Yüzü donuktu.

Metin'in derslerinden söz ettim ona, ikisinin adlarını seninle nasıl kafiyeli seçtiğimizi falan anlattım. Türk Korsanları kitabını nasıl ortaklaşa aldıklarını. Heyecan içindeydim, durmadan konuşuyordum, durmadan anılardan söz açıyordum. Telaş içindeydim. Sonunda, Metin'i görse, tanıyıp tanıyamayacağını sordum

"Belki," dedi, "çok yakından görsem, bir çatışmada göğüs göğüse gelsek tanırım."

Neden biraz daha sabretmediniz Müşerref? Birşeyler yapabilirdik; okurdu. Durumunuz çok kötülemiş anlıyorum; bir boğazın eksilmesi de az şey değildir bir sofradan. Ama bize yollayabilirdin. Suphi, "Onların araba işi için gidip gelen bir

tanıdıkları vardı, bir gazeteci. Mutlaka o akıl vermiştir," diyor, "o önayak olmuştur." Bilmem, öyle mi oldu? O gazeteciyi pek seviyorlarmış bizim burada, kasabanın ileri gelenleri.

Elimde paket duruyordum. Çetin gitmişti. Baktım da, kızlar öbür üniformalılara (subaylara, bahriyelilere) baktıkları gibi bakmıyorlardı ona, kaçıyorlardı sanki yanından. Oysa ne güzel bir çocuk olmuş bizim oğlumuz, ne yakışıklı bir delikanlı! Metin'i beklerken düşündüm: şehirde bir gürültüdür gidiyordu. Herkes sinirli, sevinçsizdi. Ama bizler, burada karın örtüsü altında unutulmuş olanlar, haberleri çok geç, yani birşey yaşanıp, yatışıp durulduktan sonra alanlar; biraz daha serinkanlı, yıllar ötesinden düşünebiliyoruz. Herkes birinin çocuğudur, en önemlisi bu. Bilirsin benim aklım ermez pek bu konulara. Suphi gibi kesin fikirler yürütemem olaylar üstüne, ama o gün düşündüm ister istemez:

Bizim evlere kapanarak, vakitsiz çocuk yapıp geçim derdine düşerek harcadığımız, devlet dairelerinde akşamlara kadar boğularak yok edip yitirdiğimiz gençliğimizi; hep bir gün gerçekleşecek ama bir türlü tamamlanamayan bir tasarı halinde kalışımızı (Suphi'yi düşünüyorum); bizim öfkelerimizi, kırgınlıklarımızı, sessiz başkaldırılarımızı (kocanı düşünüyorum), çocuklarımızın böyle hızlı, böyle yoğun yaşamalarına nasıl göz yumabiliriz? Nasıl dışardan bakabiliriz? Ufacık hayatlarına koca iki kuşağı gerçekleştirmek gibi korkunç bir görevi sığdırmaya çalışan, sanki eski, sessiz bir filmi seslendiren bu çocuklar ne kadar yaşar bu acıyla? Nasıl dayanır?

Canım çok sıkılıyor Müşerref. Sana oğlumun bir resmini de gönderiyorum. Belki Çetin'e gösterirsin.

Eptalikos Üçlüsü

Köpek Gezdiricileri

Parkta ikindiydi. Bir yazın başlangıcı, sıradan bir ikindi: serin rüzgâr, yanlamasına vuran ılık güneş, huzurlu badem dalları. Kapıcı karıları, bin kat sarmaladıkları (bu havada bile) bebeklerini, bir yük gibi göğüslerinde taşıyor, güneşin keskinleştiği köşelere tutuyorlar –yaza giriş küfünü, hafif esen rüzgârda genzi sızlatan sidik kokusunu gidermek için– bin kat sargıların, pazenlerin altında. İhtiyarlar oturmuş sıralara, güneşi paylaşıyorlar. Gözlerinden başka herşeyi duyarsızlaşmış bir ihtiyar, her gün kedilere yemek getiren levanten kadınla konuşuyor, onun dizine vuruyor cesaretle: bir şakayı noktalıyor, bir ikindiyi yaşıyor. Parkın bahar havasına sığınan tek-tük ev erkekleri, tezgâhın başında oturmuşlar. Büfenin orada. Biraz daha kılıklı olanların önünde, yaz habercisi o tatsız, renksiz domatesler, kuru salatalıklar duruyor, buzlu rakılar. Havada da öncü, haberci bulutlar dolaşıyor, kenarları silik beyaz, dağınık.

Büfenin oradan yukarlara, gür ağaçların semtine uzanan kısa asfaltın ikiye ayrıldığı düzlükte, portakal satan adam var, bir helvacı, bir simitçi, bir baloncu. Bir balon uçsa şimdi düzlükten, ya da bir çocuğun elinde parkın öbür ucuna kopup gitse, bu saatlerde işlerini bırakmış terli işçilerin doluştuğu taş basamaklara ulaşabilir olsa olsa. Lahmacuncular, köfteciler, bir çaycı, bir gezginci kebap salonu, bir tatlıcı; yani işçilerin o çok haklı, sabırsız açlığını hemen ve en ucuzundan giderenler, onlar da sabahtan beri kıpırdamadan duruyorlar yerlerinde. Kim kime ne satıyor, kim kazanıyor belli değil. Biraz önce işçiler, çok derin kazılmış bir toprak bölümün içindeydiler. Yeni bir otel yapılıyor parkta. Çocuklar, kadınlar, herkes, taş

parmaklıklara dayanmış, keyifle gözlüyor çalışanları; kendi hücrelerini son hızla bitirmeye çalışan mahkûmları keyifle gözlüyorlar. Deniz görünüyor uzaktan. Oysa, otel tamamlandı mı görünmeyecek. Vinçler kalkıp kalkıp iniyor.

Bu karmaşada, çevresine kedilerin doluştuğu, yemek yiyip su içtiği ağacın hemen önünde bir kadınla bir delikanlı duruyor. Oğlan çok genç. Okumuş biri besbelli, gözlüklü. Omuzları hafif çöküк, dişleri beyaz ama sık gülmediği için görünmüyor şimdilik, göze çarpmıyor. Arasıra ayak değiştiriyor: dayanamadığı, taşıyamadığı bir ağırlığı (yüreğini) öbür ayağına aktarıyor sanki. Böylelikle biraz daha direnebilecek. Terli, serin parmakları ceketinin düğmeleriyle oynuyor durmadan. Çünkü genç kadın, delikanlının dünyaya karşı bağladığı kabukları, kinleri, kalın geçilmezliği yavaşça geçiyor bakışlarıyla, onun suçsuzluğunu, (o pürtüklü, alıngan kabukları) bir bir çatlatıyor sanki bir bahar dalını ayıklarcasına, dipteki coşkun özsuyu buluyor; sonra o soyunukluğu, çaresizliği, kendi sevinciyle giydiriyor, ısıtıyor. Kaçınmadan. Arada bir çevresine ürkek bir bakış atıyor genç kadın –Kaçamak bir buluşma anlaşılan– ama sonra yine sevilen bir kedi oluyor kediler arasında. Ne kadar pireli, çamura bulanık, kuyruğu kırık da olsa sevilen bir sokak kedisi gibi yukarı uzatıyor başını, dimdik tutuyor. Usul, yırtıcı bakışlarıyla bir kediye benziyor gerçekten.

Korkunç bir görüntü, müthiş bir rüzgâr sarsıyor ikindiyi: karanlık. Gecenin karanlığını yaran atlı bir araba: kapıları yaldızlı bir kupa, döşemeleri de. Gecenin karanlığında son hızla ilerliyor. İki köpek koşuyor ardından; sonra hızla yanındalar. Karanlığı kokluyorlar, suçlu arıyorlar. Ağızları hınçla aralık; kanlı lokmalar gibi dışarı uğramış dillerinden salyalar akıyor. Kimse yaklaşamıyor kupaya, yaklaştırılmıyor. Bu olay Mısır'da geçiyor çünkü, çok eskiden, bir zamanlar; şimdi uşağıyla aynı yaşta olan Prens Halim Şevki Bey oturuyor kupanın içinde. Kimse yaklaşamıyor, saygıyla geri çekiliyor, yol veriyor. Barın kapısını tekmeyle açıyor Halim Şevki, beyaz giysileri içinde acayip bir gölge gibi giriyor bara. Gece başlıyor. Birazdan altına da bir kısrak ısmarlayacaktır. Bu köpekleri ancak o zaptedebilir, masasına bağlar: barda dururlar.

"Şimdi şurada, yanımda duruyorlar işte. Eski hırçınlıkları ola pek kalmadı. Sinmiş, kötü gözlerle bakıyorlar çevreye, hır çıkarmak için. Tasmaları benim elimde: demin uyudular. Bakıyorum, bir şu arsız sokak kedileri korkmuyor bunlardan. Onlar uzakta, çimenlerin arasında kuyrukları tatlı bir keyifle kıvrılmış, tiksintiyle gözlüyorlar bizi: Köpekleri ve Köpek Gezdiricilerini. Birbirimizi iyice tanıyoruz artık. Merhabalaşıyoruz. Köpeklerine işeme saatlerinde sokağa koyverilen üniformalı komiler var aramızda; sabah bahçıvanlık yapıp güllerin arasında (sözgelimi Ada'da bir köşkte) öğleleri-akşamları beyaz ceketle masaya garsonluk edenler, sırasında bulaşığa badanaya bile koşuşturanlarımız var, ama çoğunluk kapıcı. İkindiüstü birleşiyoruz parkta, köpek gezdiriyoruz, ağaçların diplerinde sırayla duruyoruz. Bindebir, sahiplerinin ellerine yüz süren, pantolon paçalarına tırmanan, sevgiden dayanamayıp yalayan, yaltaklanan, oyuncu, mutlu köpekler de geçiyor yanımızdan: tüyleri kısalar, günbatımı renginde olanlar; serseri suratlı, karmakarışık boz tüylü, renk renk yamalı köpekler çocukların yanında; sonra ince belli, incecik bacaklı tazılar; ıslak gözlü, ağır kulaklarını taşıyamayan seterler, ciddi çoban köpekleri, sevimsiz finolar, yardirektör kılıklı bokserler, büyük işadamlarını andıran buldoglar (nasıl benzerler sahiplerine, şaşılacak şey. Bir onlar, bir de otellerin barlarına koşan, geceleri kulüplerde soyunan gâvur dansözlerin o göstermelik pekinuaları, çivavaları...)

Evet hepsi, herkes geçiyor önümden, herşey: Hızla. İçimde bir sıkıntı var. Şu sahipsiz kedilere, şu genç kadınla delikanlıya baktıkça birden su yüzüne çıkan bir sıkıntı. Yoksa sabahtan beri vardı, yok yok, dün geceden beri. Dün neler yaptım? Bir bir gözden geçirirsem bulurum belki bu sıkıntının nedenini:

Dün, köpekleri Prens Halim Şevki'nin oteline bıraktıktan sonra gittim Eptalikos'a, bir çay içtim. Hava kararmıştı. Nihat Bey geldi. Çok tuhaf bir adam bu Nihat Bey, gözleri, insanı kıskıvrak bağlıyor. Konuştuk şundan bundan. Neci olduğumu sordu bana. Asıl mesleğimi söyleyemezdim, çünkü yok böyle bir meslek. "Köpek Gezdiricisiyim," diyemezdim. Ona olan

saygımdan. Biraz. "Uşağım," diyebilirdim belki ama Prens, otelde kalıyor üç aydır, uşak da sayılamam uşaklık edemediğime göre.

"Evkaftan emekliyim," dedim. Sonra, Fransızca bildiğimi ekledim. Prens Halim Şevki'yle avukat arkadaşından öğrendiğim sözcükleri sıraladım yeri geldikçe: Kel fam, sela vi, mösyö, monşer, ofon, depresyon, perversite. Anlamlarını tam bilmiyorum bu sözcüklerin, ama yerinde kullanmışım ki Nihat Bey inandı. Hem Fransızcayı gerçekten çok iyi bilenler de pek başka şey söylemiyorlar, dikkat ettim.

Sonra... Ama bundan sonrasını artık bir evkaf emeklisi olarak hatırlamak zorundayım, çünkü öyle yaşadım (yalan başlamıştı bir kere). Şöyle:

Saat sekiz sularında otele gitmemi istemişti Prens Halim Şevki. Emre uydum. Otele gidildi. Ne genişmiş bahçesi, hiç görmemişim daha önce, ne kocaman bir otel! Havuzu var, bahçesi var, renkli balıkları var. Prens Halim Şevki üç aydır kalıyor burada. Mısır'daki topraklarına devletçe el konduğuna göre nereden buluyor bu parayı?.. Neyse. Odaya çıkıldı. Benim (Yani Prens Halim Şevki'yle yaşıt olan uşak Muharrem'in, ki o anda evkaftan emekliye ayrılmıştım) elimde bir paket anasonlu peksimet vardı. Peksimet iyi geliyormuş ülsere, Nihat Beyden öğrenmiştim. Kendi paramla alıp götürmüştüm Halim Şevki'ye, ülserine iyi gelsin diye. İhtiyarlık, bizi birleştirir diye düşünmüştüm. Peksimet paketiyle oda kapısında durdum. Prens, avukatla konuşuyordu. Peksimet getirdiğimi bildirdim kendilerine. Avukat güldü. Prens, daha çok güldü. Sonunda "ase" dedi ve peksimet kâğıdını alıp bir kenara attı: ceketlerin, pantolonların, o güzelim kumaşların gelişigüzel atıldığı bir köşeye. Ben de bir köşeye iliştim.

Saat dokuz civarında otelden hep birlikte çıkıldı. Köpekler kaldı. "Perversite" gecesiymiş o gece. Beni de götürdüler. Prens Halim Şevki'nin eski meşin eldivenlerini zorla giydirdiler ellerime, bir baston tutuşturdular; boynuma kelebek bir boyunbağı taktılar. Meyhane gibi bir yere gittik. Ben ayrı bir masaya oturmak istedim ama dinlemediler; aynı masaya oturduk. Garsonlar nasıl koşuşturuyorlardı çevremizde. Tabaklar bo-

vına değiştiriliyordu. Prens, "Daldır çatalı ortadaki salataya, korkma," dedi. Rumca şarkılar çalınıyordu.

İhtiyar bir kadın gördüm piyanonun başında, siyahlara bürünmüştü. Prens'i görünce ayağa kalktı. Avukat hemen elini öptü kadının. "Kontes," dedi, "Viyana Ormanları'nı çalar mısınız bizim için?" Bu söz üzerine kadın herkesten ayrı, üçümüze bir konser veriyormuşçasına oturdu piyanosunun başına, notaları önüne çekti. Avukat artık kendini tutamıyor, yüksek sesle gülüyordu. Prens'in yüzü mosmor kesilmişti rakıdan. Şişelerin, sıcağın, dumanların arasından, dişleri dökülmüş bir gitarcı yaklaştı yanımıza, gitarını başının üstüne tutup çalmaya başladı. Yaşlıydı; oyunbazlık etmezse, yemeği kesilecek, ölüme bırakılacak bir köpek gibiydi (öyle geldi bana).

Derken, Prens Halim Şevki "ase" diyerek salladı elini, bir iki buçukluk soktu adamın cebine; avukat beş lira sokuşturdu. Ben şaşkın şaşkın salata yiyordum. O uzun, bitmez süre içinde boyuna salata tabağına baktım, yedim. Gitarcı uzaklaştıktan sonra kaldırdım başımı: bir-iki balıkçı kılıklı adam, bir marangoz, bir terlikçi (avukat tanıyormuş onları) bir de çocuklu aile gördüm. Hepsi bizden habersiz, cumartesinin keyfini çıkarıyorlardı. Bildikleri şarkılara katılıyorlardı.

On iki sularıydı. Avukat dayanamadı, fırladı sahneye. "Jatandre"yi söyledi, "Rövien amur" falan gibi bir şarkı daha. İpek fularını düzeltiyordu sık sık, sonra vazgeçti. Coşmuştu. Bir şarkı daha söyledi, bir tane daha. Alkışlar kesilmişti artık. Tabak çatal gürültüleri gittikçe yükseliyordu.

— Bildiğimiz birşey söylesene, diye bağırdı kılıksızın biri. Sarhoşum Sarhoş'u söyle.

— Sevdim Bir Genç Kadını'yı söyle...

— Yok, Sen Beni Bir Buseye'yi söylesin...

— Ayrılık Yaman Kelime'yi...

— Bir Of Çeksem Karşıki Dağlar'ı...

Sesler yoğunlaşınca sahneden ister istemez indi avukat. Kırgındı. Prens Halim Şevki'nin gözlerinden yaşlar akıyordu gülmekten.

Biz çıkarken garsonlar kapıya koştular hep birlikte, açtılar. Prens, iki buçuk lira bahşiş bıraktı; avukat on lira. Garson,

arkadan gelen Prens Halim Şevki'nin paltosunu tuttu yine de. Havaya çıktık.

Yani güzel, değşik bir geceydi benim için. Şu içimdeki sıkıntıyı açıklamıyor. Ama karşımdaki adam var ya (aynı elma arabasını hiç yılmadan, sanki elmaları hiç eksilmeden her gün bu parka sürükleyen adam), şu kadınla şu erkek, şu sahipsiz sokak kedileri, şu işçiler... Yani bütün bu ikindiyi birden kavrayınca. Halim Şevki'nin süren prensliğini, bu köpeklerin artık tükenmiş "prens köpekliği"ni, benim hiç bitmeyecek uşaklığımı, yani bunları düşündükçe ne bileyim... Garip bir bağ var bu köpeklerle aramda. Aynı tasmayı bölüşüyoruz. Aynı kelepçeyi bölüşen suçluyla polis gibi (ama üçümüz de başka birşeye bağlıyız nedense). Canım, ne bileyim, bir sıkıntı...

Köpekleri bırakmalı önce otele. Sonra gidip bir çay içmeli Eptalikos'ta. Ben anlarım o zaman, kavrarım, atarım üstümden. Nihat Beyle konuşurken. Düzeltmeliyim o yalanı. Hemen.

Derin Kazın

Sabah, yeni uyanmış, yıkanmış, dünkü kirlerinden arınmış bir orospuydu; taze umutlu, bekleyen. Yeni bir gün, bir Pazartesi: herkesle, isteyen herkesle paylaşılmaya hazır; güzellikleri ayırdetmeye yatkın, anlatılmaya, açıklanmaya elverişli.

Sabahın yekindirici, ılık rüzgârına uyup uçarcasına indi yokuştan. Dik yokuş, kaygan taşlar, hiç durmadan, o yetişemeden kaçıyordu ayaklarının altından, durmadan gerilere, yukarılara doğru. Rüzgârın her itişiyle, kamçılayışıyla artıyordu hızı. Bir ara (duralayınca), o hızın da durduğunu, sağ elinde biriktiğini duydu. Sağ tokadında. Ahmet Cemil'in romandaki inişi gibi o pis yokuştan. Yıllardır biriktirmekten yoğunlaşmış korkunç bir öfke, korkunç bir hüzün sığışmış sağ eline, sağ tokadına: birazdan eniştesinin tiksinç suratında patlayacak. Hep okşamaya, incitmemeye alışmış yumuşak parmaklarını şimdi dar buluyor o hınç. Kalkmış havaya, birazdan inecek. Yetişilmez artık. Durmaz. İnecek. Sağ yumruğuna kıstırdığı kini avutmak için elini cebine soktu bir süre, kumaşı kavradı, oyalandı.

"Ama ne bir eniştem var suçlayacak (öleli, yani sorumluluktan kaytaralı kaç yıl oldu ki? Zaten hiç görmedim onu), ne de ablam İkbal'di. Yetersiz, gülünç bir benzetme bu aslında; hiçbir öge birbirini tutmuyor; bir tokat kalıyor ki, işte o gerçek, aynı gerçeklikte."

— Yolun dönemecindeydi. Boğaz'ın sıragöllerine baktı Sarıyer Maden kayalarından. Erkenci bir buğuyla, sisle kaplıydı göller. Coşkun, dalaşkan bir denizin; balıkçı motorlarına,

geceleri yalnız gezinenlere aman vermeyen yırtıcı denizin o acınacak durumu, birdenbire uysallaşışı, evcilleşişi, gölleşişi, kendi içine (yüreğine sanki) kapanışı duruyordu karşısında.–

Ablam gibi. Taşkınlığını düzene nasıl uydurabildiğine hiç aklım ermemiştir. Ben, onu yaşadığı çirkefin ortasında buldum. Öyle ki, çevresindeki pisliği, bulaşıklığı temizlemek, "Dur!" demek bile gelmedi aklıma. Hep böyle süregelmişti çünkü, ben ortalarda bir yerde katılmıştım, böyle sürebilirdi. Ablam para veriyordu fakülteye gitmem için, hiçbir eksiğim yoktu. Karşılığında, çocuklarını Park'a falan götürüyordum, gezdiriyordum. O, evde erkeklerle yatarken (aslında ne tuhaf, hep tek erkek olurdu İkbal'in hayatında) bulunmasınlar, bozmasınlar diye.

Dün Pazar'dı. Park'a götürmüştüm çocukları İkbal'in isteğine uyup. Simit, helva aldık. Akşama doğru sarı, sert bir rüzgâr çıktı; toz içinde kaldık. Eve döndük. İkbal yoktu, ("İkbal" demem hoş görülür sanıyorum: nasılsa öldükten sonra adını ve orospuluğunu taşıyamayacaktır.) Eve döndüğümüzde yoktu İkbal. Oysa bana haber vermeden bir yere gitmezdi; çok şaşırdım. Eptalikos'ta bir çay içmeyi koymuştum aklıma. Oturup beklemeye başladım dönmesini. Düşündüm:

Daracık bir kapı, küçük bir merdivenle iner Beyoğlu'na. Bir evden çiçekli bir bahçeye rahatça süzülürcesine. Yüzsüz, arsız bir kapı. Yukarıda, geniş camların berisindeyse, caddeyi, alanı, yürüyenleri, sinema afişlerini, gazino ışıklarını, otobüs bekleyenleri, anıta çelenk koyanları gözleyen arsız, yüzsüz bir kalabalık. Bu saatlerde: akşamüstleri, iç içe geniş bölmelere yayılır, çay-kahve içer, tavla oynar, şakalaşırlar. Erkek kalabalıkları, erkek kabalıkları, açık-saçık konuşmalar, gülüşmeler: bahis tutuşup kahve-çay ısmarlamalar, itişmeler, elleşmeler, küfürler. Sonra ansızın, gazinonun önünde birinin karısı belirince, saygıyla yerinden fırlamalar, en güzel sözcükleri seçmeler, gül sunmalar.

Nasıl yabancısıyım bunların anlatamam. Zaten kapının önünde biriken pezevenkler de sormuyorlar artık bana, "birşey lazım mı abi?" diye. Tanıyorlar. Belki İkbal yüzünden. Yalnız,

Yukarıdaki kalabalıklar da yadırgıyor beni. Onlardan biri değilim, biliyorlar. Öyleyse, yani onlar erkek olduklarına göre kapıma kadar, ben erkek de değilim. "Ne idüğü belirsiz" demek bile yetmiyor. "Sapık" diyebilseler, inansalar, öyle sevinecekler ki, biliyorum. Ya da onlara katılsam: şakalara, bayağılıklara karışsam, maçlara gitsem, hamamlarda terlesem, sarhoşluklarımı, kadınlarla serüvenlerimi anlatsam (üstelik gerçekten zevklidir serüvenlerim; anlatmak gelmez elimden).

Herkes, birörnekliği seviyor; hemen özetlenebilecek durumları, kolay çözümleri. Yani ablam orospuysa, ben onun çocuklarını gezdiriyorsam geneleve gitmek yerine, bir iş vardır bu işin içinde. Mutlaka. Bütün öğeler kesinlikle birleştirilmelidir. Artık ne yapsam boştur: bıyık bırakmam ya da bırakmamam, yumuşak bir sesle konuşmam, mavi ya da siyah çorap giymem bile dört elle sarılınacak yepyeni bir ipucudur, bir kanıttır. Ne yapsam boş. Bunu ta baştan beri biliyordum, ama boş durmadım ben de; usulca tamamladım kendimi, alıştım, aldırmadım, erkekleştim kendimce. Şimdi İkbal'i yargılayabilirim:

İkbal, satıldığı, itilip kakıldığı, horlandığı köşede bile mutluydu kendince. Baskın çıkacağını bilirdi ondan. Başka bir yaşaya inanırdı; kendi başına yetiştirirdi mutluluğunu, serpiltir, göğsünde taşırdı sonra.

Bir keresinde, kötü bir akşam saatinde, tam bu pisliklerin, iğrençliklerin başlangıcı, ilki araştırılacakken usul bakışlarını dikmişti duvara. "İnsanın," demişti, "başka birine verebileceği en ufak şey, bedenidir." Oysa gözden kaçırdığı daha önemli birşey vardı bu arada: kendi katılışı, yaranışı, vericiliği; bedenini öyle sakınmadan, hiçbir şey esirgemeden, ayırmadan verirken kendinin de azar azar tükendiği.

En iyi tuğlalar, sağlam, bir-boyda tuğlalar seçilir (çocuklar temizpak giydirilir, gelen adamın eli öptürülür; patlıcan kızartılır, cacık eklenir yazsa, kışsa en sıcak çorbalar. Adam rakı içiyorsa rakı; şarap içiyorsa şarap). Hücre usul usul kurulmuştur. İkbal odasına kapanıp ağlamaya başlar günboyu, çocukları öpüp koklar. "Kurtarın beni," der. Çünkü ilk tuğlayı tekmeleyecek, dışarıdan bir soluk alacak gücü bile kalmamıştır artık.

Ben o zaman karışırım işe. İlk tuğlayı söküp atarım önce, herifi sepetlerim. Güçtür bu, çok güç. Çünkü adam dikilir kapının önüne, gitmez. Bir hücrenin dışındaki gardiyandır, o da mutsuzdur. Çaresiz. Yani inanılmayacak gerçeklikte birşey yaşadık ikimiz İkbal'le. Çocuklar hep temiz, sağlam, gürbüz kaldılar.

Düşünüyorum da o delikanlı (İkbal'i boğan oğlan) son yükü de aldı üstümden. Bana düşen son ödevi, İkbal'i tek ve son kere kurtarmayı üstlendi. "Nasıl iyi yüzlü, yumuşak bir delikanlı, anlatamam," dedi komiser. Kendi gidip teslim olmuş. "Söyleyecek birşey yok," demiş. "Ben boğdum, ellerimle."

Nasıl seviyormuş İkbal'i kimbilir... Benden bile çok. Kurtarabildiğine göre. İkbal'in gizlemesinden belli; yaşadığı yalnızlıktan, o acayip mutluluğumuzdan, çocuklarından, benden bile ayrı koymasından, ayrı tutmak istemesinden belli. (Ablama âşığım gibi kolay bir çözüm gelmesin akla.)

Otlar serpilmiş Maden kırında. Renk renk çiçekler, turuncu çiçekler açmış. Toprak yaza giriyor. Eksik bir yasayı tamamlıyor toprak. O eksik yasa iki gün boyunca tamamlandı usul usul:

Her çiçeğin, her dalın, kokusunu ve rengini gizli gizli ilettiği bir Pazar gecesiydi. Çimenler ıslaktı. İkbal, ayışığı durulaştığında ya da sabahın serini inerken, kimbilir kaç kere seviştikten sonra o diri bitkinlikte vermiştir kararını. Beyaz giysisinin düğmelerini yavaş yavaş açmıştır. Beyaz memeleri parlamıştır ışıkta. "Vur," demiştir sonra, "bitsin artık. N'olur!"

Delikanlı, önce ellerini öpmüştür onun, beyaz boynunu okşamış, dirseklerini tutup güç vermiştir. Sonra gözlerini yumup... Yasa baştan eksik olunca. Düzeltilebilir hiçbir şey kalmayınca.

Toprak yaza giriyor. İkbal'in kanıyla beslenip. Turuncu, kırmızı çiçekler açıyor her yanda. Piliç kızartmasıyla taze yumurta yemeye gelenlerin yanıbaşında, bir taksinin açık kapısından ucuz bir şarkı taşıyor dışarı: Sen uzaklarda değil / Damarımda kanımsın / Ben sensiz yaşayamam / Hayatımsın canımsın.

Yani intihardır, cinayet değil.

İkbal mosmor kesilmiş, yatıyordu. Bacakları ayrıktı. Pabuçları yanında, yerde duruyordu. Gazete parçaları atmışlardı üstüne. Altında kalmıştı. Bakmadım. Bir çığ gibi kopup indim kayalardan. Niyeydi? Kaç yıl yer oğlan? Derin kazın, diyordum kendi kendime, derin kazın. Şu gözlerimden akan yaşları, bu yetmezlikleri, katılıkları, artık gereksiz olan bu hüzünleri, kavrayamadığımız güzel aşkları derin gömün. Hepsi altında kalsın toprağın. İkbal, nasılsa korur onları, gözetir. Hepsinin bileşiminden sağlıklı bir gelincik bitsin toprağı delen, temiz kanla kızarmış bir gelincik. Bir yapı işçisinin kasketine ilistireceği, bir çocuğun gözünü alan kıpkırmızı, haklı bir gelincik. (Derin kazın ki hortlamasınlar. Çünkü en ufak bir kıpırdamada...)

Sonra gelin, şu Pazartesiyi, belli bir saatten sonra kimsenin bilmediği, yalnız iki kişinin paylaştığı bir Pazar ikindisi başlayan, tamamlanan bu Pazartesiyi gömelim elbirliğiyle. Derin kazalım çukuru, dar olsun.

İlkin fakülteyi bırakmalı. Bir işe girmeli. Sonra oğlanı bulmalı cezaevinde, konuşmalı. Çocukları paylaşırız. Birlikte büyütürüz. Yeni olurlar.

Sağlar

Balonlar tam karşıdaydı şimdi. Camın güneş vurdukça bulanan beyazlığında tek tek duruyorlardı. Baharda ansızın açmış çiçekler gibi.

"Çok koyu oluyor artık balonlar, diye düşündü Nihat Bey. Koyu kırmızı üstüne şu siyah dalgalılar, mor hareliler, alacalar, mavilikten patlayacakmış gibi gergin duranlar, ince uzunlar, boğumlular, sapsarı kesilip ağır ve düz ağanlar göğe doğru. Yaşamamızı hemen düzelten, güzelleyen tavşan balonlar paytak karton ayaklarıyla, onlarda bile bir hüzün, koyuluk var. Canlılıklarını yitirmişler. O sevinçli, uçan, coşkun balonlarıyla geçmiş yılların, hiçbir ilgileri kalmamış. Tam hangi yılda belirmiş bu kesiklik bilinmez. Hangi çocuk son bir kere görmüş sevinçli bir balonu, mutlu olmuş? Çok renkli, taze bir yumağın elinde ansızın patlayıverdiğini, havaya binbir renkle, birbir sesle dağıldığını görmüş, uzak bir yerlerde süreceğini ummuş? Şimdi patlamıyorlar. Ağırlaşıyorlar bir süre sonra, büzülüyorlar yavaş yavaş, sudan çıkarılmış çiçekler gibi soluksuz kalıp pürtükleniyorlar, gözyaşları kaparcıklanıp donuyor üstlerinde, en sonunda da titriyor, bükülüyorlar iplerinde, yıkılıyorlar. Hem de çocukların gözleri önünde."

Nihat Bey, camdan eline doğru uzanan koyu kırmızı balona bakarken yüreğinin gittikçe daha hızlı çarptığını, yitirdiği şeylere yetişmeye kalkıştığını duydu. Vakit azdı. Akşam da iniyor. Birazdan kalkmak gerek, eve dönmek. Keskin bir sıcak vardı dışarıda. Güneşin bitişi, kaldırımlara sinişiyle boğucu bir ağ gerilmişti şehrin çevresine. Durgunlukta tozlar uçuşuyordu. Sıcağı bir sığırcık deldi bir yerinden; esinti çıktı. Nihat Bey, çizgi çizgi yarılmış, sönmüş derisinin ılındığını, ürperip dirildiğini duydu. Önünde duran gazeteye bir daha baktı:

"...*meni izlerine rastlanmıştır. Boyundaki ve kalçalardaki çukurlerden,*" diye okudu kaldığı yerden. Yazı aşağılara, sayfanın ortasına doğru uzayıp gidiyordu. Üstte genç bir kadının resmi vardı. Gerçekten genç bir kadın. Gözlerinin içi gülüyor. Kediler gibi sokulgan, yumuşak. Dudakları belli belirsiz boyanmış; gözleri de öyle. Tertemiz, beyaz, uzun kollu bir bluz giymiş. Parmaklarında yüzük yok; inci küpeler takmış. Kulakları azıcık görünüyor dalgalı saçlarının arasından. O saçlardan, gözlerden çıkan ışık, Nihat Beyin yüzüne yansıdı, bir gülümseme olup dudaklarına yerleşti. Garip bir gülümsemeydi bu, bağışlama gibi; böyle genç, güzel bir insanın düzbeyaz bir bahar günü ölmesini bağışlamak gibi, "Peki yavrum," dedi kendi kendine, "peki kızım."

Nasıl istemişti bir kız çocuğu; olmamıştı. Necdet tek çocuğuydu. Eğer çocuk denebilirse Necdet'e. Yoo, yalnız artık yirmi yedi yaşında olmasından değil, daha önceleri de, çok önceleri de çocuk sayılmazdı Necdet. Ağırbaşlı, gururlu, sorumlu bir genç denirdi ona dense dense, çocuk değil. Şöyle gelip bir kahveye otursun, bir iskemleye ilişsin, yaşamanın ufak ufak tadını çıkarsın... nerdeee? Hadi onlar yok, babasıyla oturup iki kelime konuşsa ya dostça, şurdan burdan, ciddi konuları bırakalım, diyelim ki onlarda anlaşamıyorlar, ama şundan bundan rahat rahat konuşsa ya; bir kadeh rakı içse hatta –ziyanı yok– bir kıza falan tutulduysa anlatsa, açsa içini... Nasıl istemişti oğluyla dost olabilmek, birşeyleri paylaşmak. Ama yan yana geldiler mi bir sessizlik çöküyordu odaya. Uzun, kesintisiz bir sessizlik. Necdet bir süre bekliyor, sonra sanki baba olan kendisiymiş gibi usulca, incitmemeye çalışarak kalkıyor, odasına çekiliyordu. Saygısız değildi, hiç değildi; bir iki kere, güncel olaylar konuklarla tartışılırken, onun tuhaf bir bakışını yakalamıştı, sık sık babasının düşüncelerini eleştirirdi uluorta, yine de saygısız değildi. Durgundu, kapanıktı. Ama Nihat Bey kalıbını basardı ki Necdet, başka birilerinin yanında, başka koşullar altında atak, gözüpek bir genç olup çıkıyordu, rahatlıyordu. Belki de babasıyla yalnız kaldıklarında susması, arada kalan incecik bağın da bütün bütün kopmaması içindi.

"Şimdiki gençler böyle," diye düşündü Nihat Bey, "baba kendileriymiş gibi... evi onlar çeviriyorlarmış, bizi onlar eğitiyorlarmış gibi." Şimdi şu resimdeki delikanlı:

AŞK CİNAYETİ adlı başlığın "İ"si ikramiye kuponlarının oraya dayanıyordu. Kalın bir çizgi vardı arada. Delikanlının elleri kelepçeliydi. Yorgun ama mutluydu (öyle geldi Nihat Beye). Sanki yaşamını altüst edebilecek hiçbir şey kalmamıştı artık; bütün acıları, korkuları, sevgileri, yoğunlukla, tutkuyla yaşamış; son acı, son korku da tükenince, "Artık hiçbir şey kalmadı ohhh!" diyen birinin dinginliği çökmüştü yüzüne.

Nihat Bey, delikanlının ellerine bir daha baktı. Bu beyaz parmakların birini nasıl boğabileceğini kavramaya çalıştı; bir daha, bir daha baktı:

"...namusunu temizledi... kıskançlık yüzünden boğduğu sanılıyor... hayat kadınının çocukları katili tanımadılar... erkek kardeş konuşmuyor... yukarıdaki resimde, âşıkların nice safahat saatlerini geçirdikleri oda görülüyor."

Yatağın üstüne bir pijamayla kadın çamaşırları atılmış. Donlar, gecelikler, sutyenler. Sehpanın üstünde bir sürahiyle iki bardak duruyor. Çocukları yatağın üstüne oturtmuşlar. İlişmiş zavallıcıklar. Öyle iğreti. Özenle giydirilmiş iki gürbüz çocuk. Yüzlerinden hiçbir şeyi bilmedikleri anlaşılıyor. Biri gülmüş gizliden; öbürünün başına kocaman, beyaz, uçları ustalıkla kesilmiş bir kurdele bağlanmış.

Nihat Bey, fotoğrafa bakarken içinde yıllardır miskin bir bulantı biçiminde sürüp giden öfkenin kıpırdadığını, somutlaştığını, damarlarına yayıldığını duydu. Sonra yutkunmayı engelleyen kocaman bir taş oldu öfkesi, kaldı: Utanmazlar! Odalarımıza girer bunlar, yataklarımızı karıştırır, sevgilerimizi altüst ederler, bütün değerlerimizi (Necdet haklı). Öfkesinin durmaksızın çaresizliğe dönüşmesine şaşmıyordu artık Nihat Bey, alışmıştı yıllardır. Ne var ki öfke bir kere edilginliğe dönüştümü sahibini yiyordu önce; kudurgan, sivri tırnaklarla onun toprağını eşeliyor, yanılgılarını, boyun eğmelerini, budalalıklarını, kısacası geçmişte bağışlanmış, dayanılmaz, örtbas edilmiş ne varsa hepsini bir bir bulup çıkarıyordu. Sağlam bir adamı yılgın bir küçük memur yapan yersiz korkuları bir bir.

Tahtalar durmadan gıcırdardı. Kırık camlardan günışığı güçlükle girerdi içeri, dışarda donar, ölgün bir sarıyla yansırdı masadaki evrakın üstüne. Battal, takırtılı yazı makinesinin başına kaç yıl önce oturmuştu, bilemiyordu. Kaç yıl katlanmıştı? Hela kokusu, toz sarmıştı dört yanını. Çay içerler, şakalaşırlardı. Yıllar, kötü bir şaka gibi yankı bulmadan geçip gitmişti işte. Kendisi de, gıcırdayan döşemeyle, makineyle, dolaplarla birlikte küflenmişti. Üstlerinde "vekâletname" yazılı kâğıtları yerlerinden alıp makineye geçirmeye, ad, adres, yıl yazmaya, nüfus kâğıdı istemeye alışmış ellerini nereye koyacağını kestiremiyordu şimdi – boş kalınca. Emekliye ayrılınca bunları bol bol düşünecek zaman buluyordu kişi; yeniden gözden geçiriyordu, geçirebiliyordu, kendini, ellerini, geçmişini. O zaman sağ olduğunu doğrulamak için elleri el, yürekleri yürek yapan değeri üstlenmek, onunla uyuşmak geliyordu içinden. Camların ardından fırlamak, gözlemle yetinmemek artık, karışmak, katılmak, itelenmek, kargaşanın ortasına dalmak; rüzgârda hırpalanmak, dirilmek.

Bağışlanabilecek tek yanı, umudunu yitirmemesiydi. Hiç yitirmemişti. Bir gün söyleyecekti biriktirdiklerini. Nasıl olsa. Görmezlikten geldiği alçaklıkları sayıp dökecekti. Ayağa kalkacaktı ansızın –bir gün daireye gittiğinde– kahvesini yudumlarken, "Sizi yoklayayım dedim," diyerek iskemleye iliştikten sonra ansızın ayağa kalkacaktı; yazı makinelerinden birini şöyle elinin tersiyle itip sayacak dökecekti:

Kâğıt paralar nüfusların arasına sıkıştırılır, öyle uzatılırdı yandaki masalara. O zaman hemen görülürdü işler, hiç beklemeden. Herkes kat kat takım elbise yaptırıyor, kravatıyla bir örnek mendil takıyor, filtreli sigara içiyordu. Ama nasıl? Yazı makinesi nedir bilmeyen güzel daktilolar bir yıl içinde, küçücük aylıklarla ev döşüyor, taksit ödüyor, her hafta saç-tırnak yaptırıyorlardı. Kaç yetenekli kişi boşta beklerken dışarıda. Yani yutmamıştı, ama susmuştu, sinmişti.

"Karımla oğlum için sustum, onlar uğruna katlandım," gibisinden sözcüklerle geçiştirilemezdi bu korkaklık, temizlenemezdi. Hiç değilse yürekle üstlenmeliydi suçunu, başkalarına bulaştırmadan. (Necdet haklı.) Pisliğin büsbütün yoğunlaşma-

ması, her yeri tutmaması için. İşte çamur camlara sıvaşmıştı bile; dışarısı zorlanıyordu.

Pazartesinin günbatımı giriyordu içeri. Rüzgâr güneşi hızlandırmıştı, masalara dağıtıyordu. Tavla oynayanlar, zar tutanlar, küfredenler, Suriyeli öğrenciler, bizimkiler (o ince yüzlü, bambaşka delikanlı ortalıkta neden yoktu bir süredir), kaçak sigara satıcıları, kaçakçılar bavullarıyla. Kara-sarı tenli, pos bıyıklı, lacivert giysili, sandaletli adamlar masaları dolaşıyor; önce siftiniyor, gülüyor, merdivenlerden aşağıyı gösteriyor, sonra pazarlığa oturuyorlar. Karşı köşede arabalar duruyor: kapıları açık. Kapıcılarla uşaklar akşam çaylarını içmeye geliyorlar. Bu kargaşanın içinde evinin tekdüzeliğinden kaçıp buraya sığınmış Nihat Bey de var. Küçük çıkarlar uğruna (üç-beş kuruşluk bir aylık, akşamki çorbanın tadı, bir günlük rahat) kendini bile gözden çıkarmış, ürkek, aşağılık bir herif. "Bir uşak," dedi Nihat Bey.

Öfke edilginliğe dönüşünce sahibini kemiriyordu önce. Nihat Bey kalksa, kalkamayacaktı. Merak ederlerdi oysa; karım dediği Sabahat, Necdet dediği oğlu. İki gün sonra unuturlardı ya.., neyse. Nihat Bey kahveden eve dönmediği (öldüğü) o günü düşündü:

Sabahat, mezarlıktan çıkmıştı işte. Toprak yoldaydı. Dostlarının yardımıyla ayakta durabiliyordu. Sapsarıydı: yıkılacaktı tutmasalar. Yine de evi buluyordu. Sofa karanlıktı. Perdeler çekilmişti. Sabahat sedire atacaktı kendini, yeni diktiği örtünün üstünde doyasıya ağlayacaktı. Hızlı adımlarla sofayı geçiyordu. O sırada aynaya ilişiyordu gözü. Entarisinin, önemli günlerde giydiği siyah giysinin eteği sökülmüştü; sarkıyordu arkadan. Sabahat eskiden daha güzel olmadığını, demek ki hâlâ genç sayılabileceğini düşündü. Gözyaşları içinde kumaşı değişik yerlerinden kavradı, sarkan yeri bulmaya çalıştı. Sessizce, öfkeyle ağlıyordu. Çünkü yorucu bir günün sonunda öfkesi en küçük engele çarpmayagörsün hemen taşar, sel gibi boşalırdı odalara.

Hep öfkeliydi bir-iki yıldır. Leğenin başına çökerken ya da raftan bir tencere alırken, "Ayy!" diye sızlanıyordu. "Öf

artık!" Ellerini beline dayayıp boş gözlerle bakmıyor, kininin durulmasını bekliyordu. Sonra yeni bir hırsla sarılacaktı işe, yeniden yakınacaktı. Herşeye düşmandı; bütün rastlantılar onu altedebilmek için gizli bir işbirliği yapmışlardı sanki: isli tencereler, ansızın bastıran konuklar, sütün taşması, suyun kesilmesi. Hepsine, herkese diş biliyordu. Bütün gizli düşmanlarına. Özellikle de genç kadınlara.

Oysa hiçbir zaman güzel olmamıştı Sabahat; gençken, otuz yıl önce evlendiklerinde de bu kadardı; teni, saçları birazcık daha parlaktı belki, gözleri de... Ama o kadar işte. Şimdi kalın, küt gibi görünen bacakları o zaman –eteği sıyrılınca– diri ve gergindi. Gelgelelim şu resimdeki genç kadın gibi erkeği bağlayan ışıklı gözler, dölünün tutacağına inandıran sıcak karın, gelişip serpileceğine güvendiren geniş kalçalar; gürbüz bir bebeğin iştahla besleneceğini, yani dölün süreceğini muştulayan dolgun memeler yoktu onda. Çalışkan, becerikli bir kadındı. Kendi halinde, sessiz, güvenilir bir eş, iyi bir anaydı. Nihat Bey, karısını düşünürken aklına hep bu sözcüklerin gelmesine, üstelik hep aynı sırayı izlemelerine şaştı. Evlendiklerinden bu yana hiç kafa yormamıştı karısının erdemleri üstüne. Tek sözcüğü bulmak yetiyordu zaten; öbürleri kendiliğinden sıralanıyordu. Hep böyle rahat olmuştu. İlişkileri de. O yüzden son yıllarda beliren hırçınlıkları açıklayamıyordu, konuşmalardaki kopuklukları:

— Yeni bir sedir örtüsü dikeceğim, demişti Sabahat, dün akşam, bir minder örneği buldum da... bari hepsi uysun birbirine. Ben mi alayım kumaşı, sen mi getirirsin gelirken?

Sonra karşılığını bile beklemeden ayağa fırlamıştı: sinemaya gecikiyorlardı. Sofadaki aynanın önünde duralamıştı bir süre. Yazık! Eteğini bastıracak vakit yoktu; sarkıyordu. Daha uygun bir zamanda...

İşte karısı, mezarlıktan döndüğü gün, aralarındaki kopukluğu birdenbire çözecek, oturup eteğini keyifle bastıracaktı. Ama o zamana kadar, sevişirken (sevişme denebilirse) bile yakalarını bırakmayacaktı tedirginlik. Suçlu suçlu sarılacaklardı birbirlerine, göz göze gelmemeye çalışarak. Bir an önce kurtulmak için ilk hafif kasılmayı kollayacak, güçlükle büyü-

tüp boşalacaklardı. Sabahat bir köşesine büzülecekti yatağın, gözlerini duvara dikecekti.

Nihat Bey ilk olarak acıdı karısına. Zavallıcık, bu daracık yaşamaya birçok şeyini –saçlarını, gözlerinin parlaklığını, sevincini– kaptırmıştı, biliyordu, yine de düzeni sürdürmekte kararlıydı. Hınçla. Yatakta gittikçe daha az yer kaplama, küçülme pahasına da olsa. Kendisinin de payı vardı bunda: yıllardır bir kere bile ensesini öpmemişti karısının, bir kere bile saçlarını ellemek gelmemişti içinden. Nedendi acaba bu kopukluk? Bilemiyordu şimdilik. Ancak ölünce – o ya da kendisi.

Sabahat ölünce kendisi de öyle davranırdı. Kınamıyordu yani, bağışlıyordu. Gerçekten ağlardı bir süre, ama akşama doğru, bu saatlerde alırdı kadehini eline, balkona geçerdi, "Ohhh!" derdi, "bu iş bitti!" Çok sonraları, ansızın yükselen ve yaşanan ana anlam katan bir şarkıyı duyduğunda, bir gazeteyi gözden geçirirken, sevgiyle anacaktı Sabahat'ı. Mutlaka. Bir dağ yolunu birlikte çıktıklarını, bir selviyi birlikte sevişlerini tutkuyla hatırlayacaktı. Ne var ki ikisinden biri ölmeden tutkuya yer yoktu yaşamalarında. Saygı, sevecenlik, anlayış, dayanışma gibi öbür sözcükler kullanılabilirdi yalnız. Ancak ölünce–

Ama nasıl? Yakamızı yine bırakmaz ki bu zulüm. Odalarımıza girer, yataklarımızı altüst eder bunlar. Kirli çamaşırları çıkarırlar torbadan. Çocuklarımıza bile el atarlar, kitaplarımıza bile. Necdet haklı.

Nihat Bey, masasına doğru gelen şişman, kır bıyıklı adamın elindeki gazeteyi okumaya çalıştı:

SU TESTİSİ SU YOLUNDA KIRILIR... Genç kadının resmi yine sağ başta. *"Yukarıda cinayete sahne olan yeri..."* Bir kır resmi. Özel arabalar, serin otlar. Sabahın bulutsuz göğü altında çiçekli bir kır.

Dipte küçücük puntolarla tutuklananların listesi var. Sıkıyönetim uzayacağa benzer.

Yanda bir haber: G.S. ŞAMPİYONLUĞA GİDİYOR.

Beş yaşındaki kızına göbek atma dersi veren şişman bir artist ananın resmi neredeyse boydan boya kaplamış sayfayı. Küçük kız dansözler gibi giyinmiş; oynuyor ama utangaç daha.

Gazetedeki kırda koşuşan sevinçli çocuklar, masaya doğru yürüyen adamla birlikte yaklaştılar; yüzleri berraklaştı. Evet evet, bu genç kadını bir yerden tanıyordu Nihat Bey. Bir gün sıracıkta, merdivenlerin dibindeydi; bekliyordu. Bir ara kara gözlüğünü çıkartmıştı. Kaşında bir kesik vardı, yumruk izi gibi. Yara yayılıyor, koyu mordan sarıya dönüyordu alnına yükseldikçe. Olamaz ama. O olamaz. Demin turuncu, pembe, sarı balonlar yükseliyordu kızcağızın durduğu yerden; belki de yalnızca koyulukları, hüzünleri, boyanışları yüzünden yerlerine bağlı kalan balonlar.

Kahve kalabalıklaşıyordu.

*

Caddedeki akşamüstü kalabalığından, saçları kuş yuvası gibi kabartılmış bir kadın ayrıldı. Gözleri uyumaktan, beslenmekten torbalanmış; elleri iş görmemekten yumuk yumuk gamzeli; ölü balıklar, yassı hayvanlar gibi soğuk, pembe. Köşebaşında lavanta çiçeği satan, bir yandan da cigarasını tüttüren çingene kadından bir torba lavanta çiçeği alıyor; taşırarak boyadığı dudaklarında küçümser bir gülümseme.

Ağır bir koku yayılıyor eczanelerden. Güneş gözlükleri, diş macunu reklamları, kremler, varis çorapları, kolonyalar. Kalfa çıktı, bir cigara aldı büfeden, döndü.

Kahvenin önündeki pezevenk, dükkânından çıkan kuruyemişçiyle konuşuyor. Gözü yoldan geçen utangaç liselilerde. Boncukları, sepetleri görünce duralıyor genç kızlar. Durup, gülerek arkalarına bakıyorlar: liselilere.

Muhallebiciler dolup taşıyor. Başörtülü kadınlar, çıkarken, altın bileziklerle süslü kollarını çantalarına daldırıyor, mendilleriyle ağızlarını kuruluyorlar. Arkalarından gelen çocukların ayaklarında lastik pabuçlar. Hemen yeniler alıyor çıkanların yerlerini: işten çıkmış kadınlar, çalışan kadınlar. Çamaşırı, temizliği hep Pazar gününe bıraktıkları için yorgunluklarını

atamamışlar hâlâ. Uyuşuk. Yemek pişirmez bunlar; ya kıymalı patates ya makarna. Bol ekmekle.

Kaldırımlar son yarım saatte aşındı sanki. Karanlık usulca bastırıyor.

Kebaplarını bu saatte bitirmeye alışmış komisyoncular, kürdanla dişlerini karıştırıyor, arka sokaklara park ettikleri arabalarına koşuyorlar. Trafik tıkanacak birazdan.

Dükkânlarında öğleyin kendilerine tas kebabı pişiren kasaplar, ellerinde evlerine götürecekleri bir avuç kıyma, kepenkleri indiriyorlar.

Dolmuş kuyruğunun sonlarında bir memur, çantasını yere bırakmış, fotoğrafı inceliyor. Herkesin gazetesinde aynı resim: *"...meni izlerine rastlanmıştır."* Sonra büküp atıyor gazeteyi. Karısından ayrılmayı nicedir düşleyen bir koca bu. "Meni", "Sevişmek" sözcüklerinden tiksiniyor.

Boğazından bacaklarına kadar korseye bürünmüş bir kadın, güçlükle eğilip göz atıyor yerdeki gazeteye. Elleri kelepçeli delikanlıyı, gülen, umursamaz bakışlarla ötelere bakan, saçlarını çalımla savuran kızına gösteriyor. Başını bilgiççe sallıyor.

Bu saatlerde geniş, kaygan arabalarda birörnek kırıtan, birörnek giyinen zengin kızları, analarının izin verdiği delikanlılarla geçiyorlar anacaddeden; gece kulüplerinin, serin sinemaların, yeni yeni ışıklanan reklamların arasından.

İşçi tulumlu bir adamla karısı dolmuştan indiler. Tophane'den dönüyor olmalılar. Kadın ürkek, arkasından yürüyor kocasının. Şaşkın şaşkın yerlere serili gazetelere bakıyorlar. Gazeteci çocuk bağırıyor: AŞK CİNAYETİ! SON YILLARIN EN HUNHAR CİNAYETİ!

Bu gazeteler kesekâğıdı olacak bir-iki gün sonra, öyle sürecek. Kasap çengellerine, kanlı butların, kolların arasına iliştirile-

cek. Şişeci, eğilip toplayacak onları kapı önlerinden, şişelerin üstüne atacak, torbaya. Bir öğrenci, harçlığıyla aldığı canerik-lerini yıkayacak ders arasında, kâğıdı musluğa tutacak; genç kadının yüzü silinecek o zaman, eriyecek, musluğun dibine çöküp koyu, çamur renkli bir leke olacak. Bir bakkalın önünde, bir çöp tenekesinin dibinde, yağ birikintileri, balık kılçıkları, meyve çürükleri, sebze sapları, sigara izmaritleri arasında bu delikanlının yüzü dürüstçe, açıkça ışıyacak. Pisliğe karşı direnerek. Bitirdiği için çirkefi – elleriyle.

*

Ellerim titriyor, dedi Necdet, yorgunum demek. Karanlıkta sarı kara benekler var. İyice yorulmuşum. Camdan görünen ufacık gök parçası da kararadı. Akşam oluyor. Sabahtan beri buradayız. Kaç kişi. Ölesiye çalıştık, çalıştırıldık. Bitmesi gerekiyormuş işlerin. Önce koltukların döşemelerini onardık. Perde takılıyormuş ortalarda bir yere gelince: düzelttik. Sonra ses tesisatı. İyi gitmiyormuş sesler; gerilerde oturanlar, önceden yer ayırtmayı unutup geç kalan dalgın müşteriler, gereğince duyamıyorlarmış şarkıları. Dansözleri göremiyorlarmış. Bir saattir uğraşıyorum. Kablolarla. Hangisini tutsam, sahneye çekiyor beni. Tiksiniyorum. Oysa açık bir bağla bağlıyım bu sahneye: emeğimle. Kıyamıyorum, düzeltiyorum. Benim düzelttiğim "ses"lerin bu iğrenç ağızlarda "şarkı" olmasına katlanıyorum.

"Sanatçı"lar gelirler birazdan. Üç saat önce gelip makyaj masalarının, geniş aynaların önüne oturur, gözlerini büyük göstermeye, memelerini taşırmaya uğraşırlar. Dört kere kılık değiştirenler var aralarında program boyunca. Erkeklerde bile incik boncuk, fırfır, altın, tül. El çırpıp terliyorlar. Herşeye hakkı var bunların insanların gözünde. Tiksiniyorum. Hopladıkça besili etleri sallanıyor.

Patron izin verirse biraz oyalanıyoruz işten sonra. Sahne arkasından olup biteni gözlüyoruz. Neler ısmarlıyorlar falan, neler içiyorlar. Arasıra bize artan yemeklerden veriyorlar gündeliğe ek olarak. Kendi kurduğumuz, ama başka koşullarda içine adım bile atamayacağımız bir yapıda, bir gazinoda sah-

neye bakıyoruz. Fazladan. Patron dostça gülümsüyor. Eee bin yıllık deney; biliyor. O deneylere karşı kullanılacak deneyleri biz buluruz nasılsa. Ben, memur Nihat Beyin oğlu Necdet, baştan beri bunu düşündüm. Babam istediği kadar kızsın, okumadım, beyaz gömlekli, sert yakalı bir kâtip olmadım diye. Atlattı sanıyordum, yanılmışım. Geçen gün yine beyaz bir gömlek almış bana. Gülünç; her işe koşan, ter-toz içinde kalan birine beyaz gömlek armağan etmek. Kendini doğrulamak, haklı çıkarmak için yapıyor bunu. Beyaz gömlek bir simge aslında; hüzünle yetinmenin simgesi. Anlamadığına da kızmıyorum artık. Bizi birleştiren birşey var, olabilir biliyorum, onu arayacağım.

Yorulmuşum iyice. İş bitti bitecek. Köşeden bir paket cigara, bir de gazete almalı. Nihat Bey kahvededir, uğramalı. Sevinir. Güvenli olmak gerek. Ödün vermeden. Ter, damladığı yerde kuruyor.

Yusuf ile Zeliha

Küçük, kedi adımlarıyla merdivenleri çıktılar. Girdikleri akçıl, sevimsiz yapının basamakları düzgün aralıklı, kolay-çıkılırdı zaten. Durdular. Belki de çıkarken yorulunmadığı için üç-beş adımlık bir sahanlıkla yetinilmişti. Şöyle bir soluk alıp paketini yere dayayamazdın. İçini, bir eve girmenin telaşına, yeni kişilerle, yeni durumlarla karşılaşmaya hazırlayamazdın. Yer yoktu. Zili çalar çalmaz ya da kapı açılır açılmaz bir odanın ortasında buluyordun kendini. Hem de bütün evleri tekdüzeleştiren, hiçbirine yaşanılır olma hakkı tanımayan eşyaların ortasında: Kimin evidir gittiğimiz?

Boynu eğik ahşap evlerin arasında hantal gövdesi, çiçek bozuğu betebe yüzüyle sivrilmiş alçı kokan bir yapıydı. Önce tek tüktü bunlar. Ama inanılmaz bir beceriyle kaplamışlardı mahalleyi. Sezdirmeden çoğunluğa geçmişlerdi. Yüksek kira getirdikleri için sahiplerini, yüksek kira ödettirdikleri için bir üst sınıfa çıkmaya çalışan kiracıları hoşnut ediyor, belki de o yüzden böyle korkusuzca ve kurumla çoğalıp gidiyorlardı.

Sıradan bir yaz akşamıydı. Yusuf, akşamın koyulan ışığından yararlanarak kapıyı açtı. Geri çekildi sonra, karısına yol verdi. Elindeki pakette çayla kesmeşekerden başka birşey yoktu. Oysa Yusuf, babası baharatçı Hacı Kasım Efendinin çarşı içindeki dükkânından dönerken –baba önde, oğul arkada– o bitmeyecek sandığı süre içinde, adımlarını önünde kayıtsız adımlarla dalgın dalgın ilerleyen Hacı Kasım Efendiye uydurmaya çalışırken elleri kolları paket dolu olurdu. Hacı Kasım Efendinin kendi bakkalı, kendi peyniri vardı, kendi tereyağı vardı. Bakkala sırasına dört teneke peynir açtırır; tadar, parmağını batırır, tereyağında yanılmamak kaygısıyla

bıçağı bakkalın elinden kapar, tenekenin üstünden biraz sıyırıp yalardı. Yaşamı boyunca birşey taşımaya alışmamış Hacı Kasım için oğlu Yusuf'u taşımaya alıştırmaktan daha doğal bir yöntem düşünülemezdi elbet. Adımlarını belli belirsiz seyrekleştirir, önüne çıkanlarla merhabalaşır, yolu uzatır, Yusuf'a arkadan yürümeyi öğretirdi. Yusuf, hızlanmalar ve yavaşlamalarla kesilmiş bir yürüyüşün sonunda bitkin, ahşap evin dik basamaklarını tırmanırken ufacık bir umut taşırdı yüreğinde. Çünkü güneşsiz bir kış akşamı bile olsa, babasının kapıyı açacağı kısacık süre içinde kapının önüne atılmış kırık, sevecen iskemleye çökebilir, camdan dışarı bakabilirdi. Bir an. Ama olsun. Hacı Kasım içeride, yıllardır değiştirilmemekten ikinci bir kabuk haline gelmiş siyah paltosunu çıkarırdı. Yıllanmış bir baharat kokusu yayılırdı eve: kekik, tarçın, yenibahar, karanfil, zencefil, nane, havlican, kardeşkanı. Eve erkeğin damgasını basardı bu koku. Ortak yaşamayı bir anda silip götüren, komşu haykırışlarını, mutfak aralarında akşam indikçe hızlanan kadın gidiş gelişlerini, çocuk bağırtılarını, iplere asılı bebek bezlerini bastıran, tıkayan bir güçtü. Kötü bir düştü.

Yusuf ezik de olsa delikanlıydı. İşte şimdi kesmeşekerlere falan acırken kapıdan giren karısına baktı, üç günlük karısına. Adı Zeliha'ydı. Kıraç bir yolda kendi başına akan ufak çağıltılı bir ırmağı andırıyordu adı, döne döne, parlayarak uzayan iki örgüyü, güneşi almaya alışkın bir evde, kerevet üstünde usulca örgüsünü ören bir kadını... Yusuf, üç günlük karısının arkasından bakarken bütün bunları teker teker ama aynı anda düşündü, yüreği kıpırdadı. Yıllar önce iki örgü olan bu saçlar sonraları tek örgü olmuştu. Kurdelelerin yerini bir-iki yıldır özensiz lastikler almıştı. Şimdi de alımlı, evli bir kadının ciddi tokasını iliştirmişti saçına. Üstelik adı Zeliha'ydı; demek yazgısıydı Yusuf'un. Toyluğunu, uçarılığını hiç yaşayamamış, o güne kadar kadın bilmemiş, genç kızlarla baş başa kalmayı beceremeyiş Yusuf'un yazgısıydı. Sevgilisiydi. Dizlerini örten beyaz giysisiyle, topuksuz pabuçlarıyla, gözleriyle, güven akıtıyordu içine. Onun yanında erkekleştiğini duyuyordu.

Baş başa kaldıkları ilk gece, karşılıklı oturmuşlar, çay içmişler, korkuyla birbirlerini izlemişlerdi. Konuşabilecekleri hiçbir şey yoktu sanki. Birbirlerini daha önce hiç mi görmemişlerdi? Zeliha yatağın üstüne oturmuş, çarşafı düzeltiyordu boyuna. Yatak çarşafı, yastık yüzleri, işlemeli örtü, kız-anası Didar Hanımın beğenisine uyularak alınmıştı. Aralık duran elbise dolabının içinde iki-üç boş askı sallanıyordu rüzgârda. Tuvalet masasının üstünde fısfıslı bir kolonya şişesi duruyordu. Yusuf, bir delikanlıyı en güzel hayvan haline getiren o acımasız ama sevecen azgınlığı duyuyordu. Yaklaştı. Karısına bir daha baktı. Zeliha'nın gözleri yaş içindeydi. O zaman usulca pijamasını aldı yatağın üstünden, örtüyü aldı, birini uyandırmaktan kaçınırcasına, yumuşak terliklerle çıkıp gitti odadan, sedire kıvrıldı. Gece boyunca anlatılan açık saçık fıkraları, söylenen şarkıları, en yeni dansları unutmaya çalıştı. Uyudu. Düşünde, kelepçe biçiminde bir toka gördü.

Zeliha, paketi kocasının elinden aldı, pabuçlarını çıkardı. Sonra çocukluğunu ele veren beyaz ayaklarıyla mutfağa doğru yürüdü. Taşlar ne güzel soğuktu. Musluğu açtı, suya tuttu başını. Duygularının belirsizliğini suyun akıtıp götüreceğini umdu. Saçlarından sular sıza sıza doğrulduğunda, uğultunun içinden yeni yeni gelen sesleri duydu. Camdan dışarı baktı. Karşıdaki kır kahvesi, rüzgârı göğüsleyen çok renkli bir uçurtmaydı. Birikmiş çöp kokularıyla ıhlamur kokusunun birleştiği arsadan, top oynayan delikanlıların coşkun sesleri geliyordu. Bu saatlerde yaşıtı kızlar, mahalle aralarında basamaklara doluşur, dikiş diker, dedikodu ederlerdi. Mutfak penceresinden, yaz gecelerine özgü sevinçli çıtırtılar giriyordu içeri. Açık kalmış radyolardan, uzak kıyı gazinolarından yumuşak şarkılar yükseliyordu. Alt katlardan birinde genç bir ana, akşama hazırlanıyordu besbelli. Kızarttığı kabakların cızırtısını bastırıyordu türküsü. Dudaklarında mutlu bir gülümseme olmalı. Genç analar, apartman aralıklarına doluşmuşlardı. Oysa Zeliha'nın karşısındaki şu cam, bir sarmaşığı sevmek, uzaktaki bir denize göz atmak için değil, herşeyi, hepsini dışarıda tutmak için konulmuştu sanki. Yaşamayla arasına girmiş

korkunç bir engeldi. Babasının evinde de görmediği bir sevgiyi bir daha hiç yaşayamayacağını düşündü. Hacı Kasım Efendinin ucuza kapattığı bu arsaya kendi babası İzzet Beyin diktiği bu apartmanda oturacaktı bundan böyle. Herşey öyle düzenlenmişti. Çayı demlerken, son üç gün içinde Yusuf'la birlikte durmadan çay, kahve, gazoz, ayran, çay, kahve içtiklerini, o el öpmeleri, yorgunluktan şişmiş ayaklarının acısını unutmaya çalıştı. Yüzünü buğuya tuttu. Hacı Kasım Efendinin çatalla didik didik ettiği düğün eti, ölü bir yağ denizinde yüzüyordu. Cumartesiden beri.

Cumartesi ikindileri, İzzet Beyin manifaturacı dükkânına gelir, kadınlara don lastiği, çorap, ucuz havlu satardı Zeliha, şakalaşırdı onlarla. O saatlerde Yusuf da komşu baharatçı dükkânının önünü süpürür olurdu. Hacı Kasım ufak bir harçlık karşılığı oğluna çıraklık ettirir, dükkânın önünü süpürtür, yıkatırdı. Kaç kere göz göze gelmiş, gülmüşlerdi. İki dost gibi, iki çocuk gibi anlatılmaz birşeyler paylaşmışlardı. Kurtulmayı düşlemişlerdi. Şimdi daha iyi anlıyordu: O kadardı.

Çayı bardaklara boşalttı, tepsiye koyup içeri yürüdü. Oğlan-babası Hacı Kasım'ın armağanı olan formika masayla sekiz iskemle, dolaşılacak yer bırakmamıştı odada. Tek erdemi, baharatı koyduğu kesekâğıdını daradan düşmek olan Hacı Kasım da iliklerine kadar baharat kokan bedeniyle içine kurulmuştu bu koca tabutun, eve yerleşmişti. Güçlükle ilerledi. Yusuf, oğlan-anası Pakize Hanımın armağanı olan iki koltuktan birine oturmuş, sigara içiyordu. İki de sehpa almıştı Pakize Hanım, üstlerine konulacak dantel örtüleri ve tablalarıyla birlikte. Yusuf, yepyeni tablaya biraz da çekinerek silkti külünü. Çevrelerini kaplayan yoğun sessizlikte nikâh yüzüğü de daralmış, parmağını boğan bir halka olmuştu. Silkinmek, konuşmak zorundaydı artık.

Zeliha'nın tepsiyle kendisine doğru geldiğini görünce telaşla fırladı ayağa. Ama tepsiye çarptı. Naciye halanın getirdiği tepsi, Rüştü amcanın çay bardakları, uzak akrabadan Cevat Beyin gümüş çay kaşıkları büyük bir şangırtıyla yuvarlandı

verdi. Yusuf, bir acı duydu bacağında. Nikâh için diktirdiği, üç gündür üstünden atamadığı siyah takım elbisenin paçasındaki çay lekesi gittikçe büyüyordu. Bacağı kötü yanmıştı ama bilirdi, çabuk geçerdi çay yanığı.

— Şekerli miydi? diye sordu telaşla.

O zaman göz göze geldiler. Zeliha, güldüğünü belli etmemek için eliyle ağzını kapatmıştı, ama beyaz dişleri görünüyordu. Yusuf da güldü ister istemez. Uzanıp onun elini tuttu. Bir daha, bu kere birbirlerinden kaçınmadan güldüler. Gülüşmeleri karışık, sevinçli bir kahkaha oldu önce. Sonra iki çocuğun birbirine attığı kocaman, renkli bir top oldu, büyüdü, büyüdü, çevrelerini kaplayan belirsizliğe, karanlığa doğru fırlamak için zıpladı, çılgınca döndü odanın köşelerini.

Sevdadır

Bu sessizlik, çevresini sarmalayan bu beyazlık. Hepsiyle, herşeyle, herkesle, parçalanmaz bir uyuma girdiğini düşündü Özcan. Mutlu, gözleri kapalı oturuyordu; elleri dizlerinin üstünde kenetli, ayakları yan yana, yeter ki bu kesintisiz beyazlık, bu güven örselenmesin. Korkmuyordu artık. Değil mi ki kocaman kapılardan, özel arabalarla dolup taşan avludan, bekçilerin dik bakışlarından süzülüp buradaki, bu beyaz sıradaki yerini (dünkü yerini) almıştı. Dışarıda, sokağın diz boyu çamuru vardı, hızlanan kar, çocukların küfürleri.

Hastanenin koridoru kalabalık değildi dünkü gibi. Yalnız tam karşısına düşen sırada bir kadınla bir adam oturuyor, bilmediği bir dilde konuşuyorlardı. Giysileri eski püsküydü. Ağızlarından çıkan çok ince, çok hafif sözcükler, bir su şırıltısıyla boşalıyordu genel beyazlığa. Adam, daha gençti kadından, kasketliydi; yanık teninde gözleri, yeşilmişçesine parlıyordu, ama aslında koyu ve hüzünlüydüler. Kadının yanında diz çökmüştü, onun ellerini kendi kocaman ellerinin arasına almış oğuşturuyordu boyuna. Bir yarayı kazıyıp atmak, bir uyuşmayı kanlandırmak için sanki. "Korkma," gibi birşeyler söylüyordu galiba, "ne yapar yaparız," gibi. Kadın çirkindi, gözlerini başörtüsünün ucuna siliyordu sık sık. İkisi, herkesin dışındaydılar (öyle geldi Özcan'a), herkese karşı birlikte dayatıyorlardı; elleri birbirlerinin ellerinde, kimsenin bilmediği sözcükleri paylaşıyorlardı beyaz sıranın üstünde. Arasıra açılan "laboratuvar" kapısından, odanın penceresinden bir kar ışığı sızıyordu içeri. Kadını, adamı, Özcan'ın tozlu pabuçlarını –gelmeden bir bez parçasıyla parlatmıştı ama– aydınlatıyordu: avludaki ağacın yapraklarından geçiyor, tozlu bir prizma ışınıyla içeri doluyordu. Gerisi, karanlıktı.

Beyaz başlıklı, önlüklü hastabakıcılar, beyaz doktorlar geçiyordu koridordan. Hademelerin elinde, katlanmış beyaz havlular, kırışıksız beyaz çarşaflar geçiyordu; yürekleri daraltan, dudakları kurutan (film başlamadan önceki gizemi) o heyecanı bozmadan. Sessizce. Her yer temizdi burada; sabun, tertemiz ilaç kokuyordu. Bir kapı açıldı; deri koltuklar, üstü camlı küçük bir masa, bir vazoda renk renk çiçekler ışığa çıktı. İnsan nasıl oturur böyle koltuklara? Nasıl kıyar? Tertemiz, gıcır gıcır. Küçük masanın üstünde dergiler duruyordu. Kapaklarında, saçları rüzgârla yüzlerine savrulmuş, kalın dudakları ıslak, göğüsleri inanılmayacak kadar beyaz kızlar. Ne güzel kokardı o kâğıtlar, o renkli kızlar. Ama Özcan biliyordu, şimdi kalkıp dokunacak olsa o dergilere, o kızlara, sahici mi diye elleyecek olsa uçup giderlerdi düşlerdeki gibi. O çirkin, kaba elleriyle dokunacak olsa, herşey bozulurdu.

Yaşıtlarınınkilere göre çok kocamandı Özcan'ın elleri. O on üç yaşındaydı ama elleri kırk. Kullanılışlarına göre biçimlenmiş, irileşmiş, mesleklerini (tornacı çıraklığı) hemen ele veren ellerdi bunlar. Özcan, berber çıraklarının hep kınalıymış gibi duran, saç boyasından kavrulmuş, sarı tırnaklarını düşünüp rahatladı. Ya Hüsnü olsaydı şimdi burada? Zavallıcık, nasıl gizlerdi ellerini kimbilir? Yok yok, bir daha "Kına mı yaktın lan? Kız mısın sen?" demeyecekti ona. O istediğini söylesin, mahalledeki çocukları toplayıp yine yolunu kessin isterse bakkaldan dönerken. "Piç," desin, "Baban kim senin?" desin, "Orospu teyzesinin bir tanesi," desin; çocuklar gülsünler. Ne derse desin! Yok yok, bir daha gaz tenekesini yere bırakıp dövmeyecekti onu, burnunu kanatmayacaktı. Geçim derdine düşmüş garip o yaşta. Yüklenilmez. Yoğun bir sevgi, kuşlar gibi çırpınan yüreğine doldu. Ellerini ceplerine gizledi, durdu. Hüsnü'yü düşünüyordu.

Sessizlik... Laboratuvarın kapısı açıldı, biri çıktı, kapandı. Uzaklarda bir musluk damlıyordu. Kadın, ellerini adamın ellerinden kurtardı. Kalktılar. Artık büsbütün yalnızdı Özcan. Dün getirdiği kavanozun sonucunu ne zaman verirlerdi acaba? Verselerdi artık. Teyzesi hastaydı herhalde. Çok sinirliydi son günlerde. Nedense. Hep hızlı hızlı konuşuyordu. Birşeyin

bitimine çok az kalmış gibi, artık bitse gibi, bitse de üzülse, rahatlasa (sanki tuttuğun takım yenilmiş, bir dakika kalmış maçın sonuna). Gözleri bile çukura kaçmıştı. Yüksek sesle şarkı söylemiyordu yemek yaparken. Öğürüp duruyordu. Özcan yıkanırken, gelip öpmüyordu gözlerini, sırtını keselemiyordu "Canım, bir tane oğlum benim, Ayşemin bir tanesi," diyerek. Kocasıyla da hep kavga ediyorlardı. Oysa nasıl severlerdi birbirlerini, hiç bozuşmamışlardı on yıldır. Tıpkı şu kadınla adam gibi. Enistesi "Kâmil Usta"ydı; tornacıbaşı Kâmil Birlik.

Teyzesi, "Söyleme enistene sonucu sakın," demişti. "Üzülür hastalığıma. Parayı yatırdı. Sen sonucu öğreneceksin, o kadar. Fazla konuşma kimseyle. Öğleden sonra maça gidersin istersen. Enişten izin verdi bugünlük. Hadi oğlum, çabuk git gel, göreyim seni. Oyalanma. Bilirim oyuna falan dalmazsın, öylesine söyledim işte. Sonra, gönlünce gezer eğlenirsin. Çabuk dön de." Titreyen elleriyle hiç kullanmadığı siyah bir çantadan on lira çıkarıp uzatmıştı.

"Dün de beş lira verdi, hep dolmuşla gidip geliyorum," diye düşündü Özcan. Teyzesi, kavanozu güzelce sarıp sarmalamıştı, kapağını bir gazete parçasıyla sıkıştırıp naylon torbaya koymuştu. Koşa koşa merdivenlerden inmişti Özcan. Baktı: gazete ıslanmış. Hemen alt basamağa dayadı kavanozu, koşup bir gazete aldı köşedeki bakkaldan, yüzündeki utancı tatlı bir gülümsemeyle örterek. Kavanozu bir daha sarıp sarmaladı torbanın içinde. Ya çocuklar gördülerse? Nereye diye sorarlarsa? "İçinde ne var?" Zaten bir gün açık açık konuşmalı Hüsnü'yle. Ne diye o lafları ediyor, sormalı. "Değmez," demişti teyzesi, "sen uyma onlara. Akıllı çocuksun sen. Sakın konuşma öyle şeyler." Peki ya kendisi? Son günlerde gözü hep kapıdaydı teyzesinin. Komşular çıkıp gittikten sonra, kapılar kapandıktan sonra iniyordu merdivenlerden. Çabucak. Şarkı da söylemiyordu yemek yaparken.

Laboratuvar kapısı açıldı. Özcan telaşla fırladı yerinden. Hemşire kız çıktı dışarı.

— Güler Pekin'in tahlili, gebelik testi buyurun, dedi. (Bir kâğıt uzattı.)

— Ama bir yanlışlık olacak, diye atıldı Özcan nedenini kes-

ummediği bir telaşla, bir yanlışlık olacak. Teyzemin adı Güler Birlik'tir, Pekin değil.

Hemşire kız, elindeki kâğıda bir göz attı:

— Güler Pekin yazıyor burada.

Dergilerdeki kızlar gibi güzeldi, tertemizdi. Dişleri beyazdı. Önce bir kayıtsızlık vardı yüzünde, sonra duraladı, Özcan'a sevgiyle baktı bir süre. Gülümsedi:

— Mutlaka, mutlaka yanlıştır.

Kızın gülümseyişinden yüreklenmişti Özcan. Teyzesi istediği kadar "konuşma" desin. Korkusuzca sordu:

— Neymiş abla?

— Müspet.

— Müspet ne demek?

— Olumlu demek.

Karşılıklı gülümseyişleriyle kurulan dostluk, ikisinin ortasına yerleşmişti.

— Biliyordum, diye haykırdı Özcan sevinçle. Herşeyin yoluna gireceğini biliyordum.

Kız, gözlerini yere indirdi.

Ormanların Gümbürtüsü

Armağan'a da

Taştan Melek: Şerif oğlu, Hatice'den doğma, 1948, Ardahan'ın Kiklop köyünde kayıtlı, İstanbul'da, Edirnekapı Abacı aralığında 38 no'da oturur.

İsrafil Dönmez: Temir oğlu, Posof'un Gergisuban köyünde 49 hane numarasına kayıtlı.

Fikret Akman: Ali Rıza kızı, Hayriye'den doğma, 1935, Düzce'de öğretmen.

Veysel Çüngüş: Ökkeş oğlu, 1940 doğumlu, Ankara nüfusuna kayıtlı, lise ikiden ayrılma.

Opruklu Dudu: Vasıfsız işçi.

Murat usta: "Fethiyeli" lakabıyla anılır. İstanbul nüfusuna kayıtlı. Ankara'da İsmetpaşa'da oturur. Taşındığı sanılıyor.

Şehriban Kamacı: Kadir kızı, 1932 doğumlu, Balıkesir'e bağlı Çaypınar köyünden. İstanbul'da, Topağacı'nda gündelikçi.

Kadir Kamacı: Şehriban'dan doğma, 1947. Taşlıtarla minibüsünde şoför muavini.

Mahmut Morgül: Laz, Çayeli'nde hamurkâr.

İmamınoğlu Hamdi: Karabiga'nın Çerkeş köylerinden. Asker, tayfa, korucu, denizci.

Satı Bilir: Hüseyin kızı, 1939'da Zeynep'ten doğma. Sivas'ın Çattılar köyünde kayıtlı. İzmit'te kapıcılık yapar.

Besnili Zeynel: "Kürt" diye de anılır. Biçerdöver koltukçusu, genç, öfkeli.

Tasula Karamihal: Abdi kızı, Eleni'den doğma, 1940. Büyükdere'de terzi.

Avşar İsmail: Çukurova'dan. Durmuş ağanın eski tutması.

Adıgüzel Er: Mardin'in Kızıltepe (Savur) ilçesinden. Baba adı okunmuyor. Sağ yanağında halep çıbanı.

Mehmet Güngör: Rüstem oğlu, 1941 doğumlu. Edirne göçmeni.

Kor Mustafa: Burgaz Adası'nda oturur. Tırnakları pahasına al kanfiller, kokulu domatesler yetiştirdi derler.

Mehmet Güreli: Ali oğlu, Fatma'dan doğma, 1945. İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi 2. sınıfından belgeli.

Şahin Kara: Salih oğlu, Müzeyyen'den doğma. Siyasi Bilgiler Fakültesi, 3. sınıfından ayrılma. Yurtta kalır.

geldiler. Demir parmaklıkların önünde yerlerini aldılar. Öbürlerine karıştılar.

Gecenin koyusu yarılıyordu. Gök, hava, toprak, herşey beyaz bir dokunulmazlık içindeydi. Mavi ve dumanlıydı. Daracık, şimdi kıyıları iyice belirlenmiş gök aralığından bir tutam ışık sızıyor, serpilip yayılıyordu. Hepsinin gözü o soluk ışıkta, sabahın gelmesi demek olan aydınlıktaydı. Çünkü hepsi bir tutam ışığın bile kolaylıkla, istekle bölüşüldüğü yine de kimselere yetmediği yerlerden gelmişlerdi: yamru yumru kerpiç duvarlardan, sazlı damlardan, büyük kentlerin arka mahallelerinden, bir gecede kurulan gecekondulardan, bekâr odalarından, sabahçı kahvelerinden. Sıcak bölgelerde, rüzgârın yumuşacık çarptığı kıyılarda sırt sırta ya da köşelemesine dururdu kurdukları beyaz evler; kalın duvarlarıyla sıcağı geçirmez, daracık beyaz yollara geri püskürtürlerdi elbirliğiyle. Oysa soğukta, kar altında, sert bozkırda, yan yanaydılar ısınmak için. Öyle ki uzaktan bakıldığında tek çatı alırdı gözü; tek ev sanılırdı. Demir kapının önünde bekleyenlerin hepsi, geniş yollarda saatlerce yol alırken bir ara ansızın görünüp çabucak gözden yiten, bellekten silinen damlardan, kayırılmamış arka sokaklardan gelmişlerdi; kasabalardan, köylerden, kentlerden. O cılız ışık bile tek solukta aydınlatıyordu hepsini.

Tokyolar, postallar, lastik çizmeler, eğri büğrü, taşların arasını bürümüş parlak buz tabakasına değdikçe sudaki soğuk kıpırdıyor, çatlıyor, diriliyordu. Demir kapının önündekiler, parmaklarını hohlayıp ceplerine soktular. Kimbilir hangi yazda, hangi kışta, kaç yıl önce bir düğüne, bir nişana gitmek

için seçilen, kirveliğe, sağdıçlığa, güveyliğe, seyirciliğe uygun düşen bu kunduralar biçimlerini yitirmişlerdi: üst üste pençelenmekten, topukları aşınmış, burunları kütleşmiş, arkalarına basılmış. Bir zamanın bu önemli beyaz kunduraları, soğuk Mart gününün ışığında bakıldıkça büsbütün inceliyor, dayanıksız, gülünç oluyorlardı sanki. Kunduralarını gizlemeleri bu yüzdendi zaten. Çünkü birbirlerinden değil, yaşamaları üstüne son sözü söyleyecek bir ŞEY'den korkuyorlardı. Demir kapının ardından gelecek ilk belirtiye, ilk uyarıya, ilk çağrıya hemen uymak (o ŞEY'i kızdırmamak) için kısmışlardı gözlerini. Kalabalık bir aile fotoğrafındakiler gibi tek noktaya bakıyorlardı: kapıya. Soğuktan donmuş, anlamsızlaşmış yüzleri de birörnekti. Demin ansızın doğan aydınlık, yumuşayan soğuk, sabahın geldiğini muştulamıştı. Oysa bilirlerdi; yalancı şafaktı bu. Daha uzun bir süre doğmazdı güneş. Herşey durdu, bekleyen sessizlikte kalakaldı. Kalabalık da soluk almadan bekledi; göğe, taşlara, rüzgâra uydu.

Bunlar, doğanın sabaha ilişkin meslekleri sıraya koymasının dakikalarıydı. Sabah gelirken onlar da sıralandılar:

Bir ihtiyar, titrek bacaklarla kalktı yatağından, gözlüğünü güderiyle parlattı. Gece bitmişti artık. Pencereden baktı, soğuktan buğulanmış camlardan. Kıpkırmızı kış güllerini düşledi. Çok eskiden birinin oğlu olduğunu, birine "baba" dediğini düşündü. Kentin yukarı kesimlerinde geceden ibriklerde biriktirilen suya uzandı; aptes alırken bile buz kesiyordu elleri. Evet evet işe yaramazdı artık, yüktü oğlancığın başına.

Sabaha doğru aybaşı olan kadın, çarşaftaki kırmızı lekeyi gördü. Usulca kalktı, bir tomar pamuk sıkıştırdı seyiren bacak arasına. İyi: sular akıyordu; kıyıya yakın kesimlerde. Perdeler durmaksızın kıpırdıyordu sabahın yeni çıkan rüzgârında. Yatağına döndü, kocasının üstünü örttü. Erkeklerin hep çocuklar gibi uyuduklarını, ağızlarının hep aralık, suçsuz durduğunu düşündü. "Mutlaka kaldır," demişti kocası ama kıyamıyordu işte. Denizden yırtıcı kuşların çığrışmaları duyuluyordu; bunlar onların dakikalarıydı.

Bir düğünün uykulu kalabalığı tutuyordu yolu. Bir iki sar-

hoş gülüp yalpalayarak direklere yaslandılar. Kaptıkaçtılar geciyordu süslü morlarıyla, kırmızıları, yeşilleriyle. Uzun aralarla daha; mazgalları sarsarak, ahşap evleri temelden titreterek.

Demin ezan okunmuştu. Anacaddelere yakın bir sokakta, uykusuzun biri gözyaşlarını sildi. Bir ihtiyar uyanıktı artık hiç değilse; kendisi uyuyabilirdi. Yeni bir gün geliyordu. Belki durulurdu bu çalkantı, yüreği altüst eden bu kargaşa. Gazeteci çocuklar tiz sesleriyle doldururlardı sokakları. Rüzgâr, beyazlığı arttırıyordu.

Düdük sesi: cankurtaran geçti.

Evden eve asılan çamaşır ipleriyle kesilmiş daracık bir yokuşta çam kokulu bir dinginliğe giriyordu yeni ana. Analık organı –çırpınışları durunca– yine kendinin olmuştu; atan, yabanıl, kanlı, kudurgan bir hayvan değildi artık. Yağlar yıkandı, göbek kesildi. Ağrı da dindi biraz sonra, organ sustu. Mahallenin tek ağacının dalları yansıdı beyaz duvara. Palazlanan ışıkta bu dallar, güzel bir çocuğun başına benzedi.

Köpek ulumaları arsadan arsaya yankılandı yine; mahalleleri, arsaları, başıboş köşebaşlarını birbirine bağladı, kenti bütün kıldı.

Bu arada yalancı şafağın yanılmaz tatilcileri, gececiler yavaşça dolduruyordu sokakları. Sezdirmeden. Gece bekçileri, vardiyacı, nöbetçi, santral memuru... Karanlığı yalazlayan kesik kesik ateşleriyle, alışılmadık avadanlıklarıyla –kaynak lambaları, parlak pelerinleri, kaynak gözlükleri, miğferleri– bozulmayan, üstelik durdukça güzellenen bir çıkartmayı andıran işçiler doğruldular, göğe baktılar. Karanlığa güven katıyor, içleri ışıtıyordu; bir demet laleydi karanlıkta yol onarımı.

Artık otobüsler de geçiyordu tek tük. Soğuktan, günün getireceği yorgunluktan ürkenler, inmek istemiyor, duraklarda açılan kapıya, içeri dolan kara, bezgin gözlerle bakıyorlardı. İşsizler, kaptanlar, balıkçılar. Durak: Tophane.

Sokak lambaları tek tek söndü. Geniş alanlara çöpçüler doluştular kocaman süpürgeleriyle. Bozacılar, salepçiler, simit, börek, lokma, helva satıcıları, ayaküstü çay demleyenler, pasaport kapanlar. Az kalmıştı. Sonra satıcıların tablalarındaki ışıklar da karardı bir bir. Tophane'deki küçücük yokuştan,

karşıdaki ağaçlıklı kahveden başlayıp anayollara yürüdü gün. Kenti sardı. Bildiğimiz güneş elbirliğiyle yaratıldı. İlk martı kargaşasından ilk işçi sigarasını yakana kadar: saat 6.30.

Açılan demir kapıdan, hiç ses çıkarmamaya çalışarak ama çokluktan doğan o ister istemez "rap-rap" düzeniyle girdiler. Köşelere, ağaç diplerine, basamaklara, korunmalı saçak altlarına doluştular. Erkekler saygılı, sert adımlarla ilerliyor, kadınlardan azıcık uzakta kümelenmeye çalışıyorlardı. Uzun topuklu kırmızı pabuçları, siyah yün pantolonu, bedenine artık iyice dar gelen cancanlı gece elbisesiyle genç bir kadın, sigarasının dumanını fütursuzca savuruyordu havaya. Bu ikinci bekleyiş hiç bitmeyecekti sanki. Bir ara, nereden geldiği belli olmayan bir ses bir kapı numarası haykırdı. Herkes birbirine baktı bir süre, sonra koşuşmaya başladı.

— Boşuna itişmeyin, dedi Eşref, itişmeyin boşuna. Orada da bekleyeceksiniz nasılsa.

İtiş kakışı, çekişmeleri, sövgüleri garip bir güçle bastırdı sesi.

— Boşuna itişmeyin. Yedide dedilerse dokuza kadar en aşağı bekleyeceksiniz. Hanımlar, siz şöyle geçin bakayım. Önce sizi alırlar:

— Sen daha önce gittin miydi hemşerim?

— Belli değil mi canım? Ne soruyorsun adama?

— Hangi kapıya gidecekmişiz peki?

— Neler sorarlar içerde ağabeyim?

Bu takım elbiseli, favorili, ağızlıklı adamın çevresi, kendiliğinden çizilmiş bir saygı halkasıyla boş bırakılmıştı. Meryem de dışında kalmıştı bu halkanın, bu insanın, kendi kocasının, Eşref'in; belli bir uzaklıktan baktı ona. Münih'e ilk gittiğinde, "Sevgili Meryemim," diye başlayan mektuplar yazmıştı Eşref (ezbere bildiği mektuplar), "beni sorarsan iyiyim," derdi. "Sağlığınıza duacıyım. Buralar hep bahçe. Çok çalışıyoruz. Hasanımla Zeynebimi çok özledim, ama mecburuz düşün ki."

Altı ay sonra değişmişti mektupları. Artık babasının evine yazıyordu Eşref. "Aileme selam," deyip bitiriyordu. Oralarda öğrenmiş; Cuma namazına gitmeyi de, transistörlü radyoyla çocukları bahçeye götürmeyi Pazar günleri, otomobil mar-

kalarını, sofrada bıçak istemeyi. Bu halkanın çok ötesinde, birileriyle yan yana buldu kendini Meryem: Cemile, Safinaz teyze, Ruhsar, "ağabeyli kız", Nezihe bir de. Sanki hiç ayrılmayacaklardı birbirlerinden, öylesine kenetlenmişlerdi ansızın.

Bir karaltı kapıyı açtı, içeri itildiler. Biri, birer kart tutuşturdu ellerine, "Sakın," dedi, "kaybetmeyin bunu! Yarın yine altı otuzda!" Kartları sımsıkı göğüslerine bastırdılar. Çıktılar.

Eşref kahvede bekliyordu.

— Peki yarın kimi bulacağız? dedi Meryem.

— Nihal'i gene.

— Gelir mi ki?

— Parasıylan değil mi?

— Onun da bebeği var ama. Kundakta daha sübyancık.

— Olsun varsın.

Bir süre konuşmadan yürüdüler. Eşref ötelere bakıyordu, kabaran denize. Meryem, asfalt yolda kendi güçleriyle duvarları zorlayan, delip geçen yoksul sarmaşıkları gördü, düşündü.

— Örtmüş müdür ki üstlerini?

— Neyin üstünü? Kim?

— Nihal... Çocukların.

— Sen gidince örtecek olan o değil mi?

— Ama neye bekletirler ki... Yani deseler, sözgelimi 9'da deseler, biz de ona göre...

— Bu işler böyle, dedi Eşref. Bekleyeceksin, aşağıdan alacaksın, kızdırmayacaksın.

— Sormadan mı?

— Hiç sormadan. Bu işler böyle. Zaten kimse yoktur ki soracak. Sen sıranı başkasına kaptırmamaya bak, gözünü açık tut, yeter. Bu işler böyle.

Eşref'in bu son susuşundan sonra, öbür soruşlar, öbür susuşlar, sonunda vazgeçmelerle çizilmiş bulanık bir yol uzanıyordu Meryem'in ardında. Hepsi öylesine hızla geçip gitmişti ki gerçekten yaşadığı şeyler bile bulanık düşlerinin herhangi bir parçası olmuştu. Bu bulanık izlenimleri, yırtık fotoğrafları beyaz bir kâğıdın üstüne özenle serdi, yapıştırıp bütünlemeye çalıştı:

Ancak düşlerde görülebilecek ince, demirden bir yangın

merdiveninin üstündeydi. Kimbilir kaç kişiyle birlikte. Aşağılarında beton bir uçurum vardı. Ansızın belverdi merdiven; demirin tınlaması duyuldu. Demek çamurlu toprağa saatlerdir basmaktan ayakları uyuşmuş biri, artık dayanamamış, merdivende tek adımlık bir yer görünce sıçrayıvermişti. Korku, gülüşmelerle örtüldü. Camlı kapıya yakın duranlar, yani üst basamaklara sıkış tepiş yığılmış olanlar, alttakilere umut verdiler: Bir karaltı yaklaşıyordu. Onların aşağıdakilerden bir saat öncelikleri vardı –Meryem'in de–, ama öylesine uzun süredir birlikte bekliyorlardı ki bütün beklemeler eşit olmuştu, öncelik silinmişti.

— Ne zaman açılacak? diye bağırdı biri.

— Açsanıza.

— Açsana lan!

— Herif kilitledi büsbütün!

Kalabalık, karla yıkanmış çok renkli bir kilimdi. Önce kıyılarından başladı dalgalanmaya, sonra içlere doğru. Yüzünü çiçekler bürümüş bir tarla gibi gidip geldi önüne durulmaz rüzgârda. Ama bir anlık bir gecikme, bir duralama, ufacık bir kaygı – duruldu, geri çekildi. Karaltı iyice yaklaşmıştı şimdi. Eşref, yanında polisle çıkageldi. "Zorbalık istemem," dedi polis. "Kadınlar var aranızda, doğru durun. Zorla mı getirdik sizi buraya? Kendiniz geldiniz. Hem de koşa koşa. Bekleyeceksiniz. Bu işler böyle."

Açılan kapıda bir ses, adları haykırıyordu listeden. Safinaz teyzenin adı okunmadı. Meryem okuma sınavına girmiş Safinaz teyzenin camlı kapının ardında kıpırdayan dudaklarını düşündü. Elindeki sayfayı bir solukta okumaya çalışıyordu zavallı; bütün bir satır sığdırmaya çalışıyordu gözlerinin arasına. Alman doktorla yardımcı hemşire gülümsediler: Olmadı.

Safinaz teyze sendeleyerek çıkmıştı odadan; önüne gelenin eline sarılıyor, "Yatağımı bile sattım valla," diyordu. "Baştan söyleselerdi ya." Yatağımı bile sattım da kalktım ta Kars'lardan buralara geldim." Gittikçe kısılan bir sesle, uzun uzun yinelemişti bu sözleri, sonra koridorun bir köşesine, olmayan bir dengin üstüne çökmüştü.

Sonra yine beyaz önlükler, musluklar, sıra beklemeler, öğle tatillerinde pencerelerden uzatılan simitler, bekleyen insanlarla dolu koridorlar geçti Meryem'in gözlerinden. Sabahleyin eteğini sıyırışı, donunu indirişi. Cemile kızın pazen çiçekli entarisi; onun o entariyi, iç eteğini, yamalı uzun donunu, iç donunu bin güçlükle sıyırışı; her açılışında birşeyler yitirişi; mançtan kızarmış yüzü, ürkek elleri.

"Hep birlikte işeyeceksiniz ne yapalım! Ne vakit var ne yer? Şimdiden alışın hem! Oralarda da böyle. Çabuk olun hadi! Hadi canım! Kızım yoksa çişin, açıver şu musluğu gelsin. Çabuk!"

Bu ses de en az onlar kadar yılgındı, umutsuzdu. Birbirlerini kollayarak, sessizlik içinde işemeye çalışmışlardı. Çıkarken, Meryem, Ruhsar'la karşılaştı kapıda; yeni küme giriyordu. Onun yaşına göre fazla irileşmiş memelerine, dağınık saçlarına, boyalı tırnaklarına baktı Meryem. Ruhsar, öylesine istiyordu ki buralardan kurtulmak, daha kapıda açmıştı eteğinin kopçasını, zırzırını indirmişti. O neyse... ama karşısında, Ruhsar'dan boşalmış yeri alan, çıplak göğsünü kapatmaya çalışan kız... yani ne yapardı el diyarında? Odadan odaya geçerken, dolmuşa binerken bile koşup ağabeyinin koluna giriyordu hemen.

Demek okuma sınavlarından, kas denetimlerinden, tahlillerden, dolmuşlardan geçen çapraşık yol röntgen odasına açılmıştı sonunda. Meryem, demin buraya gelirken bindiği dolmuşta, önlerinden hızla geçen bir trene bakanların şaşkınlığını duymuştu. Kendisi yerli yerinde durduğu halde geçmişti birşeyler, bitmişti. Yol arkadaydı. Ne Hasan vardı ne Zeynep. (Eşref'i saymıyordu artık).

— Ne düşünüyorsun kız? diye kesti Cemile. Bir yandan giyiniyor, bir yandan da güzel yörük başına, yörük bir başörtü bağlıyordu. İkisi kalmışlardı yalnız. Bir de sessizlik...

— Hiiiç.

— Hiç olsa bunca düşünür müsün kız? Dokunsalar ağlayacaksın.

— Bitti, dedi Meryem usulca. Artık ne desem boş. Ciğerimde bir lekecik bile yok. Baktırdımdı geçen yıl. Her bir yerim sağlam çıktı.

Cemile güzel gözlerini kıstı, sustu. Sonra bir umut, bir direnç belirdi yüzünde:

— Hiç ameliyat olmadın mı sen? Düşün ama, iyi düşün.

— Oldumdu bir kere, dedi Meryem isteksizce. Ama ayağımdan. Ufak.

— Olsun. En küçük çürük bile istemiyorlar. O aslan gibi oğlan var ya, Yusuf muymuş neymiş, onu bile çürük saydılar parmağı yok diye... Kâtiplik yapmış oğlanı.

Meryem duraladı:

— İyi ama Eşref ne der? Öldürür beni dayaktan söylersem.

Cemile'nin yüzündeki bulanık direnç gittikçe yoğunlaşıyor, sesinde, sesinin öfkesinde birikiyordu. Sonunda patladı:

— Kız kız, topla aklını başına. Bir döneceksin ki ne evin kalmış ne birşey. Çalışman da caba. Benim olsa öyle gül gibi mesleğim.

— Dışarıya dikmiyorum ki ben, dedi Meryem. Tanıdıklara anca. Bir de 23 Nisan'da okuldan çağırıyorlar, aile birliğinden; izci, asker, mehter, bahriyeli, smokinli elbisesi istiyorlar. Yoksullara kırepon kâğıdından uyduruyorum. Giyiyorlar; törene, geçide falan katılıyorlar. Vehbi Beyin kızı Selda'ya her yıl yeni folklor kıyafeti dikilir. Akşam, balo muymuş neymiş bir eğlenti düzenliyor okul aile birliği. Selda oynuyor. Başka küçük kızlar da var bale kolundan. Çalgıcılar geliyor. Piyango çekiliyor. "Siz de bir yurttaş olarak yardımcı olmalısınız bize," demişti bayan öğretmen. "Bayram demek temizlik, uygarlık, düzgün kılık demektir," demişti. Bir bilet de bana sattı. O yüzden ucuza dikiyorum ya: yardım olsun diye.

— Bizim orada çöp kamyonları geçer, dedi Cemile, küçük muhit ne de olsa bizimki. "Mahallemizi temiz tutalım," "Temizlik imandan gelir," falan yazar üstlerinde. Çocuklar tertemiz giyinir, doluşurlar kamyonlara. Herşey kartonlara yazılmıştır. Herşey kartondandır. Bir vuruşta yıkılacak oyun kâğıtlarını hatırlatır bana. Bir vuruşta –

— İşte o yüzden ucuz dikiyorum, diye yineledi Meryem.

Ama dikmeyiveririm bu yıl, diretirim. Bize kim yardım etsin, değil mi kardeş?

— Bir dayakla kurtarsan yine iyi, dedi Cemile. Söylersin ameliyat meselesini; sordular, söyledim dersin. Olmazsa –

— Olmazsa alırım çocukları giderim, dedi Meryem soluk soluğa.

Önce çaresizdi, kırgındı ama kendi söylediklerini duyunca bambaşka bir güçle doldu, yenilendi:

— Olmazsa çeker giderim. Dışarı da dikerim. Bir oda yeter. Buzdolabı kalsın varsın.

— Tıraş makinesi zaten onundur, dedi Cemile.

— Pilli pikabı da bırakırım. "Arkadaşım Ol Yeter"i, "Kader Derler"i, "Severek Ayrılalım"ı bile...

— Transistörlüyü de bırak. Yerin dibine batsın! Sümerbank halısı da!

— Daha olmazsa –

— Az kaldı, dedi Cemile.

Kahkaha Çiçeği Çıkmazı'ndan üç çocuk indi: Şemistan, Hüseyin, Aydın (bakkal-kasap çırakları).

Kazancı Yokuşu'ndan dört: Mustafa, Hafize, Zeynep, Ali (çiklet ve kancalı iğne satıcıları, komiler, kapıcı yeğenleri).

Gültepe'den yedi: Zeynel, Mesut, İzzet, Nebahat, Doğan, Osman, Yolcu (oto-sanayi çırakları, gündelikçi çocukları, küfeciler).

Hanımeli Sokağı'ndan üç: Battal, Hüsnü, Kasım, (berber yamakları, kundura boyacıları; yüzleri kapkara).

Çayırlar Yolu'ndan altı: Yusuf, Bekir, Nesimi, Kâtip, Yaşar, Durmuş (el ele tutuşmuşlardı).

Kirmasti Mahallesi'nden on: Hamdi, Turgut, Hasan, Zeliha, Kandemir, Şeref, Mine, Necmi, Murat, Özcan (ziraat memurlarının, seyyar satıcıların çocukları, torna-tesviye çırakları).

Türbedar Sokak'tan beş: Merih, Yalçın, Abdullah, Ergun, Mehmet Ali (matbaa işçileriydiler, kâğıt hamalıydılar, gözleri kızarıktı).

Yıldız Çiçeği Sokağı'ndan yüz elli: Çöpçü Mehmet'in oğulları önce: Adnan, Mahir, Metin, ...

... ...

... ...

... ...

Şahmeran Hikâyesi

"Ey Muhammed! Yoksa sen Kehf ve Rakiym ashabının hâlini âyetlerimiz içinde şaşılacak bir âyet mi sandın? (10). Hani o zaman genç yiğitler bir mağaraya sığınmışlardı da 'Ey Rabbimiz!' demişlerdi. 'Bize katından bir rahmet ihsan et ve işimizde başarılı kıl' (11). Onları bir mağaranın içinde uykuya daldırdık. Yıllarca hiçbir şey duymadılar (12). Sonra da iki taraftan hangisinin bekledikleri neticeyi iyi hesaplamış olduğunu bilelim diye onları tekrar uyandırdık (13)."

KEHF SÛRESİ'nden

Bir ayrılış

Camsap yarı gözle anasının ıslak ellerini önlüğüne kurulayışını gözlüyordu. Bilirdi; o ellerini böyle çarçabuk kurulayıp camdan dışarı bakmaya koyuldu mu, uzun bir söylev gelirdi ardından. Sindi, dinlemeye hazırlandı. Bir süre camdan dışarı baktıktan sonra yanına geldi anası, kerevetin üstüne çöktü. Düz bir kış ışığı vuruyordu camdan; kadının çaresizliğini iyice belirtiyor, kırışmış yüzünü, dudaklarının kıyısındaki acılı kıvrımları ortaya çıkarıyordu. Derin bir soluk alıp sözlerini boşalttı:

— Oğlum Camsap, diye başladı. Sabah beri oturuyorsun şu sedirde. Bak gelir mi aklına kalkmak? Su çekeyim demek şu kuyudan? İhtiyar ananı kollamak?.. Okutayım dedim; okumadın. Altı yılda tek harf sökemedin. Bir zanaat öğrensin bari dedim; bir yerde dikiş tutturamadın. Ah oğlum, a haylaz oğlum, a benim kurnaz oğlum. Bu iş böyle gider sanma. Bu yol düze çıkar hiç sanma.

Sözün burasında sesi hafifledi, dışarıdaki rüzgâra karıştı. Yaşlarla lekelenmiş, bazan parlak, bazan soluk bir sesle sürdürdü sonra:

— Bilmediği yoktu rahmetli babanın. Ama yanıldı bu kere. Ne demişti? Çok akıllı, çok bilgili bir çocuk olacak bu, demişti ölü döşeğinde. Ona bu kitabı ver, demişti.

Oflayarak kalktı, köşede duran çeyiz sandığının içinden –kimbilir kaçıncı kere– sayfaları sararmış kitabı çıkardı. Renksiz böcekler gibi kıvrılan, sürünen, ansızın yukarılara fırlayan harflerle doluydu sayfalar. Kitap öylece akıp gidiyordu. Durduğu yerde eskiyen nesnelerin kokusu doldu odaya. Camsap korkuyla karışık bir ilgiyle bakardı bu sayfalara.

Neden sonra konuştu, çok önceden verilmiş, ama bekletilmiş bir kararla:

— Ağlama ana, dedi. Ağlama. Ne babamın istedikleri ne de senin saydığın işler uygun bana. Kitaplar okuyup bilgi edinemem ben. Bir yerlere kapanıp çalışamam ben. Yolları seviyorum; dağ tepe aşayım, kendimi deneyeyim istiyorum. Arkadaşlar eşkıya takibine çıkacaklar dağlarda. Para ver, iki merkep alayım, Kaplanlar Deresi'nin oralarda bahtımı sınayayım. Ödüller varmış işin ucunda. Hem eşkıya yakalayamazsam bile odun keserim. Yani eli boş dönmem yanına. Önceleri söylemedimdi istemezsin diye, ama artık çaresiz –

O konuşurken anası, ağlamaya alışkın, tekdüze bir sesle ağıtını sürdürdü: yitip gitmiş sevgilere, tükenmiş umutlara, dağ başını bekleyen korkuya, yalnızlığa ilişkin bir şarkıydı bu.

— Günah gitti benden, dedi sonunda. Ellerini iki yanına bıraktı.

Camsap, konuşulanların etkisi yitmeden hızla kalktı yerinden, ceketini giydi, kasketini kaptı. Sonra koştu, ellerini öptü anasının, yanaklarını öptü. Anası, titrek elleriyle sandıktan para çıkarırken Camsap, rafta dizili duran şişelere, acı biber salçasına, sumağa, ocağın yanına asılı kıpkırmızı biberlere, kuru patlıcanlara baktı. Yağ tenekelerinin içinde yeşermiş feslefenlere. Hepsi içinden koptukları bereketli Adana toprağının rengini, kokusunu devşirmişlerdi. Genzi yandı, ama eşikten dışarı adımını attı.

Camsap'm zaman içinde yolculuğu

Ne zamandır bu mağaradaydı, kestiremiyordu. Dışarıdaki soğuk dupduru yansıyordu mağaranın duvarlarına. O yüzden büsbütün karanlık geliyordu içerisi. Camsap o güne kadar ilk kere yalnız kaldığını düşündü. Korunmasızdı, uzaktaydı. Çevresindeki irili ufaklı taşlar, özellikle o kocaman mermer taş, mağaranın ağzını bütün bütün örtüyordu. Koyu karanlıkta bilenen düşüncelerinin gidişine bıraktı kendini, gözlerini yumdu. Karın içinden anasının sızıldayışını duyuyordu. Ama geri dönmek yoktu artık. Bir kere yol kapanmıştı. Ne yapabilirdi?

Bir gökgürültüsüyle bölündü düşünceleri. Biraz önce, merkepleri gütmek için aldığı değnekle yere gelişigüzel çizgiler çizmiş, oyalanmıştı. Şimdi toprakta rastgele açılan bir delikten çıkan akrep, yalpalayarak üstüne doğru geliyordu. Yalnızlıkta biçimlerini değiştiren, abartan bütün nesneler gibi büyümüştü akrep; bir yarasanın boyutuna varmıştı.

Camsap kalktı. Değneğiyle akrebin kafasına vurdu; kıskaçlar, bacaklar, iğneli kuyruk kıpırtısız kalana kadar bekledi. Mağaraya usulca yayılan özsuyun üstüne basmamaya çalışarak deliğin oraya yürüdü. Ucu kanlı değneğiyle deliği kurcaladı, genişletti, açtığı geçitte ilerlemeye başladı. Ansızın binlerce arının sağdığı bir bal tadı doldu ağzına.

Kuyunun ağzı bir bahçeye açılıyordu. Adları bilinmedik, kokuları duyulmadık çiçeklerin, otların, ağaçların, dev yaprakların yeşil ışınlarıyla düşsel bir bahçe uzanıyordu gözlerinin önünde. Sınırsızlıktı bu, sessizlikti, genişlikti. Kakmalı, değerli mücevherlerle süslü bir taht duruyordu karşısında. Uzaktan bir fıskiyenin sesi geliyordu. Camsap dalgın dalgın ilerledi, tahta yanaştı. Girdiği demir kapı artık çok gerilerde

kalmıştı. Bir daha duydu gökgürültüsünü. Tepesinde bulutlar aralandı. Bir kuş, mevsimi değiştirdi kanat çırpışıyla; artık bahardı. Kokular, renkler, otlar egemendi. Gökgürültüsünü duyan ifritler, kalın ipekli kumaştan yeşil giysileriyle gelip tahtın yanında sıralandılar, bahara uydular, bahçenin öte ucuna baktılar, beklediler.

Çok geçmeden kocaman bir ifrit çıkageldi. Başında sayısız mücevherlerle işlenmiş bir tepsi taşıyordu. Tepsiyi tahtın üstüne bıraktı. Tepsinin içinde kafası tıpkı insan kafasına benzeyen küçücük bir yılan vardı. Gövdesi bembeyazdı. Yılanlar, suskun gözlerle bakıyorlardı saçlarından, parmak uçlarından. Camsap korkuyla karışık bir tansımayla dizüstü çöktü: delikanlıları yaz geceleri düşlerinde aldatan, genç kızları memeleri büyürken döşeklerinde yüzüstü uyutan güzel Şahmeran'dı bu.

— Aziz konuğum, diye dile geldi Şahmeran. Hoş geldin. Süt ve bal akan ülkeye hoş geldin. Sakın korku düşmesin içine. Gördüğün ifritler benim dostlarım, yardımcılarımdır. Sana onlardan kötülük gelmez. Onlar Şahmeran derler bana, asıl adım Yemliha'dır. Sen kimsin? Nerelerden geldin? Yolun nasıl düştü buraya?

Camsap, ifritin getirdiği yemiş tepsisine uzanırken bir yandan da anlatmaya başladı. Arkadaşlarının büyük ödülü paylaşmak için kendisini nasıl aldattıklarını, mağaraya kapatıp merkeplerini aldıktan sonra nasıl kaçıp gittiklerini bir bir anlattı.

— İşte böyle, diye bağladı sözü.

— Demek, dedi Şahmeran üzgün bir sesle, insanlar gene buldular yerimizi. Tedirgin edecekler bizi; artık rahat yok.

— Korkmayın Şahmeranım, dedi Camsap. Onlar kendi suçlarıyla bağlılar. Suçları ortaya çıkmasın diye arkadaşlarım kimseye söylemeyeceklerdir mağaranın yerini.

— Öyle deme, dedi Şahmeran. Sen beni gördüğünde ürktün, değil mi? Gizleme, evet ürktün. Ama ben de senden öyle ürktüm. Çünkü âdemoğullarıyla bir vazgeçtim vardır benim. Onların hilelerini, düzenlerini bilirim; ihanetlerini bağışlamaya alıştım çoktan.

— Ben hiç ele verir miyim sizi? diye diretti Camsap.

— Onu sonra göreceğiz, dedi Şahmeran. Ama iyi bir başlangıç değil bu. Bir ihanet sonucu gelmişin ya buraya; yolun kötülükle belirlenmiştir artık. Çünkü ihanet bir kere başlamayagörsün, kılık değiştirip sürer insanın hayatında.

— Öldürseler bile, söylemem yerinizi Şahmeranım, dedi Camsap. Gözleri yaş içindeydi.

— Bak, dedi Şahmeran gülümseyerek, kulak ver bana. Sonra anlatmaya başladı:

Belkiya'nın Şahmeran'a ihanetinin hikâyesidir.

— Ey Camsap! Vaktiyle Beni İsrail'den Yeşu adında bir hükümdar vardı. Ve Rab onunla birlik oldu. *Ve İsrail'in bütün cemaatinin ve kadınların ve çocukların ve aralarında yürümekte olan garip lerin karşısında Musa'nın bütün emrettiklerinden Yeşu'nun okumadığı bir söz kalmadı. Ve Yeşu, bir gün kavminden sordu: "Eğer Rabbe kulluk etmek gözünüzde kötü ise, atalarımızın kulluk ettikleri ırmak ötesindeki ilâhlara mı, yahut memleketlerinde oturduğunuz Amorîlerin ilâhlarına mı, kime kulluk edeceğinizi bugün seçin; fakat ben ve evim halkı, biz Rabbe kulluk edeceğiz."* Ve kavın, Rabbe kulluk edeceklerini bildirdiler. *Ve Yeşu kavme dedi: "Rabbe kulluk edemezsiniz, çünkü o kutsal Allah'tır, o kıskanç Allah'tır; günahlarınızı ve suçlarınızı bağışlamayacaktır. Eğer Rabbi bırakırsanız ve yabancı ilâhlara kulluk ederseniz, o zaman size iyilik etmişken dönecek ve size kötülük edecek ve sizi bitirecektir."*

Yeşu da kıskançtı. Bir gün Musa'nın kitabını okurken son zaman Tanrı elçisinin iyi huyuna, kutsal adaletine ilişkin bir bölüm çarpmıştı gözüne. Beni İsrail kavminin onun ümmetinden olmaya savaşacaklarını sezmişti. Hemen o bölümü çıkarttı Kutsal Kitap'tan gümüş bir çekmeceye koydu. Ağzını mühürleyip küçük bir odaya sakladı çekmeceyi ve odanın çerçevesine kalınca bir duvar çektirdi.

Eee, insanoğlu bu...

Yıllar geçti. Tahtta Belkiya vardı: Yeşu'nun soyundandı. Belkiya da meraklıydı, savaşçıydı. Günün birinde hazine dairesini geçerken kalın duvarlarla çevrili küçük odayı gördü. Hemen yıktırdı duvarları, çekmeceyi buldu, mührü söktü.

Yazı, karanlıkta ve gizlilikte beklemişti yıllardır; büsbütün güzelleşmişti. Belkiya, son zaman elçisinin kişiliğine, erdemlerine vuruldu birdenbire. Daha sonra hiç duymadığı bir sevgi, bağlılık duydu yüreğinde. Ve o zaman gözlerinin önünde develerle uzayıp giden sapsarı kumlu, bol rüzgârlı, hurma ağaçlı yollar belirdi. İçi içine sığmıyordu artık. Tacı tahtı gözü görmüyordu. Yerine küçük kardeşi Kahir'i bıraktı, yola çıktı.

Bir süre sonra deniz kıyısına vardı yolu. Gemileri, deniz adamlarını gördü, tuzlu denizin rengini almış yelkenlileri gördü. İnsanoğlu, çırpınan bir kayık, bir gemi görür de atlamaz mı içine? Çekip gitmek mi hiç? Gemi o gün yelkenlerini şişirip Şam şehrine bağlı kıyı kasabalarından birine doğru yola çıktı. Belkiya mutluydu, dileğine nasıl kavuşacağını, sevdiğini nerede bulacağını bilmiyordu; ama bir kere yola çıkmıştı ya.

Vardıkları ıssız bir adada mola verdiler. Yolcular, dört bir yanına dağıldılar adanın; Belkiya da onlarla birlikte tadına doyulmaz yemişlerden toplamaya başladı. Ama deniz yolculuğuna alışık değildi Belkiya. Bozkır adamıydı ne olsa. Çok geçmeden gözleri kendiliğinden kapandı, dinlendiği ulu ağacın dibinde uykuya daldı. Deniz ve yemiş kokularıyla nemlenmiş rüzgârda tatlı tatlı uyudu...

Gözlerini açtığı zaman herkesin gitmiş olduğunu gördü korkuyla. Yapayalnızdı. Ne yapacaktı bu ıssız adada. Yalnızlıkta adımlar, hep aynı yere getirir insanoğlunu. Belkiya da ne kadar dolaşırsa dolaşsın hep o ulu ağacın gölgesinde karar kılıyordu. Bir ara uzaklarda, kayaların arasında bir kayık çarptı gözüne. Hemen kayığa atlayıp denize açıldı. Buraların rüzgârları sevecen olur. Rüzgâr, kayığın arkasından usulca itip başka bir adaya getirdi Belkiya'yı. Benim adama. O da tıpkı senin gibi önce çok ürktü bizi görünce. Bizse sevinçliydik. Dış dünyadan birileri geliyordu; uyanma zamanımız gelip çatmış mıydı yoksa?

— Hiçbir insanın ayak basmadığı bu bölgeye nasıl gelebildin ey Belkiya? diye sordum ona.

Bana, son zaman elçisine tutkun olduğunu, onu buluncaya kadar dolaşacağını anlattı.

— Seni kolay salıvermezdim buralardan, dedim ama arayış içindesin, buna büyük saygım var. Yalnız bizim buralarda olduğumuzu kimselere söylemeyeceksin. Son zaman peygamberine de soracaksın; bizim uyanma zamanımız gelmiş mi ve sonuç nedir?

Belkiya, biraz önce senin yaptığın gibi dizüstü çöktü, gözleri dolarak söz verdi bana ve öğüdüme uyarak Kudüs'e doğru yola çıktı. Onun sonradan Ukap'a uyacağını, bana verdiği sözü böylesine çabuk unutacağını nereden bilebilirdim? Ukap, Remil biliminde uzmanmış. Kimileri vardır: hırs, sessizce, bir ırmak gibi akıp gider içlerinde; yüzeyden, dışarıdan bakıldığında çırpıntısız, usul görünürler. Ama en ufak bir taş atılmayagörsün... Bilgi ve eğitim, Ukap'ın uyuyan hırsını derinden dalgalandırmış, üstelik çevreye yayılacak, çevredekileri de bozacak hale getirmişti işte. Belkiya'yı koruyorum, kayırıyorum sanma. Aşk, gözlerini kör etmişti onun, beni bile kullanabilirdi bu uğurda. Yoksa aşkın doğruluğu nerede kalır?

Ukap, eski kitaplardan Hazreti Süleyman'ın bir mührü olduğunu, bu mühür sayesinde perilere, cinlere ve bütün hayvanlara söz geçirdiğini okumuş. Süleyman öldükten sonra, yedi denizler ötesindeki bir adaya götürülmüş, altın bir tahta oturtulmuştu. Yüzük biçimindeki mühür de parmağındaydı. Ukap, yedi denizleri aşmanın yollarını arıyordu nicedir. Bir ot vardı. Tabanlara sürüldü mü insanı denizin üstünden karada yürüyormuşçasına geçirten bir ot. Ancak Şahmeran'ın tanıyabileceği bir ot. Çünkü Şahmeran'ın geçtiği yerlerdeki otlar dile gelirler, ne işe yaradıklarını, tözlerinde ne olduğunu söylerler ona.

Kudüs'e gelen yabancının çok yerler gezip görmüş olduğu haberi tez yayıldı. Ukap, hemen yanına vardı Belkiya'nın. Hazreti Süleyman'ın parmağındaki tılsımlı yüzüğü ele geçirmek istediğini anlattı; kendisine yardım ederse o da sevdiğine kavuşabilirdi. Belkiya kandı; aramanın bulmakla bir olduğunu sandı. Ukap, dünyayı elde etmek, insanları yönetmek tutkusundaydı.

Sevgi söz konusu değildi onun için. Ne yazık ki Belkiya onu kendi meşrebinden sandı... Demir bir sandık yaptırıp yola çıktılar, bana görünmeden adaya yerleştiler. Ukap sandığın içine camdan iki çanak koymuştu. Birinde süt, öbüründe şarap vardı çanakların. Hangi yılan süte ve şaraba karşı koyabilir? Önce sütü, sonra şarabı içtim, yerimden kımıldayacak gücüm kalmamıştı. Ayrıldığımda sandığın içindeydim; seslerden anlaşıldığına göre bir gemide.

— Ey beni yakalıp tutsak edenler! diye bağırdım. Kimsiniz siz? Benden ne istiyorsunuz?

Ukap'ın kalın sesi yükseldi:

— Ey Şahmeran, dedi. Hiç korkma, sana kötülük edecek değiliz. Aradığımız şeyi bulmamıza yardım edersen salıvereceğiz seni.

— Söyleyin, dedim, söyleyin bakalım neymiş aradığınız. Belki şimdiden bulup bulamayacağınızı size söyleyebilirim.

— Arkadaşımla ben, dedi Ukap, tabanlara sürülünce insanı deniz üstünden geçirten bir otun peşindeyiz. Onu bulunca doğru Hazreti Süleyman'ın adasına gidip mührünü alacağız. Böylelikle bütün dünyayı ele geçirebileceğim.

Bu tutku beni şaşkına çevirmişti. Ama hiç kimsenin dünyayı ele geçiremeyeceğini, sonunda tutkusunun ateşiyle yanıp kül olacağını bildiğim için iç rahatlığıyla karşılık verdim:

— Peki, dedim.

Geçtiğimiz yerlerde bütün otlar, çiçekler, ağaçlar dile gelip hangi tözü taşıdıklarını, hangi derde derman olduklarını söylüyorlardı bize. Ama iki arkadaş, otlara, çiçeklere kulak kabartacak durumda değildiler; yalnız işlerine yarayacak, kullanabilecekleri ot vardı gözlerinde. Kırk gün dolaştıktan sonra o otu bulduk. Sonra, isteğim üzerine beni eski yerime getirdiler. Tabanlarına otun suyundan sürdükleri için denizin üstünde kolaylıkla yürüyebiliyorlardı.

Sandıktan çıkarıldığımda Belkiya'yla karşılaştım. Şaşkınlığımı var sen düşün artık.

— Belkiya, dedim, ey hayın Belkiya! Bana verdiğin sözü ne çabuk unuttun. Hem beni kırk gün tutsak ettin hem de yerimizi insanlara gösterdin. Demek âdemoğlu gerçekten dönekmiş.

Belkiya, utançtan kıpkırmızı kesildi. Sıkıla bozara:

— Şahmeranım, dedi, bağışla beni. Sevda gözlerimi kör etti. Ama bak sana hiçbir zararım dokunmadı.

— İşte ben de ikinize o yüzden bir öğüt vereceğim, dedim. Süleyman'ın mührünün peşinde koşmaktan vazgeçin. O uzak bir gelecekte başkalarının kısmeti olacaktır. Tek kişi elde edemeyecektir onu; o herkesin malıdır çünkü. Hem siz gözünüzün önündeki değerleri seçecek, onlara sahip çıkacak yetenekte bile değilsiniz.

— Ne gibi değerler? diye sordu Ukap.

— Sözgelimi bir ot vardır, ölmezotu derler adına, suyunu içen ölümsüzleşir; başka bir ot vardır, neye sürsen altın olur, bundan böyle altın değeriyle sürer gider. Ama siz bu otların erdemlerini kendi seslerinden dinlediğiniz halde geçip gittiniz.

Ukap, geri dönmemizi, o otları arayıp bulmamızı istedi, ama bir tuzağa ancak bir kere düşülür. Yine de Belkiya'yı acıyordum. Yanına yaklaştım, gizlice:

— Sana son öğüdüm bu, Belkiya, dedim, iyi dinle beni. Süleyman'ın mağarasına varınca sakın onun yanına yaklaşma. Bırak Ukap yaklaşsın!..

Sonra onu acınacak kadar bitkin ve yalnız bırakarak adama döndüm. İfritlerimle birlikte âdemoğlunun kötülüklerinden korunabileceğimiz bir yer düşünmeye başladık. Sonunda bu gördüğün yere taşındık. Tatlı uykumuz kısa ve tatsız bir serüvenle kesilmişti. Kendimizi korumak zorundaydık. Gene de âdemoğlunun hilesinden ve düzeninden uzaklaşabilmiş değiliz. Düşün ki o, hayvanların en yırtıcısını, kuşların en uçucusunu, balıkların en tez kayışlısını buyruğu altına almıştır. Oysa bizim gücümüz sevgiden, bağışlamaktan gelir. Ne kadar güçlü olursak olalım ondan korkarız bu yüzden.

Camsap soruyor

— Şahmeran, diye söze girdi Camsap. Sen âdemoğullarının uzağındayken bile onlardan tedirgin oluyorsun. Beni yanıbaşında görmek daha güç gelmeyecek mi sana?

— Benim gördüğüm son âdemoğlu Belkiya'dır, dedi Şahmeran. Seninle bir daha denemek isterim düşüncelerimi.

— İyi ama ben buradayken nasıl denersin? Sal beni, bırak kendi soyuma, kendi tanışlarımın arasına döneyim. Bakalım orada ele verecek miyim seni.

— Çok güveniyorsun kendine, diye güldü Şahmeran. Başta hep öyle kolay gelir. Verdiğin sözün ağırlığı yalnızken ezer yüreğini. İnan bana, yeryüzüne çıktığın an hemen buraları, beni anlatmak istersin. Gevezelik ederken kaçırırsın ağzından yerimizi. Sözlerini doğrulamak için söylersin ya da. O da bizim sonumuz olur. Kendim için kaygılanmıyorum, ama ifritlerim var. Onlardan sorumluyum ben.

— İfritlerin kimler? Aslında kimler bu ifritler? diye sordu Camsap.

— Bunu hiçbir zaman öğrenemeyeceksin, dedi Şahmeran kesin bir sesle. Ama şunu bil ki yeryüzünün bütün erdemlerini, binlerce yıldan beri süregelen değerleri, sevgiyi, bağlılığı ve direnmeyi taşırlar yüreklerinde, geliştirirler. Ve umudu. Benim gibi yarı yılan, yarı insan olmadıkları için de kararlıdırlar, savaşçıdırlar. Bağışlamak onlara göre değil.

— Ben ne yapacağım burada peki? diye sordu Camsap. Zaman nasıl geçecek? Sonra zaman neyle ölçülüyor burada?

— Güneşi görünce Kaf Dağı'na göçeriz, dedi Şahmeran. Orada doğanın bambaşka özellikleri geçerlidir. Sen de gel bizimle. Durumunu bu arada düşünürüz, bir çözüm yolu ararız

birlikte. Zaman da sandığından kolay geçer. Her gün Belkiya'nın serüveninin bir bölümünü anlatırım sana.

— Kaç gün sürer? diye atıldı Camsap.

— Bin geceden az, dedi Şahmeran. Biliyorsun zamanın akışı hızlandı. Hadi yat, uyu artık.

Süleyman'ın mührünün ardından

Dinle:

Belkiya ile Ukap'ın yolculukları uzun sürdü. Sonunda Süleyman'ın adasına geldiler. Denizin kokusundan, ağaçların yeşilliğinden, bitkilerin bereketinden bildiler bunu. Ağaçların arasından yere çarpan aydınlık gözleri yakıyordu. Taşlar renk renk yanıyorlardı ışıkta: zümrüt, lâl, yanardöner elmas. Ukap'la Belkiya, gözleri ışığa alışana kadar beklediler, durdular, sonra ağaçların sıklaştığı, koyu yeşil bir ağ halini aldığı yere, korunun bitimindeki mağaraya doğru koşar adım gitmeye başladılar. Mağaranın kapısında, içerideki karanlığa dışarıdan ustalıkla ışık damıtan bir örümcek ağı vardı. Ağı usulca delerek girdiler içeri. Peşlerinden de rüzgâr girdi; tam karşılarında duran som altın tahtın üstüne gelişgüzel fırlatılmış ipekleri, sırmaları, kadifeyi, bürümcük katlarını dalgalandırdı.

Tahtın üstünde yakışıklı bir adam uzanmış yatıyordu. Göğsünde kavuşturduğu ellerinin parmakları ince uzundu. Serçe parmağındaki kızıl yakut yüzük pırıl pırıl yanıyor, dört bir yana ışık saçıyordu. O zaman Belkiya ile Ukap anladılar ki mağarayı aydınlatan bir kırmızı ışıktır ve ormanın yeşili, denizin mavisi bile bu ışıktan gelmektedir.

Belkiya'nın bu görkem karşısında dili tutulmuştu.

— Ne o? diye azarladı Ukap. Gidip alsana yüzüğü.

Gelgelelim Belkiya, verdiğim öğüdü unutmamıştı.

— Sen git, dedi. Ben istemem.

— O zaman, dedi Ukap, ben dönünceye kadar sana öğrettiğim tılsımlı sözcükleri mırıldanırsın. Dualar seni kötülüğe karşı koruyacaktır.

Sonra, kendisi de tılsımlı sözcükler mırıldanarak tahta yaklaştı. Tam elini yüzüğe uzatacağı sırada, yepyeni, bembeyaz bir ışıkla doldu mağaranın içi; yıllar öteden gelen kalın, gizemli bir sesle yankılandı:

"Ve kral Süleyman bütün İsrail'den angaryacılar topladı ve angaryacılar otuz bin adamdı. Ayda on bin adam olmak üzere bunları sıra ile Libnan'a gönderdi; bir ay Libnan'da ve iki ay evde kalırlardı. Ve Süleyman'ın yük taşıyan yetmiş bin ve dağlarda taş kesen seksen bin adamı, bunlardan başka Süleyman'ın işte çalışan kavmin üzerine hükmeden, işin başında bulunan üç bin üç yüz baş kâhyaları vardı. Ve kral emretti ve onlar evin temelini yontulmuş taşla atmak için büyük taşlar, değerli taşlar kestiler. Ve Süleyman'ın yapıcıları ve Hiram'ın yapıcıları ve Geballılar onları yonttular ve evi yapmak için kereste yi ve taşları hazırladılar."

Ukap, tılsımlı sözcükleri dilinden düşürmeden, şaşkınlık içinde tahta doğru yürüyordu. Tahtın altından sürünerek çıkan ejderhayı görünce korkuyla erz ağacından yapılma duvara dayandı. Ejderhanın ağzından ateşler çıkıyordu ve gözleri, Ukap'ın gözlerine dikiliydi:

"Ve on birinci yılda, sekizinci ayda, Bul ayında, ev bütün şekline göre ve bütün kısımları ile bitirildi. Böylece yedi yıldır onu yapmakta idi. Ve Süleyman on üç yıldır kendi evini yapıyordu ve bütün evini bitirdi. Ve Libnan ormanı evini yaptı."

Ukap cesaretini toplayıp bir adım daha attı tahta doğru. Ansızın ejderhanın soluğunu yüzünde duydu. Yalaz yüzüne değip geçmişti. Yine davranacakken bir gökgürültüsü...

Belkiya, gökgürültüsünü izleyen kısacık süreyi: Ukap'ın korkudan kıpırdamayan dudaklarını, ejderhanın ağzından fışkıran ateşi, sonra kocaman bir gövdenin saydam bir örtü gibi yavaşta, çok yavaşça yere süzülüşünü gördü, kavradı. Ukap'ın küllerine basmamaya çalışarak mağaradan çıkıyordu ki tahtın yanında dev yapılı biri belirdi:

— İşte oğlum, dedi, bu kadar. Onu üç kere uyardılar. Bu

yüzük, Rab evini yapanların kısmetidir, dediler. Anlamadı. Sana gelince.., beklediğinin gelmesine çok zaman var daha. Tez elden yurduna dön.

Ve Adam, ortadan kayboldu.

Camsap soruyor

— İyi ama Şahmeranım, dedi Camsap. Sen Belkiya'yı bir daha görmedin. Başına gelenleri nereden biliyorsun?

— Görmedim doğru, dedi Şahmeran. Ama bağlanmıştım bir kere ona. O bana ihanetiyle nasıl bağlandıysa ben de ona suçunu bağışladığım için bağlanmıştım. Başından geçenleri merak ediyordum. Cinlerimden birini Mısır'a yolladım, Belkiya'nın sarayına. Sarayda toplantı varmış. Başvezir, Belkiya'nın serüvenlerini anlatan bir kitap okuyormuş. Vezir okumayı bitirdikten sonra kitabını alıp çıkmış; atına binip evine dönecekmiş. Ata binmiş. Hiçbir şey anlamamış önce. Ama biraz sonra atın hızlandığını, daha da hızlandığını, günbatımını şimşek gibi yararak bambaşka bir yöne doğru dörtnala gittiğini görünce korkudan şaşkına dönmüş ve anlamış ki bu at kendi atı değil, at kılığına girmiş bir cindir; çevresini kaplayan sis de günbatımının bitişini haber veren ılık akşam sisi değil, bilmediği bir dünyaya girişi kolaylaştıran başdönmesidir.

— Demek Belkiya'nın başından geçenleri o kitaptan okudunuz.

— Evet.

— Peki vezir ne oldu?

— İşi bitince geri yolladım onu.

— Ama, sizi ele verir, yerinizi söyler diye korkmadınız mı?

— Aramızda sevgi bağı yoktu ki beni ele versin, diye güldü Şahmeran. İhanet, sevgi söz konusu olduğu zaman vardır. İşte onun için seni, o vezir gibi kolayca salıveremem.

— Şahmeranım, diye mırıldandı Camsap. Sana tutkunum, gizlemiyorum bunu, ama ne üstüne istersen and içeyim; hiçbir zaman ele vermem sizleri, yerinizi kimselere söylemem.

Sıla özlemi kısa sürede çökertmişti Camsap'ı. Yaşlanmış gibiydi, gözlerinin altında mor halkalar vardı. İfritlerin başı dayanamadı, geldi, Şahmeran'ın önünde diz çöktü.

— Ey Ulu Şah, dedi. Hepimiz adına yalvarıyorum sana. Bırak bu oğlanı, kendi yurduna dönsün. Kimbilir annesi ne kadar üzülüyordur. Onun ağlamaları hepimizin yüreğini dağlıyor, dayanamıyoruz. Size söz versin, and içsin, sonra bırakın gitsin. Yazgımız neyse o olsun.

— Olmaz, dedi Şahmeran. Sizin yazgınızdan ben sorumluyum. Ben de üzülüyorum, ama biliyorum ki insanoğluna güvenmek olmaz. Siz karışmayın bu işe.

— Peki daha ne kadar deneyeceksiniz beni? diye sordu Camsap.

— Şimdi uyu, dedi Şahmeran sevecen bir sesle, yarın sana Belkiya'nın başından geçenleri anlatırım yine.

Belkiya savaşta ve barışta

Dinle:

Belkiya, Süleyman'ın mağarasından çıktıktan sonra uzun bir süre yürüdü ve sonunda uçsuz bucaksız bir sahraya geldi. Sapsarı bir kum bulutunun arasından şaha kalkan atlar, sivri uçlu mızraklar, ses çıkarmadan kumlara yuvarlanan başsız gövdeler gördü. İki ordu cenk ediyorlardı. Onları uzun uzun gözledi. Sonunda, yenilen taraf kaçıp gidince, yenenlerin yanına yaklaştı. Öbürleri gibi bunların da cümlesi yeşil renkte ve ikişer kanatlıydı.

— Sen kimsin? diye sordular Belkiya'ya. Nereden geliyorsun? İn misin cin misin?

— Ben bir insanoğluyum, dedi Belkiya. Size zararım dokunmaz. Bırakın da yoluma gideyim.

— Biz karar veremeyiz. Seni hükümdarımızın yanına götürelim. O ne derse o olur.

Belkiya'yı yüksekçe bir tepeye götürdüler. Tepenin üstündeki büyük tahtta yakışıklı bir adam oturuyordu. Uzaklardan kopup gelen sarı rüzgâr, sık sık aralarına çökeliyor, Belkiya'nın Hükümdar'ı bütün bütüne görmesine engel oluyordu.

— Hoş geldin sayın konuğum, diyerek elini uzattı Hükümdar. Buyur otur. Cinlerim sana suyun, içkinin ve yemeklerin en iyisini sunacaklardır, kuşkun olmasın.

Belkiya, başından geçenleri bir bir anlattı, son zaman elçisine âşık olduğunu, onu ne yapıp yapıp bulmak istediğini de ekledi.

— Ben de çöl rüzgârının, kuru bitkilerin ve hurma ağaçlarının böyle birinden söz ettiklerini duymuştum, dedi Hükümdar. Ama dünya işleri başımdan aşkın. Bak savaş içindeyiz.

— Niye savaşıyorsunuz? dedi Belkiya. Öbür cinler de tıpatıp sizin cinlerinize benziyor.

— Sen öyle sanırsın, dedi Hükümdar. Onların rengi bizim cinlerinkinden biraz daha koyudur ve kanatları daha sivridir. Bu, onların başka tanrılara taptığını gösterir.

— Sordunuz mu? dedi Belkiya.

— Onlarla konuşmak, alçalma demektir bizim için.

— Ama benimle konuşuyorsunuz.

— Sen cin değilsin ki, dedi Hükümdar. Sen bizden başkasın. Seni kabul ederiz olduğun gibi, ama kendimizden olanlara hoşgörümüz yoktur.

Belkiya anlamamıştı. Bir daha da bu konuya hiç değinmedi. Hükümdar, onu bir hafta ağırladı, sonra isteğine uyarak bir ata bindirdi ve veziri Amr'ın sarayına yolladı, insanların bulunduğu yere çıkan yolu yalnız vezir Amr biliyordu.

Belkiya, Hükümdar'a candan teşekkür etti, ata bindi. Bu atın başı, insan başıydı ve akbaba gibi altı tane kanadı vardı. Gökte bir yıldız gibi süzülüyor, kayalara bulutmuşlar gibi yumuşacık iniyordu. Altı saat sonra vezir Amr, Hükümdar'ın atının geldiğini görmüş, onları karşılamaya çıkmıştı. At, Belkiya'nın serüvenini anlattı vezire, Hükümdar'ın selamlarını iletti.

Bir iki gün de orada kaldı Belkiya, sonra başka bir ata binerek insanların yanına dönmek üzere yola çıktı. İlk durağı, bir dağın doruğu oldu. Tepede iri gövdeli ve iki kanatlı biri duruyordu. Siyahlara bürünmüştü. Maşlahının iki yanından çıkardığı ellerinin birini doğuya, birini batıya uzatmıştı.

— Sen kimsin? diyerek Belkiya'nın selamını aldı.

— Ben bir insanoğluyum, dedi Belkiya, yeryüzüne dönmek istiyorum. Yol gösterir misin bana?

— Ben gece ve gündüzün gidişinden sorumluyum. Onlara yol gösteririm, şaşırmasınlar diye. Doğuya doğru gidersen, başka bir dağa varacaksın. Orada rüzgârların yönetilme işleriyle uğraşan bir başka melekle karşılaşacaksın. Benden selam söyle, sana yol göstersin.

Altı hafta sonra, rüzgârları yöneten meleğin yanına varmıştı Belkiya. Ona insanların bulunduğu yönün nerede olduğunu sordu. Melek, parmağıyla doğuyu göstererek:

— İşte, dedi, şu yoldan gidersen Çin Seddi'ne varırsın.

Öbür eliyle de rüzgârlara bağlı ipleri kaçırmamaya çalışıyordu. Azıcık bollatmayagörsün ipleri, kasırgalar, tayfunlar, burgaçlar kasıp kavuruyordu yeryüzünü. Belkiya bir an, bu iplerden birine, yumuşak başlı bir rüzgârı sarkıtan ipe tutunup yeryüzüne inmeyi düşündü, ama cesaret edemedi meleğe söylemeye.

— Sedden içeri bırakırlar mı beni? diye sordu yalnızca.

— Bekleyeceksin, dedi melek ve anlattı: Her yıl baharın ilk günü, Zülkarneyn gelir açar kapıyı. Musa'nın genç arkadaşı. Musa ona öğretilen bilgiyi edinmek, onun peşinden gitmek istemişti.

Ve o ne demişti; *"Sen benimle beraber bulunmaya dayanamazsın. İçyüzünü kavramana imkân olmayan birşeye nasıl sabredebilirsin?"* Ama Musa ona isyan etmedi ve peşinden gitti. Sonunda Zülkarneyn, iki dağın arasında hemen hiçbir sözü anlamaz bir millete rastladı. Ondan bir sed yapmasını istediler: Ye'cüc ve Me'cüc denilen Çinlilerin bozgunculuğundan bıkmışlardı. Ve Zülkarneyn onlara dedi: *"Bana gücünüzle, emeğinizle yardım edin de sizinle onlar arasında sağlam bir sed yapalım. Çünkü onlar Rablerinin âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr edenlerdir."*

Belkiya, seddin dibinde beyaz sakallı bir ihtiyara rastladı. O da kapının açılmasını bekliyordu. Akdeniz kıyılarında ve çingene şarkılarında dillerden düşmeyen bengisuyu bulmak için gelmişti buralara. Buhara medresesinden. Sonsuz hayat pınarını ararken kaç kere ölümle yüz yüze gelmişti. Bu pınarın sularının kendine kısmet olmadığını anlamıştı sonunda. Belkiya'yı bir başına bırakıp çekti gitti.

Belkiya, koca seddin yanında küçük bir nokta gibi kalmıştı. Yorgundu, aradığını bulamadan döndüğü için üzgündü, üstelik bekleyecekti, beklemek zorundaydı. Derken seddin kapısı hafif bir rüzgârla açıldı. Belkiya'yı içine aldı. Belkiya geniş bir alanda buldu kendini. Yerde bildiriler, gazeteler uçuşuyordu. Radyolardan sesler yükseliyordu. Üniformalı adamlar, kadınlar geçiyordu yanından. Belkiya, insanları görünce sevindi. Çok sevindi.

Camsap soruyor

— Belkiya'nın sevinmesi olağan, diye sözü kesti Camsap. Çünkü insan ancak kendi cinsiyle yaşayabilir, mutlu olabilir. Her tür için geçerli bu yasa. Belkiya'nın arayışı bu gerçeği kavramasına yardım etmiş hiç değilse.

— Ama aradığını bulamadığı için bir daha mutlu olamadı Belkiya, dedi Şahmeran.

— Olsun, dedi Camsap, çıkış yolu olmayan serüvenlerin boyunduruğundan kurtarmış ya kendisini. Siz de Şahmeranım, siz de benim kendi cinsime dönmeme izin verseydiniz...

— Benim yanımda daha mutlu olduğunu anlarsan?

— Dönerim, dedi Camsap. Bu söz üstüne ifritler hep birlikte gelip tahtın yanında diz çöktüler.

— Bırakınız Şahımız, dediler bir ağızdan. Bırakınız da gitsin. Yalvarırız size.

— İfritlerime en büyük kötülüğü yaptın, dedi Şahmeran sert bir sesle. Acımayı, bağışlamayı öğrettin onlara. Kararlılıklarını sarstın. Ama şunu unutma ki onları ele verirsen...

— Niçin vereyim? diye sordu Camsap.

— Sen vermezsin; verdirirler, dedi Şahmeran. Hak ararken dağlarda vurulanlar vardır bu ifritlerin içlerinde, namus yüzünden dağlara çıkmış olanlar...

Ödül için, para için, armağan için onları ele verecek olursan...

— Vermem, dedi Camsap.

— Seni serbest bırakacağım, dedi Şahmeran. Zorla tutmanın yararı yok, biliyorum. Yalnız bana hamama gitmeyeceğin üstüne and içeceksin.

— Peki ama neden? dedi Camsap.

— Çünkü bizim sonumuz olur bu. Bir de Belkiya'nın hikâyesini sonuna kadar dinleyeceksin. Bu kere devlet tutkusu, din aşkı, savaşma hırsı, yaşama kaygısı değil konumuz, Cihan Şah'ın katışıksız sevgi ardında koşuşu.

Cihan Şah'ın çıkmaza girişi

Dinle:

Belkiya'ya Çin ülkesinde evinin kapısını açan ilk kişi Gülistan padişahı Tahur Şah'ın oğlu Cihan Şah oldu. Yol yorgununa yemek çıkarttı, içki sundu. Belkiya ona kendi başından geçenleri anlattı. Oda sıcaktı, yemekler güzeldi. Böyle tehlikeli serüvenler atlatmış yorgun bir yolcu için mutluluk bu değildi de neydi? Yeme içme boldu, Cihan Şah, konuksever bir dosttu. Konuşması hoştu. Kendi serüvenini anlattı o da:

Gülistan Ülkesi'nin şahı olan Tahur Şah'ın biricik oğluymuş. Babası genç yaşta tahtına oturtmuş onu.

Cihan Şah, adamlarıyla ava çıktı bir gün. Kırlarda, ormanda nice yol aldıktan sonra bir geyik gördüler. Geyiğin incecik boynuzları, dostça bakan gözleri vardı. Onun ardından gittiler ve baktılar ki yerlerinden epeyce uzaklaşmışlar. Hız ve yorgunluk, askerlerin çoğunu sersemletmişti, hayvanlar sakatlanmıştı. İşte geyik o sırada can korkusu ile suya attı kendini, yüzmeye davrandı. Cihan Şah'la adamları da, peşinden atladılar. Geyik vurmanın başa ne belalar getireceğini bilmezlerdi ve evine konuk gelen yoksul velinin hikâyesini:

"Velilerden birisinin evine konuk geldi. Evinde yiyecek dahi bulunmadı. Mubarek başın aşağı duttı, gönlü içinde eyitti: 'Allahım, evime konuk geldi, rızıkların sen ver!' dedi. Hemin saat dağda yürürken bir geyiceğe hitap geldi ki: 'Ya geyicek! Filân dostumuzun evine konuk geldi, hazır yiyeceği dahi bulunmadı. Tez, var eriş, seni boğazlasın, anlara yedirsün!' dedi Allah Tealâ.

Filhal ol geyicek ol aradan öyle seğirtti kim gök tere battı. Geldi ol velinin kapsı önünde durdı. Boyuncuğun uzattı, 'Boğazlan beni!' deyu işaret eyledi. Ol veli bunı gördi, ağlamak duttı, zari zari ağladı. Şol kadar ağladı ki görmeğe gelenler bunu esirgediler:

— Ne kati ağladun, ey Tanrı dostı? dediler.

Eyitti:

— Nice ağlamayım, ey yarenler, hacetüm kabul oldı!.. Hak Tealâ diledügüm verdi. Kişinün haceti kabul olmak, ne dilerse verilmek, hod fir'avniyet sıfatıdur! dedi.

Tazarru' dahi ziyade kıldı. Şol kadar ağladı ki ol görmeğe gelenler bunu esirgediler. Eyittiler:

— Ey Tanrı dostı! Bize nesne gerekmez, heman senün duan gerek. Buyur bu geyicek gine gitsün! dediler.

Geyiceğe buyurdı, iki gözün öpti:

— Ey Mevlâmın geyiceği, dur, gine git! dedi.

Durdı, gitti."

Cihan Şah, işbu yorgun geyiceği kesekoydu. Bir fırtınadır koptu. Dalgalar dağ gibi yükseldi. Denizin balçıkla sıvandığını gören Tahur Şah, vezir Haccac'ı çağırıp remil attırdı. Anladı ki oğlu sağdır, ama günah işlemiştir ve kolay kolay geri dönemeyecektir. Rüzgâr, yolunu şaşırtacaktır.

Cihan Şah'la askerleri, yedi gün yedi gece, uğuldayan rüzgâra kulak verdiler. Sonunda rüzgâr dindi, hafif bir esinti çıktı, salı itelemeye başladı. Cezalarını çekmişler miydi? Karaya varınca hemen geyiği kızarttılar, etini yiyip açlıklarını giderdiler. Güzel başını, açık duran gözlerini bir ağacın dibine fırlattılar. Sonra sordular. Neredeydiler? Silahlarını alıp bulundukları yeri dolanmaya koyuldular.

Ansızın karşılarına insana hiç benzemeyen biri çıktı. İki gözlü, tek kollu, tek kulaklı biriydi bu. Göz açıp kapayana kadar bu yaratıklar çoğaldılar. Yabancı seslerle ıslık çalarak çevrelerine doluşuyorlardı. Cihan Şah'la adamları kaçmaktan başka çıkar yol bulamadılar. Biraz sonra yağmur yine başladı. Rüzgâr delicesine esiyordu. Kum tepeleri yıkılıp gitmiş, küller uçuşmuş; yağmur, akan kanları yıkamıştı.

Altıncı gün hava kaldı. Ve Cihan Şah'la adamları uzakta beyaz mermerden bir kale gördüler; kapılarına demir vurulmuştu.

— Kalenin içi boştu, dedi Cihan Şah. Yanından billur gibi

sular akıyordu gölgesiz. Adımlarım beni ödağacından yapılma, değerli taşlarla süslü tahta sürükledi. Adamlarım da yanımda yerlerini aldılar. Bir süre sustuk, şaşkınlıktan konuşacak halde değildik zaten. Sonra ufak gürültüler, tıkırtılar, konuşmalar çalındı kulağıma. Yaklaşan adımlar, binlerce ayak sesi duydum. Maymunlar geldiler, eteğimi öptüler, bana ve adamlarıma türlü türlü yemişler sundular. Biraz sonra katır kadar büyük o sekiz köpek geldi. Eyerleri kusursuzdu. Köpeklere bindik. Gizli bir çekime uymuş gibiydik. Bir dağa vurduk. Tepedeki kocaman taş, daha uzaktan gözümüzü alıyor, içimizi ürküntüyle dolduruyordu. Baktık, okuduk. Taşın üstündeki yazı şöyle diyordu:

— Ey insanoğlu! Ben de bir zamanlar senin gibi rüzgâra binip dünyayı dolaşmıştım. Günün birinde buraya düştü yolum ve anladım ki bu maymunlar da vaktiyle, senle ben gibi insandılar. Ama her türlü rezilliği, fitneciliği edinmişlerdi zamanla. Tanrı onlara bir peygamber gönderdi, doğru yolu gösterdi, ama onlar peygamberi de kesip şehit ettiler, etini yediler. O zaman Tanrı, yaptığı yanlışlığı anladı, onları asıllarına döndürdü, maymun yaptı. O yüzden insanlara bağlıdırlar hâlâ. Yani sana hiçbir kötülükleri dokunmaz. Onlara şah ol. Cezalarını çektiler; yeniden erince varmalarına yardım et. Zaten istesen de gidemezsin buralardan. Bu ülkenin batısında ancak yedi yılda aşılabilir engin bir deniz vardır. Doğusu ateş diyarıdır; yanardağlarla, dağların toprağından yaratılmış korkunç yaratıklarla doludur. Kuzeyde, Karıncaların Ülkesi uzanır. Bildiğimiz evcil, iyi yürekli karıncaların akıllı bir soyudur bunlar; köpek büyüklüğündedirler ve insanı paramparça edip öc alırlar. Bu maymunların asıl düşmanı olan gulyabaniler ise güneyde otururlar. Sık sık saldırırlar Maymunlar Ülkesi'ne. Bir türlü insan katına yükselemedikleri için hınçlıdırlar. Ancak insanoğlu ürkütebilir onları. Sen, maymunlara hükümdarlık edersen, bu sorun da kendiliğinden çözümlenmiş olur.

Cihan Şah, o günü, yazıyı okuduğu o anı yaşıyormuşçasına kara bir kederle sarsıldı, başını elleri arasına aldı.

Cihan Şah'ın kurtuluşu ve paranın oyunu

Dinle:

— İster istemez yazgıma boyun eğdim, diye devam etmiş Cihan Şah. Orada kalmak zorundaydım: zaten maymunlar kaçmamıza engel olabilmek için salımızı parçalamışlardı. İlkbaharı bekledim. Biliyordum ki baharda yeniden doğar insanoğlu, doğanın içinde yerini alır ve Zülkarneyn'in içtiği bengisuyla esrik, güçlükleri alteder. Ama bu arada boş durmadım elbet. Yönettiğim ülkenin köylerini, kentlerini karış karış gezdim. Kurtuluş yolunu aradım. Maymunlar Ülkesi'nden kaçış yoktu, dört yan tehlikelerle, ölümle kuşatılmıştı. Yalnız, Karıncalar Ülkesi'ni aşmak biraz daha kolaydı belki. Şunu söyleyeyim ki Maymunlar Ülkesi cennetten farksızdı. Maymunlar beni hoşnut edebilmek için ellerinden geleni ardlarına koymuyorlardı. Ben de kaç kereler onları gulyabanilerin saldırılarından korumuştum. Ama insan kendi yurdunu, kendi cinsini, kendi kalabalığını, kendi sokağını arar, ben de bir an önce baba ocağıma, kendi ülkeme dönmeye can atıyordum.

Bahar gelmişti. Cihan Şah, bunu kutlamak için bütün maymunları biraraya topladı, sınıra yakın bir suyun başında bir şenlik düzenlendi. Ateşler yakıldı; kebaplar pişirildi. Ve şarap, su gibi aktı. Maymunlar iyice esriktiler. Cihan Şah gizlice topladı adamlarını, Yanardağlar Ülkesi ile Karıncalar Ülkesi arasında bir seçme yapmalarını istedi. Yanardağlar Ülkesi'nden geçmekle tehlikenin ağzına hep birlikte atılacaklardı. Oysa Karıncalar Ülkesi'nde savaşma olanağı vardı, hiç değilse üç-beş kişi kurtulabilirdi, sağ çıkabilirdi. Karıncalar Ülkesi'ni seçtiler. Maymunlar, otların arasına yatmış, sızmışlardı. Hemen yola çıkıldı. Atlar rüzgâr gibi gidiyorlardı.

— Karıncalar Ülkesi'ne vardığımızda güneş doğmak üzereydi, dedi Cihan Şah. Her yere bir dinginlik, baharın kokusu sinmişti. Ansızın nereden geldiğini anlayamadığımız korkunç bir gürültü duyduk. Köpek büyüklüğünde karıncalar, damlardan, ağaç tepelerinden, yerlerdeki oyuklardan, tepelerden kopup geliyorlardı. Binlerce, yüz binlerce karıncaydılar. Sivri dişleriyle kollarımızı, bacaklarımızı, kulaklarımızı koparmaya çalışıyorlardı. Bir düş görüyorduk sanki: yürüyemiyorduk, kaçamıyorduk, sesimiz kilitlenip kalıyordu boğazımızda. Arkadaşlarımdan bir çoğunun parçalanışı, yiyilişini gördüm. Koparılmış burunlarından, oyuk gözlerinden içeri mavi, siyah sinekler girip çıkıyordu.

Biz, birkaç kişi, deliler gibi koşmaya başladık, kan deresinin üstünden atladık. Önümüzde düz, kimsesiz yollar uzanıyordu. Ne kadar koştuk bilmiyorum. Sonunda karşımıza büyük bir kent çıktı. Işıklar içindeydi. Ne yazık ki aradan geçen büyük bir ırmak oraya gitmemize engel oldu. Çaresizlik içinde beklemeye başladık. Bu su seddi nereden geçit verirdi ki! Suların sesinden başka ses yoktu, çıt çıkmıyordu.

Ansızın suyun karşı kıyısında bir ihtiyar belirdi:

— Yorulmayın boşuna, dedi, bu ırmağın geçidi yoktur. Geceyi orada geçirin, sabah su açılır, geçersiniz.

Gerçekten de sular çekildi ertesi gün. Cihan Şah yürüyerek girdi kente. Ve gördü ki her yer kapalı; sokaklarda bir ayak sesi bile yok. Mahalle aralarına vurdu. Açık bir kapıdan içeri baktı: ev sahibi, karısı çocuklarıyla yemek yiyordu. Cihan Şah, onlara bu ülkenin adını, milletini sordu. Şu karşılığı aldı:

— Biz Musa kavmindeniz. Bu kentin adı da Nehrevan'dır. Buyur, otur soframıza.

Cihan Şah, ev sahibinden her yerin neden kapalı olduğunu sordu ve öğrendi ki o gün Cumartesidir. Bir zamanlar bu kent halkına Cumartesi günleri balık tutmamaları buyurulmuş imiş. Ama onlar bu buyruğa karşı gelmişler. Cuma akşamından ağları ırmağa atar, Pazar sabahı toplar, böylelikle yorulmadan bolca balık yakalamış olurlar imiş. Tanrı bu hileyi sezmiş ve o günden sonra ırmağı altı gün akıtır, Cumartesileri kurutur olmuş. Millet ağlarını Cuma gününden toplar imiş.

— O gece adamın konuğu oldum, ertesi gün beni çarşının içindeki dükkânına götürdü. Çevreme toplananlara başımdan geçenleri teker teker anlattım. Ülkeme nasıl dönebileceğimi sordum. İki yılda bir Yemen diyarından gelen kervanı beklememi salık verdiler. Meğer bu kavmin aklı ticaretten başka şeye ermezmiş. Yemen'den gelen kervan bunlara mal getirir, sonra mal alıp gidermiş. Şaşırmıştım doğrusu. Biz böyle kendi aramızda söyleşe duralım çarşı çığırtkanının sesi duyuldu:

— Bin altınla güzel bir cariye kazanmak isteyen yanıma gelsin, diye bağırıyordu.

Kimse yanaşmadı. Ben hemen gidip sordum. Çığırtkan, beni bir tüccarın dükkânına götürdü. Söylediğini yaparsam tüccar, bin altınla güzel bir cariye verecekti bana. Hemen kabul ettim. Nicedir güzel bir kadına el sürmemiştim, param da yoktu. Tüccar, beni o gece konağına götürdü. Su zambakları kadar beyaz bir cariyeyle zifafa koydu. Sabah da bin altın saydı avucuma. Sonra yola düzüldük.

Yedi saatte bir dağın eteğine vardık. Tüccar, altımızdaki deveyi o saat boğazladı, karnını yardı, sonra konuştu:

— Yapacağın iş budur! Devenin karnına girip saklanacaksın. Buralarda gayetle iri kartal kuşları vardır; biraz sonra gelip devenin leşini kaldırırlar. Seni alıp havanın içinden geçirirler. Konduğunu duyunca dışarı çıkarsın; kartallar, insanoğlu görünce kaçarlar, hiç korkun olmasın! Bizim millet mücevherini, altınını dağda saklar, mağaraya gömer. Sen bulduğun mücevherleri aşağı bana atacaksın. Sonra yardım ederim; aşağı inersin. İniş, çıkıştan daha kolaydır her zaman.

Korkmuştum, ama verdiğim sözü hatırlayınca hemen devenin karnına girdim. Gözlerimi yumdum. Kartallar yükseldikçe yüreğim daraldı. Sonunda beni bir dağın doruğuna bıraktılar. Havaya çıktım, bulduğum değerli taşların hepsini aşağı attım. Tüccar; geceleri yıldız gibi dağ başlarında yanan yakutları, samanyoluna dizilen altınları torbasına doldurduktan sonra güldü, beni yapayalnız bırakıp gitti.

Çevresi korkunç uçurumlarla kuşatılmış bir doruktaydım. Çok geçmez, yırtıcı kuşlara yem olurdum. Ne kadar dik olursa olsun, bir uçurumda bahtımı denemek, yazgıma boyun

eğmemek zorundaydım. Gözü kapalı ölüme bırakamazdım kendimi. Bir yamaçtan aşağı koyverdim gövdemi. İrili ufaklı taşlar ellerime, göğsüme, yüzüme girdi. Ayalarını yüzüldü. Dizlerim kan içinde kaldı. İniş kolaydı ama hızı bir başkaydı. O koca dağ da benimle iniyordu sanki. Durdurulmaz bir akış içindeydim. Sonra ayaklarım toprağa değdi. Kalktım. Elbisemi yırttım, kuşağımı ikiye böldüm. Yüzülmüş ayalarımın üstüne sıkı sıkı bağladım. Kan ve bulantı kesildi biraz sonra. Su sesleri, kuş sesleri ve alaca renklerin geldiği yöne doğru ilerledim sürüne sürüne. Ve nereye gelmiştim ey Belkiya! Kuşların Tekkesi'ne...

Cihan Şah ile Gevherengin

Dinle:

— Köy kahvelerinde bilge ihtiyarların gençlere anlattıkları bir aşk hikâyesidir bu, dedi Cihan Şah. Köylüler Gevherengin'le benim resimlerimize, güvercinlere, Zümrüdüanka'ya sevgiyle bakarlar. Her yıl, topluluğa yeni katılan delikanlılar, yüzleri pembeleşerek dinler bizim hikâyemizi. Evet böylece kavuştuk ölümsüzlüğe. Kurt sesleriyle dolu kış gecelerinde, kenar köşe hanlarda yolcuların içlerine su serptik.

Cihan Şah'ı Kuşlar Tekkesi'nde Şah Mürg karşılamış. Süleyman Peygamber burayı kuşların tekkesi etmişmiş, her hafta kuşlar orada toplanırlar imiş. Şah Mürg, Cihan Şah'a köşkü gezdirmiş, onu ağırlamış. Akşam olunca, kuşların toplantısına gideceğini söylemiş ve köşkün anahtarlarını ona bırakmış. Her yeri dolaşmasını, yalnız demir kapıyı açmamasını öğütleyip gitmiş.

— İhtiyar gidince canım çok sıkılmıştı, dedi Cihan Şah. Bütün odaları dolaşmıştım. Bir o demir kapı kalmıştı açılmadık. İnsanoğlu kapalı bir kapı görür de açmazlık edebilir mi ey Belkiya? Ne ettimse ettim, o kapıyı açtım. Birdenbire bir havuzun başındaydım. Batan güneş, suda kızgın bir iz bırakmıştı. Gökte üç beyaz güvercin dolanıyordu. Sonunda, yumuşak halkalar çizerek suyun kıyısına indiler. Hava, onların kanat sesiyle doluydu. Dalgın dalgın bakınıyordum ki onlar tüylerinden soyundular, kanatlarını usulca çıkardılar ve kız oldular. Hepsi birbirinden güzeldi, ama en güzelleri en küçükleriydi: Gevherengin. Yüreğim göğsümden fırlayacaktı sanki; su açıldı: bayılmışım.

Ayıldığımda, başımda Şah Mürg'ü gördüm. Havuzu kuşatan taşlarda güvercinlerden bir iz bile kalmamıştı. Sanki sudaki kırmızılığa karışıp gitmişlerdi. Şah Mürg'e başımdan geçeni anlattım, sözümü tutmadığım için özür diledim. Meğer bunlar periler padişahının kızlarıymış ve her yıl bu havuza gelir yıkanırlarmış bir kere, sonra yurtlarına dönerlermiş.

Gelecek yıla kadar bekleyecektim. Elden ne gelirdi ki?

— Küçüğün kanatlarını alır saklarsın, demişti Şah Mürg. O zaman bir yere gidemez, sana varmak zorunda kalır. Ben de araya girer gönlünü alırım onun.

İhtiyar, bana çok acımıştı demek.

O bir yıl, gözümü açıp kapayana kadar geçti. Yalnız kızların havuz başına gelcekleri saat yaklaştıkça günler de uzamaya başladı. Şah Mürg'den bunun sevda demek olduğunu öğrendim. Sonunda yine bir akşam saati, bahçede pusuya girmiş beklerken kanat sesleri duydum. Güvercinler havada göründüler; yine yumuşak halkalar çizerek havuz başına indiler. Yıkandılar uzun uzun. Ben bu arada gizlendiğim yerden çıkmış, küçüğün giysilerini kaptığım gibi uzaklaşmıştım. Ablaları, Gevherengin'in kanatlarını, tüylerini boşuna aradılar. Sonunda umut kesip kanat çırpa çırpa uzaklaştılar. Gevherengin yere çöküp ağlamaya başladı. Aldı Gevherengin:

Vurur iken tüylerimin sevinci
Işık gibi deresine dağına
Vurdu beni kader denen o avcı
Yaman düştüm bir zalimin ağına

Gevherengin, Cihan Şah'tan kanatlarını istedi. Aldı Cihan Şah:

Bana zalim deme ey yüzü mahım
Âşıkınım perişanım tel telim
Sen de ver gönlünü elinde elim
Gel güzel gidelim sevgi bağına

Bana zalim deme zalim kölenim
Aşkı muhabbeti baştan bilenim
Dünya ve ahrette bile olalım
Gel güzel gidelim sevgi bağına

İhtiyarın yanına vardılar, nikâh kıydırdılar. Cihan Şah, düğünü kendi yurdunda kutlamak istiyordu. Kanatları verdi Gevherengin'e. O kuş giysilerine bürünürken, gitti Şah Mürg'ün elini öptü.

— Beni iyi dinle oğul, dedi Şah Mürg. Yurduna vardıktan sonra hemen al Gevherengin'in kanatlarını, bir daha da ona geri verme. Hadi yolunuz açık olsun!

Peri kızıyla Cihan Şah, uça uça Gülistan Ülkesi'ne vardılar. Tahur Şah, büyük bir törenle karşıladı oğlunu. Birkaç gün sonra da düğün yapıldı. Ülkenin dört bir yanından çengiler, ateşbazlar, hokkabazlar çağırıldı. Pehlivanlar güreş tutup bilek büktüler, falcılar suya bakıp muştu okudular.

Bir yaz gecesiydi. Gökte dizi dizi yıldızlar duruyor, ışık Gevherengin'in gözlerinde yansıyordu. Mutluydular. Yalnız kalmışlardı. Cihan Şah, karısına sarıldı; beyaz döşeğe birlikte uzandılar. Sonra yıldızlar bir bir söndü. Cihan Şah uyandığında gün ağarıyordu. Döndü, Gevherengin yerinde yoktu! O zaman başına geleni anladı. Sevincinden, kanatları gizlemeyi unutmuştu. Pencere açıktı. Hemen kalkıp pencereden baktı. Karşı damda bembeyaz bir güvercin duruyordu:

— Sana bir çift sözüm var ey Cihan Şah, diye dile geldi Gevherengin. Beni hile ile kendine âşık ettin, kendi cinsimden ayırdın. Sen de benim hilemi bağışla. Kanatlarımı takındım; doğru baba ocağıma dönüyorun. Beni gerçekten seviyorsan, dağ deniz demez ardıma düşersin. Gevherengin Kalesi'ne varırsın. Gerçek sevdanın yolu yokuştur, unutma.

Sözünü bitirdikten sonra kanat çırpıp uzaklaştı. Cihan Şah, suyun açılışını gördü önünde, düştü bayıldı. Ayıldığında babası, anası, saray adamları duruyorlardı çevresinde. Tahur Şah, oğluna oracıkta söz verdi. Gevherengin Kalesi'nin nerede olduğunu ne yapıp yapıp öğrenecekti.

Ertesi gün ülkenin her yanına çığırtkanlar yolladı. Tüccarlar, yolcular, bilginler saraya çağrıldı. Ama hiç kimse Gevherengin Kalesi'nin yolunu bilmiyordu. Aylar geçti. Tahur Şah oğlunu bir daha yitirme kaygısı içindeydi. Sarayda her gece eğlenti vardı. Cihan Şah'ı hoşnut etmek için yüzlerce cariye görevlendirilmişti. Ama Cihan Şah, Gevherengin'i bir türlü unutamadı.

O sırada komşu hükümdarlardan biri, Gülistan Ülkesi'ne savaş açmıştı. Cihan Şah, ordusunun başına geçti ve düşmanı darmadağın etti. Sonra bir kolayını bulup askerlerinden kaçtı. At üstünde Gevherengin Kalesi'ne doğru yola çıktı.

— Önce Bağdat kentine gittim, dedi Cihan Şah. Herkeslere sordum orada; Gevherengin Kalesi'ni bilen çıkmadı. Oradan Nehrevan'a geldim. İnsanoğlu, yürüdükçe, yeryüzünde kendisine kurulan tuzakları bir bir atladıkça daha bir akıllı, dayanıklı olur ey Belkiya! Ben de yürüdükçe adımlarım açıldı, yolum düzleşti; kafamdaki bulanık tasarı ansızın ışıdı, gerçekleşti: Evet, bu kere de ben kullanacaktım parayı. Tüccarı oyuna getirecektim. Şah Mürg'ün tekkesine giden yol, bu oyundan geçiyordu.

Hemen çarşı çığırtkanını buldum. Tüccarın yanına vardım. Devenin karnına girdim, dağın doruğuna çıktım. Ama artık korku yoktu içimde; yitirecek hiçbir şeyim yoktu ki... Kayalıklardan parçalana yuvarlana inerken yaralarımın acısını bile duymuyordum.

Sonunda Şah Mürg karşımdaydı! Ayaklarına kapandım kutlu ihtiyarın. Toyluk edip kanatları açıkta koyduğumu söyledim. Gevherengin Kalesi'nin yerini sordum.

— Oğlum Cihan Şah, dedi. Delikanlılık taşınır yük değil bilirim. Bak, toyluğunla hem kendini hem de beni yıktın. Sen mutsuz oldun, benim tekkemin düzeni bozuldu. Peri kızları o günden sonra bir daha buraya ayak basmadılar. Yerlerini de kimse bilmiyor. Tek umudum Zümrüdanka'da. Bir iki gün sonra toplantımız var. Bekle, bir de ona soralım.

Zümrüdanka'yı masallardan bilirdim, görür görmez tanıdım. Beni kaleye götürmesi için yalvardım yakardım. O da acıdı

bana. Yalnız, perilerden korkarmış; ancak kalenin karşısındaki Billûr Dağı'na kadar götürebilirmiş beni. Ne kadar söz söyledi-yem, onu perilere karşı koruyacağımı ne kadar anlattıysam da kâr etmedi. Son durak Billûr Dağı'ydı.

Şah Mürg'ün duasını alarak yola çıktık. Yolda Zümrüdanka'ya bakıyordum. Masallardakinden daha güzeldi. Yeşili allıydı. Bileklerinde kara halhalları vardı. Gözleri zümrüttü. Onu ekmek ve suyla besledim. Başını sevdim. İnadından vazgeçti, bir dağ daha öteye götürdü beni. Karşımızda ışıl ışıl bir kale duruyordu. Gevherengin'in gözlerinden almıştı sanki rengini.

Zümrüdanka'yla vedalaştık. Koşa koşa kaleye doru gidiyordum. Altından, gümüşten ışıklar gözlerimi alıyordu. Ansızın periler çıktı karşıma. Beni yakalayıp mapushaneye götürdüler. Günlerce orada kaldım. Herşeye göğüs gerdim: alaya, horlanmaya, işkenceye. Ama sonunda peri padişahının huzuruna götürüldüm.

Padişah, hikâyemizi biliyordu. Benim kızına olan bağlılığıma, sevgimin büyüklüğüne saygı duyduğunu söyledi. Ben de ona başımdan geçenleri anlattım. Gevherengin geldi biraz sonra. Birbirimize kavuştuk. Meğer o, benim ardından geleceğimi biliyormuş, o da unutamamış beni. İnsanoğlunun mutluluğu tam olur mu hiç ey Belkiya! Bizi de zorlu bir yazgı bekliyordu. Gevherengin Kalesi'nde ben uzun süre duramıyordum, baba ocağım gözümde tütmeye başlıyordu. Gülistan Ülkesi'nde de Gevherengin yabancılık çekiyordu. Neden sonra benimle yurduma temelli gelmeyi kabul etti. Uçan ifritlerin taşıyıcılığında yola çıktık. Rüzgâr ayaklarımızın altından kayıyordu, peri padişahının kanatlı ifritleri öyle hızlı uçuyorlardı ki. Kısa bir süre sonra yurdum göründü. O zaman biraz mola vermek düştü aklıma. Yorgunduk, açtık. Ben hemen ateş yakmak için odun parçaları toplamaya koştum. İfritler, dalgın dalgın oturuyorlar, kimbilir ne düşler görüyorlardı... Derken, nereden çıktığını anlayamadığım bir kurt sürüsü gördüm karşımda. Sivri dişleri, tez bacaklarıyla yanımdan geçip gittiler. Deliler gibi peşlerinden koşmaya başladım. Kervanın oraya vardım ki ne göreyim!

Gevherengin, bin parça olmuş. Her yanı bir yere dağılmış. Beyaz peçesi kana bulanmış: bir o kalmış Gevherengin'den. Periler, Gevherengin Kalesi'ne döndüler, kara haberi götürdüler. "Karasevda acısı hiçbir acıya benzemez," demiş Periler Padişahı. "Kızımın kanını ben helal ettim Cihan Şah'a," demiş, "Tanrı da onu bağışlasın."

Ama ben kendimi bağışlamadım, ona bu kubbeli mezarı yaptım kendi ellerimle. Yanına kendi mezarımı da kazdım. Ölüm gelip beni de alıncaya kadar ayrılmayacağım yanından.

Cihan Şah susmuş, gözlerini yerdeki çukura dikmişti.

— Çok acı çekmişsiniz, dedi Belkiya. Gelin de insanların yanına dönelim birlikte.

— Ben kendimi öldürmeye bile kalkışmadım ey Belkiya, dedi Cihan Şah, ki bu erince kavuşmak olurdu. Cezamı sonuna kadar çekeceğim, hiç ayrılmayacağım buradan. Rüzgârla, toprakla dost oldum zamanla; derdimi anlıyorlar. Birazdan Hızır İlyas gelir. Götürür seni tanışlarının arasına.

Ve Hızır İlyas, Belkiya'nın elini tuttu ve onu Mısır'a, sarayının önüne bıraktı.

Camsap soruyor

Şahmeran soluk soluğa kalmıştı. Sonunu bir an önce getirmek için çok hızlı anlatmıştı Cihan Şah'ın hikâyesini. Karar vermişti artık, bu gece yurduna yollayacaktı Camsap'ı.

— İşte, dedi, Belkiya'nın serüvenleri burada biter.

— Belkiya mutlu oldu mu? diye sordu Camsap. Kardeşine, tahtına, tacına, tanışlarına kavuşunca mutlu oldu mu?

— Olamadı, dedi Şahmeran. Tacı, tahtı geri almadı kardeşinden, tanışlarını görmek istemedi. Onları görür görmez kavuşamadığı dost düşmüştü aklına. Bir tapınağa sığındı, Cihan Şah gibi o da sonunu beklemeye başladı.

— Belkiya'nın hikâyesini bana neden anlattığınızı biliyorum Şahmeranım, dedi Camsap. Ama benim size olan sevgim bambaşka. Öyle derin şeylere aklım ermez benim, o yüzden de sonuna kadar bağlı kalabilirim size. Size bağlı kalmak, beni mutlu etmeye yetecektir, göreceksiniz.

— Ne olursa olsun, dedi Şahmeran. Canımın bitmesine sen sebep olma. Al sana yeterince altın, mücevher... Hayatının sonuna kadar kimseye avuç açmazsın. Bir daha ödül peşinde koşmazsın. Bana ihanet etme olanağın azalmış olur böylelikle. Bir de... unutma, hamama gitmeyeceksin.

Camsap, yeniden and içti.

Şahmeran, ayrılışı çabuklaştırmak istiyordu. Hemen ifritlerinden birini çağırdı, Camsap'a çıkış yolunu göstermesini söyledi, sonra:

— Hadi, dedi, kararımı değiştirmeden, çabuk git buradan.

İfritler, Şahlarının ağladığını ilk kere görüyorlardı:

— Beni yalnız bırakın, dedi Şahmeran.

Camsap'ın zaman içinden dönüşü

Ve Camsap eşikten içeri adımını attı. Anası sedire oturmuş, camdan dışarıyı gözlüyordu. Camsap'ı görünce şaşkınlıktan dili tutuldu, sevincinden çılgına döndü.

— A oğlum, a benim canım oğlum, nerelerdeydin? diye sordu ona. Bir yandan da oğlunun yanaklarını, gözlerini öpüyordu.

Camsap, bu soruyu ustalıkla geçiştirdi, yalanın erdemine sığındı. Sonra sordu, ağız aradı:

— Kaç yıl oldu ölüm haberimi alalı ana?

— Tam iki yıl. Arkadaşların seni kaplanların yediğini söylediler. Öldün biliyorduk hepimiz. Yas tuttuk, ağıt yaktık.

— Arkadaşlarım nasıllar peki? diye sordu Camsap.

— Hepsi büyük tüccar oldular oğul. Beni ne zaman görseler para ya da erzak verip yardımda bulunuyorlar, eksik olmasınlar.

— Var git ana, dedi Camsap. Git onlara, "Camsap döndü, sizi görmek istiyor," de.

Camsap'ın arkadaşları haberi alınca şaşkına döndüler. Hükümdar Keyhüsrev duyacak olursa idam edilirlerdi. Mallarının yarısını gözden çıkardılar. Camsap'ın gönlünü almaya, affını istemeye karar verdiler.

Camsap, onları bağışladı; hileyle, ihanetle kazanılmış paralarına el sürmedi. Nerede olduğuna ilişkin soruları da suskunlukla karşıladı. Ondan sonra hep sustu. Eve kapandı. Şahmeran'ın sırrını ağzımdan kaçırırım diye kahveye bile çıkmaz oldu. Ve büyük sırrın yükünü yüreğinde taşıdı ve ona ihanet etmedi.

Arasıra, süt ve bal ülkesinde geçen günlerini anıyor, orada şimdikinden çok daha mutlu olduğunu anlıyordu. Ne var ki kocamış anasını bir daha yalnız bırakamazdı artık.

467 yılıydı.

Şahmeran'ın uyanışı

Babil kralı Keyhüsrev hastaydı. Kırmızı yaralar gün geçtikçe azıyor, bütün bedenini kaplıyordu. Kaç genç kızın, körpecik dulun, tutsakların, cariyelerin ve ortalıkta gezinen gariplerin kanını içmeye alışmış bedeni, o kanları geri püskürüyordu şimdi. Sihirbaz vezir Şehmur bu derdin devasını biliyordu: bütün günahları eritecek kadar temiz ve yaman, bembeyaz ve katışıksız Şahmeran'ın eti. Şehmur çıktı hükümdarın huzuruna, Şahmeran'ın etini istedi. Biliyordu ki halktan biri mutlaka görmüş olur Şahmeran'ı. Ve Şahmeran'ı gören insanoğlunun belden aşağısı gümüş pullarla kaplıdır. Başka insanlar göremezler bu lekeleri, beden, koruyucu bir özsuyla gizler onları. Lekelerin ortaya çıkması için işbu insanın hamamda yıkanması gerekir.

Sokaklar, bir anda çığırtkanlarla doldu. Hükümdarın buyruğunu bildiriyorlardı halka. Herkes hamama gidecek, gitmeyenler zorla götürüleceklerdi. Hamamcılar bedava yıkayacaklardı kent halkını. Ülkeler Kralı'nın buyruğuna karşı gelenlerin sonu idamdı. Camsap korku içindeydi. Gizlenecek bir yer arıyordu. Gelgelelim tek güvenli yer kalmamıştı kentte. Hükümdarın adamları doldurmuştu sokakları. Herkesi zorla hamama sürüklüyor, çıplak bedenini inceliyorlardı kahkahalar arasında. Halk horlanmıştı, incinmişti. Ama kimsenin birbirini kayıracak ya da gizleyecek hali yoktu. Korku sarmıştı Adana'yı.

Ve hükümdarın adamları Camsap'ı açlıktan ve korkudan yarı bitkin bir halde yakaladılar. Sürükleyerek hamama soktular, soydular, başından sıcak sular döktüler. Ve işte o an Camsap'ın

belden aşağısı gümüş pullarla kaplandı. Onu yaka paça hamamdan çıkarıp Keyhüsrev'in huzuruna götürdüler, istediği adamı bulmuşlardı sonunda.

Hükümdar, önce tatlılıkla yola getirmeye çalıştı Camsap'ı. Şahmeran'ın yerini söylerse dilediği kente vali olacaktı. Altına boğacaktı onu.

— Aman Hükümdarım, dedi Camsap. Ben nereden bilebilirim Şahmeran'ın yerini? Ben cahil, kaba saba bir köylüyüm. Adını bile ilk sizin ağzınızdan duyuyorum.

Hükümdar sonra zindanına attırdı Camsap'ı. İşkenceye yatırdı, bedenini kızgın demirlerle dağlattı, tırnaklarını söktürdü. Camsap, durmadan kanıyor ama ağzını bile açmıyordu.

— Bilmiyorum, diye inliyordu. Güzel Şahmeran'ın yerini nereden bileyim ben?

Sonunda, acıdan kapanmaya başlamış gözlerinin önünde kara başlıklı bir cellat belirdi.

— Al bu oğlanı darağacına götür, diyordu Hükümdarın sesi.

Sehpaya çıkana kadar dimdik durmaya çalıştı; boğazından ilmeği geçirdiler. Zavallı anası gözyaşları içinde yalvarıyordu. Son anda, "Ben söylemesem bile bulabilirler yerini!" diye düşündü içinden. "Hem kuyunun ağzını gösteririm yalnız, o da Şahmeran'ın yerini göstermek sayılmaz. Artık dayanamayacağım."

— Peki, dedi. Yürüyün dağlara çıkıyoruz. O an, ipleri çözüldü, bırakıldı.

Şehmur, askerleri de yanına alarak Camsap'ın ardından gitti. Sarp yamaçları bin güçlükle tırmandı Camsap. Alacakaranlıkta çıkan hafif esinti büsbütün sızlatıyordu yaralarını. Ama onlara aldırdığı yoktu. Ne yüzle bakacaktı Şahmeran'a?

Sonunda mağaraya vardılar. Biraz duraladı Camsap. Çevresine bakındı. Şahmeran, son anda kurtaramaz mıydı onu? Ama dağlardan, bir iki yırtıcı kuştan ve koyu karanlıktan başka hiçbir şey yoktu. Taşlar, üstlerine insanlar ilk kere basıyorlarmış gibi sızlanıyorlardı.

— İşte, dedi Camsap çaresizlik içinde. Mağaranın ağzı burasıdır.

Şehmur, tılsımlı sözcükler mırıldanmaya başlamıştı bile. Çok geçmeden tiz bir çığlık duyuldu, suların uğultusu yükseldi, kuyunun ağzı genişledi. Yüzü sımsıkı örtülü bir ifrit çıkageldi. Başındaki tepside Şahmeran duruyordu. Vezir, ona elini uzatacak oldu.

— Bırak beni! Dokunma, diye bağırdı Şahmeran. Yoksa seni sokarım. Bırakın da Camsap alsın beni.

Camsap, acıdan, utançtan yıkılmak üzereydi. Şahmeran'ın sesini duyunca dirildi biraz. Dizüstü çöktü:

— Bağışla beni Şahmeranım, diye ağladı. Bağışla beni. Senin yerini göstereceğime ölseydim keşke.

— İnsanoğlu dayanıksızdır, dönektir demedim mi sana? dedi Şahmeran. Hadi al beni şimdi.

Ve Camsap, Şahmeran'ı alıp koynuna soktu.

— Şahmeranım, dedi, galiba senden Keyhüsrev'in derdine derman isteyecekler.

— Biliyorum, dedi Şahmeran. Sen benim etimi o canavara yedirteceksin.

Camsap ağlıyordu:

— Seni öldüreceklerini gerçekten bilmiyordum Şahmeranım. Beni darağacına götürdüler. Korktum o zaman. Sana birşey yapamazlar diye düşündüm de gösterdim yerini.

— Doğru söylüyorsun, biliyorum, dedi Şahmeran. Korkma, ölümden korkmaya değmez. Hem ben kendim hazırladım ölümümü. Önce kaçıp mağaraya sığınmakla, yazgımı başkalarının eline bırakmakla, sonucu beklemekle, sonra da seni bağışlayıp salıvermekle. Kendim için üzülmüyorum inan. Ama ifritlerim bu gerçeği öğrenmeliler. Uyanıp kendi ellerine almalılar yazgılarını.

— Ben söylerim onlara Şahmeranım, dedi Camsap. Boynumun borcu olsun.

— Sana son bir öğüdüm var Camsap, dedi Şahmeran. Çünkü ben de çok sevdim seni. Beni öldürme işini sana verirlerse, sakın elini sürme bana, kanımı eline bulama. Öldükten sonra geniş bir çömleğin içine koysunlar beni. Üstüme temiz su koyup kaynatsınlar. Sonra sen diyeceklerimi yaparsın, Hükümdar hastalıktan kurtulur; sen kurtarmış olursun onu.

Bu Keyhüsrev nasılsa iki yıl sonra ölecektir aynı hastalıktan. Çünkü kaniçicidir o. Yoksul halkın tapınaklarındaki mallara el koymuş, gittiği her yere kan ve zulüm götürmüştür. O yüzden de kanda boğulacaktır.

Saraya yaklaşmışlardı. Vedalaştılar.

— Korkma, dedi Şahmeran. Dediklerimi dinle yalnız, ben seni yüreklendiririm.

Sonra, beyaz boynunu Şehmur'un ellerinin arasına uzattı.

Keyhüsrev buyurdu; tahtın önünde duran paha biçilmez tepsinin üstüne altın çanaklar dizildi. Kupaya en iyi şaraptan doldurduldu ve kupa şarabın sesiyle çınladı. Keyhüsrev, Camsap'a haber salmalarını, açlığını ve hastalığını gidermesi için Şahmeran'ın etini beklediğini söyledi.

Camsap ocağın başındaydı. Şahmeran'ın yeni yeni kaynamaya başlayan beyaz gövdesinin köpüklerini alıyor, suyu durmaksızın çoğaltıyordu gözyaşlarıyla. Köpüklü sudan bir şişeye doldurdu Şahmeran'ın öğüdü üstüne, sihirbaz vezir Şehmur'a yolladı. Bekledi. Gerçekten su durulaştı bir süre sonra. Kara kabarcıklar çömleğin kıyılarına çekildiler. Camsap yine uydu öğüde, ikinci sudan kendi içti. İçer içmez de bir değişikliğe uğradı bedeni. Çevresindeki eşyalar, biçimlerini, köşelerini, sivriliklerini ve renklerini yiğitçe ortaya koydular. Ve bakışlarına bir parlaklık geldi. İçi erince kavuştu.

Fokurdama sesleri arttı, bir uğultuya dönüştü. Buğunun arasından Şahmeran'ın güzel başı çıktı çıktı suyun üstüne:

— İlk gün beni yedir Hükümdara, diyerek dolandı bir süre, sonra dibe çöktü.

Uğultu durmaksızın artıyor, parçalar teker teker su yüzüne çıkıp hangi derde derman olduklarını söylüyorlardı. Sonra ateş kendiliğinden söndü. Camsap, parçaları bir heybeye doldurdu, Saraya koştu. Ve öğrendi ki vezir Şehmur ölmüş. Ve Camsap, Hükümdara ilk gün Şanmeran'ın başını yedirdi, ikinci gün gövdesini, üçüncü gün kuyruğunu. O süre içinde Hükümdar hiç tahtından kalkmadı, etleri didikleyip ağzına attı.

Dördüncü gün kaşıntı hafiflemişti. Keyhüsrev hamama gitti ve bol suyla yıkandı. Kabuklar düşmüş, yaralar sönmüştü. He-

men divan kuruldu Sarayda. Hükümdar, yeni doğmuş çocuklar kadar lekesiz ve beyaz bedenine güzel kokular sürmüştü; geldi ve konuştu:

— Değerli vezirlerim! Ey emirler ve ehl-i divan! Şu gördüğünüz genç, dünya hekimlerinin çaresini bulamadıkları derdimize derman buldu. Babası da kendisi gibi değerli bir bilginmiş. Bundan böyle, bilinsin ki Danyal oğlu Camsap, Sarayımızda oturacak ve kendini bilime verecektir. Yine bilinsin ki kentin en güzel kızı Âfitap'la nikâhlanacaktır. Düğün, Sarayda olacak; içkinin ve yemeğin hesabı aranmayacaktır.

Vezirler, memurlar ve devlet erkânı Camsap'ı aradılar: Yoktu.

Camsap, dağ yolunu yarılamıştı. Birazdan düşerlerdi ardına; vakit azdı. Cüppesiyle sarığını da çıkarıp attı. Hız ve hafiflik kazanmalıydı. Koştukça, kabuk bağlamaya başlayan yaraları taşlara değip sıyrılıp kanadıkça kini artıyordu. Sonunda deliler gibi koşmaya başladı. Ve dağa odun kesmeye çıkan köylüler, yalınayak dağa tırmanmaya çalışan bu delikanlının nereye gittiğini anlamak için duraladılar bir süre, ardından bakakaldılar.

Sonsöz

Görenler ve duyanlar; kahvelerde masal dinleyenler, onlar için yazanlar ve onlara okuyanlar, türkü çığırarak çalışanlar, eğlenmeye cambazhanelere gidenler; ateş yiyenler, sihirbazlar, beyaz kızları kesenler, yılanlar, kuşlar ve onları gözleyenler; Anadolu toprağında iri bir papatya gibi açılan çadırlarda tırnak kemirip hokkabaz seyreden, kemiksiz kızlara alkış tutan yoksul çocuklar; büyük kentlerin arka sokaklarında, bırakılmış arsalarda aynını yapanlar; bir alanda, güvercinlerin sektiği basamaklara çöküp işportacıların seslerine kulak verenler, cigara tüttürüp öylece bakanlar, şoförler, balıkçılar, işsizler, ırgatlar ve onların çocukları bilirler ki Şahmeran'ın her parçası aralarına dağılmıştır ve onlarla sürecektir.

DİZBOYU PAPATYALAR

Hakların En Güzeli

Hüseyin'e

O kadar yalnızdık ki canım ablam, bir gök parçası vardı baktığında, bir küçük tarla birde ablamla ben. Allahı boşver. O gözetse serçeleri gözetir kış günleri yem bulduraraktan ki bize yaramaz. Hiçbir zaman serçe olmadım ki canım ablam, gözetilmedim ki. Kopardım aldım evelallah. Her şey karşılıklı olmalı.

Canım bırak oynasın çocuk, ırgalama. Güzel oğlan doğurmuşsun eline sağlık. Bırak vursun topa gönlünce. Koşuşturusun. Yıkarız yüzünü demli çayın suyuylan, bol soğuk su içiririz. Bir şey olmaz, kulak asma sen. Ferah tut içini. Çök şöyle bir köşeye.

Yok yok, çimenlere değil. Bekçiyle belaya girer başımız. Diyorsun ki sen, şimdi bekçi gelirse falan, diklenirim diyorsun. Derim ki, diyorsun, çimenler bakımsız, su bile verilmemiş bunlara, sahip çıkılmamış; yani kimse bunlara, çimen diyemez ki oturamayayım, diyorsun. Bilirim çökersin sen toprağa canım ablam. Yaraşırsın da. Ama anlamaz bu dürzüler. Ne diye konuştuğuna şaşmaktalar benlen. Çünkü biz evelallah bilirsin. Taksim'den başlamacasına bütün Beyoğlu'nda, meyhanelerde, (sözüm meclisten dışarı) kerhanelerde, sazlarda, pasajlarda, diskoteklerde, sonra uzun saçlı oğlanların dadandığı yerlerde hepten biliniriz. Gelgör, yaş kırkı buldu. Kocadık. Çay işi ondan. Yani yaşlandım diyerekten. Yoksa şu yangelen heriflere, nursuz kocakarılara çay koşuşturmalar, azara alışmalar, susmalar, bekçiyle hır çıkarmamalar, gidip belediyeye köylülük oynamalar... Sırf şu işi bana bıraksınlar, şu büfeyi.

Dilekçe mi dedin? Kimin iyi hal kâğıdı? Kimin yeri yurdu?

Çocuksun be ablam. Köylülük oynamak daha kolaydır. Neden dersen: Deviriyorum kasketi memurların önünde, ellerimi kavuşturuyorum. "Çok yoksulum," diyorum, "bakın çoraplar da delik."

Bunlar köylüyü öyle başka sanırlar ki kendilerinden, öyle ayrı sanırlar ki ablam, şaşırıverirler karşılarıda görünce. Hoşlanırlar bir çeşit diyeyim de anla. Oyalanırlar yani. Bilmezler ki bir elime geçseler. Şu iş bir bitse...

Elbet çayla olmuyor bu üstbaş, şu takım elbiseler. Boşuna geçinmiyoruz şu dünyada. Yaşayıp da... O yüzden diyorum ya, ömrümüz kısa olsun daha iyi. Trafik daha az aksar biz olmazsak, arabalılar da daha az çekinir. Yırtına bozula düzelecek bu dünya ama biz yetişemeyeceğiz nasılsa.

Ha bak, ayağım kokuyorsa hoşgör; yıkasam da aynı çorabı giymemdendir. Ve aklında bulunsun, çorabın içinde bir on kağıt vardır hep. Ölürsem, hesabı görmeden gitmeyeyim diye. Bak bu çok önemli, anladın mı? Hesap başkadır, haraç başka. Şimdi sana şurada bir çay ısmarlayayım kendi cebimden, o çay benim olsun hiç değilse. Dokunma. Koy paranı cebine. Yürekten kopan bir şeyimiz kalsın bırak.

Evet iyi bildin. Hep kapalı yere veririm sırtımı otururken. Tezgâha, varsa. Çünkü çok tattık arkadan gelen serseri kurşunları, çok gördük sarhoşluk numarasına vurup bıçağı geçiriverenleri insanın ciğerine. Alışınca kolaydır inan. Zorlu yıllardan kalma bir alışkanlıktır, gelir kendiliğinden yerleşir yüreğine yüreğine. Herifler haklı çünkü. Adam vurmaktan on yıl yatan kim iş verir çıkınca? Ama biz de haklıyız. Yani yaşayacağız.

Bak, dinlemiyorsun gene. Gözün oğlanın üstüde hep. Sal diyorum, dinlemiyorsun. Dinlemezsin, çünkü tekin kadın değilsin sen. İlk gördüğümde anlamıştım (hani ağabeyimle

gelmiştiniz). Canım sıkıldı dedin, oturdun yanıma. Şimdi benimle çay içiyorsun; çağırıyorsun tezgaha, yok bira ısmarlamakmış. İşemeye kalksam, kaptırmıyorsun yerimi başkalarına. Yani rahatını kaçırıyorsun şu dürzülerin, şu hanım evlatlarının.

Biz iki çeşit biliriz kadınları, rahat ederiz; orospularla hanım hanımcık olanlar. Orospuları iyi tanırım bak. İş icabı. Merdiyle kancığını bir bakışta ayırt ederim. Aman vermemecesine hem, yerine göre. Hanımları pek bilmem ama herhal evlerinde oturur, dikiş dikerler, un elerler efendicağzıma, çocuk doğururlar falan. Sonra salça yapar, tarhana serer.

Sen mi nesin peki? Bak kadın dediğin sormaz böyle soru, onu da bilirim. Okumuşsun besbelli. Saçını boyatmışsın. Oğlan doğurmuşsun. Daha ne? Bir rakı mı içsek dedin? Olur mu ulan, şey yani canım ablam, olur mu? Diyorum ya cinsinde bir tekinsizlik var senin. İlk görüşte bildim. Nerden mi? Gözlerinden, ablamın öz öfkeli Gürcü gözlerinden.

Evet yoktu ana baba. Bizim köylük yerlerde ana baba dayanmaz pek. Genç kızken dökülür dişleri anaların. Bir de bakarsın ihtiyarlamışlar, ölüp gitmişler. Toprağın olmuşlar. Biz gene süreriz toprağı, onlarla büsbütün bereketlenmiştir. Yani yoksulluk anlatılmaz be ablam. Yoksulluk yaşanır anca. Gerisi puştluktur. Yani anlatıp. Kanına ekmek banıp o ekmekle semirmektir. Övünmek gibi bir şeydir anladın mı? Ayıptır. Öfkeli gözünü ayrı tuttum be ablam ama ayrı dil konuşuyoruz ne olsa. Sen benim asıl konuşmamı hemşerilerimin yanında göreceksin.

Üsteleme. Yolumuz ayrı çünkü. Anlayamazsın.

Bak şimdi: Tut ki sen bahçede dolanıyorsun bak. Elin iti sokuluyor yanına, asılıyor. Ben susarım, görmezlikten gelirim, öyle dururum, her bir şeye katlanırım: Aman acele et canım ablam, et de dön köşeyi! Ayağına kurban dön köşeyi! Sen köşeyi döndün mü ben tepesindeyimdir dümbüğün rahat rahat. Yani kadın karakola gitmez bizim töremizde. Başka bahane mi yok dövüşe? Ama sen anlamazsın. "Ulan", dersin, "ben Be

adam bilimiştim bunu," dersin. Yalan mı? Neden? Yollarımız ayrı çünkü. Konuşturuyorsun beni daha. Evet kurnazım. Yok ne olacaktım? Benim iyi yürekli, saf olmam şehirlinin rahatıdır anladın mı? Köylü iyiydir falan derler ya sizinkiler. Ulan ahlaksız, basmışın herifin ümüğüne, ulan herifin her çaresi kesik, bir de yüreğini yerli yerinde taşıyacak. İnsaf be! Yoksulluk kötü eder insanı, eli para tuttu mu hırslı eder (bizde para yok Allahtan) bunlar iki. Sözgelişi ben kötüyüm. Sözgelişini laf olsun diye söyledim, kötüyümdür.

Kârlı bir iş düştü geçende. Büyük para var. Zengin iki oğlandırlar. Babaları çiçekçi. Yok, öyle bildiğin çiçek satıcılarından değil, çiçek işletmecisi diyeyim de anla. Herifi bir kimvurduya getirsen... Yol uzak zaten, ıssız. Bizim hemşeridir de oğlanlar, oradan ben geliyorum akıllarına. İşleri kötülemiş Hüseyin'in demişler. Bizim moruk ortadan kalkarsa hem bize yarar demişler, hem ona. Düşünmüşler eksik olmasınlar.

Niye mi almadım işi? Şu yüzden canım ablam, inan yalnız bir yüzden: öldürtenler, ölecek herif kadar puşttular da ondan, belki beteri. Bulaşmak istemedim. Para iyi, orası öyle ama... Hem bir puştun eksilmesi de az şey değil dünyadan. Yazık, öbürlerini tanıyorum: oğullarını.

Bir kahvelerini içtim, düşüneyim dedim. Yekten reddetmek olmaz, ayıptır. Kalktım şuraya geldim. Ulan, şey yani canım ablam, bir baş ağrısı... Çarelerimiz kesik. Ulan diyorum kendi kendime, belediye işi oyuna gelecek, yapmayacaklar. Bir puşt da eksilsin varsın. Oturup tavşan kanı üç çayla iki aspirin içiyorum, bana mısın demiyor. Kafamın ağrısı orda. Yoksa şehirli mi oluyorum, ince mi düşünüyorum diyerekten içerliyorum kendime. Baş ağrısı ondan belki. Kırk yılın belalısı kalk bir bahaneyle mis gibi işi geri çevir. Yaşlanıyor muyum ne?

Önce o mu davransaydı dedin? Kim? Baba mı? İnandığım biri mi? İnandığım bir şey için mi? Kimler? Harbi konuş. Zora koşma be ablam. Şunu iyi bil: iyice tanımalıyım vuracağım adamı. Ya da hiç tanımadığım birini gözümü kırpmadan vururum. Alıştım.

Evet, belki aynı dili konuşuyoruz şimdi: öfke deyince, ölüm deyince, zulüm deyince. Ablamda da bir şeyler vardı ki, senin gibi böyle tekinsiz bir şeyler derdi ki iyilikle değişmem, adını da bilmem. Onun da iki eli sığardı tek avucuma. Senin gibi sıkı tokalaşırdı, adamın gözlerinin içine içine bakardı. Sonra her dönüşünde başka bir koku yayılırdı ki, bilirsin bizim oraların azdır, kıttır çiçeği, hangisine benzeteceksin. Saçları örülüydü ki ne örgüler!

Onlar değil diyeceğim. Anamdı o benim; ablam değil, özanamdı. Tarlada, kızgın güneşin altında küçümen kollarıyla çapayı nasıl kaldırırdı bilmem. Ne yana baksak, bir küçük bozkır güneşi kavururdu. Sonra toprağa yatırırdı beni. Boş memesini dayardı ağzıma. Gözlerimin içine bakar, analık ederdi. Bunlar bir bir çizilmiş aklıma. Öksüz kalmayayım isterdi. Bir daha, seni bir yana koy, kimse bakmadı gözlerimin içine... Ya korktular, ya sevmediklerinden. Kimse mecbur değil ya... Ama içim daraldı ablam. Kavak dalı gibi kurudu kaldı susuzluktan. Bir kova su dökecek yok.

Sonra mı? Bilmem hangi yıldı. Bir ortakçı buldu ablam. Neden diyeceksin. Tarlayı bir yandan çapalamaktan, bir yandan beni küçük kollarında taşımaktan yoruldu besbelli. O da küçüktü çünkü. Herif yerleşti eve enişte oldu. Şaşı. Bir gözü başka yana bakıyor. Lakin yoksulluk da azaldı. Paralı biraz. Süt falan bollaştı, inekler arttı. Bolca yağlı bulgur aşı yedik o kış. Yani neden öylece gitmedi?

Bak soruyorum. Okumuş kadınsın söyle bana: Neden yatalak oldu ablam? Bir anlat. Tarhana boldu, yoğurt boldu. Sen kalk yatalak ol. Bir örtünün altında inledi bütün yıl. O işten korkmaz, iş arar çevik bedeni durur kalır oldu. Görmedik; örtüye gizledi.

Yılın sonuna doğru dedi ki enişte, "Madem yatıyor," dedi canım ablam, ağlama bak, iyi dinle, "madem yatıyor, tarlada iş göremez artık," dedi, "bari yatakta iş tutsun," dedi. "Yüzü hâlâ güzel. Gelenden gidenden bize ne?"

Böyle dedi canım ablam, aynen.

Evet o, iyi bildin. Bir daha öldürürüm şu an bulsam. Bir bunu alamadılar elimizden.

Nereye? Rakı içmeye size mi? Benim adrese madrese kalmaz aklımda canım ablam. Sen toparla çocuğu gel bahçeye. Bırak bana, sinemaya git.

Ocak 1973

Emekli Albay Halit Akçam'ın İki Günü

Turgut'a

Evde

Şirin Apartmanının değişmez yöneticisi Emekli Albay Halit Akçam, o sabah uyandığında tüy gibiydi. Bir önceki günden ve gecenin dilde bıraktığı pastan arınmıştı sanki. Nedenini bilmediği bir kaygısızlık, bir uçarlık! Odanın duvarları renk renk güneş ışınlarıyla doluydu. Zıplayarak kalktı yatağından, bir süre don-gömlek pencerenin önünde dikildi. Camdan, karşıki yapının soğuk beton yüzünden başka bir şey görünmüyordu ama böyle apansız, kendiliğinden geliveren mutlu bir sabahta dışarı bakmamak da olmazdı. Uysa da uymasa da, birbirini alışıldık biçimde ve sırayla izlemeliydi coşkunluklar, tatları usulca çıkarılmalıydı. Camı açtı, aşağılardaki cıvıl cıvıl yaşamaya eğildi, sarktı iyice, baktı.

Karşı kaldırıma minibüsler ardarda sıralanmıştı. Şoförleri, yalnız yerli film oynatan sinemanın girişindeki gölgeliğe sığınmış, kâğıt oynuyorlardı. Bir anne, canerik isteyen çocuğunu elinden tutmuş, sürüklüyordu. Radyolar, pikaplar sonuna kadar açıktı. Börekçi, milli piyango satan adamdan bir bilet almak üzereydi. Sonra ona bir börek uzattı.Yokuşun tepesinde, anayola birleşen kavşakta, pamuk helva satıcısı çubuğa pembe rengi doluyordu ustalıkla. Dokunulunca, değilince yokolan düşler gibiydi ondan başlayan ve sokağı kaplayan büyü.

Emekli Albay Halit Akçam, kebap ve mazot kokan sabah

havasını içine çekti."Varsın öyle olsun canım! Varsın çatı olsun!"

Önceleri bir çılgınlık edip düzayak, balkonlu bir kat almak, yuvasını sardunya saksıları ve menekşe serleriyle süslemek geçmişti içinden. Hem yere yakın olmakta herkesin bildiği gibi sonsuz yararlar vardı: Az merdiven, ısınma kolaylığı, ansızın kesilen ya da hep kesilmesi beklenen suyun son sızıntılarını biriktirme olanağı vb...

Ne var ki Halit Akçam. son yıllarda "tedbir denen şeyi" öğrenmişti, yine kendi deyimiyle "geçmişe sünger çekmişti. Ve hayatın silleleri sonucu gerçekleşmişti bu kutlu olay." O yüzden de ister istemez önce menekşelerden, sonra mangal yakmaktan vazgeçmiş, sırasıyla su kıtlığına, nefes darlığına, soğuk algınlığına göğüs gererek ve asıl önemlisi "hiç kimseye beş kuruş borç etmeden" yalnızca ikramiyesi ve emekli aylığıyla bu daracık sokağın, bu en dar uzun apartmanının bu en üst katını satın almıştı.

Zaman geçtikçe, yerine alıştıkça üst katların erdemlerini de görmeye başlamıştı: "Sessizlik, sessizlik ve yine sessizlik.'Askeri okuldan beri tasarladığı romanı –hayatının romanını– yazmadan önce kalemini bilemek için bir "günlük" tutuyordu. Sessizlik çok önemliydi; düşünceler kayıveriyordu en ufak tıkırtıda, bağlantılar kopuyordu. Kalkıp pencereyi kapamakla beride tutulamayacak bir keşmekeş, bir gürültüdür gidiyordu aşağıda. Sözgelimi kaldırımlar bomboştu ama yayalar nedense itiş-kakış tam ortasından yürüyorlardı sokağın.

Ve Emekli Albay Halit Akçam, o anda günlüğünün ilk tümcesini buluverdi birden; alıp götürücü, söktürücü tümceyi:

"Bu kentin arabalarla haşır neşir olmuş sevimli halkına baktıkça..."

— Gülden! diye seslendi sevinçle. Gülden, tıraş suyum lütfen!

Günlük, yazı masasının üstünde açık duruyordu. O günü belirleyen sayfa bomboştu daha, çağırıyordu. Ama kolay kolay baştan çıkmamakta kararlıydı Albay. Önce her sabah yaptığı

gibi beş ayrı marka kurşunkaleminin uçlarını çakısıyla sivriltti, sonra yönetim defterini dosyaların arasından çekip aldı, bir göz attı:

Aylık Gider

Mazot (kırmızı flomasterle).....

Otomatik (siyah flomasterle)....

Kapıcı aylığı (yeşil tükenmezle).....

Bez, Sünger, Süpürge, Deterjan vb. (Kapıcıyla ilgili olduğundan yeni yeşil tükenmezle).....

Giderlerin altı kurşun kalemle çizilmişti. Gelecek ayın yönetim makbuzları bile hazırdı şimdiden, zarflara konulmuştu. (Zarfları kendi parasıyla alıyordu.) İstasyondaki kahvede mürekkep kalemiyle yazacaktı kiracıların adlarını. Bir ara.

Ne derdi hep Emekli Albay Halit Akçam:

"Yazıyı gösteren kalemdir ve kaligrafi, bir disiplin, bir sabır ve en sonunda doğuştan bir yetenek sorunudur."

Bu sıralamayı duruma ve konuşulan kişiye göre değiştirmek gerekiyordu sık sık, yine de üç asıl öge hiç değişmiyordu. "Karşınızdakilerin söylediklerinizi unutmamalarını istiyorsanız, sözcükleri insan psikolojisini gözeterek sıralamalısınız. Asker ya da sivil, genel olarak insan."

Bir keresinde, apartmanın müteahhidiyle görüşürken "doğuştan yetenek"i sonda bırakabilmişti, gelgelelim zemin katta oturan, kendisine hep "Albayım" diyen iki üniversiteli gençle konuşurken "...bir disiplin sorunudur kaligrafi" diye bitirmek gerekmişti. İşte bunun gibi...

Gülden Hanım ibrikle içeri girdiğinde, her zamanki gibi dalgın buldu Albayını; dudakları yine belirsiz bir gülümsemeyle aralanmıştı. Yaşamı süresince kadınca sezgileriyle –el yordamıyla da olsa– yolunu çizebilmiş Gülden Hanımı ürküten bir şeyler vardı bu dalgınlıkta. Ne olduğunu kestiremiyordu ama ürküyordu, o kadar.

— Çabuk olur musun Halitçiğim, dedi tatlı bir sesle. Gündelikçi geldi de. Yatak odasından başlayacakmış.

Emekli Albay Halit Akçam, sıcak suyun buğusu ardında kocaman saç saracaklarıyla bir astronot kadar yabancı duran karı-

sına baktı; "Bir sille sayılmaz Gülden, bir sıyırıp geçmedir olsa olsa, kuru bir yanık, tırnak içine kayan bir makas, bir siğil."

— Tabii, dedi telaşla, şimdi çıkıyorum.

Sonra nedense sevgiyi çok andıran bir sevecenlik bastırdı.

İçerden, taksitleri bitmemiş elektrik süpürgesiyle çamaşır makinesinin uğultusu geliyor. Eşya çoğaldıkça ev olmaktan çıktı ev. Bir laboratuvar burası, bir merkez. Gülden'in ne suçu var? (Bir hoşgörü, bir kaygısızlık, önünü alamadığı bir uçarılık...)

"Günün tözü" dedi kendi kendine. Yıllardır bekletilmiş, baskı altında tutulmuş, üstüne sünger çekilmiş o ipini koparmışlık duygusu ansızın gelivermişti işte. Hem de durup dururken.

"Günün tözü... İşte burada 'Töz', 'Cevher'i tamtamına karşılayamıyor. Hiç olmazsa iki hecelik, daha uzun bir karşılık bulmalı. Böyle sözlerle anlatılmaz bir günde, kişi şiir yazmaya kalkışsa–olacak şey değil ya!–'töz'e uygun düşen 'göz', 'söz', 'öz', 'ümüz' gibi uyakların hiçbiri durumla bağdaşmayacaktır. Bunlar düşünülmezse, dile bir disiplinsizlik gelir. Herkes gelişigüzel konuşur."

Ne giyeceğini uzun süre kararlaştıramadı. Askerden ayrılalıberi kurtulamıyordu kararsızlıktan. Önce bıyık bırakmış, sonra kesmiş, favori uzatmış, budamış, kesmiş, bir ara ceketsiz gezememiş, boyunbağsız edememiş, neden sonra üst düğmesini ilikleyerek de olsa kanadyen bir gömlekle sivil hayata alışmıştı. Gelgelelim bu spor giyim de üniformaya dönmüştü çok geçmeden.

Aynada, tıraş sabunuyla köpürttüğü yüzünü inceledi: Saçları ağarmamıştı daha, kara ve gürdü. Tek tük ak teller bu karalığı büsbütün pekiştiriyordu. Gözlerinin altında torbalar oluşmuştu. Daha çok, sağ yanağındaki kızarıklık canını sıktı. Ortayaş habercisi bir kızartı: çatlak damarlardan bir ağ. Sol yanağındaki siyah et beni büyümüş gibiydi. Bir de, burun delikleri yayılmış, üst dudağı daha bir incelmişti. Cüzdanından hiç eksik etmediği, ilk fırsatta çıkarıp gösterdiği soluk gençlik resmini düşündü. Evet, o burun delikleri tutkulu, hızla açılıp

gerilen, bıyıkları aykırı büyüyen yabanıl delikanlıdan iz bile kalmamıştı. Harbiye'deki sınıf arkadaşlarının "Hergele Halit," "Keş Halit" diye andığı Emekli Albay Halit Akçam durulmuştu. "Geçmişe mazi, yenmişe küzî derler. Açmamalı."

Evdeki gürültü dayanılmazdı ama duymayacaktı işte. Sudan tartışmalarla" günün cevheri"ni elden kaçırmayacaktı. Ne gerekirse artık. Yemeğe de gelmeyecekti öğleye. Bir sosisli sandviçle buz gibi bir çekme bira. Kaç kereler imrenmemiş miydi? Ama cesaret edememişti işte. Bugün başka. Bugün kesintiye uğramasın. Albay olduğu üstünde yazılı değil ya. Anlaşılmayabilir. Dışarıdan.

Karısının evlenme yıldönümlerinde armağan ettiği damalı gömleği üstüne geçirdi, ceketini giydi. Tabancasını kıç cebine koydu, dostça okşadı.

— Akşama gecikebilirim Gülden! diye bağırdı.

Çıktı.

Sokaklarda

Emekli Albay Halit Akçam, "günün cevheri"yle bütünleşmek için çıktığında, sokaklarda –ne gariptir!–büyük bir uyum içinde buldu kendini: kimileri ardısıra geliyor, kimileri önünde birden açılıveriyordu. Karmaşık ve avareydiler.

Köşebaşında bir rüzgâr kesti yolunu. Durdu. Tepesinde bir terzinin tabelası usulca sallandı ters yöne doğru; sonra ezilmiş bir kediyi andıran buruşuk gazeteyi sürükleyip götürdü esinti.

Yanıbaşındaki ağaç geriye yaylandı.

"Tamam," diye düşündü Halit Akçam. "Birer belirti bunlar."

Bu ansızın gelen aykırı günün verileriyle yetinmemeli. Olanları değerlendirmeli. Cevherin kaynağına inmeli. Belki o zaman aylardır atamadığı tedirginliğin özünü kavrayabilir. Nedendir kalabalıkta başdönmesi? Akşam pazarından ucuz bir şey alıp gelişigüzel bir yerde unutuverme? Ufak tıkırtı-

lardan büyük felakletler bekleme? Her şeyi bir--başka--şeye benzetme? Kapıdan çıkarken kanadına çarpma? Tavana çakılı duran lambanın altından ancak eğilerek geçebilme? Şerefli, sert bir albayın yerli filmlerde ağlaması nedendir?

Bu soruların yanıtları eskide yatıyor olmalı. Çok eskide. Bildik, tanıdık yerlere dönmeli, eski Halit Akçam'ı bulmalı.

İlk durak Beşiktaş'tı. Kahvede bir çay söyledi garsona. Tanıdık yüzler yoktu çevrede. Kalmamıştı. Deniz usulca kımıldıyordu yalnız eskisi gibi. Bir zamanlar ağabeyi kan kanseri olduğunda bu kahveleri tek tek dolaşmış, çay-kahve, sırasında semt kabadayılarına rakı ısmarlayıp kan toplamıştı. Üniformayla girip çıkmadığı batakhane kalmamıştı.

Ağabeyi öldüğünden bu yana Beşiktaş'a adım bile atmadığını, evlendikten sonra da pek içmediğini düşündü. Evet evlenmek, yani ev sahibi olmak "evcilleştiriyordu" kişiyi. "Güzel bin cinas işte anlayana! Evcilleşmek: eve uymak ve sonuçta kendini kendi yapan ufak delişmenliklerden bile vazgeçmek. Türler arası bir tür bu 'evciller', hayvan ya da insan, yerine göre. Ulan 'Keş Halit', öğleleri Bursa caddesindeki şarapçıya yarım saat içinde on kere dalıp esrarlı şarap içen 'Keş Halit', sen misin evcil?"

Apartman yöneticisi olması, kata büsbütün sahip çıkmak için değil miydi sanki! Yani düşünüyordu da... Kapıcıyı istediğin saatte çağırabiliyordun. Televizyon alanların anten gererken çatıdaki kiremitleri kırmalarını engelleyebiliyordun. Sonra radyo, pikap seslerinin ayarlanması vb. Belki küçük, önemsiz ama birleşince apartmanın temel disiplin sorunlarını oluşturan asıl ögelerin yönetimi. Çevresine kapanan çelikten ağın halkacıkları. Makbuzlar, defterler... Hele o listeler...

Sıkıyönetim süresince yöneticilerden istenen listeleri anınca belli belirsiz burkuldu içi. Radyolardan bu konudaki bildiri yayımlandığında da, tıpkı şimdiki gibi, gırtlağında kımıltısız duran bir bıçak ansızın hafifçe dışarı dönüvermişti.

Günlüğüne şöyle geçirmişti olayı: "Şurası kesin ki halk içinden yetişmiş, halktan gelmiş bir ordunun şerefli bir subayı olarak düşündüm kendimi hep. Aşırı disiplin, kişiliğime taban-

tabana karşıt olduğu halde. Bu yüzden cezalar, hapisler yediğim halde. Bugün bakıyorum öyle düşünmüşüm kendimi. Şaşılacak bir şey belki ama doğru! Oysa muhbirlik! Şimdi beklenenler!"

Emekli Albay Halit Akçam, Devlet'in polis örgütünün yeterli olmadığına, yöneticiler aracılığıyla bu örgütün genişlik kazanacağına inanmaya çalışıyordu. Ulusa yöneltilmiş bir "tehdit" varsa, elbet çıkarılmalıydı ortaya, "müsebbipler" cezalandırılmalıydı. Bu konuda elinden geleni yapmaya hazırdı.Öte yandan kendini polis olarak da düşünemiyordu bir türlü. Bilirdi: polisten serinkanlılıktan ve adaleti sağlamaktan birazcık fazla bir şeyler beklenir: işgüzarlık. Bir süre bocaladıktan sonra, görevini hakkıyla yerine getirmeye karar verdi. Çünkü bir asker olarak "kendisinden hep bir şey bekleneceği" duygusuyla yetiştirilmişti. O, kesindi işte.

İki ay süreyle sudan özürlerle günde iki kere uğramıştı katlara. Yabancıların giriş çıkışını denetlemişti. Ortada hiçbir şey yoktu. Yine de kahveye, berbere iç erinciyle gidemez olmuştu. Ya gider gitmez dönüp herkesi kuşkulu gözlerle süzüyor ya da geliş saatini umulmadık bir ana erteliyordu: Kahvede gün boyu oturup bütün gazeteleri ilanlarına kadar okumak gerekiyordu o zaman. Baş ağrısı o günlerde başlamıştı. Bir sabah da kendini gazetede kendi ölüm ilanını ararken yakaladı.

Aramalar tavsayınca katlara uğramaktan vazgeçti. Ne var ki komşular alışmışlardı bu kere de, belli saatlerde kahveye-çaya bekliyorlardı. Sonra kimse radyosunu kısmıyordu, sonra kimse "Albayım" demiyordu artık, "Halit beyciğim", o kadar.

Günlük şöyle diyor: "Toplumun bünyesindeki aksaklıklar, fertlerde de kendini gösteriyor, genel bir laçkalığa yeşil ışık yakıyor."

Emekli Albay Halit Akçam bu başıbozukluğa son vermek için psikolojik bir baskın düzenlemeye karar verdi. Bir gece, böbrek sancısı tuttuğu gerekçesiyle bütün katları dolaştı, sıcak su torbası istedi. Böylelikle kat sahiplerinin ardından banyoya kadar yürüyor, kapıları açık kalan odalara şöyle bir göz atabiliyordu.

Alt kattaki üniversitelilerin Muş'tan bir konukları gelmişti o gün. Bir tıp öğrencisi. Bir süre gelişigüzel yurt sorunları üstünde konuştular. Delikanlının verdiği karşılıklar kesindi, içtendi. Hoşuna gitmişti. Yine de kendini kaptırmaması, görevini unutmaması gerekiyordu. Belki de radyonun deyimiyle "ininde bastırılması gereken yılan" oydu. Kim bilebilir?

Sözü döndürüp dolaştırıp istediği konulara getirmesine karşın delikanlı aynı rahatlıkla konuşuyordu. Sonunda ayağa kalkmak zorunda kaldı: "Eee bana müsaade çocuklar." Sonra eşikte duralayarak ve en doğal sözcükleri bulmaya çalışarak, "Şey", diye kekelemişti, "nüfus kâğıdınız kolayda mı acaba?"

Kim bilir nasıl gülmüşlerdi arkasından! Düşündükçe kıpkırmızı kesiliyordu. Ertesi gün görevini dört yaşındaki oğlu Gökhan'a devretti; ona daha uygundu bu görev ne olsa: çocuk dediğin su ister, arkadaşını çağırmak için yatak odasına bile dalar.

Artık iyice yalnızdı. Apartmanda kafa dengi tek insanlar o gençlerdi. Utanmış, uğrayamamıştı bir daha. Garipti, hiç düşünmemişti daha önce: yalnız kalmak zorundaydı demek polisler. Yaşamı süresince ilk olarak, polislere acımıştı.

Çay, lodos denizinin rengindeydi, soğumuştu. Elli kuruşluk çaya elli kuruş bahşiş bırakıp kalktı. Kente, geçmişin ilk önemli durağından başlamak, onu kıyı kesimlerinden sarmalamak çabası boşa gitmişti. Denizle ilgili anıları yoktu ki. Bozkırda büyümüştü, bozkırda rahattı. Deniz, yanıbaşından akıp gidiyordu, yaşamasına bir şey katmadan. Vapura atlayıp karşı kıyıya geçmek geldi içinden. Denizi aşmada insanı arıtan bir şeyler olmalı. Ama öyle yorgundu ki. Gözleri kapanıyordu; dizlerinin titrediğini duyuyordu sıcakta. Ter, mavi, beyaz ve kalabalık gitgide artıyordu. İlk gelen dolmuşa atladı.

Emekli Albay Halit Akçam, saat 14:00 sıralarında, Harbokulu'ndan sınıf arkadaşı, şimdi avukatlık yapan Salim'in yazıhanesine vardığında terden sırılsıklamdı. Tostçudan vazgeçmiş, ayaküstü iki duble votka içmişti. Kendine uygun gelen, içinde sıritmayacağı bir yer bulamamıştı. Günün cevheri parlaklığını

yürümüştü iyice. Kalabalıkta, gözüne güneşin tuttuğu bir aynayla yürümüştü.

Fiks Mönü'de

Izbe bir yerdi. Ya da ona öyle geldi. Masadakileri seçemedi önce. Sigara dumanı ve kötü soluk halkalarıyla çevrili masalarda yüzler, bir düş içindeymişçesine buğulu, sallanıyordu. Uğultu bir an dindi. Darbukaya vuruldu. Fasıl başlamıştı. Emekli Albay Halit Akçam, avukat Salim'in kolunda, dumanı ve yağ kokularını aşarak masaya doğru yürüdü.

— Ooo merhaba yahu! diye haykırarak ayağa fırladı Deli Necdet. Yahu nerden çıktın sen? Nerelerdesin be Keş? Özledik be. Özlettin be. Sen bizden koptun, biz senden.

Sıkı sıkı kucakladı, iki yanağından içtenlikle öptü.

— Bugün nerden esmişse benim yazıhaneye uğradı, dedi Salim. Kalmayacaktı hergele ama direttim. Eski arkadaşlarla her Cuma gecesi buluşuyoruz, kafaları çekiyoruz, gelmezsen valla billa kırılırlar falan...

— Oturun oturun, dedi Deli.

— Saçları hafifçe dökülmüş, göbek bırakmıştı. Beyaz gömleğinin ortasındaki iki düğme açıktı. Kemerini gevşetmişti.

— Off be, evliliğin zararları işte, dedi göbeğini göstererek. Ye babam ye, başka iş yok. Bir beş kilocuk verebilsem. Ama nerdee? Neyse neyse canım. Bu gece perhiz yok. Söyle arkadaş, ne içiyorsun bakalım?

— Ben size katılırım, dedi Halit Akçam –sesi umduğundan da güçsüz çıkmıştı. Birilerini suçüstü yakalamış gibi utanç içindeydi nedense– zaten epey içtim bugün.

— Boşver boşver, dedi Deli. Arada bir kaçırmanın lafı mı olur? Şurda kırk yılda bir. Hey patron, doktor, delikanlı baksana!

— Arnavut ciğeri iyi midir buranın? Dedi Muhallabi Enver gözlerini tabağından ayırmadan. Sesinden anlaşıldığına göre onun için her şey, bu gece, gecenin havası, gidişi, hepsi, söylenecek arnavut ciğerinin tazeliğine, gevrekliğine bağlıydı.

— Ben beğenirim valla, dedi Deli, sorumluluğu bütün bütün almaktan kaçınarak. Geçende bizim reklam firmasından arkadaşlarla bu masadaydık yine, ısmarladık, hiç fena değildi. (Halit Akçam'a döndü) Şu orta masa var ya arkadaş, hep bir dost topluluğu olur burada. Şarkılar söylenir, fıkralar anlatılır.

— Bir de Amerikan salatası söyleyelim, dedi Muhallebi.

Amerikan salatası soğuk meze tabağında var zaten, dedi Deli. En iyisi bir mutfağa uzanayım ben.

Bir lokantaya sık gidenlerin, garsonlarla içlidışlı olanların kurtulamadığı "konuk ağırlama" havasına bürünmüştü. Kalktı, mutfağa doğru yürüdü.

O gider gitmez Ölü Haldun, Halit Akçam'ın kulağına eğildi; soluğu keskin rakı kokuyordu. Bir keresinde hamamda biriyle dövüşürken bayıldığı için "Ölü" diye anılırdı arkadaşlar arasında. Rengi yine sarıydı.O da ayrılmış ordudan, sivil savunma uzmanlığı yapıyormuş.

— Reklam firması mavalını çocuklara yuttursun, diyordu hırsla. Benim aklım ermez. Herif allahın gecesi burda. Karısı görgülü kadın üstelik, yüksek tahsilli. Nesine katlanır bunun anlamam.

Fiks Mönü'nün yarımşar şişeleri bitmişti. Gürültü artıyordu.

— Bana yarım şişe votka, diye seslendi Halit Akçam garsona. Benim hesabıma yazın. Karışmasın.

— Yahu kırk yılda bir geldin, ayıptır, dedi Salim. Ama üstelemedi.

— Ne çingenedir bu Salim, diye fısıldadı Ölü.

Deli Necdet, hafifçe yalpalayarak döndü, yerine oturdu.

Arkasından garson seğirtti, soğuk meze tabaklarını dağıtmaya koyuldu: üç zeytin, bir dilim peynir, biraz Amerikan salatası, bir parça dil, iki salam.

— Zeytinlerin üstüne kekik serpiverin biraz, dedi Muhallebi garsona. Zeytinyağı ve limon servisi de getirin lütfen. Ekmek kızarttırabilir miydiniz?

Garson uzaklaşınca, Deli Necdet'e döndü:

— Lavabo nerede?

— Necdet kalktı, yol gösterdi.

— Muhallebi'ye bak, dedi Ölü kahkahayı basarak. Ulan herif tam bir Amerikan subayı olmuş çıkmış. Kısacık saçlar, güneş gözlüğü. Bir de araba çekmiş altına. İkide bir dışarıda. Yok kursmuş, yok dil öğrenmekmiş. Artık bilmem...

— Bizler gibi garibanı değil şimdikiler, dedi Salim. O zaman savaş sonrasıydı bakma. Şimdi gazete filan bile okuyabiliyorlar.

— Sen garibandan değildin ki, dedi Ölü sırıtarak. Seninkiler disipline gir diye verdiler seni askeri okula. Sonra şrak ödediler borcunu. Ver elini Hukuk!

— Askeri ortaokullar kalkalıberi çok şey değişti, dedi Salim.

Halit Akçam, kendisinin de şaştığı yine de bir türlü engelleyemediği bir hızla, söylediği yarımı da bitirmişti. Sıkıntısı, garip bir kayıtsızlığa dönüşüyordu; içinde kıpkırmızı bir öfke noktasının durduğu boz bir kayıtsızlığa.

— Bir ekmek kızratmayı bile akıl etmezler, diyordu Muhallebi ıslak ellerini peçeteye silerken. Su yok, tuvalet pis. Sosyal hizmet anlayışı diye bir şey yok bu ülkede azizim. Çok geriyiz, çok.

— O yüzden diyorlar ya sosyalizm, komünizmin panzehiridir diye, dedi Deli Necdet.

— Oralarda belediyeye de "municipality" diyorlar, dedi Muhallebi. Ama belediyeleri de ona göre tabii. Gerek denetim, efendicağızıma, gerek sistem, parklar...

Ölü, bu arada Salim'in kulağına eğilmiş, fısıldıyordu. Yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Gülmekten, bir türlü bitiremiyordu sözünü. Sonunda:

— ...Papağan, "valla da billa da dayanamam," demiş, dönmüş, diye bağladı fıkrayı. Muhallebi'nin konuşmasından, yarım yamalak duyduğu yabancı sözcüğe tutuldu bu kere.

"Bu adam ancak insanlarla alay etti mi diriliğini kanıtlıyor," diye düşündü Halit Akçam. "Bozuyor, kendi de bozuluyor bu arada. Yine de önemsemiyor. Belki de öyle yapmak gerek."

— Enver yahu! diyordu Ölü, dil öğreniliyor mu bu kurslarda?

— Öğreniliyor tabii de konuşmak güç, dedi Enver alayı sezmeyerek. Temrinsiz dil öğrenmek güç. Biz evde hanımla konuşabiliyoruz da gene bir derece... Hanım kolejden biliyorsun. Çocuk kapıyor bu arada. Kulak alışkanlığını.

— Bilmem aklında mı Enver? diyen kendi sesini neden sonra duydu Halit Akçam, biz seninle bir gün, bilmem aklında mı, hani sabahları çay içtiğimiz yağlı çanaklar var ya, onlarla kurtlu nohut yemiştik... Hem de tam dört tabak, diye ekledi hainice.

— Çocukluk anıları unutulur mu hiç? dedi Enver, gözlerini yine tabağından ayırmadan. 183 kuruş aylığımızın 180 kuruşu kitaba kesilirdi de artan 3 kuruş karşılığında kuru incir verirlerdi bize. Ama ne tatlı gelirdi o incir!

— Hımm, ne tat dedi Halit Akçam.

— Hayatımızı yazsak roman olur roman! diye iç geçirdi Deli Necdet.

— Millet de gidip Potemkin Zırhlısı'na ağlıyor.

— Ne zırhlısı o?

— Boşver. Garson evladım, bir yarım votka daha bana.

Garson sıcak meze tabaklarını dağıtıyordu. Garip bir okul yemeğiydi bu.

— Ha şöyle. Keyfini buluyorsun yavaştan, dedi Deli. Ulan ne adamdın eskiden! Hır nerde, sen orda. Enver dinle bak: Gelibolu'ya staja gidiyoruz. Vapur sıkış tepiş. Oturacak yer yok. Baktım, bizim Keş yok görünürde. Aradım taradım. Nerde bulayım istersin? Subayların yanında. Geçirmiş bir subay üniformasını üstüne, kurulmuş, kâğıt oynuyor. Bunun cezası var, tardı var, umurunda değil. Hepimiz meraktayız. Çıkışta ne olacak diye. Seninki girmiş tuvalete, değişmiş yandan yandan pır!

— Dersleri de iyiydi ha, dedi Salim. Hocalar başedemezdi o yüzden.

Dansöz, fotoğrafçısıyla masaları dolaşıyor, isteyenlerle başbaşa, kucak kucağa resim çektiriyordu. Halit Akçam, Anadolu kasabalarından tanırdı bu resimleri. Nelerini görmüştü. Ağa oğulları, eşraf takımı, büyük kentlerden döndüklerinde çevrelerine tafra satarlardı bu resimlerle. Sazlardaki dostlarını kıskandırırlardı.

— Of aman of! dedi Ölü.

— Güzel de, Batı ölçülerine göre şişmanca, dedi Muhallebi. Pirzolasını kesiyordu.

— Beğenmedinse artanını bize ver.

— Biz dışarda nelerini gördük oğlum!

— İş dilde değil elde.

— Kimin ne iş çıkaracağı belli olmaz. Beş. On.

— Ulan gözün doysun be. Geçtin beni, kabul.

— Sen geç, ben arkanda kalayım.

— Yağma mı var? Sen geç önüme.

Emekli Albay Halit Akçam, sinek kâğıdına yapışmış bir sineğin duyabileceklerini duydu. Her yanı sıkı sıkı sarmalanmıştı. Bir davransa, kaçsa. Kurtulsa. Ama nereye? Eve mi? Astronot Gülden'in merkezi orası:

Siz şöyle buyurun siz de şöyle daha iyi görürsünüz burdan hayır beyaz değil net bence güneş gözlüğüyle seyretmek gerekiyor ya da ekrana gözlük takmak daha doğrusu bir şey varmış ekran öyle oluyormuş hayatın gerçek tadı değil de öbürü iyi şu yeni dizi ben önce ıspanak alıyordum ama pazı hem daha kolay yıkanıyor hem de mideye iyi geliyormuş diyorlar sizin beliniz benimki gibi mi ağrıyor benimki soldan vuruyor kaburgada duruyor bıçak gibi sonra yürüyor sinir herhalde efendim şimdiki çocuklar dalgın az yıkanıyorlar erkeklerin dünyası ne yapılsa boş benim oğlan daha küçük ama büyüyünce o da erkek olacak değil mi her gün dertleri artıyor süpürge bozuldu elektrik kesintisi çamaşır makinesi ütü.

— Ulan Keş! diye bağırdı Deli Necdet ansızın. Ulan şu şarkı söyleyen kıza bak, iyi bak. Hepiniz bakın çocuklar, kime benziyor?

Halit Akçam, çaresizlik içinde belleğini zorladı. Önce sahneyi ufalttı sarhoş gözlerini kısarak, kızı çerçeve içine aldı. Belleğini zorladı. Dişleri sarı, kolları cılız, ama gözleri, bakışları yüzüne sığmayacak kadar kocaman. NURAN!

Büyük bir serinkanlılıkla:

— Nuran'a, dedi. Sustu.

— Sahi senin Nuran'a amma benziyor ha! dedi Salim.

— Hangi Nuran yahu? dedi Muhallebi.

— Canım şu Halit'in kara Nuran'ı vardı ya hani. Şey Nuran.

— "Orospu Nuran" derdik, dedi Halit Akçam –yüzü bembeyazdı– Siz derdiniz yani.

— Hani Bursa'dayken... dedi Salim.

Bir olaydı, unutulmaz bir olay.

Geceyarısı bir genç kıza sarkıntılık eden üç zorbayı askeri okul öğrencileri iyice dövmüşlerdi.

Halit Akçam, her zamanki gibi elebaşıydı. Kız kurtulmuştu.

Ama okul müdürü dövüşme olayının "müsebbipleri"ni arıyordu. Askeri öğrencilerin adları karışmamalıydı bu tür olaylara.

Nuran, annesiyle okula çağrılmıştı. Annesi müdürün odasında koltuğa oturmuş, "Hatırlamaya çalış kızım," diye üsteliyordu. "Kimleri gördün? Hangilerini?"

Nuran bir iskemleye ilişmişti. Nasıl cılızdı! Bacakları değnek gibiydi.

Öğrenciler bir bir geçiyorlardı Nuran'ın önünden, yan dönüyor, inceleniyorlardı.

Üniformaları yamalıydı çoğunun, üstbaş dökülüyordu. Cılız da olsa genç bir kızın önünden geçiyorlardı. Utanç içindeydiler.

"Hatırlamaya çalış kızım, sonra fena olur senin için," diyordu müdür. "Hatırla da müsebbibi cezalandıralım."

Nuran inatla yere bakıyordu.

Halit Akçam önünden geçerken gözgöze geldiler. Nuran hemen yine yere indirdi kayıtsız bakışlarını: "Bu da değil," dedi.

Müdür ana-kızın arkalarından kapıyı çarparken öfkeden tutamamıştı kendini: "Orospu, ne olacak! Bugün suçluyu ele vermeyen kız, yarın kimbilir kimleri saklar!"

— Bizi ele vermemişti, dedi Halit Akçam olayı yeni kavramışçasına. Bizse kalktık ona orospu dedik.

— Biraz ileri gittik, orası öyle. Ama Müdür de haklıydı, dedi Deli. Bugün bize, yarın başkasına. Dişi köpek kuyruk sallamadan hem...

— İnatçı kadına, âsi kadına güven olmaz, dedi Ölü.

— Bir şeyin şüyûu vukuundan beterdir, dedi Muhallebi. Kritik dönemlerde kişi toplum yararını gözeterek kişiliğini silmelidir, ilkelerinden ödün vermelidir.

— Elevermediği bizdik ama, dedi Halit Akçam. İyilik etmiştik ona.

— Olsun, farketmez. Hem şimdi onun da şu karşımızda şarkı söylenen kız gibi düşmediği ne malûm?

— Geçende rastladım, dedi Salim.

Yıllardır tatmadığı bir coşku, bir sıcaklık kapladı Halit Akçam'ın yüreğini.

— Nerde? diye atıldı. Ayılmıştı.

— İş için, bir dava vardı, Ankara'ya giderken Bolu'da çay molasında karşılaştık. Söylentilere dayanamamışlar ailece. Ankara'ya göçmüşler. Evlenmiş. İki çocuğu var. Biri kundakta. Öğretmenlik yapıyor. Müdürle takışmışlar mı ne, naklini yaptırmış. Bildiğimiz Nuran.

— Olur şey değil, dedi Ölü.

— Hepimiz değiştik, dedi Halit Akçam uzak bir sesle. O aynı kaldı.

— Çok sevmiştin onu, dedi Salim dostça. O olaydan sonra.

— Çok, dedi Halit Akçam. Ama evlendim. Adı dedikodulara karışmamış bir kızla evlendim. Keselim artık bu konuyu. Garson, bana bir yarım daha oğlum! İnsan hangi yaşında severse sevsin liseli oluveriyor.

Biraz sonra garsonu andıran bir gölge meyve getirdi. Birisi, sormadan masaya kuru yemiş bıraktı. Assolistin çıkacağını müştulayan renkli ışıklar gözleri aldı. Halit Akçam hızla içiyordu.

— Şeyi isteyelim, dedi Necdet. "Geçsin Aylar..."

Bir de "O Ağacın Altını"yı...

Şişeler, yüzler, masalar, ışıklar bulandırıcı bir hızla dönüyordu.

Gazetede

Emekli Albay Halit Akçam'ın ertesi akşam gazetelerde resmini gören bir hikâye takipçisi, hemen koşup bütün gazeteleri aldı.

Kimi, onun zimmetine para geçiren bir veznedar olduğunu yazıyordu. Kimilerine göreyse karısı, baldızı ve küçük oğluyla gelmişti gazinoya; onlar olay sırasında tuvaletteydiler. Yalnız iki konuda birleşiyordu bütün gazeteler: Emekli Albay Halit Akçam yapayalnızdı masada. Tabancasını niçin ateşlediğini bilmiyordu. Öfkeyle mi, sevinçten mi, laf olsun diye mi, gösteri için mi? gibi soruları karşılıksız bırakmıştı. Bir de, gecenin o geç saatinde, ikinci günün başlangıcında, assolist tam "Nereden Sevdim O Zalim Kadını" şarkısını söylerken ateş etmişti. Tek kanıt buydu.

Emekli Albay Halit Akçam, uzak masalardan birinde hiç tanımadığı bir adamın kanlar içinde yere yuvarlandığını görünce, sallana sallana yanına gitmiş, çökmüş, yüzüne iki tokat atmış ve şöyle sormuştu:

— Sana ne be kardeşim?

Ağustos 1974

Yaz Suyu

Kaç yıl önceydi? Yedi.

Bandırma ekspresi bugünkünün aynı. Bir değişiklik yok. İçerisi havasızdı yine. Sigara dumanları ortalıkta dönenip duruyordu. Kimi yolcular, bezgin bir yürekle denklerinin üstüne çökmüşlerdi. Her zamanki gibi. Kimileri, sahanlıkta durmuş, dışarıyı gözlüyorlardı. Nereden geldiklerini, nereye varacaklarını düşünüyorlardı. Hava değişimine gidiyordu askeri okul öğrencileri. Şakalaşıyor, istasyonda baktırdıkları falları tartışıyor, gülüşüyorlardı. Okuldan kurtulmanın sevinci mi baskındı yüreklerinde, gencecik yaşta çürüğe çıkma üzüntüsü mü; belli değildi. Herkesin duyguları karmaşıktı zaten. Vagonlara girenleri hemen etkisi altına alan bir kimsesizlik, sahipsizlik acısı baskındı yalnız.

Ama yaz günüydü ne olsa. Haziran başlarıydı. Trene iki yandan usul usul vuran rüzgâr, sağaltıcı ıhlamur kokusunu getiriyordu. Gözler hafifçe kapandığında, trenin sallantısı, bir çarpıp bir yiten gün ışığı dilimleri herkese iyi geliyordu.

Vagonda gürültüler kesilmişti. Açılan, buruşturulup atılan gazete kâğıtlarının hışırtısı dinmişti. Köfte, yumurta, domates, peynir, yeşil biber yiyenler, öğe yemeğinden artanları ikindi kahvaltısı için ayırmış, çıkınlarını titizlikle sarıp sarmalamış, kâğıtları buruşturup pencereden savurmuşlardı. Ucuz kolonya kokusu geliyordu. Yaşlılar, yerlerinde kıvrılmışlardı. Daha gençler, başlarını kollarına dayamış, kestiriyorlardı.

Aydın, sahanlıkta duruyordu. Bir sigara yakmıştı; arkasında uzayıp giden yola bakıyordu. Gözleri yarı aralıktı. Arkadaki yol şeridi uzadıkça, evden ayrılmanın tedirginliği de azalıyor, birbaşınalığa alıştığını duyuyordu Aydın. Yepyeniydi düşleri. Eskiden, kendi adına düşlediği gelecek, nedense hep geçmişiyle bağlantılı olmuştu; baba eviyle. Oysa evden ayrılışının ilk basamağı sayılan bu tren yolculuğunda, geleceğe ilişkin düşleri, geçmişten kopuk, bağımsız uzanıyordu önünde. Konya yoktu, Denizli yoktu artık. Geriye dönmek yoktu. Emeğinden, bileğinin gücünden başka hiçbir güvencesi yoktu. Önce İstanbul'da bahtını sınayacaktı bir, sonra askerlik... Bilinmedik bir serüvene atılan bir delikanlının duyabileceği gizemli seslere bıraktı kendini, trenin sallantısına kulak verdi. Arasıra sızlıyordu içi, evet. Ortaokulu bitirebilseydi hiç değilse, adam olsaydı şöyle.

"Öbür oğullarıma hiç benzemezsin sen," derdi babası sık sık hem öfke hem de belli belirsiz bir gurur sezilirdi sesinde –"Hiç benzemezsin. Zaten küçüklüğünden belliydi senin köylük yerde edemeyeceğin."

Öküzleri dürtemiyordu sözgelimi. Önce, işten kaytarmak için yalandan ağladığını sanmışlardı ama sonra inandılar. Hayvanların canını yakmayı içi götürmüyordu bu oğlanın. Duyulmuş şey değil. O yaştaki oğlanlar bayılırlardı öküz dürtmeye. "İçli çocuk bu," dediler tanışları babasına. "Bu, doğuştan, filmlerde gördüğümüz şehir oğlanı. Bize benzemiyor. İyisi mi, sen okut bunu."

Ortaokuldayken, arkadaşlarının aşk mektuplarını Aydın yazardı. Manileri hep bol uyaklıydı...

Tam o sırada kızı gördü. İlerde, pencerenin yanında oturuyordu. Başı, camdan vuran ışıkta pırıl pırıldı. Saçlarının her teli, ayrı ayrı yunmuş, taranmıştı sanki. Taç yapraklarına gömülü duran bir papatya gibi aydınlıktı. Mavi kırmızı çiçekli, alçakgönüllü bir basma giysi vardı üstünde. Yakası beyazdı. Giysisindeki çok renkliliğe son veren, böylece yüzünün içtenliğini, temizliğini büsbütün ortaya koyan beyaz bir yaka. Bir dergi tutuyordu elinde. Besbelli, kimseyle konuşmak zorunda

kalmamak için almıştı dergiyi, okuduğu yoktu. Dalgın dalgın çeviriyordu sayfaları. Aydın'ın gözleri uzun süre takılı kaldı kıza. Bir ara gözgöze geldiler. Aydın, utançla gülümsedi. Kız da güldü.

Tren hızla ilerliyordu. Yolculuk sonlarına doğru kurulan telaşlı dostluklar pekiştiriliyordu. Yerler değişilmiş, herkes yeni edindiği arkadaşın yanına oturmuştu. Adresler verilip alınıyor, kartlar uzatılıyor, böreklerle kalan köfteler değiş tokuş ediliyordu. Sahanlığa girip çıkanlar, geçerken birbirlerinin omuzlarını tutuyorlardı çekinmeden. Vagona giren yabancılar, düşman bakışlarla süzülüyordu.

Bir ara bir el değdi Aydın'ın omuzuna. Döndü baktı: o kızdı.

— Patladım sıkıntıdan, dedi kız gülerek. İki çift laf edecek kimse yok. Yanımdaki yer boş, gelin oturun isterseniz.

Öne geçti, yürüdü. Bacağı, sağ bacağı aksıyordu iyiden iyiye. Gerçekten aksıyor muydu, yoksa trenin sarsıntısına karşı koyabilmek için iki yana tutuna tutuna yürüyüşü mü yanıltıyordu gözü?

Aydın, nedenini anlayamadığı bir sıkıntı duydu. Kızın yanına ilişti.

Kız, çantasındaki torbadan bir sigara böreği çıkardı, uzattı.

— Ben yapmadım ama, dedi gülerek. (O gülünce, Aydın'ın tedirginliği geçiverdi.) Sağolsun annem, son anda çantaya tıkıverir bunları. Hâlâ çocuğum onların gözünde. Koskoca kız oldum, hâlâ ağabey baskısı, baba baskısı... En küçük olmamın payı da var asıl...

Durdu, Aydın'ın gözlerinin içine bakarak ekledi:

—... asıl, sakatlığım yüzünden.

Aydın, deminki tedirginliğinin garip bir korkuya dönüştüğünü duydu. Bu adsız duygulara, kızın topallığının yol açabileceğini düşününce utandı; yutkundu, gülümsedi:

— Öğrenci misiniz?

— Enstitüye gidiyorum. Çiçek-şapka bölümüne. Kendi entarilerimi dikecek kadar dikiş biliyorum tabii.

— Ben de İstanbul'a iş bulmaya, dedi Aydın. Kışın askere gideceğim, o da çıksın aradan.

Börekler bitmişti. Hemen bir el bezi çıkardı kız. Şaşılacak

bir rahatlıkla Aydın'ın ağzının kıyısında kalan börek kırıntılarını sildi.

— Kışlar güç geçiyor, dedi. Yazışalım en iyisi. Şu, bir arkadaşımın adresi. Eve de yazabilirsiniz ya...

Kalkmak. Hemen kaçmak gerek. Gitmek. Kızın üstünde kurduğu bu garip egemenlikten hemen kurtulmak.

Yapamadı Aydın, onun uzattığı kâğıda İstanbul'daki amcasının adresini yazdı.

Haziran başlarıydı.

II

"Derken yenge, mektuplar sıklaştı. İnsan askerdeyken, mektup kadri bilir. İki yıl mektuplaştık kızla. Hep düşünmüşümdür: aklından asıl geçenleri hiç yazamazsın mektuba. Karşındakinin beklediklerini, istediklerini yazarsın ki mektupsuz kalmayasın. Kendi zararına hep, onun yararına. Bir sevgili düşlemişsindir yıllardır, boyuna ona yazarsın aslında. Kız da kafasındaki sevgiliden bilir senin mektubunu.

Dur, karıştırdım lafı. Nereden nereye. Ha, kararlıyım, onu anlatacaktım sana. Kırkağaç'a o yüzden gidiyorum. Mektupta yazamadıklarımı kızın yüzüne söyleyeceğim. Namuslucası bu. Kusura bakma, diyeceğim, yol yakınken dönelim; çok uzadı bu mektup işi. Doğru dürüst tanımıyoruz bile birbirimizi. Trende gülüştüğün her erkekle, her kızla evlenecek olsan...

O aralar, Kumkapı'da bir meyhanede garsonluk ediyorum, ne var ki elime geçen para bir evi geçindirmez. Gözüm de açılmış o iki yılda. Bir kere, okumadığıma yanmıyorum artık. Elin züppeleri baba parasıyla okumuş da adam mı olmuş, değil mi? Sonra biliyorum, yüksekokul aslanın ağzında. Yani liseyi bitirip memur olsaydım, en çok bugünkü kadar kazanırdım zaten. Yani gerçekleri görmeye başlamışım. Kim kimin sırtına binmiş, kim kimin avantasından geçiniyor. Çiçek-şapka

dersi gören bir taşra kızının benden neler isteyeceğini, neler umacağını biliyorum artık. Gelgelelim, rakkadanak kırmak da gelmiyor içimden. Allahın sakatı, yazık.

Kırkağaç'a vardığımda öğleydi. Lacivertlerimi çekmişim; tek yabanlığım bu lacivertler ama ceket omuzuma asılı.

Gittim, kahveye oturdum. Biraz ötede, kırda, yoldan ırak bir ceviz ağacı var. Onun altında buluşacağız kızla. Son mektupta öyle kararlaştırdık. Bir saat de boş vaktim var daha. Nasıl geçecek?

Ansızın, o gün trende duyduğum korku bastırıyor. Yanlış mı yaptım buralara gelmekle? Küçük yer. Issız. Kızla görseler, bir şey sanırlar.

Kahvedeki delikanlılar, kötü kötü süzüyorlar beni. Yabancıladılar diyorum, ondan belki. Boyunbağımı düzeltip bir orta şekerli istiyorum. Derken gençten biri seğirtiyor yanıma:

— Selamünaleyküm ahbap, diyor. Nereden böyle?

— Aleykümselam, diyorum, İstanbul'dan.

— Birini mi arıyordun? Yardım edelim.

— Yok, diyorum. Gezmeye geldim.

— Gel bir beş yapalım vaktin varsa.

Bu adamı gözüm mü bir yerden ısırıyor, birine mi benzetiyorum, çıkaramıyorum.

Bir ara, tavladan kaldırıyor gözlerini, dik dik bakıyor:

— Biz de hayırlı bir iş için geldin sandık. İstanbul'dan birini bekliyoruz da. Seni lacivertli görünce... Her neyse.

Bir mars o, iki mars bir oyun ben. Kalkıp dışarı çıkıyorum. Sık sık arkama bakıyorum yürürken. Gelen yok."

III

Kız, ceviz ağacının altındaydı. Beyaz bir başörtü bağlamıştı başına. Aydın, uzun süre tanıyamadı onu. Yüzü, aklında kaldığı gibi değildi. Bacağı sakat olmasa, sanki başka biriydi. Ağlamaktan gözleri şişmişti.

— Son mektubunu ağabeyimler yakaladılar, diye girdi söze.

Çabuk git buradan. Söyledim, aramızda bir şey yok, yalnızca mektuplaşıyoruz dedim, inanmadılar.

Aydın ceketini koluna aldı, şaşkınlık, çaresizlik içinde ağacın gölge yerine çöktü. Kız, başörtüsünü çıkardı, onun altına serdi. Kolları çürük içindeydi ama yakınma yoktu sesinde. Yazgısını kabullenmiş gibiydi.

Sustular. Bu olay çıkmamış olsa, konuşacakları bir şey yoktu zaten. Mektupla konuşmaya alışkındılar.

Aydın'ın gölgeyi kollayıp her kımıldayışında, kız da kalkıyor, başörtüsünü onun altına seriyordu.

— Akşama seni yemeğe bekliyorlar, dedi sonunda. İstemiyorsan gelme sakın. Seni zorlamak aklımın ucundan geçmez.

Aydın, ardından başörtüsüyle koşuşturan bu topal kızcağıza baktı:

— Neden gelmeyeyim? dedi kesin bir sesle. Nasılsa bir gece kalacaktım Kırkağaç'ta. İznim var. Gelir anlatırım durumu seninkilere. Çekinecek ne var? Elimi bile değdirmedi ki sana.

O eski gündekine benzer bir yalaz geçti kızın yüzünden:

— Seviyor musun beni hâlâ?

Aydın, mektuplarda söylemeye alışmıştı nasılsa. Bir eksik, bir fazla ne farkederdi?

— Seviyorum tabii, dedi.

IV

"Tam bir zengin sofrasıydı yenge. Hani bir kuşsütü eksik dediklerinden. Kız giyinmiş, süslenmiş, boyanmış. Beline bir çiçek de takmış. Öğlenki o ağlamaklı, zavallı kız nerede, bu nerede?

Kahvede tavla oynadığım delikanlı, ağabeyiymiş meğer, ordan benzetmişim. Kadehini kaldırırken güldü bana:

— Yamansın abi, dedi. Ağzından alamadık bir türlü. Güzel ama. Erkek adam sır vermemeli. Aferin.

İçki şişeleri, yemekler birbirini izliyor. Bir gevşekliğe girmişim ki aklın durur. Çaresizim. Kıstırılmışım.

Ansızın babaları karışıyor söze:

— Ne iş yapıyordun sen oğul?

— Garsonum Kumkapı'da, diye atılıyorum telaşla. (Neden-se bu garsonluk dalgasını tutmayacaklarına güveniyorum.)

— Sermaye vereyim sana, diyor. Kendi dükkânını aç. Benim küçük oğlan boşta. Al onu da yanına, adam et.

Sözlerin gidişini kavrayamıyorum. Boyuna alnımı oğuşturuyorum.

— Teşekkür ederim ama, diyorum, işimden hoşnutum şimdilik. Kimseye borçlanmak da istemem.

Kız ayağa fırlıyor ansızın, mutfağa anasına yardıma koşuyor.

— Açık konuşalım, kızımız kusurludur, diyor baba fısıldarcasına. Bunu borç kabul etme. Hem kızım seviyor seni.

Bir daha gelmeyecek bir an bu, biliyorum. Ya şimdi konuşurum, ya hiç. Bir daha ele geçmez. Doğru sözcükleri bulmaya çabalıyorum:

— Kusuru önemli değil, diyorum, iyi bir kız, yalnız ben hiç...

— Aferin oğlum, diye kesiyor sözümü, (sırtıma vuruyor), ben de bunu beklerdim senin gibi onurlu bir delikanlıdan.

Kalkıyor.

Kızına sesleniyor.

İki altın halka çıkarıyor cebinden. Elimi yakalıyor.

Kıza bakıyorum; bir şey söylesin istiyorum. Çıt yok. Gülümsüyor.

Elimi öylece uzatıyorum. Olmaz böyle şey, diyorum kendi kendime, nasılsa gerçeği anlarlar sonunda.

İnanmazsın yenge. Nikâh memurunun karşısına çıkana kadar hafife aldım işi. Bir şey çıkacaktı mutlaka. Böyle saçma iş olmazdı. Bak, beş yıl geçti aradan daha alışamadım. Bir şey çıkacak diye bekliyorum. Bu beş yılda ailece yerleştiler benim eve. Sermayeden geçtik, bir de pirinç, zeytinyağ falan yolluyoruz Kırkağaç'taki akrabalara, kendi cebimizden.

Çiçek-şapka yapmayı, entari dikmeyi hepten boşladı hanım. Bir giydiğini bir daha giymiyor. "Masrafı biraz kıssak.. Bak bu garsonluğun yoktur garantisi. Şimdi iyi güzel ama bir

gün çalışamazsam tamam" desem, hemen sakatlık konusunu açıyor. Çekiliyor bir köşeye, ağlıyor. Suratı hep bir karış zaten.

Hadi acıyorum yeni baştan."

Haziran başlarıydı. Yaz suyu çıkageldi. Bahar dallarını, dağılmış yapraklarını kendine kattı. Denizlerin ölü yerlerinde harelenen mazot birikintilerini, çöpleri silip süpürdü.

Taze bir solukla geldi yaz suyu: dönemeçleri rüzgârladı, suları burgaçladı, arıttı, dolaşır kıldı.

İlkin kendi başınaydı ama kısa sürede yayıldı, dağıldı, kıyıyı sardı, etkiledi. Bir dahaki Haziran'a kadar görünmemecesine.

Önce balıkçılar ayırdettiler bu gelişi. Renkli ağlarını kıyıya serip onarmaya koyuldular. Sonra kıyıdaki sıralar doldu; çocuklar bacaklarını denize soktular. Karşı kıyıyı saran buğu yer yer sıyrıldı.

Bir tankerin tok sesi çöktü suyun dibine. Havaya, bir tren düdüğünden artakalan onulmazlık duygusunu bıraktı.

Acı, kısa sessizliklerle, nokta nokta belirlendi Aydın'ın genzinde. Sonra o noktalar teker teker yandı. Aydın eğildi; sinek pislikleri, içki lekeleri, balık kılçıklarından sıvaşmış yağlarla dolu örtüyü çekti masanın üstünden, içeri gidip bir yenisini, temizini aldı, serdi. Çatal, bıçak, tabak getirdi, koydu. Çiçek getirdi bir bardağın içinde, koydu.

Birbirlerini gerçekten, bir yemek süresince bile olsa gerçekten sevecek bir kadınla bir erkek için hazırladı masayı. Durdu. Bekledi.

Temmuz 1973

Şen Ol Bayburt

bir konuk

"Yaşlandıkça kusurlar azalıyor hanım kızım, daha doğrusu biz öyle düşünüp avunuyoruz, gençlerin hoşgörüsüne sığınıp. Bak sen geleli yarım saati geçti, davranıp bir kahve pişiremedim; çene yarıştırdım. Gerekli mi kahve diyorsun? Değil belki ama öğretilmiş bir kere alışmışız. Günlerin tam içinde yaşayamayınca, olanlara akıl erdiremeyince, bunlarla oyalanıyoruz işte, kahve pişirmek, çay demlemek... Anılar da öylesine çoğalmış ki bastırıveriyorlar, günü karartıyorlar erkenden. Sen şu kadarcık, el kadar bebektin düşün, şimdi koca kadın olmuşsun.

Hazırlamazsın beni. Behçet beni götürmezdi sizin eve. Ama bir keresinde onu takside beklerken seni pencerede görmüştüm. Nişanlıydık daha o sıralar, sözlü gibi daha doğrusu. Behçet'in ailesi bilmiyor, aramız açılmamış onlarla. Para bol. Düşün, takside bekliyorum onu. O gün pek sevmiştim seni, bana bakıyormuşsun gibi gelmişti. Sonra bir de Bahriye Hanımlarda karşılaşmıştık. Halıda oturmuş, bebeğinle oynuyordun. Bahriye Hanım eksik olmasın, bana evin içini açan tek kadındı. Değil mi Behçet? Bize evini tek açan oydu, değil mi?"

Behçet Bey'in sırtı cama dönüktü. Pencereden giren ölgün ışıkta büsbütün eskimiş görünüyordu. Pervaz hiç boya görmemişti, camlar nicedir silinmemişti. Kirli camlara özgü o dolanık, halkalanarak büyüyen iç kapayıcı lekelerin berisinde ufacık bir lekeydi Behçet Bey; biraz kazınsa kendiliğinden çıkabilirdi. Sanki beyaz gömleğinin yakasındaki kola ayakta tutuyordu onu, gömlek biraz daha eskise, bir kerecik daha

yıkansa, ya da pencere camı biraz aralık kalsa da içeri akşam rüzgârı dalsa, yedeğinde, yeşeren otların, ilk kabak kızartmalarının, nanenin kokusunu getirip bıraksa, yaşamanın üstüne bunca varmasına dayanamayacak, yıkılıverecekti.

"Geçmiş gün canım," dedi Feride Hanım kendi sorduğu soruyu geçiştirerek. "Nereden aklında kalsın zavallının? Son günlerde hiç konuşmuyor zaten. Gücenmiş gibi bana. Çekildikçe çekildi kabuğuna. Kendi kendimle konuşmaktan yoruldum hanım kızım, insan eninde sonunda hep aynı şeyleri söylemeye başlıyor. Birini görmeyeyim, bir açılıyor çenem. Yani canını sıkarsam söyle, çekinme. Biz de genç olduk, anlarız.

Şu Behçet'i gençken görecektin sen, çok çok bir iki yıl önce. Nasıl değişti... Nerede o deli Behçet, kavgacı Behçet? Sus pus oldu. Ama yaştan değil bununki, kahırdan. Boş konuşuyorum yine, sen nereden bileceksin... El kadar çocuktun sen, kahve içiyordun Bahriye Hanımlarda. Ne tuhaf değil mi senin o gün de bugün de, biz bu hallere düşmüşken yine kahve içmen? Hem benim elimden (birazdan pişireceğim). Şaşılacak şey ama oluyor işte. Büyüyorsun, derken genç kadınsın, yanakların dolmuş. Bir de bakıyorsun bacakların pörsümüş. Yanakların en son hangi gün dolgundu, bacakların ilk hangi gün boşalmaya başladı bilemezsin ki. Değil mi Behçet? Biz de bir gün baktık ki bu odadayız. Beyazıt'ın arkalarında."

bir oda

Uzun bir sessizlik izledi. Feride Hanım önüne baktı, önden düğmeli pazen giysisinin açık kalmış bir düğmesini ilikledi; siyah başörtüsünü çekiştirdi, sonra parmaklarını incelemeye koyuldu.

Behçet Bey, konuşulanları duymamıştı bile. Oturduğu koltuğun üstünden yalnız kendisinin görebildiği birtakım kırıntıları topluyordu özenle. Çöp azalınca kaçıp giden bir kedinin tüylerini mi? Kumaş ipliklerini mi? Alt dudağı, yaptığı için önemini gösterircesine sarkmıştı. Burun delikleri öylesine

hızla açılıp kapanıyordu ki. Yok yok, ekmek kırıntısı değildi topladıkları, hiç değildi; bir salkımsöğüdün gölgesinde ansızın bitiveren, adını daha hiç kimsenin koymadığı kır çiçekleriydi bunlar. Onun bu büyük girişiminin yanında Feride Hanım'ın gündelik sesi, ilkyazlara karışmış bir düş olabilirdi olsa olsa. Bulanık ve önemsiz bir düş.

Karşı duvarda, ufka doğru uzayan alacalı yollarıyla bir kilim asılıydı. Arada bir dönüp saf gözlerini üstümüze diken geyiklerle kilim ceylanları da bu odanın bütün parçaları gibi insan bakışını unutmuş görünüyorlardı.

Köşede, Behçet Bey'in Darülfünun'da müderris babasından kalma kakmalı, kepenkli ağır bir yazı masası duruyordu. Cilası iyiden iyiye aşınmıştı. Bir hokkayla divit vardı masanın üstünde, birkaç anahtar, havagazı, elektrik makbuzları, bir tığ, açılıp öylece bırakılmış bir daktilo şeridi, 1950 yılının bir yaz ayını belirleyen takvim, aygaz tüpünün başlığı, piyasaya yeni sürülen ilaçların broşürleri: kesik morlar, kanlı turuncular, yeşil. Ufacık kristal vazoya, bir akşam pazarından ucuza alınmış plastik karanfiller, tozlu güller yerleştirilmişti.

Yıllarca önce, belki evlendiklerinde, koltukların üstüne çiçekli örtüler geçirmişti Feride Hanım. Örtüler aşınıp da yırtılınca, kol yerlerine Bahçet Bey'in annesinin işlediği oyaları atıvermişti (belki de bugünlük); önce kumaş, sonra basma, sonra oyaydı koltuklar. Birinin arkasına bir toz bezi sıkıştırılmıştı.

Kırmızı kömür sobasının hemen yanındaki duvarda, sıcaktan uçları kıvrılmış bir fotoğrafta bir yerlere gitmiş bir delikanlıyla –oğulları mı? nereye? ölmüş mü?– dudakları kıpkırmızı boyalı gencecik gelin başbaşa vermişlerdi. Odadaki toz ve sidik kokusu belki de bu ölmüş ayrıntılardan çıkıyordu.

Tek canlılar, akvaryumun uğultusu içinde dönüp duran kırmızı balıklardı. Feride Hanım, onların yaşamaya ve dövüşmeye olan sıla özlemlerini gidermek için yosunları andıran plastik otlar, plastik bir dalgıç, plastik bir su değirmeni koy-

muştu akvaryuma. Bir yitiği daha göze alamazdı artık. Bunlar elinin altındaydılar, hiç değilse, bir yere gidemezlerdi.

Camlı kitaplık, sedirin arkasını boydan boya kaplıyordu: *Dünya Yüzünde Tarih Yaratan Simalar, Matmazel Noraliya'nın Koltuğu, Kırmızı Saçlılar Cemiyeti ve Beş Portakal Çekirdeği.* Özenle ciltlenmiş, yaldızla harflerle eski ve yeni Türkçe olarak *Naimâ Tarihi, Fleurs du Mal, Aşkın Birinci Şartı,* bir *"Bütün Dünya"* yıllığı, *Türk Soyadları, Evde Kolonya.*

Feride Hanım, kırmızılı sarılı ibrişimle bağladığı kastenyetlerini kitaplığın üstüne asmıştı.

bir ad

"İspanyol Feride".

Babası Yüzbaşı Mehmet Bey, "Çalıkuşu" romanından esinlenerek Feride adını takmış kızına dediklerine göre: asıl adı Mihrinisa'ymış.

Kızın Fransızca konuşmasını, öncü bir Türk kadını, bir öğretmen olmasını düşlemiş mutlaka.

Ne yazık ki çok yaşamadı Mehmet Bey. Karısının genç yaşta ölümünden sonra (garip bir rastlantıyla Çalıkuşu'na çok uyuyordu bu bölümler) o da öldü.

Kızı Feride'yi adıyla başbaşa bıraktı. Kötü bir romanın özeti gibi.

Feride, mahfellerdeki "tedansan"larda en yeni şarkıları söylemeye ve hemen kızarıveren, avuçları hep serin ve nemli genç teğmenlerle dansetmeye alışmıştı bu arada.

Bir çeşit öncü sayılabilirdi yani. Ama bütün öncüler gibi o da yetinmedi bu kadarıyla.

Çaylar, Taksim Sineması'nın Arap filmleri, çoban kolonyası sürünmek yetmiyordu. Günler öyle hızla geçiyordu ki.

O zaman Park Otel'de salınmayı öğrendi, Pera Palas'ta, Rejans'ta. Gözleri parlak, teni duruydu.

Cesurdu, hırslıydı: ev kadınlarının adım atamadığı barlara, pavyonlara girip çıktı. Gözlerinin, bakışlarının özünü keskinleştiren o ıslak çizgi, sesindeki boğukluk, kahkahalarındaki

Kaçamak titreşimi yüzünden "İspanyol Feride" dediler ona. Kadını kadın yapan menevişi onda buldular:

O gül endam bir al şale bürünsün yürüsün
Ucu gönlüm gibi ardınca sürünsün yürüsün

Bu ve bunun gibi beyitler Feride için yazılmıştı artık. O da yeni adını kırmızı bir şalla somutlamayı becerdi.

Menevişli gözlerine siyah sürme çekti. Ayak bileğine altın bilezik taktı. Hafifliğinden söz ettirdi; sevindi. "Bu kadarı da kazla," dedirtti.

Bu özetin içinde bazı sorular açıklamasız kaldı. Belki de Feride Hanım öyle bıraktı özellikle:

Nasıl karşılaşmıştı Behçet Bey'le? Neden bir kabzımalın ya da bir şairin Tokatlıyan'daki masasına üç yıl süreyle kurulup Beyoğlu'nu camdan gözlememişti? Üç yıl sonra bir armatör çıkagelirdi nasılsa, bir ithalatçı v.b... Adlar, meslekler değişse de masa hep onun olabilirdi.

Günün birinde, kadında kahkaha arayan bir zenginle evlenebilirdi. Damadının çocuğunu arabayla gezdirir, kızına ad takmanın gizemli geleneğini öğretirdi. Handan, Lâmia, Tendu, Reha, Süreyya gibi adlar taktırmazdı torununa. Bunların yerini yeni adlar almıştı şimdi, yeni istekler: Ebru, Esra, Arzu, Hakan, Tamer gibisinden bir ad önerirdi.

Bilinen tek şey, Behçet Bey ailesinin, bir şırfıntıyla evlendiği gerekçesiyle oğullarıyla bütün ilişkilerini kestikleriydi. "Hükümet tabibi olacağım," diye tutturduğunda sevimli bir kaçık gözüyle bakmışlardı oğullarına. Nasılsa vazgeçerdi. Gelgelelim bu evlilik fazlaydı, bağışlanmazdı. Hainlikti düpedüz.

Behçet Bey yolunu baştan seçtiği için kimse ondan açıklama bekleyemez.

bir yasa

"Yaa," dedi Behçet Bey ansızın. Sürüp gelen sessizlikte, güç durumları anlatmaya yarar bir sözcük bulup çıkartmıştı belle-

ğinden. Gözlükleriyle, yalnızca gözlükleriyle baktı: "Yaa," diye yineledi. "Küçük harf-ler vardır bü-yük harf-ler var-dır mat-baa harf-leri var-dır." Hecelerin arasına büyük uzaklıklar koyarak sürdürdü: "Ben on-ları ta-nı-ya-mıyorum hanım kı-zım ol-masa-lar iyiy-di ama var. Eli-me a-lın-cata-nı-ya-mıyorum."

Sesi çatladı, kırıldı. İçtenliğe doğru attığı adım, çok yormuştu onu. Gözleri yaş içindeydi.

"Kusura bakma hanım kızım," diye atıldı Feride Hanım bir ayıbı örtercesine. "Hep aynı şeyleri söyler durur. Kuş gibi. Ama kuş insanın içini açar, değil mi? Bana sorarsan hanım kızım, baştan bellidir bunun sevince uzak düşeceği. Sen yabancı değilsin.

Evlendiğimizde söylemiştim: 'Bu hükümet tabipliği yaramayacak sana Behçet, göreceksin. Bir de beni aldın; ayıbın iki oldu. İnsanı önce kendi soyu yer bitirir, kendi cinsi yağmalar. Kaç yılın Feridesi, bilmez mi bunları?,

'Yok canım,' diyor bu gülerek. 'Sen var mısın benimle gelmeye?' diyor. Kasaba kasaba dolaşıp dertlere derman olacakmış, işçileri, köylüleri eğitecekmiş.

'İyi güzel ama,' diyorum, 'sen bir müderrisin oğluyken, köy yerlerinde dolaşmana kim inanır? Kendi insanlarını bırakmana, başkalarına gönül vermene, davana akıl erdirirler mi kolay kolay? Hem haksız mıdırlar inanmazlarsa?'

Yoksullar, zaten güç kalıyor hayatta hanım kızım, güçlükle büyüyor, güç de inanıyor o yüzden.

'Hükümet yüz değiştirip geliyor yanımıza, ağzımızı arıyor,' diyecekler diyorum buna, 'dayanamazsın. Hem bir gün görmeseler, yanlarında bir gün olmasan, kuşkuya düşerler, paşaoğlu diye anarlar seni.'

Öyle olmadı mı?

Bu bir dayanıyor ki sorma. Tek, kalsiyum iğnesi var elinde. Bir de bakkal aspirini bildiğimiz. Topluyor milleti çevresine, boyuna anlatıyor. Herkesin çalışma hakkı varmış, hastaları iyileştirmek devletin göreviymiş. Bir gün halk akıllandığında bu haksızlıkların hesabını bir bir soracakmış.

Bakıyorum, köyden bucaktan adamlar, kadınlar, çoluk ço-

çuklarını toparlayıp geliyorlar Behçet'in elini öpmeye. Günler iyi geçiyor. Yanıldım sanıyorum. Seviniyorum.

Ama sevinmek yasak bize. Bu, müderris babasının tek oğlu; herkes onlardan yana. Geçmişimi kurcalıyorlar, evimizi arıyorlar. Artık neye tutunurlarsa. Oradan oraya sürülüyoruz: Polatlı, Lice, Bayburt...

Niye mi gidiyorum ben hanım kızım? Sandıkları gibi, herkesin söylediği gibi konağa göz dikmemiştim evlenirken, hayır! Büyük kıtlık çekmemiştim ki hırsım büyüsün. Güvenlik, bir sığınak mı arıyordum? Babam ölmüştü ya... Değil, tam o da değil. Yalnız Behçet'i sevdim, orasını iyi biliyorum. Bana kimsenin göstermediği saygıyı gösterdi o, öfke nedir öğretti. Belki bunlar da değil tamtamına.

Galiba, güçlüklere birlikte karşı koymaya başladıktan sonra sevdik asıl birbirimizi. Yoksa, birlikte dayatabileceğimizi sezdiğimiz için mi baştan birbirimizi seçtik? Çok kafa yordum, bir türlü işin içinden çıkamadım.

Şimdi biliyorum ki aslolan vardığımız yer: birbirimizi çok sevdiğimiz. Behçet bir konuşsa benimle... Ama ağzını her açtığında bu kitap işi çıkıyor.

Ne yapayım, yoksulluktan çok korkarım. Belki hep sınırında yaşadığımızdan. Kitapları topladım bir gün, yaktım. Ateşe attım hepsini. Şu gördüklerini bıraktım yalnız. Jurnallemişler bunu: sakat işçiye sağlam raporu veriyor, milleti zehirliyor diye. Ya anası, ya amcasıdır yapan. Korktum.

O günden sonra içine kapandı. Hiç konuşmuyor. Pişman da değil. Beni düşünüyor sanırsın ama daha çok kitaplarına yanıyor besbelli. Hiç konuşmuyoruz. Gücenmişiz birbirimize."

Feride Hanım usul usul ağlıyordu; kalın bir battaniyenin altından gelir gibiydi sesi: "Ne oldu işte? Emeklilik de gitti. Tek hakkımızdı bu dünyada. Kopararak almıştık. Her şey yandığıyla kaldı."

Durdu, soluğunu boşalttı. Tutulmaz bir ağıta dönmüştü sesi.

Ansızın olanca gücüyle haykırdı:

BEHÇET BEY! DUYUYOR MUSUN DEDİĞİMİ BEHÇET? DEDİKLERİM BİR BİR ÇIKMADI MI? SAHİPSİZ BİR KÖPEK GİBİ KALMADIN MI ORTALARDA? HA? KALMADIN MI?

Behçet Bey uzandı, karısının kolunu tuttu, sevecenlikle sıktı.

bir yemin

Feride Hanım, fırtınadan sonra yağmurla yıkanmış, arınmış bir kayaydı artık. Akşam bastırıyordu, kalkıp gidecektim. Beni neden çağırdığını söylemesi gerekiyordu.

Durdu, kendini topladı: "Mesele şu," dedi çaresizliğin verdiği kesinlikle, "dayanmaya gücümüz kalmadı. Kahve alacak paramız bile yok. Elde avuçta ne varsa tükendi. Geçenlerde hanım kızım, birilerinden duydum... Şimdi biz ayrı olsak sözgelimi, Behçet'le boşansak yani, ben babamdan yetim aylığı alabiliyormuşum. Maddede yazılıymış diyorlar. Hani geçinemedik, beni dövdü, başka kadınlarla aldattı falan dersem, alabiliyormuşuz aylığımızı. Boşanabiliyormuşuz."

Durdu, terini sildi.

"İlk aylığımızdan avukatın parasını öderiz diye düşündük. Sonra üstbaş falan. Ama şey var. Kimseyi tanık gösteremeyiz; zaten görüşmüyoruz kimselerle. Yemin de var işin içinde. Yalana yemin. Üstelenmez. Diyecektim ki darılma gücenme yok bak, duydum ki, acaba sen..."

"Behçet Bey'in sizi dövdüğüne, sık sık terkettiğine, kocalık görevini yerine getirmediğine, size maddi manevi baskı yaptığına, aranızda baştan beri ruhi imtizaçsızlık bulunduğuna tanrı ve devlet huzurunda yemin ederim."

Mart 1973

Dizboyu Papatyalar

Gece boyunca bir su aktı durdu düşünde. Bir iki kere yataktan kalktı, muslukları sıkıştırdı ama ondan değildi. Su, boyuna aktı. Odanın tavanı alçalmadı; duvarlar iki yandan baktırmadı; yatak, altından kaymadı; biri, kırmızı bir havlu tıkmadı ağzına. Tersine: soluk aldı rahatça. Nicedir alıştığı, o yüzden de bir an önce gelip gitmesini beklediği karabasanlardan nasıl uzak bir geceydi! Binlerce küçük çocuğun ayak patırtısını, evin içinde sevinçle ordan oraya koşuşturuşunu andıran su sesi kesilmedi.

Sabah kalktığında, camdan bakmak istemedi canı. Gecenin büyüsü hemen bozulacaktı. Dışarda, başkentin beylik pazar sabahı nasıl olsa. Kurşun gök, baca dumanlarını amansızca bastırır yaşayanların üstüne. Hem kahvaltı sofrası toplanacaktı daha.

Ahmet bir şeyler yemiş (peynirin bir köşesi cıvımış, reçelde ekmek kırıntıları var), arkadaşlarıyla sinemaya gitmiş.

Ev bomboştu. Reçel kavanozuyla kül tablalarına uzanırken Orhan'ın mektubu çarptı gözüne. Dün akşam gelmişti. Zarfı yırtmamış, gereken yerden özenle açmıştı. Kaç yıldır, kocasından gelen mektupları sabırsızlık edip yırtmadığını, usulca açtığını hesapladı Şermin. Evlendiklerinde Ahmet iki yaşında olduğuna göre, on beş yıllık evliydiler demek. Belki Orhan'ın yazacaklarını artık ezbere bildiğindendi. Bildiklerinin doğrulanacağından ürktüğündendi. Göz ucuyla baktı mektuba:

Sevgili Hanımcığım, *(böyle başlamayı özgünlük sayar Orhan)* Salimen vasıl olduk *(böyle sürdürmeyi de)*. Dün akşam saat

dokuz sularında, denize bakan şehir lokantasında Erdal'la oturup iki kadeh attık. Yemekler iyi burada, özellikle balıklar.

Sabah erkenden bankaya gittim çünkü otelde sular akmıyor. Çocuklar da beni bekliyorlarmış. Hepsiyle teker teker konuştum, hal hatır sordum. İyi insanlara benziyorlar, pürüz çıkacağını sanmıyorum. *(Bankadaki çocukların iyi insanlar oluşu, onları denetleyen Orhan'ın değerini nasıl yükseltiyor!)* Erdal, senin pilakiyi çok özlemiş Şermin. Nerde yengenin pilakisi dedi. İlk fırsatta gelecek bize.

(Şimdi işleri sıralayacaktır.)

Şermin'ciğim, benim ucuzluktan aldığım mavi gömlek var ya, hani sen yakalarını beğenmemiştin, onu Cumaya hazır eder misin? Bir iki de mendil kaynat elin değmişken. Nezleyim, çok soğuk buralar. Ha, kömür işi ne oldu? Sabri Bey'e bir telefon etseydin, ilgilenirdi. Mart falan ama kış uzun sürecek galiba.

Ev sahibi, mutfak musluğu için birini gönderdi mi yoksa sızıyor mu yine musluk? Sakın savsaklama karıcığım, on kere telefon et gerekirse. Ahmet'e de söyle derslerini boşlamasın.

(İşler bitti.)

Çok içmiyorsun değil mi Şermin? Aklım sende kalmasın diye soruyorum, yoksa gönlünce iç tabii. Cumaya görüşürüz gözlerinden öperim.

Kocan
Orhan

Not: Kupon zarfı, büfenin üstündeki kâsedidir. Kesmeyi unutma. Sonra eksikleri tamamlamak daha güç oluyor.

Sevgili Orhan, diye düşündü Şermin – gözleri doldu *bir tanecik sevgili Orhan! Şimdi kim bilir hangi kıyı kahvesinde, denize en yakın, en kocaman taşın üstüne çökmüş, bir balıkçıyla konuşuyorsundur. Deniz, ağır ağır akıp gider yanınızdan. Hiç telaş yoktur. Üçünüz, büyük bir uyum içindesinizdir. Yalnız rüzgâr bozar bu uyumu arasıra. Sabah altıda kalkıp titizlikle bağladığın boyunbağın savrulur o rüzgârda; düğüm sağ omuzunun üstüne gelir. Gece-*

den, otel odasında yıkayıp astığın beyaz naylon gömleğin yakası nemlidir daha, kırışıktır. Sen aldırmazsın. Giyimine özen gösteren bu müfettiş gibi konuşursun. Oysa ne bulursan geçirirsin üstüne bilirim; ama pantolonunun paçası darmış, modası geçmişmiş, ama küçük düğümler atmaktan ipe dönmüşmüş boyunbağın... Sandal renkleridir seni ilgilendiren, balık cinsleri, yaz tasarıları, sendikalar ve hisse senetleri. Yaşamdan söz eden birinin tafrası yoktur senin sesinde; doğadan kopmamış birinin usul güveni vardır. Elini kolunu hiç sallamazsın. Bir taşa "ilişmen" söz konusu bile değildir; o taşın üstünde yıllardan beri oturuyorsundur sanki, yıllarca da oturacaksındır. Deniz, böyle akıp gidecektir yanıbaşından.

Çanakkale'nin hırçın suyu, Ege'nin göz kamaştıran tuzu, Karadeniz'in yüzeydeki soğuğu, diplerde sarmalayan ılıklığı... hiçbiri önemli değildir. Çünkü tek "deniz" vardır senin sözlüğünde: denizcileri besleyen doğurgan, anaç deniz, gerisi ayrıntıdır.

O günlerde bile – balıkçı amcanın sandalında okul harçlığını çıkarmaya çalıştığın günlerde yani – kuşların kışkırtıcı çığlıklarına bir kere bile kaptırmamışsındır kendini, kalıbımı basarım. Hep önüne bakmışsındır, gözünü oltandan ayırmamışsındır. (Şimdi benimle konuşurken de hep önüne bakıyorsun.) Sonra acıktığında, ananın verdiği çıkından zeytinle ekmeği çıkarıp yemişsindir. Yavaş yavaş çiğneyerek, büyük lokmalar atarak, yediğinin tadını bile düşünmeden.

Bugün, kendi deyiminle "koskoca bir banka müfettişiyken" bile, kendi sınıfından insanlarla konuşurken, o sıcak somunu bulup çıkarmanı, bir balıkçıyla arana, ikinizin de erişebileceği bir uzaklığa yerleştirebilmeni bunlara borçlusun sevgili Orhan. Çünkü yaşamana sıkı sıkıya bağlı bir sözlükten seçersin sen kullandığın sözcükleri. Beş yüz sözcük topu topu, olsun! Varsın yaşaman kadar sınırlı olsun sözcüklerin. Sen bu yüzden tutarlısın zaten, değil mi sevgili Orhan? Ankara'ya da bu yüzden uygunsun: evindesin, güvenlisin bu kentte. Bir anlasan... Bak:

II

Kışa doğru bir akşamdı. Yağmurlar kesilmemişti daha. İşten çıkma saatlerinde, on ikilerde ve beşlerde ansızın bastıran

Ankara sağanağı yeni dinmişti. Islak anacaddeye taşıyordu yan sokaklar. Balıkçıların, kitapçıların, çiçekçilerin, basık terzihanelerin, depoların, berberlerin, fazla mesaiye kalmış memurlarla dolu işyerlerinin donuk ışıkları tek tek seçiliyordu caddeden. Çorap mağazalarının önünde biriken kalabalık dağılıyor, dolmuş kuyruklarına ekleniyordu usulca. Sığırcıkların sesi geliyordu.

Dolmuşa atlarken güçlük çekmişti Şermin. Kemanını bacaklarının arasına iyice sıkıştırdı. Tatile giriyorlardı o akşam. Prova dönüşü, kemanını da eve götürmek gerekmişti. Yoksa utandırdı yanında taşımaktan. Dışarda bakanlar için gülünç, özentili yine de fiyakalı bir oyuncaktı bu keman. Oysa Şermin için, kendi mutsuzluğunun elle tutulur bir simgesiydi. Bir tabuttu düpedüz. Şermin'in taşımak zorunda olduğu kendi tabutu. Ne kadar gizlese gözlerden, ne kadar geride bıraksa, bir gün kalabalığın içinde taşımak zorunda değil miydi nasılsa? Omuz verecek kaç kişi var bu tabuta? Omuz vermekten utanmayacak?

Şoför, kemana şöyle bir göz attıktan sonra yanındaki delikanlıya döndü, konuşmayı bıraktığı yerden sürdürdü. Yarın Kayseri'ye gidiyordu yedek parça aramaya, gelir miydi delikanlı? Oğlanın gırtlağından, denizi andıran kesik, hışırtılı sesler çıkıyor.

Erkekliğe yönelen bir delikanlıyı ele veren, sık sık çatlayan ses. Ahmet'le aynı yaşta olmalı. Birkaç yıldır, ansızın büyüyen ellerini kollarını nereye koyacağını kestiremiyor Ahmet. Kaşık tutarken elleri titriyor, döküveriyor şekeri üstüne. Papuçları amma da garip yerlerden deliniyor, eskiyor hemen. İki tabak makarnaya bana mısın demiyor, yutkunuyor sık sık, gözleri dalıyor. Elleriyle ayaklarının oransızlığını örtmek için midir nedir, hep ufak çatal, ufak kaşık, ufak tornavida seçiyor. Dokunduğu her şeyi bozuyor, geçtiği her yeri dağıtıyor.

Bedeninin yıldan yıla değişin boyutlarına ayak uyduramıyor bir türlü. Geçen yılki kavanozu bu yılın elleriyle açarken kapağı kırıveriyor, sürahiyi deviriyor kolunu uzatınca.

Onu yalnız bırakmalıyım artık, diye düşündü Şermin. *Taşıma suyla serpilmesin. Analık sevgisiyle üstüne abanmak, bencillik ola-*

cak bundan böyle. Yoksa ben besleneceğim ondan. Nasılsa, öz babamdan çok sevdiği Orhan yanında... Arkadaşlık etme gibi özürlerle varmamalı üstüne. Bu kesin.

Şoförle konuşan delikanlı, Amasralıymış aslında. Bu sabah amcasını –şoförü– yoklamaya gelmiş Ankara'ya. Konuşulanlardan anlaşıldığına göre, Piknik'e gitmişler öğle yemeğinde. Kış, tavuklu pilav, kremkaramel yemişler. Bira içmişler.

Delikanlı, ellerini nereye koyacağını şaşırmıştır; önce amcasının davranmasını beklemiştir: çatalla mı girişecek, kaşıkla mı? İçerlerden döne döne dış bölmeye dağılan duman halkalarını gözlemiştir. Uzun paltolarının etekleri rüzgârda savrulan gazeteciler vardır Piknik'te. O saatlerde. Puro içer, pipo içer, kahkahalar atarak taşradan gelen meslekdaşlarını ağırlarlar. Günlük olayları kendi bulgularıymışcasına anlatırlar. Parti başkanlarını, küçük adlarıyla anarlar. Az bahşiş bırakırlar. Birbaşlarına kaldılar mı suskunlaşırlar ancak.

Bu delikanlı, o güleçliği, o abartılmış girişkenliği nasıl şaşkınlıkla izlemiştir kimbilir... Kapıdan itişe kakışa içeri dolan başkentli kadınlara uzun uzun bakmıştır. Başkentin çalışan kadınları ne kadar aykırı düşerler günışığına! Hele iktisadi bağımsızlığı sevgisizlikle, bencillikle karıştıranlar... Bin güçlükle sararttıkları saçları çabucak parlaklığını yitirir, göz altları torbalanır. Bu yaştaki bir oğlanın gözünde "biçimli"dirler yalnız. Memeleri yassıdır, boyunları pörsük, elleri damarlıdır. Öğle yemeklerini sandviçlerle, kebaplarla ayaküstü geçiştirirler. Bu sıkı perhizden biriken parayı, gençişi bluzlara, ekose eteklere yatırırlar. Özellikle kırk yaşından sonra, "Bir sosisli, bir ayran lütfen!" diyerek kasaya uzanırken büsbütün tizleşir sesleri. Hayır kurumlarında görev alırlar o zaman. Kulüplerde toplanıp akşamları, sanat üstüne konuşurlar. Genç aktörlerle şakalaşırlar. Gün ışığından kaçmaya başlarlar. Ne var ki Piknik'in girişinde arkadan vuran ışık, hemen ele verir onları.

Önde oturan iki karaltı, su deposunun orda indiler. Sesler kesildi bir süre. Yol ıssızlaştı. Gök açıldı tepede. Şermin camdan bakmayı sürdürdü. Orhan'la konuşmadılar.

Onlar inerken, "Ne olacak," diyordu delikanlı, "gelirim. Hem görmüş olurum Kayseri'yi. Parçayı birlikte ararız. İki gün daha kalırım."

— Yürüyelim, dedi Şermin.

— Yorulmaz mısın? Kemanla falan...

— Yoo.

— Hayır, belki yemek yapmamışsındır. Ahmet de gelir nerdeyse. Geciktik.

— Senin bir işin mi vardı yoksa? Yemekten sonra çalışmak?

— Yooo.

.....

Kopuk kopuk sözcüklerden anlatılmaz bir tedirginlik büyüdü. Öyle ki, yola bakınca, çimenlerin yağmurdan sonraki kokusunu bile duymadı Şermin; sağlıklı, budala Amerikalı çocukları gördü yalnızca. Elçilik arabaları simsiyah parladı; gözünü aldı.

Onursuz heybeler, yün çoraplar, parmaksız eldivenler, pirinç mangallar, bakır siniler, elden düşme "For Sale" çocuk arabaları, Kavaklıdere'nin iğreti, küçük dükkânlarından taşıp ucuz erkek losyonu kokan caddeye yığıldı. Bütün bu eşyaların belirgin kırmızıları birleşti, kocaman bir kırmızı oldu. *İşte!* dedi Şermin. *Geceleri ağzıma tıkılan kırmızı havluyu bu dayanılmaz ayrıntılar dokuyor!*

Bir esinti çıktı. Kavaklar bu uyarıya kulak verircesine yan yattılar. Havadaki ufacık değişmeler, doğadaki çıtırtılar, yüz katına varan bir oylumla yankılandı Şermin'in yüreğinde. Sendeledi. Bir bahçe duvarına yaslandı. Elini uzatsa, Orhan'ı yanında bulacağını biliyordu ama uzatamadı. Sustu.

.....

— Canın sıkılıyor senin, dedi Orhan ürkekçe.

— Hastalanıyorum galiba.

Gücünün çekildiğini ayırdetti Şermin.

Bir çocukla köpeği geçti yanlarından; toprak yolda ayak izleri kaldı.

— Arkadaşın yok, dedi Orhan. Yani kimseyle görüşmüyoruz. Konuştukça açılır insan diyorum, inanmıyorsun bana.

— Kimlerle görüşelim sözgelimi? Erdal'larla mı? Öbür müfettiş arkadaşlarını sevmiyorsun ki sen. Züppe buluyorsun onları.

— Arada bir çekilir canım. Önemli olan, senin insan içine çıkman. Ne böyle: evden provaya, provadan eve, evden operaya.

— Dostlarım var ama benim. Sen tanımıyorsun.

— Eve çağırmıyorsun ki onları. Suç sende. Tanıştırsaydın.

— Sevmezdin. Daha doğrusu yadırgardın. Daha da doğrusu, belki ayrı tanısaydın severdin ama artık olmaz.

— Sanatla hiç ilgilenmezmişim gibi konuşuyorsun Şermin. Seni bilmezmişim gibi.

Anlaşılmaz bir el hareketi yaptı Şermin.

— Anlatamadım. Bak: Bin kişi için keman çalan, sırasında yüz kişiye arya söyleyen, elli kişiye bale yapan kişiler onlar. Hepbirlikte bitirdik okulu. Bir şeyler yapabileceğimizi sanan yetenekli öğrencilerdik (sen o dönemde tanımıyordun beni). Oysa artık biliyoruz ki –yutkundu Şermin – ne kadar çabalarsak çabalayalım, yaptığımız işin özünde yatıyor kopukluk.

— Gerçekten anlayamıyorum dediklerini, dedi Orhan yavaşça.

Anlamadığı, yüzüne yayılan çocukça şaşkınlıktan belliydi.

— Akşamlara kadar çalışıyorsunuz; yalnız ben değil, herkes öyle diyor.

— Daha iyi söylüyorsun ya, dedi Şermin bezginlik içinde. İşimi seviyorum. Hepimiz seviyoruz işimizi, o yüzden de bırakamıyoruz. Çok geç. Gençliğimizi iki üç yıla sığdırıp hızla tükettik.

— Göreceksin, dedi Orhan halktan gelme müfettişlerin tartışmasız, kesin sesiyle, Diyarbakır turnesinden sonra her şey düzelecek. İstediğin, özlediğin kalabalık için çalacaksın orada. Ama ödün vermeyeceksin elbet. Halkı, sizi anlayacak düzeye yükseltmek gerek aslında.

— Bence, dedi Şermin – gözleri doldu yine – bence, dinleyicilerimizi de burdan götürmeli otobüslere bindirip. En iyisi bu. Onlar hiç değilse alıştılar bize. Diyarbakır'da, smokini, tuvaletleri, kabartılmış saçlarıyla Ankara'daki kadronun küçüğü

çıkacak nasılsa karşımıza. Nereye gitsek, onlar çıkacak. Yani demek istiyorum ki bizim dertlerimiz ilgilendiremez seni. O kadar azız ki sayıca, acı çekenimiz o kadar az ki, ilgilenmeye değmez zaten.

III

Şermin, çıplak ayak yürüdü, bahçe kapısını açtı. Soğuğu yüzünde duydu. Ankara'nın soğuğu gelir gelir vurur ama iliklere işlemeden, yalnızca yalazlayıp geçerek, burnu ve elleri kızartarak. Yüreğe, giysilere değmeden. Bahçenin çimenleri gece boyunca kamçılanmış o ısırıcı rüzgârla.

İşte o kış-başı akşamından bu yana, her yer kar içindeydi. Ankara, Mart ayının bu son pazar günü, kapılarına zincir vurulmuş çelikten bir iş hanı gibi soğuk ve asık yüzlü.

Oysa üç ay süresince kar, temiz beyazlığıyla ne güzel örtmüştü her yanı. Öfkeleri bastırmış, coşkuları dindirmişti. Her şey, beyaz bir dalgınlıktı üç aydır. Evler de o yüzden süpürülüyordu ya boyuna. Bulaşıklar yıkanıyor, lekeli sofra örtüleri köpüren sulara bastırılıyor, boyuna eğilinip kalkılıyor, eğilinip kalkılıyor, yerlerden iplikler toplanıyor, kırıntılar süpürülüyordu. Evini dolaşılır kılmaya çabalıyordu herkes. Kış, en büyük yardımcıydı. Başkentin güneş ışığında büsbütün bürokrat duran sarı benzini gözlerden gizlemişti hiç değilse.

Ama Nisan gelmişti işte! Şermin bir bardak konyak doldurdu. Pazar sabahının ilk konyağı bu. Önünde, yeme ve içme dilimlerine bölünmüş kocaman bir gün var.

Çok çok iki hafta sonra, Samanpazarı'nın oralarda kıştan kalma bezgin bir arabacı, atını boncuklarla süsleyecek.

Çamuru elleriyle yoğurup unutulmaz kalıplar yaratan bir çamur ustası, doğadaki yeni renklere öykünecek.

Dikmen kırı, konuksever bir yüz gibi açılacak yoksulluğu içinde: BUYURUN!

Çatılardaki son karı eritmeye çabalayan küçük sokak güneşine

baktıkça gözleri dolacak kişinin. "Boşuna," diyecek, "boşuna! Bu kent kasketini fırlatmaz havaya. Bir kerecik olsun fırlatmayacak!"

Çünkü kendiliğinden oluşmuş bir kentin doğal eğilimleri, halkının içgüdüsünü yansıtan, hemen kestirilebilen akla yakın yokuşları, çıkmaz sokakları yoktur burada. Burada her şey insan elinden çıkmıştır. İnsan zoruyla.

Evlerdeki uzun taşlıklar –hiç şaşmaz– bir muslukla son bulur mutlaka.

Eski evler bozulmuş, dağıtılmış, çok odalı lokantalar haline getirilip boğazına düşkün parti delegelerinin buyruğuna sunulmuştur. Ellerinde kaşık, tabaklarının altında garsonun sokuşturduğu peçete, çorbanın getirilmesini beklerler. Gözler saattedir.

Eskiden kalma tek tük ağaçlı yollar da, başlarına ve sonlarına taksi durakları konularak cezalandırılmışlardır başıboşluklarından ötürü.

Çünkü başkent burası. Burada her şeyi devlet kararlaştırır. İçlerine bir çığlık gibi tıkılı kalanlara yer yoktur burada!

Burası, yavaş yavaş, bin türlü güçlüğe göğüs gererek yetişenlerin, sonra da bu güçlüklerle bir daha karşılaşmamak için ellerinden her geleni yapacakların yurdudur.

Senin yerindir sevgili Orhan.

Şermin, bahçedeki sepetten birikmiş gazeteleri aldı, içeri taşıdı, sedirin üstüne yaydı. Radyoyu açtı sonra. İkinci konyağı tepeleme doldurdu. Açık bıraktığı kapıdan, rüzgâr hohladı yüzüne doğru. Ağzındaki konyak kokusu odaya yayıldı. Coşkunca içtiği bir gecenin ertesi günü birayla başlardı genellikle: kuşluk vaktine titrek gölgeler çizilirdi.

Derken iki duble konyak: gün yavaştan ısınırdı. Kış ortasında bile. Daha önce gözden kaçan, kendilerini yeterince belirleyemeyen ayrıntılar, ansızın keskinleşir konyakla, hızla büyümeye başlar, çarpık boyutlara varırlar. Kendini bıraktın mı, güne söz geçirir konyak. Rakı gibi ağırlaşıp dilin ucuna yerleşmez kolay kolay. Votka gibi ense kaslarını aşağı çekmez. Sezgileri biler yalnızaca:

Bak, kemanlar nasıl genişliyor, nasıl dönüp dönüp yağıyor-

lar bir duygu sağnağıyla. Duyuyor. Akdeniz şarkılarına özgü bir bolluk bu: bir dayanışma. Bir denizi paylaşma. Oysa bir konçertoda keman, tekbaşına ne kadar dayatsa kâr sayılır. Sonda olmadık gösterilere girişmesi, boğuluşunu vurgulamak içindir.

Şermin kalktı, konyak şişesini bırakırken büfedeki kâseyi gördü. Orhan'ın özenli yazısıyla üstüne "Kuponlar" yazdığı zarf, oradaydı. Aldı zarfı, sedire fırlattı. Gazeteleri açtı. Oturdu, baktı:

"Ne güzel boyuyorlar kuponlardaki evleri. Pes! Sanki dünya yeni yaratılmış. Deniz, uzaktan belli belirsiz görünüyor. Gökyüzünün mavisi bile yepyeni, el değmedik.

Orhan'ın keman çalan aydın bir karısının yanı sıra bir de böyle bir evi olsa, yazısına özen göstermek zorunda kalmazdı. Gazete sayısını azaltırdı. Çocuk istemezdi. Boşuna biriktirmiyor bu kuponları!

Her kuponun bir eve, her yeni evin yeni bir kupona, kuponlara dönüşeceğini bilmesine karşın hırsla biriktiriyor. Demek yitirebileceği şeyler çoğaldı artık. Yitirebileceği kadar çok şeyi var Tehlikede. Bu güvenli yaşamanın bozulmaması için de her aykırılığı göze alabilir."

Birden, Şermin'in hızla akan düşünceleri kesintiye uğradı. Kuponlardan birinin yanındaki yazı gözüne çarptı.

YU PAPATYALAR... BOYU PAPATYALAR...

Gazeteyi katlandığı yerden açtı: DİZBOYU PAPATYALAR, diye okudu. Bir uçak şirketinin ya da yazlık bir otelin reklamı olsa gerek.

"...geçirmek istiyorsanız, sizi DİZBOYU PAPATYALAR..." Başı-sonu yırtılmıştı yazının.

Şermin kendini anlamaya zorladı:

Böyle anlarda hep olur. Yerinde kullanılan bir sözcük, rasgele yükselen bir şarkı, nasıl kavratır yaşamayı! Ne diyor radyodaki ses: Teamo Te. Ne demek olabilir Teamo Te? "Seni seviyorum, seni, seni, seni," gibi bir şey. Hiç usanmadan, hep yineleyerek.

Dili bilmesek bile anlıyoruz, çünkü Akdeniz'in ortak dili bu. "Dizboyu Papatyalar," anlamına da gelebilir, "Daha yığınla çocuk var doğurulacak, yığınla çocuk bezi, don, erkek çorabı var yıkanacak," anlamına da. "Seni seviyorum, hadi hoşça kal, bir gün o kıyı kahvesinde yanına çöküp dostça iki kadeh içebilme isteğim baskın geliyor," anlamına da...

IV

Şermin kalktı, askıdan paltosunu aldı, giydi, yürüdü; kapıyı açtı, ardından çekti.

O zaman, uzun süren bir bayram şenliğinden sonra iğreti ışıkları söndürülmüş, renkli ampulleri zafer taklarından sökülüp alınmış, yayalarının her günkü bildik adımlarına dönmüş bir anayolun duyabileceklerini duydu.

Şubat 1973

Ömür Biter Yol Biter

Kalın bir muşamba, eski kalın bir yağmurluk nasıl terler yağmurda, nasıl buğular çıkarır, içindeki yün renkleri, nasıl birbirine karışır da alacalı, hüzünlü bir şey olur. İşte tamtamına öyle ağlıyordu.

Hanın merdivenlerine ilişmiş, bir eliyle tırabzanı tutuyor, öbür elinde kırmızı bir naylon torba var. Sıkı sıkı yapışmış. SEVDİK yazıyor torbanın üstünde, bir de, arkalarındaki silik çizilmiş mağazadan hep birlikte giyinip yeni çıkan bir ana-baba-çocuk resmi var.

Kapıcı, bir saattir gözlüyor kadını. İriyarı bir kadın. Gözleri menevişli; zaten olmasa, erkek dersin. Elleri yassı, nasırlı. Sırtı kalın, boynu küt, göğüs kafesi geniş; ama meme, bel arama. Kalçaları olsa, hiç değilse "şişman karı" diyeceksin, o da yok. Çuval gibi bir gövde; biri getirip basamaklara atmış. Pazen entarisinin altına bir pantolon geçirmiş. Pabuçları sivri topuklu, uçları yenik, eski. Çok çok ağlıyor, hiç kesintisiz; ağladıkça artıyor isteği. Bunlara mı ağlıyor? Bir derdi mi var? Cengiz Bey'i aradığına göre? Cengiz Bey'le ne işi olur bunun? Adam hesap uzmanı. Kibar adam.

Ağlamaktan, etli dudaklarının çizgisi silindi. Boyanmaktan, silinmekten rengi kaçmış boz bir leke oldu ağzı.

Daha tuhafı, kendi kendine konuşuyor boyuna, söyleniyor. Hem soruyor, hem karşılığını kendi yapıştırıyor hemen:

— Geldin de ne oldu? diye sordu kendi kendine. Bulamadın işte.

— Olsun, beklerim, diye yanıtladı kendini öfkeyle.

— Aklın tam değil senin kızım. Herkes söylüyor ya. Kalk

Sarıyer'den Yeşilköy'e git, oradan Gaziosmanpaşa'ya, sonra gel Karaköy'de bekle dur. Herif ne diyecek gece?

— Olsun, bir dayak daha yerim. Yoo niye yiyeyim? Dönmem eve, anamda kaldım derim.

— İnanır mı? Seni kimselerin barındırmayacağını bilir. Ondan değil mi tafrası? "Üvey ablana git, ben seni gelir alırım Pazara" diyor. Gidiyorsun. Ne oluyor? O akşam dışarda işleri varmış, dönüyorsun kös kös eve. En küçük bir şey olsa, basıyor dayağı.

— Annemin eli ayağı tutmuyor, yerleri sildim, evini temizledim, derim. Hem başka şeyler de söylüyor herif arasıra. Güzel sözler edip gönlümü almıyor mu? "Allah var bak, temiz kadınsın, idarelisin. Değdi seni meyhane köşelerinden kurtarmama, kızına sahip çıkmama... İyi bakıyorsun bana, Allah var. Bankaya senin adına hesap açtırdım. Unutma, ben öldükten sonra kimseler gözetmez senin hakkını..." Bunları demiyor mu? Gülüp kıçıma bir şaplak atmıyor mu? Şöyle, seviyormuş gibi sanki?

— Neden sevsin elin herifi seni? Sevilecek neyin var? Kim sevdi seni şimdiye kadar? On üç yaşında rejide çalışırken akşamları peşinden ayrılmayan Hasan mı? Temizliğe gittiğin doktor mu?

— Hasan'ı ben sevdim. Çocukluk. Onu katmayalım araya. Doktordan korktuğum için hayır diyemedim. Eve dönmek istemiyorum, gerisi ne olursa olsun. Hem çocuğu da aldırttı; her şey, hiç olmamış gibi oldu. Kızmıyorum artık doktora. Kimseye kızmıyorum, beni *kurtarmasınlar* artık, yeter. Bıraksınlar, yerime alışayım. Yediremiyorum.

— Herife de kızma öyleyse. Neye hırçınlaşıyorsa, onu yapma. Ne diyor? "Elin de ağır kızım senin, kafan gibi. Sinir bırakmazsın sen adamda. Bir saatte bir mendil kaynatırsın, temiz olur ama bir saat sürer. Şöyle karşıma geçip bir kadeh bir şey atmazsın."

— Ne yapayım ama? Unuttum içmeyi. Sonra karşısına otursam ne olacak? Herif sabahtan başlıyor vermuta. Vermut yoksa, likör. Mobilyacılar hep böyleymiş. Akşam geldiğinde bir şeyi görecek hali mi kalıyor? Dönüyor kıçını, uyuyuveriyor. Meze-

ler hazırlasam ufak ufak, kızartma, Amerikan salatası, küçük köfte falan belki, ama herifin istediği bir tas çorba.

— Daha iyi ya, kolay, uğraşma istemez.

— Alışmamışım. Değiştiremiyorum kendimi.

— Alamanya'ya nasıl alışacaksın peki? Kızının evine?

— Orası son yerim benim. *(Bak, senden başka kimsem yok abla.)* Kızım çağırıyor beni. "Gel anne," diyor, "gel de torununa bak. Bırak o sarhoşu; son günlerin rahat geçsin burada." Gelmem mi kızım? Gelmem mi yavrum? Sen beni çağırırsın da gelmem mi? Azıcık sık dişini. Bana güven sen. Ne yapıp yapıp gelirim. Kreşlere verme çocuğunu. Zaten kocan Alman; verme. Ben bilmem mi anasız büyümenin zorluğunu? Dediler ki bana, anam ben bir yaşındayken bir herife kaçmış. Babam, sırf bana baksın diye o cadıyla evlenmiş. Ama olmadı işte, çalıştırdılar, okutmadılar beni.

— Senin aklın yarım kızım, ondan okutmadılar, okuyamazdın ki.

— Belki doğrudur *abla*. Yediremiyorum kendime. Anamın kaçışını, beni bırakışını da yediremiyorum aynen. Bir ana, el kadar kızını sevmesin... Yavrum bekle, Cengiz Bey işi bir düzeltsin, geleceğim yanına.

— Sen kızı bırak şimdi, benimle, *ablanla* konuş. Bugün neden gittin ananı görmeye, bunca yıl sonra?

— Daha kızımın mektubunu alınca düşmüştü anam aklıma. Belki o da çağırıyordur beni, dedim. Gitmeden bir helallaşalım dedim.

— Ne oldu peki?

— Kalktım önce Yeşilköy'e gittim, *abla*. Anamın o kaçtığı adamdan olan çocuğu Yeşilköy'de havaalanında çalışıyormuş. Adresi ondan alayım dedim. Yüreğim gümgüm atıyor. Atladım minibüse, kardeşimin oraya gidiyorum. Kardeşim sayılır ne olsa, ana bir.

Adam iyi karşıladı beni hakçası. Benden iki yaş kadar küçük, elli civarında. O okuyabilmiş. Gaziosmanpaşa'daymış ev. Sokağın adını yazdı, köşedeki bakkalı bile çizdi ki bulabileyim, şaşırmayayım.

Yolda, bir tatlıcıdan anama baklava aldım. Almanya'ya gidiyorum ya.

İhtiyar bir kadın açtı kapıyı.

— Kimsin? dedi.

— Müzeyyen, anacağım, dedim, atıldım kollarına. O da sarıldı bana, gözleri doldu.

— Neden geldin? dedi birden. Korkmuş gibiydi.

— Hiiç, dedim, Almanya'ya gidiyorum. Kızımın yanına.

Oralar da burası gibi pahalıymış. Bebeğine bakacağım.

— Evlendi demek kızın! dedi içini çekerek. Zaman nasıl geçiyor.

Gitti, terlik getirip ayağıma uzattı; demek gece kalabileceğim burada. Cengiz Bey'i yarın görürüm artık.

— Buyur dedi, buyur içeri Müzeyyen.

— Bir Alman'la evlendi. Bizim lokantada tanışmışlardı, dedim.

— Adı ne kızının?

— Mübeccel anacağım, dedim. Senin adını verdikti.

— Sağol kızım, dedi. Adresimi nereden buldun peki?

— Fikret Bey verdi, dedim.

— Bu Fikret de bir tuhaf oldu.

İki yaşlı kadın neler konuşur, onları konuştuk işte.

— Hadi gülegüle, dedi sonra. Yolun uzun. Dönüşünde belki görüşürüz yine.

— Bak bacı, Cengiz Bey işte! dedi kapıcı.

— Peki hanımefendi, ama baştan anlatsanız, dedim.

— Karıştırıyorum, değil mi Cengiz Bey? Aklım yarımdır zaten.

— Yoo, siz anlatın, rahatça şöyle.

— Efendim, temizliğe gittiğim doktorun çalıştığı handa bir çaycı vardı, geceleri küçük bir meyhane işletirmiş. Beni hizmetçilikten kurtarmak istedi adamcağız, iyi yemek yaptığımı duymuş doktordan, daha doğrusu doktor bey söylemiş kendileri.

— O bey de sizin, kendisinin yanında çalışmanızı istemiş anladığıma göre. Meze hazırlamanızı falan.

— Evet efendim. Meze hazırlıyordum.

— Yani lokantaya ortak bir durumunuz yoktu.

— Yok efendim, kimse ortak olamazdı ki, hepbirlikte yiyip

içiyorduk, garson vardı bir tane, boğaz tokluğuna çalışıyordu. Müşteriler borç takıp gidiyorlardı da yine ses çıkarmıyorduk.

— Sonra o beyle evlenmişsiniz galiba.

— Evet efendim. Bir de kızımız oldu, Mübeccel. Şimdi Almanya'da.

— Peki eski kocanız nerede? Yani nereden bulabiliriz?

— Bir akşam gelmedi efendim, sonra hiç gelmedi. Kayıplara karıştı. Ben yeniden evlendim. Bir mobilyacıyla.

— Peki Müzeyyen Hanım, siz o ara hiç imza verdiniz mi? Hatırlamaya çalışın lütfen. Lokantanın sahibi olarak?

— Kocam kaybolunca hesaplar benden arandı tabii. Belki vermişimdir.

— Beyanname verilmemiş, vergi ödenmemiş. Almanya'ya gitmek için başvurduğunuzda çıkmış ortaya bunlar. Elli bin liraya yakın vergi borcunuz var, öyle görünüyor. Ödemeden çıkamazsınız yurt dışına.

— Ama neyle ödeyeceğim? Hiçbir şeyim yok ki benim. Sorsunlar.

Ağlamaya başlamıştı yine:

— Sizin için fakir babası dediler Cengiz Bey, bir yol yok mu?

— Ankara'ya gideceğiz, dedi Cengiz. Danışacağız dostlara, sorup soruşturacağız. Siz de geleceksiniz benimle.

— Gazenfer'e bilet alayım bu akşam için. İki kişilik.

— Beyefendi biliyor mu? Yani gideceğinizi? Şimdiki eşiniz?

— İzin verdi efendim. Gözün arkada kalmasın, dedi.

— Siz izin verdiğine inanıyor musunuz? Sonra bir şey çıkmasın?

— Yoo çıkmaz, ev onun; geç geliyor zaten bir aydan beri.

— Öyleyse gidelim hemen. Eski arkadaşları bulalım. Belki de Bakanlar Kurulu'ndan karar çıkartırız. Şunu unutmayın yalnız, hanımefendi. Bu, biraz da benim işim oldu. Yalnız sizin adınıza uğraşmıyorum yani. Yol paralarını bölüşürüz. Sonra ödersiniz bana. Kazandığımızda. Almanya'dan yollarsınız.

— Her ay yollarım, her ay ne isterseniz yollarım.

Çünkü aklım yarımdır benim Cengiz Bey kardeşim. Her ay yollamazsam unuturum.

— Ben eve bir telefon edeyim, dedi Cengiz. Haber vereyim.

— Bir şey soracaktım Cengiz Bey kardeşim. Şey.., ayıp olacak ama. Bezmişim ben anladınız mı? Devlet beni koyvermezse dışarı, torunuma bakamayacaksam, bir vesika versin bari diyecektim. Uzun sürer, o kadar parayı hiç toplayamam bu yaşta, ama belki bir kısmını, hani bağışlatacak kadarını...

Mart 1974

Limanda

I

Meliha Hanımın tekbaşına yaşadığı ev burası. Ağaçlar, bahçeye girişi engelliyor sanki, girmeye kalkışanın karşısına dikiliyorlar. Önceleri bakılmış, gözetilmiş ağaçlar bunlar: bol bol sulanmış kızıl japon çınarları, telli kavak, şu iki çam. Ama –galiba– sonraları, eve dışardan gelenler azaldıkta, hep aynı iki gözün seyrine katlanmaktan usanmışlar. Sarmaşık, tepeden kuşatmış onları, lükstrümler yolla aralarına bir çit çekmiş. Ses çıkarmamışlar. Zamanla, bu aşılmaz çitin üstünden yol kıyısındaki yabanıl böğürtlen dalları uzayıp dolanarak, acayip boyutlara ulaşarak sarkmışlar içeri. Karanlık büsbütün çökmüş.

Demek ilk o günlerde kökler, obur bir tutkuyla sömürmeye başlamışlar diplerindeki gölgeli toprağı; tedirgin, alacalı renklerini, rüzgârda sallanırken deniz seslerini ondan almışlar. Besbelli ta derinlerde bir yerde, hızla denize doğru sürükleniyor çaresiz, içi çekilmiş toprak –yere basarken başın dönmesi bundan– onun çaresizliğiyle beslenen azman bitkilerse tek tek göğe yükseliyor, yanlara doğru kibirli dallar sürüyorlar. Uçlarından görünen gök duru sarı, iç açıcı ama uzak, çok uzak, sisli.

Umutsuzluktan serpilmiş bahçeler bunlar. En yakın böyle tanımlanabilir. En yakın. Olup bitenlere.

İzzet, bavulunu telli kavağın dibine bıraktı, bir soluk aldı.

"Belki de değil. Belki de tam tersi. Umutlu bir geleceği müştuluyor bu bahçeler. Unutmamalıyım ki geçkin bir aktörün gözüyle bakıyorum her şeye artık. İzlenimlerim, çağı bitmiş bir Yeşilçam jönünün sağlıksız izlenimleri. Güvensiz, korku yüklü, çarpık. Ayrın-

tılara düşkünlüğü bu yüzden. Ancak ayrıntılara kayarak, felaketlere sığınarak gülünç olmaktan kurtulabilir. Hem de hiç yeri değilken..."

Oysa ne iyiydi. Minibüsten indin mi, kıyıya giden toprak yola sapıyordun. Bir kır kahvesi vardı kavşakta. Rüzgâr orada ikiye bölünüyordu. Yukarlardaki köye tırmanan yol esintisizdi. İki yanda, ekicileri gibi sarışın, suskun günebakanlar sarılanmıştı. Yörük çiçekler. Bahçelievlere, kıyıya inen yoldaysa toz bulutları savruluyordu. Günbatımında, son bir hışımla kıyıya koşmuştu rüzgâr. İşte denizin yüzeyi, tüyleri tersine okşanmış kedi sırtı gibi tarazlanmıştı. Yalnız rüzgârın uğultusu duyuluyordu. Ne kahkaha, ne küfür, ne tren düdüğü, ne zar sesi. Alışıldık bir dinlenme yeri değil burası. Yazın üç aylık dinginliğini satın alabilecek güçteki yüksek bürokratlar, babalarından memurluğu devralan soylular, eskiler çekilmiş bu sığınağa. Toprak yolda top oynayan, bahçe duvarlarına oturup şarkılar mırıldanan, giyime özen göstermemeye özenen kızlarla oğlanlardan belli.

Bahçelievler belli aralarla dizilmiş; sebze bahçeleri saygılı birer bağlantı gibi arada: "Komşuluk hakkı, orası öyle ama ne sizin gürültünüz bize, ne bizimki size. Şurada üç ay... Meyveleri koparabilirsiniz."

Evler sahiplerini eleveriyor. Hem de en umulmadık anda. Hele bahçeler. Yoksa delişmen ortancalar, mora kesmiş zakkumlar neden coşku değil de anlatılmaz bir bırakılmışlık duygusu uyandırsın, böyle? Elle tutulur bir iğretilik. Ancak zamanla çözülebilir nedeni. Güneş bile eski resimlerdeki gibi kıpkırmızı, yusyuvarlak; artık kırmızığıyla ısıtıyor yalnız.

Derken çatlayan bir yelkeni andıran bir ses duyuldu. Rüzgâr ansızın dindi. Evlerin sahipleri, sözleşmişçesine, aynı anda bahçelerine çıktılar; sebzelerin, meyvelerin, çiçeklerin aralarına uzattıkları hortumlara su verdiler musluklardan. Güneşte kalmış hortumlardan çıkan ılık suyun buğusu sardı ortalığı; yeşil domateslerin, eriklerin, ekşi elmanın, yaban nanesinin ve bir kere değildi mi hep elde kalan bütün o yabanıl, o ham şeylerin adsız kokusu. Sesler yine kesildi.

İzzet, kapıyı çalmak zorundaydı. Birazdan Meliha Hanım da çıkar, bahçesini sulamaya. Acaba söylemişler miydi geleceğini? Gelmese miydi? Tanımadığı biri. Aslında, kimse doğru dürüst tanımıyormuş Meliha Hanım'ı. Denilenlere göre altmış yaşındaymış. Kocası dört beş yıl önce ölmüş. Emekli öğretmenmiş. Ama hangisi? Meliha Hanım mı, kocası mı? Orası pek anlaşılmadı konuşma sırasında. Kimselerle görüşmezmiş, komşularına gidip gelmezmiş. Ankara'daki evini gören olmamış. Ama yazlıkta çok candan davranırmış konuk gelenlere. Akşamları taraçasında rakı içermiş. Kendisine gelinsin istermiş, gitmezmiş kimselere. Çelişkilerle dolu garip bir kadınmış. Canlı, alımlı. Gençliğinde çok güzelmiş, yalnız geçmişini kimse bilmiyor.

II

— Siz misiniz İzzet Bey, efem? dedi tatlı bir ses.

İzzet suçüstü yakalanmışçasına kızardı.

— Evet efendim, dedi. Meliha Hanım?

— Buyurun canım, girin içeri. Artık umudu kesmiştim geleceğinizden. Yarın bekliyordum. Buyurun canım, buyurun.

Meliha Hanım önden yürüdü. Basamakları çıktı. Taraçayı yıkıyormuş. Ayakları çıplaktı. Gerçekten altmış yaşlarındaydı. Ama çok uzun bir süre bu yaşta kalacakmışçasına rahat, canlı, alışkındı yaşına. Bacakları ince, düzgündü. Saçlarını çiğ sarı bir kurdeleyle sıkıp ensesinden toplamıştı. Dağınık lüleler, boğumdan kurtulan ince, kıvırcık teller terli alnına yapışmıştı. Derin çizgilerle yarılmış boynu, ensesi, kolsuz giysisinden taşan boşalmış kolaltları bile inanılmaz durukluktaydı. Beyazdı. Gözleri belirsiz, uçuktu. Saçlarından ayaklarına kadar üstündeki her renk, kendi rengiydi; edinilmiş hiçbir şeyi yoktu. Yumuşak kızıl, uçuk mavi, yanık sarı.

Rumelili miydi? Ege'yi, Adaları, Rumeli'yi bilenler, damakta hep aynı harı bırakan keskin acıları sevmediklerine göre... Bu acısız baharat, kadınlara özgü bu dişi sakız kokusu, Rumeli'nindir. Acı, yalazlayıp geçer, bilirler, yeşilliklerin baharıysa

kalır. Nane yanar, kekik tüter, kişniş durur. Sumağın kızılına karışıp girerler alacalı, çeşnili aşlara: yoğurtsuz, limonlu.

Döndü Meliha Hanım:

— Başka çantanız falan var mıydı İzzet Bey efem? Taşınacak bir şeyiniz var mı? Yatağınızı hazır ettim. Askılar eksikse söylersiniz efem, askı bol. Yemekten önce şöyle bir su dökünmek isterseniz geçin banyoya. Bir kahve?

— Zahmet etmeyin, dedi İzzet kızararak, böyle yoracağımı bilsem hiç...

— Ne yorgunluğu canım? diye atıldı Meliha Hanım. Eşdost da gelmeyecek olsa, sıkıntıdan boğulacağız bu in cin ayağı değmeyen yerde.

— Az şekerli olsun, dedi İzzet.

— O zamana kadar taraça da kurur. Yemeği orada yeriz. Yalnız bir işiniz, sözünüz varsa İzzet Bey efem, söyleyin. Gücenirim yoksa. Baha Bey, film çekimi için geleceğinizi söylemişti. Yani arkadaşlarınız geldilerse, bir söz falan vardıysa...

— Çekim için yarın gelecekler, dedi İzzet. Bu akşam serbestim. Sizin için yorucu olmazsa yani, taraçada...

— Mezeleri hazırladım bile dedi Meliha Hanım. Taraçayı ondan yıkadım. (Bir süre durdu.) Benim gibi uzun zaman insan içine çıkmayanlar, söze nerden başlanacağını, nasıl girileceğini falan unutuyorlar. Şimdi ne gereği vardı söylemenin yemek hazırladığımı, değil mi efem? Zorunda bırakmak gibi oldu sizi. Kusura bakmayın.

İzzet, sıcak günün yorgunluğunu silip atan bir serinlik duydu. Ancak kadınlarla –o da çok azında– rastlanan bir beceri var Meliha Hanım'da. İki üç sözle açıklayabiliyor kendini. Hiç hazırlanmadan, kendiliğinden. Sanki yıllar öncesine dayalı bir dostluk var da onu yaşıyor birden, üstüne varmadan sağlamlaştırıyor, öyle ki, geçmişi olmasa da garip bir zenginliği, yoğunluğu üstleniyor bu dostluk, ister istemez paylaşılıyor; bir sedirde, bir odada, bir limanda hep kalma, hep kalma isteği veriyor...

— Siz de söylemeseydiniz hazırladığınızı, dedi İzzet gülerek, ben de yemek konusunu ilk gördüğüm birine açamayacağıma göre, başbaşa yiyemeyecektik demek.

"Birşeylerden kurtuluyorum galiba. Kabuklardan. Alışkanlıklarımdan. Bu tümceyi alışkanlıkla söyledim, hiç düşünmeden. Temiz, söylenmemiş ne kaldı ki geriye? Yeni?

Pis arka sokaklar, izbe yazıhaneler, haraççı kahveleri, önce acınan, sonra alışılan, beslenmemiş figüran kızlar, onların balo sahnelerine uygun gece elbiseleri, yılların tutkulu yıldız adayları, sonra adlarına raslanılmayanlar, nerede olduğu bilinmeyenler, bir gün ölümleri duyulanlar, her yerde iğfal edilmeye hazır bekleyenler, onlarla ortak çalışanlar, toy fotoğrafçılar, hin gazeteciler, bu pazarlıklar için yaptırılan otel lobileri, viski kadehleri, anlayışlı kâtipler, uzak yollarda pusu kurmuş altın dişli motel sahipleri, kiri örten mum ışığıyla balık lokantaları. Birbirini dipten besleyen çirkef çukurları: yirmi yıllık bir yaşamanın tutarı. Temiz ne kalmış ki"?

Ama altmış yaşında bile burnunu kız çocukları gibi karıştırabilen bir kadına söylendiğinde ilk anlamını kazanıyordu "başbaşa yemek", ilk akıl edilişindeki içten anlamı.

— Yalnız ben patlıcanlara limon sürmeyi unuttum karışıklığa geldi İzzet Bey, dedi Meliha Hanım bağışlanmaz bir suç işlemişçesine. Tadı fena değişi de rengi kara olacak salatanın. Bir de şey: ekmeğimiz az.

— Ben gider alırım, gerekirse dedi İzzet. Siz şu süpürgeyi bırakın elinizden. Kahve için de geç artık.

— Bir de entari geçireyim üstüme değil mi efem? Serinlik çıktı.

Taşlığın öte ucuna doğru yürüdü. Pembe basma giysisinin altından siyah dantel bir gömlek sarkıyordu.

O gidince İzzet gözden geçirdi odayı, Meliha Hanım'la ilgili ipucu aradı. Çiçekli örtüsü, renkli yastıklarıyla tam bir İstanbul-evi sediri duruyordu taraçaya açılan camın önünde. Köşedeki buzdolabının üstüne güneş gözlüğü, iğne iplik, güneş yağı ve kapaksız ilaç tüpleri gelişigüzel atılmıştı. Yemek masasının durması gereken yere, hasırları aşınmış dört iskemle dizilmişti. Masa, hep taraçadaydı demek. Meliha Hanım yemeklerini orda yiyor, radyosunu orda dinliyor, ütüyü orda yapıyordu. Biraz önce de ütü yapmış besbelli. Sedири yana çekmişti azıcık; gece lambası prizde değildi.

Yıllardır kendi işini kendi görmeye alışkın bir erkek nasıl ütüz olur, bilirdi İzzet. Tablalar hemen dökülmelidir, gömleklerle çoraplar geceden ıslatılmalı, bardaklar çalkalanmalı, yumurta sahanları hemen suya tutulmalıdır. Bir aksatıldı mı bunlar, işe nereden başlanacağı kestirilemez çünkü.

Oysa bu oda, ütü sonrasının ılıklığı, buğusu, güvenli dağınıklığı içindeydi. Ağaçlar usulca sallanıyordu dışarda.

"Meliha Hanım'ın rakı içtiği doğru. Emekli öğretmen olamaz. Kesin bildiğin tek şey: Limandayım."

III

İki saat kadar önce Bandırma'daki çay bahçesindeydi. Bandırma'nın bahçesi, büyük bir sabahçı kahvesini andırıyor. Herkes, iskemlesine asılmış, uyukluyor. Liman, durgun-deniz kokuyor. Kimseler denize bakmıyor. Görkemli, alımlı bir liman değil burası. Adları yolculuk özlemi uyandıran, yabancı duygular çağrıştıran süslü gemiler yok burada.

Elleri kolları kızıl çillerle kaplı, gözlüklü, zengin, cılız, Avrupalı kadınlarla, kasketli, yanakları şarap kırmızısı, semirmiş Amerikalılar da görünmüyor.

Emektar gemiler doldurmuş limanı. Suyun ve buradaki bereketli toprağın güleç emekçileri, "Merhaba!" diyorlar gelene. Kasketlerini çıkarıp, "Merhaba bey!" Arabadaysalar, yana çekiyorlar öküzlerini toz çıkarmamak için. Kadınların renki etekleri gelişigüzel uçuşuyor, rüzgârda. Gülüşüyorlar.

Pazar, aşağılara, yokuştan aşağılara doğru uzayıp serin bir çarşı oluyor. Tırmıklarını, tırpanlarını, küreklerini, at koşumların buradan alıyorlar köylüler. Gemilerden inenlere bakıyorlar şaşkın gözlerle. Alışamamışlar daha. Kıyıda durup bu denize neden bunca insanın koştuğunu kavrayamıyorlar. Çoğu, ayağını bile sokmamış büyük suya.

Kalabalık, denizi yağmalamaya koşuyor. Özel arabalar doldurmuş kıyıyı. Yolcuların çoğu küçük memur. Yabancı şirketlerde

çalışanlar, İngilizceyi yeni yeni sökenler, bir üst dereceye geçenler.

Botlar, kürekleri, şortlar, deniz yatakları, toplar... Üst yanları çıplak erkekler, arabalardan inip denize bakıyorlar: "Müthiş yahu!" diyorlar karılarına, "Şuraya baksana!" Bu toprağa yeni ayak basmışçasına şaşkın herkes, yabancı, dili bağlanmış. Karılarının çarçabuk kısalttıkları etekleri görmezden geliyor ev erkekleri; haylazlığından yakındıkları oğullarına sevecenlikle bakıyorlar: ergenlik çağı ne olsa... Çünkü yaz bu. Gereğince yaşanmalı ki anlatılsın kış boyunca: tatil köyleri, kampingler, karpuzun en ucuzu nerdeydi, boğma rakıyı nerden getirtmeli...

"Aslında bunlardan kaçmıştım galiba. Yaşlı sayılmam daha ama yorgunum çok. Baha Bey'in dediğine göre, dibindeki çakılları bile seçilen bir havuz varmış motelde. 'Ucuz ve şirin'miş. Belki bu basmakalıp sözlerden kaçmıştım. Kendi çevremden. Kocası ya da kendisi –kim olursa olsun– emekli öğretmen, sessiz, kendi başına rakı içen bir Meliha Hanım'a sığınmam bundandı. Evinin bir odasını güvendiği kişilere pansiyon veriyormuş. Sıkışınca. Yani para verebileceğime göre, dostluk kurma zorunda da değildim. Kimseyle. Yorgundum çok. Canım sıkılıyordu; bir kavga sahnesi var senaryoda, ondan.

Senaryo gereği, fabrikatörüm. Güzel bir kızım var (yeniyetme yıldız adaylarından biri). İşçilerimden birine âşık oluyor. Ben önce istemiyorum, karşı koyuyorum. Ama beceriksizim. Bir fular var boynumda kavga sırasında. İşçi, beni altediyor tabii, kızımı alıyor sonunda. Yine de tatlıya bağlanıyor iş. Ben yola geliyorum, onu genel müdür yapıyorum, işçileri fabrikanın kârına ortak ediyorum. Fabrikanın önünde kızım gelinlikle, hepbirlikte balonlar uçuruyoruz, güvercinler uçuruyoruz.

Beni asıl sıkan... Kavga sahnesinde "Babalık" diyor işçi bana. Bağlayıcı bir söz bu, yaşımı belirleyen bir söz. Artık kullanılamayacak, dertop edilmiş bir afiş olduğumu. Üstelik tam bahçe sinemalarının malı olmuşken. Artık yalnızca orada, geçkin patronu döven genç işçi benken. İlk filmlerim. (İlk oyun hep bu, değişmiyor.) Arasıra kitabını okudukları yerli filmleri izleyen züppe aydınların deyimiyle tam "halkla bütünleşmişken."

Bandırma'nın çay bahçesinde genç bir kız vardı. kızım yaşında. Utanarak yanaştı, sarı defterini uzattı. İmzaladım."

IV

— Biraz daha salata almaz mısınız, efem?

Meliha Hanım'ın omuzlarında gülkurusu yünlü bir şal: birazdan rüzgâr çıkarmış buralarda.

— Buraların gece rüzgârı kışı andırır efem, diyor kollarını püsküllerin arasından uzatarak. Evlere kapanırız. Zaten evdeyizdir ya çoğunluk, dışarı çıkamayız demek istiyorum. Yine de ben rüzgârı severim efem. Yapayalnız olmadığımı düşündürür, komşularımı, istesem onları çağırabileceğimi. Burası öyle ıssız ki. Düşünün, kooperatif kurulduğunda ilk katılanlar bizdik: kocamla ben. Kocam emekli öğretmendi, tek istediği sessizlikti. Tarihe pek düşkündü, yani geçmiş bitmiş şeylere. Çok didindi, okudu, ondan yoruldu belki. Ben hep ayakta olduğumdan anlamadım. Kışın neysem, yazın da oyum... Diyeceğim bu değil ama, tek eğlence, bahçe sinemasıydı burada, onu söyleyecektim. Geçen yıl bir filminiz geldi. Çok sevinmiştim. Kasımpaşalı... *Kasımpaşalı*... biri, bir ad, bilemiyorum şimdi.

— *Kasımpaşalı İzzet*'tir belki, dedi İzzet, ondan gelmemiştir aklınıza.

— Ne tuhaf değil mi efem? Meliha Hanım, yersiz bir şey söylemiş gibi telaşlıydı. Yani adın böyle uyması? Rasgelmesi?

— Senaryo biz çekime başlarken yazılıyordu, dedi İzzet. Sahne sahne yazılıyordu, sahne sahne çekiyorduk. Hem üzülecek bir şey yok, zaten Kasımpaşalıyımdır ben.

— Ben de Karagümrüklüyüm, dedi Meliha Hanım, güldü. Şey bakımından komşu sayılırız. Kocamla gitmiştik ilk filminize, benim gördüğüm ilk filminize. Siz –yani filmdeki genç demek istiyorum– kötü bir ağaya karşı çıkıyordunuz. Benekli bir kasketiniz vardı. Bir dakika. Evet, yüzünüz daha köşeliydi. Ama anneniz daha önemliydi. Sonunda sizler kazanıyordunuz, belki kazanmıyordunuz da öyle geliyordu. Kocam, yerli filmlere gitmezdi pek. Dostlarından duymuş, önemli bir film diye kaçırmak istemedi.

İzzet soğumaya yüztutmuş ızgara köftelere uzandı. Bir şey diyecekti ama ne demek istediğini kendi de bilmiyordu.

— Sevdiniz mi? dedi sonunda. Siz sevdiniz mi o filmi?

— Ben sinemaya gelişigüzel giderim, efem, dedi Meliha Hanım. Yani duyarak, bilerek değil. Kötü filmleri de severim efem. Kovboy filmlerini bile. O filmlerden bilmezsiniz siz –siz çünkü zaten kalabalıkların insanısınız, ünlü bir sanatçısınız, değil mi efem, bilemezsiniz–... çocuklar, semtimizin serserileri, bir de biz yaşlılar nasıl heyecanlanırız anlatamam.

— Bir oğlunuz yok mu? dedi İzzet ansızın, bir kızınız ya da?

Yakışıksız bir soru sorduğunu düşündü, utandı: Çocuğunuz olmadı mı anlamına da gelebilir.

— Çocuğumuz olmadı, dedi Meliha Hanım rahatça. Hiç düşünmedik. Kocam, demin de söyledim ya, sessizliğe öyle düşkündü ki. Oysa ben... Şey, sizin bir kızınız var, değil me efem? Baha Bey söylemişti de.

— Annesinde. Yok sayılır bir bakıma.

— Görüyorsunuzdur sık sık?

— Pek sık değil. Uzakta olunca, alışılıyor yokluğuna.

— Ama o çocuktur, alışamaz ki efem.

"Siz bu saçmalıkları anlayamazsınız ki Meliha Hanım. Kurutemizleyicilerle, hizmetçilerle, lokanta yemekleriyle, anlayışlı kaynanalar ve süslü çocuklarla ayakta durabilen evlilikleri. Namuslu, kültürlü kızların kaça satın alındığını, kaça baştan atılabildiğini; onların boşandıktan sonra gazetelerde yayımlanan anılarını, sızlanmalarını, fotoğraflarını, sonraları gazinolara boy afişi olan fotoğraflarını ve yeni kocalarını: aktörlerin eski karılarına gözdiken toy, taşralı zenginleri.

Birbaşınıza, yaşamanın biraz dışında kalmışsınız. Konuşacak şeyimiz bile yok. Saygı duyuyorsunuz bana; gözlerinizden, sık sık oturup kalkışınızdan belli, önemli buluyorsunuz beni. Oysa ben adım gibi biliyorum, buradan gitmek isteyeceğim yarın, kurtulmak, limandan gitmek, yine telefonun sesine kulak vermek. Çünkü bir gün aramasalar, korkuyorum."

— Daldınız İzzet Bey efem, dedi Meliha Hanım. Bakın şimdi aklıma geldi: bir başka filmde de kör bir kıza çiçek getiriyordunuz. Seviyordunuz onu. Sonra duvara afiş yapıştırıyordunuz. Kör kızın afişi olduğunu anlayınca koşuyordunuz, kaçıyordunuz. Çok koşuyordunuz. Uzun uzun. Hep koşuyordunuz, kaçıyordunuz, dakikalarca. Dedim ya, sinemadan anlamıyorum ben. Aklımda bir şeyler kalıyor. Bir filmde de, siz var mıydınız bilmiyorum ama çocuklar nasıl güzel koşuyorlardı bir arabanın ardından. Bir kasabadan geçiyordu galiba. *Soyguncular Şahı* gibi bir adı vardı. *Safahat Kurbanı, Uçuruma Doğru, Soysuz, Bir Fırtına Gecesi, Kanun Namına, Vatan İçin,* hepsi bir yeriyle aklımda. İyisi, kötüsü.

— Ama Arap filmleri salgını yeni bitmişti o sıralar, dedi Izzet ciddileşerek. Öte yanda da duyarlığını kavrayamadığımız Amerikan müzikalleri vardı. Yani sarıldınız belki, topluca sarıldık bir şeylere.

Meliha Hanım kalkmış, sofrayı topluyordu.

— Ne dersiniz deyin efem, bir tek şeyin bile yıllarca akılda kalması çok önemli bence.

V

"Olup bitenleri anlatamam ki size. Hakkım da yok belki. Bandırma'nın çay bahçesindeki kız çocuğunu sözgelimi! O bugün buralı bir astsubaya burun kıvırıyorsa, bunun biraz da benim yüzümden olduğunu? Hep bir şehzade, bir patron oğlu bekleyeceğini? Zaten ben gitsem bile – ki gidiyorum – yerime hep yeni bir şehzade bulunacağını. Yoksul kızları bu kere onun kurtaracağını? Aynı yalanın yıllardır, hiç bıkılmadan yinelendiğini? Halk çocuğu, halktan aldığını halka verme, halka dönük, halk değerleri gibi sözlerin bile bir sanayi olabileceğini?

Sizinle suç ortağıyız bir bakıma.

Değil mi ki on yıl önce bir sabah o kahvede, benim oturduğum iskemleye İsmail Usta oturmuştur. (Sarı defterli kızın babasıdır belki de.) İki demli çay içmiştir üst üste. Yüzünü, alan çeşmesinde yıkamıştır. Tam kalkacaktır, 'Yapı Kooperatifi'nden çağırırlar. Hatırlı

adamdır İsmail Usta. Çevre köylerde tanışı boldur. Yeni yapılacak 'yazlık tesisler'e yardım etmez mi? Neden etmesin? Bölge de kalkınacak böylece. Yazlıkçılar bir, bilemedin iki ay kalacaktır. Bulgur, şeftali, domates bol; herkese yeter. Hem zaten ekilecek alanların yarısı boş. Yani dost hatırına, bölge yararına köylüler, düşük bir ücret karşılığında? Boş zamanlarında tabii... Elleri işe yatkınlaşır. Sonra büyük kentlere. Almanya'ya belki.

Şimdi biz onların kurduğu yapılarda oturuyoruz şu anda. Onlarsa gitmek zorundalar. Barınamazlar. Bilgileri az oysa. Yalnız sessizlik adlı büyük soyluluğu, onun harcının nasıl karılacağını, bahçelievlerin nasıl yapılacağını bilen usta işçiler oldular.

Ben limana gelirken, tam girerken, onlar gidiyorlardı. Anlatmak güç bu acıları, bu yaraları. Gereksiz de belki. Değil mi ki ben de gidiciyim. Kaçıcıyım."

IV

— Soruma karşılık vermediniz, dedi Meliha Hanım kırılmışçasına. Demiştim ki, bir tek inceliğin bile akılda kalması önemli. Değil mi?

— Tabii, dedi İzzet gülerek. Tabii, tabii, tabii, tabii...

Ağustos 1974

Aykırı Dal Üstüne

Yanakları daha soğumamıştı ama çok gecikmişti. Yıllar önce ölseydi, yerine alışmış olacaktı. Kalçalarında sürekli yatmaktan oluşan morlar, her gün biraz daha yayılan yaralar da açılmazdı böylece. Çok geçti artık.

Herhangi bir Nisan sabahı, yıllardır oturduğu sedirden her günkü gibi bastonuna dayanarak kalkmaya yeltendiğinde, kalkamamıştı, o kadar. Yere yuvarlanmış, korkusundan işemişti. Yaşadığını ayırdetmişti o zaman. İlk o gün. Yıllardan bu yana. Yapayalnızlığını; kibirle beslediği yapayalnızlığın bir çaresizliğe dönüşünü. Artık evlatsız ve uşaksız olduğunu. Kimbilir ne zaman, kaçta kim uğradı? Sol ayağı altında kalmıştı; bileğinin zonkladığını duyuyordu. Yattığı sidik gölünün içinde "Kurtarın beni!" diye haykırdı. "Kaldırın şuradan, kurtarın!" Kimsecikler yoktu. Ne olmuştu bütün o hizmetçilere?

Hep yatmıştı sonra. Sıcaktı, boğucuydu, Temmuzdu son günler. Esintiler, savrulan perdeler, güneşin günboyu değişin ışınları, ürpertilerin ardısıra yeni soluksuzluklar, daralmalar getiriyordu.

Güneş tam tepedeydi; bekliyordu.

Ağaçlarda yaprak kımıldamıyordu.

Bahçedeki çocuklar kahkahalarını kısıp, sessiz adımlarla geçiyorlardı odasının önünden.

Kedi yanaşmıyordu yatağına, uzaktan bakıyordu.

Ama birileri dolaşıyordu; saçını tarıyorlardı.

Pencerenin dışındaki kır görünümü de sessizdi; bekliyordu. Doğa, bir ölüm bekliyordu.

Her şey gerginde, tetikteydi. Bekleniyordu. Çok uzun sürüyordu.

Her gün öyle ufak bir yetisi tükeniyordu ki gelen yeni gün, başka bir organa ulanma olanağını buluyordu; bedeni oradan besliyordu. Sağ göz ufalıp çapaklanıp kapanırken, sol ayaktaki şiş iniveriyordu kendiliğinden. Dilini pamukçuk kaplarken kalbinin atışı hızlanıyordu. Yemek yiyemez olmuştu. Son direnme gücünü verecek serumu da alamıyordu. Yağ diye bir şey kalmamıştı bedende; kayıkayıveriyordu damarlar. Derken bir gün sonra, elinin üstünde hafifçe seğiren bir damar hırsla kapıyordu iğneyi. Birdenbire bitme, söz konusu değildi artık. Sanki gizli bir sözleşmeye girmişlerdi organlar. Kendilerini bunca yıl gözeten, hoş tutan bu bedeni, sonuna kadar ayakta tutma çabasındaydılar. Kusurları bölüşüyor, aksaklıkları sıraya bindiriyor, zamana yayıyor, çöküntüyü düz bir çizgide tutmaya çabalıyorlardı.

Onları yöneten kentsoylu bilinci ise, olanca gücüyle direniyordu. Bir çeşit artırmaya girişmişti yaşamayla. Yo hayır, ne canını, ne malını, ne kandanışı, ne hizmetçisini, ne tanıdıklarını elden çıkaracaktı! Ucuza gitmeyecekti, ne pahasına olursa olsun. En ufak ipucuna yapışıyordu sıkı sıkı:

Perdenin yeşili, yatağın altına serilen sidik kokulu muşambanın mavisi, geçmişten parlak imgeler getiriyordu. Bir başka Mayısı, ya da Temmuzu, unutulmamış bir günü...

"O Mayıs mı? Adada mıyız?" diyordu beden. Kafa suskundu. "Safiye, 'Menekşe Kokulu Yarim'i söylesin. Usulü iyidir onun. Dinleyelim. Dinleyelim ama nerdeyiz? Penceresiz bir odadayız. Her yer karanlık, böcek dolu. Aman hizmetçiler duymasın korktuğumu! Söyleme sakın.

Sen sen misin, başkası mısın? Senin ardında bir küçük vardı ailede. Çok yakınım. Kızımın kızı. Tıpatıp sana benzerdi, adı da senin adın ama kimselere inanılmaz ki. İnandın mı, sevdin mi, başına biner insanlar. Malına göz dikerler. Bu yaşa kimseye inanmadan gelebildim. Evet o kız sen olamazsın, o da sen olamaz, çünkü küçücüktü. Hadi git ders çalış bakalım.

Biftek aldılar, kanlı kanlı ye. Ye. Kim bakar bana bir de sen ölürsen? Ye ki bana bakabil...

Hizmetçileri iyi yetiştirmeli, gerisi kolay gelir. Yemeklerini bol tutacaksın, sofrana oturtmayacaksın, hep bozukluk vereceksin ellerine, biraz borçlu kalacaksın ki kaçmasınlar. Git de ki onlara, perdeleri dışarı sarkıtmadan toz almasınlar, Büyük Hanım akşam kalkıp pervazları bir bir yoklayacak, toz kalmış mı."

Başucunda iki saattir Kuran okuyan Hatçe'ye döndü: "Söylenip durma başımda. Git ekmek ıslat bari. Ya köfteye konur, ya kuşlara atılır."

*

— Yavrum yat sen, sırtın döşek görsün azıcık. Gözlerin dinlensin biraz. Çalışamazsın sonra. Hanım da diyor ya, sonra ben tek başıma nasıl kaldırırım onu? Yıkatmaz altını bana, örseleyeceğimden korkar bir yerini. Hamam tasına parmağını batırıp yoklamıyor mu suyun sıcaklığını? Demek aklı yerinde. Ölmez korkma. Git yat. Hem ben varken sana mı düşer onun başını beklemek? Kaç yıllık Hanımım o benim; kan bağı yok ki aramızda gevşesin. Kaç yıl emek verdi bana, ekmeğini yedim de et tuttum. Paramı biriktirdi de gecekondu yaptırdım. Gündeliğimi vermezdi elime. "Dursun, dursun, bende kalsın, sen evdekilere kaptırırsın," derdi. İşte yaptım gecekonduyu sonunda.

Sonracığıma, kuru köfteye yumurta koymayı, hamura sirke katmayı, yemeği yağına bırakmayı hep ondan öğrendim. Dilim düzeldi, insan içine girip konuşabildim. Daha doğrusu, kahveyi ben pişirip de Hanım salonun kapısında tepsiyi elimden alırken misafirler, "Nassın Hatçe?" dediler. Ben de, "İyiyim," dedim. Yıllar sonra, "Siz nasılsınız efendim?" dedim. "İyiyiz," dediler. "Sen nasılsın Hatçe Hanım?" Hep soruştuk böyle. Hep iyi çıktık. Bütün bunları öğrendim kapısında.

Yoksa neydim ki ben? Karnı dolu; eteğinde üç yaşında, babası bellisiz kızıyla bir taze. Kapısına vardım. Üstümde pembe

pazenden yabanlık entarim vardı. Nudiye Halan vermişti. O zamanlar Suat Hanım'ın yanındaydım, orada gördü beni Halan. Konuşmuş önceden Hanım'la. "Git, alacaklar Hatçe!" dedi. Nasıl sevindim! Hanım, üç parmağını gösterdi. "Haftada üç kere" dedi, yürüdü gitti. Gerçek Hanım öyle olur.

Bak, Suat Hanım'la Nudiye Halan da senin gibi okumuş kadınlardı. Yazar dururlardı. Okurlardı ha bire, dolaplarında sürüyle entari vardı da giymezlerdi. "Çok sevdinse al Haçte!" derlerdi. O pahalı entariler benim sırtımda paralansın isterlerdi. Çay demler, fal bakardık. Ama hanım dediğin öyle olmaz. Allah kusurumu affetsin, bir yalan uydurur kaçıverirdim evlerinden erkenden. Hanım dediğin çalıştırmasını bilecek. (Benim Hanımımın bir şey kaçmaz gözünden.) Suat, doğrusu güzel tazeydi. Kocası avukatlık yapıyordu önceleri, sonra komünistlik yapmış. Gazetede resmi çıktı. Nudiye Halan için mapus yatmış, Suat Hanım için de doğru yoldan sapmış dedilerdi. İnanmadım. Çakır gözlüydü orası öyle, çakır gözlülere güven olmaz pek.

Çok üzüldüm ama adım atmadım evlerine bir daha. İçin için ağladım. Bizim damat, tütün işçisi bilirsin. Ya onu da içeri alırlarsa ben onlara gidiyorum diyerekten? Devlet bu.

Biz ancak ailecek birarada olursak tutunuruz yavrum. Ya Hanım olmasaydı başımda? Başımızda? Ben parçası oldum artık onun. Yok estağfurullah, kol bacak gibi esas bir parça değil, yanında tuttuğu bir parça. Siz, sen, Halan, Suat Hanım, ağız birliği etmiş gibi dersiniz ki, "Emeğine sahip çık! Kimse boşuna beslemiyor seni. Hem neyin var ya yitirmekten korkuyorsun?" falan... Demesi kolay. İşte o son lokmayı da yitirmek var ya, ondan korkuyorum. Belki okusaydım sizin gibi... Ama bir bu okuyamamak, bir de son lokma belası belimi büktü. Kırk yıldır harfleri gözlüyorum. Gazetelerdeki, geçtiğim yollardaki, sinema ilanlarındaki harfleri gözlüyorum. Eve gelip gizliden taklitlerini çiziyorum ama olmuyor işte. Bileğimin gücüyle her işin hakkında geldim de şu okumayı altedemedim. Dedim ki, bu kendiliğinden, çalışıla çalışıla öğrenilmeyen, gözlemeyle kapılmayan zanaat nasıl bir iştir? Kimlere

yarar? Okuyanlardan da o yüzden kaçınırım ya. Belledikleri harfler kadar kolay sanırlar her bir şeyi. Hiç sabırları yoktur. Gücenme.

Tek dayanağım Hanım'dır ister istemez. Sizi severim ama dayanağım odur. Aklı gidip gidip geliyor, kusuruna bakma yavrum. "Defol iblis! Defol yanımdan!" diye höykürüyor durup dururken. Ezan okunurken, Kuran okurken. Acaba Azrail aleyhisselam mı görünüyor diyorum, ona mı kükrüyor böyle? Sesiyle büyü yapıp toparlıyor canını ağzına, tek solukta kovuyor ölümü? Ama Azrail aleyhisselam, delikanlı suretinde görünürdü bana aybaşım kesilmeden. Geçende de "Aptullah" diye sayıkladı durdu. Yani canı yerinde daha, kopmamış.

Yoksa beni mi kovuyor, diyorum içimden. Yaşım yetmişi buldu: kullanamaz artık, haklı. Şu kırk yılda iki kere darıldıydı bana. Onları mı anıyor?

Birisinde, köye gitmiştim. kızım Gülten'e baba aramaya. Sen şimdi şaşarsın bu işe. Evlenecekti, babası bellisiz. Ben biliyorum ama kim dinler. Öyle iyi günler geçirdik ki rahmetliylen, öyle sevdik ki birbirimizi, nikâh, nüfus vız geldi. Öleceği idüşmedi bile aklıma. Hanım dedi ki o zaman, "Odu ocağı olmayan birini bul köyde," dedi. "Yaşı uygun olsun. Biraz parayla olur. On beş gün sonraki Pazartesi burda ol."

Yola düzüldük. Meğer ne uzunmuş bizim köyün yolu. Kız büyük. İyi ki bir yoksul varmış yaşı uygun, çocuksuz, mirassız. "Olur," dedi, aldı kefen paramı, kızımın babası oldu. (Şimdi aklıma geliyor da görsem tanımam garibi!) İşimiz kolaylayınca her bir şeyi unuttuk. Kızımla oyalandık biraz. Sıla özlemi ne olsa. Tarlaya gidenlerin aşını ocağı vurduk, ot topladık falan.

Geldim ki Hanım darılmış bana. Pazartesiyi kaçırdım diye. Ne dedimse anlatamadım. "Sen acıyla içli dışlı olmuşsun Hatçe," dedi. "Hiç benim gibi oturup yaşadıklarını düşünmemişsin. Şimdi elin biraz para tutunca burnun mu büyüdü?"

Alındım ama, haklıydı doğrusu. Düşünecek vakit mi oldu? Çoluk çocuk elime bakıyor. Bilemedi ki para vermese de dura-

cağım yanında. İş az çünkü, ekmek bol. Eti kendi alır, sebzeyi manav getirir. Yoksul akrabalarını koşturur gitgel işine. Çıkartır insanı çamaşırdan, bir bardak su ister; yarısını içmez, orası öyle. Tam camları silerken, gardolaptan cüzdanını getirtir. Ufak işler verir yani herkese. Herkes ayaktadır devamlı. "Sen tencerenin kapağını aç, sen pirinci süz, dök, sen ocağı harlat." Şaşardım, iş hiç bitmez. Herkes ayakta. Yetmezdik de benim kızı da isterdi arasıra dolabını düzeltmeye. Şimdi soruyor kız. "Pamuklar gibi Hanım," diyorum da seviniyor.

İkincisi de, torun sendikaya girdiğinde. O zaman iyice cezalandırdı beni. Belki haklı. Çükü oğlan dedi ki dün, "Tabii o pamuklar gibi yatacak," dedi. "Sen mi yatacaktın?" Sizler gibi konuşuyor bizim torun. Evdekilerle geçinemiyor pek. Söyledikleri doğru da, günaha giriyor diye korkuyoruz. Başı belaya girecek. Yine bir dal mı sürüyoruz dedin? Belki öyledir.

*

İhtiyarın solukları düzensizleşmişti. Göğsünden hırıltılar yükseliyordu. Bedeni tortop olmuş, olabildiğince küçülmüştü. Burnu sipsivriydi. Kocasından başka kimsenin görmediği çıplaklığını, makatına bir tomar pamuk sokulduğunu algılamıyordu bile.

"Al canına can kattığım," dedi Hatçe Hanım. Sesinde özverinden çok son bir sevap telaşı vardı. "Vişne suyu iç biraz. Yoksa karpuzcu Aptullah mıydı andığın için yanınca?"

İhtiyarın gözleri açıldı. "Öpün," dedi. "Öp," dedi. "Kimseyi öpmedim ben... Korkuyorum... Geliyor... Anne, bırakma beni. Anne, beni öp..." Pençeleriyle havaya tutundu.

Birden bastıran sıcakta, yüzüne doğru sallanan yelpazeyi gördü sonra. Dudakları kasıldı. "Benim," dedi. "Bütün bunlar, bu evler, buralar benim. Bu yelpaze de."

Akşam ezanıydı.

Ezan; kapıda bekleyen, yırtık giysili bir dilenciydi.

Ezan; ahşap bir yalı kapısının ansızın o dilencinin yüzüne kapanmasıydı.

Kimsenin aslını bilmediği, doğrusunu tutturamadığı bir şarkının hep yanlış söylenişi, söyleneceğiydi.

Sözcükleri kestirilemeyene, ölüme bir çağrıydı.

Ihtiyarın yanakları daha soğumamıştı. Bir süre öyle sıcak kaldı.

Nisan 1974

YÜREKTE BUKAĞI

Anlat Bana

1

Ara sıra olur. Cigara dumanlarıyla dolu, boğucu, kalabalık bir odada, birbirlerine uzak kimselerin rastgele sürüklendikleri bir odada, bir akşamüstü, her şey kalakalır; bıçak-çatal seslerinden başka ses duyulmaz olur. Herkes, garip bir suçluluk duygusuyla ses çıkarmamaya çalışır elinden geldiğince.

Ev sahibi ayağa kalkar, son bir atılımla geceyi kurtarmaya girişir; soğuk bir şaka yapar, sıradan bir olay anlatır, ya da bilinen bir fıkrayı yineler ama ne olursa olur, bir başka şey boşalır ansızın, sanki herkes, bu sıradan, ucuz ortaklaşmayı bekliyormuşçasına koyverir kendini; bir ağızdan gülüşülür. İşte o anda, daha önce hiç karşılaşmamış iki kişi, anlatılmaz bir çekime uyarak başlarını kaldırır, göz göze gelirler. Ağızlarından aynı sözler çıkmak üzeredir, oysa ağızlarını açmazlar, bakışlarını kaçırırlar. Ne var ki, o değişiklik olmuştur bile; bir ırmak gibi, bir çöl gibi doğal bir sınır çizgisi, onları odadaki kalabalıktan ayırıvermiştir. Birbirlerini tanıyorlardır.

2

— N'olur anlatsana. Ben konuşkan değilimdir, bana bakma sen.

— Ne anlatayım? Neyi?

— Buraya nasıl geldin? Sabah ne yaptın?

— Hava güzel diye çıktım. Dolaştım bir süre. Tek başıma olmayı seviyorum galiba. Ama sonra sıkıldım. Evden çıkarken, seni arayacağım yoktu aklımda, sonradan... Birden içimden geldi. O gece söz vermiştik birlikte kafa çekmeye, dedim.

— Açıklama, anlat.

— Dolmabahçe'deki güzelim ağaçlık yol var ya, onu yürüyerek geçtim. Denizden gelen rüzgâr yüzüme vurdu. Anlatamam; bütün ağaçlar, yol taşları, arabalar, hepsi sımsıcak bir çiy örtüsüyle kaplıydı. Gözleri yaşartacak kadar güzel bir hava. Gözlerim yaşardı. İlle de güzel şeyler bekliyorsan, bak, güzel bir gerçek söyleyeyim sana. Her yeşilliğin mutlaka çiçeği olması gerektiğini düşündüm. Çingeneler, çiçekleri sermişlerdi kaldırımlara. Devetabanını, kauçuğu o yüzden sevmiyormuşum demek. "Gül, yeşilliğin, yeşilin çiçeğidir" desem, hangi edebi sanata girer acaba?

— Onu bilmem, yalnız, ben güzel şeyler duymak istiyorum demedim ki, sesini duymak istiyorum o kadar.

— Öyleyse ben de söylüyorum. Günümüzde gülün, birtakım yoksul, üçkâğıtçı çiçekçilerin, üstüne su serpip zorla dirilttikleri bir meta olduğunu biliyorum. Böyle açık günlerde bile eldiven giyip ağır kokular sürünen burjuva kadınlarının satın aldıkları bir incelik olduğunu da. "Tek gül" sıfatına girdiğinde, ucuza getirilen bir zamparalık gereci olduğunu da. Yalnız elimde bir kayısı gülü varsa, bir bahçe duvarını, bir sokak adını daha iyi değerlendirebiliyorum, bir kadının yeni aldığı plastik, turuncu bir çöp kovasını.

— İstemeye hakkım var mı bilmem, ama seni yürekten ilgilendiren şeyleri, başkalarına anlatmaktan kaçınacağın şeyleri duymak isterdim. Anlat bana...

— Böyle güzelliği gözleri yaşartan havalar, sıkıyönetim ilanına uygun değildir, diye düşündüm çiçeklere bakarken.

Böyle havalar aramalara, gece baskınlarına ve toparlanmalara uygundur. Ansızın, sen geldin aklıma. Belki bir daha hiç görüşmeyeceğimiz...

— Artık arayacağını ummuyordum. Bir ay geçti nerdeyse. Aramaz diyordum. Gizlice seviniyordum da doğrusunu istersen.

— Ben de o yüzden çekindim. Hem şey, *dışardan* bakıldığında, aslında aramamam gerekirdi. Hiçbir şey bilmiyorum ki seninle ilgili...

— Bakarsın, her önüne çıkan erkeği aradığını sanırım, değil mi? Ya da yalnız bana telefon ediyor, çünkü beni seçti, diye düşünürüm.

— Yoo, değil. Galiba *dışardan* bakılamaz. Üstelik seninle bir daha konuşamamanın vurgusu öylesine yoğundu ki, bir ara, bütün bunları zorla aklıma getirip kendimi bile isteye yorduğumdan kuşkulandım. O da değildi ama. Büfeden bir gazete aldım, iskelenin kenarından ayaklarımı denize sarkıtıp oturdum. Kimsecikler yoktu o saatte. Haber başlıklarını, satırların arasını okumaya çalıştım.

— Akla yakın bir yorum bulunca, yanlış da olsa, dört elle sarılıyoruz. Karşımızda, hep gölgeleriyle korkutan, karanlıkta sallanan şeyler var da ondan.

— Bir gece aramasında, hiç unutmam, saat üçte kapıyı açtığımda, tüfeklerini üstüme doğrultmuş iki polisle bir deniz astsubayı çıkmıştı karşıma. O zaman korkmamıştım sandığım kadar.

— Korkuyu bilenler, yaşamış olanlar, çabuk çözülmüyorlar, inan. Kendi özel korkularını tanıyanlar demek istiyorum.

— Orada, iskelede, yüzümü güneşe kaldırıp öyle oturdum. İyi geldi. Savsakladıklarım, ertelediklerim, eksik bıraktıklarım yüzeye vurdu; hepsini bir an önce tamamlamaya karar verdim. Kalktım, seni aradım.

— Rakımız da bitti yahu. Ne yerdin sen? Param var, korkma.

— Canım yemek istemiyor ama, şiş, köfte falan gibi bir şeyler söyle de, herif gelip gitmesin boyuna. Bir de salata.

3

Terliyorum. Kollarımın altı sırılsıklam. Neden dik yakalı kazak giydim ki bu sıcakta? Bilmiyormuş gibi. Değil ama. Bu ter, güneşten değil. Titrek bir öğle sonrası güneşi duruyor gökte, yakıcılığı kalmadı. Birazdan serinlik çıkar.

İki saattir, ne iki saati, bir aydır, bekletilmiş, kayırılmış, daha doğrusu, gerçekleşmesinden kaçınılmış bir yakınlığın gelip çatması bu.

Sıcaklık, usulca akıyor içimden, karşımdakine (erkek mi, adam mı, arkadaş mı desem) değiyor, onun gözlerinde yansıdıktan sonra dünyaya açılıyor.

Durmaksızın yenilenen, alabora olan dünyaya koşut bir hızla akıyor sıcaklık, başdöndürücü bir hızla.

Niteliği de her an değişebilir. Dostlukta karar kılabilir; yumuşak bir yünün sıcaklığına bürünür. Tutkuya dönüşebilir; beyinde zonklayan güneşin içkiye kattığı kızışmış tat gibi keskinleşir. Aşka bile sıçrayabilir belki. Yalnız, durmaz.

Kendine kimlik yakıştırmada öyle usta ki. Önüne çıkan ölümcül dönemeçleri hemen kıvırabiliyor, ilk babacan, güvenli raya yan gelebiliyor.

Dünyadan alınan ve ancak başkaları aracılığıyla zenginleştirilerek yine dünyaya ödenen bir borç, bir coşku, bir esriklik bu ter.

Karşımdakinin, benzeri duyguları, anları, başkalarıyla –başka kadınlarla, başka erkeklerle- daha önce paylaşmış olması, bir gün kesinlikle yeniden paylaşacağı gerçeği, benim de yaşamışlığım, yaşayacaklığım da zedelemiyor duygunun, anın gerçekliğini. Tersine, saygınlığını arttırıyor, pekiştiriyor.

Bir kere yaşanıldı ya, sürecektir. Başka yerlerde, başka zamanlarda, başka kişilerle. İki kişiyi bir an için belli iki kişi yapar; bir güneş dürbünü gibi başka deneylerin, başka kişilerin renklerini yansıtır onlarda, derken yüzlerini siler. Kimdir karşımızdaki? Kimlerdir?

Yeni boyutlar, ufak ayrıntılar kazanır. Devralınır. Vasiyet edilir.

İçimdeki şu kaygan sıcaklığın, bir gün bilge bir öküzü besleyen yemyeşil bir ota, bir türlü ulaşamayacağım köy evlerini ısıtan tezeğe dönüşeceğini duyuyorum iliklerime kadar.

Dünyanın derinliklerinde bir yerde, bir güle aşılanıp renk kazandığını.

Karşımdakinin de yüzü kızardı. Susuyoruz.

Yersiz bir kahkaha, bir bardağın kırılışı, bir cankurtaran düdüğü de bozamaz bu sessizliği. Olaylarla değil, imgelerle, iç susuşlarla kuruldu çünkü.

Garsona seslenmek için döndü. Boyun kaslarını gördüm. Güneşte alacalanmış o ince, çocuksu saçlara aykırı düşen kalın kaslar. Ensesindeki tüyler de yumuşak, kıvırcık. O derin çizgiyi arayıp buluyorum. Bu kırılgan çizgi, sırtını ikiye bölüp kabalarına iniyordur. Gergin kasıklarında, iki derin oyuk vardır öndeki ataklığı dengeleyen.

Evet aklından geçenleri kestirebildiğim gibi, ancak çırılçıplak kaldığında ortaya çıkabilecek özelliklerini de biliyorum. Daha da ötesini.

Sözgelimi, "oda"sı yoktur, evi vardır.

Sevişmek için otele gitmez. Özentili bir askı, kırmızı bir gece lambası, altın suyuna batma bir resim çerçevesi, sevişmeye kolaylık katsın diye tavana çakılmış bir ayna, zıvanadan çıkarabilir onu.

Bir kadını güneş ışığına tutup incelemek ister.

Çok genç yaşta tanımıştır kadınları. Bir zaman genelevde bir dostu olmuştur.

Usulca erkekleştiği için güvenlidir, telâşsızdır.

Kibrit kalmamışsa, sevişmeyi yarıda bırakıp giyinir, bakkala gider. Akla gelmedik bir şeyle dönebilir; bir şey getirmeyebilir de.

Başımı, çıplaklığına yaslayıp uyuyabilirim bir süre. Yaralı bir hayvan acısıyla çırpınışını, tükenişini içimde duyabilirim. Ama olmayacak. Çünkü büyü geçti. Yeni bir dönemeçteyiz. Benim tırnaklarıma benzeyen uçları yenik tırnaklarına bakıyorum artık.

4

Garson yeni şişeyle ızgarayı getirip masaya bıraktığında güneş, gara açılan kapının dışındaydı. İçinde küçük toz tanecikleri oynaşan kalın bir ışık dilimi uzatıyordu içeri.

Kırık dökük masalar; ayaklarına karton parçaları, kibrit kutuları, gazoz kapakları sokuşturulmuş, üstleri yağlı, kalın bir muşambayla kaplı.

Tezgâhın arkasındaki raflara, elverişli rakılar, harcıâlem votkalar, kıpkırmızı konyaklar, tozlu likör ve viski şişeleri sıralanmış. Tozdan, isten, etiketler bile okunmuyor.

Bardaklarda yağ halkaları var. Donuk camdan, eğri büğrü bardaklar.

Kararmış tül perdelerden, örümcek ağlarının kalıntıları sarkıyor.

Tezgâha tünemiş işadamı kılıklı biri, telefon ediyor.

"Evet evet," diyor hiç de inandırıcı gelmeyen bir sesle, "biraz daha bekleyip çıkacağım tabii. Önemli olmasa... Sen oyalarsın onları artık. Anlatırsın. Beşte bir toplantıya katılmak zorundayım."

Saat üçü geçiyor. Tren gecikti.

Yan masada, ihtiyar bir karı kocayla bir oğlan çocuğu oturuyorlar. Oğlana pirzola söylemişler, kendilerine kuru fasulyayla pilav. Doğru dürüst kesilmemiş ekmekten büyük parçalar koparark, yemekten küçük kaşıklar alarak yiyorlar. Sık sık dışarıya göz atıyorlar. Oğlanın belinden ucuz, Alman-işi bir tabanca sarkıyor, kılıfı kırmızı. Biraz sonra gelecek treni bekliyorlar. İhtiyarlar, çocuğu ana babasına devredecekler. Pirzola ondan.

İşçiler peronu trene hazırlıyorlar. Ellerinde süpürgeler, bezler, uzun saplı fırçalar, renk renk kovalar. El arabaları sürülüyor oradan oraya. Hamallar, yerlerini alıyorlar. Göklere kadar yükselen mektuplar getirildi bir el arabasında. Bir tanesi düştü; memur eğilip aldı. Demek, yerlerine ulaşıyor bu mektuplar, inanılır şey değil!

Sultanahmet'ten ya da Yenicami'nin basamaklarından uçu-

şa kalkmış bir güvercin daldı kırık camdan içeri. Suskun bir cami kubbesini andıran tavanı dolandı, çıktı. Şimdi yine o daracık, itiş-kakış sokaklardan, gezgin satıcıların inanılmaz şeyler sattığı, kasetlerin iyice açıldığı, piyangocuların köşeleri tuttuğu o umutsuz sokaklardan geçecek, binlerce güvercinden biri olacak. Semirik, uçmayı bile unutmuş, hantal bir adak hayvanı.

İhtiyar bir alkolik, ortadaki geniş masada uyukluyor. Ölmeyi bekliyor. Kendi özel, küçük, haklı ölümünü.

Helada bir esrarkeş, pantolonu dizlerinde, paçaları kubura yığılı kâğıtların, gazetelerin, aybaşı pamuklarının ortak sıvısına bulaşmış, öylece uyuyormuş. Garsonlar, yakalamışlar, itekaka atıyorlar dışarı.

Ekşimiş mezeler, geçkin kavunlar, yanık yağ, devrilmiş rakı, toz, is, muşamba, ıslak şayak, havı kaçmış kadife, buruşturulmuş kâğıt peçeteler, mazot, ayak ve dışkı kokusu birleşip bir tek koku oluyor; sıcak bir mutfakta yağları akıtılmadan kurumuş bir bulaşık bezinin kokusu yükseliyor masalardan.

Koku satıcısı, üç gün çıkmayacak bir damgayla onaylıyor bu kokuyu, resmileştiriyor.

5

— Yesene, köftenin yağları dondu bile.

— Sen de bir şey yemedin.

— Saat kaç?

— Kaçta kalkman gerekiyordu?

— Hiiç.

— Sen hiç konuşmadın asıl. Anlatsana...

— Seni seviyorum mu diyeyim istiyorsun?

— Hayır. O anlamda, kullanılan anlamda sevmediğini biliyorum. Belki de yalnız o anlamda seviyorsundur, bilmem.

— Yine de duymak istiyorsun ama. Bir erkeğin bir kadına söyleyeceği şeyleri. O senin kadın yanın.

— Ayıp mı? Kötü mü?

— Değil, seni sen yapan bir şey ama, konuşmak beni bağlar.

— Nasıl yani?

— Şu kadarını söyleyebilirim. Seni asıl yaşlılığında görmek isterdim. Durgun, uzak, temizken her şey, barışta.

Eğildi, kadını önce alnından, sonra burnunun ucundan, sonra titremeye başlayan, ağlamaya hazırlanan dudaklarına inen sümük çizgisinden öptü.

— Hadi, yürü bakalım. Geçireyim seni.

Güneşli Bir Gün

Ne zamandı, kimseler tam bilmiyor, ama toprağın üstlerine ince bir torba geçirilmişti. Göğün hemen altında serilmiş, sınırlardaki son ağaçların kalın köklerine sıkıca kıstırılmıştı. Seyrek dokulu, nerdeyse saydam bir örtüydü, dışarının görülürlüğünü kısıtlamıyordu, çağdaştı, uygardı, ne var ki ona değip süzülen ışıkta, bütün renkler bulanıklaşıyor, parlaklıklarını yitiriyor, sonunda tekdüze bir bozlukta, tiz bir alacakaranlıkta donuyordu. İnsanların yüreklerinin daralması, boğazlarının sık sık düğümlenmesi bu yüzdendi.

Dışarda kalan gökyüzü, belki yine masmavi, güneşliydi. Eskiden olduğu gibi. Bir yerlerde çingeneler, eski çağlardan bu yana yaptıkları gibi, alacalı çergilerini kentten kente taşıyorlardı.

Kadınlar, parlak yeşiller, derin maviler, kayısılar sürünüyorlardı yine.

Belki çocukların resim defterlerindeki uzak adalar yine uçuk mordu, güneş yine kocaman ve turuncuydu, çayırlar yine al gelinciklerle doluydu.

Sokaklarda plastik eşya satıcıları – rüzgâr cambazları – arabalarına ustaca yerleştirdikleri oynak kovaları, bidonları, boy boy tasları, tel sepetleri, renkli topları, savrulan fırdöndüleri yokuşlardan indiriyor, yokuşlar aşıyor, kentlerin, kasabaların kuytularına bir uçurtmanın renklerini püskürtüyorlardı.

Kimsenin renkleri gördüğü yoktu.

Günışığında ya da geceyarısı, sokaklara uğrayıp soluk almaya çalışanlar, paçaları, etekleri çamurlara bulanmış asık yüzlü insanlar, eskimiş dış görünüşleri, boşalmış yürekleriyle bir zaman kendilerinin olan yorgun kalıplarını güçlükle sürüklüyorlardı.

Akşamları, iş dönüşü, erkekler, yumruk beresi morunda ezik lâleler, ölü dudağı kızılından kuzgun kılıçları, camgöbeği aşılarla renk değişimine uğramış kâğıtımsı karanfiller götürüyorlardı sevdiklerine. Bitimsiz alacakaranlıkta, çiçek sanıyorlardı ellerindeki yükü.

Pencerelerde onları bekleyenler oluyordu o saatte. Okul dönüşleri, kızlarını oğlanlarını bekleyen analar, geç saatlerde bu nöbeti babalara devrediyorlardı. O arada, balkonlarda, pencerelerde suskun duruyor, birbirleriyle konuşmaktan bile kaçınıyorlardı.

Çünkü alanların duvarlarında, geçitlerde, köprülerde, apartman aralıklarında, taraçalarda, bahçelerde, ağaçlıklarda, otellerin girişlerinde, fabrikalarda, aydınlık yazıhanelerde, tozlu devlet kurumlarında kol geziyordu ölüm. Yazılı ölümle gerçek ölüm, gündüz-gece nöbetini bölüşmüşlerdi. Yüzleri ve kimlikleri belirsizdi.

Kentlerde kimseler birbirini tanımıyordu. O güne kadar tanımayı pek düşünmemişlerdi, ama artık önemliydi; tanınmayanlar kuşkuyla süzülüyordu. Bıyıktan, saçın taranış biçiminden, kısalığından ya da uzunluğundan, giyiniş özelliklerinden, bir düşmanlık, bir dostluk belirtisi çıkarılmaya çalışılıyordu. Her yerde; dolmuş motorlarında, arabalarda, kamyonlarda, otobüslerde, uçaklarda.

Raylara gelişigüzel atılmış bir pamuk paketi, apartman aralığına bırakılmış bir gazete tomarı, biraz sonra patlayacak bir bombayı anımsatıyordu. Yıllardır cepleri ısıtan sigara paketlerinde kötü belirtgeler, eski söylenceler aranıyordu: kurt kulakları, gamalı haçlar, orak çekiçler.

Kentleri, kimliği belirsiz kişilerin tuttuğundan başka hiçbir şey bilinmiyordu artık. Fısıltıların, söylentilerin, haberlerin gerdiği kalın umutsuzluk ağından korkanlar (birileri gidiyor, dönmüyordu; birileri ölüyor, bulunmuyordu), don vurmasından korkan ser çiçeklerinin telaşıyla, kendilerine düşen bölümüyle yetinmeyip torbaya sıkı sıkı yapışıyor, onu çekiştirip duruyorlardı. Ne de olsa çağdaş bir torbaydı bu, güneşin kızgın ışınlarını, bir süredir gökten yağan çamuru ince

bir elekten geçiriyor, daha damıtık bir çamur, daha incelmiş bir ışın sunuyordu.

Torbanın böyle iyice gerilmesinden pek ürkmeyenler de vardı. Yaşananların gerçek yaşama uymadığına, hiçbir zaman uymayacağına inananlar. Dokusu ve boyutları çağdan çağa değişse de özü hep aynı kalan bu torbanın patlaması sonucunda renklerin eski parlaklığına, seslerin eski tınılarına kavuşacağına inananlar.

Gelgelelim, torbanın etkisiyle düşünceler de çarpılıyordu bir süre sonra. Torbanın, uyuza, sıtmaya, tifoya, uzak illerde koleraya, büyük kentlerde kalp yetmezliğine yol açtığı söyleniyordu. Damarları sertleştiriyormuş, yürekleri çürütüyormuş, gerçekleri silip yerine yanılsamalar yerleştiriyormuş. Ortaçağların ilkel hastalıklarıyla, salgınlarıyla, yeni çağların kanserini el ele çalıştıracak güçteymiş. Deniliyordu. Korkuluyordu.

Belki de o yüzden havada asılı kalıyordu sözcükler, bir yere ulaşmadan yok oluyordu.

Sabahları yataklardan kolay kalkılamıyor, akşamları sofralarda uzun süre oturulamıyordu. Bir gazete haberi, bir fotoğraf, yaşamayı haksız kılmaya yetiyordu.

Sevişmenin sonunda, büyük can boşluğuna düşmeden önce kalakalıyordu sevgililer.

Anaların çocuklarını okşayan ellerinde korku okunuyordu.

Kimse, bir gün sonrayı bilemiyordu.

Öldürülenler, pusuya düşürülenler, kaçırılanlar, kan davası güdenler, soyanlarla soyulanlar ve bekçilerle veznedarlar, basılı kâğıtlara geçtikten hemen sonra gerçekliklerini yitiriyorlardı. Yaşanılan acılar, büyük bir hızla simgesel acılara, okunulan, düşünülen, yazılan acılara dönüşüyordu. Toplu bir sanrı gibiydi, olamazdı, bir sürçmeydi sanki. (Şu öykü bir başka şeyin simgesiydi sözgelimi, masal mıydı neydi? Öylesine kaçılıyordu.)

En sonunda, iletilmeyen sözcüklerin küfünden, akan kanlardan, yıllardır dışarı sızdırılmayan işkence çığlıklarından, duvarlardaki aşı boyası yazılardan bir salgın yayıldı kente. Çamur yağdı, pusu koyulaştırdı.

Derken, güneş açtı bir gün.

Çamur birikintilerini kuruttu, renklere canlılık, yüreklere açıklık bağışladı.

Tutuklu, iki jandarmanın arasında yürüyordu. Elleri kelepçeliydi. Solmuş bir kot pantolon vardı üstünde. Ayaklarında çamurlu çizmeler. Kemerinden taşan damalı gömleğiyle fanilası, alelacele hazırlandığı, bu yolculuğa birdenbire çıktığı izlenimini uyandırıyordu.

Dalgındı, ama her gün geçerken tökezlediği bu taşları bozuk yolda, bugün özellikle tökezlememeye çalıştığı belliydi. Gerçeği gözleriyle görmesine az kalmıştı. On-on beş metre sonra jandarma kışlasına varacaklardı. Tutuklu, kendisine bağışlanan bu kısacık sürede, gerçekle yüz yüze geliş denen o kutlu olayı, kendi değerlerine tıpatıp uyan bir törenle kutlamaya hazırlıyordu içini.

Az kalmıştı.

Şu duvarlara, epeski yıkıntılara, saraylara, ağaçlara baktıkça.

Devraldıklarının, yaşadıklarının ve geleceğe aktardıklarının ödentisini vermeye hazır birinin cömertliğiyle yürüdükçe.

Adımları kesinliğe, kaçınılmazlığa doğru ilerledikçe. Önünde korku uçurumları açılmıyor değildi. Ama her uçurumu her atlayışında o adımının anlamını daha iyi kavrıyordu.

Kimler geçmemişti ki buralardan?

Buralardan çürük kokusu alınan kıyıdaki şu hareli deniz, şu günlük yaşama karışmış görünen deniz, ne cesetler sürüyüp götürmüş, kuyulardan, zindanlardan gizlice atılmış ne ölümleri kendine katmış, tortulanmış, ağır ağır akmaya alışmıştı. Yüzyıllardır.

Beş-on adım kalmıştı.

Tutuklu, yüreğinin bir yanıyla geriye, tepelerde, bir yokuşun başında bıraktığı evine koştu:

"Yeterince para var mı acaba?"

"Kimden borç alabilir?"

"Çamaşırlarımı ne zaman değiştirmiştim?"

O, sessizce sorduğu soruların yanıtlarını arayadursun, biraz sonra demir bir kapı, bu güneşli günü, yıkıntılar, ahşap

evler, eski çınarlar, konak yavruları ve saraylarla dolu bu yolu ve taşlardan yükselen buğuyu, kara bir leke gibi örtüverecekti.

Sağındaki jandarmadan bir cigara istedi o zaman. Jandarma, çocuk yüzlü, genç irisi bir delikanlıydı. Neler düşündüğünü kimse bilmiyor; belki yalnızca tutukluyla birlikte yürüdüğü bu yolu düşünmüştü. Ama hayır demedi, yaktığı cigarayı tutuklunun dudakları arasına sıkıştırdı.

Tutuklu, geniş, doyurucu dumanı tutkuyla içine çekti, tam kapıdan girecekken bir daha döndü güne doğru.

Bir otobüs geçiyordu.

Cam kenarında, babasının kucağında oturan oğlan, o kısa geçiş anında, kendisini görmeyen tutukluyu gördü, zaten biraz önce yol tıkandığında başlamıştı onu izlemeye. Çocuğun yüzünde sağır-dilsizlere özgü o uysal, anlamsız iyilik. Ağzı yarı aralık. Anlamlı bir sözcüğü söktüğü ilk günden bu yana kimseye soru sormasına izin verilmediği, hiçbir soruyla karşılaşmadığı için olağan sayılabilir suskunluğu.

Otobüs sarsıldıkça, durup durup ilerledikçe, çocuk abartılmış bir biçimde sallanıyor, babasını gizliden tedirgin etmenin tadını paylaşmak için anasına bir göz atıyordu.

Yanıbaşında uyuklayan anası, bu yaşama hilelerini unutmuş gibiydi. Başını yana eğmişti, yüzü görünmüyordu. Kınalı, şişkin, iş gören parmaklarını öndeki koltuğun demirine geçirmiş, uykuya tutunmuştu sıkı sıkı. Uyandırılamazdı.

Baba, her sarsıntıda, her duruşta, her kalkışta, ellerini beceriksizce oğlunun omuz başlarında gezdiriyordu. Okşamaya değil, tespih çekmeye alışkındı parmakları. Gözleri, dalgın bir saldırganlıkla ötelere, dışarıya bakıyordu. Çember sakallıydı, ön dişlerinden biri çürüktü, yaşı belli değildi. Doğduğu gün, bu yaştaydı sanki.

Oğlunu okşarken, kendisine atalarının devrettiği çok gizli bir sözleşmenin koşullarını yerine getiriyordu. Yine de tetikteydi.

Otobüsün yolcuları, içlerinden konuşmayı sürdürüyorlardı.

Fötr şapkalı, elleri karaciğer lekeleriyle kaplı bir işadamı:

— Anarşistin biri olmalı, dedi içinden, tutukluyu görünce.

Taşıdığı kitaplara renkli bir kapak geçirmiş üniversiteli:

— Evinde yasak kitap bulmuşlardır garanti, dedi içinden. Sonra, fötr şapkalıyı öfkeyle süzdü. Fötrlünün yüzündeki hıncı okuyan ana:

— Yazık, dedi, çok da genç.

Ama bunları içinden söylediğinden, üniversiteliyi mi, tutukluyu mu demek istediği anlaşılmadı.

İzninin tadını çıkarmaya çalışan er, en arkada, geniş pencerelerden izliyordu kenti, geri geri giderek.

— Belki de asker kaçağıdır, dedi, burası jandarma kışlası.

Tutuklu, tam o sırada kışlanın kapısından giriyordu. Döndü, derin, doyurucu dumanı tutkuyla içine çekti.

— Ağabeye bak! diye haykırdı çocuk ansızın.

Otobüstekiler, bir yerde bir bomba patlamışçasına yerlerinden fırladılar. Sessizlik bozulmuştu, anlaşma bozulmuştu.

Baba, yaşadığı onca yılın kirini tırnaklarında barındıran kıllı elini oğlunun yüzüne indirdi. Ceketinden tutup silkeledi onu. Sonra karanlık kollarının arasına kıstırdı.

Babayla oğul arasındaki tek bağı oluşturan ceket, o anda açığa çıktı. Aynı kumaştandı. Pantolonu artık eskimiş, bez edilmiş, unutulmuş bir ceketti. Babanın ceketinin kumaşından arttırılıp oğlana dikilmiş, uydurma bir ceketti. Eski, suskun, zatim bir ceketti. Ama dokusu seyrelmişti artık. Eski koyuluğu kalmamıştı.

Süt Payı

I

Şoför Kâzım Efendi, üç kere, uzun aralarla bastı kornaya. Elinden geldiğince az ses çıkarmaya çalışarak. İlk elde sanılabileceği gibi bu soğuk, göğü yeni yeni ışıyan kış-sonu sabahında kimseyi kan uykusundan uyandırmamak için değil ama. Nedeni bambaşka. Kâzım Efendi, ta baştan beri, bilmediği bir şeyleri, ya da artık anlamını, biçimini bile yitirmiş belli bir şeyi ürkütmekten kaçınmıştır.

Şu altındaki eski model döküntü Amerikan arabasıyla birlikte yaşlanırken, dış dünya karşısında, her zaman ürkek, acemi kalmıştı. Birlikte geçirdikleri bunca yıl sonunda arabayla kurduğu ilişki, eski karı-kocaların ilişkisine döndü; birbirlerinin alışkanlıklarını kaptılar, birbirlerinde kendi özelliklerini pekiştirdiler; sevgiden çok alışkanlık, ara sıra sıkıcı gelen bir rahatlık söz konusuydu aralarında.

Arabayı ilk tanıdığı günlerde atak bir delikanlıydı Kâzım Efendi, gözüpek bir sürücüydü. Araba da gıcır gıcırdı ama, hakkını yemeyelim. O zamanlar bu arabalardan kaç tane var koca kentte? Yedi sekiz mi? Hadi otuz kırk diyelim. Yalan olmasın. Doğru, biraz kullanılmış, yalnız iyi ellerde, hiç belli değil. Kısa sürede alışmışlardı birbirlerine, huylarını kavramışlardı; ikisi de titizdiler. Sözgelimi, ortada gözle görülür hiçbir aksaklık yokken, durup dururken stop ederdi Şavruli. Boğuk sesler çıkarır, duman bırakır, itilse de yerinden kıpırdamazdı. En becerikli ustalar, Kâzım Efendi'ye koşarlardı o zaman: "Sen anlarsın bunun dilinden. Gel gözünü seveyim." Bugün de neler çevireceğini, neler kurduğunu bilirim bu me-

retin, içime doğar. Lastik mi patlayacak, motor mu kaptırmayacak, anında sezerim. Bir tıkırtıdan belki, belki de yıllardır dinlemeden duyduğum bir sesin yerli yerinde olmayışından.

Kâzım Efendi sevgiyle okşadı, elinin altındaki emektar direksiyonu... Eee, kaç yıllık ekmek parası, hakkı ödenmez. Şavruli'nin borcu dün bitti daha. Kaç yıl, dile kolay...

Dün son taksiti götürmüştü Bey'e. Çepeçevre camlardan giren ışıkta pırıl pırıl duran, daha insan kokmayan yeni işhanına. Camlı bölmeden girip de Bey'i karşısında gördüğünde, bir tuhaf olmuştu doğrusu. Böyle bir adamın eline bugünün parasıyla iki bin lira saymak! Kaç yıl süren bir borcun son taksiti. O para ne ki bugün? Bir zarf getirmeyi akıl etseydi ya, tüh!

Anlayışlı adamdı Bey, can adamdı.

— Buyur Kâzım Efendi, sıkılma, geç şöyle, demiş, uzatılan tek beş yüzlükle yüzlükleri göz ucuyla saydıktan sonra cüzdanına özenle yerleştirmişti.

— Yine beklerim Kâzım Efendi, yani borç bitti diye... Yolun düştükçe buralara, uğrarsın.

Kâzım Efendi, hanın kapısında Bey'in arabasını görmek istemişti. Vefasız çıkmış, sevilen bir dostu yoklamaya gider gibi pır pır atıyordu yüreği. Nasıl bizim Kadillak bakalım? Ne durumda?.. Ama ortalıkta göremedi arabayı, kâhyaya sordu:

— Nah şu.

Bu bizim Kadillak değil ki! Mersedes bu. Suratsız, tıknaz bir araba. Kadillak, uzun boyluydu, kuyrukları kıvrıktı, gelin gibi süzülürdü, burnu havadaydı. Zavallı. Demek ondan da gönlü geçmiş Bey'in. Değiştirmiş. Şoförü de elbet.

Bey, Şavruli'den bıktığında, Kâzım Efendi hemen satın almak istemişti arabayı. Zaten Bey'in yanında çalışmayacaktı artık. Kurumlu, nazlı Kadillak'a uygun uzun boylu, tığ gibi, acar bir delikanlıyı işe almıştı Bey. Şavruli konusunu da o açmıştı, anımsıyordu da...

— Aman beyim, ben nasıl öderim bu arabanın borcunu?

— Düşünme sen Kâzım Efendi, ödersin. Borç yiğidin kamçısıdır. Sen söz ver yeter. Senet sepet istemez.

Bu iyilik, gözlerini yaşartmıştı Kâzım Efendi'nin. Tazminat ıstemeden ayrılmıştı işinden.

Iyi güzel de, masraflı arabaydı Şavruli. Gece gündüz çalışmıştı borcunu ödemek için. Şimdiki aklı olsa, hakkını koparıp alır, şöyle az benzin yakan bir araba düşünürdü, ama o yıllarda Şavruli'den başka araba görmüyordu ki gözü. Beylerin, ağaların, mebusların kurulduğu şu arabaya, onlara özgü kaygısızlığın, dokunulmazlığın, o güzelim tatlımsı tütün kokularının sindiğini düşünüyordu. Uğur gibi bir şey canım. Arabanın bir zamanlar yaşadığı o zenginlik, o bolluk, kış sabahları içini ısıtacaktı, yoksul evinin önünü şenlendirecekti.

Dün, son taksiti ödeyip de direksiyonun başına geçtiğinde baktı ki, evet yaa, inanılır şey değil, ne dertlerden, çilelerden sonra inanılacak gibi değil yaa, ama öyle işte. Kâzım Efendi baktı ki, Şavruli de eskimiş, yaşlanmış kendisiyle birlikte. Sağ arka kapının kolu yenilenmek istiyor, sileceklerden biri kırık, kül tablası yerine oturmuyor, döşemede cigara yanıkları var yer yer. Hani ilk taksiti verdiği gün arka cama astığı köpek var ya, o bile kafasını keyifle sallamıyor eskisi gibi. Tozlanmış, bir tutukluluk gelmiş hayvana.

Kâzım Efendi, kornaya basayım mı basmayayım mı diye düşünürken, karanlık sabahın ezikliği çökmüştü üstüne. Direksiyonu tutan ellerine gitti gözü. Boğumları şiş şişti parmaklarının, bileğinde, saatin çevresindeki siyah kıllar, aklaşmıştı. Çilli, kavruk ihtiyar eli bildiğimiz. Yıllar geçti be Şavruli. Yorulduk birbirimizi beklemekten. Son günlerinde gözden çıkarılıp arabacılara satılmış, tayını iki torba samana inmiş, tımarsız yarış atlarına döndün. Kusura bakma. Öğrenci taksiciliğinden başka bir iş paklamaz artık bizi. O da eski şoförüm diye. Güveniyorlar. Çocuklarını teslim ediyorlar. Zengin, nazlı oğlanlar bunlar. Bak şuracıktaki liseye gitmezler de taa nerelere götürürüz sabahları. İyi okusunlar, adam olsunlar diye. Sınıflarını geçince, babaları bir araba çeker altlarına. Şöyle oyuncak gibi bir şey, çarpsa keseye zarar vermeyecek cinsten, Murat mı, Anadol mu artık... Şimdiden hevesliler, elleri yat-

kın. Ama ne kadar diretseler vermem direksiyonu, bilirsin. Anaları, babaları da bu yüzden güveniyorlar ya bana. Hem seni anlamaz bunlar. Dilini bilmez. Hurda, battal araba, diyorlar, sat bunu, yenisini al. Bilmez bunlar.

Oğlanlar geliyorlardı galiba. Camdan uzandı Kâzım Efendi. Kömür, mazot, pus yüklü rüzgâr, ihtiyar ciğerlerine doldu; öksürdü, balgam boğazında halkalanıp soluğunu tıkadı. Öksürdü yine. Kornaya bastı. Tık nefes bir ses çıkardı Şavruli.

— Kâzım Amuca, merhaba! diye sesleniyordu sütçü Ahmet. Yokuşun tepesinden. Gür sesi, hızla yaklaşıyordu. Bisikletli arabasını salıvermiş yokuş aşağı kerata. Gençlik! Akıyor işte. Kaynıyor. Otuzunda daha. Sessiz havada, arabadaki süt güğümlerinin birbirlerine değmesinden çıkan hafif tıngırtı. İçlerindeki ılık, akışkan sütün, demin sağılmış taze sütün lıkırtısı bile duyuluyor.

— Merhaba, delibozuk! dedi Kâzım Efendi gülerek. Bizim yoğurt hazır mı? Dün söylemiştim ya...

— Bir kilo mu demiştin Kâzım Amuca?

— Yok canım, ne biri? Yarım. Gece ayranım için. Uyanıp bir bardak bol tuzlu ayran içtim mi Ahmet oğlum, günün yorgunluğunu unutuyorum inan. Gıcığı da anında kesiyor. Onun için. Senin yoğurtla bir başka oluyormuş ayran. Yengen öyle diyor. Yoksa ben başka yerden... (demeyecektim bunu.)

Utancın tatlı kızarıklığı yayıldı Ahmet'in yüzüne.

— Eksik olmasın yenge. Kınalı'nın sütü bu, senin bildiğin inek hani. Yağlıdır. Öğlene hazır olur, kaygılanma amuca. Yoğurtları öğlen dağıtıyorum. Anca oluyor. Sen ikinci posta öğrencileri dağıt, yoğurdunu alıverirsin bir zahmet...

Ahmet renkli bir sevinç yumağı gibi çözülerek indi yokuştan:

— Süt-Ciyuuuuu!

Gün, yavaş yavaş rengini, kokusunu buluyordu. Bir Perşembe oluyordu. Birazdan yollar dolar. Turuncu, acı yeşil spor arabalardan, ciddi Renaultlardan geçilmez olur sokaklar, özel ilkokulların kaptıkaçtıları, gürbüz, gergin tenli, soğuk yanaklı, renk renk çoraplar giymiş, renk renk beslenme torbaları taşı-

yan çocukları okullarına yetiştirirler. Çocukların ağızlarında, kahvaltıdan kalan ekmek kırıntıları, dudaklarının kıyısında, reklamlı süt ve tereyağı bulaşığı. Ve kollarında hep sümük lekeleri.

Eşek tıraşı olmuş iki küçük oğlan, kocaman çantaları ellerinde, gözlerini yolun taşlarına dikmiş, iki yetişkin adam gibi yürüyorlar. Okula ancak yetişirler. Kaptıkaçtılardan el sallıyor arkadaşları. Bakmıyorlar. Sabahın erken saatlerine özgü kısık konuşmalar arasında bu yolu birlikte yürüdüklerini, hep birlikte yürüyeceklerini kavrıyorlar.

Saat sekize çeyrek kala, durakta olur Sütçü Kadın. Kâzım Efendi'nin liselileri, "Ekmekçi Kadın," "Elmacı Kadın" derler ona.

Sütçü Kadın da hep renkli şeyler giyer. Onun renkleri bambaşkadır ama. Evindeki bütün artmış yünleri, eskiyip de sökülmüş hırkaları değerlendirmeyi bilir o, ustalıkla alacalar yaratır. Yıllar önceden kalma bir çorabın yününü sırtının tam ortasında duymak onu ısıtır. Yanında da kızı vardır hep, okula götürüyor herhalde. Kız, incecik sapının taşıyamayacağı kadar fışkırmış bir papatyayı andırır sapsarı kafasıyla. Bacakları da azıcık çarpık olmasa, çok güzel çocuk.

Birlikte kaldırımın kenarında durur, sabırla karşıya geçmeyi beklerler. Kadın, süt şişelerini taşıdığı tahta kutuyu vermez kızına, bırakır, o zıplasın gönlünce, seğirtsin, seksin ardı sıra.

Kâzım Efendi, onlara hep bir "Merhaba!" demek istemiştir. Kaç yıldır. Önceleri yakışık almaz diye düşünmüştü, şimdi de gecikti işte, söyleyemez artık. Yıllardır, tanrının günü sekize tam çeyrek kala durakta görür onu. Hiç sektirmez. Pazarları bile Kurum'un sütlerini dağıtır. Eli öpülecek kadın. Kocasını bilir miyim acaba?

Bir keresinde, hiç unutmuyor Kâzım Efendi, arkada oturan gözlüklü, liseli oğlan, onlara bakıp:

— Yahu, düpedüz Jervez'le Nana bunlar, demişti. Kıza bak kıza, memeleri seçiliyor önlüğünün altında. Daha bu yaşta. Büyüyünce ya dansöz olur ya orospu.

Demişti de, Kâzım Efendi, yaşamı boyunca ilk kere, dönüp ters ters bakmıştı müşterisine.

Ne dediğini anlayamamıştı aslında. Gâvur kadınların adları herhalde. Ama kadına saygısızlık edilmez, isterse gâvur olsun. Yoksa bir zaman bir dansöz Nana vardı, onu mu dedi oğlan? Ezanla uyanan bu fukaraya mı dedi?

2

Karanlığın içinden usulca yükselmişti ses. Karanlık kadar sinsiydi, kaygandı. Önce aşağıdan almıştı, acındırmıştı, yaltaklanmıştı. Sonra yükseldi, yükseldi, bir tekdüzelikte kimliğini buldu. İnişsiz çıkışsızdı artık, düpedüzdü. Çağırıyordu, bildiriyordu, buyuruyordu. Bir önceki seslenişinden, geceden devraldığı esnekliği, köhneliği yeni doğan güne getirip bırakıyordu. Karartıyordu. Onun iki seslenişi arasında yaşanmış şeyler sanki hiç yaşanmamıştı aslında. Ondan başka her şey düşseldi, gereksizdi. Hiçbir konuda söz vermiyor, vermediği sözleri geri de almıyordu. Yüzyıllardan bu yana, dünyanın sıcak iklimli bölgelerinde, insanları uykularından uğratan, kanlı savaşlarda, çöllerde, salgınlarda bile tepelerinden eksilmeyen, hiç ama hiç yumuşamayan, acımayan, günü gönlünce bölen, günü ufalayan, tekdüzeliğini her keresinde sağlama aldığından, her keresinde daha abartılmış, daha ürkünç gelen zorbalığıyla koşullarını sıraladı. Köpeğini çağıran bir sahibin her zamankinden daha tiz çıkan, nesnel ve anlamsız sesiyle. Sözünü bağladı. Karanlığın içinde yitti sonra. Havada uzun bir soluk kaldı. Gün ışıyordu. Perşembe.

3

"Ayyy!" dedi Sultan uykusunda. Suçlu gibi ezik uyandı. "Kalk!" diye buyuran, acımasız bir erkek sesi. Kalk! diyor, bebeği emzir, altını değiştir. Koş, yüzüne soğuk su çarp, buz gibi olsun ki iyi çalışabil, çaydanlığı ocağa koy sonra, yavaş yürü ki kocan uyanmasın, giyin, çabuk ol, kızı okula hazırla, kapının önüne bak, Kurum'dan süt şişelerini bırakmışlar mı, hadi çabuk ol, sallanma hadi. Çabuk ol ki seni bağışlayayım!

"N'olur," dedi Sultan içinden, "biraz daha, n'olur!" Yer yata-

gında doğruldu, oturdu. Sırtı tutulmuştu. Beli sızlıyordu, koltukaltlarından memelerine doğru, koyu, uğultulu bir şeyler akıyordu. Biraz sonra meme uçlarına iğneler batmaya başladı, göğsü aşağı çekildi; süt indi.

Sultan gözlerini ovuşturdu. Yıllar boyunca anasına, ninesine, daha önceleri onun anasına, onun da ninesine hep böyle kan uykudan kalkıp eğilme, doğrulma, emzirme cezaları kesen erkek sesine, "Yeter gayri!" dedi usulca. Gizlice.

Yan döndü, geceliğinin düğmelerini çözüp memesini çıkarttı, yanıbaşında uyuyan bebeğe baktı. Öylece uyuyordu bebek, taş gibi. Gece yatırdığı gibi, kıpırdamamış. Kirpikleri titriyor yalnız. Burnu da tıkalı. Soluk aldıkça, ufacık bir balon kabarıp sönüyor burnunun deliğinde. Dudakları kavlamış. Alnı yanıyor. Çok ateşi var, çok. Çok ateşlenince böyle harsız yanar bebeklerin alnı.

Çarşaf da sırılsıklam. Sidik kundağın üstüne çıkmış. Boş ver. Sidiğin sıcağında uyusun zavallı; evin içi buz. Bebeğin sımsıkı kalıbını kendine doğru çevirdi. Dirseğinin üstüne yaslanıp memeyi bebeğin dudaklarında gezdirdi. Bebek, başını kaçırdı isteksizce. Yanağında sarı bir leke kaldı. "Al ufacığım, uğraştırma kurban olayım," dedi Sultan. Gözleri kapanıyordu.

Bebek, sese doğru uzattı ağzını, memeyi kaptı. İlk emişinde gelen gür süt, dudaklarının iki yanından taştı, zıbını leke içinde kaldı. Sultan'ın içi çekiliyordu, canı seyreliyordu o emdikçe. Süt değil, kandı sanki akan, kendi özsuyuydu. Tövbe tövbe. Sultan, derisi çatlamış, beyaz çizgilerle yarılmış, pütürlenmiş, ucu kararmış memesine baktı. İçinden geçen sütle diriliyor, kabarıyor, pörsümüş derinin altındaki ince mavi damarlar seçiliyordu. Başı döndü.

Bu süt mü besleyecek garibimi? Su bu, kıvamsız. Sarı su, boz bulanık.

Bebek başını kaçırdı yine. Sultan diretmedi. Önünü iliklediği. Eğildi sonra, kundağı çözmeye koyuldu. El kadar bebeciğini dünyanın soğuğuna ve kötülüğüne karşı şu kundakla korumak istediğinden, sımsıkıydı kundak. Bezler kat kat açılıyordu. Her yeni kat açıldıkça, ter, ezilmiş saman, gübre ve çürük yumurta karışımı bir koku yayılıyordu odaya. Bebek çok

içerlerdeydi, ufacıktı. Kundak beziyle sertçe sildi altını; bebek bacaklarını acıyla topladı. Bacakları, apışarası pişik içindeydi. Kavruluyordu. Kimi pişikler kabuk bağlamıştı, sert, kuru bez değince kopmuştu kabuklar.

Yastığının altından çıkardığı havluyu leğendeki suda ıslatıp şöyle bir temizledi bebeğin altını. Yırtılmış çarşaf parçalarından yeni bir kundak yapmaya koyuldu. Bebek, kundaktan kundağa serbest kalan ellerini sallıyordu. Sultan uzandı tuttu sallanan eli. Kocaman eller, tuttu mu asılıyor; parmaklarının arasında zıbınların, havluların havları kalmış top top. "Çarpuğum benim!" dedi sevgiyle. "Çarpuk kızım benim yaa!" Sesi, içindeki duygu yükü yoğunlaştıkça, hırıltılı, kısık çıkıyordu. Büyük kızgınlıkların, başkaldırmaların, yaşamaya içerlemelerin, ilenmelerin, sonradan ağırlığıyla ürküten belâ okumaların arasında böyle ansızın bastırırdı sevecenlik. "Canı çıkasıca... Kör olasıca... Boyu devrilesice!.." derken birden durulurdu. "Yavrum, ufacığım benim!" Gözleri dolardı.

Asıl, boyu devrilesice herif uyanmadı daha. Tövbe. Onun anasına çekmiş bu, teyzeme. Benim anam çok çarpuk değildi. Az biraz eğriceydi bacakları. Sessizce güldü, yanında, yorganını başına çekmiş, ufak horultularla uyuyan Abbas'a baktı kinle: Hani bilirdin sen boyu devrilesice, o erkek demişse, erkek olurmuş. İşte hem kız, hem de çarpuuuuuk! Anan gibi anası yokolasıca. Tövbe. Kadının ne suçu var.

Bebeğin seyrek, yapışkan saçlarını okşadı. "Kızım, Sevdam benim!"

Bebeğin adını söyleyince, bir hoş olmuştu. Hep "bebek" derdi kızına, öbür çocuklarına da "Kız," derdi, "Oğlan," derdi. "Sevdam!" diye yineledi coşkuyla. "Güler'im benim, güzel kızım. Duran'ım, garibim."

Bir hüzün düşmüştü içine şimdi. Duran ne haldedir acaba? Emmisi, erkenden uyandırmış, süt sağdırıyordur. Köylü erkeği, işe koşturamadığının önüne aş mı koyarmış? Krema makinesini ona bırakmışlardı gelirken, ineği de. Karşılığında, bir tek Duran'a bakacak. Bakarım dediydi. Ne de olsa emmisi, bakar. "Siz gidin, başınızı sokacak bir oda bulun, Abbas işe girsin, yollarım Duran'ı" dediydi ya.

Geldik işte. Ömer Ağa eksik olmasın, yaban illere giderken bu odayı bize bıraktı, hemşerilik, babalık etti. İneklerini, köpeği Karabaş'ı, yoğurtçu çıngırağını, müşterilerini, sütçü Ahmet'e bırakmış; sırığıyla tablasını da bakkala, satsın diye. Aramıza parça parça dağılıp gitti. Ömer Ağa. Biz de dağılıp gittik ya. Duran'ım nerelerde kaldı. Getirtmiyor bu ahlaksız. Var bir bildiği. Yoksa oğlan da sığıverir bir köşeye n'olacak? Süt kutusunun ucundan tutuverir, yardım eder bana, çalışır.

Bu Abbas var ya, öğlenece yatar, ta öğlenece. Sonra giyer naylon gömleğini, doğru Filiz çayhanesine. Elinde siyah müdür çantası. İşçi, usta arayanlar oraya uğrarlarmış da.., Kumar, varsa yoksa kumar, bilmem mi? Şeytan diyor...

İyi de, o 5000 lirayı nereden buldu? Kumarda kazanmış. Kulak asma. O zaman Süt Kurumu Kooperatifi'ne 5000 liraya üye olunuyormuş, şimdi 2000'e inmiş. Tüh yazık! Ama reklamlı sütler bunlar, bizim sütlerden, tanıdık ineklerin sütlerinden değil. Yağlıymış, besliyormuş. Mis gibi bir kamyon, şişeleri ta kapının önüne getiriyor. Abbas uyanık. Ara sıra aklıma düşüyor da, yoksa o parayı emmimden? Yoksa Duran'ı? Tövbe.

Bu miskinden her şey umulur. Dövmediğine şükür. Elini kaldırmıyorsa, yine miskinliğindendir. Ondaki miskinlik, bendeki can korkusu. Eee yaş otuz, kocadık. Bu sızılarla, bu yorgunlukla tohum tutmaz bellerdim. Tuttu işte. Çarpuk yerinden tuttu. Çarpuğum benim! Sevdam! Şu ateşin bir düşsün, alnının yangını bir geçsin, bir şişe süt kaynatıp içereceğim sana. Bir iyileş... Valla.

Sultan, bebek iyileşince yeminini tutmayacağını, o bir şişecik sütü satmadan edemeyeceğini, hem Sevdam ölse bile iki gün acı ağıtlar yaktıktan sonra zamanla unutacağını biliyordu, içi acıyla doldu. "Yok," dedi fısıldarcasına. "Tövbe." Sürekli sevgiyi kaldıramıyordu yorgun bedeni.

— Güler kız, gülerler kaldırasıca!.. diye seslendi hırsla. Hazır mısın? Şişeleri aldın mı içeri?..

Güler'in saz gibi gövdesi belirdi kapıda.

— Hazırım ana.

Sultan, kızının yanma kaymış yakasını düzeltti, önlüğünü süpürdü eliyle. Zavallı kız, bebek bakmaktan usandı bu yaşta, elleri açıldı. Yoksa güzel çocuk, şu burnunun altındaki yaralar da olmasa. Sarı kızım, kısmeti iyi olsun.

Kirli bezleri topluyordu şimdi. Köşedeki plastik tasa attı onları da. Kaç gündür su akmıyor, kestiler. Bebeğin kaç günlük bezleri birikmiş, sarılı karalı bir suda yüzüyordu. Lekeli havlular, eski entarilerin parçaları, muşamba bir don. Yağlı bir çizgi duruyordu tasın çevresinde. Bebeğin bütün kokularından kokuyordu su. Yaşama yayılıyordu.

Çiviye boyunbağını asmıştı Abbas. Takımı askıdaydı. Evdeki tek askıda. Beyaz gömleğini en üste geçirmişti. Onun çamaşır tozu ayrıdır, kendi getirir.

Sultan pazen entarisini giydi. Yeşil hırkasının göğsüne boncuklu anahtarlığını astı. Beyaz tülbendi sardı başına. Sonra kırmızı başörtüsünü, kulaklarının arkasından doladığı uçları, ensesinde bağladı. Aynaya gitti gözü. Avurtları çökmüştü. Dişleri sapsarıydı, eğri büğrü. İhtiyarlık.

— Biz gidiyoruz Abbas! Kıza göz kulak ol, ateşli, diye seslendi yatağa doğru.

— Hadi kız, dedi Güler'e. Yürü!

— Eczaneye uğrayıp Sevdam'a ilâç alacağız, di mi ana?

— Bugün geç oldu artık. Yarın, diye erteledi.

4

Ciyuuuuuuu! Heeeyyyyyyt!

Yooooooot-Ciyuuuuuu!

Kendi sevincinden hız alıp kayarcasına. Önce azıcık gerileyerek *süüüüt,* sonra kapıp koyvererek *ciyuuuuuuuu!*

Yeni yeni çatlayan baharların, yavaşça tepeyi bulan günde, yeşilleri koyulan yaprakların gölgeleri yüzüne vuruyordu Ahmet'in, dalları sıyırıp geçiyordu. Gözünü sevdiğimin baharı geldi işte. Geliyor. Burnunu gıcıklıyor savrulan kavak tozları. Bu mevsimde, köklere, dallara, soğanlara hep süt yürür.

— Yaa Karabaş, bahar geldi.

Karabaş kulaklarını dikmiş koşuyor arabanın ardından. Arasıra durup bir ağacı kokluyor, kuyruğundaki sineği kovalamak için dört dönüyor. Bir türküden bir türküye geçiyor Ahmet:

Açtı m'ola şu Sivas'ın gülü yaprağı
Çekti bizi bu yerlerin suyu toprağı...

Bir hüzün çöküyor içine. Hüzünlenmek için türkü söylenir mi hiç? Ama hep böyle olur. Geç bunu:

Yiğit sevdiğinden soğuuuur aman amaaaaaan
Sarılmayı sarılmayıuu...

Yak bir cigara. Sevdiğimiz mi var ki efkârlandık Karabaş? Sevecek vaktimiz mi var? Boş ver sen. Koş. Vakit yok.

Karabaş, yolu biliyor. Sola kıvrıldı dönemeçte. Elektrik direğinin dibinde durdu, ayağını kaldırıp işedi.

— Ulan allahsız! Ulan Karabaş!..

Ahmet, türkünün hüznünü atlattı şimdi. Karabaş'a gülüyor. Kahverengi gözlerini açıyor: Gelirim haaa!

Karabaş inler gibi yapıyor. Her günkü şakaları bu. Karabaş, koca gövdesini yere atıyor, başlıyor debelenmeye.

— Yuh koca herif! Ulan dedem olursun benim! Hadi iş başına.

Karabaş arabanın başında nöbete geçti. Ahmet kaptı yoğurtları, daldı apartmana. Bebek yoğurdu bunlar. Analar, bebelerine yoğurt yapmıyorlar artık. Ahmet yapıyor. Akşam kapları yıkar özenle, mayayı süte şırınga eder. Kaplar küçücük. Sobanın yanında çok yer tutuyorlar, ama olsun. Sıcacık örter üstlerini. Sabaha. Örtüyü kaldırırken her keresinde titrer içi. Tutmamış olanı var mı? Süt bir toprak sanki de, ekiyorsun geceden, sabaha veriyor yoğurdunu.

Gece de uyku durak yok. Kalkıp yerlerini değiştirmek gerek kapların. Sobanın yanındakileri uzağa çekmek, uzaktakileri beriye almak. Bu sütçülük işinde dur durak yok.

Apartman sahanlığında gürül gürül yankılandı *ciyuuuu!* İkişer üçer atlayıp çıktı basamakları. Kimi kapılar kendiliğinden aralandı, başlar uzandı dışarı.

Ahmet tertemiz giyinmiş olurdu bu saatlerde. Kalın bir yün kazak, saçları taralı, ıslak, ayaklarında kalın çizmeler.

— Merhaba abla! Yoğurt ister misin?

İçeri bakmamaya özen gösterirdi. Kadın kısmı. Nazlı kadın kısmı bu saatte gecelikle olur, ev hali, çıplak olur.

Gözlerini kaplardan ayırmadan sorarak:

— Kaç tane vereyim abla?

Kapları uzatan elleri çatlamış, açılmış.

"İyi oldu bu Ahmet'in geldiği" derdi genç analar. "Ömer Ağa bir tuhaf adamdı, ağır kanlıydı, yetiştiremezdi sütü-yoğurdu zamanında. Ahmet öyle mi? Bir de sahi, hizmetçi satıyor Ömer Ağa diye bir söylenti çıkmıştı zamanında. Doğru mu? Kim bilir."

Karabaş kapıda, arabanın başını bekliyordu. Tanımadıklarını yanaştırmaz arabaya. Ahmet bisiklete geçti mi, eşinir bir iki, azıcık ağırdan alır. O köşeyi dönerken, ok gibi fırlar, yetişir. *Ciyuuuuu!*

Cam silen kadınlar, eteklerini bacaklarının arasına sıkıştırırlar Ahmet geçerken. Bakmaz ki o. Sesinden yanılırlar, ikircikleniler, gençliğini kıskanırlar. Bilmezler ki Ahmet'in koru içinde yanar, dışarı sızmaz: kendi için, kendiliğinden. İçimizle besliyoruz dünyayı be!

Anan ekmek doğradı ikimizin kanına
İkimizin kanına
İkimizin ka...

Ulan lâzoğlu. Tam benim gibi, bana göre. Ulan bunda gülüp oynayacak ne var? Amma oynak türkü ha! Söze bak, türküye bak.

Karabaş, kuyruğunu sallıyordu keyifle. Senin gibi dost olmaz be Karabaş! Hayvan demeye, hele it demeye, dili varmıyor insanın. Ömer Ağa doğru söylemiş. Karabaş, insan aratmaz dediydi ya giderken. "Ahmet oğlum," dediydi, "şu sokak var ya, sağ kaldırımı senin olacak, bu, bu, bu, bir de şu blok. Gül gibi geçinip gidersin. Kondun var, benim iki ineği de katarsın inek-

kere. Bir yıla kalmaz evlenirsin. Karabaş'a bakacaksın ama, hakkımı helâl etmem yoksa." Müşterilerini, ineklerini falan hep ucuza sattı, bir telaş gitti.

Ömer Ağa'nın tablasını şangırtıyla yere bırakışı gözlerinin önüne geldi Ahmet'in. Eski yoğurtçu, usta yoğurtçu. Ama bıktı, istemedi, kaçtı. Köydeki karısını çocuklarını bile görmedi gözü. Dedim ona. Kaç kere:

— Bak Ömer Ağa. Nerede mor dikeni, fundalığı, papatyası bol bir çayır görsen, bil ki orası bizlerindir. Yalnız eski bir çitlembik var mı bakacaksın, bakacaksın ki, varsa, oranın sahipsiz olduğunu anla. Kimseler gelip gitmiyor demek. Bir gecede kabasını çıkarırız kondunun. Kiradan kurtarırsın. Ama öyle kalmaz. Pazarları birlikte güzelleştiririz konduyu, elimize para geçtikçe. Küçük bir ağıl da hayvanlara. Neyine yetmez? İş başlamakta. Bir de güzel oldu mu, kazma vuramazlar kolay kolay. İş cesarette. Bil ki ağam, güzel evi yıkmak kolay değildir. Bu bayırlar bizim hayvanların otlağıdır.

Gönülsüzdü Ömer Ağa, dinlemedi, Topraktan kaçtı. Hey gidi Ömer Ağa hey! Bir mektup, bir adrese bile esirgedin bizlerden. Yüzünün şeklini unuttuk. Değil mi Karabaş?

Karabaş keyifle kuyruğunu sallıyordu.

5

O ne şenlikti o! Sokaklar bomboş daha. İşyerleri kapalı. Yaşamın odağında, yalnızca bir at arabası duruyor, dirim oradan hızla yayılıyor kente.

Masal gibi bir şey. Süt güğümlerinin yerine insanlar oturmuş renk renk giysileriyle. Biri, bir türküye başlıyor hafiften, öbürleri usulca, alçak sesle katılıyorlar. Derken başka bir türkü yükseliyor, daha oynak bu; hemen el çırpmaya koyuluyorlar. Seslerinden ve yüzlerinden birini bekledikleri anlaşılıyor. Daha dolmadı araba, yeni gelenler olacak.

Atlar, burunları kıpır kıpır, durdukları yerde eşiniyorlar. Onlar da bekleyiş içindeler. Ara sıra, burunlarını birbirlerine

sürtüp sevişiyorlar. İkisi de besili, bakımlı hayvanlar. Gözleri, kirpikleri bir tatilin tatlı düşleri içinde, ta uzaklara bakıyorlar. Kim bilir hangi su kenarına? Hangi sonsuz kıra? Kış-yaz, sabah-akşam demeden her gün saat sekizi çeyrek geçelerde, bütün sekizleri çeyrek geçelerde kendi mahallelerinden süt fabrikasına güğüm taşımaktan usanmışlar.

Arabacı, atlarını sever. Yazın kabak çiçeği takar kulaklarına, boncuk asar, yelelerini örer sonra, kışın sırtlarına muşamba örter. Yine de bugün başka, bambaşka.

Ömer Ağa gidiyor, bu son pazarı diye, Ahmet arabayı önceden ayarlamıştı. Arabacı da süt-adamı sayılır, onlardandır, fazla para istemez, bakarsın hiç almaz. Bir gece önce, arabanın kasasını birlikte yıkamışlardı. Kurumaz diye gazeteler sermişlerdi yere. Şimdi çocuklar gazetelerin üstünde tepinince, kasanın kenarından sarkınca, anaları, kıçlarına bir şaplak atıp yerlerine oturtuyor. Yalancı bir öfkeyle.

Sultan ta uzaktan seçmişti onları. Masal gibi bir şey canım. Kadınlarla çocuklar, korkusuzca, önlerine gelene el sallıyorlar, sevinçleri paylaşılsın istiyorlar. Erkekler daha durgun, daha utangaç, kısık sesle aralarında konuşuyorlar.

Sultan önce bakkalı tanıdı, bakkalın karısını, oğlunu, Fehmi'yi, Ömer Ağa'yı. Mahalleden birkaç kapıcı, karıları, çocuklarıyla gazetelerin üstüne çökmüşlerdi. Sık sık dönüp geriye bakıyorlardı. Ömer Ağa, telaşla ellerini sallıyor, karşısındakine bir şeyler anlatıyordu. Adamın arkası dönüktü, yüzü seçilmiyordu.

Kâzım Efendi'nin arabası o sırada koptu köşeden, yanaştı, atların yanında durdu. At gibi huysuz, eşingen, gençti.

Ömer Ağa o yana döndü:

— Hoş geldin Kâzım!

— Hoş bulduk, dedi Kâzım Efendi.

Sesinde bir elginlik vardı.

— Haydin gidiyoruz çocuklar! diye seslendi Ömer Ağa, arabadakilere.

— Şey, Ömer... dedi Kâzım Efendi ürkekçe. Şey diyecektim Ömer. Bizim kayınbirader geldi bu sabah, ben gelemeyeceğim diyecektim. Belki bakarsın sonra öğleye doğru, bulursam bir fırsatını, ne de olsa araba altımda...

Birbirlerini bir daha görmeyecek iki ihtiyar gibi gururla, hüzünle gülümsediler. İkisinin de gözleri doldu.

— Gelemezsem, hakkını helâl et Ömer, dedi Kâzım Efendi.

— Helâl olsun. Ama araba altında. Hani bir fırsat çıkarsa... Ola ki...

— Yüreğim seninle, biliyorsun.

— Bilmem mi, dedi Ömer Ağa (içinden arabadan atlamak geldi).

Kâzım Efendi, ayrılığın acısını uzatmamak için hemen başını çekti camdan, öksürdü, kornaya bastı. İçlerinden kimbilir kaç kişinin bir yerde katıldığı, bir yerde çekip gittiği, geride bıraktığı bir hikâyeyi yaşadığını kavradı: zorundayız.

Şavruli, orta yaşlı, gün görmüş bir adam gibi hazırlandı yokuşa.

Deeeeh!

— Bitti miydi bunun taksiti? diye bağırdı son anda Ömer Ağa; sanki şu anda en önemli soru buydu. Uzatmak.

— Nerdee... ama biter biter, kaygılanma...

Ömer Ağa'nın konuştuğu adam işte o sırada döndü yüzünü. Sütçü Ahmet'miş. Sultan, avucundaki küçücük elin titrediğini duydu. Güler'in göğsü inip inip kalkıyordu. Çiçekli entarisiyle arabadakilerden biriydi sanki; eli bırakılsa, koşup arabaya atlayacaktı. Ahmet, uzaktan el salladı Güler'e, yıllardır görmediği birine rastlamışçasına. Güler de ona el salladı.

Sultan'a selam vermedi Ahmet: o kadındı, ayıp kaçardı.

Arabanın arkasında tekerlek izleri, sütle su karışımı bir çizgi uzanıyordu. Araba uzaklaşırken, rüzgâr vurdukça, o çizgi de yitti.

Sultan uzakta, küçücük kaldı.

Ayşe, Haklı

— Oğlanı görecek misin bugün? dedi Ayşe. Buradan doğru bize gideriz istersen. Annemler evde yok nasılsa. Uğrar, görürsün.

Sesi telaşlıydı. Suçlu, kararsız. Sanki yalnızca söylemesi gerektiği için söylüyordu bunu, istediğinden değil; yine de asıl duyguları anlaşılmasın diye, ayıp olmasın diye, çınlamalı bir içtenlik katıyordu sesine.

— Bu hafta kalsın artık. Geciktik zaten. Gelecek hafta tamtamına iyileşmiş olur, sokağa çıkarır dolaştırırım.

— O lokantaya götürme ama. Hem sıkılıyor, hem günlerce et kokusu çıkmıyor üstünden.

— Götürmem peki... Nesi varmış? Doktor ne dedi?

— Artık iyileşti sayılır. Kulak değilmiş. Ben ondan korkmuştum ya, değilmiş. Nezle kulağa vurmuş, o kadar.

— Önemli bir şey değil yani?

— Yok.

— Aman neyse...

— İyi ki...

Sesleri ardarda, hızla izliyordu birbirini, arada hiç boşluk bırakmamacasına, ama o boşluk yine de var. Konuşmakla doldurulmayacak, elle tutulacak kadar somut, yer kaplayan bir boşluk. Araba kalksa, rüzgâr içeri esse, baskısı azalır belki.

Ayşe, arka koltuğa bir göz attı. Bomboş daha. Yarım saattir, üç kişi bekliyorlar. Her şeyin, yaprakların bile kıpırtısız kaldığı bu kızgın ikindi saatinde, duru mavisi, esintisiyle soluk veren bu kıyıdan kim ayrılmak ister? Bekleyecekler. Şoför dışarda, kâhyayla mırıl mırıl bir şeyler konuşuyor, sıcağın ağırlığı al-

unda; radyoda mızmız bir kadın sesi türkü söylüyor: *Dar yerlerde gezdirmedim ben seniiii...*

Arabanın yeşil plastik döşemeli koltukları, sabahtan beri tepeden vuran güneşi iyice emmişler, içlerinde kaynatıp koyu bir sıvı halinde yüzeye yansıtıyorlar. Yüzeyde, damlalara dönüşüyor buğu, derinlerdeyse, çarpıntıya, iç çekilişine: baş dönmesi, koyu bir bataklık fokurtusu.

Ayşe, kolunu camdan çıkardı, havayı kavramak, avucunda tutmak istedi. Bacağını oynatınca, koltuk, eteğin sıyrıldığı yerden kaptı çıplak etini: Plop! Emdi, bıraktı; kızarık kaldı orası. Bacağını kurtarmaya çalışırken sırtını kaptırdı koltuğa, eteğin kumaşında koyu lekeler belirdi.

Eteğini çekeledi, düzeltti. Eski kocasının dirseğine değdi eli:

— Af edersin.

Gelişigüzel söylemişti ama sessizlik büsbütün koyuldu, acemileşti. Kaç yıldır, nereye gitseler birlikte götürdükleri ağır, boğucu ev-içi havası yayıldı arabaya.

Demin denizdeyken, hiçbir gölgeyle kararmamış, gözalabildiğine bir maviliğe doğru açılırken, daha kolay bulmuşlardı sözcükleri. Kıyıda, denizden gelen esinti aralarından geçmiş, günlerin tortularını, kırgınlıkları, karaları, belirsizlikleri silmişti, giysilerini aynı yöne savurmuştu. Kumlara seresere pe yatmak, kasıkları ve yürekleri güneşe açmak iyi gelmişti. Gözkapaklarının üstünde dalgın bir ağırlık, yumulu gözlerinin önünde yalnız siyah, sarı, kırmızı beneklerle halkalar, dudaklarında denizin teri-tuzu. O süre içinde aralarındaki boşluk, kıyıdakilerin paylaştığı genişliğe karışmış, özelliğini yitirmiş, tatlı bir gevşekliğe bürünmüştü.

Birden ayağa fırlamıştı Ayşe, denize koşmuştu. "Gelsene!" diye bağırıyordu koşarken. Yarışacağı yüzücü son anda gelmemiş bir şampiyonun güvenli, kararlı, biraz da tedirgin kulaçlarıyla yüzüyordu. Ara sıra durarak, soluklanarak, zıplayarak, su püskürtüp su sıçratarak. Sonra dibe dalıyor, çıkarken, omuzundan kayan askısını düzeltiyordu. Ha bire konuşuyordu:

"Şu kadına baksana n'olur. Kaçırma! Nasıl ciddi bir yürüyüşe çıkmış kumsalda. Hasır şapkasına, lastik pabuçlarına

bak! Adama bak! Midesini içine çekmiş, kasılıyor. Kadınları kesiyor aklınca! Ay! Ay! Şu çocuğa bak! Canım! Canım!"

Sudan çıktığında, kumlu havlusuna sarınmıştı yanlışlıkla. Kumlu elleriyle burnundan sızan suları silmiş, burnunun da kumlandığını anlayınca gülmüş, koşup denizde yüzünü yıkamış, havluyu fırlatıp kumlara oturmuştu.

Şimdi, arabanın camından dışarı bakıyordu; nedense bir durgunluk, bir hüzün çökmüştü üstüne. Demek deminki sevinci, uçarılığı, sanıldığı kadar içten değildi; deniz-kıyısında-böyle-eğlenilir-gösterisinin bir parçasıydı. Ayşe'yi yaşanan an içinde düşünemezdi hiç. Onun programladığı anları hep geriye doğru çözmek, değerlendirmek gerekirdi. O zaman da davranışlarındaki iğretilik, düşüncelere sıçrardı. Suçluluk bastırırdı.

Kıyıda, onun kumlanmış burnunu, uzun, parlak saçlarını, askısının altından görünen yanmamış beyaz omuzunu tutkuyla istemişti, gıcırtılı kum tanecikleri yüzünden Ç'leri ve S'leri güçlükle çıkaran beyaz dişlerini, titreyen dudaklarını, dilini. Ama galiba o anda bile, içinde ikinci bir erkek, Ayşe'deki öbür kadını özlüyordu. Tanımadığı bir Ayşe'yi; yanında oturan, camdan dışarı bakan şu uzak kadını değil.

— Ben iki kişilik ücret vereyim, yoldan nasıl olsa birini bulursun, dedi bir erkek sesi.

Uzun bir süredir bekliyordu herhalde, arka koltuktaydı, oysa onun geldiğini, oturduğunu duymamışlardı.

Şoför, kâhyayla tokalaştı, arabaya girdi.

Toprak yola geçtiklerinde, esintiyi yüzlerinde duydular.

Ayşe'nin saçlarında ince ışıklar titreşiyordu. Belirsiz bir yere bakıyordu. Kirpikleri koyu ve uzundu. Dudaklarını ısırıyordu. Evet, güzel bir kadındı eski karısı.

Daha birkaç yıl önce, avuçları onun avuçlarına değdiğinde, ufacık bir sürtünmede, genzi yanardı tattan. Ayşe, o zaman da böyle uzak mıydı acaba? Yoksa paylaşır mıydı o tadı?

Bilmem. Yalnız, gözlerimizi birbirimizden kaçırır, ötelere

bakardık birlikte. Konuşsak, açıklasak, o şey bozulacakmış gibi. Belki de Ayşe, aynı tadı paylaşamadığı için kaçırıyordu gözlerini. Daha baştan. Bilmem.

Diyelim ki o *şey* –her neyse– başta vardı. Ne zaman eksildi peki? Azaldı? Bozuldu? Yok oldu?

Bir tartışmada mı? Kinci bir tartışma mı, sıradan bir tartışma mıydı?

Baş başayken mi? Kalabalıkta mı?

Gittikçe artarak mı eksildi? Yinelendikçe mi? Duruldukça mı?

Nerede başlamıştı taşlaşma?

Elimden bir şey gelir miydi? Yoksa kaçınılmaz mıydı şu "Affedersin?"

Bak, Ayşe aynanın karşısında saçlarını fırçalıyor. O günlerde saçları yine böyle uzun, parlak siyah. 25 kere fırçalıyor, ne eksik, ne fazla; bir dergiden okumuş.

Biraz önce, yumuşak, tüylü terlikleriyle, hiç ses çıkarmadan girdi yatak odasına. Aynasının karşısına oturdu. Önünde tırnak cilası, bir krem, bir dudak boyası, siyah bir göz kalemi duruyor. Aynada da yansıdıklarından çok görünüyorlar. Yoksa Ayşe, süslenmeyi, boyanmayı sevmez. Yüzü gülsuyu kokar geceleri, ağzı naneli diş macunu. Gecelikleri kalın, yumuşak ve uzun kolludur. Ayşe çok üşür.

Ayşe, başucu lambasını yaktı, yatağa girdi, tahtaya üç kere vurduktan sonra bacaklarını kocasının (benim) bacakları arasına sıkıştırdı. Sevgiyle değil, sevecenlikle değil, tutkuyla değil, bacaklarını ısıtmak için. Düpedüz. Çocuğun üstünü her gece örtmesi de öyle. Düpedüz. Bir törenin bir parçası, bir gösterinin hazırlanışı; çocukluk, genç kızlık yıllarını almış, artık düşünülmeden uygulanan eksiksiz bir törenin.

Ayşe çok konuşur:

"İçmesene şu sigarayı, öksüreceksin yine. Odayı havalandırmak gerekecek.

Üstünü örtsene, üşüteceksin.

Yarın gecikmesek bari. Meral'lere gittiğimizde hep gecikiyoruz.

Bu gece iyi eğlendik, değil mi? Ne dersin? O kadar içmeseydin, sen de katılırdın konuşmaya.

O kızı –hani Zeren miydi neydi adı– tuttun mu sen? Kocasından daha sıcakkanlı, orası öyle ama kocası da bıkmıştır çenesinden. Çok konuşuyor canım. Tatlı konuşuyor diyeceksin ama bıktırır bıktırır... Sen beğendin, anladım. Bir ara, ağzının içine düşeceksin sandım. Şey sanma. Kocası kıskanır diye korktum, yoksa ben–"

Her zamanki gibi soruları kendi soruyor, yanıtları kendi veriyordu yine. O gece bir ara dönmüş, kocasının gözlerinin içine bakmıştı. Şarap içti mi, yanakları hep böyle kızarırdı. Uykulu uykulu bakardı. "Bırak, şimdi yorgunum," der, sırtını döner, lambayı söndürürdü.

O gece, şaşılacak bir ustalıkla altıma kayıvermişti. Sevişirken gözlerini kapamamıştı, dudaklarını kaçırmamıştı. Kaçırmadan bırakmıştı kendini. Gerçek sevişmeye bunca yaklaştığı hiç olmamıştı daha önce. İçten miydi, yoksa körükleyici bir kıskançlık sonucu mu? Odada bir kadın varken, mutfakta oyalanmaz mıydı hep?

Birbirlerinden çözüldüklerinde, bir an duralamıştı Ayşe:

— Çocuk duymuş mudur? demiş, sonra hiçbir şey olmamışçasına, daha doğrusu, her şey kendisinin dışında olup bitmişçesine banyoya yürümüştü.

Sonraları, ufak kıskançlıklar da etkilemez oldu Ayşe'yi.

O gece eve döndüğünde, Ayşe sallanan iskemlede oturmuş, ağır ağır sallanıyordu. Işıklar sönüktü. Karanlıkta kendine ninni söyleyen, kendini pışpışlayan bir çocuk gibi öksüz öksüz oturuyordu. Çocuk kucağındaydı. Kocasına gülümsüyordu.

Kızacağını ummuştu oysa; eve ilk gecikişiydi. Gelgelelim kızmamıştı Ayşe. Kalkıp oğlanı kucağına vermişti: "Bak babası, ne cici uyuyor, değil mi? Sen gelmeden yatıramadım, sen öpmeden uyumaya alışık değil ne de olsa."

Oğlunu yatırdıktan sonra dolaptan iki bardak çıkarmıştı. Kendine de içki koymuştu. Yeniden iki sevgili gibi karşılıklı içmişlerdi. Bir ara gözleri parladı Ayşe'nin, gülümsedi: sevgi, öfke, küskünlük, kin... Hepsi vardı bu gülüşte.

Hangisiydi?

Sonra yine dişlerini ovmuş, saçlarını tam 25 kere fırçalamış, tahtaya 3 kere vurup yatağa girmişti. Konuşacak zaman bırakmadan, soru sormadan lambayı söndürmüş, sırtını dönmüştü.

Olabilseydi, söyleyeceği şeyler vardı karısına (Ayşe'ye).

O akşam, nicedir görmediği bir arkadaşına rastlamıştı. Hapisten yeni çıkmıştı oğlan. Birlikte bir yerde içmiş, şurdan buradan konuşmuşlardı. İlişkilerdeki taşlaşmayı. Yabancılığı. Bir yılda yiten gençliği. Her gün biraz daha kalınlaşan bu alçı tabakasına aşkın bile işleyemediğini artık. Suskunluğu, korkunç suskunluğu.

Nedense, bu ilk gecikmenin başına kötü kakılacağı önsezisi vardı içinde. Sözgelimi, çocuğu neden yatırmamış, kucağında bekletmişti Ayşe? Neden, bunca karşıyken, içki içmişti geceyarısı? Bu coşkunluk gösterilerinin altında bir çeşit kibir, ne kibiri, düpedüz bir kötülük yatıyordu sanki. Uzak duran, yüzleşmeyi kendi adına küçülme sayan bir kin.

Çocuk büyürken, Ayşe'nin gövdesi oğlununkine katılıyor, ortada bu gitgide gelişen kinden başka Ayşe kalmıyordu. Yürürken kucağındaydı çocuk, yemek pişirirken sırtındaydı. Hiç bırakmıyordu. Memeleri, artık yalnızca çocuğuna süt vermeye yarıyordu, kolları çocuğunu sarmaya, kasıklarıyla bacakları çocuğunu sallamaya. Dokunulmamışlıkla, saflıkla bedenini durmadan besliyordu. Etini-kanını-sütünü cömertçe gözden çıkarıyor, gittikçe solgunlaşıyor, saydamlaşıyor, solgunlaştıkça gözlerindeki suçlayıcı bakış, dudaklarındaki sert kıvrımlar artıyordu. Önünde herkesin eğilmesi gereken bir kutsal-ana-anıtıydı artık Ayşe. Yanağından makas alınamazdı, memesi ellenemezdi. Asıl: konuşulamazdı.

Çocuğuyla arasında özel bir sevgi-dili geliştirmişti: *cik'li cük'lü, pompom'lu, tontoş'lu, bılıbılı, pıtırık* gibi yinelenen sessizlerle zenginleşen, özel bir anlam kazanan bir dil. Baba (ben) bu dilin, bu iki kişilik evrenin dışındaydı. "Hanimiş *pıtırıkm* çorbası?"

O günlerde öfkeye kapılmayıp akşamları evde kalabilseydi, her keresinde, "Bu akşamdan sonra hiç gecikmeyeceğim,

bu son," demeseydi, belki kapatabilirdi aralarında açılan boşluğu.

Gelgelelim Ayşe'nin bulunduğu yerde soluk alamıyordu artık. O ufak boşluğun kıyısı, iki adım sonra korkunç bir uçuruma açılmıştı. Bocalıyor, tutunmaya çalışıyordu.

Ayşe çok uzaklardaydı, erişilemezdi; gülümsüyordu, hak veriyor, anlayışla karşılıyor, Evin Babası'na yemek ayırıyordu. Başına bir şey kaktığı da yoktu, "Baba'ya da öğreteceğiz bizim dili, di mi *kırıtık?*" diyordu. "Saati bir gelsin!"

Ütünün, bulaşığın, ev temizliğinin, çocuk yıkamanın, çamaşır yıkamanın, kocayla sevişmenin nasıl belli bir saati-vakti varsa, bu gizemli dili öğretmenin de bir zamanı vardı demek. Beklemeliydi. Ayşe'nin yanında yaşam, yaygın bir sürede geçerdi. Her şeye bol bol zaman varmış gibi. Saçlar 25 kere fırçalanır, dişler ovulur, tahtalara 3 kere vurulurdu.

Camdan, uçsuz bucaksız bir kır koştu gitti.

Yolun solunu kızılımsı kahverengi tepeler tutmuş. Dönemeçler birbirini izliyor.

Yolun ormana sapan patikayla birleştiği noktada, dolmuşa ağaçların serinliği vurdu. Gölgede ilerlemeye başladılar. Bir ara yeniden denizin kokusu geldi.

Kırda, tahta masalar, tahta iskemleler, çimenlere çökmüş insan yüzleri belirdi. Küçük yastıklar, büyük minderler, şilteler, yaygılar, hasırlar, ocaklar, soğuk su testileri, bira şişeleri, ağaçlara gerilmiş hamaklar, top oynayan gençler, kâğıt oynayan yaşlılar, uykularında bile radyo dinleyen ihtiyarlar, kuytularda yürüyen sevgililer.

Hepsine genç, kırışıksız bir kılıf geçirmişti ikindi güneşi.

Ayşe, camdan bakıyordu. Şilebezinden bol kollu bluzlar, giysiler, uzun basma etekler giymiş kızlar koşuşuyor, zıplıyor, top oynuyorlardı. Ayşe, şaşkın gözlerle süzüyordu yaşıtlarını. Kocasının arkadaşlarını da böyle süzerdi. Garip bir ürküyle. Hele karılarıyla geldiklerinde, birlikte türküler söylendiğinde, nasıl baştan katılır gibi yapıp sonra usulca kendini çekiverirdi. İşte, yine öyle bakıyordu. Kimbilir-kim-bunlar-bakışıyla. "Herkes benim mutluluğumu bozmaya hazır" diyen orta-sınıf

kuşkusuyla; duru yaz göğünü, cıvıl cıvıl yaz kirini ağırlaştıran, donduran, kendine de zindan eden ezikliğiyle, sevgileri hep üçe-dörde bölüşü, üçle-beşle çarpışıyla.

Demin gözlerinin önünden bir çırpıda geçen eski, soluk şipsakların Ayşe'si: işte bak, başını eğmiş saçlarını fırçalıyor bir sabah, bir öğleüstü tencereyi karıştırıyor, bir akşam gözlerini kısıp ipliği iğneden geçirmeye çalışıyor. Kocasından başka hiçbir erkeğin çıplaklığını tanımamış, tanımayı aklına bile getirememiş Ayşe. Şu genç kızların yaşıtı ana-Ayşe. Genç, güzel bir kadın, eski karısı.

Gençliğinin diri, delikanlı özsuyunda anlatılmaz bir ağırlık duydu. Sevecenlik kapladı içini. Belki de o dediği *şey* baştan vardı Ayşe'de, kendisi yürütememişti, tutup elinden götürememişti, geliştirememişti; uzakta kalıp eleştirmeyi seçmiş, taşlaşmış, onu suskunluğunda yalnız bırakmıştı.

Ve o *şey*, artık ancak başka bir erkeğin bakışlarıyla, elleriyle, ağırlığıyla canlanabilirdi, kendini bulabilirdi. Belki başka bir erkekle seviştikten sonra sorular sormazdı Ayşe, banyoya koşmazdı, sevişmenin sıcaklığında uyumayı göze alabilirdi. Hiç değilse bir süre.

Onu (karısını) yabancı bir erkeğin kollarında gözünün önüne getirmeye çalıştı, kıskanmak istedi, içi yansın, ayrıldıklarına pişman olsun istedi.

Yetinmedi, en güvendiği arkadaşını koydu yüzü belirsiz erkeğin yerine. Alçı yine kırılmıyordu. Çabasının yoğunluğundan başka hiçbir şey duyamıyordu.

— Bak Ayşe, dedi o zaman, şey diyecektim. *Sen* haklısın galiba.

Akan Sularla

Üç gündür, kesintisiz yağıyordu. Sular, mazgallardan taştı, yolları bastı. Yokuşlardan ince dereler akmaya başladı. Oluklardan sızan, saçaklardan damlayan yağmurun tıpırtısı günlük yaşama karıştı. Konuşmalardan, gülüşlerden, susuşlardan, sorulardan ayırt edilemez oldu. Kimi zaman da berilerde, silik bir mırıltıyla sürdü,

Üçüncü günün sonunda boğucu ışıklara, sigara dumanlarına alışmış evlerde oturanlar, pencereden sarkıp göğe baktılar. Aydınlanıyordu. Bulutlar hızla dağılırken, derinlerde boz, donuk bir yağmur-sonrası-ışığı belirmişti. Sokağın iki yanına üst üste yığılmış bu hantal, sağır apartmanlarda oturanlar için tek açıklık, tepedeki göktü. Güzel havalarda, yeni ütülenmiş mavi, keten bir mendil gibi gerili dururdu.

Hangi imparatorun, hangi çılgın mimarın, hangi serserinin akıl ettiği, hangi yapı işçisinin başarıyla uyguladığı bir cezaydı bu?

Apartmanlar, zil seslerini, çınlamaları, asansör boşluklarındaki, sahanlıklardaki titreşimleri bile dışarı sızdırmazken, apartmanın bulunduğu, yükseldiği sokak, on on beş metrede bir, sapa sokaklarla enlemesine kesilmiştir, bir gürültüdür gider.

At arabaları, sebzeciler, su kamyonları, özel arabalar, özel bakımevlerinin, sağlık yurtlarının cankurtaranları güçlükle ilerler bu sokaklarda. Sık sık durarak. Gözler, öndeki tıkalı yoldadır; arabadakiler, birbirlerini görmezlikten geliyorlar ama engel ortadan kalktı mı, yol açıldı mı, yine hiçbir açıklığa varmayan yeni tıkalı yollara sapacaklar. Birbirine tıpatıp benzeyen bu ayrıcalıklı, zengin semtlerde oturanlar da kendi ka-

tanlıklarından boğulup pencereden sarktıklarında, hep duran ağaçlarla, kalakalan insanlarla göz göze gelecekler.

— Offf! dedi kadın –pencereden sarkıyordu– şu sellerin sesi sinir ediyor insanı. Yol, göle döndü. Yağmur da değil ki, su. *Bizimki* nerede kaldı sence?

— Bilmem. Üzülme canım, daha gecikmiş sayılmaz.

Koca, gözünü resimli romandan ayırmadan ekledi:

— Hem şeker değil ki erisin.

"Bu adam başkalarının sözleriyle, başkalarının şakalarıyla geçinir gider. Baştan beri böyleydi ama artık ağır geliyor, katlanamıyorum. Yanından kaçsam, mutfağa çay doldurmaya gitsem, bu sefer de *öbürü* çıkacak karşıma. Rahat yok. Hep burun buruna. Bıktım mutfakta ışık yakmadan iş görmekten. Burada da ışık yakıyoruz, sözde daha ikindi.

Geçmiştir tencerenin başına, kepçeyle ha bire karıştırıyordur. Neyi acaba? Günümüzde, çağımızda, artık başında durup karıştırılması gereken bir şey kaldı mı? Sütlaçtır belki, belki tarhana çorbası... Evet, tarhana çorbası. Demin çay koymaya gittiğimde, tencereye tuz serpiyordu çünkü. Ne yani, ne olmuş? Böyle pasaklı kadınlar, üstünde TUZ yazan bir kaba da şeker koyabilirler. Göz göre göre. Bu apartmanda, *bizim apartmanda,* pazen sabahlık giydikten sonra. Hem de kırmızılı yeşilli. Bizim yaşımızda. Kırmızıyla yeşil, sevilebilir tabii ama ancak çocuk kitaplarındaki resimlerde. Parlak, bembeyaz kâğıtlara özenle basılmış pahalı çocuk kitaplarında, ağaçların, çimenlerin yeşili, kontes çocuklarının kırmızı potinleri ve kırmızı bir güneş, hoşgörülebilir.

Çorbadır... Kocası çoktandır ortalıkta görünmüyor. Hasta demek. *Bu* da çorba pişiriyor. Hastaya çorba. Hastaysa yazık adamcağıza. Yüreğim yufkadır, hiç dayanamam. Yarın kalfayı göndermeli, sordurtmalı: İlaç gerekiyorsa. Ne de olsa komşuyuz. Bak, hastaysa üzülürüm."

— Getirsene artık, dedi Koca.

— Biraz daha demlensin, rengi çıksın. Sana demin soracaktım, unuttum. Hani adam, kadının kalp hastası olduğunu

daha baştan biliyordu da, kadının babası olan doktorun üstelemesine dayanamayıp evlenmişti. Doktor, kızım seni seviyor demişti ya adama, o da acımıştı. Ama sonra adam gerçekten seviyordu karısını, başlamıştı sevmeye, derken eski sevgilisi, öbür kadın – Ruth Roman'dı galiba, artık film çevirmiyor mu o? – neyse işte, o Ruth Roman, kadına kalp hastalıkları kongresi için bir çağrı yolluyordu, hastalığını çıtlatıyor yani, aralarına girecek, kadın öğrensin istiyor durumu, neyse sonunda her şey tatlıya bağlanıyordu. Neydi o filmin adı?

— Şimdi durup dururken nerden geldi aklına?

— Canım, hani adam kadının elini tutar, Van Johnson'dur, ben seni baştan beri seviyorum, der ve piyano yükselir. Biterken.

— Çıkaramıyorum.

Kadın öfkeyle döndü. Kızıl saçları, rüzgârda dağılmıştı, kirpiklerinin ucundaki rimel tortuları, bakışlarına daha da düşmanca bir anlam katıyordu. Berberin soktuğu katı kalıba yerleştirdi saçlarını. Ellerinde kalın, seğiren mavi damarlarla yaşlılığın ufak çilleri.

— Zaten hiçbir şey tutamazsın aklında. Boş verirsin. Şurada bir saattir pencerede kızı bekliyorum, sen dergi okuyorsun oturmuş. Umurunda bile değil.

— Korkacak bir şey yok ki, ama *karıcığım,* dedi Koca, kopacağını bildiği kasırgayı ertelemek istercesine. Yağmur yağdı, hepsi bu. Maça gitme dedin, gitmedim.

— İyi ki bir kerecik dedim. Bir kerecik gitmedin. Gelecek hafta gideceksin. Öteden beriden nezle kapıp geleceksin. Her zamanki gibi. Sonra işin yoksa, bedava ilaç yetiştir. Artık bakmam, aklını başına topla. Hep ben ben ben. Her şey benden soruluyor, hepsi. Kadın mıyım, erkek miyim şaşırdım. Bir yandan eczane, bir yandan ev. Ben hastalansam, sen o adamın karısına baktığı gibi bakar mısın sanki bana?

— Kimin? Hangi adamın?

— Deminkinin... Filmdeki...

— Ama sen öyle bir hastalığa yakalanmadın ki *karıcığım*...

— Yakalanmadım ama bal gibi yakalanabilirim. Her an. Sözgelimi kanser. Tam bana göre bir hastalık. Hem yaşıma uy-

yun, hem de aşırı yorulanlar, yalnızlık çekenler, bunalanlar, bu menhus hastalığa çok daha çabuk... Aman neyse. Bil ki, bugün hasta değilsem, dayanıklılığımdandır, çalışkanlığımdandır.

— Yine başlama n'olursun.

— *Başlama*'ymış. Konuşacak şeyimiz kalmadı de, daha kolay. Bitti de, tükettik de. Hadi söyle. Söyle hadi, söylesene!

— Ne söyleyeyim bilmem ki... Dinlemiyorsun, güvenmiyorsun. Ne desem boş...

Koca, kalktı, koltuğa yığılmış dergilerin arasından gelişigüzel bir tane aldı, yılgın adımlarla yürüdü.

— Yıkanmaya mı? dedi Kadın.

— Yoo.

— Helaya kaçıyorsun yani. Orada düşün bari. Filmde, geniş bir alanda ikisi tenis oynuyorlardı.

"Güvenecekmişim. Pöh! Kime? Neden güveneyim? Kızıma mı? İşte gecikti durup dururken, haber bile vermedi. Sonra çat pat hastalanır, dayanıksız çocuk. Babasına çekmiş. Zavallı yavrum benim! Geceleri üstünü *benim* örttüğüm, hastayken başında hep *benim* beklediğim canım canım kızım. Büyüdü, yıllarımı aldı, gençliğimi aldı, ona çekti.

Kalfama güvenilebilir belki, iyi çocuk, dürüst çocuk. Kaç kere denedim. Ortalıkta bozuk para bıraktım, telefonun altına kâğıt para sıkıştırdım, hep getirip verdi. Ama ya daha çok bıraksaydım? Belli olmaz o kadarı...

Gencecik delikanlı, daha işin başında, haftada iki gün tatil yapıyor. Ben tatil mi yaptım o yaşlarda? Anadolu'nun pis, soğuk hastanelerinde çiçeği burnunda, yapayalnız bir kız. Gün boyu otur, kime kaç hap vermişsin teker teker hesapla, döküm yap, kutu say, defter tut. Gece, tahta sıralarda yarı uyur yarı uyanık. Çalışkan olmanın ödülü işte: mecburi hizmetmiş, nöbetmiş. Hiç unutmam o tahta sıraları, gözümün önünden gitmez.

Yoksa kendisine güvenmemi mi bekliyor *bu*? Tam buldun. Eninde sonunda *anası*nın doğurduğu bir adam. Bilimsel dille konuşmak gerekirse, birtakım hücreleri devralmış. Üstelik,

son biçimini almış da sayılmaz. Değişebilir, değişiyor da. Hele kırkından sonra değişenleri az mı gördük?

Şimdilik suspus ama iş yolculukları da sıklaşıyor bir yandan. İnanıyor muyum sanki? İş yolculuğuna her çıkan, bir gün mutlaka bir uçak kazası geçirir. Kaç kereler pencereden yolunu gözledim, yine saatinde geldi. Gecikme yok. Ola ki bir kaza demiştim... Şöyle önemsiz bir sıyrıkla atlatmıştır. Yatırırım, üstünü örterim. "Şunu uzat, bunu götür," der, *benim* elime bakar, evinin, karısının, eşyalarının değerini anlar.

Olmadı. İş yemeği diye gittiği içkili yemeklerden her döndüğünde, yumuşak sünger yatağımın, yeni, pırıl pırıl çarşaflarımın görünüşünü bozdu yatışıyla, soluyuşuyla. Ağzından sarmısak, balık, leş kokusu geliyor. Ben eve sokmam onları, dayanamam. Sözde öğlenleri yemek yemiyormuş. Eve gelmemek için uyduruyor, yutar mıyım? Yemiyorsa, o soğan kokusu ne peki? Saçlarına sinen o et kokusu? Beyaz gömleklerinin yakasındaki is lekeleri? O göbek, o yağ, o ter?

O kaygısızlık, boşverdicilik? İnşaatı çökmüş işte geçende. Temeli fazla açıtırmış; kazıda gömülü kalmış işçiler. Verdi karılarının eline üç-beş kuruş, savdı başından. Hiçbiri hakkını aramadı. Sigortalı bile değildiler adamlar allah bilir. Sorsan, "Olur böyle şeyler," der. İş kazasıymış. Kapandı gitti.

Ah, kapanır mı, kapanır mı? İşçi-mişçi, din kardeşlerimiz ne olsa. Ya kanları sürerse de kızımın başına bir şey gelirse? Kan bu, kolay da bulunmaz. Hem de zor bulunanı: O RH negatif, tonla para.

O tonla paranın yanında, sorarım benim serumdan kazandığım üç-beş kuruşun lafı mı olur? Piyasada yok serum; zamanında uzak görüşlülük etmişim, biriktirmişim, beklemişim, elbet biraz fazlasına satacağım. Hakkım. Bulsunlar efendim, arasınlar, çalışsınlar, bulsunlar. Kolay mı yaşamak? Nerelerden nerelere gelmek? Sırasında, güneş gözlüğü, koku, deniz yatağı, lâstik pabuç bile satıyoruz. Ticaret bu. Anca geçiniyoruz. Bulsunlar onlar da. Serum demek hayat demek. Sevdiğinin hayatı demek. Değmez mi?

Hayır, kimse suçlayamaz beni. Babadan zengin değilim *onun* gibi. Şimdiki deyişle, halktan gelmeyim. Hep, temiz bir

dünya düşlemişimdir. Kaldırım taşları bile, bir örnek, düzenli olacak. Dilenciler, tertemiz kaldırımlara çökmüş, boylarına göre küçültülmüş laternalar çalıyorlar. Yamaları pırıl pırıl. Kılıksızlık, dağınıklık yok. İlaç bol, çimento bol, çocuklar evlerine dedikleri saatte dönüyorlar, durup dururken ölmüyorlar, saçmalamıyorlar...

Önce, tablaları boşalttı. Sonra, sehpa örtülerini, perdelerini pencereden silkeledi; kıvrımları iki eşit parçaya böldü, iki yana dağıttı ama adımlarını çok yavaş atarak, saate bakmayı erteleyerek. Dayanamadı baktı: aradan on yedi, yok on sekiz dakika geçmiş. Pencereden eğildi yine.

Sel suları akıyordu. Kurumuş ağaç dalları, plastik kovalar, çürük yapraklar, boş kutular, ilaç şişeleri, gazeteler, meyve kabukları, taşlar, güvenli barınaklardan kopmuş tuğlalar, suya kapılmış, hızla uzaklaşıyor... Sel, hepsini kendine katmış, sürüklüyor, önüne çıkan engellerden bir çırpıda aşırtıyor onları, denize akıyor. Oradan daha da uzaklara, yaşamın içlerine. Rengi, hızı, gücü, kendine katılanlarla belirleniyor. Tümseklerden geçiyor, çukurlara doluyor, betonun çatlağına siniyor, olmazsa, ufalanıp dipten buluyor yolunu. Sarnıçlarda. Durmuyor. Akıyor. Denizin geniş eteğinin hışırtıları bunlar.

Bu akış, içini ürpertiyordu; sigarasını küllüğe sertçe bastırıp akışı durdurmayı denedi. Sessizliği içine çekti, bekledi. Ne kadar...

Telefon çalıyordu galiba. Uzakta bir zil sesi. Bulunduğu an'a döndü hemen, koştu, almacı kaptı.

— Buyurun?.. Ha, sen misin kızım? Yavrum benim...

Nasıl merak ettim, bilemezsin...

Saçma elbette, saçma ama, sinir işte...

Kimlere dedin? Tabii olur, tabii git...

Fazla gecikme ama şeyciğim, olur mu? İçerde, helada. Söylerim canım. Güle güle, güle güleee...

Yüzü, yavaş yavaş eski rengini buluyordu. Tatlı bir gevşeklik. Pencereye yürüdü, perdeleri sıkıca örttü, dışarıyı eve kapadı.

Duymayacaktı artık seli. Güvenceli. Başını yana eğip bir süre durdu öyle. Yatırılınca gözlerini yuman, kaldırılınca açan, takma saçlı bir süs bebeğiydi sanki; kırılan boynunu becerik-siz bir çocuk yapıştırmıştı yerine.

İçerde bir kapı açıldı, kapandı. Seslendi içeri:

— *Babası! Bizimki* aradı. Biraz gecikecekmiş. Şeylerdeymiş. Kızmadın değil mi? Değil mi canım? Sevgilim?

Düş Satmak

Dükkâna girdiğinde, çok gençti daha.

İlk, küçük, erken gençliğinde.

Yüzü, bir hikâye kişisine uygun düşmeyecek kadar kırışıksız, hikâyesizdi.

Ama bembeyaz bir kâğıt, doldurulmayı bekleyen bir sayfa gibi hikâyeler çağrıştırıyordu.

Çevresine duyduğu yoğun ilgiyi iri iri açılarak belirten gözleriyle, tezcanlı adımları, gevşek, tombulca gövdesiyle, yaşadığı dönemin genç kızlarından oldukça ayrılıyordu. Yıllar sonra öykülere-romanlara girecek, kendilerine düşen ayrıntıyı koyduktan sonra çekip gidecek, "bütün"ü hiç etkilemeyecek zararsız yaşıtlarından değildi.

Kısacası, akılda kalacak bir hikâye kişisiydi. Hikâyesi, daha yokken bile.

Bir yaz gecesi, iki kızkardeşiyle birlikteydi sözgelimi; yemekten sonra konuklar, evin satılık vişne bahçesine doluşmuşlardı. O, aya bakıyordu durup dururken. Piyanonun başına oturuyor, valsler çalıyordu, tattan gözlerini yumuyordu. Uzun etekli, bol, uçucu kıvrımlarıyla pembe tenini örten, gövdesine ustaca yapışan (rüzgâr estiğinde) beyaz, yakası dantelli bir giysi vardı üstünde. Yaz gecesi, dışardaki vişne bahçesi, bir gün buralardan gidecek olan genç-kendisi, gözlerini yaşlarla dolduruyordu. Taş çatlasa ayrılmamalıydı buralardan, baba-evi, anayurdu dediği yerlerden. Bu ayrıntılarla, bu sezişlerle yaşlanmalı, kendi olmalıydı.

Derken bir İngiliz evindeydi. Daha eski bir dönemde. Piyano çalmıyordu. Konuklar dağılmışlardı çoktan. Yalnızca.

Kardeşsizdi. Uzun, siyah, önü küçük düğmelerle boydan boya kaplı bir giysi vardı üstünde. Saçlarını toplamıştı. Yine yaşlar dökülüyordu gözlerinden. O yakışıklı delikanlıyı *aslında* sevmediğini kavramıştı çünkü. Onun çok yakışıklı ve kıyıcı olmasını bir türlü kabullenememişti. Kendisinden çok daha güzel, budala bir kızla, bir arkadaşıyla evlendirecekti onu; mutlu olsun istiyordu her şeye karşın. Bu gece kararını vermişti, ağlaması o yüzdendi. Sevememek acı geliyordu, gurur kırıyordu.

Şimdi herhangi bir ülkede, herhangi bir evdeydi. Ahşap, kagir ya da betonarme, villa ya da gecekondu. Evrensel bir döşeğe yatmıştı, çırılçıplak, tutulduğu erkeğin yanına. Küçük camdan, güneş ışığı yağıyordu üstlerine. Kendi kokularıyla sarmalı, yatıyorlardı. Piyano yoktu. Genç kız, erkeğe, ihtiyar, ölümcül sorular soruyor, boşluğu dolduruyordu. Bu çağdaydılar.

Dükkâna girdiğinde çok gençti. Bir daha gençti. O ışıklı küpeleri görmüştü bir kere.

Daha ağaçlardan, sudan, küpelerden, çıtırtılardan bildiriler kapacağı yaştaydı. Dünyadaki her canlıyı, her nesneyi katışıksız güzellik kurallarıyla açıklayacağı yaşta. Günlere ad verme, sıfat yakıştırma yaşında. Bu da, "o küpelerin alındığı Ekim Çarşambasıydı" işte.

Burnunu tozlu cama dayamış dururken, Satıcı, ondan yükselen gençliğin sütbeyaz kokusunu hemen aldı. Küpelere baktığını bildi. Camda, renklerini rüzgâra yayarak sallanan, şıngırdayan, kulaktan geçme küpeler. En üstte bir göz boncuğu, sonra mor bir taş, en uçta da küçücük bir anahtar. Bütün bir yaşamı özetliyorlar. Çekici.

Süryani satıcı, bir küpeyi onarıyordu. Ona uyacak parçaları bulabilmek için bir kutu indirdi raftan. Raflarda: kutular, sandaletler, sırımlar, çiviler, vidalar, boncuklu, ince deriden kemerler, yine boncuklu keseler, ucuz yüzükler, pahalı yüzükler, ucuz gerdanlıklar, pahalı, eski bilezikler yan yana barınıyorlardı.

Süryani satıcı, kızdan yayılan meraklı bakışı dondurdu yüzünde:

— Buyurun küçük hanım, dedi.

Genç kız, nedenini kavrayamadığı bir çekime uyarak adama doğru yürüdü. Dükkânın içi sessizdi. Sultanahmet'in gürültüsüne kilitliydi.

— Şey... ben efendim, diye kekeledi sessizliği bozmaya çalışarak. Şu küpelere bakacaktım da.

— Onlar delik kulaklar için, dedi Satıcı. Sizinki delik mi?

— Hayır, özür dilerim, ne yazık ki değil, dedi kız, suçunu bağışlatmak istedi.

— Bizim kulak-delicimiz, perşembeleri gelir, dedi Satıcı. Yani yarın.

— Her perşembe mi?

— Her.

— Ama ben perşembeleri gelemem buralara. O gün kurs yok, dedi kız. Yüksekokul sınavlarına hazırlama kurslarına gidiyorum da.

— Yaa, dedi Satıcı.

Sesi ara sıra hırıltılarla doluyor, soluğu burnundaki ete takılıp etin çevresinde döndükten sonra ufak tıslamalar ve köpüklerle çıkıyordu ağzından, dudaklarında salya birikiyordu.

— Acır mı? dedi kız ansızın.

— Duymazsın bile, dedi Satıcı, ansızın ikinci tekil kişiye geçerek. Külle ovuyor delmeden önce; bir şey duymazsın.

— Evden bir bıraksalar, dedi kız.

Diplerde yumuşak kestane, uçlara doğru kırık-kıvırcık-kızıl saçları vardı genç kızın. Beyaz fisto bluzunun yakası derin oyulmuştu, göğüsleri kumrular gibi kabarıyordu kumaşın altında. Sırtı kamburca, etliydi. Elleri, çiziklerle, tükenmez kalem lekeleriyle, kedi tırmıklarıyla kaplıydı. Ayağında Bodrumişi sandaletler, üstünde iyice eskimiş, yer yer aklaştırılmış bir kot pantolon, omuzuna astığı heybede, yalnızca biçimleri ve renkleri yüzünden satın alınmış, biriktirilmiş işlevsiz anı-nesneler: bir yaz tatilinden kalma bir güney limonu, bir geyiğin bir kıyıda su içtiğini gösteren bir yılbaşı kartı, dergilerden kesilmiş, defterlere yapıştırılmış, köpükler içinde gülücüklere boğulmuş, renkli bebek fotoğrafları. Göğsünde sallanan madalyonda, mutlaka annesiyle babasının baş başa çektirdikle-

ri bir düğün fotoğrafı duruyordur. Bu cins mine bulunmuyor artık.

Suya eğilen, küpe inceleyen bir cereni ürkütmemek için gözlerini onardığı küpeden ayırmadı Satıcı, öyle konuştu:

— Alışveriş için de bırakmazlar mı?

— Bırakmazlar.

— Biraz düşünelim öyleyse. Bugün ne kadar vaktin var bakalım? Burada ne kadar kalabilirsin?

— Biraz daha kalabilirim, dedi kız. Yarım saat. (Durdu) Bir saat falan.

— Hangi küpeyi beğendim demiştin?

— Şunu, dedi kız, parmağını camda sallanan sayısız küpeye doğru uzatarak. Şu mor taşlıyı, anahtarlıyı.

— Kırmızılıyı değil yani?

— Değil.

— Sen anlıyorsun bu işten! dedi Satıcı. Bu mor taş var ya, bulunmuyor. Değerli bir taş da değil aslına bakarsan, ama nedense tükeniverdi birden. Zaten arayanı da yok. Ancak anlayan biri gelecek de–

— Kulağıma takabilecek miyim? Yapabilecek misiniz? dedi kız yüreklenerek.

Satıcı, bu soruyu hemen yanıtlamadı, gergin bir sessizlikte asılı bıraktı. Köşeye dayalı asma merdiveni aldı, üst raftan kocaman bir kutu daha indirdi. "Stellon" yazıyordu kutunun üstünde, dükkâna bir ecza kokusu doldu.

Kutuyu tahta tezgâhın üstüne devirirken, genç kız onun ellerini gördü. Bu adamı ancak o anda gerçek yüzüyle görebildiğini sezdi. Şiş göbeğini, hantal duruşunu, damalı gömleğinin düğme aralarından taşan kara etini, bıçak ağzı gibi ince, yarık, etsiz, kösnü dolu dudaklarını. Suskunluğunu, titremelerini. Bu battal gövdeyle asla bağdaşmayan cilalı tırnaklarını, yüzüklü, beyaz, yumuşak, ince ellerini. Serçe parmağının tırnağını özenle uzatmıştı Satıcı, o parmağına şövalye bir yüzük takmıştı. Sol serçe parmağındaysa telden bir bulmaca yüzüğü duruyordu.

— Beğen beğendiğini, dedi arsız bir gülümsemeyle. (Sesi kadıncıllaşıverdi birden.)

Bu kocaman kutu, bir zamanlar görkemli geceler yaşamış, bitmez ikindiler geçirmiş güzel ve süslü kadınların sevdikleri, tutturdukları, uğrunda hırçınlıklar yaptıkları, sonra bir gün, bir baloda bir taşı düştüğünde, yıllarla gümüşü karardığında, ya da teki yittiğinde gözden çıkardıkları, yoksul tanıdıklarına armağan ettikleri, topluca sattıkları, çöpe attıkları, unuttuklarını takılarla doluydu tepeleme.

Tek küpeleri bir yana ayırdı Satıcı, mor küpeyi kulağa tutturacak uygun parçayı aramaya koyuldu.

— Sen raflara bakadur, dedi. Neler neler yoktur ki bu dükkânda. Bilemezsin.

Kapının dışında asılı duran bakır çanlar, şıngırdadı. Bir kadın girdi. Onun da yüzü kara-sarıydı. Gözleri şişti. Sağ gözünün altındaki damar seğirip duruyordu. Sararmış dişleriyle çıtırtılar çıkararak sakız çiğniyor, ara sıra, patlayıp da dudaklarının çevresine yapışan balonun kalıntılarını mendiliyle silmeye çalışıyordu. Yüzünde horlanma görmemiş tek çizgi, bırtlak dudaklarını birleştiren, suçsuz kıvrımdı.

Siyahı iyiden iyiye solmuş eteği, iri kalçalarına dar geliyordu, zırzır açıktı, kırmızı iç etekliği görünüyordu. Göğsü kavuşmayan genç-işi bir bluzla fırlamıştı evden, ayağında şıpıdık terliklerle.

Koltuğunun altına sıkıştırdığı pantolonu tezgâhın üstüne attı.

— Olmuyor Yusuf abi, dedi, kusura bakma. Uymamış. Cumaya bir arkadaşı gelecek, o deneyecekmiş bir.

— Cumartesi iş günü ama, dedi Satıcı gözlerini tek küpelerden ayırmadan, satsam satsam o gün satarım bunu.

— Biliyorum, biliyorum ama, gençlik işte, ne diyeceksin...

"Gençlik" sözcüğünü söylerken dükkânda ilk gördüğü genç kıza ilişti gözü, onun üstündeki pantolona kaydı. Her zaman yanılmaktan, güvenmemekten, aldatılmaktan, kuşku duymaktan gelen kinli yorgunlukla tek tek konuştu:

— Bu bizimki, sıradan bir pantolon değil demiştin, di mi Yusuf abi. Yani 600 lira bastıracağız eskisine.

— Hakiki Levis dedim ya.

— Cuma akşamı bir ara bırakırım, oh Yusuf abi! dedi, pantolonu telâşla kapıp çıktı.

— Kolay geliyor bunlara dedi Satıcı, kimlerin pantolonu giyiliyor, düşünen yok. Turistlerin bitlisi var, frengilisi, illetlisi var, çeşit çeşit. Satmadan önce yıkayacaksın pantolonları, paklayacaksın, yok...

Genç kız, tezgâhın arkasında kara bir yığın oluşturan pantolonlara baktı.

— Pantolon da satıyorsunuz demek?

— Her şey satıyoruz biz, dedi Satıcı. Her şey. Ne varsa. Aklına ne gelirse. Yeter ki *mal* olsun. Düşünde aklına gelmeyecek şeyleri bile.

— Benim düşlerim çok karmaşıktır, dedi genç kız. Bir yabancıya açıldığı için utandı.

— Belli, dedi Satıcı. Ama mor, uçuk pembe, kırmızı, mavi, her renk düş bulunur bizde.

— Tek başınıza mı çalışıyorsunuz? dedi genç kız.

— Oğlan atölyede, aşağıda çalışır, ben burada satış yaparım.

— Oğlunuz mu?

İki kişi girdi dükkâna. Kıvırcık saçlı, bıyıklı, kara yağız bir delikanlıyla yanındaki kız. Kız, elma yanaklı, bebek yüzlü, çilliydi. Yerleri süpüren bir basma etek vardı üstünde, topukları kirli, nasırlıydı. Kendi başına anımsanmayan, yanında dolaştığı erkekle tanınan kızlardandı. Yüzü silik, durağandı.

— Merhaba Yusuf Bey! dedi delikanlı. Şeyi soracaktım...

Satıcı, kalın, görmemeye-yarayan gözkapaklarını açtı ağır ağır. Genç kıza döndü.

— İşte buldum! dedi. Bak, rengi nasıl tutuyor! Hemen oğlana, aşağıya verelim, taksın...

— Sağ olun, dedi genç kız. (Belirsiz korkularının, ürekliklerinin bir anda silindiğini ayırd etti.)

— Şeyi soracaktım Yusuf Bey, dedi delikanlı çekinerek.

— Oğlan aşağıda, ben bilmiyorum, dedi Satıcı.

— Bugün hazırlarım demiştiniz de...

— Akşama bir daha uğrayın. Öyle hemen bulsak, bulabilsek.

— Kız arkadaşım için gerekiyor da,.. Şart.

— Akşama bir daha uğrayın.

Çıktılar. Kız, geri kalan bütün gücüyle oğlanın koluna asılmış, sürükleniyordu.

Satıcı, geniş dikdörtgen kapağı kaldırınca, önce bir ışık geldi, gözleri kamaştı.

Yeraltına sonra indiler.

Küçük kara sinekler, yeşil iri sinekler, yeraltının sahtiyan, meşin kokan duvarlarına çarpıp çarpıp düşüyorlardı.

Genç kız, bir lunaparkın akşama hazırlanışını, ışıkların birden, en beklenmedik anda yanışını, çarpışan arabaların sarsak hızını duydu.

Bir yerden müzik sesi geliyordu. Garip, bilinmedik bir dünyanın müziğiydi bu. Uzayda kalmaya gün giymiş gibiydi. Bir korku tüneline kıstırılmış gibiydi. Ara sıra yükseliyor, bir iç çekişe dönüyor, soluk soluğa kalıyordu.

Satıcı, kapağı kapatmıştı yine. İçerisi koyu karanlıktı.

Genç kız, karnının altında bir dokunun ürpererek içeri göçtüğünü ayırt etti. Gözleri karanlığa alışınca, küçük camın önündeki yer döşeğini gördü önce, yere gelişigüzel saçılmış kutuları, kasetleri, dergileri, kitapları, ince kâğıt tabakalarını, tütün kutularını...

Neden sonra oğlanı gördü. Bir tokmağa çökmüştü. Arkasındaki camdan güneş yağıyordu üstüne; yüzünün çizgileri tamtamına seçilemiyordu. İnce, sarı saçları, omuzlarına dökülmüştü. Çıplak etine meşin bir yelek giymişti. Omuzları gösterişsiz, dar, ama erkeksiydi.

— İşte kızımız! dedi Satıcı. Sesi incelmiş, yaranışlı olmuştu yine.

— Neymiş derdi?

— Mor taşlı küpelerden istiyor, dedi Satıcı.

— Kulaklarını deldirtmemiş mi?

— Hayır, dedi Satıcı sevinçle. Hayır, istemiyor da.

— Sen de, başka bir küpenin kıskacını mor küpeye uydurayım istiyorsun?

— Biliyorum, işin başından aşkın zaten, dedi Satıcı. (Kıza

ürkek bir bakış attı.) Ben buldum, sana ayarlamak kaldı. Şu iyi...

Tek küpeyi oğlanın önüne uzattı.

— Belki istemezsin, beğenmezsin, başkasını buluruz.

Oğlan, başını kaldırdı. Gözleri uçuk, kalıcı maviydi, hiçbir yere bakmıyordu; baktığı varlığın ya da nesnenin çok ötesine dikilmişti gözleri:

— İdare eder, dedi birden. Aferin babalık! Hadi yalnız bırak bizi de onaralım şu küpeyi.

— Ama unutma sakın! dedi Satıcı umutsuzca. Unutma! Konuştuklarımızı...

— Güle güle dedim.

— Son sözün bu mu?

— Bu...

Satıcı, adımlarını sürüyerek karanlık geçidin basamaklarını çıktı. Bir ara, kapağı kaldırdığında, yukarının ışığı vurdu içeri.

Genç kız, o zaman, bu odanın da raflarla dolu olduğunu gördü. Tornavidalar, işkenceler, vidalar, palaskalar, eski bıçaklar, kılıçlar, palalar, kalın zincirler, kelepçeler, üst üste yığılmıştı.

Kapak kapandı. Karanlık. Ezgi yükseldi: karanlık bir gitarla.

Yeraltının renkleri ufalandı, karıştı.

Bir dönmedolabın tekdüzeliğine, yalnız inişlerde ve ani yükselişlerde kendini belirleyen, sözünü söyleyip damgasını bırakan genel bir korkuya döndü korkusu.

— Hep burada mı çalışırsınız? diyerek sessizliği bozdu genç kız. Günlük konuşmalara sığındı.

— Evet, yıllardır, dedi oğlan. Babam da burada çalışır, bu meslekte. Onun babası da. Aile mesleği bizimki.

— Bu karanlıkta çalışmak çok güç olsa gerek.

— Güç ama, n'aparsın. Buralardaki işyerleri çoğunluk yerin altındadır. Basımevleri, lokantalar, fotoğrafçılar, kebapçılar, mağazalar. Biz alıştık.

Genç kız, onun sesindeki olağanlıktan yüreklendi. Doğruydu dedikleri, gözüyle görmüştü. Evet evet, kişiyi ürküten aslında bu garip kokuydu; sarnıçlarda biriken eski saray-sularından doğuyor, korku üretiyordu.

— O satıcının oğlu musun gerçekten? dedi rastgele.

— Ne fark eder ki? diye gülümsedi oğlan. *Sen* aslında kim olduğunu düşündün mü hiç? Güvenli bir evden gelmekten başka bir özelliğin var mı?

— Beni nerden tanıyorsun? Evimi nerden biliyorsun? dedi genç kız, savrulan bir lunapark iskemlesinin telaşıyla, başı-boşluğuyla.

— Üniversite hazırlık kurslarına gidiyorsun. Evine belli bir saatte dönmek zorundasın. Göbekli bir baban, durmadan ilenen bir annen var. Şu anda pencerede, seni bekliyor.

— Doğru, dedi genç kız bıkkınlıkla.

— Ama sen onlara aldırmıyorsun, diye sürdürdü oğlan.

— Nereden çıkardın bunları?

— Bugün çarşamba, kurs günü... Ve nasıl olsa geciktin.

Aralarına giren sessizlikte sözcüklerin anlamı iyice açığa çıktı.

— Yalnızlık çekmiyor musun hiç? dedi genç kız.

— Yalnızlığıma dokunma. Yıllardır burada, karanlıkta çalışıyorum ben, yeraltında, yine de senin dünyanı tanıyorum, okuyorum.

— Hangi yazarları seversin? Dostoyevski'yi mi? Çehov'u mu? Sahi, kaça kadar okudun sen?

— Bana soru sorma, dedi oğlan. Adımı bile sorma. Kendimi bildim bileli hem zorbayım (Genç kız, onun çizmelerindeki mahmuzları ayırt etti) ...hem tutsağını yeraltında... (kolundaki demir bilekliği.)

— Yalnızlığıma katılabilirsin, dedi oğlan, yalnız soru sormayacaksın. Bir daha da geri dönmeyeceksin güvenli barınağına. O barınak, yıkıldı yıkılacak. Burada kalırsan, başka bir çağda yaşayabilirsin bir süre, azar azar ölerek uzatabilirsin yaşamını.

Sardığı kalın sigarayı uzattı.

— Gel, çök şöyle yanıma.

Döşeğe doğru yürüyecek genç kız. Kendini geniş, yeni renklere bırakacak, tat verici inişlere, kayışlara. Müzik, bir uyuşukluğa, bir kımıltısızlığa dönecek.

Bir boşluğa yuvarlandığını, bir renkten geçtiğini algılayacak genç kız.

O sonsuz düşüşte yüzüne bakan gözleri bir daha, bir yerde daha gördüğünü anımsayacak.

Bir geçmişi göğüslerken İhtiyar Kadın çıkacak karşısına. Düşüş sırasında. Sağlık Müzesi'nin önündeki sırada uyuklardı. Sinekler yanaklarına konsa bile duymazdı.

Birden kavrayacak onu, bilecek. O, ilerki kendisi. Kendisi, şimdiki o.

Sonra daha derinlere, daha, daha, daha, daha... Sonsuz, uçsuz bucaksız bir yere... Durmaksızın daha...

Ilık, Yumuşak, Kahverengi Şeyler...

Az kalsın:

— N'olur, bugün oraya gitmeyelim Dede, diyecekti.

Ama tuttu kendini. Sınavdan kaçmanın tedirginliğini bir yaşam boyu duyacağına, sonuç ne olursa olsun, katlanabileceğini göstermeyi seçti. Sınavın hangi konuda olduğunu da bilmiyordu ya, güç olduğunu seziyordu yalnızca.

— Şimdi hazırlanırım, dedi.

Dede'nin gür, uçları kıvırcık kaşlarından sular damlıyordu. Tıraş olmayı bir türlü beceremezdi; yüzü ufak, kanlı kesiklerle dolmuştu yine. Bitirdiğinde uzandı, havlunun temizliğine gömüldü.

Küçük kız, onun yüzünü kurulayışını, eğilip kalkarken uzun kollu fanilasının altında kabarıp gerilen, sonra sönen kaslarını, usul, güvenli hareketlerini izliyordu.

İkisinin günü diye adlandırdıkları pazarlardan bu pazar, Dede de nedense erken kalkmıştı, sık sık saatine bakıyordu.

— Al şu anahtarları, derken sesi bir çukura düşüp çıktı.

Küçük kız, onun da bir sınava hazırlandığını sezdi o zaman; yüreğine sığmayacak kadar dolu bir duyguyla.

Dede'nin elbise dolabı, üç bölmeydi. Soldaki dar bölme açılınca, odaya bir kâfuru kokusu yayıldı. İç çamaşırların, gömleklerin durduğu çekmecelerin üstüne uçları tığla işlenmiş beyaz keten örtüler seriliydi. Alttaki çekmecelerde havlular, mendiller, çoraplar duruyordu.

Küçük kız, çekmecedeki gizli dünyaya, Dede'nin yalnız kendisiyle paylaştığı bu özel dünyaya göz gezdirdi. Mendiller açık, çoraplar koyu renk olmalı. Birer tane seçti.

Sıra, çift kapılı orta bölmedeydi. Bağcıklı bir rugan pabu-

cun kalıbını çıkardı içinden, kadifeyle güzelce parlattı pabucu. Askılarda, koyu renk üstüne ince, sık, açık renk çizgili yünlü takımlarla onlarla giyilen boyunbağları asılıydı. Alırken parmaklarının üstünde yükselmesi gerekti, yükseldi.

Tam dolabı kilitleyeceği sırada, o güne kadar sağdaki bölmeyi hiç açmadığını düşündü. Oradaki çekmecelerin örtülerini bir kere olsun aralamamış, altlarında neler durduğuna bakmamıştı.

Fıtnat'tan dinlediği masalların, en sonunda içinden çıkılmaz bir mırıltıya dönüşen tekerlemelerin, sıradan olmayan günlerde yüreğini kaplayan gizemli duygunun bileşimiyle titredi. Dolabın içi, sandık kokuyordu, bekletilmişlik, eldeğmemişlik. Üç gözde kavanozlar vardı. Dede'nin bazı geceler oradan bir kutu lokum ya da bir kavanoz akide şekeri çıkarıp hiç beklenmedik bir anda, bir sihirbaz hüneriyle konuklara sunduğunu görmüştü.

Alt çekmecelerde albümleri gördü. Bu kahverengi fotoğrafları ezbere biliyordu artık. Uçsuz bucaksız bahçeler, bir kır gezisi, bir okul toplantısı; iskemleler yan yana dizilmiş. Bir ağaç, kocaman dallarını sarkıtmış oturanların üstüne; yüzlere açıklı koyulu lekeler düşmesi ondan. Siyah giysili, şapkalı, ipek çoraplı güzel kadınlar, markizet giysili, kısa topuklu genç kızlar, zarif erkekler, sözümona sereserpe yayılmışlar iskemlelere. Erkeklerin bazıları redingot giymiş, bazıları tek gözlüklü, gümüş saplı bastonlar tutuyorlar. Küçük çocuklar da, uzun etekleri, dantel boyunbağları, botları ve geniş kenarlı şapkalarıyla, Kontes dö Segür'ün masal kitaplarındaki çocukları andırıyorlar. Ta arkalarda yorgun bahçıvanlar, golf pantolon giydirilmiş bir kâhya, rengi değerlendirilmiş bir Arap bacı göze çarpıyor. Herkes fotoğrafa girmeye çabalamış: böyle bir gün, böyle bir an, bir daha ele geçmez. Ama bu ele geçmez anları günü gününe kayda geçiren sonsuz fotoğraflardaki kişiler, önlerinde uzanan dünyaya, kıra değil, kendi içlerine bakıyor gibiler. Hepsi donuk, içlerinde bakılacak hiçbir şey yokmuşçasına.

Nikâh fotoğrafları, düğün fotoğrafları da var albümlerde. İmzalı hepsi. Kadınların çoğu, oymalı iskemlelere, markiz-

lere oturmuşlar; erkekler ayakta, hafifçe eğilerek karılarının omuzlarına yaslanıyorlar. Geride bir havuz, palmiyeler, birkaç kuğu görünüyor. Asıl oyuncu gelmeyince, sahneye koyverilmiş, ezberi yarım yamalak yedeklerin acemiliği, şaşkınlığı okunuyor yüzlerinde. Uzamış bir Cumhuriyet balosunun hüzünlü şenliği...

Şu fotoğrafta Bahriye Hanım, ipek duvar kiliminin önüne geçmiş, örgülerini yere salmış, karşısındaki genç kadınla konuşuyor. Ellerini gelişigüzel sallıyor, gülüyor. Saçları, fotoğrafların solukluğuna inat, iri boğumlarla iniyor şakaklarından, omuzlarında seyreliyor, dağınık bal rengi oluyor, konuşan elinin yanında bükülüp koca bir yay çizdikten sonra daha aşağılara, fotoğrafta görünmeyen topuklara doğru sürünüyor, kayıyor.

Sarı, tırtıllı kartonun köşesine el yazısıyla, "Rıfat, Bomonti 1941" yazılmış. (Eski Türkçe yaşanılıp yeni Türkçeye Özenle geçirilmiş bir aşk.)

En alttaki çekmecede eski Türkçe mektuplar, şiirler, eski sevgililerin imzalı fotoğrafları gizli. Ufak tütün keseleri, bir pipo, bir enfiye kutusu, mineli bir kalem, altın bir boyunbağı iğnesi, bir kurdele, yani unutulmaması gereken bir günü belleğe bir vuruşta canlandırılabilecek ayrıntılar, anı değeri taşıyan nesneler.

Dede, bu aşksız evlilikten kaçırabildiği, koruyabildiği ne varsa –bütün özgürlüğünü– bu küçük çekmeceye sığdırmayı başarmıştı demek.

Kıyısından birlikte açıldıkları arka sokak, başka ara yollardan belirtiler kavrayıp kendi dönemeçlerini buldukça, kendi yatağına yerleştikçe, daracık sınırlarını aşıyordu.

Konuşmuyorlardı. Her zaman gördükleri şeyleri birlikte bir daha görmekten usul bir tat duyarak, ağır adımlarla yürüyorlardı.

Küçük kızın kırmızı yün kukuletesi şeytan başlığını andırıyordu. Alnının ortasına gelen bölüm, çatallıydı. Kulaklarının yanından iki örgü sarkıyordu, kırmızı ve yeşil yünden iki saç örgüsü, uçlarında püsküller. Küçük kız, kendi kısacık

saçlarının doğal uzantısı saydığı bu düşsel örgüleri ellemeye baydırdı. Yeşil örgü, kırmızı örgü.

Artık caddedeydiler. Her iki kaldırımdaki soğuk, taş yapılar, içlerindeki puslu yaşamları yansıtıyorlardı.

Bahriye Hanımın oturduğu ev, caddenin alana açıldığı, yeni bir genişlik kazandığı köşenin başındaydı. Kaldırım taşları kırılmış, kapının önünde dalgın bir göl oluşmuştu yağmur sularından. Sahanlık havasızdı. Gülsuyu, elma kabuğuyla kaynatılmış içyağı, vanilya, yoğun tünel karanlığı, bunların da ötesinde yaslı Rumları, kışın Pangaltı ortodoksu kimliğiyle tutucu, yazın Büyükada yahudisi kimliğiyle çığırtkan bir azınlığı çağrıştırırdı. Yanık şeyler, kapanık, anahtarlı duygular. Tıkırtılar, gittikçe yaklaşan ayak sesleri.

Her pazar.

Kapıyı Fıtnat açardı.

— Oooo kimler gelmiş! Hoş geldin canım, hoş geldin yavrum. Hanımefendi, güneşimiz gelmiş!.. diye yine seslendi içeri.

Küçük kız, evin güneşsizliğini, çocuksuzluğunu, Rıfat Beyin ölümünden bu yana pancurları bir kere bile açılmamış küflü yatak odasının, eski cibinliğin, Bahriye Hanımın geceleri sokulacak ten bulamayan ihtiyar bacaklarının soğuğunu, Fıtnat'ın ezikliğini, kamburluğunu ta içinde duydu.

— Dur canım, dur. Paltonu çıkarayım önce. Aman ne güzel entariler giymiş benim yavrum. Dur bir öpeyim. (Soluğu, hep aynı yemekleri yiyen, koyu uykular uyuyanların rüzgârsız soluğuydu.) Sakatlığını bağışlatmak için durmadan konuşurdu, gülümserdi.

Bahriye Hanım, cumbadaki sedire oturmuş, kadife yastıklara dayanmıştı. Islak, karışık saçları geniş bir kol olmuş, sağ yanağından aşağı iniyordu.

Komşu kızları, ellerine birer öbek saç almış, geniş taraklarla, ufak cızırtılar çıkararak yabanıl telleri açmaya çabalıyorlardı. Açılan saç kümeleri, halının üstüne diz çökmüş duran küçük bir kıza aktarılıyordu. Fırçalanmak üzere. O da halıya dağılan son güçsüz, seyrek telleri önce sık dişi bir tarakla aralıyor, sonra uzun uzun fırçalayıp evcilleştiriyordu.

Bahriye Hanım, gözlerini yummuştu. Bedeninden yayılan sabun kokusu ve dişi pembelikle esrikti sanki.

Küçük kız, çok uzun bir süre, hiç ses çıkarmadan bu saç çağlayanının izlediği büklümleri, atladığı koyakları, indiği düzlükleri gözledi. Bu saçları daha önce hiç böyle özgür, başıboş görmemişti. Bahriye Hanım, onları ya örgülere böler ya da öbeklere ayırıp ensesinde toplar, alacalı topuzlar yaratırdı.

— Rıfat Bey sağken, diye fısıldıyordu Fıtnat, bu işi kimselere bırakmazdı. Karısının saçlarını kendisi yıkar, açardı.

Rıfat Beyi, kara badem bıyıklı, ön dişleri altın, kısa boylu, akşamlara kadar evde hırkayla dolaşan, güleç bir adam olarak anımsıyor. Bu serveti nereden edindiğini kimse doğru dürüst bilmezdi; babadan kalma, denirdi. Söylentilere aldırmazdı Rıfat Bey, güler geçerdi.

Yalnız arasıra, Bahriye Hanım, küçük kızı hoşnut etmek için ud çalmaya başladığında, ünlü bir bestekâr olan babasının şarkılarını mırıldandığında, bakışları burulurdu. Belki de karısının genç saçlarından, uysallaşmış bedeninden bir gün yoksun kalmaktan korkuyordu.

Fıtnat, durmadan, mutfakla oda arasında gidip geliyor, sofraya ışıltılı, temiz şeyler taşıyordu. Kristal bardaklar, gümüş takımlar, çiçekli porselenler... Elleri inanılmayacak kadar iri, kırmızı, şişkindi. Beyaz önlüğünün karnına sarkan memeleriyle iyicil, küçümen bir masal devini andırıyordu.

Çorba kâsesiyle içeri girerken:

— Sofra hazır hanımefendi, dedi.

O zaman Bahriye Hanım, bütün düşman ordularını bozguna uğratmış bir sultan gururuyla sedirden kalktı, havluyu başına şöyle bir dolayıp:

— Sofraya geçelim, diye buyurdu.

Gümüş takımların, kristallerin, kolalı peçetelerin arasındaki yerini aldı, onların vazgeçilmez bir parçası oldu yine.

Küçük kız, su birikintisinin önünde durmuş, Dede'nin zili çalmasını bekliyordu. İçi içine sığmıyordu aslında. Öyle uzun bir süredir bu eve gelmemişlerdi ki. Pazarları hep sinemaya gitmişlerdi. Sonunda dayanamadı, kapıya koştu.

— Dur, dedi Dede, dur bir dakika. Bahriye burada oturmuyor artık.

Küçük kız, şaşkınlıkla döndü; göz göze geldiler. O anda ikisi de yakında ayrılacaklarını düşündüler nedense. Kimbilir kaç pazar birlikte yürüdükleri bu yol, kafalarında bambaşka bir yolla, birinin daha başında olduğu, öbürününse sonuna dayandığı soyut bir yolla yer değiştirdi.

— Bahriye uzun zamandır hasta, dedi Dede, konuyu değiştirdi. Çok hasta. Evini, eşyalarını, her şeyini teker teker sattı.

— Nerede şimdi? diye sordu küçük kız, dedesinin elini korkuyla sıktı.

— İlerde oturuyor. Ötede, şeyde... Ben de tam bilmiyorum evin yerini. Sora sora buluruz. Biliyorum, sana güç gelecek ama hiçbir duygunu belli etmemelisin. Bizi görmek istemiş; haber yolladı. Önemli bir şey olmasa, çağırmazdı. Bir kere de Rıfat öldüğü gün çağırmıştı beni.

Alanı geçtiler. Toprak yol başladı. İlerde kır kahveleri vardı. Tramvayların uğramadığı duraklarıyla yoksul semtler. Renkler hızla artıyordu. Çocuklara buralara gelmemeleri öğütlenirdi. Renklerin arttığı bölgeye girmemeliydiler. Sonra günahkâr çingeneler, onları bohçalarına attıkları gibi çadırlarına kaçırırlardı.

Attıkları her adımla yoksulluk biraz daha artıyordu. Çift katlı, bakımsız ahşap evlere gelmişlerdi artık. Kadınlar, testilerle, güğümlerle çeşme başlarına doluşmuşlardı. Burunları yara içinde, yarı çıplak çocuklar, ürkek gözlerle iki yabancıyı süzüyorlardı.

Küçük kız kukuletesini çıkardı.

Dede, pencerede duran kadınlardan birine adres sordu.

— Selânikli Ahmet Beyin kızı mı? dedi kadın. Sonra, önünde çöp bidonları duran bir evi gösterdi.

— Asıl, şey, dedi Dede kapıda. Bahriye'nin saçlarını kökünden kesmişler, biliyorsun bakımı çok güçtü.

— Fıtnat Teyze yok mu Dede?

— Yok.

Yataktaki cılız, yüzü kara sarı, başı yemenili kadın, herhangi bir hasta kadındı. Bahriye Hanım değil.

Onların girdiğini duyunca, başını güçlükle kapıya doğru çevirdi.

— Sağ ol Vamık Efendi, dedi Dede'ye. Eksik olma. Hoş geldiniz.

— Yorma kendini Bahriye, dedi Dede. Sesi titriyordu.

— Geçin şöyle, şurada bir iskemle–

— Biz buluruz, konuşma sen.

Yoğun bir sessizliğe girdiler. Üçünün de ayrı ayrıydı sessizliği. Bahriye Hanım inliyor, yüreğini sıkı sıkı bastırıp kaçmaya çalışan bir şeyleri yerine yerleştirmeye çalışıyordu. Gözlerinin içine kadar sararmıştı yüzü. Bitkindi.

Dede, gözlerini yerden ayırmıyordu, sanki sonsuza kadar böyle, suskun oturabilirdi burada. Yaşadığı sürece ertelediği, kaçındığı yadırgı bir duygu, amansızca yapışmıştı yakasına. Konuşmak için çok geçti artık.

Küçük kız, sonradan yaşamına türlü renklerle, olaylarla yeniden yeniden katılacak, yeni yorumlar kazanacak bu anları kavramaya çabalıyordu yalnızca. Sonradan adlarını bulabildiği bu duyguları, o gün sözsüz yaşıyordu. Dede'nin bir zamanlar genç, yakışıklı bir erkek olduğunu. Onun azıcık alaycı, azıcık küstah, çapkın bakışları, bu tutucu kadına işlememişti besbelli; tersine, bu adama saygı duyuyordu, güveniyordu. Kocası öldüğü gün, ilk onu çağırmıştı yanına.

"Bu delişmen, uçarı erkekten hiç hoşlanmamıştım baştan. Neydi o pastane pastane dolaşmalar, torununu yanına katıp sinemalara gitmeler? Karısını aldattığını da söylerlerdi. Doğrudur. Ama ölümle her yüz yüze gelişimde, yanımda olsun istedim nedense."

"Rıfat öldüğü gün de konuşmadık, eski evde oturuyorduk. Ölümün sıcaklığı vardı daha odalarda. Bahriye'nin yüzü kıpkırmızıydı. Ağlıyordu. Ancak benim yanımda ağlayabileceğini biliyordum. Rıfat'ı ne kadar sevdiğini benim yanımda daha iyi duyabiliyordu."

"Yoo, Dede. O kadar da yalın bir duygu değildi sanıyorum. Çapraşıktı. Belki dirim dolu bu erkekle hemen oracıkta, ölünün odasının yanı başında sevişmeyi, ölümün ve yalnızlığın karanlığını üstün-

den atmayı kurmuştu. Bedeninin hiç tanımadığı özelliklerini kavrasaydı, ölüme yenilmemeyi, yaşama kafa tutmayı da öğrenebilirdi O güzelim saçlarını bir kerecik olsun çıplak memelerinin üstüne dökmeyi becerebilirdi. Kendi olurdu. Ama sevecen bir erkeğin karısı olma dışında varolamadı, korkularına yenildi, bir tabağın, bir kilimin güzelliğini bütünlemekten öteye gidemedi Yiten bir servetin son ve en değerli bir parçası olarak kaldı. Şimdi yoksulluğunu, ilk gençliğini, baba evini paylaşmak istiyor sevdiğiyle."

Dede, bu düşünce zincirini bir yerden yakalamıştı nasılsa:

— Sana iyi bakıyorlar mı Bahriye? diye sordu ansızın. (Sesi anlatılmaz bir acıyla yüklüydü.)

— Bakıyorlar Vamık Efendi, bakıyorlar. Yine de ölüyorum galiba.

— Ne ölmesi! diye haykırdı Dede – zorla bir kahkaha attı – Sen kalkar kalkmaz, bir pastaneye gideceğiz birlikte. Ama sen pastane sevmezsin. Yeni açılan otele gideriz. Bir cuma günü çay içeriz seninle.

— Söz ama. Kalkınca, götüreceksin beni, değil mi Vamık Efendi? Hiç otele falan gitmedim ben. Saçlarım da o güne kadar uzar belki. Başımı açabilirim.

Dışarda sokak, günlük yaşamını sürdürüyordu. Bahriye Hanım, kulağında bir ud sesiyle sağır bir uykuya dalmıştı.

— İnsan, saçı kesildi diye ölür mü Dede?

— Bazıları ölür. Bazan ölür.

Dikkat! Kırılacak Eşya

Yapma! Olamaz! Yahu gözlerime inanamıyorum! Nerden çıktın sen?

Dur dur, geç şöyle bakayım. Dur bir öpeyim. Özlemişim. Düpedüz özlemişim. Karşılaşmadan bilemiyor kişi.

Yahu nereden geldi aklına sahi? Uğramak durup dururken?

Kaç yıl geçti...

Canım sevinmez olur muyum, deli misin? Birden toparlanamadım da. Elim ayağım... inanmazsın, yıllardır kimse girmedi şu kapıdan. Eski dostlardan hiçbiri. Geç, geç... Otur şöyle, gevşe. Yoo, oraya değil, o koltukta güneş girer gözüne. Şuna geç, hah şöyle. Rahat mısın şimdi? Gevşe, gevşe... Yaslan arkana, hah!

Yahu nerden?.. Hay allah...

Sormayı unuttum, ne içersin? Kahve, çay? Kahve yok mu? Neden? Piyasada mı yok? Ne bileyim ben. İnan şaka değil, bilmiyorum, farkında değilim. Çay içeriz öyleyse.

Rahatsın değil mi?

Sehpa tozlu olabilir yalnız. Fatma Hanım, savsaklar toz almayı ara sıra. Şuralarda bir bez olacaktı.

Peki peki, haklısın.

Ne diyordum? Yahu nerden... Peki sustum.

Bir sigara içer misin? Yalnız benimki gâvur sigarası, kızarsın. Sen kendininkinden yak. Ateş?

Çakmak ha? Demek yanmış kibritleri kutuya tıkma huyundan vazgeçtin. Unutmam tabii, unutur muyum? İllet olurdum.

Fatma Hanım, lütfen iki demli çay bize. Kahve yokmuş, öyle mi? Hanım, okul arkadaşım, eski arkadaşım. Benimkine ince bir dilim limon koyun lütfen.

Okul dedim de... Yahu sen neredeydin bu arada? Nerelerdeydin? Geçen yıldı galiba, Ömer'e rastlamıştım. Senin roman yazdığını söyledi, doğru mu? Oğlanın sana tutkun olduğunu anlamazlıktan gelirdin hep, ama bak izlemiş seni. Ben o tür kitaplar okumuyorum. Daha çok dinlendirici, oyalayıcı kitaplar... O yüzden senin ne yazdığını da bilmiyorum, bağışla. Benim işim imza atmak. Bütün gün imza atmak.

"İmzamı nasıl sevdiğimi anlatmayacağım ona. Her atışımda imzamın daha bir güzelleştiğini, yerli yerine oturduğunu, tutarlılık kazandığını. İmzama âşık mıyım? Belki.

Şu temizliğe, şu tertemiz odayı saran huzura tutkunum. Pırıl pırıl kül tablalarına, güneşi süzerek içeri salıveren şu hışırtılı perdelere de, kalın yaprakları birayla temizlenip parlatılmış kauçuk denen şu bitkiye de.

Bunlar, dünyanın değişkenliğine, bilinmezliğine, kirine-pasına karşı koruyorlar beni. Burada, bu odada, akşamın altısına kadar güven içindeyim. Güven tutkusu...

Öyle bir hastalık ki bu, tek belirtisine alışmak yıllar alabilir, yine de birlikte yaşamak ve geçinmek zorunda olduğum ölümcül bir hastalık.

Ona bunlardan söz etmeyeceğim.

Buyurun, girin.

Peki Güler Hanım, siz bırakın, ben imzalarım.

Güler Hanım, tanıştırayım, hanımefendi okuldan arkadaşımdır, çok eski.

Evet, bakmış ki araya giren santralla, sekreterlerle, toplantılarla falan baş edemiyor, kalkmış uğramış. Ne güzel değil mi? Ansızın, yıllar sonra.

Evet, meşgul dersiniz. Yalnız Diyarbakır'dan ararlarsa, bağlayın lütfen.

Canım, önemli değil tabii. Önemli bir adamım dersem, inanacak mısın sanki? Bu tür meslekler yeni türedi. Biliyorum, incelik olsun diye sordun ama, bir kere sordun ya yanıt vermek zorundayım.

Hep bu doğruculuğumu mu sevmiştin? Yapma...

Satış müdürlüğü var, pazarlama müdürlüğü var. Yeni Türkiye'ye özgü meslekler bunlar. Aslında çalışmıyorum denebilir. Çevren geniş olacak, yüreğin de. O zaman sırtını sıvazlıyorlar. Hani fıkradaki gibi. Tanıdığının salık verdiği delikanlının hiçbir şey bilmediğini gören müdür sormuş dayanamayıp: "Peki, bari cinsellikle yolculuğu seviyor musunuz?" Delikanlı evet deyince de, patlamış, "Öyleyse sittirin gidin!"

Öyle bir meslek bizimki. Bol bol Anadolu. Ara sıra Avrupa. Çiğköfte ile viski. Hamburgerle rakı. Adana pavyonlarıyla büyük otel lobileri. Akıl alır gibi değil. Yani bir gün düşünmeye kalksam...

"Kusmuşum. Leş gibiyim. Havlunun demiri olmasa, tutunamasam, kusarak biteceğim sanki. Başımı kaldırıp aynaya baktım. Bir zamanlar imzam kadar yakışıklı olan yüzüme. Kusmuk içindeydi. O kadar çok içmemiştim üstelik. İşemeye gitmemeliydim, biliyorum. Ayıldım. Yüzümü ve kendimi korumalıydım işemeye gitmeyerek.

Kimdi o kadın sahi? Neden getirmişler? İkram. Takma kirpikli, koca memeli, yanakları cart kayısıya boyanmış bir kadın. Konsomatris midir, nedir? Belki de iyi bir kızdır, kim bilir. Birinin, akrabası falandır. (Ama herkes, birinin akrabası değil mi?)

Acaba akşamın hangi saatinde bir "kaçamak"tan söz ettim o adamlara? Onlar beni ağırlamakla yükümlüler. Ben böyle bir şeyden söz etmesem, asla... Neden ettim? İkram. Özveri. Karşılıklı.

Diyarbakır'da mıydı, Adana'da mı... geçen gün Sheraton'da da oldu aynısı.

Kusarak biteceğimi sandım. O ölümcül hastalığın bedenimden yıkanıp gideceğini düşündüm. Adı bin kere değiştirilmiş bir sokak köpeği gibi yeni verilecek bir ad'a yaraşmayı düşündüm. O kadını belki bir gün sevebileceğimi, bir anlığına, ama bu gece asla sevemeyeceğimi, onunla birlikte olmaya katlanamayacağımı, katlanmamakla da aslında ayıp ettiğimi, çünkü kadıncağızın hiçbir kusuru, varolmaktan başka hiçbir kusuru olmadığını düşündüm.

İt gibi, leş gibi içtim. İsteseydi de beceremeyecektim. Öylesine.

İstemedi, fırsat bilip kaçtı. Kurtuldum.

Ertesi sabah, yıllardan beri ilk kere, garip bir mutlulukla uyandım. Ama ona bunlardan söz etmeyeceğim..."

Dalmışım. Kusura bakma.

Senin bir okul çayında dediğin şeyleri düşünüyordum. Bir anlamda.

Yıllık okul çayına gözlükle gelmiştin. Rüküş, mavi bir entariyle.

Rüküş olmaya büyük özen gösterirdin, gizleme. Rüküş giysiler, rüküş ilişkiler.

Nerde uyuz, gözlüklü, ergenlikli bir oğlan, sen orada. Nerde sakat, yaralı bir hayvan, sorunlarının altından kalkamayan yaralı bir insan, sen orada.

Sınıfta gözlük takmazken, okul çayına gözlüklü gelmen de aynı başkaldırının bir parçası değil miydi?

Tabii kızarım. Hâlâ.

Öğretmen gibiydin. Dans etmeye için giderdi, iyi dans ederdin üstelik, öyleyken, benim iyi dans etmemi bağışlayamazdın bir türlü. Senin yanında hep suçluluk duyardım, kolay değil. Giyim-kuşamımdan, sınıfımdan, sanki aynı sınıftan değilmişiz gibi, ilişkilerimden.

"Yoo neden gizlemeli... Nerde koca memeli, iri kıçlı, gösterişli, bol kahkahalı bir kız, ben orda. Ezbere bir beğeni miydi bu, gerçekten kuş beyinli kızlardan mı hoşlanıyordum. Bugün bile bilmiyorum. Haklıydı, bunu bilecek kadar zaman ayırmaktan bile kaçınmıştım kendime. Şimdi kalkıp ona kızıyorum. Yalan: hiç de öğretmen gibi değildi. Beni sevdiğine güvenirdim. Resimlerimi gösterdiğim tek arkadaşımdı. Sevgililerimden söz edebildiğim tek kızdı.

Kır kahvelerinde çay içerdik, tartışırdık, dolaşırdık. Yalansız dolansız, aşksız bir ilişki.

Neden şu yaşının çizgilerini daha o günlerde ele veren bu kadına âşık olmadım? Neden?"

Çayda ne dediğini anımsıyor musun?

Pistin ortasında durmuştuk bir an. Kolumu çekmiştin, omuzumu hafifçe sıkmıştın.

Belki aynı gürültü, uğultu sürüp gidiyordu ama benim kulağım sendeydi.

"N'olursun," diye yalvarmıştın, "şu çevrende dolaşan kızlara kadınlara ayırdığın zamanın bir bölümünü kendine ayır. Yeteneklerini bir tanısan..."

"Uykusuz gecelerimde o sesi hep duyarım. Ama ona söz etmeyeceğim bundan."

Demek benim için o çayın bir karar gecesi olduğunu kavramıştın. Ben farkında bile değildim oysa. Söyleseydin ya.

Ne mi fark ederdi? Bilmem.

Feyza ile bir gün önce ayrılmıştık, bozuşmuştuk. Anlatmıştım ya sana.

Mehveş, bambaşka bir kızdı. Dal gibiydi, duyguluydu. Konuşmazdı pek. Boynu eğik, bir erkeği mutlu edebilecek, güvenilir bir kız. Doğru, o gece onun yanından hiç ayrılmadım.

İnanmazsın belki, hâlâ sırılsıklam âşık bana. Evi tertemiz tutuyor, çocuğu büyütüyor. Hem hiç karışmaz bana. Zaten ben evden işe, işten eve... Neyime karışacak?

Hani birine kendimi kaptıracak olsam, olmaz ya diyelim ki oldu, kadını götürecek bir arkadaş evi bile yok. Kalmamış. Evlenince çevresi boşalıyor kişinin.

Mutsuz değilim, hayır. Bana verilen görevleri eksiksiz yerine getirmek, benim de mutluluğum bu. Ölesiye çalıştıktan sonra, akşamları, Mehveş'le oğlan televizyon seyrederlerken sedire yığılıp kalmak.

Hayır, yapmıyorum artık. Boyaları falan bizim oğlana verdim. Kurslardan zaman ayırabildiğinde boyuyor bir şeyler.

Biliyorum, gerçekten iyi resimlerdi. Sürdürseydim... Ama dünyada olabilir-ressamdan geçilmiyor. Durup dururken neden kalabalık edeyim?

Peki kapatalım bu konuyu.

Bir dakika izin ver bana. Güler Hanıma Diyarbakır'ı aramasını söyleyeceğim. Bir çay daha içer miydin? Yok canım, ne alıkoyması? Dedim ya, benim işim gücüm imza atmak.

Güler Hanım da anaç kadındır ha... Beni korur. Tıpkı ka-

rım gibi. Delişmenliğimi dizginler. İstemediğim kişiler aradığında, "Yok," der, "demin çıktı," der. Benim beceremediğim şeyler bunlar: temizlik ve yalan söylemek...

"Bir de âşık olmayı katmalıyım. Beceremediğim bir şey galiba. Bir eksiklik.

Ona karımdan söz ederken 'güvenilir', 'boynu eğik' dedim. Oysa hiç denemedim ki bu sıfatların geçerliğini, hiç ilgilenmedim ki, beni sevmesi yetti

Resmi bıraktım. Tehlikeli olabilirdi.

Konuşmak da tehlikelidir. İçte biriken sözcükleri boşaltmak. Hele konuşmayı bir kere unutmuşsan.

Aslında dış görünüşümde değişen hiçbir şey yok. On sekiz yaşımdaki kilomdayım. Kadınların ilgisini çekiyorum. Ama ne önemi var...

Bir şey sızlıyor. Bir eksiklik. Bir özlem. Günlük cinselliğime yansıyan, tutkuyu silip götüren bir sızı.

Bir korku getiriyor yedeğinde: Ya bir gün, bunca yıl kafamda biriktirdiğim sözcükler boşalıverirse? Çene kemiklerim açılırsa? Beynime üşüşen imgeleri durduramazsam? Ya eve, bir gün yirmi dakika gecikirsem?"

Kitaba mı bakıyordun? Niye gözlerin doldu ki? Evet adı "Romeo Yanılgısı". Ne var bunda?

Sen bizlerden bile isteye koptun... Senin deyiminle, "yoz ilişkilerden, kentsoylu hüzünlerinden."

Anladığım kadarıyla, gönül verdiğin dünya görüşü doğrultusunda, sağlıklı bir çevreye girmişsin.

Kalıbımı basarım, aşk evliliği yapmışsındır. Okulun bahçesindeki çınara bir âşıktın sen. Ama bir dalını koparıp doğum gününde getirdim diye ne "hanım evlâtlığım" kalmıştı, ne "burjuvalığım."

Gittin işte. Biliyor musun, haklıydın. Ara sıra sana imrendiğim de oldu. Alabildiğine dürüsttün çünkü. Yalanın hemen belli olurdu, yüzünden okunurdu.

Kendini sertleştirme çaban da haklıydı.

Sevindim senin adına. Başarına.

Biliyorum, uğramazsın buraya bir daha. Ben de uğramanı istemem zaten. Hep bunları konuşmak yoracak bizi. Yararsız.

Haftaya Diyarbakır'dayım. Önümüzdeki ay Hollanda'da.

Kalkıyor musun? Tabii de... Dur.

Dur şimdi. Dur bir dakika. Yeni geldi aklıma. Bir derdin olmasaydı...

Kendimden söz etmekten, sana... Neyin var?

Neyin var şekerim? Neyin var canım? Bir yerin mi ağrıyor?

Uzun Ölüm
Yürekte Bukağı

Uzun Ölüm

Füruzan ile İbrahim'e, aşkla

— Sözünü böldüm Tevfik, kusura bakma. Haklısın, onun bizlerle kaynaşmayacağı baştan belliydi. İlk günden. İlk günden diyorum bak. Bizden değildi canım. Hep tek başınaydı. Masada otururken bile. Bak ne diyorum, masada şuracıkta aramızda otururken bile. Bu bu.

Masanın çevresinde dört kişiler. Demir kapının üst camlarından biri kırık. Ara sıra soğuk bir rüzgâr savruluyor içeri, rüzgârın önüne katılmış yapraklar. Yerler taş. Rüzgâr, taşlarda hışımla dolandıktan sonra merdiven aralığından üst katlara fırlıyor, pervazları takırdatıyor.

Bacaklarını sürtüp ısınmaya çalışıyorlar. İçerek ısınıyorlar. Her gün bu saatte. Burda.

Enis Beyin ölümünü konuşuyorlar. Dudaklarına hınzır, bildik gülümsemeler yerleşiyor, kimi zaman gerçekten içlerini çekiyorlar. Aralarındaki ayrılıkları, düşmanlıkları silen, onları dışarıya karşı sağlam bir duvar kurmada birleştiren tek bağ bu.

Her gün aynı sözcükleri kullananların, konuşmaya tazelik katma çabasıyla sık sık başvurdukları çetrefil bir abartma yöntemiyle. Bir gün önce anlatılanı tekdüzelikten sıyırmak için azıcık değiştirerek, gerçeği canlı kılma adına gittikçe gerçekten uzaklaşarak.

Enis Bey, bir karaltı oldu artık. Ama yılmıyorlar. Onu her gün biraz daha, bir kere daha öldürdüklerini bilmiyorlar.

Doğru: bir yabancıydı, bir sürgündü, bir ada vurgunu.

— Yılı tam çıkaramayacağım şimdi, ama epey oldu, diye sürdürüyor Seyit.

Her gün aynı saatte böyle diyor. Onlar da, ilk duymuşçasına, telâşla kulak kabartıyorlar.

— Epey oldu, evet. Demiştim ya, ocağa ben bakıyordum o gün. Fikret izinliydi. Yazdı. *Dışardan* her gün geliyordu vapur. Tıklım tıklım tabii. Biz de koşuşturup müşteri bekliyoruz. Bir de baktım, yeni müdürümüz. İlk ben gördüm yani. Kırk iki yaşlarında falan dedilerdi, sürgüne yolluyorlar dedilerdi ya. O sıcakta takım elbise, yelek giymiş. İtiş kakış motora üşüşenler, çoluk çocuk bağırtısı, pansiyon arayanlar derken bizimki sıyrıldı kalabalıktan. Sakin. Doğru çınarların altına, kahveye yürüdü. Yorgundu, terliyordu. Alnına beyaz bir mendil tuttu. Evrak çantasını, orası burası sökülmüş bavulunu yere bıraktı. Bir iskemleye çöktü.

Ben çaktırmadan gözlüyorum. Anlamadı. Bir ara eğildi, denize bir bakış baktı ki, bir adamın bir denizi ilk görüşü sanırsınız. Gözleri kısıldı, gülümsedi kendi kendine. Vurgun yemiş gibi sarhoş...

Şu yeşil deniz, ufak çıtçıtlarla açılmıştır Enis Beyin önünde. Gök, akşamüstüne doğru, kızıl duruyor tepelerde, altta morlaşıyor, derin bir maviye dönüşüyor, sonunda da ılık, mor, buğulu bir halkaya. Bu halka koruyor ya göğü, büsbütün denize karışmaktan. Yoksa her yer deniz: ADA. Her dilde dişil olan bir sözcük. Kapıcı, sarmalayıcı, değiştirici, acımasız.

Deniz iç geçiriyor: gök, çekip toparlıyor onu kendine doğru. Bir sessizlik. Sonra, soluğunu koyverdi mi, binlerce küçük, yuvarlak dalga, cam kadar pürüzsüz çakıllarla, törpülenmiş, saydam deniz kabuklarıyla yayılıyor kıyıya. Seyrek, güçsüz dalgalar. Bir balıkçı, sandalından eğiliyor denize, dinliyor bir süre. Havada binlerce rüzgâr çıngırağı.

— Bir yorgunluk kahvesi içer miydin müdürüm? dedim.

Şaşırmadı tanımama, şaşırmış görünmedi. "Sağ ol evlât," dedi, "içerim. Sade olsun. Bir bardak da su getir. Adın nedir senin?"

"Seyit efendim," dedim. "Seyit'tir müdürüm," dedim.

Sözün burasına geldiğinde Seyit, derin bir soluk alır, ma-

sadakilerin gözlerine bakar uzun uzun, onlar da başlarını öne eğerler. Her gün bu saatte.

— O günden sonra hep bende içti sabah kahvesini. Bankaya gitmeden. O göründü mü, anlardım ki saat sekizbuçuk suları...

Bu mevsimde artık yabancılardan arınmış, iskemleleri devrilmiş, kendi içine kapanmış şu geniş, örtüsüz masada konuşuyorlar. Kıyıda.

Enis Bey, her sabah, öte uçtaki evinden çarşıya, bankaya yürürken kimbilir kaç kere gözlemiştir denizi, şu şaşılacak kıraçlıktaki dar kıyı şeridini. Kumlar taşlı, topraklı da; beton kumlu. Mor dikenlerle kaplı hepsi. Top topyıldızlarıyla küskün, sarı dikenlerle. Ada'nın yukarlarına, tepelere basamak basamak yükselen verimli bağların ipucunu bile vermiyor kıyı. Kıyı bozkır. Çöpler savruluyor, kâğıtlar savruluyor. Ada'nın hırçın ana-mermer kütlesinin gri-beyaz çizgilerini devralmış, ona denizin yeşilinden, güneşin sarısından bir çizgi, bir leke eklemiş mermer parçaları, yavrular, dümdüz olmuşlar denizin elinde. Uysal.

İlkçağdan bu yana, mermer ocakları, mermer veriyor. Tükenmiyor. Ada'nın arkasında ocaklar. Kimsenin uğradığı yok. Motor, erkenden alıp götürüyor işçileri. Burnu döndüler mi, bir daha görünmüyorlar. Akşamları iş dönüşünde de. Arayan soran yok.

Yakınlardaki Hayırsız'da, Fener'de, Koyun'da, Mama'da, Pala'da insanların yaşamadığı söyleniyor.

Denize ne? O kıyıdan uzaklaştı mı, kesinliğini, kendi laciverdini buluyor. Fırtınada gemileri yanaştırmıyor...

— İkinci yazıydı rahmetlinin. "Oğlum Seyit," dedi bana. "Bak, topu topu üç ay çalışıyorsunuz şunun şurasında. Dokuz ay yatıyorsunuz. Yani turistiymiş, pansiyonculuğuymuş, lokantasıymış, inciği boncuğu, yok sardalyasıymış hepsi şu üç ayda. Çekinme."

— Haklısın baba, dedim.

O yaz, bizim hanıma köşedeki dükkânı kiraladık. Büyük kızla geçti tezgâhın başına, başladılar boncuk satmaya. Kız, kaptı sanatı hemen. Sırımlara dizdin mi boncukları, kat kat pahalıya gidiyor. Başladı uydurmaya...

— İyi meslek, diye söze girdi Halit Reis.

Denize alışkın mavi gözleri, köpüklü beyaz saçları vardı. Gözleri, konuşurken, içtiği rakının duruluğundaydı.

— Temiz iş valla. Fazlaca yorulmadan, at paranı cebine. Denizcilik, balıkçılık düpedüz rezillik canım. Bıkkınlık getirmiştim denizinden de, balığından da. Bu adanın denizi huysuz zaten. Bir bakarsın yığılır balık, başa belâ olur; bir bakarsın, aylarca görünmez. İşte bunları anlatıyorum rahmetliye. O gün. O, senin oturduğun yerde oturuyor Pehlivan, Kara Hasan da şimdi benim oturduğum yerde. Bugün gibi aklımda. Aramıza karışmış rahmetli, ara sıra birlikte içiyoruz akşamları. Tutturdu, sana kredi verelim ağ onarımı, motor onarımı için diyerekten. Beyim biz alışkın değiliz borca, o güne kadar elimizden tutanımız olmamış. Kendimiz kendi yağımızla kavrulmuşuz hep. Dinlemiyor. "Sen bir giriş, sonrasını bana bırak," diyor. Peki, dedik ister istemez. Ama hakkı ödenmez doğrusu. Motor, kız gibi oldu. İçim bir açıldı ki.

Eee, şu adada çaresiz kaldık, pintileşti yüreklerimiz. Açılması kolay olmuyor. Önceleri Çınarlı, Gündoğdu köylülerinin de elleri ceplerine gitmedi ya. Vazgeçmişler bir kere, artık okul akıllarına bile düşmüyor. İşin yoksa, sabi-sübyanı o karda kışta, ışıksız keçi yolundan kırk dakika yürüteceksin. Neymiş, okuyacakmış. İyi okuyan çocukların aileleri zaten taşınıyor merkeze. Aradakiler kaynıyordu. Görünce kız gibi motoru, babalar dayanamadılar: bir yıl daha sıkalım dişimizi, belki okuturuz... Bizim de cebimize üç beş kuruş girdi böylece.

Asıl diyeceğim, rahmetlinin yüzünü hiç kara çıkartmadım ben. Borcumu gününde ödedim, bilemedin iki gün gecikmeyle. O yüzden de soruşturma sırasında yüreğim hiç...

— O günlerde bankada daha hesap kitap vardı, dedi Pehlivan. Kayıtlar günü gününe tutuluyordu. Müdür, her gün genel merkeze telefon ediyor, demişlerdi.

— O günlerde az içiyordu daha müdürüm, dedi Seyit. Ada, ona da işledi zamanla.

— O geceyi anlatsana Pehlivan, dedi Tevfik hınzırca. Hani yolda rastlamışsın da–

— Yolda gidiyordum, dedi Pehlivan bekletmeden. Mus-

tafa'nın bakkalının oradaydım. Gece, on iki suları. Kafaları bulmuşuz. Derken Müdür bey çıktı karşıma. Yıkıldı yıkılacak, yalpalıyor. Hiç böyle görmemiştim, "İçim yanıyor," diyor boyuna kendi kendine. "Gel Müdür bey, gel seni evine götüreyim," dedim. "Peki Pehlivan," dedi itirazsız.

Girdim koluna, doladım kolunu boynuma. Yürüyoruz. Bir ara tökezlemişim, baktım, bu yerde, Yanağı sıyrılmış, burnu kanıyor. Hadi kaldır, yeni baştan ayarla, yola düzül, yatağına yatır, pabucunu çıkar, üstünü ört.

— Ya ertesi gün? diye atıldı Tevfik.

— Ertesi gün karşılaştığımızda sordum. "Yüzünüze ne oldu Müdür bey?" dedim de: "Yerleri cilalamışlar, kaydım Pehlivan," dedi.

— Demek hiç hatırlamıyor, dedi Halit Reis sevecen bir sesle.

— Adam olan öyle içmez, dedi Tevfik kinle. Sen çalışan bir adamsın, devletin bir memurusun.

— Kimi kimsesi yoktu, dedi Seyit. Yapayalnızdı burada.

— Sabahları elleri titriyor diye imzasını hademeye attırıyormuş, düşünün, dedi Tevfik. Kayıtlar falan birbirini tutmuyormuş. Kasa açığı varmış.

— Sen en iyisi bir kahve yap, diye araya girdi Halit Reis. Biraz ara verelim. Bakın, Faruk akşam alışverişine çıkmış. Demek saat altıyı bulduk.

Enis Bey ile Pehlivan Hamza, birbirlerini enlemesine kesen sokaklarla şu ufacık dik yokuşları tırmanmışlar. Neresi yol, neresi bahçe, neresi ev eşiği belli değil. Yoksul, paylaşıcı, kâgir evler. Duvarları, çiçekleri birbirine ait. Aynı fesleğenler, aynı küpeler. Aynı mavi duvarlar. Aynı Mehmetlerin, Mustafaların evleri.

Adlarını, yerlilerin yaratma, uydurma, yasama gücünden değil, içlerindeki devlet yapılarından alan sokakları: P.T.T. Sokağı, Karakol Sokağı. Hiçbiri, bir başka sokağa açılmıyor; yürüyeni, kıyıya, anayola inmeye zorlayan uysal sokaklar, Tepelerini, Ada'nın mermeri tutmuş... Burnu dönünce, iki katlı villalar çıkıyor ortaya, düzgün tarhları, düzen güden menekşeleriyle. Yalnız yazın kullanılan yapılar. Kışın çıt çıkmıyor, çınarların ölüm sessizliğinden başka hışırtı yok. Verimli bağlar da oralarda...

Ada'nın yazlığı. Büyük kent zenginlerinin zamanında kapattığı toprak parçaları.

Tevfik, üç kahve getirdi, fincanları rakı bardaklarının yanına dizdi. Her fincanın tabağı, eski, kırılmış bir başka fincandan kalmış.

— Devlet memuru her işe burnunu sokmaz. Öyle her önüne gelenle içki içmez. Hem benim babamın toprağından sana ne be adam, değil mi ama? Tut ki sevmiyorum, istemiyorum efendim. İlle de bağcılık yapacakmışım. Yahu ben kahve pişiririm, çay demlerim, garsonluk ederim. Göz alabildiğine bir toprak bu, kim uğraşacak? Dursun varsın, ne zararı var? Yok bir zamanlar en iyi cins şaraplar burada çıkarmış, yok yazıkmış. Bana ne, sana ne? Kendi işine bak. Kasanda altı yüz bin bulundurmak neyine senin? Sonunda başını yedi işte, kendi yedi.

— O kadar konuştum müfettişle, dedi Halit Reis. Kendi cebine beş kuruş girmedi dedim, yemin ettim çocuklarımın üstüne. Hepsini, neyi varsa Ada'ya verdi dedim, bizi kalkındırdı dedim; fayda etmedi. Yeni veznedarın ihbarı varmış ellerinde. "Biliyorum, anlıyorum ama elimden bir şey gelmez," dedi müfettiş, "yaptığı kitaba uymuyor," dedi.

— Baba'nın başını bizim Kara Hasan'a verdiği kredi yedi, dedi Seyit, ben onu bilirim.

— Ama kim ele verir ki Baba'yı? dedi Halit Reis.

Kara Hasan, pansiyona yatak ekleyeceğim diye almamış mıydı o krediyi? Usulsüz falan değildi. Adamın o parayla o iki göz evi yaptığını bir bizler biliyorduk. Bizden mi çıktı yani?

— Şurada kaç kişiyiz, dedi Tevfik.

— Ben onu bilirim, onu söylerim, dedi Seyit. Sustu.

Manastır koyunda, dev dallarıyla, denizin içlerine sokulan yüzyıllık bir çınar var. Kaç yüzyıllık. Çocukların maskarası. Tırmanıp tırmanıp üstünden denize atlıyorlar. En genç dalına bir ip bağlamışlar; kaymaca oynuyorlar.

Çınarın, her biri bir ağaç iriliğindeki dalları bomboş, susuz, yıldırımla yıkılmış. Hepsi, kof gövdelerine su emmeye çalışıyorlar. O

hışırtı, bir aşk özlemi gibi vurup vurup çekiliyor, yokluyor, duruluyor. Sonra bir daha. En umulmadık anda.

Manastırlar, Adalar'dadır. Enis Bey, bunu düşünürken ceketini çıkardı, boyunbağını gevşetti, o güne kadar yaşadıklarını bir yük gibi fırlatıp attı sırtından. Hafifledi

Zamanında Aynaroz Kilisesine bağlıydı bu manastır dediler. Ne fark eder? Kimbilir hangi keşişler çekildi buraya, dünyayı, dışarı'yı unutmak istedi.

İster bir sürgün yeri olsun, ister sığınak. Önünde, bakmakla bitiremeyeceğin yorgun deniz durdukça?

İlerdeki tepede, Cenevizlilerden kalma bir su deposu var.

Şu ötedeki geniş ağılda rüzgâr dolaşıyor yalnızca. Nicedir hayvan ayağı değmemiş buralara. İnsanlar da tek tük.

Savaşlar, kırımlar, hep başka yerlerde, dışarda geçmiş. Gelip gidenlerden böyle birkaç iz kalmış.

Bu toprak eski, yorgun cansızlıktan.

Deniz, artık vereceği bir şey kalmamışçasına yorgun vuruyor kıyıya.

Radyoda fasıl: Sensizeyşuh... Saat beşbuçuk demek.

Yorgunum. Verebileceklerimden, veremediklerimden yorgunum. Biriktirdiklerimden. Bir alsalardı, o yürekliliği gösterselerdi.

Enis Bey, o gün, ceketini çıkarıp attığı, boyunbağını bir daha hiç sıkmamak üzere gevşettiği o ikindi ölmeye başladı.

Yürekte Bukağı

Üçüncü Gün

"Yaşam, bir çatlayıp dağılma işlemidir zaten, gelgelelim oyunun en çarpıcı bölümünü oluşturan vuruklar –dıştan gelen ya da dıştan geldiği sanılan büyük, beklenmedik vuruklar– anımsadıklarınız, özürlerinizi yüklediklerinizi, zayıf anlarınızda dostlarınıza açtıklarınız –etkilerini hemen göstermezler öyle. İçten gelme bir başka tür vuruk vardır ki– ancak onunla başedemeyeceğiniz kadar geciktiğinizde duyarsınız varlığını, bir bakıma artık eskisi kadar sağlıklı biri asla olamayacağınızı sezdiğiniz bir gün. Birinci tür çözülüşün çabuk olup bittiği sanılır oysa ikinci, nerdeyse biz bilincine varmadan olup bitmiştir de ansızın fark ediliverir."

Yüzyılın başından bana usulca seslenen ölü dayımı okuyorum. Türkçe bilmeyen, gâvur bir dayı. Örneğin, kendisine neden "amca" değil de, "dayı" dediğimi bile bilemez. Onun anadilinde tek sözcük karşılıyor ikisini. Oysa bizim buralarda, Akdeniz kıyılarında, müslüman mahallelerinde dayılar, daha sevecendir, daha yakındır çocuklara, onlara daha bol harçlık verirler, ev ödevlerine yardım ederler, baba evindeki sofralarda hep iğreti bir konuk gibi oturarak çocuğa ataerkil düzenin ipuçlarını öğretirler.

Olsun! Varsın bilmesin! Ben "dayı" diyerek kandaşım kılıyorum onu!

Bir yaz ayında, bir yaz tatilinde üçüncü gün, otelin bahçesinde baş başayız dayımla. Biraz ötemizde bir masada iki genç kadın, tiz seslerle konuşuyorlar. Oysa çevrede büyük bir din-

ginlik sürüyor. Herkes denize gitti çünkü. Garson çocuk, biraz bozularak bilmem kaçıncı çaylarını getirdi demin. Suratı asık. Ama onlar umursamıyorlar. Kendilerini sarsılmaz ve değişmez bir düzenin odak noktasında saydıklarından çevreyi hiçe sayıyorlar. İki küçücük bencil.

Suluboya kır resimlerinde, insan bedeninin kıvrımlarını açığa vuran yağlıboyalarda ya da fotoğraflarda, kısaca yaşamın ta kendisinde gözetilen "derinlik" kavramını tanımadıklarından, dünyayla aradaki boşluğu bu çığırtkan sesle kapatıyorlar. Kendi öz seslerini bir kere bile duymadan ölecekler: cezaları bu.

Yirmi beş yaşlarındaki iki genç kadın. Gözlerini kısıp uzaktaki yorgun, yeşil denize bakarken, rüzgâra saçlarını uzatırken, kıyıda oynayan küçük çocuğa ara-sıra bir göz atarken güzel sayılabilirler pekâlâ. Biri, saçlarını sarıya boyatmış, öbürü doğal kumrallığında kalmış. İkisi de gözlerine, yeterince sivriltilmemiş kapkara göz kalemiyle acemi birer çizgi çekmişler. Mavi farlar sürmüşler gözkapaklarına. Tırnakları upuzun, alıcı-kuş kızılı. Ama deniz kıyısı burası, sabahın daha sekizi, gözleri zaten parlak... Onlara ne?

"Canım başka ne beklenebilir ki? Neden beklensin ki?" gibi önce akıllı uslu gelen, sonra kişiyi bıktırtan, derken çileden çıkartıp başkaldırtan, en sonunda yine çaresizliğe götüren sorular sordurtan kadınlar.

Çocuk, kovasına küreğiyle doldurduğu çakıltaşlarını tüyler ürpertici bir şakırtıyla deviriyor mermer kütlesine, sonra önündeki taştan tümseğe tükürüyor. Hiç usanmadan, her keresinde. Şimdiden öğreniyor varlığını bu yoldan belirtmeyi.

Garson, çay arasında, çöpleri yakmaya koştu. Bütün lokantacılar, otelciler, pansiyoncular çöpleri yakıyorlar bu saatte. Denize gitme saati bu. Denize gitmedik, demek ki yokuz. Keçi'ye bakıyorum. Çöpleri gözlüyor. Bu sakız-kekik-adaçayı kokan Ada'da en canlımız o. Ayaklarına dolanan ipi didikliyor.

— Çocuk sizi tedirgin etti, dedi Sarışın. Kusura bakmayın.

— Yok canım, dedim utanarak, okuduğumdan utanarak.

Sesinde gizli, örtülü bir öfke var. Ben de sesimi iki kat tizleştirip "konuk ağırlama" sesimi buldum, gülümseyişimi iki pembe açıp "yaranma" kıvamına getirdim.

— Küçüğün bir şey yaptığı yok... Hem ben şeye bakıyordum.

Çocuk taşları boşaltı yine. Yüreğim ağzımda.

— Yapmasana sen! Geliyor, şimdi geliyor tokat! Teyzeyi tedirgin ediyorsun, diye üsteliyor.

Bir yandan da kışkırtıcı bakışlarla süzüyor beni. Görmeyeceğimi bilse, arkadaşına göz kırpacak.

— Roman mı okuduğunuz?

— Değil. Yani roman da, eski. Göz gezdiriyordum. Sesimi tanımıyorum artık.

— YAP-MA DEDİM! diye azarlıyor çocuğu. YAP-MA!

Karşımda oluşturulan duvarın basıncına karşı susacağım; tek çarem bu.

— Valla bıktım usandım bu çocuktan, diye arkadaşına döndü. Şeytan diyor ki yani...

Arkadaşının sesini tanıdım, bildiğim bir ses bu. Gebe bir dişinin ürkek evetleriyle konuşuyor, özürler yetiştiriyor, sıradan değerlere asılıyor, sırnaşıyor.

— Şekerim, çevre, hele toplum yozlaşmışsa bir kez, hepsi boş, boşuna. Çocuğunu tek başına eğitemezsin ki. Hem altı üstü çocuk bu. *Büyükler* gibi bacak bacak üstüne atıp kitap okuyacak değil ya... Tatil yapıyoruz burada; gezip eğlensin.

Radyolarda, televizyonlarda, fotoromanlarda, dergilerde başkalarının ondan ödünç aldığı sözcüklerle konuşuyor.

— Bizimki bir gelse! Şu oğlanı bir alsa başımdan.., diyor Sarışın.

— Yarınki gemiyle gelecekti hani, diyor Kumral. Hem tutturmasana sen, bana bak, adamın işi gücü var, tatile yollamış seni, daha ne?

Tatlıya bağlanması önceden kararlaştırılmış bir konuşma bu aralarında, düzmece bir çekişme.

— Geldik de ne oldu sanki? Besiye çekilmiş hayvan gibi gerzekleştik. Ye, iç, yat uyu. Ne gidecek yer var ne bir şey. Baksana kilo aldım...

— Pay vardı içinde...

— Ne bileyim ben canım...

— Semoş pay bırakmıştı dikerken. Ben söyledim bırakmasını...

— Bırakmamış işte. Sen de kalkmış Semoş'a güveniyorsun.

Eli, havlu giysisinin zırzırına gidiyor, bedeninin her ürpertisine kulak veren, dışarıya sağır bir kafes hayvanının titizliğiyle. Acıkmayı sahibine karşı bir ödev bilir, doyurulmayı da. Doymayı hiç düşünmez ama...

Dayıma dönüyorum. Ben de onun gibi, bugüne kadar aldığım giysilerin, eteklerin, pabuçların, küçük pahalı şeylerin bir listesini çıkarıyorum aklımdan... Uzun bir liste değil.

O sırada ne giydikleri çarpıyor gözüme. Aynı ikindi, aynı dükkândan alınma, aynı kumaştan aynı biçim giysileri. Sarışın, beyaz üstüne mavi benekli deseni seçmiş. Kumral-Gebe, mavi üstüne beyaz benekliyi. Yemek pişiren gebe kadınların, karınlarıyla tezgâh arasında gittikçe kısalan boşluğu bir türlü hesaplayamadıklarını, göbeklerine boyuna bir şeyler döktüklerini, yağ sıçrattıklarını biliyor; kumaşın mavisi iyice koyu.

Keçi, ipini didikliyor yılmadan. Çocuk, taşları bıraktı, onunla ilgilenmeye başladı. Bir tutam yaprak getirip koydu önüne. Çocuğun başında mavi üstüne beyaz benekli kumaştan geniş kenarlı bir deniz şapkası var.

Tamam: Kumral, Sarışın'ı yalnız bırakmamak için gelmiş buraya, ailenin konuğu olarak. Şapka, onun armağanı.

— Sıkıntıdan pat diye patlayacağım, diyor Sarışın Mavi Benekli.

— Yazık ediyorsun kendine Gülseren! diyor Kumral Beyaz Benekli.

Keçi, durup dinlenmeden bukağıyı kemiriyor. Ben yazıyorum.

İlk Gün

Yvonne Sanson, benekli bir giysiyle ahşap bir evin merdivenlerinden çıkıyor. Yoksul bir İtalyan evi bu.

[Çok sonraları, bu filmin "yeni gerçekçilik" akımının sıradan ve ağlamaklı ürünlerinden biri olduğunu öğrenmiştim. Sıradandı belki ama, o türe özgü buğulu, çarpıcı fotoğraflarıyla, gizemcilikle toplumculuğu birleştirmekteki ustalığıyla ilginç bir çalışmaydı. Ukala bir aydın, bunları der!]

Biraz önce kaptıkaçtıya doluşup bir kıra gelmişlerdi. Bir aile toplantısı, çanlarıyla katolik bir pazar yemeği, bir buluşma... Saçlarını topuzlarına bir türlü sığdıramayan yaslı, ihtiyar, önlüklü, şişman İtalyan kaynanalar, kasketli, dişleri dökülmüş bir işçi, o işçinin ağzını dayadığı şarap fıçısı, Yvonne Sanson'un yırtıcı hayvan bakışları, hepsi, hepsi gerçekti. Gerçeği utandıracak kadar gerçekti.

İçlerinden biri, yanık, duygulu bir Sicilya türküsü patlatıyordu, bir başkası coşkun bir Napoli şarkısı.

Yvonne Sanson, demin ahşap İtalyan evinin mutfağından kıra bakıyordu. Dudakları titriyordu. Patiska iç eteği sarkıyordu benekli giysisinin altından. Dolgun bacaklarını kalın, siyah, katolik çoraplarla gizlemişti. Ama orada tek başına dururken, evinin işleyişiyle bir an ilgilenmezken, kendini, gidişini tam kestiremediği bir karara hazırladığı belliydi.

Kır yemeğindeydiler şimdi. Herkes şarkı söylüyordu artık. Fotoğraflar griydi. Yvonne Sanson'un bedeninin üst yanını görüyorduk, oturduğu yerden, spagettiyi andıran bir yemek dağıtıyordu çanaklara. Yemeğin buğusu dudaklarını terletiyordu. Aynı anda bacağını görüyorduk. Bacağını uzatmıştı, aranıyordu, derken Amedeo Nazzari'nin şayak köylü pantolonuna, çamurlu çizmelerine bitiştirmişti bile. Onun dişi bacağıyla, anaç yüzü ve kolları arasındaki anlaşılmaz uyum, hepimizi tetikte tutuyordu.

Amedeo Nazzari'yi tanımıyorduk ki. Nasıl bir adamdı, kızı ele verir miydi? Bari bir terslik, bir kara çalma, bir dedikodu çıkmasaydı...

[Çok sonraları, İtalyan yönetmenlerin kadınları hep el üstünde tuttuklarını, yakışıklı, oyuncak - erkekleri onların gerisine attıklarını öğrendik. Kendimizi biraz da onların gözüyle tanıdık. Ama olgunlaştığımızda...]

O anda sinemada hiç kimse Yvonne'un ele verilmesini istemiyordu. "İyi aile kadını" kavramını alaşağı etmiş, çirkin, bayağı bir davranışa kalkışmıştı, orası doğruydu. Ama sinemadaki erkekler, onu kendi karılarıyla özdeşleştirmediklerinden, kaba saba kocasının onurunu da önemsemiyorlardı. (Ne karı be!)

Hem hepsi birer Amedeo Nazzari'ydiler o yıllarda. Yeni moda yumurta topukları, kıvırcık, yağlı saçlarıyla (Yaman herif, helâl olsun!).

Kadınlar biraz bozulmuşlardı doğrusu. Michèle Morgan sözgelimi, bacağını Henri Vidal'e asla uzatmazdı böyle. Ne Deborah Kerr'de, ne Micheline Presle'de, ne de ilerde Grace Kelly'de falan göreceklerdi korkusuzluğun bu türlüsünü. Kültürlü olanlar, devrimci Simone Signoret'de bile.

Adları sayılan bu saygın kadınlar; incileri, şapkaları, tülleri, uzun eldivenleriyle, özel pahalı arabalarından ucuz öğrenci arabalarına geçme, sınıf ve yaş takas etme derdindeydiler. Paralı bir devleti mi, paralı bir kocayı mı atlattıkları, kaçamaklarını kime, neye, ne süreyle yönelttikleri anlaşılmazdı. Zaten para, aile içinde kalırdı eninde sonunda. Hele intiharlarda, yüklü miraslar...

Kerima'nın hınzır dudaklarını, Silvana Mangano'yu çeltik tarlalarında düşünüyorum. O küstah, başıbozuk kadınlarsa, sahte değerlere karşı yabanıllığın, sevgi emeğinin, göze-alınan yasalarını savunuyorlardı bilmeden. Bireyciliği değil bireyliği; karar verme sorumluluğunun ölümcül önemini. Cinselliği içeren aşk, bütün yaşamlarına söz geçiriyordu, ölüme bile. Başsız ve sonsuzdular onlar.

Şarkılar vardı o yaz. Her yaz gibi yazın kendi şarkıları:

"Bir ihtimal daha var, o da ölmek mi dersin?"

"Yine bu yaz ada sensiz içime hiç sinmedi."

"Çıkar yücelerden haber sorarım."

[Belki de kılpayı'nın gergin sorumluluğunu o şarkılar, o filmler aracılığıyla kavramışımdır. Bayağılıkla soyluluğun, geçiciyle süreğenin arasında kılpayı yattığını.

Roman yazmaktan kaçmam da buna bağlı belki. İlk romanın genellikle özgeçmişe dönük bir ürün olduğuna inanılır. Oysa özgeçmiş, yazarın bugününü, yarınını yönlendiren kısacık bir başlangıç noktası değil midir yalnızca? Uzarsa kimi ilgilendirir? Kendimizi temize çıkarmak ya da hırpalayıp ezmek adına, genel akış içinde seçtiğimiz bir noktada durdurabilir miyiz yaşamı, dondurabilir miyiz? İlk roman yazılmadan

ikincisinin yazılmaması da doğal. Ver elini öykü öyleyse, dinmeyen devingenlik...]

Üçüncü Gün, öğleye doğru, bukağıyı zorlayan Keçi, Anna Magnani'nin bir erkeği belinden kavrayan delişmen, küfürbaz ellerini anımsattı bana. Yeni ölmüş bir yavrunun taze derisini sıyırıyor, öksüz kalmış bir başka kuzuya giydirerek yavrusuz kalan ananın onu emzirmesini sağlamaya çalışıyordu.

Peki Keçi miydi gerçekten bu çağrışımı başlatan? Benekli giysiler miydi? Bukağı mıydı? Yoksa iki genç kadının konuşmalarında geçen, o anda hiç önemsemediğim "Babamız..." sözcüğü mü? Babamız? Kocamız yani. Evin gelir kaynağı, ırgatı. Karşısında "nesne kadın" olunması gereken "özne erkek".

Ama ben bunları değil, bayağılığa karşı bağışıklık kazandığımı anlatmak istiyordum. Çok genç yaşta aşılandığımı. Bir daha korkmadığımı.

"Çünkü kümelenmiş köpeklerde kokladığı ve kendi tükürüğünde tattığı şeyi tanımıştı şimdi, tanımıştı korkuyu, bir çocuğun, bir gencin, kendine miras kalacak olan, ama henüz eline geçmiş bir miras durumuna gelmeyen aşkın ve *tutkunun ve yaşantının varoluşunu, birçok erkekleri sevmiş ve birçok erkeklerce sevilmiş olan bir kadının yanına ya da hatta, belki sadece yatak odasına bir rastlantı sonucunda girmekle tanıdığı gibi"*

Sen, yaşamanın iyiliksever soyguncusu, demişti ya biri bana, "soyguncunun yüzü" ilk çizgilerini böyle aldı.

İkinci Gün

İkinci Gün, yaz sonunda bir gündü. Geçen yıl.

O yaz birdenbire, çok içtiğimizi ayırt etmiştim. Deniz adamlarıyla uzun yol sürücülerinin dadandıkları içkievlerine tek başıma girip çıkıyordum. Hepsiyle dosttum, rahattım. Parmağıma ürkütücü bir nişan halkası takmadığımdan, bana engelsiz açılıyorlardı. Anlattıklarını dinliyordum. Boyuna içiyordum.

Bir öğle saatinde, sabahçı kahvesiyle içkievi arası bir dükkâna girerken eski yayımcımla karşılaştım. Eski bir dosttu.

— Kitaplarını kâğıt fabrikasına yolluyorum, dedi. Sahaflara, ayağa düşmelerini istemedim, içim götürmedi. Satmıyor bu tür kitaplar, satmıyor biliyorsun... Bulaşık sabununun yanına katıp ev eve sattırmak da var, ama onur kırıcı. İnan, kamyona atlayıp ben de gideceğim İzmit'e, başlarında duracağım, bembeyaz kâğıda dönüşecekler, hamur olacaklar.

Dostum haklıydı, alınmayan bir kitabı beyaza çevirmekten, hiç yazılmamış, hiç yaşanmamış saymaktan başka ne gelirdi elden? Hem o zaman başkaları, gençler, yeniler doldurabilirlerdi beyaz sayfaları. Kimbilir, belki benimkine benzeyen ya da taban tabana aykırı düşen deneyleriyle.

Yoksa sahaflara düşmek daha mı iyiydi?

Uzun süre düşündüm, alışmaya çalıştım, olmadı. Yazdığımı hiç yazmamış olmak duygusuna alışamıyordum bir türlü. Oysa buna hazırlıklı olmadığım söylenemez. Ne tür kitapların satıldığını, boş kâğıdın yazılı kâğıt karşısındaki değerini biliyordum. Birkaç tane kendim de çevirmiştim bu tür kitaplardan.

İkinci Gün, bir dönüm noktasıydı, O güne kadar görmezlikten ya da bilmezlikten geldiğim şeylerle yüzleşmeye karar vermiştim. Kalktım bir vapura atladım, kış ortasında bu Ada'ya geldim, sığındım.

Kalabalıktan, ölümlerden ve acıdan kaçan bir genç adamdan Otel'inin anahtarlarını aldım, üç de kalın battaniye istedim. Gemileri kıyıya yanaştırmayan, pencere pervazlarını zorlayan azgın bir fırtınanın yanı başında "muhasebe"ye girişttim kendimle.

Ne çok sevmiştim! Bedenim ve belleğim ne kadar unutkandı...

Benim önemli saydığım günleri hiç unutmayan, beni sevindirecek ayrıntıları kollayan, düşüncelerime hep saygı gösteren gençlik arkadaşlarımı silip atmıştım. Sınıfdaşlarımı. Tutarlı sınıfdaşlarımı. Bir arada kalıp bir yozluğu körüklememeliydik. Küçük burjuvaca duygularımıza saplanmış kalmamalıydık. Tek başına, eldeğmemişliğimizi, cesaretimizi denemeliydik. Dürüst, ödünsüz, gözden çıkarıcı bir yaşam sürdürmeliydik.

Demek onları bir çeşit sayrılık gibi atmıştım bedenimden,

kafamdan. Çevremi boşaltmıştım. Yalnızdım. Yerlerine koyduğum yeni ilişkiler nelerdi? Başkaları adına savunduğum şeylerin kaçta kaçını uygulamıştım kendim?

Babaevimde, "küstahlık" diye nitelendirdiğim, asla katlanmadığım davranışları, sövgüleri sevimli bulmaya alışmıştım yavaş yavaş, yeni yaşama düzenlerinde.

Neden yalan söylemeli, kabalık sevimli gelmeye başlamıştı bana. Alt sınıflardan gelip başarıya ulaşanları, kendilerini devrimci, eylemci sananları, yedikleri çanağa, yaşadıkları aşka utanmadan tükürenleri, savundukları düşüncelerle yaşam biçimlerini asla yan yana götürmeyenleri, götürmek istemeyenleri ağzım bir karış açık dinlemiştim. Hepsinden ben, benim sınıfım sorumluydu. Onların benim bin güçlükle sıyrıldığım düzmece değerlere yapışmaları hiç mi sarsmamıştı beni?

Sözde-köylülerin sınıf atlama çabaları, iyi yemeklere, lüks lokantalara, okumuş kadınlara düşkünlükleri? Seviştikleri kişileri saymamaları, saydıklarından ürkmeleri?

Anlaşılan, bu toplumu yalnız benim sınıfımın yağmaladığını düşünmüştüm. Cezam azdı bile.

(Daha önce davransaydım aynı şeyleri ben söylerdim:) Otuz yaş, kötü başlamıştı.

"Bayağılığın mümkün olduğunu ve bunun kendisine yaklaştığını anlıyor, ama bu kez bayağılık, zorla üstüne atılıyor ve boğuyor onu. Ve birden, bu bayağılığın uzun bir serüveni olacağına, bunun serpilip büyüyerek hayat içerisinde bir baştan bir başa yürüyüp gideceğine kesinlikle inanıyor.

"Her fırsatta bir dostluğa, bir sevgiye, bir teklife evet demiş ve bütün bunları da iğreti olarak, sonradan yine hayır demek üzere yapmıştı. Dünyayı işine son verebilir, kendisini işine son verilebilir bir nesne olarak görmüştü hep.

"Asla düşünmemişti ki...

"Hiçbir şeyden korkmamıştı."

İkinci Gün'ün birinde, yemek Otel'de hazırlandı.

Kocaman tencerelere, kevgirlere, derin tavalara alışık olmadığından uzun sürdü yemeği hazırlaması.

Faruk Bey, turşu ile baklava getirdi evinden. Halit Reis, balık getirdi. Hasan, kurban etiyle pilavın pişirilmesine yardım etti. Musa Bey, rakı getirdi: yeni banka müdürü.

Bu mevsimde içine kapanan, yabancılarından arınan orta masanın çevresinde toplandılar. Bir ara, kurban etinin meze edilip edilemeyeceği tartışıldı. Müslüman geleneğinden örnekler verildi.

Ve Enis Bey'in uzun ölümü konuşuldu.

Ölü bir zamansızlık kokusu dolanıyordu Ada'da. Yaz, çekilmiş bir diş gibi yokluğuyla zonkluyordu.

Bulaşıkları yıkadıktan sonra otelden çıktı, kıyı şeridi boyunca yürüdü. Savrulan yapraklarla boğuştu, çamurlu kuma daldı çıktı. Mermer parçalarının güzelliğine baktı. Bir yaz gecesi, kendini içinde bir gezegen kadar özgür, tek başına, mutlu saydığı denizi gözledi. Hırçındı deniz.

Şimdi beyaz olacak yazılarında bunları kaç kereler anlatmıştı. Zorlamıştı.

Otelin kocaman, eski anahtarını okşadı.

Kıyıda otururken, hep Enis Beyin adımlarını izlediğini, kan tutmuş gibi hep onun gezindiği yerlere döndüğünü, onun oturduğu iskemlelerde oturup onun konuştuğu kişilerle konuştuğunu kavradı. Birden. Neden korkunun ya da acısının nesneleriyle özdeşleşmişti böylesine? Neyin gerekçesini arama peşindeydi?

"Yine de çatlak tabak mutfaktan eksik edilemez, vazgeçilmez bir gereçtir, öyle saklanacaktır. Bir daha ateş üstüne konulamaz, öbür tabakların arasına rastgele bulaşıklığa devrilemez, konuk önüne çıkarılamaz artık, ama gece geç saatlerde içine bisküit falan koyabilirsiniz, artan yemeklerle bir buzluğa tıkabilirsiniz..."

Doğrusu dayısı kadar acımıyordu durumuna. Şimdiye kadar kaç değerli porseleni, ailenin senindir-benimdir tartışmalarında eliyle kırmıştı. Baba tarafının da, ana tarafının da tabaklarını... Kenarı çiçeklerle çevrili bulunmaz porselenleri. İçi yanmadan –ne yanması, büyük bir erinçle– yere bırakıvermişti. Bitti. Tartışma da, tabak da!..

Yoo, çatlamak, dağılmak, önemli değildi belki sanıldığı kadar. Enis Beyin uzun ölümünü, ölmeye çabalarken, bacaklarını onun uzattığı kıyıdan denize uzatırken ilk saldırılarda nasıl gafil avlandığını anlıyordu:

"Atlıların amacı, sürüyü o otlaktan kovalayıp on kilometre güneydeki başka bir otlağa sürmekti. Bu iş, görüldüğü kadar basit değildi. Zorunlu göç, vahşi hayvanları doğdukları topraklara bağlayan doğal güçle mücadele demektir. Hayvanlar, gelişme çağında bağlandıkları yerlerden çıkmamak için vahşi bir direnç gösterirler. Oralarda edindikleri âdetlerince yaşarlar, üstelik kendilerini güven içinde duyarlar. Değişmez bir güvenlik kanunu, her hayvanı koruyucu bir kuşak gibi sarar. Bu kanun, sayısız insanların ölümüne yol açmıştır. Boğa, arenaya girer girmez, çocukluğunun o koruyucu kuşağı yeniden onu sarıverir ve İspanyolların Querencia dedikleri o alan, pistin en tehlikeli kesimi halini alır; çünkü onun hayalî sınırı aşıldı mı, hayvan beklenmedik bir boşalma gösterir. Bu ölüm coğrafyası bilinmediğinden, matador, hasmını bu güvenlik kalesinden dışarı atamamışsa, tam ona hâkim olduğunu sandığı anda, vahşi hayvanın beklenmedik bir saldırısının kurbanı oluverir."

Bu öyküdeki alıntılar sırasıyla;

F. Scott Fitzgerald'ın *Çatlama Çözülme, Öbür Parçalarla Öyküler*'inden (Çev. T.U.)

William Faulkner'in *Ayı*'sından.

Ingeborg Bachmann'ın *Otuz Yaş*'ından.

Dominique Lapierre - Larry Collins'in *Yasımı Tutacaksın* adlı belgesel romanlarındandır

YAZ DÜŞLERİ
DÜŞ KIŞLARI

Kuskus

— Öfff... Kış!..

Yaşlı kadın, pencereden bakarken, bir an, beyaz kolalı perdeyi rastgele tutmuştu. Ama dışardaki inatçı kışın basıncını, karla kaplı, suskun, uçsuz bucaksız kırları görünce dizleri titredi, tutundu perdeye, asıldı. Birşeylerin bir daha geri gelmemecesine kayıp gittiğini düşündü: adları olmayan yılların, günlerin, birtakım tekdüze mevsimlerin, kışların... Bahar, yüzünü bir gösterse, gelinciğe keserdi bu bayır, papatya kesilirdi tepeden tırnağa. Her gün bir daha bir daha biten ama hiç sona ermeyen, böyle içini karartan şeyler gelmezdi aklına. Düşlerden artakalan tedirginlikler, havaya karışıp giderdi.

— Demek burası değil, dedi Konuk.

O anın gerçek sesi çağırıyordu; döndü yaşlı kadın.

— Burası değil, o kesin... Bambaşka bir oda. Başka bir evde.

Pencere, şu mutfak penceresi ama salona götürülmüş. Yalnız pervazı var. Araladın mı, karşına salonun duvarı çıkıyor yine.

Kimbilir, belki de eskiden oturduğum evlerden biri, çıkaramıyorum.

Bir de sobayı tanıyorum. Rahmetli babamın pek sevdiği kırmızı kömür sobası. Çıtır çıtır yanıyor. Bizim beyin aldığı kırmızı saplı kürekle kırmızı kömür kovası da yanında duruyor.

Ohh ne güzel! diyorum düşümde.

Geçenlerde, şu sobayı yüklükten çıkarıp kurmalı, bir güzel ısınmalı, ohh ne güzel! demiştim.

— Demek düşüne oradan girmiş, dedi Konuk.

Konuk, mutfak masasının başında oturuyordu; sırtı öyküye dönüktü. Omuzlarına geniş bir kol halinde dökülen parlak saçları dışında, gençliğini eleveren hiçbir özelliği yoktu. Zincirleme

sigara içiyordu. Önündeki kül tablası dolmuştu, kalkıp dökmeyi erteliyordu boyuna. Yaşını yaşama usancı, hantal sırtından başlıyordu, kambur oturuşundan; sarı lekelerle kaplı bakımsız ellerinde boşverdiciliğe, ayaklarında miskinliğe dönüşüyordu.

— Eeee sonra? dedi kalkmayı biraz daha ertelemek için.

— Bu masada oturuyoruz. Herkes var. Hepsi. Sofram dolmuş, eski günlerdeki gibi. Üstüm başım un içinde. Berekettir un. Mantı açmışım. Bunun annesiyle babası da gelmişler.

Sofradaki halıya dökmüş, şoförcülük oynayan çocuğu gösterdi.

— Demek Pazar günü, dedi Konuk. Sen Pazarları mantı açarmışsın ya bir zaman.

— Yaa, dedi yaşlı kadın şaşkınlıkla. Demek düşümde eski bir Pazar günü!

Halının üstünde şoförcülük oynayan Çocuk, dışardaki el değmemiş kıştan, yorgun yorgun akan bu konuşmadan sıkılmıştı. Tencere kapağını sağa çevirdi. Halının sağındaki kara şeritte ilerlemeye başladı. Kırmızı çiçeklerin "Dur!" uyarılarına, karmaşık sarı dalların "Geç!" diyen ellerine uyarak sürdü arabayı. Göbekte duraladı, karşıdan gelenleri kolladı.

— Annem gelemez ki Pazarları, dedi. Pazarları, annem yemek yapar, çamaşır yıkar.

— Yalan söyleyecek değilim ya, dedi Anneanne sitemle. Annen gelmiş diyorsam gelmiştir. Demek o gün işi yokmuş. Yemeği, çamaşırı falan Cumartesiden...

— Çocuk bu, aklı ne erer? dedi Konuk. Dileğin düşünde gerçekleşmiş ya, ona bak sen. Sofran dolmuş ya...

— Yaa dolmuş. Herkesin tabağına kepçe kepçe mantı dolduruyorum. Bunun annesinin tabağına da. Ses çıkarmadan yiyor.

— Ben asıl senin için üzülüyorum anacığım, dedi Konuk. hani yeri geldi de söylüyorum. Ne biçim evlat bunlar? Kızın, aramaz-sormaz. Damat, bir Pazarları uğrar, o da bunu getirmeye. İnsan merak etmez mi, anamız ne yapıyor diye? Yalnız mıdır, hasta mıdır diye?

— Ne yapalım, dedi Anneanne. Çalışan insan onlar. İkisi de sabahın kör karanlığından akşama kadar çalışıp didiniyorlar.

— Karısını çalıştıran adama koca mı derim ben? Kadın dedi-

ğin, evin süsüdür. Yemeğini yapar, çocuğunu paklar, büyütür. Yoksa neden evlensin ki kadın?

— Birbirlerini seviyorlar, dedi Anneanne. Seviyorlarmış, öyle diyorlar. Kaç yıldır değişmedi.

— Tanrının günü, öğlenleri dönerli sandviç, akşamları patates kızartması, biftekle sevgi mi olurmuş? Sendeki beceriden şu kadarcık kapsaydı kızın bari... Senin üstüne var mı kadınlıkta? Anında pişirir kotarırsın. Hem de hiç yakınmadan, özenle. Şu mahallede, helvası senin elinden çıkmamış bir ölü yoktur. Senin ıspanaklı kol böreğini, senin kekini, pastanı tatmamış tek çocuk yoktur. Ne demek bunlar, düşünmüyorlar.. Yemezsin yedirirsin sen. Şuncacık kapsalardı...

Anneanne eğildi, fırının kapağını açıp tepsiyi inceledi.

Şimdi mutfak, süresi dolmuş, zamanı gelmiş, sanki kendi kokusundan gönenip kabarmış çikolatalı kek kokuyordu. Her Pazarki gibi.

Anneanne doğrulduğunda, yüzü kıpkırmızıydı. Tatlı düşkünlerinin yanaklarına derin çizgilerle yerleşen, boğazlarındaki obur yumrulara çöken morumsu –kırmızı, yüzünü yalazlayıp geçti. Konuğun bunca açık sözlü –ne açık sözlüsü patavatsız.. densiz– konuşmasından da sıkılmıştı. Kol kırılır, ama yen içinde. Töreler böyle.

— Dün akşamki kuskus nasıldı, onu söyle sen, dedi; konuyu değiştirdi.

— Nefisti anacığım, dedi Konuk, nefisti tek kelimeyle.

— Unutturma da giderken bir tas daha vereyim. Senin mutfak soğuk oluyor akşamları, uğraşmazsın. Giderken...

— Eksik olma, dedi Konuk. (Kül tablasını uzattı) Ayaktayken döküverir misin şunu? Haa, ne diyordun sen sahi?

— Anneanne, kek olduysa ver bana, acıktım, dedi Çocuk.

— Biraz soğusun da, dedi Anneanne, düzgün kesebileyim. Sen arabanı sürene kadar soğur.

— Nereye süreyim Anneanne?

— Ne bileyim, uzaklara, gelincik tarlalarına.

— Gelincik, kırmızı bir hayvan mıdır Anneanne?

— Dur, aklımı karıştırma şimdi... Gaz bulabilmiş mi seninki dün? Hani daireden bir arkadaşı verecekmiş demiştin. (Konuğa dönmüştü.)

— Bulmuş bulmuş dedi Konuk. (Yeni, bir sigara yaktı.) Yemek pişirebileyim diye bir bidon gaz getirmiş dün gece; mutfak sobasına da.

— Duydum, dedi Anneanne gururla. Dün gece geç geldi, değil mi? Emine'nin oğlu kapıyı sürgüledikten sonra. Geceyarısını geçe. Su içmeye kalkmıştım da, oyalandım. Keke kabartma tozu kalmış mı diye dolabı karıştırırken duydum. Apartman kapısı açıldı, bir şangırtı duyuldu. Göz deliğinden bir baktım; seninki. Azıcık yalpalıyor gibiydi, demek bidonun ağırlığındanmış.

İki kadın, kısa sürede önce bir içtenliği, sonra bir düşmanlığı en sonunda da bir uzlaşmayı paylaştılar:

— Ben yemek yapamayınca, lokantaya gidiyor arkadaşlarıyla zavallı, dedi Konuk. Bizimki midesine düşkündür. Öyle patates kızartmasıyla, çırpıştırma yemekle doymaz. Senin kadınlığını öve öve bitiremez ya o yüzden.. Hep söyler: çalışan kadın, kadın olmaktan çıkıyormuş.

— Eksik olmasın, dedi Anneanne. Unutturma da giderken...

— Anneanne, trafik tıkandı, ben de acıktım, dedi Çocuk.

— Dur yavrum, dur benim görmemiş evladım. Dur da kek keseyim sana.

Kulaklarına yapışık pul altın küpeleriyle, gergin teni, kışkırtıcı gamzeleriyle, boyutları bir anda değişime uğramış dev bir kız çocuğu oluverdi. Terli avuçlarını saçlarında gezdirdi.

— Yaa işte böyle, dedi Anneanne, Konuk gittikten sonra. Haftaya yine kek mi yapayım sana?

— Yine yap, seviyorum, dedi Çocuk.

— Beni de seviyor musun?

— Seviyorum.

— Ya o ablayı?

— Onu sevmiyorum, dedi Çocuk. Kötü bir kadın o.

— Sus, öyle şeyler söyleme.

— Düşünde annem varsa, buraya gelir demektir, di mi Anneanne? Pazarları bizimle kek yer demektir, di mi? Yalan düş görmezsin sen?

— Yaa, dedi Anneanne. Benimle kalsaydın, geceleri neler anlatırdım sana, kekler pişirirdim, muhallebi yapardım, ne istersen onu. Masal anlatırdım, bulmaca öğretirdim.

— Annem de öyle diyor zaten, dedi Çocuk. (Direksiyonu yine sola kıvırdı, önündeki arabayı vınnn diye geçti.)

— Ne diyor benim için?

— Elinden gelse, kapı kapı dolaşıp doyurulacak adam arayacak, diyor. Yemek yapmayı hep bir tuzak olarak kullandı, diyor. Hiçbir zaman hiçbir şeyi sevmedi gerçekten, diyor. O kadın var ya, o asalak, diyor komşu abla için, ona bile sömürülmeye razı, düşün artık, diyor.

— Kime diyor bunları?

— Babama, dedi Çocuk, dün gece konuşurlarken duydum.

"Bizim konuşmalarımızı da duydu," diye düşündü Anneanne. Kıpkırmızı kesildi. "Evler böylesine küçüldükten sonra ne gelir elden. Kol kırılır yen içinde ama nasıl. El kadar çocuklar bile her şeyi duyuyorlar artık."

— Sonra annem diyor ki Anneanne, dedi Çocuk. Rahmetli babama, son günlerinde bir gelincik şerbeti bile yapmamıştı, diyor. Nasıl olsa ölecek, artık işine yaramayacak diye uğraşmamıştı. Onca yıllık kocası kanser sancıları çekerken, geceleri inim inim inlerken, Avrupa'dan getirttiği kulak tıkaçlarını takardı, diyor. Dünyaya sağır, acımasız, çağı geçmiş bir kadındır. Bakma sen yemek diye tutturmasına... Amacı, asalakları çevresine toplamak, övülmek. Yoksa hiçbir şeyi sevmez o. Babamı bile sevmedi. Sofrasına adım atamam bir daha, diyor.

Düşten savrulan bulmaca karesini köşeleri tutan renklerden kavradı Anneanne, yakaladı, soluk soluğa bulmacadaki yerine yerleştirdi. Önce hep ihtiyar görünüşüyle rahmetliyi oturttu masanın başına.

"Evet evet, bir de genç kadın vardı sofrada," dedi içinden; titreyerek. *"Eski mahalleden biri olabilir. Adı dilimin ucunda ama haykıramıyorum ki, çenem kenetlenmiş sanki."*

Düşün çırpıntıları, som bir taş oldu, yüreğinin kesesinden koptu, yüzeye doğru ağmaya başladı.

"Bizim bey, ona dönüyor, su istiyor. Kızıyorum; tanımadığım birinden su nasıl istersin? Davranacağım, yerimden kalkacağım ama etekliğim yokmuş üstümde. İç gömlekleymişim. Bağırarak bozacağım düşü, gerekirse mantının suyu kan kessin, yeter ki düş bozulsun,

diyorum uykuyla uyanıklık arasında. Derken bir bakıyorum, kızın yüzü benim yüzüm oluyor. Tamam, tamam. Ama sofradaki o adam, o kara gömlekli, uğursuz yeşil-gözlü adam bırakmıyor ki, rahat vermiyor ki. Gülüyor boyuna. Gülüyor. O gülünce şaşırıyorum ne yapacağımı, bağıramıyorum."

Yüreğinin dibinden ağan korku, derisinin gözeneklerinden fışkırdı. Tutamadı kendini:

— Annen ne bilecek, dedi ağır ağır, ben dedene daha dün gece gelincik şerbeti verdim.

Çocuk umursamadı, halının ucuna gelmişti artık. Direksiyonu elinden bıraktı.

— Gelincik, kırmızı bir hayvan mıdır?

— Yok canım, diye toparlanmaya çalıştı Anneanne. Çiçektir. Renk renk bir cam parçasını andırır. Kış bittiğinde kırlarda görünür. Kırmızıdır, doğru. Düşler gibi. Uzaklardaki bayırlar gibi.

— Halının ucuna geldim, dedi Çocuk. Arabayı uzaklara sürmem gerek ama annem bırakmıyor. Sakın uzaklaşma buralardan, sesimi duyabileceğin yerlerden uzaklaşma, diyor.

— Doğru söylüyor, dedi Anneanne.

— Peki uzaklara gitmeyeceğim ama söyle: bu halının, bu kırların ötesinde kimin evi var, Anneanne?

Kapının zili çalıyordu.

— Dur canım, belki baban gelmiştir seni almaya, dedi Anneanne.

— Çööööööp! dedi kapıcının sesi dışardan.

Anneanne kapıyı açarken, karşı katta oturan Konuk, kapısını kapatıyordu. Apartmanın ana kapısından vuran rüzgâr, yeşil çöp kovasının üstüne özenle örtülmüş gazete kâğıdını savurdu.

Anneanne eğildi; kovayı kapısının önüne bırakırken, sahanlıkta ışık yandı. Gözü, komşunun yeşil çöp kovasına gitti, tepeleme doldurulmuş bir naylon torbaya. İçinde cıvık, yağlı bir bulamaç duruyor. Ne acaba? Azıcık ilerledi:

— KUSKUS! KUSKUSUM! dedi acıyla.

Sol kaburgasının altına bir kıskaç yapıştı ansızın. Bedenini kavradı, bırakmadı.

Bitkin, ihtiyar adımlarla yürüdü, gövdesinin geçici dengesini

bozmadan bir yere oturmaya çalıştı. Sedire çöktü. Gözlerinin önünde uçuşan kara lekeler gittikçe artıyordu. "Tansiyon," dedi kendi kendine.

— Gel oğlum, dedi Çocuğa, gel, sarılayım sana. Korkma sakın. Sakın korkma. Baban neredeyse gelir. Korkma. Sıkı sıkı sarıl bana. Kimin evi olabilir ki? Bu kırların ötesinde? Hangi uğursuz kara gömleklinin? Sarıl bana.

Filizkıran Fırtınası

mavi-uç

Hiç mavi-uç diye bir yer duydunuz mu? Duymamış olabilirsiniz. Zarar yok. Mavi-uç'u çok azımız bilir, o da kulaktan dolma: batıktan ağıp denizin örtüsünü yarmayı göze alan, kentin kıyılarına vurur vurmaz bir daha görünmemecesine yitip giden serüvenci, tek tük mavi-uçlulardan öğrendiğimiz kadarıyla.

Bir halk türküsünde, "denizin dibinde demirden evler," diye anılan yöre, belki de orasıdır.

Dostlarımızdan duyduğumuza göre mavi-uç'ta zaman, ta eski çağlardan bu yana kesintisiz akarmış. Saatlerin, takvimlerin, güneşlerin, ayların engellerine takılmadan, hiç tökezlemeden. Üstelik, eski-yeni, geçmiş-gelecek gibi sıralamaları silip süpürerek tam bir eşitlikle akarmış olayların üstünden. Sırası geldiğinde, kendi içinde ileri-geri zikzaklar çizerek gerçeklerin paslanan yüzünü ovar, parlatırmış.

Mavi-uç'lular günümüzde de denizaltında işleyebilen saatler kullandıklarından, zamanın bu özelliklerine alışıktırlar. Doğumla ölüm, ilkyazla yas, ne kadar süreceğini kendi belirleyen günce saptanır orada.

Bir başka deyişle mavi-uçlular, sıvı bir mavide, kaygan bir alacakaranlıkta yaşar dururlar diyebiliriz. Mavi bir bulanıklıkta. Mavi-uç'ta ilk sayrılıklar böyle başlamış: Mavi'nin yüzlerine, günlerine, işlerine bulaşmasını önleyememişler. Yaşadıkları kentin harcının maviyle karıldığını düşünürsek onları hoşgörebiliriz. Gözlerinin Süryani akına neden Bizans çakırından ıslak bir çizgi çekildiğini, saçlarının karasına neden bir çivit yalımı değdiğini, uzun parmaklarının damarlarına neden bir uçukluk yerleştiğini anlayabiliriz.

İşlerine de demiştim...

Bir zamanlar, mavi-uç daha iyice sulara gömülmeden, koca-kentin süt, yağ, ekmek gereksinimini hep mavi-uçlular karşılarmış.

Kentlerinin üç kapısı da denizlere kapalı, gittikçe kabaran suları görmezlikten gelip, denize zincirler vurup, anahtarını odalarında kilitleyerek, güneşe bakan Ceneviz evlerinde güven içinde oturur ya da sayısız kiliselerine, manastırlarına çekilirlermiş.

O zaman "sabah" da varmış mavi-uç'ta.

Güneş, her gün yeni bir gerçek gibi erkenden doğar, varlığını kanıtladıktan sonra tezcanlılıkla kendini sınamaya girişirmiş. İlk iş, öte-kent'in yokuşlarını tırmanırmış. Pera'nın azgın köpekleri, dilleri bir karış dışarda, erkenci süt güğümlerinin, geceden kalma tiyatro afişlerinin yanıbaşında, kartpostallarda kalakalırlarmış:

Union Postale Universelle
Carte Postale, No: 676.
Editeurs Au Bon Marché, Péra.

Geçitlerden yeşil yosun kokusu gelirmiş. Tramvay çınçınları yokuşları tutarmış. Kırmızı, yeşilli, ikili, üçlü.

Sabahı gören mavi-uçlular, sokaklara dolan günün, kenti akaçlayan denizin, yüreklerinde attığını duyarlarmış. Sonra, öğleye doğru, artık gözlerine kadar yükselen denizle tıkabasa esrik, kasları gevşemiş, derileri tuzlu, dudakları çatlak, başlarlarmış sokakları kulaçlamaya.

Şimdilerdeyse, mavi-uç'ta ancak uzun süre soluksuz kalmayı başaranların yaşadığı ve artık bu tür çalıntı uğraşları güçlükle sürdürebildikleri söyleniyor. Mavi-uç'la öte-kent'in kesiştiği bu bölgede görülenlerin çoğu ozanmış, öykücüymüş, denizciymiş, balıkçıymış, otel kâtibi, ressam, alkolik, oyuncuymuş, yırtılan gökleri onaranlar, kovalarında bulut taşıyanlar falan. Sarı-kent'ten kaçan, gelirken de yanlarında birkaç solukluk bir dirim getiren bir düşçüler kalabalığı...

Mavi-uç'un yerlileri, sınırdaki uzun evlerde, kuytu oyuk-

larda, günışığı lambalar altında, telalar, astarlık kumaşlar, makaslar, düğmeler, dirseklik deri parçaları, makineler, sütkostik şişeleri, kumaş ve deri temizleme eczaları arasında bundan böyle çağdışı kalan uğraşlarını sürdürürlerken, düşçüler de onları gözlemlermiş:

İşte şuracıkta, camları toz bağlamış bir dükkânda, eşsiz coğrafya atlasları, dünyayı içine alan küreler, mühendis cetvelleri, suskun sözlükler sergilenmektedir. Dükkân sahibi, bir türlü elden çıkarmaya kıyamadığı görkemli kristal avizenin altında uyuklamaktadır. O sırada bir kedi, enselerinden kavradığı yavruları, teker teker dükkâna taşımakta, gizlice yerleştirmektedir.

Karşı köşedeki kuyumcuda, karalar giymiş bir Rum kızı, bir bakire, tertemiz kalabilmiş bir Müslüman gence incecik bir İsa sureti satmaktadır.

Durun biraz. Öte-kent'e girdikçe dönemeçler artacak çünkü, her dönemeçte bir rüzgâr boşluğuna düşeceksiniz. Yıkıldı-yıkılacak yapıların duvarlarına tutunan midyeler, dudakları aralık istiridyeler etinizi kapabilir, sarmaşıklar gövdenize dolanabilir, kıpkırmızı kırlangıçlar gözünüzü alabilir.

Artık mavi-uç'tan uzaklaştık sayılır. Üçgen kentin kulesine, ötelere yayılan eteklerine yüksekten bakıyoruz. Ta diplerdeki mavi-kahverengileri, aralardaki mavi-yeşilleri görebiliyoruz.

Bu dip-çiçekleri (ihtiyar mavi-uçlulardan öğrendiğimize göre) eski günlerdeki görkemli çiçeklerin solgun anılarıymış. Zamanla maydanoza, tereye, rokaya, radikaya, ebegümecine, riganiye, naneye, dereotuna, ve melissaya dönüşmüşler.

Çünkü eskiden, Rumca adlarını bilmediğimiz ve tam on üç rüzgârın çarpazlama kestiği sayısız geçitte çiçek pazarları kurulurmuş.

Gül Geçiti'nde, Krizantem Geçiti'nde, çiçekler alınır, çiçekler satılır, mavilikler takas edilirmiş. Hele yaz geceleri, Türkçe sözlü, soylu beyaz-Rus kadınlar, mermersi kollarındaki incecik askıları gevşetip lacivert taşından bir geceye süzülüverirlermiş.

Bellerine taktıkları mavi tüylü orkidelerle, parmaklarında safir, mine yüzüklerle. Tepelerindeki gökte, yabancı göklerden aktarılma düşsel saksonya, prusya mavileri, balkan çinileri.

Tabii bütün bunlar, mavi-uç'u bulanıklığın mavi seli basmadan oluyor. Lacivert taşıyla yalıtlanmış gök, daha günlük olağanlıklarla aşınmadan. Seslerin, (kantolar, balalaykalar, ud taksimleri, valensiya) deniz altındaki bir kanaldan cızırtılı ve tiz geldiği, aynen yansıdığı taş plaklarda, taşbasması kitaplarda.

"Beyoğlu adı, Kanuni zamanında, İstanbul'da doğmuş ve padişahın ve sadrazam İbrahim Paşa'nın çok yakın bir dostu olarak siyasi işlere karışmış bulunan Aloisio Gritti'ye izafeten verilmiştir. Venedik doju Andrea Gritti'nin (1454-1538) oğlu olan Gritti'ye Türkler "Beyoğlu" derlerdi. Andrea Gritti, İstanbul'da Venedik sefiri bulunduğu sırada bir Rum kadınıyla evlenmiş ve bu izdivaçtan Aloisio dünyaya gelmiştir. Gritti'nin Beyoğlu'nda (bugünkü tarih 1952) Taksim Belediye Bahçesinin yakınında tepe üzerinde mükellef bir köşkü bulunduğundan dolayı, köşkün bulunduğu yerden Galatasaray'a kadar olan sahaya Beyoğlu adı verilmiştir.

Eremya Çelebi Kömürcüyan'ın *İstanbul Tarihi* adlı kitabını "tercüme ve tahşiye" eden Hrand D. Andreasyan, notlarında Hammer tarihinden böyle bir bilgi aktarıyor.

Başka tarihlerde bu Beyoğlu'nun sonradan Müslüman olduğu da yazılı.

Ama hiçbir rengin, hiçbir sesin gerçek perdesini bulamadığı mavi-uç'ta, gerçekte olup bitenleri kim bilebilir?

Sözgelimi, birçoğu Beyoğlu'nun ardına takılan, öte-kent'e göçen, denize-tapanların evlerinde kimler otururdu? Oturuyor?

Demin de belirttiğimiz gibi kıyıda: yağcılar, sütçüler, zahireciler, fırıncılar.

Tepede, içoğlanları.

Ya arada?

Sağdaki şu evde, padişahın hışmına uğramış Venedik elçisi oturmuştu zamanında. Bakın, elçilik tercümanlarının evleri bunlar, sıra sıra.

Şu aralıktaki eski evden, zincirlere vurulmuş bir kız çocuğunun inlemelerini duyabilirsiniz.

Onun altındaki katta, gündüzleri geçitte akordeon çalan kadınla küçük yaşta sokaklara düşen kızı oturuyorlar.

Durun biraz. Bakın.

Anımsıyorsunuzdur. İhtiyar bir sapık vardı. Elinde simli gece çantası, pörsük dudakları kıpkırmızı boyanmış, caddede sürterdi gün boyu. Evet, işte o, ölü bulunmuştu şu odada. Halatların, kırbaçların, sivri ökçeli iskarpinlerin, lekeli çarşafların, yağların ve kremlerin arasında. Cinayeti kimin işlediği ortaya çıkarılamamıştı. Ama mahallede son aylarda evlerinden kaçan kızların pazen donları, yün çorapları, altın takıları bulunmuştu odasında.

Kulaklara cıva akıtan, yürekleri dağlayan, gözlere mil çeken ne görüntüler vardır buralarda...

Sözgelimi günlerini bu geçitte geçirmeye alışmış bir ozan, tepedeki karanlık odanın içyüzünü merak etmiş bir keresinde, yıkık basamakları tırmanıp kapıyı çalmış. Günışığında kapkara duran sert bıyıklarıyla, içyağı kokan kocaman elleriyle zürafa Vartuhi dikilmiş karşısına. Arasıra oğluyla da sevişen bir seviciymiş.

Derler ki ünlü bir öykücü, iç dünyasına çok benzettiği bu oyuklara öylesine dadanmış ki, taze rüzgârlar muştulayan adasına gitmeyi unutmuş, mavi-uç'un harcına karışmış zamanla.

İşte bakın, öteki masada, yaşamaktan bitkin düşmüş bir sirozlu, lotaryacının önüne uzattığı "Güzel Yazı Defteri"ndeki üç numarayı işaretliyor ardarda, asla kazançlı çıkamayacağını baştan bildiği bir lotaryaya katılıyor.

Ama iç açıcı görüntüler de yok değildir: güzellik, ölümle içiçe yürür burada.

Sirozlunun yanında duran kadına bakın: incecik kaşlarına, yürek biçiminde boyanmış ağzına. Damarlarında yıllardır –eskiden

kürk dikermiş– bir iğnenin dolaştığını biliyoruz. Bir keresinde topuğundan yakalamışlar iğneyi ama kaçırmışlar. Yetmiş beş yaşında şimdi. Belki de ölümü sürekli atlattığından, böyle güzeldir.

Delikanlının bağırmasını hoş görün. Midyecidir o. Ilık dolmalara kimyon serper, maydanozlar sıkıştırır, marul yapraklarıyla süsler onları. Neden böyle bağırıp çağırdığına gelince...

Bir zamanlar bu geçitte yüzünü kimsenin görmediği gencecik bir paşa karısı yaşamış. Pencereden bir kerecik bile aşağılara eğilmemiş. Ama nasılsa, günlerden bir gün, tablasında bıyıklı deniz tekeleri, dişi taraklar, kulağında narin bir karanfil taşıyan gür sesli, sırım gibi bir midyeciye tutulmuş, konağı bırakıp ona kaçmış.

İşte o gün bu gündür midyeciler, seslerini geçitlerin tepelerini tutan suskun pencerelere aşırtmaya çalışırlar.

Çünkü mavi-uç'taki sınırda bugün de öyle anlaşılmaz olaylar geçiyor.

Sözgelimi geçenlerde bu geçitlerden biri çöktü. Kalasların altından, kulağına erkek sesi değmemiş bir saraylı kadın çıkardılar. Cesedi, sıkı sıkı kedisine sarılmıştı. Kedi canlıydı daha.

Diyeceğim, denizin örtüsünü yaran Beyoğlu'nun kanını taşır öte-kentliler, belki de ondan. Denizlerden sürülmüş bir denizciydi o.

Kaptan'ın gelişi

"Hiç Patusan diye bir yer duydunuz mu? Duymamış olabilirsiniz. Zarar yok. Hükümetin iç mahfilleri orasını yolsuzluklarıyla tanırlardı. Patusan'ın mevcudiyetinden, bunlardan başka deniz ticareti ile uğraşan seyrek bir iki kişi daha haberdardı. Ama kimse oraya ayak basmış değildi. Kanaatimce, bir astronom göklerin alışık olmadığı manzarası karşısında şaşıracağını düşünerek nasıl bir yıldıza naklini

istemezse kimse de Patusan'a şahsen gitmeyi arzulamazdı. (...) Lord Jim, kötü şöhretini ve fani kusurlarını bir kenara bırakarak muhayyilesinin serbestçe yeni hayaller peşinde koşabileceği bir âleme gitti. Tamamiyle yeni bir âleme."

Lisa, çok etkilendiği bu romanı aşevindeki bir masanın üstünde bulmuştu. Masalarda neler unutulmazdı ki. Saatine baktı: öğle paydosunun bitimine yarım saat kalmıştı.

Doymadığını düşündü. Açlığı yatışmak bilmiyordu. Bir patlıcan kebabı, yoğurtlu pilav, salata yemiş, dayanamayıp bir de kaymaklı kadayıf ısmarlamıştı ama açtı hâlâ. Yalnızca açlık da değildi bu, sanki beklediği olay gerçekleşene kadar zaman doldurmacasına yiyordu.

Tombulca, uzun kara saçlı, kısa boylu bir kızdı. Kaşları incecik bir çizgide birleşmişti.

O kadar gençti ki daha, sabahları mavi-uç'taki evinden çıkarken yanağına bir balık değse, pulları gün boyunca yüzünde kalırdı. Baharla gelen bir al görmesin, hemen o alı horozibiklerinin süngersi dişiliğine gizlerdi, korurdu.

Lisa, denizin örtüsünü yırtan Beyoğlu'na deliler gibi tutkundu. Ona birkaç kere rastlamış, her keresinde de tanımıştı. Ama hep değişik kimliklerle karşısına çıkmıştı Beyoğlu. İşte öte-kent'te bir iş bulması, ilk aylığıyla bir saat alması, ciğerlerini denizin üstüne azar azar alıştırmaya çalışması bu yüzdendi: belki ona rastlardı.

İyi belirtgeler de vardı son günlerde. İçinde bir hazırlığın yürüdüğü belliydi. Karnı çöküyor, şakakları zonkluyordu sık sık. Sert bir sızı, kocaman bir V'nin iki kolu boyunca akıp rahminden omuzlarına yükseliyordu. Zorlanıyordu. Ikınıyordu. Gözleri doluyordu yerli yersiz. Oburca yiyordu, oburca bakıyordu dünyaya.

Kaptan'ı ilk o gördü: hafif aksıyordu Kaptan, saçları süt beyazdı.

"Boyu altı ayaktan bir-iki pus eksik, iriyarı, güçlü kuvvetliydi. Az sarkık omuzları, ileri uzanmış başı, alttan bakan gözleriyle insana doğru öyle bir yürüyüşü vardı ki, üzerine gelen bir boğayı hatırlatırdı."

Herkes sustu. Donan bir karede kalakaldı konuşmalar.

Kaptan gelmişti!

Garsonlarla komiler koşuştular, yaşama bir hız eklendi.

Geçitin zeminine buz kalıpları döşediler. Her yeri serinlik kapladı.

Kaptan, herkese rakı ısmarladıktan sonra kendi mavi rakısını bir dikişte içti. Bir tek daha. Sonra aksayarak, kimseye bakmadan, geldiği denizlere, bakır mavilerine doğru uzaklaştı. Yüzü, denizin haritası gibiydi.

Her yaz, o yazın en sıcak gününde ne yapıp eder geçite uğrardı. Kaptan, zemine buz döşetir, iki kadeh rakı içerdi.

Böyle bir düşgücü ancak soylu bir mavi-uçluda bulunur diye düşündü Lisa. Kalktı, hesabı ödedi, çalıştığı dükkâna doğru yürüdü. Tıpkı yeni açılan bir top pazen gibi her katında harelenerek, değişik kokular saçarak.

Lisa'nın çalıştığı dükkânda, bir zamanlar saten sutyenler, gözalıcı jartiyerler satılırdı. Camda uzun siyah tüllü, ya da geniş gözenekli vualleri benekli, kenarları tavus tüyleriyle, ölgün yapma çiçeklerle bezenmiş şapkalar dururdu: Moda Femina-Le Voj...

Sonraları, şapkaların, korselerin ve jartiyerlerin günü dolduğunda, mağaza sahibi madam (eşyalarla ihtiyarlayan bir Ermeni) "Kiralık Gelinlik" levhası asmıştı cama: birkaç manken alıp gelinlik giydirmişti üstlerine.

Lisa, zemine yayılmış çakıltaşlarına, deniz kabuklarına, yapma çiçeklere, pullara, payetlere, dipteki sırları dökülmüş aynaya baktı içeri girerken.

Mankenler, sağ kolları yana açılmış, elleri önemli bir soruyla kıvrılmış, sağ bacakları önde, suçsuz, anlamsız gülücüklerle bakıyorlardı yüzüne.

Sutyen takılmaya yarayan üst yarılarıyla rengi atmış mankenler, külot giydirilmeye yarayan alt yarılarıyla memesiz mankenler, eskidikçe dağılan, kıtıkları çıkan, düşmüş, kırılmış, parçalanmış manken-organlarıyla birlikte bir sandığa kapatılmışlar, dükkânın dibine, unutuşun denizaltına atılmışlardı.

Lisa içlerinde en çok Alis adını taktığı mankeni seviyordu. Yeni alınmıştı. Öbürleri gibi kıtıktan yapılmamıştı, pırıl pırıl

plastiktendi, takma saçları da parlaktı. Eski zaman mankenlerinden daha hoppaydı, daha zekiydi. Giydirilirken, Lisa'ya dikerdi uzun kirpikli gözlerini. Pek bilmiş bir kızdı.

Lisa hiç usanmaz, her gün yeni ayrıntılar eklerdi onun gelinliğine, saçına sedef tokalar takardı, duvağını, tellerini bacaklarının çevresine özenle yayardı. Ona bu armağanları verirken kendi gövdesinin armağanlarla dolduğunu duyardı.

Yoksa Lisa, Alis miydi? Alis mi Lisa'ydı yoksa? Peki o zaman "Beyoğlu" kimdi? Kitaptaki adam mı, Yorgiya'nın haç sattığı Müslüman delikanlı mı? Denizlerden gelen kaptan mı? Düşlerde rastlanan yüzü belirsiz bir erkek manken mi? Bol köpüklü düşlerde?

Gerçek öyle çabuk değişiyordu ki, adı konulana, içyüzü anlaşılana kadar dış yüzü tanınmazlaşıyordu.

— İşte açtı! dedi Lisa birdenbire. Hazırım!

Göbeğinin altında bir şey çıt etmişti. İçinin çeşmesinden bir damla kan aktı, çoğaldı, çoğaldı. Geçidi kapladı kan. Lisa, bütün duyargalarını açıp kavradı geçiti, renkleri gördü. Çünkü bacaklarında bir deniz lalesi açmıştı. Mankenler, kan-uykuda yüzer kaldılar.

filizkıran fırtınası

Fırtına, kentin mavi damını sarstı önce. Suları dalgalandırdı. Yosunları saçlarından tutup söktü, fırlattı ötelere. Kayaları oynattı, devirdi, daha aşağılara yuvarladı. Kubbelerle minareler alçaldı, dokunulur oldu.

Lisa, birkaç kulaç daha attı yüzeye doğru. Ta yukarlarda bir ışık gördü. Bir arabanın farı mı? Bir panzerin dönen ışıldağı mı?

— Geciktin Alis, dedi Kadın. Bu, son küme. Az kalsın seni almadan gidiyorduk.

— Geciktim ama geldim, dedi Lisa. Suçumuz neymiş?

Kadın, "Susss!" diye fısıldadı.

Lisa, ekip arabasına göz attı. Yaşlı, kılıksız bir adam camdan

bakıyordu, bir memur terini siliyordu korkudan. Birkaç genç, dudakları sımsıkı kenetli, oturuyorlardı sessizce.

— Nereye götürüyorlar acaba? dedi Lisa.

— Bilmem ki, dedi Kadın.

Onları sarı-kent'in yollarından geçerken, Beşiktaş'taki kalyonlar ağır ağır yelken açtılar. Bilinmedik denizlere.

Kentin mavi damı ta aşağılarda kalmıştı.

Filizkıran fırtınası, maden filizlerini bile kasıp kavuruyordu, çürütüyordu.

— Öyle şeyler yapıyorlarmış ki, dedi Kadın. Altın divitle göğsüne bir altın kafes çiziyorlarmış, tam yüreğinin çevresine. Dışarı çıkarken sırtına vuruyorlarmış, yüreğin pat diye düşüyormuş yere. Nedeni de hiç belli olmuyormuş.

— Peki suçumuz ne? diye yineledi Lisa.

— Kimliğimiz yok yanımızda, dedi Kadın. Aslında mavilikten korkuyorlar. Bak mavi-uç, daha da gömülüyor sulara, yokoluyor.

— "Beyoğlu" bu arabada mıdır acaba, ne dersiniz? dedi Lisa.

— Kimliklerimiz yok ki, dedi Kadın. Yalnızca sıra bizde, biliyoruz.

Lisa, gözlerini karanlığın ucundaki ya da başındaki (anlaşılmıyordu çünkü) maviliğe dikti, denizi içine çekti.

Metal Yorgunluğu

Füsun için

— Ferdi, efendim, evet FERDİ.

Önce adımı soracağınızı söylemişlerdi. Yılmaz bey oğlum söylemişti. Sonra, doğum yılımı soracakmışsınız. Yalnız doğum yılına kadar uzaklara gitmeden önce biraz dinlenelim isterseniz. Size önemli bir belge sunmak istiyorum da. 1 No'lu belgeyi. Şu fotoğrafı:

Rica ederim bir göz atın. Lütfen. Bakın, bir otel odasındayım. Nereden belli derseniz Lin bey oğlum, battaniyenin kaplanış biçiminden diyeceğim, bir de demir karyolanın cinsi var tabii. Bakınız, akşam da çökmekte dışarda.

Mintanıma, mintanın kıvrılmış kollarına, pantolon askıma, sol elimi tam bir vazgeçmişlik içinde dizlerime bırakışıma bakın lütfen.

Ama öbür elimdeki rakımı ne güzel yudumluyorum değil mi? Yalnız yalnız?

Bu fotoğrafı kimin çektiğini soracaksınız, maalesef bilmiyorum. Bugün, sizinle buluşmaya gelmeden önce çok düşündüm ama bir türlü bulamadım. Belki de kat temizleyicisi çekmiştir ya da akşamları odama uğrayan bir kâtip. Bolca bahşiş verdiğim, hatırlarını sormakta kusur etmediğim hısım-dostlardan biri. Bu deyimi çok severim ama size ne demek olduğunu açıklayamam şu anda, uzun sürer.

Lin bey oğlum, hesap uzmanı sıfatıyla çıktığım ya sonuncu turnedir bu ya sondan bir önceki. Orası kesin. Daha o gün bu gerçeği sezmiş olacağım ki hayatımın özeti sayılabilecek bu anı özel tarihime geçirmek istemişim.

Belki de otelde sürekli kalan başka bir yalnız müşteriye rica etmişimdir. Hep açık duran oda kapımdan onun ayakyoluna geçişini görmüşümdür. Siz bu güneş nedir bilmeyen izbe otelleri bilmezsiniz, efendi oğlum. Loş sofalarda karşılaşan ihtiyarlar birbirleriyle nasıl utanarak selamlaşırlar. Dünyada kimse onları istemiyor gibidir. Sabah kahvaltısında geceden sağ çıkanların dökümünü nasıl telaşla yaparlar, bilemezsiniz. Biri sofraya gelmese, kimse gidip odasına bakmak istemez. Dünyanın her yerinde bir aileyiz biz.

Sakın dünyadan örnek getirip sizi etkilemeye çalıştığımı sanmayın lütfen. Evrensel kimsesizliğimle size baskı yapmayı düşünmem bile. Fotoğraftaki adamın avurtlarının çöküklüğü, sehpanın üstündeki çerçeveli fotoğraf, dışardaki karanlık, çok bakarsanız, yüreğinize işleyebilir gerçi. Yine de ben olaylara batılı bir tarafsızlıkla yaklaşmaktan yanayım. Öyle yetiştirildim. Evet, neresinden bakarsanız bakın, eski, silik, çağdışı bir fotoğraf. Sonra, sizinle alışverişe başladığımızda, takasa yani, bunu gözönünde tutacağım.

Şimdilik şurada önünüzde dursun da bir cigara yakayım.

[1933 yılında, 3 Kânunuevvel Pazar'ı 4 Kânunuevvel Pazartesi'ye bağlayan gece, saat 20.00'de Adliye Sarayı yangını başladı. Saniyede 50 metre hızla esen rüzgârla hızla yayılan yangın, iki gün içinde Hukuk Mektebi'ni, Maliye Nezareti'ni ve İstanbul Adliyesi'ni barındıran 217 odalı ahşap yapıyı kül etti.

Yangında bir odacı yanarak can verdi.

Zarar, yüz milyon Türk lirası olarak saptandı.

Olay sırasında, yarım milyondan fazla dava dosyasının yokolması, yangında kasıt aranmasına yol açtı. Dava açıldı ama olay kısa sürede örtbas edildi.

İki gün boyunca ağlayan, iç geçiren, arasıra coşup naralar atan kalabalığın yaşamını bunca derinden etkilemesine karşın, zamanla unutuldu yangın. Aralık ayında çıktığı bile unutuldu da İstanbul'un ünlü şakacı "patlıcan mevsimi" yangınları arasına katıldı, karıştı. Özel gerçekliğini yitirdi zamanla, saydamlaştı. Onu Fatih yangınıyla karıştıranlar bile oldu.

Çok sonraları, Boğaziçi kıyılarından Beykoz önlerinde çarpışan iki yabancı tankerin alevlerini aynı coşkuyla izleyen aynı panayır kalabalığı da gördükleri yangını kısa sürede unuttular.

Her dönemin ünlü bir yangını vardı, o dönemi sona erdiriyordu, o kadar.

3 Kânunuevvel Pazar gecesi, İshak Paşa Sokağı'nın bulunduğu mahallede yangına katılmayan tek kişi Ferdi'ydi. Artık delikanlı sayılırdı, gelgelelim büyüklerinin sözünden çıkmazdı, çıkamazdı.

Annesiyle babası, çiftekavrulmuşları mendillerine doldurup gitmişlerdi, simitçilerin, çoluk-çocuğun, kulağı kesiklerin, hanımninelerin, ağababaların arasında yerlerini almışlardı.

Ferdi, evde tek başınaydı. Pencereden bakıyordu. O sırada, göğe yükselen yoğun kara dumanlardan içli bir delikanlılık düşü yarattı. Sedirde uyuklayan alacalı kedisi Mestan'a sarıldı. Bu iş renkli düş, yaşamı süresince yanında taşıdığı bir özelliğin kaynağıydı: Ferdi, o günden sonra cigarasını hep çift kibritle yakacak, kibritleri söndürmeden tablaya atacak, ateşe bakarken hem o yangının, hem de yoksun bırakıldığı tanıklığın anısını

diri tutacaktı. Kedisi Mestan da çeşitli kılıklara girip yönlendirecekti yaşamını.]

— Doğum tarihine geçmeden önce size bir bilgiyi aktarmakta yarar görüyorum Lin bey oğlum.

Demin düşünüyordum da, bizim ülkemizde geçmişler ne kadar kısa, ne kadar da kısa süreli. Bizler, tarihimizi hep on ya da on beş yıllarla düşünürüz.

Yanlış anlamayın, dış dünyadan yenilikler çarçabuk erişir bize, ne var ki parıltıları çabuk biter, çabuk aşınırlar. Dün yepyeni olan bir kavram, bir akım, umut veren bir ad, bir yüz, bakarsınız bugün daha süresi dolmadan yıpranmış. Eşelenmemiş, karanlık tarih dilimlerinin arasında bir yere kayıvermiş.

O yüzden diyorum ki, bizim ülkede tarih arayacaksanız Lin bey oğlum, kitaplara bakmayacaksınız. Ama bir insan yüzünde, eski bir yapıda, bir sokakta ya da şu önünüzdeki fotoğraf gibi bir kartpostalda, yüz yılı bir anda kavramanıza yetecek onar yıllık ayrıltılar bulabilirsiniz.

Benim doğduğum İshak Paşa Sokağı'nı ele alalım isterseniz. Efendim bu sokak, bir taksinin ancak geçebildiği bu daracık, taşları harap sokak, kimbilir kaç onbeş yıldır, aykırı rüzgârlara göğüs germiştir, kendisini enlemesine kesen çamaşır ipleriri nasıl atlayıp dolambaçlı yollardan da olsa kıyıya inebilmiştir.

Doğduğum ev, 13 numaradır. Benim çocukluğumda yıkılmak üzereydi, bugün de yıkılmak üzere. Tahtaların arasından süren yeşil otlara asla boyun eğmedi. Parmaklıklı pencerelerine eklenen son bir fesleğen saksısıyla dengesini yitirmedi, çökmedi.

İşte size alçakgönüllü, sırdaş bir İstanbul sokağı, kapısına asılmış çamaşırlardan içinde yaşayanlarını elevermeyen sırdaş bir eski İstanbul evi.

Bu evde zamanında iki düş yaşadı. Birini demin anıyordum (batılı bir tarafsızlıkla) da takasta bir değeri olmayacağına karar verdim. Siz ne de olsa bizlere yabancısınız Lin bey oğlum.

Bir dakika, basıyorum, başlıyorum:

Doğum tarihim 1916'dır. Size sunacağım ikinci belge, 2 No'lu belge, Yavuz zırhlısının fotoğrafıdır. Eski bir dergiden kestim. Sizin gibi dünyanın dört bucağını gezmiş, ta Çin'den

Amerikalara kadar gitmiş bir uzmanı bu fotoğraf da etkilemeyebilir, ilgilendirmeyebilir.

Ama o yıllarda bizlerin gözünde neydi o, biliyor musunuz? Sizin Süpermeniniz gibi bir şeydi. Anlatabiliyor muyum acaba?

Yine o yıllarda, akşam yemeklerinden sonra sofrada hep Yavuz konuşulurdu. Ve sofra bizde çok önemlidir.

Yavuz rahmetli, 1912 yılında Alman tezgâhlarında yapılmıştı. Asıl adı Göben'di ama sonra hem Müslüman hem Türk olmuştu.

Beş milyon Osmanlı altını karşılığında satın alınmıştı devletimizce.

23.000 ton ağırlığındaydı.

Yavuz, 30 Ekim 1914'te Odesa'yı topa tutmuştu da Cihan Savaşı'na katılmak zorunda kalmıştık.

Yavuz yara almazdı, şerbetliydi.

Yavuz'u kimse yenemezdi.

Rahmetli, 1950'de görevden alınana kadar milletimizin övünç kaynağıydı. Sonra unutuldu.

Ama yanlış anlamayın Lin bey oğlum. Beni asker ruhlu, yiğit bir adam sanabilirsiniz, söylediklerime bakıp.

Bendeniz, İstanbul Mekteb-i Mülkiye'sini bitirip şanlı ordumuza katıldığım yıllarda da asker değildim galiba. İaşe subayıydım. Kendi halinde bir iaşe subayı.

Çürük sebzeleri, meyveleri hep geri çevirdim, orası öyle. Rüşvet almadım, yolsuzluk yapmadım. Ama askerlik ne kadar uzun sürdü, anlatamam. Günler, hızla geçiyordu da aylar geçmek bilmiyordu. Benim yazıp çizme, hesaplama serüvenim de daha askerlikte başladı denebilir.

Bakın o döneme ilişkin hiç fotoğrafım yok, inanılır gibi değil! Ne mahfelde bir nişana katılmışım, ne bir geçit törenine sanki. Tüfeğimle poz vermemişim talimde, üç arkadaş biraraya geldiğimizde aralarına çökmemişim, elimi kimsenin omuzuna atmamışım.

Askerlik denince, aklıma gelen tek kırmızı şey, Yavuz zırhlısıdır, sonraları da Saldıray, Batıray ve Yıldıray denizaltılarının yapımı sırasında Haliç'ten gelen pembe çekiç sesleri.

Bilirsiniz, Almanların Siegfried Hattı, Fransızların Majino hattı gibi Türklerin de Çakmak Hattı vardır. İkinci Harp'ta.

İşte bu çeşit bilgiler: Hattı müdafaa, sathı müdafaa gibi yalnızca kafiyeden ötürü aklıma takılmış tarih parçacıkları, askerlik dediniz mi.

Bendeniz, bir sessiz film piyanisti gibi dışardan eşlik ettim olaylara. Hayat, büyük hesabıyla akıp giderken ben, karanlık odalarda, ince dökümlerle uğraştım. Ta gençliğimden başlayarak. Sizin gibi gençlerin bu gün iki saniyede elde edebildiği ortalamaları bulayım diye günlerce güneşe çıkmadım, çevreme karşı dalgınlaştım, sevdiklerimi görmedim, günah işledim. Tek isteğim, devletimizin ayakta kalmasıydı. Kaldı da. Bizim kuşak bitene kadar da kalacak. Sonrasını bilemem. Ne çalkantılı yıllar atlattık biliyorsunuz, yine atlatır mıyız, bilemem.

Gelelim sadede: size sunduğum yeni belgenin beni sarsan, özendiren erkeksi parıltısı, belki de 1 No'lu belgenin eprimişliğini, az gelişmişliğini örter diyorum. Takdir sizin.

[1942 yılında İshak Paşa Sokağı'na hercai bir düş aşılandı.

Bir Haziran sabahıydı. 13 No'lu evin önünde bir taksi durdu. Taksiden Mesrure hanım indi. Dantel gelinliğinin eteğini güçlükle toparladı. Bileklerinden sarkan gelin telleri, bozuk kaldırım taşlarına dolanıyordu.

Mahalleli kapıya üşüştü. Çoluk-çocuk herkes, soluğunu tutup geline baktı:

Çok güzeldi. Bütün güzeller gibi azıcık şehlaydı.

Mesrure hanım, iki yıl süreyle *o gelin* olarak kaldı. Sivri topuklu rugan iskarpinleriyle, ipek çoraplarıyla, fırfırlı dantel yakaları, siyah tayyörleriyle. Omuzundan sarkan tilkilerin yaydığı yoğun yağmur kokusuyla herkesi büyüledi. Ferdi bey dışında.

Ferdi bey şimdi onu düşünürken, o günlerdeki Ferdi'nin bu çarpıcı güzellik karşısında nasıl kayıtsız kalabildiğini kavrayamıyor.

Mesrurie'yi, annesi bulmuştu oğluna. Peder bey öldükten sonra evde gün boyu yalnız kalmaktan sıkılmıştı.

Oğlunun evlenme çağı neredeyse geçiyordu.

Mesrure, zengin, görgülü bir ailenin kızıydı. Bir hesap mütehassısına eş olabilirdi. Fransızcayı hem biliyor, hem konuşabiliyordu.

Ferdi beyin gözündeyse Mesrure, ipeksi yumuşaklığı, alacalı güzelliği, ıslak dudaklarıyla tıpatıp Mestan'dı. Onun saçlarını okşuyor, o nermin elleri göğsüne bastırıyordu.

Mesrure hanım, İshak Paşa Sokağı'nı çağdaş güzelliğiyle iki yıl besleyebildi.

Sonra bir kış sabahı, saat altıda kötü bir düşten uyanmışçasına fırladı yataktan. Siyah bir pantolon giydi, sırtına bir gocuk geçirdi. Doğru kıyıya.

Sonraları, yaz-kış demeden her gün kıyıya yürüdü. Hep aynı kılıkta.

Mahalleli, peşine adam taktı. Nereye gidiyordu bu kadın? Filmlerdeki zengin güzeller gibi yoksul bir akrabasını mı yokluyordu? Yoksa bir âşığı mı vardı? Varsa da, haklıydı. Böyle genç bir gelin, Ferdi bey gibi...

Ama Mesrure hanım, düpedüz denizle buluşmaya gidiyordu. Kıyıda ötelere dalıp dalıp eve dönüyordu.

Eskiden, süslü bir gâvur geliniyken, kimselerle konuşmazken şimdi herkesle selamlaşmaya, esnafa "merhaba" demeye başlamıştı.

Bir de kız çocuğu doğurdu o yıl. Kendisinin kısır, kocasının iktidarsız olduğu yolundaki söylentileri yalanladı. Çocuğunu göğsüne bastırırken, yüzünden artık eksilmeyen o anlamsız gülüş azıcık canlanıyordu.

Hiç gereği yokken ona-buna borçlanmaya başlamıştı. Kapıya bir kurt köpeği bağlamıştı. Denize inmiyordu artık. Sabah ayazında, saten iç gömleğiyle pencereye çıkıyordu. Soluğu karanfilli konyak kokuyordu acı acı.

Ferdi bey, o güzel gözlerin donuklaştığını, gözaltlarının torbalaştığını görmüyordu bile. O, devleti ayakta tutuyordu.

Sahi, çocuğa kim bakıyordu o günlerde?]

— Lin bey oğlum, dikkat ederseniz 1 No'lu belgedeki çerçeveli fotoğrafı görebilirsiniz. Komodinin üstünde duruyor. Pek seçilmiyor, değil mi? Bence de.

Diyorum ki kişinin doğum tarihi pek önemli değil aslında, dünyaya gözlerini açmak daha önemli. Bendeniz dünyaya gözlerimi 1945 yılında açtım. Hesap Mütehassıslığından Hesap Uzmanlığına geçtim. Yeni Kurul'a. Artık defterdarlığa kapalı

kalmayacaktım. Turnelere çıkacaktım Anadolu'ya falan. Aynı yıl, halkımızı da tanıdım.

İlk o yıl.

Halk, kitaplarda yazılanlara hiç benzemiyordu, defterlerdeki adlara da.

Çok kollu, çok bacaklı bir kitleydi. Kasketler, fötrler, solmuş yün kumaşlar giyiyordu. Yeter! diye haykırıyordu alanlarda.

O yıl, Demokrat Parti'nin açıkhava toplantılarına katıldım. Bir ara, "Bize mi kızıyor bu kitle?" diye düşündüm ama coştum yine de.

Mebus olmayı hiç düşünmedim.

Parti, bu kitleye harcayabileceği parayı verdi, gezebileceği yolları açtı. Kitle de evine çekildi yine.

Bugün, eski bir maliyeci olarak durumu değerlendirdiğimde anlıyorum ki yine demin sözünü ettiğim on-yıllar sözkonusu. 1950'de Parti, iktidara geldi. Meslektaşlarımdan yabancı dil bilenler Avrupalara gönderildi. Giderken, yanlarında bavullar dolusu konserve, paketlerle makarna götürdüler, Avrupa'yı ucuza getirdiler, dönerken satacak mal da getirdiler.

1960'da "Yeter!" dedik yine. O Mayıs sabahını hiç unutmam, kapıda önüme ilk çıkan memetçiğe nasıl sarılmıştım!

Buyurun bir on yıl daha: 1971'de bendeniz, müşavir uzman olarak pasif göreve geçtim. Kızım, evinde kaçak arkadaşlarını barındırmaktan tutuklandı. (Kızımı da o yıl tanıdım.)

Diyeceğim, bizim halkımız, sokağa on yılda bir dökülür. İnançları ve parası değer düşümüne uğratıldığında.

Her on yılda bir, kılığı da değişir. Düşüşü kolaylaştıran yabancı-unsurlardan birtakım özellikler kaptığından.

Geçen gün, ikindi güneşi alan, alacalı kedilerin girmesini yasaklamayan ev-otellerden birinde yeni yabancı-unsurlarımıza rastladım da, "Tamam," dedim kendi kendime, "yakında halkımızı yine sokaklarda görebileceğiz."

Bu yeni unsurlar, kot pantolon giyiyorlar. Ağır kokular sürüyorlar. Gömleklerinin yakası göbeklerine kadar açık. Boyunlarında Osmanlı-işi madalyon, serçe parmaklarında Anadolu-işi yüzükler var. Göğüsleri kıllarla kaplı. Konuşurken çok bağırıyorlar. İnsana dirsek payı bir boşluk hakkı tanımıyorlar.

Bizim oteldeki görmüş geçirmiş hısım-dostlarından birinden öğrendim efendim. Bu 25 yaşlarındaki gençler, saygıdeğer firmalarda el ulağı olarak iş hayatına atılıyorlarmış. Sonra paravan şirketler bunların adına kuruluyormuş. Stok mallar, karaborsa mallar, kaçak mallar –söylemesi ayıp– bunların garsonyerlerinde duruyormuş.

Açıktan milyonlar vuruyorlarmış korkusuzlukları karşılığında.

Belki sizin ülkenizde de vardır bu hoyratlar kalabalığı. Bizler gibi takas edilecek düşleri bile olmayanlar.

1940'larda kılıkları başkaydı.

[1947 yılında bir bahar sabahı, Ferdi bey ile Mesrure hanım, A. kentine geldiler. Yemyeşil bir yerdi, rüzgârı kekik kokuyordu.

Mesrure hanım, kocasının yeni görevine uygun düşecek yepyeni giysilerle kendine çekidüzen vermişti. Kır havası, yıpranmış sinirlerine iyi gelirdi kuşkusuz.

Ferdi bey, yol boyunca bu yeni ortamda aylığını, yolluğunu nasıl idareli kullanacağını düşünmüştü. Dalgındı yine. Önce orta halli, iyice bir lokantayla 20 günlüğüne bir anlaşma yapmalıydı. İki kişi, öğle ve akşam yemekleri. Ama oteli ayarlamadan önce eski dostu banka müdürüne bir uğrayıp kahvesini içmeli, bilgi edinmeliydi oteller konusunda.

Mesrure hanım, tren penceresinden kırlara bakarken, derisinin dirildiğini duyuyordu, gözlerini yummuştu hafifçe. Düşlere kayıyordu durmaksızın.

Ferdi bey, müdürün odasında kahve içiyordu, içeri genç bir adam girdi. Alışılmamış bir kılığı vardı: Külot pantolonla çizme giymişti. Başına da Avrupa malı damalı bir kasket geçirmişti. Müdürün omuzunu dostça sıktı, odadakilere "Günaydın!" dedi.

Gözlerini bu yeni genç adamdan uzun süre ayıramadı Ferdi bey. Özellikle elindeki kırbaçtan, sık sık salladığı kırbaçtan. Bu kırbaç, adamın yakışıklı yüzündeki umulmadık sertliği, uçuk mavi gözlerindeki kıyıcılığı açıklar gibiydi gizliden. Ama sesi yumuşacıktı.

— Daha önce buralara yolunuz hiç düşmedi demek, dedi. Küçük ama şirin bir yerdir burası. Issızdır oldukça. Başınızı

dinleyebilirsiniz. Avrupa'nın gürültüsünden, çağdaş dünyadan sonra yavan kalıyor biraz. Alışmak güç. Ama kent yakın. Ben hafta sonlarını kentteki evimde geçiriyorum. Nasılsa kâhyam idare ediyor çiftliği.

Banka müdürü söze karıştı:

— Ragıp bey, yöredeki en ünlü toprak sahiplerindendir, dedi. Avrupa'da hukuk okudular kendileri, yeni döndüler.

— Doğrusu hiç ağaya benzemiyor, yani ben benzememiştim, dedi Ferdi bey. Böyle çağdaş, uygar...

— Şartlar değişiyor efendim, dedi Ragıp bey.

— Otel konusunu bir de Ragıp beye danışsaydın Ferdi, dedi banka müdürü.

— Ferdi bey hanımıyla geldiler de, dedi sonra. Yirmi gün kalacaklar. S.'nin zeytinyağı imalathanesini denetleyecek Ferdi. Bir ihbar varmış. Kayıtları toparlayıp bir odaya kapanması gerek. Gece-gündüz çalışacak. Sessiz bir yer bulsak bari...

— Daha önce söyleseydiniz ya beyefendi diye atıldı Ragıp bey. Yani aşkolsun. Ben gelip geçiyorsunuz sanmıştım. Ama burada kalacaksanız, benim konuğumsunuz. Yoksa darılırım. Küçük bir ev var çiftlikte. Şu anda boş. Müştemilat aslında ama bakımlıdır. İstanbullu bir hanımın buradaki otellerde barınacağını nasıl düşündünüz...

— Sağolun ama olmaz, dedi Ferdi bey. Yakışık almaz. Kabul edemem. Şimdi izninizle...

— Ama ben vergi mükellefi bile değilim ki Ferdi bey, diye diretti genç adam. Değilim ki dedikodu etsinler. İlle de derseniz, sizden yemek ve yatak parası alırım. İki kişi pansiyonda kalır gibi.

— Doğru söylüyor beyefendi, dedi banka müdürü. Usul de budur aslında. Böyle küçük yerlerde hele. Karşılığını ödersin.

— Bir düşüneyim, Mesrure'ye de bir danışayım, dedi Ferdi bey. Şimdilik izninizle.

— Şerefle, dedi Ragıp bey.

Karşısında saygıyla eğildi, onu kapıdan uğurladı.]

— Kendi hikâyemi kendime anlatmaktan, durmaksızın aklımdan geçirmekten bıktım Lin bey oğlum. Artık içimde

eskiyor. Dışarı vuracak sözcükleri bulamıyorum. Sizinle konuşuyorum ya, bir yandan eski anılar kayıyor dilimin altından. Her şeyi içiçe, karmakarışık, yaşandığı gibi anlatmanın bir yolu bulunmadı mı? Sözgelimi İshak Paşa Sokağı'nı, Adliye Sarayı Yangını'nı, Ragıp beyle şu çerçevedeki fotoğrafı hep birlikte, hiçbirine öncelik tanımadan? Hiç bekletmeden, dil altında eskitmeden? Sıralamalara gitmeden? Kendime tarafsızlık parantezleri koymadan?

Çok az zaman kaldı biliyorum.

Birazdan Yılmaz bey gelip şifreyle verdiğiniz karşılığı açıklayacak bana.

Sonra kızım uğrayacak arabasıyla, öğle tatili bitmeden beni alacak, kendimin beklediği bir güneşli parka bırakacak.

Yine kendimle konuşmaya başlayacağım.

Artık öğle saatlerim hep dolu. Kızım yavrum, bir gün kendi ayağıyla gelip beni otel odamda bulalı beri. Ben ona hiçbir şey veremedim. Kendi başına yükseldi, evlendi, öğretim üyesi oldu. Yine de köhne bilgilerle, işe yaramaz bilgi yığınaklarıyla dolu babasını küçümsemiyor yavrum. Oyalanayım diye beni kitaplıklara, parklara götürüyor.

Ama daha önce hiç böyle bir bilgisayar merkezinde bulunmamıştım. Şu turuncu göbekli Univac'ları hiç görmemiştim. Ne müthiş bir şey uygarlık, değil mi?

Kartlar, kart dolapları, kasetler, bantlar, yanıp sönen ışıklar. İnsanlar nerelere geldi, değil mi Lin bey oğlum?

Yılmaz bey, kızımın arkadaşıdır. Sizin üstünlüğünüzü uzun uzun anlattı bana. Ne büyük özverilerle DÜŞSA Anonim Şirketi'nce yurdumuza getirildiğinizi. Bütün düşleri sınıflandırabilen bir gençmişsiniz.

Ama ilişkiler yıpratıcı oluyor eninde sonunda. Yılmaz bey sizi onca değerlendirirken, anladığım kadarıyla küçümsüyor arasıra. Kimbilir, belki kesin batılı-tarafsızlığını kıskanıyordur, belki de gözü daha genç, daha yeni modellerdedir.

Şimdi: diyeceğim, size bütün düşlerimi veriyorum. Baştanberi anlattıklarımın ve anlatmadıklarımın hepsini. Çerçeveli fotoğraftaki kadın, karım Mesrure'dir. O intihar ettikten sonra, düşlerim aşındı zaten.

Zavallıcık, at üstünde çıktığı sabah gezintilerinin, uzun yürüyüşlerin sonu gelmeyecek sanmıştı.

Çiftlikten ayrılacağımız gün, "Ferdi, ben burada, Ragıp'la kalıyorum," dedi. O kadar.

O günden sonra insan içine çıkmadım. Çıkamadım. Otellerde kapalı kaldım. Kurul'a uğrayıp meslektaşların hatırını soramadım. Hep kaçtım. Bari bir şeye yarasaydı!

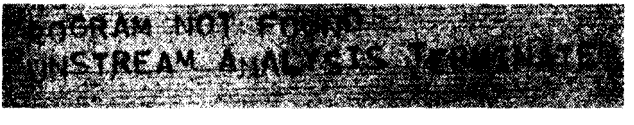
O kırbaçlı it, nasıl hırpalamıştır Mestan'ımı! A yavrum, yazsaydın ya bana! Gelip almaz mıydım seni! Kızımın bana ettiği analığı sana etmez miydim! O herif pavyonlarda sürterken koskoca bir çiftlikte tek başına geçirdiğin hafta sonlarında elinden tutmaz mıydım! Ama o kadar parlaktın ki, ürktüm senden, yanma yaklaşmaya kıyamadım. Kızım benim!

Lin bey oğlum, gerçeği saklamaya gerek yok. Son günlerde ölüme iyice yaklaştığımı duyuyorum. Burnum sivrildi; rengim sarardı. Her şeyin karşılığında ne istiyorum sizden biliyor musunuz?

Bir dakika, şifreye basıyorum. Yeterince oyalandım:

Lütfen, bana bu düşler karşılığında kesintisiz bir uyku veriniz, ayın som kütlesinden gelen ufak çıngırak sesleri dışında bir şey duymayayım. Artık hesap yapmayayım, eski defterleri uykumda karıştırıp bu milletten, içimizden, kanımızdan nelerin kaçırıldığını, nelerin yağmalandığını hesap etmeyeyim, n'olur.

Kırmızı bir belirti verdiniz. Evet?

Not: "PROGRAM BULUNAMADI
BÜTÜN İŞLEMLER DURDURULDU"
dedi Yılmaz bey.

Nisan 1980

Beyaz Bahçede

Yandaki sırada uslu uslu oturan kız çocuğu, birden anasının gizli boyunduruğundan kurtuldu. Bahçenin öte ucuna, bekçi kulübesinin oraya kadar koştu. Başını parmaklıklardan dışarı uzattı, baktı.

Yoğun bir pus asılıydı gökte. Okul kapısının önündeki simitçi ile poğaçacı öğle tatilini bekliyorlardı. Sabahtanberi.

Önce bir yük kamyonu geçti sokaktan, sonra sırtlarında üstüste onar pardösüyle hazırgiyim çırakları, sonra kâğıt hamalları kamyonu boşalttılar.

Gürültüler, sövgüler, korna sesleri birbirini izledi.

Oysa içerde, çatının kıyısına ilişmiş bir güvercin, gümüş kanatları suskun, beyaz bahçeye bakıyordu.

Bir süre, uzaklarda damlayan bir musluğu dinledi, sonra beyaz kanat şakırtılarıyla temiz gök parçalarına, gökle birlikte akıp giden sokaklara doğru havalandı.

"Billûr sessizlik bu olsa gerek."

Şimdi bahçede, ayaz-yemiş boş sıraların dışında kuşsuz bir saat kulesi kalmıştı, yapraklarını dökmüş bir atkestanesi, öğrencisiz bir basketbol alanı. Her mevsimde aynı olan ulu bir çınar.

Pusla beslenen bulutlar, kimi zaman aralarında kümelenip yardımlaşarak, kimi zaman tek başlarına kalmayı deneyerek yeni biçimlere değişiyorlardı. Durmaksızın.

Bir ara güneş, son bir çabayla bulutların arasından sıyrıldı ama göğe ancak kendini çok andıran bir güneş resmi çizebildi.

Mevsim değişimine uğramış yapraklar, okulun görkemli cephesine tırmanmayı sürdürdüler. Suskunlukta. Saydam, kırılgan

sarı uçlarıyla, direnmekten vazgeçmeyen koyu orta-damarlarıyla, usta sarmallar çizerek cepheyi kaplıyorlardı. Ufak esintilerden etkilenen güçsüz yapraklar, arasıra titreşiyor, dallardan kopup taş zemine yığılıyorlardı. Daha şimdiden, duvarın dibinde, ölgün bir yaprak kümesi oluşmuştu, ayak seslerini yumuşatan, çıtırtılı bir renk yığını.

Demin, güneşin son ışıyışıyla onlar da bir an yalazlandılar, sonra hırçın kızıllıklarına kapandılar yine.

"Nar çiçeği bir yaş dönümü!"

Küçük kız, parmaklıklardan dışarıyı gözleyedursun, Göztepe'de eski bir bahçede, küçük kızların bakışlarına alışık bir atkestanesi, yapraklarında o dönemin soylu güneşini emdi.

Bir zemberek boşaldı, bir sarmal açıldı, bir imge belleğin çukurlarından aşağı süzüldü.

Birdenbire bir hanımeli, içine gizlediği dişi kokusunu ürkekçe dışarı vurdu.

O bahçede, Göztepe'de, bir kuyu vardı atkestanesinin yanıbaşında. Dipsizliğiyle göz alan, kamaştıran bir kuyu. Onun yanında da göğe erişen sonsuz bir vişne ağacı.

Küçük bir kız, hanımelili penceresinden dışarıyı gözlediğinde, önce atkestanesi, sonra kuyu, sonra vişne ağacıydı gördükleri.

Atkestanesinin cömertçe uzattığı boşlukta ikisi, derinden serpiliyorlardı. Yaşamın bağrında görünmeden serpilen, yaşamı o yüzden dayanılmaz-güzel kılan çift yüzlü bir ölüm simgesi gibiydiler: bilinmeyen bir uzaklıkta somut, ölçülebilir bir derinlik.

Küçük kız, onlara bakarken ürperirdi nedenini bilmeden. Kahverengi bir zaman parçasına kaçar, gözlerini yumardı. Ama gözlerini yumunca da güneşe doymuş kirpiklerinin önüne, derinlerden vuran kara benekler üşüşürdü.

Bir de soba vardı sahi! Hayatın ortasında. Sobanın yanındaki sedirde, irili ufaklı alacalı minderler.

Akşamın erken indiği günlerde annesi, babası ve küçük kız, o sobanın çevresine doluşurlardı. Yemekten sonra anne, bulaşıkları yıkarken baba, saatleri kurardı. Onlara tesbihlerden,

ufak zillerden, boncuklardan ağırlıklar takardı. Her birinin birer dakika arayla çalmasını isterdi.

Upuzun sarkaçlarıyla dede saatler, guguklu dayı saatler, kapıdan girişteki teyze saat, hep birer dakika arayla, kendi kişiliklerine göre, öz sesleriyle zamanın geçtiğini duyururlardı.

Baba, depremlerden, beklenmedik büyük esintilerden korumak amacıyla, saatlerin çevrelerine cam geçirtmişti. Bir şaşmazlık aradığından değil, odayı, evi sıcak kılacak bir büyü yaptığından, saati umursamayarak bir anlamda zamanı aldattığından.

Küçük kız, sedirde annesinin ıslak entarisine başını koyup uyumadan önce saatlere teker teker kulak verirdi. Ama bir süre sonra ürker, kulağını annesinin dizine sıkıca bastırır, dışardan eve yüklenen acımasız yaşamın gelgitini duymamak için kendi kahverengi, içsel sessizliğine kaçardı.

Bir akşam, annesini sedirde görmediğini anımsıyor. Minderler, örtü, her şeyi yerli yerindeydi ama annesi yoktu. Sonra da hiç olmadı. Ölüm, onun sedirdeki boşluğuydu işte, o kadardı: büyüleyici, esritici bir yanı olmadığını o gün anlamıştı. Bir şeyin birdenbire yerinde olmaması, ama aynı tiktakın sürüp gitmesiydi ölüm.

Küçük kız (üç dakika süreyle orta yaşlı bir kadının geçmişini yüklenen küçük kız) ağabeyinin okuldan çıktığını görünce koştu, gelip sıradaki eski yerini aldı, uslu oldu.

Mehlika öğretmen, kahverengi sessizliğine vuran dış sesleri dinledi:

— Ne kadar tuttu? Yetti mi verdiğim para?

Ana soruyordu.

Oğlan utandı:

— Beş yüz lira tuttu.

Ana, oğlunun yüzüne hemen bakmadı, cüzdanındaki bozukluklardan yol parası ayırır göründü.

— Ali'nin annesi dört yüz dediydi de...

— Ama bir kitap daha varmış. Almanya'dan gelecekmiş. Parasını peşin verdim, adımı listeye yazdırdım, çünkü az sayıda gelecekmiş, dedi oğlan telaşla.

Yüzünde açıkça soramadığı sorunun kırmızılığı: Kötü mü etmişim?

Ama birdenbire değişti, yumuşak kahkahalara bıraktı kendini:

— Ah anacığım benim! Delirdin mi sen!

Oğluna sıkı sıkı sarıldı. Kendi sıcaklığını onda sınadı, dölünün sürekliliğine şaştı.

Öylesine içten, arkadaşça bir sarılıştı ki, bir an ana-oğul aynı yaşta oldular.

Küçük kız, uzak kalmıştı.

— Ben de kitaplara bakabilir miyim abi? diye söze karıştı.

— Bak ama kirletme sakın, dedi ana. Sen de büyü, ağabeyin gibi çalışkan ol (oğluna göz kırptı) sana da kitap alacağız, defter alacağız, boya kalemi ney alacağız.

— Bu kitaplar var ya, dedi oğlan güvenle. Ortaokul süresince hep okuyacakmışız bunları. Okul bitene kadar.

— O güne ölmez sağ kalırsak.

"Şu kadının yerinden kalkması, çocuklarıyla birlikte bahçeden çıkması, yokuşu inerken ansızın tökezlemesi, yüreğini tutup yere yıkılmasıydı ölüm, o kadardı."

Ana, yandaki sırada oturan güzel giyimli kadına (öğretmendi herhal, elinde bir defter var,) bir açıklama yapma gereğini duydu.

— Geciktik de, dedi usulca. El diyarından yeni geldik. Oğlanın okul nakil işi sürdü biraz.

Mehlika öğretmen, kahverengi sessizliğinden çıktı; bir yıl süreyle yağ kuyruklarında, tüpgaz kuyruklarında, sabun tozu kuyruklarında edindiği komşukadın sesiyle avuttu onu:

— Üzülmeyin efendim. Her yıl, geç gelen öğrenciler olur malum. Ötekilere çabuk yetişirler.

— Bilmem ki, dedi ana.

Kaygıyla göğe baktı.

— Bizler okumuş değiliz de.

Sonra kendisiyle dostça söyleşen bu kentli öğretmene çok ama çok önemli bir giz verircesine eğildi:

— Leylekler de çoktan göçtü, dedi, çoktaaan.

Hangi ses tümcesi daha önceydi?

O an bir cep radyosundan, Nikolaki'nin mahur saz semaisi yükselmişti çünkü.

Saz semaisi yükselirken, yüreklerin derininde unutulmuş, ellerin ucunda beklemiş, gözpınarlarında birikmiş bir tortuyu da seyreltti, yüzeye doğru zorladı.

Önce Mehlika öğretmenin sırtına bir yıldır yoksun kaldığı kalın geçmişli Temmuz güneşini giydirdi.

Erenköyü'nde bir bahar gecesi... Ateş böceklerinin cızırtısından başka ışık yok. Bir delikanlıyla elele denize doğru yürüyor. Bir ara duruyorlar, olamaz bir şeyi gözlercesine bakıyorlar göğe. O anda birlikte baktıkları için olamaz gibi gelen bahar göğüne Erenköyü'nde.

Saz semaisi inceldi, inceldi ama etkisi değişmedi. Sanki hoyrat bir el, geçmişi karıştırmış, kurumuş lavanta çiçeklerini sermişti gözler önüne.

Semainin son ışıklarında kendine göz attı Mehlika öğretmen. Az ötedeki kırık taşlara dolmuş yağmur sularında görüntüsünü inceledi.

İnce bağcıklı rugan bot giymiş, şemsiyesini bir kraliçenin asası gibi taşıyan bir kadın gördü dalgın suda. Ekose astarlı pastel yağmurluklarla, yün şapkasının bir ton açığı bir fularla, uçuk ama pahalı bir kokuyla bütünlenen bir inceliği vardı gördüğü kadının. Yoksa burnu kemerliydi, bacakları kalındı.

Bazı yabancı kadınlarda, bazı öğrencilerinde birdenbire algıladığı, etkisinde kaldığı dişilik yoktu bu kadında. Daha çok, tükenmeye yüztutmuş bir soyun, genç kuşaklara uzak düşen bir kültürün savunucusu gibiydi.

"Değişmez kalıplarla düşünen, ortak imgelere sığınan bir kalıntı! Erenköy sözcüğünün çağrışımını Erenköyü'nden ayıramayan düşçünün biri!"

— Bir yıl süreyle kiremit renkli beton yığınlarından, kuru ağaçlardan, çamurlu toprak yollardan geçerek bir yeri bir başka yere bağlamayan istasyon köprülerinde yürümesi, her akşam, bir karabasan karanlığından, artık yankısı bile kalmamış eski Göztepe'ye, bomboş evine, yağ paketlerine, sabun tozlarına, böcek ilaçlarına dönmesi bunun cezası değil miydi?

— İyisiniz ya hanım? Neyiniz var?

Ana, ayağa kalkmıştı, kızının paltosunu ilikliyordu.

— İyiyim efendim, dedi Mehlika öğretmen kırık bir sesle.

— Eh bize alasmarladık, dedi ana. Belki gene görüşürüz. Belki siz okutursunuz bizim oğlanı, kimbilir.

— Gülegüle efendim... Belki.

Karanlık bir geçmişe doğru. Hızla yol alarak..

Bir yıl önceydi.

Dudağının üst köşesi uyuşmamıştı daha, sesi de kendi sesiydi.

Sözcüklerle kabuğun altındaki anlam arasında kopukluk yoktu.

Daha nice genç kışlar, öğrencilerine açıklayacak, anlatacak, onları dışarda sürüp giden korkunç gürültüden, keşmekeşten, ölümden koruyacaktı.

Konuşacaktı onlarla, birlikte forumlar düzenleyeceklerdi.

İstediklerini sorsunlar, istediklerini söylesinler, öğrensinler.

(*Aman yalnızlığa düşmesinler!*)

Geçen yıl bu mevsimdi.

(*Yalnızlıkla savaşsınlar!*)

Geçen yıl bu mevsimdi. Forumdan sonraydı.

(*Geçmişle kültür bağını yitirmesinler!*)

Şimdi şu kadının çocuklarıyla çıktığı kapıda duralamıştı. Bakmıştı. Gözlerine inanamamıştı.

Murat ile Selma (en iyi öğrencileri) kapısı tam kapanmamış bir ekip arabasındaydılar. El salladılar.

"Durun!" diye haykırdı Mehlika öğretmen. "Durun diyorum size!"

"*Araba yokuştan indi, o kadardı.*"

"Durun!"

Koşuyordu. Çantasını fırlattı önce.

Sonra şemsiyesini. Soluk soluğaydı.

Araba görünürde yoktu artık.

"Soracak bir şeyiniz varsa bana sorun! Bana!" dedi son kere duyduğu kendi sesiyle. "*Bana sorun diyorum!*"

Ders zili çalıyordu.

Demek yirmi dakika! Topu topu yirmi dakika! Bir bütünlüğü, bir yaşamayı, bir kişiliğin artık ikiye ayrılmış parçalarını toparlamaya, hepsini... bir yirmi dakikacık...

Bir beden anımsamasıydı bu, uzundu, gerekliydi.

Mehlika öğretmen saçlarını düzeltti.

Defterine, kargacık burgacık yazısına, günün tarihine, günün konusuna baktı.

Sattıkları hep meta-ı candır
Aldıkları sûziş-i nihandır

"Demek bugün konumuz yine *Hüsn ü Aşk*."

Oyun

Ceren'e

— Sen hiçbir şey görmedin, birşeycikler duymadın ki, dedi Gülsün. Ben balkona tırmandım, içeri baktım sen resim yapıyordun. Bütün gün resim yaptın, başını bile kaldırmadın, bahçeye bakmadın. Beni görmedin. Sana baktığımı. Ben hep sancı çekiyordum sen resim yaparken.

— Öğleden sonra bir ara pastaneye gittim, dedi Sevgi. Resmi bıraktım, sana pasta almaya gittim.

— İşte benim kız da o sırada doğdu, alındı içimden, dedi Gülsün.

Yazbaşında bir ikindidir. Birazdan yumuşak bir esinti çıkacak, boğucu sıcağı dağıtacak, akşam çökerken de karşı yamaçtaki iğdenin dağınık, baygın kokusunu getirip balkona bırakacaktır.

Taşlar ıslaktır. Sevgi biraz önce balkonu yıkamıştır.

Saksılar –fesleğen, küpe, sarmaşık, begonya– konuşmalar arasında tazelenmiş bir ıslaklıkla, arasıra hep birlikte korkarak oyundaki yerlerini usulca almaktadırlar.

Balkonun duvarında alacalı bir kedi uyuklamaktadır. Hırıltısı duyulur.

Güneş, oyunun canlı-cansız bütün kişilerini sarmalamaktadır.

Radyodan Bob Dylan'ın bir şarkısı yükselir:

"Kişi kaç kere göklere kaldırmalı başını
Göğü görmezden önce?"

Gülsün: Beş yaşındadır. Kırmızı çiçekli beyaz basmadan, omuzdan askılı bir entari giymiştir. Başında, plastik mantarlarla süslü bir hasır şapka, kucağında kırmızı plastikten çarşı-işi bir çanta vardır.

Başını öne eğdiğinde, şapkasının gölgesinden sıyrılan çıplak, saydam omuzları, kaburgalarındaki çukur kanat gölgeleri, ince, sarı tüylerle kaplıdır.

Bebek: Yeşil gözlü, uzun kirpikli bir bez bebektir. Sık yıkanmaktan, gözlerinin yeşili, dudaklarının alı ve Gülsün'ün entarisinin kumaşından yapılma etekliği solmuştur. Yırtık dizlerinden, bezin altına tıkılmış naylon çorap tomarları görünmektedir.

Gülsün oyun sırasında bebeği öper, koklar, pışpışlarken, geceden kalma kara bir düşten gündüzün kıyılarına vurmuş düşsel bir yaratık gibidir.

Sevgi: Otuz beş yaşlarında, yalnız yaşayan bir ressamdır. Bu özel günde bile artık ikinci bir deriye dönüşmüş kot pantolonuyla damalı gömleğini giymiştir. Ayakları çıplaktır. Aklaşmış gür, kıvırcık siyah saçlarını gümüş bir tokayla tutturmuştur.

Mahalleye taşındığı gündenberi evkadınlarıyla kaynaşmadığı, günlere gitmediği için, hele evine her saatte girip çıkan erkek arkadaşları yüzünden komşuların gözünde ne idüğü belirsiz, uğursuz bir kadındır, belki de sinsi bir ayartıcıdır, kimbilir.

Gülsün, oyun süresince kimi zaman dişileşip bilgiçleşerek, kimi zaman silahlarını bırakıp çocukça sokularak bu yadırgı kadını sınar:

— Bütün gün oydular içimi, inanmazsın. Küçük kahvaltı bıçaklarıyla kazıdılar. Bembeyaz gömlekler giymişlerdi. Televizyondaki genç doktorlar. Bir de hastabakıcı. Bana "Bağırın hanımefendi!" dediler, ama ben bağırmadım, dişimi sıktım.

— Bağırsaydın, diyerek oyuna girer Sevgi. (Ciddidir.) Bağırmak, doğumu kolaylaştırırmış derler.

— Ben dayanıklıyımdır, annem gibiyim ben, bağırmam. Ama artık tövbe. Doğurmam bir daha, bu son. Kızım da bıktı bebe bezi yıkamaktan (Kucağındaki bebeği okşarken, eli kendi koluna kayar.)

— Kemal bey yetişemedi demek doğuma? Telgraf çekmiştik hani?

— Gelmedi Kemal. Alaman'da kadın-kız bol... Kalkar gelir mi? İçkisi kumarı... Zaten kız doğurduğumu bilsin istemem. Kızar da bakarsın hiç yanıma uğramaz bir daha.

Sevgi, güç bir soruyla büyütür oyunu:

— Para işini ne yaptın peki?

— Kemal göndermeyince anneme gittim, birlikte çarşıya çıktık. Bir altın bileziği vardı zavallının, onu bozdurttuk. Sonra bebeğe yaşam sigortası yaptırıp eve döndük.

Gülsün, bütün soruları bir metin okurcasına, aynı iniş-çıkışsız sesle yanıtlamaktadır.

Sevgi tedirgindir, çocuğu kapalı oyun alanının dışına çağırır:

— Biliyor musun, ben de senin yaşındayken kendimi evli sanırdım. Tıpkı senin gibi. (Güler.)

— Kemal'le mi?

— Yok canım, Kemal değil, başka biri. Şimdi adı aklıma gelmiyor. Unutmuşum.

— Nasıl bir adamdı? Kemal gibi huysuzun, ahlaksızın teki miydi?

— Değildi, der Sevgi dalgın dalgın. Beni çok sevdiğini söylerdi, çok anlayışlıydı.

— Öyleyse neden boşandın? Yoksa boşanmayı *seninki** mi istedi?

— Çayları getireyim o arada düşünürüm, der Sevgi. Sen de kızını uyut.

Sevgi, mutfakta fincanlara çay doldururken durdu. Fincan kaydı elinden, düştü, taşlarda parçalandı. Yanan

* *Seninki:* Gülsün, kadın konuşmalarından kaptığı sözcükler içinde özellikle bunu yerli yerine oturtmuştu, olanca ürkünçlüğüyle kavramıştı. İkinci kişinin istencini yadsıyan, bildiğince yoğuran, silip kendi istencine katan, hiçbir direnme hakkı tanımayan derebeyi gücü. Yüzler, kılıklar, kültür düzeyleri, sınıfsal seçme değişse de SENİNKİ aynı kalıyordu. Kendisine atalarından geçen tartışılmaz haklara ince uygulamalar getiriyordu olsa olsa.

elini musluğa tuttu. Pencereden dışarıya, uzayıp giden yola daldı. Mutfak, güneş yüklü bir sessizlikte yüzüyordu.

Kendini genç bir adamla bir orman yolunda yürürken gördü. Kar altında. Havaya buğu halkaları üfleyerek yürüyor, gülüşüyor, tartışıyorlardı. Tahta bir masanın başında oturuyor, çay içiyorlardı. Durup dururken öpüşüyorlardı.

Bu uzaklıktan iyice gözlemleyebiliyordu iki genci: ormanın güzelliği mi, günün tazeliği mi, kar mı, öpüşme mi, hangisiydi sahici? Hangisiydi yanıltan?

Geniş omuzları, yanık teni, beyaz dişleri, iriyarılığından beklenmeyen çocuksu bakışlarıyla ilk kocası. Evlenebilmeleri için yüksek okuldan vazgeçmiş, bir futbol takımına girerek zengin ailesiyle bozuşmayı göze almıştı. Bir süre, çevrelerini saran düşmanca havaya, yoksulluğa birlikte karşı koymak yetmişti. Hele:

"Nereden çıkarıyorsun ilerde anlaşamayacağımızı? Seni bu halinle, böyle oluşunla seviyorum. Söyle nereden..." derken Sevgi'nin saçlarını tutkuyla kavrayışı.

Kış görüntüsü, kar, orman imgeleri birden çürüdü. Yerini, geniş bir yatağın iki ucuna ilişmiş iki yabancıya bıraktı:

"Anlaşamıyoruz peki, ama seviyorum seni. Değişmelisin, anlamıyor musun? Değişirsen, düzelirsen, mutlu oluruz. Çocuk değilsin artık, sorumlu bir kadınsın, benim karımsın."

"Bugün çalışmasan olmaz mı yani?"

"Saçını yaptırtmasan, böyle doğal akışıyla insin omuzlarına."

"Kitap mı okuyorsun yine? Ne anlarsın şu kitaptan bilmem..."*

Hep aynı anlamda tökezleyen ilişkiler: Sen, sen olmasan.

Değişen görüntüde aynı genç kadın, başka bir evin kapısından çıkmak üzereydi. Gece. Eğilip bavulunu alıyordu.

* Zorbalık yerine sevecenliği deniyordu

"Dur bir dakika! Dur diyorum!"

"Yürümüyor görüyorsun, ne yapsak boş," diyordu genç kadın.

"Değişmen gerek, kendine çekidüzen vermelisin. Ona yaptığını yapamazsın bana, beni bırakamazsın, izin vermem."

Akademi'den bir sınıf arkadaşıydı. Bir zamanlar çıkmaza giren evliliğinin sorunlarını kavrayan tek arkadaşı.

Şimdi kin saçarak önüne dikiliyordu işte, kapıyı tutuyordu:

"Gidemezsin diyorum! Sensiz yapamam!"

Kendini koyvermişti sonra, ağlamıştı; kusmuş, sızmıştı.

Sevgi, onun yüzünü sildi, taş gibi yatan gövdeyi yatağa taşıdı, yatırdı, üstünü örttü.

"Ne yazık," dedi kendi kendine yüksek sesle.

"Verebileceğim başka hiçbir şey kalmamış."*

— Peki *senin* adın neydi o zaman? der Gülsün böğürtlenli pastaya uzanarak.

— Evlilik soyadım mı?

— Asıl adın canım, küçüklük adın. Benimki nasıl Gülsün, işte o adın.

— Bilmem, unuttum o adımı.

— Ben hiç boşanmayacağım. (Gülsün'ün sesinde belli belirsiz bir karşı çıkma vardır.) Ben kocamın dizinin dibinden ayrılmam. Ona sıkı sıkı sarılırım. Anam gibi, "Öff yeter artık, gene mi?" demem ben, "Belim ağrıyor, dayanamıyorum gayri!" deyip kıçüstü devrilmem yatakta.

— Annen çok yoruluyor. Her gün temizliğe gidiyor evlere, kolay mı?

— Olsun... Kadın dediğin kocasının sözünden çıkmaz. Kocası da onu sever karşılığında, gözetir, maaşa bağlar. Erkek dediğin sever de, döver de. Babam bizi sevmeseydi, arasıra badana-boyaya gittiği evlerdeki o zengin, güzel kadınlardan biriyle kaçıverirdi, di mi?

* Bu ilişkilerden geriye iki koltuk, bir sedir, bir kürtaj, bir pıkap, bir kolon spazmıyla bir gastrit kalmıştı. En önemlisi de, çocukla oynadığı oyun sırasında zaman zaman yırtılan, ışıltıları içeri alan bir zırh: bedenimi bu sıcak yaz gününde merhem gibi saran o soğukluk.

Sevgi susar. Çayını içer. Suskunlukta, birbirlerini kaçamak bakışlarla süzerler.

Gülsün'ün dudakları böğürtlen kızılına boyanmıştır. Avuçları, çay fincanının kıyısı, krema lekeleriyle kaplıdır.

Sevgi'nin konuşmadığını görünce hınzırca üsteler:

— Kocama çeşit çeşit pişiririm ben, böğürtlenli pasta da yaparım, böyle hazırından değil hem, kendi elimle yapar önüne koyarım. O da beni sever... İstediğim her yere yollar o zaman.

Sevgi birdenbire, çocuğun, içinde hazırlanan bir soruya doludizgin gittiğini sezinler. Susmakta direnir.

Gülsün çözülür o zaman, gözleri dolu doludur:

— Sen cehennem ateşinde yanmıycan, di mi?

— Nerden çıkardın bunu?

Sevgi fırlar, çocuğu kapar, kollarının arasına alır onun böğürtlen, krema, buzlu-çocuk-yanağı kokusunu içine çeker:

— Nereden çıkarıyorsun bunları canım benim?

— Babam dedi ki, dedi ki... Sen hem kısırmışsın, hem boşanmış kadınmışsın. Babanın yanında oturmuyormuşsun, istemiyormuşsun. Böyle yoldan çıkmış kadınlar, cehennem ateşinde yanarlarmış.

Sevgi, oyunun kuralları gereği, içinin yandığını gizler:

— Baban haklı, katı biraz ama doğrucu hiç değilse. Bana göre yapılmamış, benim için düzenlenmemiş bir dünyada yaşıyorum, o doğru. Peki annen ne diyor?

— Babam beni sana göndermek istemeyince, anam karşı çıkıyor. "Ne kötülüğünü gördük kadıncağızın?" diyor.

— Şimdi bak canım. (Sevgi çocuğu öper) Bunları ilerde konuşuruz seninle. Okula gittiğin zaman, okuduğun zaman.

— Ben okula gidersem çocuklarıma kim bakacak? Babam zaten beni okula göndermez, evlendirir. Ben de şimdiden Kemal'le evlendim ya.

— Her neyse, bunları sonra konuşuruz. Sen eve gecikme. (Duralar) Belki gecikirsen bir daha göndermezler.

— O zaman özler misin beni?

— Çok, (Sevgi, sesinin titrememesine özen gösterir.) Ya sen?

— Ben de. Çok.

Gülsün kapıya doğru yürürken döner, sorar:

— Sen yoldan çıkmadın, di mi? Valla mı? Hem kedin var senin. Kediyi sen doğurdun, di mi? Onu besliyorsun, sevap işliyorsun, her sabah aspirin yutturuyorsun ona, ben gözümle gördüm.

Sevgi, çocuğun yanaklarından süzülen yaşları siler:

— Saçmalama bakalım. Ben böyle yalnızken mutluyum. Yanacağım falan da yok. Hadi koş şimdi!

Gülsün gitmiştir.

Kedinin hırıltısı sürmektedir.

Akşam çökmüştür.

Sevgi, tuvalin üstünü açar. Bir süre resme baktıktan sonra çay fincanlarıyla pasta tabaklarını mutfağa götürür.

Resimde Gülsün'ü görürüz. Elinde, tepedeki turuncu güneşle yarışa girmiş mor bir balon vardır. Güneş ile balon öne doğru yürüdükçe, Gülsün'ün arkasındaki gecekondular uzaklaşmakta, ufalmaktadır.

Gülsün, resmin ucuna gelir, durur.

Bayırdaki Ilgım

Bu öyküdeki kişiler, yerler, tarihler,
gerçekle ille de bağlantılı değildir.

Ne çok fotoğraf çekilmiş o gün! Birinde, balkonda çay içiyorum. Bir başkasında sedire oturmuşum, gözümde gözlük, pantolon paçası bastırıyorum galiba. Yarım saat sonra bir bahçede çimenlere yangelmişim, bir kara kediyi okşuyorum.

Boğucu bir yaz günü olsa gerek. Dört yıl öncenin bir Temmuz günü: fotoğrafların arkasında öyle yazıyor. Yüzlerde bir yağmur sıkıntısı okunuyor zaten. Fotoğraf çektirmeyi hiç mi hiç sevmezken, neden o genç kızın peşine takılmışım ki?

Anlaşılan, yeni aldığı fotoğraf makinesinin tadını çıkarmışız. Dolaşıp durmuşuz.

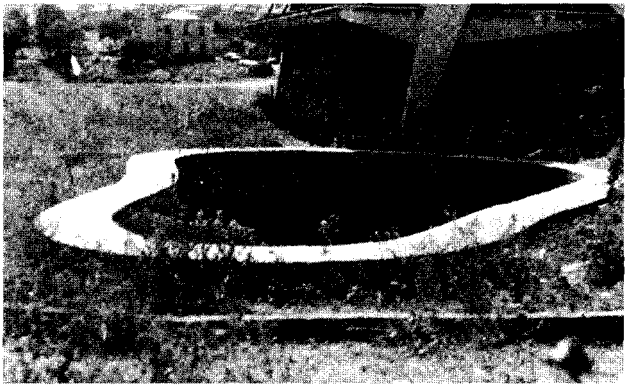
Birdenbire kavrıyorum:

Bayıra birden vurduğumuzu. Genç kızdan, bu arada, kafamı nicedir kurcalayan yarım kalmış bir öykünün o gününü saptamasını istemiştim. Altı aydır bastırdığım, unutmayı denediğim, arasıra diplerden koyu bir sızı gibi yüzeye vurmasını engelleyemediğim bir öykünün iskeletini.

Yaşarken öyledir ya, yazarken de öyledir. Hep "orta nokta"dır sözkonusu, açıklayıcı. Sonradan geriye dönüp baktığınızda, "Hay allah!" dersiniz, "demek bunca telaş, bunca hazırlık, bilincine varılmayan bunca çaba, sonu bu noktadan başlayarak hızlandırmak içinmiş, tüh!"

Öykünün ortasında, yandaki merdivenden indik, havuzun başına vardık. Havuz kumluydu. Gördüğünüz gibi bir de küçük merdiven indirmişler kıyısından.

İki çocuk; dudakları uçuklarla kaplı; sarı saçları kirden yapağıya dönmüş bir kızla oğlan kardeşi, alttaki kovuktan başlarını uzatıp bizi ürküyle süzdüler. Fotoğraf çekmemizden işkillenmişlerdi sanırım. Ya da ana-babaları, yabancılardan uzak durmalarını öğütlemişti. Ama bu öğüt kadar, evin geçmişteki öyküsüyle kendilerinin katılacağı şimdiki öykü de derinden etkilemişti onları. Her şey bir belirsizlik içindeydi o günlerde. Çocuklara konulan yasaklar bile. 77 yazında.

Emlakçiye girdiğimde Muhtar (aynı zamanda emlakçilik yapıyordu) işinin başındaydı. İkametgâh belgesi mi ne hazırlıyormuş. Yanındaki şişman adamı bir yerden gözüm ısırıyordu. Sonra buldum kim olduğunu. Filiz çayevinin kapısında görmüştüm, oradan hiç çıkmıyordu galiba. Temizlikçi kadınlara gidecekleri evleri ayarlardı. Hemşerileri vasıflı-vasıfsız işçilere inşaatlarda iş bulurdu. Kadınlar, "Kör Azmi" derlerdi ona (bir gözü kördü), erkekler "Dayım" derlerdi. Bu seslenişin açıklayıcı bir özelliği vardı: emmi kadar yakın değil gerçi yine de nesnel inşaat *da*yısından daha özel, daha yakın. "Dayım" bir tek işverenin adamı olmadığından onların gözünde zararsızdı, güvenilirdi. Hemşerilerini kayırır, gerektiğinde onlara barınak bulur, borç verirdi düşük faizle.

Her neyse... Mart ayında soğuk bir gündü, ama adamın kolaltları ter içindeydi sıkıntıdan olacak.

Muhtar başını isteksizce kaldırdı, baktı bana.

— Buyurun, dedi rastgele.

Soracağımı sordum.

İki adam bir süre donup kaldılar tek tek, sonra gözgöze geldiler, dayanıştılar.

— Bilemem ki valla, dedi Muhtar beni kuşkuyla süzerek. Beşiktaş'a Tapu Sicil Muhafızlığına bir uğrasanız, daha sağlam bir bilgi... Hem neden öğrenmek istiyordunuz?

Besbelli yanlış bir zamanda gelmiştim. Muhtarın tedirginliğinden, bu konuda oldukça bilgili olduğu ama bu bilgileri kendine saklayacağı anlaşılıyordu. Özellikle Kör Azmi'nin yanında. Haklıydı. Nedenini sonradan öğrenecektim.

— Sağolun, dedim çıkarken.

— Gülegüle, iyi günler, dedi.

Komşum, yalnızmış. Kocası bir iş gezisine çıkmış yine. On gün falan gelmeyecekmiş. Akşamın erken indiğinden yakındı, "Bahar gelmeyecek mi bu yıl?" dedi usançla. Oysa bahçesindeki bademler çiçeğe durmuşlardı bile. Ağaçlara asılı kalan bu sis, içini sıkıyordu belki. Sabahları ağlayarak uyanıyormuş, gün boyu gizleneceği bir oyuk arıyormuş. "Toplumun dışına mı düştüm ne." diye bir soru daha sordu. Belki de yaşdönümü belirtileriymiş bunlar. Ama yalnızlık artık ağır geliyormuş.

Söz, dönüp dolaşıp açıklığa, oradan kırlara bayırlara, derken yarım kalmış yapıya geldi.

— Güzel mi sence? dedim. Buralarda herkes pek beğeniyor, çağdaş bir masal gibi dillere düştü.

— Bitseydi, beğenen az olurdu kuşkusuz, dedi arkadaşım her zamanki akılcılığıyla. Şimdi kendi düşleriyle tamamlıyorlar yapının eksiklerini. Yarım yamalaklığında kendi yaşamlarının bir özetini görüyorlar.

— Ben, kendi adıma, el üstünde tutulmuş, sevilmiş bir kadın için yaptırıldığını sanıyorum, dedim.

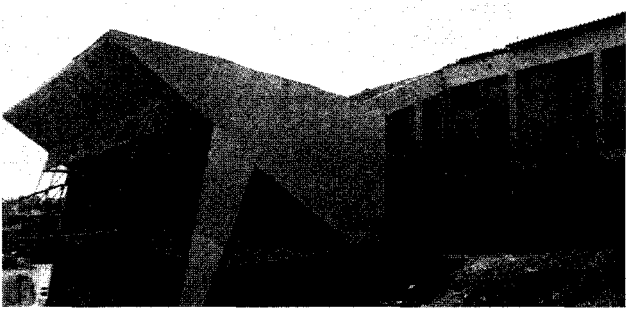
Düşümü eleverdiğimi anlar anlamaz, sustum.

— Önü asla kapanmayacak bir bölgede, diye kendi düşüyle katıldı arkadaşım. Haklısın, villa olarak düşünülmüş ama 1960'da hazine arazisinde olduğu anlaşılınca, yapımı durdurulmuş.

Delikanlı, bir arkadaşımın nişanlısıydı. Cin gibiydi. Bir öğretim üyesi. İstanbul'da mimarlarla doktorların hangi semtlerde oturduklarını, işyerlerini hangi semtlerde açtıklarını araştırıyordu. Sonuçta, önemli bir sosyal eğilimler tablosu çıkacaktı ortaya. Yolu sözkonusu yapıya da düşmüş.

— Bence gece kulübü ya da kumarhane olarak düşünülmüş, dedi kesin bir sesle. Mutfak bölümünü gördünüz mü? Ne kadar geniş... Sonra o barlı bölme... Şu dizi dizi balkonlara bakın. Villa olamaz tabii. Olsa olsa seçkin dostların kumar oynadığı, anahtar alıp kaçamak yaptığı bir sığınak olabilir. Gözden ırak.

Delikanlı, bilmediği yaşama biçimleri üstüne fikir yürütebilecek kadar akıllıydı, okuması da yeterliydi, yine de deneyimden yana yetersiz geldi bana. Başka konulara geçtik.

Tam, öyküyü hepten unutmuştum ki, geçende babamın bir arkadaşına rastladım. Emekli bir yargıç. Çoktandır görüşmemiştik. Yaşlanmış. Pantolonu, yassılmış kalçalarından dökülüyor: yürürken, ayaklarını sürüyor. Beni güçlükle tanıyabildi. Hangi okulu kazandığımı sordu. Evliyim, dedim. O zaman da nerede oturduğumu sordu. Bir gün bize uğramak, anılarını tazelemek istiyormuş.

Nerede oturduğumu söyleyince köpürdü:

— Bizim M.'nin garsonyerinin olduğu semtte, ha? diye suçladı beni. Zaten herifler bu tür gizli kapaklı işleri yürütebilmek için hep bizden uzaklara kaçarlardı. Sanki biz, bin yılın dürüst bürokratları yutuyoruz. Rezillik canım...

Emekli Yargıç, yargılama görevini emeksiz olarak sürdürebilmek için geçmişte yaşamayı seçmişti. Bana doğru bir bilgi aktaramayacağı belliydi. Üstelik bimediğim *bir konuda,* hakkının yendiğine inanıyordu. Yani önyargılıydı.

— Bekleriz, dedim, ama evin adresini vermemiştim.

Evin öyküsü, usulca gerçekdışına taşıyordu. Söylentiler birbiriyle çelişiyordu, ama "birbirini tutmayanlar kuralı," burada da geçerliydi: söylentilerin biri yalanlanınca öbürleri gerçek sayılıyordu.

Tek değişmez, yapı sahibinin M. bey olduğu ve ileri görüşlülüğüydü.

İleri görüşlülük, öyküde çeşitli anlamlarda kullanılacaktır.

Birincisi: yapı sahibi, kent kalabalığının o günlerde ulaşamadığı, yıllar boyunca da ulaşamayacağı bu kırlık alanı görebilmişti. İleriyi görmenin uzağı görmekle içiçe işlediği yıllardı 1950'ler. Esnaf, uzun süren bir uykudan uyanmıştı. Cebindeki para da uyanmış, sokaklara, apartmanlara dökülmeye başlamıştı.

Öte yandan, taşı toprağı altın büyük kentlere vasıfsız bir iş göçü başlamıştı.

M. ve öbür parti-büyükleri, kendi elleriyle hızlandırdıkları bu büyük akıştan kaçmayı, lahmacun, döner, pide kokularından kurtulmayı, rahat soluk almayı düşündüler. En elverişli bölgeler, top alanları, mesire yerleriydi: Kilyos... Topağacı. (1958'de Topağacı, kırık dökük iskemleleri, tahta masalarıyla bir kır kahvesiydi yalnızca; Nişantaş-Şişli yöresinin seçkin okullarına giden kızlı-erkekli dilbilirler kalabalığının doldurduğu, ders çalıştığı bir kahve. Onlar da babalarının yolundan gitmiş yani ileriyi görmüşlerdi. Kısa sürede kahveden, iki yana doğru uzayan yepyeni bir semt doğdu. Geceleri perdeleri çekilmeyen gizlisiz saklısız geniş katları, kumar partileriyle,

saygın aile yuvalarının bir üst katındaki gizli-kapaklı buluşma evleriyle. Bu mahalle-kulübünde içlidışlılık katlanılmaz boyutlara ulaştığında, kimilerinin gözleri demek daha ileriyi görmüştü.)

Ama ileri görüşün hep yataylamasına işlediği söylenemezdi. Bir önceki dönemin, CHP'nin kartal-yuvası geleneğini sürdüren, bu kere Dragos yerine Kalender'e çekilen bir avuç kodaman vardı. Tepeler kapatılıyor, villaların çevresine kimsenin aşmayı göze alamayacağı görünür-görünmez çitler çekiliyordu.

İleri, durmadan daha, daha ileri!

— Başlangıçta biz onu şarkıcı sanmıştık, dedi berberdeki kadın.

Aynanın önünde renkli dergiler duruyordu. Gözlerini aynadan ayırmadan konuşuyordu.

— Başlangıçta onu şarkıcı sanmıştık evet. Kendisini uzaktan tanırdım. İyi bir ailenin kızıymış dediklerine göre. Cıvıl cıvıldı. hiç unutmam, nişanda, saçlarının kendiliğinden öyle parlak, altın sarısı olduğuna hiçbirimiz inanmamıştık. Sonra boyatmış. Koyu kestaneye hem. Beli kalınlaşmış. Tavırlarına bir bayağılık gelmiş. Sonraları tabii, ondan ayrıldıktan sonra. Geçenlerde oğlu yaşında bir kabadayıyla evlenmiş dediler. Kocası yaşında bir de kızı var. Ayıp canım.

— Şarkıcıydı tabii, dedi arkadaşı. M. onu bir gazinoda mı, otelde mi nerede çalışırken görüp beğenmiş. Biz bir filmde gördük kocamla, yıllar sonra. Oğlanı baştan çıkaran şarkıcı rolündeydi. Fransızca şarkılar söylüyordu. Saçlarına meç yaptırmıştı galiba.

— Canım filmler de bozuldu, dedi Birinci. Eskiden gerçek yaşama tıpatıp benzeyen duygulu filmler yapılırdı.

Berberin renkli bir uçurtmaya çevirdiği başını elledi, yaldızlı kâğıtlara dokundu:

— Öff, dedi, bu iş de çok sürecek. Daha duş alacağım.

— Görüşüyor musunuz M. ile? diye sordu Birinci.

— Yok canım. Davalardan sonra bir soğukluk girdi aramıza. Eski dostlarından çoğuyla görüşmüyormuş dediler. Düşün artık, villa bile yarım kaldıktan sonra...

İki kadın, o gece bir ortak dostlarına yemeğe çağrılıymışlar kocalarıyla birlikte. Ama eve değil de köşedeki ünlü kulüp-restorana. Ne giyeceklerini konuştular bir süre. Berber arabesk kasetini öyle açmıştı ki konuşmalarını dinlemekten vazgeçtim.

İkincisi: yapı sahibi, yalnızca ileriyi ve uzağı görmüyor, geleceği de görebiliyordu. Bir iktidarın *önemli adamı*'yken çöküş gelip çattığında yalnızca "bebek", "köpek", "ödenek" gibi uyaklı davalarla halkın karşısına çıkmayı başarmıştı. Uyaklar unutulduğunda, kendisi de unutulmuştu. Halkların belleği zayıf olur derler ya, doğruydu.

Artık daha da ileriyi görecek hali kalmamıştı. Yüreğinin iktidarında bir boşluk belirmişti.

Bu satırların yazarı, havanın yağmur sıcağıyla yüklü olduğu o Temmuz ikindisinde, bir an geniş camlara baktığında M.'nin düşünü düşündü. Şöyle dedi:

— M. bir güz akşamı birdenbire büyük bir yorgunluk duydu. Başına cam bir fanus geçirilmiş gibiydi. Işıklar erkenden yakılıyordu. Solgun ışıkta bir kadeh konyakla algılarını parlatmayı denedi. Birkaç tıpırtı duydu derken. Bitişikteki kahvenin tentesine birkaç yağmur damlası düştü. Islatmayan, uzun süreli yağmur damlaları. İşte o anda belki de o günlerin bir Amerikan filminde gördüğü şu çatıyı özledi: yoksa bir uçanhalı tadını mı desek.

Kapıdan birlikte gireceği kalkık burunlu, çocuksu bir sarışın. Kısacık saçlı, dudakları dolgun.

İskarpinlerini fırlatıp atacak, kürk atkısını yerlere bırakacak, geniş camların önüne gelip duracaktı. Yağmur boşandığında, birlikte camdan dışarı bakıyor olacaklardı, şömineyi yakıp sıcak şarap içeceklerdi. Sonra ılık, yapışkan bir gelgite bırakacaklardı bedenlerini. Sonra ılık havuza, çırılçıplak.

M. her zaman her sevdiği kadına dediği gibi ona da "biricik", diyecekti, "en", "tek", "ilk", "son" diyecekti.

Çünkü M. âşık olma duygusuna bir türlü alışamazdı. Hep "biricik", "en" vb gibi pek inandırmayan, sevimli aşırılıklara kaçardı. Onun için kadının kendisi değil, çektiği yalnızlığın giderilmesi önemliydi, fotoğraflarda kolunda güzel çıkması kadının.

Ama bu arada, ne olursa oluyor, düşlere kan yürüyor, ilk günlerde dönemlerinin ışıltılarını saçan fotoğraf-kadınlar, evlilik biraz yaşlandı mı kilo alıyor, tırnaklarını yemek odasında kesiyor, çocuklarını olur olmaz azarlıyor, boyuna ağda yapıyorlardı.

G. hanım da öyle yaptı.

Temmuz ikindisinde patika, sararmış otlarla kaplıydı. Biraz ötede, caddede, inekler karşı kaldırıma geçiyordu, parsellenmiş göğe uygun düşen alacalı inekler. BMW'ler, Mercedes'ler dolanıyordu ayaklarına.

Mezecinin camında kanada toniği, hazır işkembe kutuları, fransız peyniri, yugoslav sos paketleri duruyordu.

Patikadan bakıldığında, Kör Azmi'nin "villa-kondu"sundakiler görünmüyorlardı.

Önce yakın hemşerileri geldiler. Çocuklarını camların önüne oturttular, denklerini kapı önlerine serdiler.

Mutfaktan başladılar.

Çocuklara pisleyebilecekleri delikli taşları gösterdiler (helâ, bir taneydi). Tencerelerini, mis gibi tavalarını çengellere astılar.

Odalardan her biri beş aileyi, denkleri, şilteleri ve aygaz ocakları ve tüpleri ve çocuk bezleri ve uzun bembeyaz örtüleriyle barındırabilirdi.

Kadınlar, evlere temizliğe giderken çocuklarını kum havuzuna indirdiler.

Kimileri evde kalıp çocuklara baktı, komşu bostanlardan sebze, yemiş istedi.

Erkeklerin bazıları işten çıkarıldılar, köylerine döndüler. Kadınlarını da götürdüler giderken. En büyük oğlanı ailedekilere bıraktılar, götürmediler.

Yerlerine başkaları geldi can-şenliği denkleriyle. Daha da uzaklardan.

Onlar da örtülerini, bohça bezlerini kaçak suyla yıkadılar, havuzun kenarına asıp kuruttular. Kaçak elektrikte paralarını saydılar, ceketlerini asıp televizyon seyrettiler.

Soğuk günlerde, çatlak, kırık camları bezlerle örttüler, de-

likleri tıkadılar. Sıcakta, kapıları ardına kadar açtılar. Patlıcan, biber kuruttular balkonlarda.

Herkes onların orada olduğunu bildi ama birbirine söylemedi, fısıldamadı.

Onlar da yeni gelenlere yer ayırmayı öğrendiler. Döşeklerini, çocuklarını azıcık yana çektiler.

Yarım kalmış ecnebi bir düşten, parlak, yerli bir ılgım yaratmaktı çabaları. Avadanlıkları yeterliydi.

Sonra bu öyküye iyice yerleştiklerini anlayınca ılgım bitti, yeni yollar düştü gönüllerine.

Yıllar sonranın öykülerinde gerçek yerlerini almaya gittiler.

bir doğum gününe

Zula

Edip'e

geldim demin
demin –iki saat önce–
ne önemi var?
her günkü yerimi aldım ya
çerçevede

Bir ad konsa bana, bu resme yani.
şöyle kırmızısı ve mavisi bol. Tercihan.
acıyı bilen eski ustalardan: Şeker Ahmet Paşa
Ahşap bir deniz hamamı. Başlıklı kadınlar.
uzun mayolu erkekler:
"L'homme qui savait nager"
İngilizcesini bilmiyorum, yoktu bizim
zamanımızda.)

karşımızda 11.30 vapörü
Moda'dan kalktı demin.
sahte yenilikler bunlar: Moda! Modaymış!
yok çok sesli Türk musikisi korosuymuş!
yok Kadıköy Halkevi, yok Sunar Sinemasıymış!
ne anlarlar bunlar!..
yine de uç dalı göğe uzanan
–masmavi–

bir vişne ağacı
–kıpkırmızı–
kalmıştır çocukluğumdan
buralarda bir bahçede.
–Mühürdar'ın kır kahvesi–
Yahya Kemal ve Nâzım beyler
Ne diyorlar?
"Bir lahzada bir pancur açılmış gıbi yazdan..."
Hey gidi!

Resme girildi bile. Tepede bildiğimiz gök.
Ağustos'un sekizi bugün. Sabah okudum
Cumhuriyet'te. Bâhur günleriymiş.
Lodos bulutlu bir gün.
Tek-tük kayaları resmin, bizi rüzgârdan koruyor.
Deniz kırçıl ve asabi.
Demin, her günkü kadınlar geldiler. İki saat kadar önce.
Kocalarını işe yollayıp.
Şimdi hantal, okşanmayı unutmuş kalçalarıyla
boyasız, uyku-şişkini gözleriyle güneşleniyorlar
karşımda. Tencere yemeği kokuyorlar. Yağlı.
Hepsi sığmıyor çerçeveye.
Biri bacağını uzattı: tokyosu, resmin
öte ucunda kalmış. O sırada girdi.
Şu ağaç kendiliğinden girdi: yeşiliyle.

içlerinden bana gülüyorlar
beyaz keten gömleğime
–rüzgârda hırpalanan bir yelken–
uzun ince parmaklarıma
salgıladığım yalnızlığa
–kokusunu alıyorlar–
yoksa demin, yüzüncü midyeyi ayıklarken
avucumda duyduğum sızı neydi?
konuşmaktandı. Susmalıyım.
midyenin dirençli kıllarını yalazlatan
kan renkli, inatçı bir salgı

kovada yıkadım elimi
çıkmadı.
oysa ellerim neler unuttular, biliyorum.
neler çıktı
eski Altıyol kışları, kaydığımız kızaklar
eski Cevizlik akşamları, Todori'de okşadığım kızlar
ellerim karı-koca uysallığında
peki o çizik neydi ki
çıkmadı?
konuşmamayı öğrenmeliyim
ama susamıyorum bir türlü
küçümseseler de

Sesim, bir balonla giriyor resme. Zulamı
usulca boşaltıyorum hikâyeye.
Resmin tabanına, kumlara yerleştiriyorum
bir bir. Bir sihirbazın sabırlı hüneriyle.
Önce biraz beyaz peynir, kavun, yani vazgeçilmez
çerezler. Sonra günün spesyalitesi:

Midye

Kızartması (tercihan natürel)
Dolması (kabuklar bulaşık teliyle ovulmalı)
Domatesli (domatesler diri olmalı, yağına kalmalı.)
Plaki (az patates, tek defne yaprağı, soğanı bol)
— Yaaa öyle mi beyfendi?
— Yaa hamfendi. Sakın un koymayın çorbasına

Bildiğiniz bütün otları koyabilirsiniz.
On dakikadan fazla pişmesin. Evet, bizim
hanım da sevmez çorbasını. Sizin gibi.
Yine de bir deneyin. Efendim, kadınlar
çocukları için pişirmeye alışıyorlar.
Çocukları bir gün gitse bile. Yine onlara
pişiyor yemekler. Ben her akşam kendim
pişiririm midyemi. Neden? Kadınlar midyeyi
tanımıyorlar, o yüzden. Tıpkı sizin gibi.

ben konuştukça
kıyı eskiyor
azalıyorum
resim bitiyor sanki

son ayrıntılar:
saat 13.00. Haberler.
Yerde çöpler var. Konserve kutuları,
güneşlenme hasırları, kopmuş oltalar,
havlular, güneşyağı
şişeleri, rüzgârın savurduğu kırıntılar.

son anda
haykırmak geliyor içimden:
siz midyenin kendi baharını bilir misiniz?
deniz lodosundan, deniz yeşilinden arınmış ekşi baharını?
yosundan, etten damıtılmış midyenin
doyumsuz, sidikli baharını
o bekletilmiş, pörsümeyen, şaşırtıcı
yumurta diriliğini?
gülebilirsiniz bir emekli Üsküdar delikanlısına
ama siz bu anlatılmaz şehveti yitirmeyi hamfendiler
bilir misiniz?

bunlar resme girmiyor!

Rus Ruleti

(Hepsi, ikinci dönünün başladığını seziyordu.)

"Bir saatlik yemek molası!"

Otobüsten yorgun bir kalabalık döküldü.

Delikanlı, garajdaki çayevlerinden birine koştu, başını suyun altına tuttu. Cılız su şeridi, saçlarını koyulaştırarak aşağılara aktı, damalı gömleğinden içeri sızdı, sırtında karar kıldı. Delikanlı, ıslak, buruşuk gömleğini pantolonuna sokup düzeltirken aynada yüzünü inceledi. Hiçbir zaman açık vermemeli! Hiçbir koşulda.

Akan suyun o yapışık izlenimleri durulayacağını umdu: neydi o yerlere saçılmış fındık-fıstık-ayçiçeği, o naylon torbalar, bisküit paketleri, meyve kabukları. Koltuklardaki poğaça kırıntıları, tepeye gerilmiş daracık filelerde tangırdayan şişeler, çantalar, plastik çöp sepetlerine iliştirilmiş, o kargaşada bile özenle ıslak pamuklara sarılıp kış saksılarına dikilmeye götürülen zakkum kökleri... Bunlar, adam olmaz canım! İçlerinde yok!

Hepsi yetmiyormuş gibi kargaşayı daha da koyulaştıran, dayanılmaz bir boğuntuya çeviren o arabesk şarkılar, sonuna kadar açılmış kasetlerde... Kimse de çıkıp "Kısın!" diyemiyor. Dese, hepsi sürücüyü tutar zaten. Kimin arabasına binse, onun düdüğünü... Uzun saatler boyunca kişiyi koltuğuna tutsak eden, yaşamayı bir yınlamaya dönüştüren o edilginlik. Havalandırması çalışmıyormuş otobüsün. E pes! Bu sıcakta! Bu ülkede yaşanmaz canım!

Yıkanınca, öfkesini, yorgunluğunu atmıştı biraz. Şimdi kıyıcı çakır gözleriyle, dalgın bir suda kendi görüntüsünü sevmeye doyamayan bir eskiçağ tanrısını andırıyordu. Aynada, tam ar-

kasında, bir sokak ressamının çizdiği abartılmış, menevişli bir günbatımı.

Garaj çayevlerinde, lokantalarında otobüs kalabalıkları. Varanlarla, birazdan kalkacakları haber veren çığırtkan hoparlörler. Başlarını dizlerine dayayıp uyuklamaya çalışan bezgin kadınlar, ayaklarını altlarına alıp çevrelerini büyük bir ezinçle süzen yaşı-belirsiz erkekler. Döğme dondurmacının el çabukluğunu, ucuz kolonya satanların büyülü kutularını gözleyerek yaşamdan bir şenlik payı almaya çalışan bakımsız, kirli, sevilmeyen çocuklar.

Delikanlı, küçümsüyor bu sürüyü. "Geçici bir kalabalık iyi ki," diyor. "Bir saate kalmaz, bir çocuk bulmacasının tahta küpleri gibi dağılır giderler. Bir el, yeni yüzlerle donatır bulmacayı, ama bizim gibiler için hep aynı yüzlerdir bunlar. Yazgılarına sahip çıkma gücü nerede? Nerde o bilinç?"

Sözgelimi otobüste yanında oturan yaşlı kadın, yol boyunca durmadan konuşmuştu. Hem de hiç yanıt beklemeden sürdürmüştü o tekdüze konuşmayı. Emanetçiye bıraktığı bavulları merak ediyormuş, onca bavul arasında bulunabilir miymiş, emanetçi o saatte orada olur muymuş, saat kaçmış, varmalarına kaç saat varmış... Çağdan habersiz bunlar, çağın hızından, teknolojiden. Takmayacaksın kafanı, yolunu bulup sıyrılacaksın aradan, kapağı yabancı bir ülkeye atacaksın.

Hadi o kadın neyse, yaşlı. Ya Osman? Birlikte Otelcilik'te okurlarken çok iyi öğrenciydi Osman, başarılıydı. İki yabancı dil biliyordu. Davransana be kardeşim, çağ bizi bekliyor. Okulu bitirdikten sonra iş bulamamışsan, bir iş yarat kendine. Giriş. Bak, kara cahiller bile yolunu bulup son model spor arabalar çekiyorlar altlarına. Yok efendim kazandığı ona yetiyormuş. Kaç kere söyledim. Gezdirdiğin grupta kadın oldu mu gözünü dört açacaksın. Güzel-çirkin demeyeceksin. Yabancı olsun yeter. Çünkü bu karı milleti başka ülkeye gitti mi orospular, kendi yurdunda yapamayacağını yapmaya kalkar. Yararlanacaksın işte. Oğlan kaytarıyor. İletişim kuramadığı kadınla sevişemezmiş. Buna benzer bir laf. Kim öğretiyor bunları? İtalya'da sırf bu işle geçinen delikanlılar var ki erkeklik açısından bizim ayağımıza su dökemezler. N'aber?

Delikanlı gerinerek saatine baktı. Bu ağırlaşmış, işkembe, keskin sidik, kebap kokulu garajda lokma süremezdi ağzına. Yağsız birşeyler bulmalı. Son haftada aldığı o iki kiloyu atmalı mutlaka.

"Haydin bizim yolcular!" dedi yanından geçen sürücü. Yemeğini bitirmişti, dişlerini ucu yanık bir kibritle karıştırıyordu. "Hadi!"

Müzik kutusu açıldı:

Eski bir Alman evinde, loş, akşama hazırlanan çay kokulu bir ikindide, kapanık bir görkem yayıldı odalara.

Müzik kutusu açılıp da MATROSE'nin ilk notaları yükseldiğinde çocuklar sustular, kutunun çevresine çekildiler. Çok ama çok uzaklara gitmeyi düşlediler:

Dar sokaklar, beyaz evler, eşiklerde uyuklayan pijamalı ihtiyarlar, başları kara çatkılı kadınlar gördüler. Bir sabun, pelin, sakız kokusu duydular. Güneşte suya bastırılmış çamaşırlar, yine güneşte savruluyor, kururken, emdikleri kokuları içiçe geçmiş sokaklara, o sakaklarda yürüyenlere püskürtüyorlardı. Bu insanların çoğu yoksuldu ama nedense hepsi konukseverdi ya da öyle olmak zorundaydı. Oralarda hiçbir yabancı, aç, sevgisiz bırakılmıyor, sert domateslerden, kösnül şeftalilerden, küçük yeşil limonlardan, el değmemiş sevgilerden payını alıyordu. (İkinci Dünya Savaşı, Kuzey'e bol denizli Güneş şarkıları söz veriyordu: Matrose!) İhtiyar kentlerden kurtulacaklardı, nice tanrının kendini atıp can verdiği denizlere, o canın kalıcı maviye boyadığı uzak sulara, tanrı-kapatmalarının sürgüne giderken etleriyle kanlarıyla biçim verdikleri kara parçalarına varacaklardı. Nice yarı-ölümlünün bir aşk, bir kaçamak, bir yanılgı uğruna ölümlülüğü seçtiği kıyılarda bir halkların yarattığı düşleri kurmayı öğreneceklerdi.

Helga, Ahmet'e bir drahmi uzatmıştı:

— Bir gazoz. Tamam?

— Tamam, dedi Ahmet küçük-çocuk gülümseyişiyle.

Bu saatlerde orada Osman, Ercan, Ahmet bütün takım, Balıkçı'nın yerinde buluşmuşlardır. Tiril tiril siyah kazakları, beyaz pantolonlarıyla. Yanık tenlerine taktıkları altın zincirlerle.

Ahmet, köpeği Nalân'ı denize alıştırmaya çalışıyordur. Kışın birlikte balığa çıkacaklar çünkü. Nalân'ı deniz tutuyor. Yaz bitti.

Dışsatımlık şile bezi giysiler, örgü işleri, deri şortlar savruluyordur boş yollarda, şimdi ıssız kalan çarşıda. Kürkler, kuzu postları, altın, gümüş takılar.

Birdenbire yükselen bir susku. Suskunun duyulmayan şarkısıyla barın küpeştesi denize açılıyor.

"Koyu yeşil, kızıl, tarçın şişeler, soylu bir ortaçağ kilisesinin renkli camlarını anımsatıyorlar," diyor Osman.

Çare yok. Yaz bitti.

Rıhtımda duran gezinti gemisinden iki üç nota yükseliyor: Matrose! Haydin gidiyoruz!

Aynı ailelerden, aynı deneyimlerden gelme ortayaşlı Avrupalılar, bildik sese uyup gemiye doğru yürüyorlar.

Kolları bacakları çok kalın bir kadındı Helga. Bir devanası demek daha doğru. Babası, ünlü bir Alman sanayicisiymiş. Soylu bir aileden. Kocası İtalyanmış. Çok zenginmiş.

Helga, "Seni seviyorum," dedi kumsalda o gece sevişirlerken, "Seni seviyorum." Soluğu ve kolaltları, çürük bir kent kokuyordu. Ama seviştikten sonra gövdesi tazelendi, yeni emdiği suyla serpildi. "Bir gün Roma'ya gelecek olursan..."

Delikanlı ceplerini yokladı. Pasaportu, parası yerli yerindeydi. Bu gece burada bir otelde kalırdı, yarın uçakla İstanbul. Otobüsü çekemezdi artık. Sonra Roma.

Delikanlı, bedeninin bir yerinde kalan Osman-yumuşaklığıyla düşündü:

Silah tüccarı falan olmasın adam: kocası.

Sonra, "Sirenlerin sesi bu, kulak asma," diyen Osman geldi gözlerinin önüne. Onun, "Ben uzaklığı dakikalarla, saatlerle değil kayıp giden toprak parçalarıyla ölçerim," deyişi.

Ama canım, kişi, çağdaş olma düzeyine vardı mı, silkinmeliydi bu tür duygusallıklardan.

* * *

— Beni bırakıp gitme n'olur Mona Lisa, diye inledi Türkân.

Bu arabesk iniltiyi geçen yılın geçerli kadın seslerinden seçmiş, kendine kısa sürede yakıştırmıştı.

Mona Lisa ile Türkân, garajdaki çayevlerinden birinde oturuyorlardı. Güneş, batarken, altın bir toz serpiyordu ikisinin kirpiklerine. Bir kadın, emanetçiye doğru yürüyordu. Genç bir adam, az ötede muslukta yüzünü yıkıyordu.

Türkân, önemli günlerde giydiği siyah tergal etekliğiyle, yakası oyuk siyah ipek bluzunu, cancanlı siyah cepkenini giymişti. Mona Lisa'nın armağan ettiği sarı çakmakla kendisinin ikisine yolluk olarak aldığı (oysa Türkân gitmiyordu) Samsun sigaraları masanın üstünde, Türkân'ın ufak, siyah çantasının yanında duruyordu.

Sonuna kadar açılmış kasetlerden, radyolardan, televizyondan, ayrılık şarkıları yükseliyordu.

"Ayrılık yaman kelime," diye mırıldandı Türkân. Mırıldanırken de gözleri yaşardı.

— Yine oynamaya başlama Türkân, dedi Mona Lisa sert bir sesle.

Mona Lisa'nın yüzü kemikliydi, bakışları da sertti.

— Saçmalama, diye diretti. Kaç kere konuştuk bunları...

Türkân, çayından bir yudum aldı, sigarasının dumanını bir film artisti gibi havaya üfledi çalımla:

"Benzetmek azdır ölüme..."

Mona Lisa'nın kızdığını görünce bastı kahkahayı.

— Ayyy n'apiyim valla elimden başka türlüsü gelmiyor...

İki şarkı tümcesi önce suskunluğundan, hüznünden iz bırakmamıştı. Gerçekten gülüyordu. İlk kahkahası yapaydı belki ama biraz sürdükten sonra sahici kıvamını almıştı.

Belki de kısacık (20 yıllık) yaşamına sığdırdığı olayların yoğunluğu, baskısı (üvey ana dayakları, sarhoş koca dayakları, pavyon erkeği dayakları) bu duygu iniş çıkışlarını kolaylaştırıyor, bir anın ta tepelerinden bir batağın derinlerine çeke çeke sarsıntılara bağışık kılıyordu onu. Sonra yine doruklar. Yine çöküntüler. Gözyaşlarını hızla izleyen kahkahalar. Hangisinin daha sahici olduğunu kendi de kestiremiyordu Türkân; öyküsü çok anlatıldığı, çok yazıldığı için kendine bile artık yabancı, gerçek-dışı gelen bir öykü kahramanının kuşkuculuğuyla.

Alnında, kara saçlarının başladığı yere gururla yükselen pürüzsüz alnında doğruculuk vardı, gamzeli yanaklarında hınzırlık, davranışlarındaysa bir gözdağı.

Mona Lisa, içi yanarak baktı ona.

— Bunları bırakalım şimdi, dedi. Çocuğun var, yalnız kalmazsın. Hem oğlun büyüyor.

— Biliyor musun Mona Lisa, daha önce söylemiş miydim sana? dedi Türkân. Hani kız-kıza gibi konuştuğumuz zamanlarda söylemiş miydim, ben, ayıp valla billa ama ben var ya, çocuğumu unutuyorum görmeyince. Ancak yanımdaysa aklıma geliyor.

"Garibim," diye düşündü Mona Lisa ama duygulandığını belli etmedi. Hoyrat ellerin savurduğu bu kızcağızı yeni kötü rüzgârlardan nasıl korumalı?

— Biliyor musun Mona Lisa, ben var ya, diye sürdürdü Türkân, sen o herifi dövene kadar, nasıl dövmüştün değil mi, hani pavyonun merdivenlerinden aşağı atlamıştın beni tartakladığını o herifin görünce, elimden örgümü kaptığını görünce, nasıl atlamıştın herifin üstüne takma kirpiklerini bir çıkarışta...

Tümcenin sonuna doğru sesi eriyip gitti. Telaşla kirpiklerini çıkarıp atan, lülelerle süslü takma saçını bir kenara fırlatıp o çam yarması herifin üstüne atlayan Mona Lisa'nın eski-zaman-sevecenliğini anımsayınca.

— Unutmuşum, epey oldu, diye gülümsedi Mona Lisa.

— Ben hiç unutmam. Bir şey oldu mu hiç unutmam ben, dedi Türkân. Doğru söyle. Bak ayrılıyoruz, bir daha ya görürüz birbirimizi ya görmeyiz, söyle bana, beni sevdiğin için mi kurtarmıştın o itoğluitin elinden?

— Yok canım, nereden çıkarıyorsun? dedi Mona Lisa. O geceye kadar seni görmemiştim bile, bakmamıştım sana daha doğrusu. Müsamerelerde giyilen türden içler acısı birtakım gece elbiseleriyle sahneye çıkan, cılız, yapmacıklı bir kızcağızdın benim gözümde, o kızlardan herhangi biri.

— Ya örgü? Hadi örgüyü bir daha anlat.

Bu soru, Türkan ile Mona Lisa arasındaki özel dili, ikisinin içinde yaşadıkları özel kabarcığı belirlemeye yetti.

— Evet örgü önemliydi, kaç kere söylettin bana. Oğluna

durmadan birşeyler örüyordun. Kalın, yumuşak, çok renkli birşeyler.

— Ben örmeden duramam, elim sıkılır, dedi Türkân.

— Yalan söylediğini o zaman nereden bilebilirdim, yalan söylemeden duramadığını? dedi Mona Lisa.

Türkân utanmışçasına sustu.

— Söyle bakalım şimdi, oğlanı Melahat ablaya mı bıraktın? Doğru söyle.

— Aman, soru sorup karıştırma kafamı Mona Lisa, sokakta oynasa ne olur sanki? Hem sen ikimizi bırakıp yad ellere gitmiyor musun sanki?

— Oğlun büyüyor, dedi Mona Lisa yine ciddi bir sesle. Unutma, oğlun büyüyor.

— Babasına veririm, dedi Türkân hınçla. Biraz da o baksın. Hani bir zaman, bizim pavyonlarda çalıştığımızı söylemişti birilerine, hani çocuk bizim yanımızda doğru dürüst eğitim görmezmiş felan. Alacakmış hani. Ahlaksız olurmuş çocuk.

— Almaz korkma sen, dedi Mona Lisa. Korkma güzelim.

Türkân, Mona Lisa'nın yumuşamasından yararlandı:

— Burada kalsaydın, bir akşamcık daha kalsaydın, gider bir lokantada, restaurantda rakı çekerdik, nasılsa izinliyiz. Bu gece bizim gecemiz olurdu.

Mona Lisa'nın güldüğünü görünce o da güldü.

Bir süre sözlerle yüklü sustular.

Ferhunde hanım, tuvaletten döndü. Islak ellerini keten mendiline kuruladı, plastik çocuk kovasındaki zakkum köküne şişe suyundan boşalttı azıcık, masadaki yerini aldı. Rıfkı bey uyukluyordu daha: yirmi günlük tatil, denizin göz kamaştırıcı tuzu, mavisi, gençlerin çığlıkları, yeni çıkan şarkılar, büsbütün yormuştu onu; çıplak, güneş-yanığı başındaki siyah ihtiyarlık lekeleri daha da belirginleşmişti. Başı önüne sarkmış uyukluyordu, ağzı açıktı, dudaklarının kıyısından bir salya çizgisi iniyordu gömleğine.

Ferhunde hanım, kocasının ne kadar ihtiyarladığını anladı birden, şaşırdı, korktu. Kocasının gençliği, kendi gençliği demekti bir bakıma. Öğretmen okulunda aynı sınıftaydılar. Önce

sınıf arkadaşlığı. Sonra Anadolu'da, Kandilli'de, emeklilikte iş arkadaşlığı. Ama asıl, hayat arkadaşlığı... Ferhunde hanım, doğru sözcükleri, doğru duyguları bulunca gülümsedi.

Şimdi nerde...

Şu yan masadaki kızcağız sözgelimi, biraz bayağı bir şey. Ama oğlan, mutlaka Fransız Filolojisi'ne gidiyordur. Pek uymuyorlar birbirlerine. Gençlik hevesi, ne denir...

Tuvaletin önündeki muslukta yüzünü yıkayan çakır gözlü genç, Türkân'a baktı bir ara. Gözgöze geldiler.

— Belki de sen gidince hepten dağıtırım ben, dedi Türkân. Çocuğu hepten unuturum. Zaten tutunacak dalım mı var?

— Olabilir tabii, dedi Mona Lisa kayıtsızca.

Türkân, sözlerinin ona işlemediğini görünce öfkelenmişti:

— Doğru söylesene sen diye şirretleşti. Doğru söyle. Kim o gâvur kadın?

— Hangi kadın?

Mona Lisa şaşırmıştı.

— Daha önce de soracaktım ama sormadım tadımız kaçmasın diye. Ama artık gitmek var (yutkundu) dönmek... olmayabilir. Şu "Mona Lisa" canım. Lüks bir pavyonda çalışıyordu besbelli; kadın kılığında sahneye çıktığın için yüz vermedi sana, seni *şey* sandı. Sen de küstün hayata, yalan mı?

Mona Lisa kendini tutamadı, kocaman bir kahkaha attı:

— Kız Türkân, öldürürsün sen insanı!

Türkân inanmıştı galiba, öyle görünüyordu en azından.

— Yani o karıyla Eskişehir'de buluşmaya gitmiyorsun? Bana yalan söylemiyorsun?

Mona Lisa eğildi, Türkân'ın ışıklı kara saçlarını okşadı.

— O yüzden gitmiyorum.

"Yine de ne güzel gülüşüyorlar," dedi Ferhunde hanım kendi kendine. "Bizim artık konuşacak konumuz kalmadı sanki. Belki de bunca yol tepip buralara gelmemiz bundandır. Ayşe, 'Çok seveceksiniz anneciğim,' demişti. İyi ama biz meslek hayatımızın başından beri hiç tatil yapmadık ki. Tatil nedir bilmiyoruz ikimiz de. Denize bakıp bakıp durduk. Sonra tatil bitti işte. Yaz

bitti. Gençler gibi göremedik oraları. Aklımda hiçbir şey kalmadı. Eve bir dönsem. Nimet uğramış mıdır, çiçekleri sulamayı unutmamış olsa bari. Ayşe de uğrar hafta sonunda, sonra Zonguldak'a gider yine. Tatil bitti. Çocuklar uzakta. Buna da şükür. Sağlımız yerinde. Öyle bir boşluk var ki ama, ölümü bile düşünmüyorum. Korkmuyorum."

— Kokonaya bak, babalığa patates soyuyor, dedi Türkân. Buradaki yemekleri yiyemezler bunlar, midelerine dokanır.

— Şimdi onu-bunu bırak da sen söyle bakalım, dedi Mona Lisa birdenbire.

Öne eğildi.

— Beni mi özleyeceksin, giysilerimizi mi?

— Hepsini, dedi Türkân içtenlikle. Hepinizi. Seni giysilerinden, süslerinden ayıramam ki.

Mona Lisa, bu sabah eşyalarını toplarken ev usul usul boşalmıştı. Önce aynanın önü: yüz sütleri, kremler, takma saçlar, göz kalemleri, dudak kalemleri, rimeller, pudralar, yine rimeller, ay tozları... Türkân, Mona Lisa evde değilken, ay tozlarını gözyaşları gibi yüzüne serpiştirir, göğsüne güneş tozlarından dövmeler yapardı.

Sonra giysi dolabı boşalmıştı: kırmızı saten gece elbiseleri, siyah tüller, tavus tüyleri, etoller, lame iskarpinler, file çoraplar.

Günün en güzel saatleriydi onlar: bazı sabahlar.

Oğlan, okula gitmiştir.

Kahvaltı masasının üstünde ekmek kırıntıları, zeytin, peynir vardır. Ev, çay kokar.

Mona Lisa, yıkanıp tıraş olur. Sabahlığına sarınıp kış güneşi alan bir köşeye yayılır. Türkân, kahvaltı sofrasını toplar, saçlarını sarar aynanın önünde.

Sonra yanına gelir. Onun temiz kokusunu içine çeker.

Oyun saati gelmiştir artık.

Türkân, bütün giysileri bir bir giyer çıkarır.

Siyah ipek sutyenleri dener, yüzüne pullar yapıştırır.

Mona Lisa, cigarasını içer, akşamdan kalmalık duy-

gusunun getirdiği hüzünlü-aşırı sevinçli, bir yersiz yurtsuzluk içinde onu gözler. Küçük bir çocuğu izleyen bıkkın bir yetişkin gibi önceleri, sonra o da katılır oyuna.

Tırnaklarını birlikte boyarlar. O akşamın Mona Lisa'sını gerçekleştirirler.

Bütün o kokular yoktu artık, o renkler, o ay tozları, o güvenli kabarcık.

— Giysilerin bir bölüğünü bıraktım, senin dolabına astım, dedi Mona Lisa.

— Valla mı?

Türkân'ın içi, hiç tatmadığı bir duyguyla dolmuştu. O yoğunluğu seyreltmeden edemedi.

— Bari ayakların da az biraz küçük olaydı... Pabuçların...

Mona Lisa güldü.

"*...'den ...'ye hareket etmekte olan ... plakalı ...otobüsü yolcuları, otobüsünüz kalkmak üzeredir, lütfen yerlerinizi alınız!*" dedi bir ses.

Ferhunde hanım, kalan patatesleri bir kâğıt mendile sardı: belki yolda yerlerdi, ziyan olmasın. Sonra dört yana dağılmış bavulları, torbaları güçlükle toplayarak Rıfkı beyin elini tuttu:

— Bey, şşşt Rıfkı bey, hadi, gidiyoruz.

— Senin otobüs kaçtaydı? dedi Türkân.

— On beş dakika sonra, dedi Mona Lisa.

— İstersen boşver bak, gitme. Çocuğu babasına veririm, onun için gitme.

— Onun için gitmiyorum yalnızca, dedi Mona Lisa. Her ilişkinin bitmesi gereken bir yer vardır.

— Bir şey mi yaptım kız, gücendirdim mi seni? dedi Türkân arabesk sesiyle.

— Bir şey yapmadın. Ama yürümeyecek.

— Neden? Hani o sabah var ya, senin koynunda uyandığım, hani gece beni o çam yarması herifin elinden kurtardığın, yani işte örgümü kurtardığın, işte o sabah ne demiştin bana?

— Ne demiştim?

— Korkma, al çocuğu buraya getir demiştin. İnsaniyetlik etmiştin bana. Bunları hiç unutamam Mona Lisa.

— Şimdi de öyle diyorum. Çocuğunu büyüteceksin, yetiştireceksin.

— Sen bir kalsan yanımda, dedi Türkân, bilirsin ben erkek nedir görmedim, aşk nedir bilmedim senden önce. Öyle güzel giysiler, kokular bilmedim.

— Biliyorum, dedi Mona Lisa.

— Şimdi gidiyorsun. Anlıyorum gideceksin sen, konuşmam boş. Peki ne yapayım Mona Lisa, yalnız kalınca ne yapayım? Bankadaki parayı çekip çocuğu kursa göndereyim mi? Söyle, yapayım.

— Yine başladın atmaya, diye güldü Mona Lisa. Çocuğu doğru dürüst okutamayacağını biliyorsun. Bari yalan atma.

— Yalan söylemezsem çok korkuyorum, dedi Türkân. Yalnızlıktan korkuyorum. Sen akıllısın Mona Lisa. Bir yol göster bana.

— Bilmiyorum ki, dedi Mona Lisa. Ben de ne yapacağımızı bilmiyorum. Yaşaya yaşaya bir çıkar yol buluruz elbet. Hadi ayrılalım artık, git artık. Öpeyim seni.

— İki takım elbiseni ütüledim, dedi Türkân kısık, hızlı bir sesle. Çantana köfte koydum, yumurta haşlayıp koydum, yolda yersin belki. Kızma.

— Git, dedi Mona Lisa. Sana yazarım. Uzatmayalım artık.

Türkân, azarlanmış bir sokak köpeği gibi kırılmış gözlerle bakar Mona Lisa'ya. Bir an duralar, sonra yitirdiği olanca zamanı kazanmacasına, hızla koşar gerilere doğru. Gar, boşalmaya başlamıştır.

Bir altın zümrüt, panayır, deniz ışıltısı yükseliyordu her yandan.

İlerde, birileri koşuşuyordu.

Bir araba durmuştu. İki üç kişi, bir genci sürükleyip götürüyorlardı.

Mona Lisa saatine baktı: daha beş dakika falan vardı, otobüsün kalkması gecikirdi nasılsa. Kalabalığın biriktiği yöne yürüdü.

* * *

"Şu otobüsten iner mi acep," diye düşündü bankanın önünden bir türlü ayrılamayan jandarma eri.

Sarışın, yontulmuş ince yüzüyle görkemli saraylardan bir rönesans resmini andırıyordu. Elinde en gelişmişinden otomatik bir tüfek vardı.

Kahvelerden, çayevlerinden, lokantalardan, garajlardan yükselen altın ışıltısına baktı bir süre. Altın, güneşin çevresinde yoğunlaşmış, dönüyor, gittikçe kararıyordu. Bulutlara asılıp kente dağılıyordu.

Yaz bitmişti, karanlık erken iniyordu.

Otobüsle gelecek genç, emmisinin bir tanışının oğluydu. Bir koruma polisinin oğlu.

Emmisinin anlattığına bakılırsa, iki yıl önce semtin bütün koruma polisleri şuradaki kahvede toplanıyorlarmış arasıra. Korudukları aileleri anlatıyorlarmış birbirlerine. Kimi ev hanımları, baklava falan çıkarıyormuş akşam yemeğinde, kimileri "merhaba" demekle yetiniyormuş. Yine de bir süre sonra kişi, kendini evdekilerin akrabası gibi görmeye başlıyormuş.

Bir büyük ailenin bir parçası. Kendisi de öyleydi ya. Bankadaki kızlar, nasıl yakın bir ilgi gösteriyorlardı. Hepsi güzel, tertemiz kokan, her gün alacalı, yeni entariler giyen kızlardı. Çay molasında, öğle paydosunda, köşedeki dönerciden yiyecek birşeyler getiriyorlardı ona. Bankaya girip çıkan yaşlı teyzeler de, ihtiyar emekliler de "Merhaba oğlum," diyorlardı. Tuzlu pasta armağan ediyorlardı. Ay başlarında. Bir ailen oluyordu. Onları koruduğunu biliyorlardı.

Gözlerinin önüne, yer sofrasının başına sıralanmış kardeşleri geldi. Babası da ona böyle güvenmemiş miydi? "Aman yüzümüzü kara çıkarma oğlum," dememiş miydi?

Aylardır bekliyordu, hiçbir şey olmamıştı Tanrıya şükür, öyle kanlı çatışmaya, soyguna falan karışmak zorunda kalmamıştı. Ama bir yararlık da gösterememişti. Beklemek yorucuydu.

"Sen insan sarrafı oldun artık!" demişti bankadaki Güzide hanım.

Doğru.

Otobüsten inecek oğlana da anlatmıştı bunları birer birer. Onu uyarmıştı. Yine de bir sıkıntı vardı içinde.

Okumuş oğlan falan ama bu işin acemisi ne olsa. Bahçıvanlıktan anlıyormuş. Kastamonulu.

Bir profesörün villasında duracak kışın. Özel koruma polisliğini yapacak. Adam iyi para veriyor. Eskiden pek hızlıymış. Solcuymuş, şimdi saf değiştirmiş diyorlar. Büyük bir gazeteye köşe yazarı olduktan sonra. Delikanlı, kışın onun villasında duracak, geleni gideni denetleyecek, yazın da çiçek yetiştirecekmiş bahçede. İyi güzel...

Bir çıkıp gelse artık.

Ötede bir kalabalık birikmişti. Birileri bağrışıyordu.

Tüfeğini kavradı ister istemez, o yöne yürüdü.

Kuşluk Rakısı

Bir rüzgâr, bir rüzgâr...

Sabaha karşı başladı. Buranın yerli rüzgârı: gündoğusu. Bütün rüzgârların bir anlığına mola verip diledikleri yönlere dağıldıkları Gündoğdu köyünden. O koydan.

Geceyarısını biraz geçe, korkuya kapılarak zangırdayan camlara koşanlar, kıvırcık dalgalı bir deniz gördüler. O anda, yaz boyunca unuttukları hırçın ürpertiyi duydular, birdenbire akla düşen bildik bir kuşku gibiydi. Yine aynı anda, bir daha gelmemecesine biten yazdan kalma imgeler, ondurucu renkler, belleklerinin kıyısına vurdu. Uyuyabildiler.

Şimdi saat on. O gün saat ondu.

Bir rüzgâr, bir rüzgâr..

Gündoğusunun denizin ötelerinden yağmalayıp getirdiği yosunlarla, yosunumsu adsız bitkilerle, kırık deniz kabuklarıyla, mazotla kaplıydı kıyı. Buraya gelirken ıslak kumlara bastım. Daha dün akşamüstü, şu deniz, konuklarını güneşli bir akvaryumda ağırlamıştı. Yüzeydeki kalıcı mavi boyadan sızan uysal ışıkta gözeneklerimizi bile seçebiliyorduk derinde yüzerken. Şimdiyse tersine akıntılarla, kara lekelerle tarazlanıyor. Arasıra, uçsuz bucaksız çanağından taşıyor. Kıyı yenilmiş, içerlere çekilmiş. Deniz daha da, daha da sokuluyor. Kumlar ıslak. Buraya gelirken kumlara bata çıka güçlükle yürüdüm. Bu rüzgâr var ya, her şeyi birbirine katıyor. Adaçayları ayaklarımıza dolanıyor; yeni-yetme sarmaşıklar, yüzyıllık çınarlara sarılıyor, kapı önlerine asılmış çamaşırlar, dilimizin ucundaki sözcükler bir savruluşta eskiyiveriyor.

Bildiklerimizi bilmediklerimize katıyor bu rüzgâr.

Kuşluk rakısının da payı var bu kargaşada.

Adanın bir yamacından denize uzanan bir çardakta, rüzgâr almayan bir masadan rüzgâra bakarken içilen kuşluk rakısının.

Sanki bir uğurböceğinin kalm kırmızı kabuğu altındayız. Seslerimiz bile donuk tınılarla erişiyor birbirine.

Çardaktan sarkan, saçlarımıza değdi-değecek loş üzümlerin buğusunu, damarlı etlerinden tüten teri, önümüzdeki kavunun ince dokulu baygın sarısını, uzakta bir çocuğun ısırdığı ekşi elmanın tadını, bilmeden, kuşluk rakısıyla ölçüyoruz. Bütün renkler ona değip kıvamını buluyor.

Gecikeceğimi, saat onu bulacağımı bilseymiş, bamya kızartırmış Kara Osman, kızartır, terbiyelermiş, bu saatte çok iyi gidermiş rakıyla. Ama kahvaltıya bekliyormuş.

Kahvaltı sofrası kalkmamış daha. Az ötede. Domatesler, beyaz peynir, kekikli zeytin, bal, bir izlenimci ressamın savruk özeniyle dizilmiş kahvaltı sofrasına.

— Şunları kaldırın da doğru dürüst bir rakı içelim, diye seslendi Osman içeri.

Başörtüleri enseden sıkılmış, gamzeleri ışıl ışıl iki genç kadın, koştular. Önce sofrayı topladılar, sonra kocaman saplı süpürgeleriyle bir-iki basamak aşağımızda kalan alt-bahçeyi süpürmeye koyuldular. Denize inen taş basamaklardan savurdular yaprakları, ela gözleriyle güldüler.

— Akraba kızları, dedi Osman. Birkaç günlüğüne geldiler çoluk çocuk. Bakma sen, milyarderdir bunlar. Yalnız, para harcamayı bilmezler, yaşamayı bilmezler. Etmişim içine o paranın.

Osman, Antalyalıdır ama aslında Giritli. O gün, ilk aykırı rüzgârda yumuşak bejlere, derin kırmızılara bürünmesine bakmayacaksın, yaz boyu Ada'da beyaz ipekten bir çakşırla dolaşır. Beline de ipek bir kuşak bağlar.

Kızlardan birinin kocası, bir tabakta iki-üç dilim mihalıç peyniri getirdi, sofraya bıraktı.

Osman, duvara bitişik sedirde büzülmüş oturan ihtiyara seslendi:

— Gel, iç bir rakı be amca!

— Yok ben içmem bu saatte. Size afiyet olsun.

— Etmişim içine o paranın, dedim ya.

— Senin Erenköy'de oturduğunu söyledi, dedi kız bağırarak.

— Bağırma. Evet oturdum sahi. Nereden bildiniz? dedi yaşlı hanım.

Kızının kolunu bıraktı, sedire ilişti ihtiyar amcanın yanına, yüzüme dikti gözlerini, ağzıma.

— Konuşuşunuzdan dedim, ne bileyim belki duruşunuzdan, tavrınızdan.

Osman ayağa fırladı, şişedeki son damlaları kadehime boşaltıktan sonra yeni bir şişe almaya koştu mutfağa.

— Çok eskiden bir köşkte oturdum, Erenköy'de. Şimdi Beşiktaş'ta caddeye uzak bir yerde yalnız başıma oturuyorum, dedi yaşlı hanım.

— Anne lütfen, yine başlama, dedi kızı.

— Bırak konuşsun, dedi Osman. Bırak.

— Eskilerden açmak gençleri sıkar, dedi yaşlı hanım. Ama biraz daha oturalım burada, gemi gelene kadar. Konuşulanları dinleyelim.

Mehmet usta, gençlerin dün akşamüstü arabesk dinleyip bira içtikleri, sonra içme yarışının hoyrat kıvancıyla kumlara gömdükleri sayısız bira şişesinin durduğu iskeleden, yükünü yukarlara taşıyordu. Küçük oğlan, yardım ediyordu ona.

— Allah vere de dünkü piçler benim balıkları vurmamış olsalar! dedi Osman.

— Merhabalar, dedi Mehmet usta soluk soluğa.

— Merhaba.

— Yazı bitirdik. Daha olur birkaç güzel gün ama...

— Olur olur evladım, dedi yaşlı hanım.

— Hadi gidelim artık anneciğim, dedi kızı. Hesabı gördük. Yine geliriz yaza.

— Allah uzun ömür versin, dedi Mehmet usta. Osman ağa en iyisi biz önümüzdeki hafta çıkalım, ne dersin?

Motorla kıyı kıyı dolaşıp yakacak topluyorlarmış. Plastik şişeler, kartonlar, kırık dallar. Ada'da yalnız odunla kömürle ısınılamazmış kışın.

— Ada da boşaldı gibi. İskele tıklım tıklım.

Geminin burnu göründü öteden.

— Bir bakıma boşalsa daha iyi ya, dedi Osman. Biraz kafamızı dinleriz. Tavşan avına çıktık mı göbeği eritiriz.

— Sen de ne biçim avcıysan, diye güldüm.

— Hoşçakalın efendim, dedi yaşlı hanım. Kışın bize beklerim.

— İyi günler, dedi kızı.

— Gülegüle.

— Doğru söyle, benim balıkları sevdin mi? dedi Osman, onlar gittikten sonra. Biliyordum seveceğini, inanacağını. Beni yazsana sen. Benden iyi roman kahramanı mı bulacaksın?

— Yazsam seni, kimse inanmaz.

— Doğru ya, millet önceden bildiğine inanmak istiyor. Zaten bildiğine. Benim on sekiz yaşında evlenişim, okulu bırakışım, o ilk aşk yarası, Sirkeci'de kamyon yükleyiciliği yapışım, bırakışım her şeyi (yara var ya) Boston'a giden bir gemiye kaçak binişim di mi, sonra Kanada, sonra Almanya, o kaçakçılık davası, mapusluk, saklanma yılları, esrar dalgası, hele şu pırlanta gibi Alman kızının, bir kimyagerin bana tutulup peşimden bu Ada'ya gelmesi (babası tam bir Nazi'ydi hem) onu da bırak, şimdi benim bu Ada'dan dışarı adım atmayışım, elektrik faturamı zamanında ödeyişim inanılır gibi mi?

— Yaa. Şurada karşılaşmamız.

— Kimin umurunda? dedi Osman. Kitaplar o yüzden bitti ya.

Yeni koyduğu rakı, bir başka kokuyordu. Anasonu bol, eski rakı.

— Bir kadeh daha içmeden bırakmam, dedi Osman.

— Peki, dedim göğe baktım: Apaçık.

Deniz de durulmuş. Rüzgâr değişmiş. Bir limonluktaymışız gibi kuytu.

Her gün yarımda çıkan rüzgâr, günü yeniden yaratmaya koyulmuş.

Biri kapıyı vuruyor: Osman abi! Osman abi!

Bir rüzgâr, bir rüzgâr...

GECEGEZEN KIZLAR

Öykülere Girerken

"*Halk masallarının kişileri, belli bir tarih anında, belli bir yerde yaşamış olan bir topluluğun belli fertleri değil de bir padişah, bir tüccar, bir kocakarı gibi yersiz, adsız kişilerdir*" diyor, Pertev Naili Boratav.

Ben bu yersiz ve adsız kişileri, masalın belirlediği serüvenin ormanından, kan, post ve buğu tüten yoldan çekip çağımıza, günümüze getirmek istedim. Dolayısıyla onları birey olarak işledim, yani öykü kişileri olarak. Geçen sürede özellikle kadınlar, eski masallarda önlerine değer diye sürülen "şehzade ile evlenmek", "zengin olmak", "sınıf atlamak" gibi özlemleri çoktan bir yana itmişlerdi. Bazı mitik öğelerse çağlar boyunca değişmeden kalmıştı.

"*Eğer biri, masalların ilettikleri bildiriyi, öykülerin anafikrini ve serüven romanlarından çıkarılması gereken dersi birkaç sözcükle özetlemek zorunda kalsaydı, bu sözcükler: yüreklilik, cömertlik ve özgürlük tutkusu olurdu. Masallar, insan kararsızlığını ve uyanıklığını, son çözümlemede kişinin duyduğu özgüveni ya da kişilerin birbirlerine olan güveni ve insanın insanlık içindeki yerini dile getirir. Böyle bir güven duygusu, ne pahasına olursa olsun 'mutlu bir son' yakalama eğiliminden çok daha anlamlı, çok daha güçlüdür.*"*

Özgürlüğü arama tutkusunun mutluluğa erişmeye bile baskın çıktığı bir yer ve zaman. Sırasıyla *Haensel ile Gratel, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Kırmızı Şapkalı Kız ile Mavi Sakal, Fareli Köyün Kavalcısı, On İki Dansçı Prenses, Uyuyan Güzel, Kül Kedisi, Fesleğenci Kız, Sabırtaşı'nın Şehzadesi ile Çingenesi, Çizmeli Kedi, Pinokyo* günümüzdeki kılıkları ve düşleriyle bir daha yaşıyorlar burada.

* Fernando Savater.

"*Belki bu düşlerden ötürü kimilerimiz evini terketti ve garson, seyyar satıcı, kitapçı ya da postacı oldular. (...) Yaşamı ve dünyayı değiştirmek istemelerine karşın hepsi de birer meslek edindi: tüccar, asker, polis, iktisatçı, danışman, elçi ve noter oldular.*"

Eklemeye gerek var mı! Belki de yazar oldular.

T. U.

Sonucu Belki

Şârâ'ya

"Neredeyim?" dedi kendi kendine, uyandığının bilincine tamtamına varamadan. Uyanmanın gündelik çiğ ışığına yaklaştıkça, derinlerden yüzeye tırmandıkça, ürkü gitgide artıyordu.

Çevresine bakındı. Bir pencerenin yanında oturuyormuş, başını pulmanın sarı, tozlu perdesine dayamışmış, o yüzden güçlükle soluk alıyormuş, perdenin çevresine enli, meşin bir kelepçe geçirmişler. Vagondaki boğucu sıcak azalmış biraz.

"Tren durmuş," diyerek ayıldı iyice. Toparlandı. Belki de onu uykusundan alan, trenin tekdüze, güvenli sarsıntısının birdenbire kesilmesiydi, oysa bindiğinden beri, bir kesilse! diye can atmıştı. Ağzının kıyılarında bir ıslaklık, bir yapışıklık duydu, yalandı. Perdeye asılı duran kolunda renksiz bir leke vardı. Salyası akmış. Kötü uyumuş.

Nerelerden geçmişti uykuda? Gözlerini yumdu. Gümüş zincirlere vurulmuş bir deniz parçası geldi gözlerinin önüne, o kadar. Zorlandı. Biraz daha derinlere, birazcık... Renkli tekneler vardı denizde ama suya giremiyordu. Özgür su parçacığı ne kadar girmeye, yıkanmaya çağırsa da giremiyordu. Düz mavi deniz, tekneden geçilmiyordu, zincirlere vurulmuştu, zincirin berisinde alacalı mazot birikintileri... Gerisi gelmedi.

"Günlük gerçeklerden yapılma elişi bir karabasan. Evcil, çözümlenmeye elverişli. Demek trenin durması, sarsıntının kesilmesi, bir kesilme, bir engellenme, bir çeşit..."

Uyanıklığa alışmış, gevşemişti. Ayağa kalkıp pencereden baktı. Dışarısı bembeyazdı. Göz alabildiğine kar. İstasyon levhası görünmüyordu. Hiçbir şey yoktu dışarda. Vagonu taradı. Genç Adamdan başka kimse yoktu galiba. Neredeydiler?

"Canım tren durmuş, hepsi bu," diye yatıştırdı kendini. "Burada kalmışız. Ama burası neresi? İkindiüstü bastıran kardan başka ne var? Günlerden ne? Saat kaç?"

Kar, dörde doğru başlamıştı.

Gök yeşile kesti, sonra kurşuna, sonra mora. Yamaçlar önce bulanıklaştı, sonra silindi. Evlerin yeni badanalanmış cepheleri paslandı.

Sessizlikte, bir-iki-üç diye başladı mevsimsiz dolu.

Dolu taneleri, ürkek serçeler gibi kaçıştı kaldırımlarda, sekti, yol taşlarına vurup vurup savruldu, tepelere, rüzgâra bir sabun kokusu bıraktı. Pencerelerden bakanlar, artık yollar kapanır dediler, ekmek bulunmaz, gazeteler erişmez, sular kesilir, eviçleri buz keser. Yaşamın işleyişi bozulur.

Demek bu kaygı, bu kesilme, saç diplerini bile terleten şu boğucu sıcakla birleşince.

"Merhaba!" dedi bir ses.

Baktı: Genç Adamdı. Yan sırada, pencerenin yanındaki koltukta oturuyordu. Seyrek bıyıklı, gözlüklü, sevimli bir gençti. Trenin durması, yolda kalmak, engellenmek, onu pek etkilememişe benziyordu.

"Merhaba!"

Gülümsemeye çalıştı.

"Kötü bir düş gördünüz galiba," dedi Genç Adam. "Bir ara inlediniz de–"

Uykusunda gördüklerini, uykuda alınan yolu bir yabancıya açıklayamazdı. Ağzından sızan salyayı düşündü, utandı. Kişi uykusunda nasıl da çaresiz, savunmasız, budala görünür...

"Ne zaman durduk?" diyerek geçiştirdi acemiliğini.

"Epey oluyor. İki saat kadar."

"Nedenmiş? Yani kaza falan mı olmuş?"

"İlerde, hemzemin geçitte kaza olmuş," dedi Genç Adam. "Biri söyledi, yolculardan biri. Bilirsiniz, bizde resmi açıklama yapma alışkanlığı yoktur. Başka biri de önümüzde bir yük treninin raydan çıktığını söyledi."

Boş koltukları gösterdi. Vagonun metalsi ıssızlığını.

"Öbür yolcular neredeler?"

"Sıkıldılar, karda dolaşacaklarmış."

Genç Adamın iyi cins yünlüden, balık sırtı ceketini o sırada gördü galiba, yoksa daha önce mi? Bildik bir ceketti. Dirseklerine deri geçirilerek yenilenmişti.

"Yani fazla kaygılanacak bir şey yok galiba," dedi rastgele. "Kar da öyle apansız bastırdı ki..."

"Bir saat içinde dizboyunu buldu," dedi Genç Adam. "Taksiler trafikten çekilmiş. Sokaklarda in-cin top oynuyor, herkes evine kaçmış. Rıhtıma koşarak inmek zorunda kaldım. Az kalsın kaçırıyordum treni. Ama yetiştim ya, dert değil artık."

Bir süre sustular. O, gerilerde kalan denizi düşündü, renkli tekneleri, artık yağmayan, yalnızca beyaz kürkünü yayıp kentleri örten karı.

"Akıl etse bari," diye mırıldandı kendi kendine.

Yutkundu, sustu.

"Ne diyordunuz?" dedi Genç Adam. "Anlatın n'olur. Kadınların konuşmalarında bu özellik çok ilgimi çeker. O anlaşılmaz geçişler, bağlantısız sanılan, yaşamın özüne birdenbire inen saptamalar. Bence kadınları en ağır koşullarda bile dayanıklı kılan bu konuşma biçimidir, yere sağlam basan bu dildir."

"Evi düşünüyordum da... Çocuklara kalın birşeyler giydirmeyi unutmasa diyordum: Bülent, kocam. Temizlikçi kadın sabah erkenden gelecek, sütlerini içirip okula yollayacak ama–"

"Yine de birşeylerin unutulacağından, aksatılacağından korkuyorsunuz. Tedirginsiniz. Uyurken dişlerinizi gıcırdattınız bir ara."

"Son günlerde çok–" diye başladı.

Sonra hiç tanımadığı üstelik kendisinden çok genç birine açılmanın yakışık almayacağını düşündü.

"Yorgunsunuz, kaygılısınız, öyle mi?"

"Evet."

"Güne başlayacak, uyanacak gücü bulamıyorsunuz–"

"Evet. Nereden bildiniz? Siz daha çok genç–"

Genç Adam içten bir kahkaha attı, bir çocuğun pürüzsüz kahkahasını.

"Ufak ayrıntılardan öyküler çıkarmaya bayılırım da," dedi.

"Uyurken, çantanız düştü kucağınızdan. Zırzırı bozukmuş. Ne var ne yoksa yere döküldü. Kitabınızı, küçük kızın armağanını, hepsini topladım, yerleştirdim. Siz bir bakın yine de..."

"Küçüğün kız olduğunu nereden biliyorsunuz peki?" dedi şaşkınlıkla.

"Çok kolay. Paketteki pembe ipek kurdeleden. Kızlara pembe, erkeklere mavi değil midir?"

Bir süre, çok iyi anlaşan, konuşmaya bile gerek duymayan iki sıra arkadaşının rahatlığıyla sustular.

Vagon soğumaya başlamıştı. Sahanlığın sarsıldığını duydular. Biri yerine dönüyordu, koltuğuna.

"Gerçekten çok yorgunum bu ara," dedi telaşla. "Yorulacak bir şey yaptığım yok ya aslında, her zamanki ev işleri, hayhuy. Kardeşim bebeğin doğduğunu yazdığında gitmek istemedim önce. Ama Bülent üsteledi. Küçük değişiklikler bazan iyi gelirmiş. Bilmiyorum. Her neyse, artık yola çıktık."

Konuşmayı uzatmamak için koltuğun arkalığına sıkıştırılmış kitabına uzandı.

"Kafka'yı çok mu seversiniz?" dedi Genç Adam.

"Çok. Belli aralarla döner döner okurum."

"Bana çok karanlık gelmişti işte okuduğumda. Belki de daha yalın, daha gerçekçi, aydınlık bir edebiyata ilgi duyduğumdan."

"Sizin yaşınızdayken bana da öyle gelmişti. Ama sonraları, zamanla, karanlık ya da kapalı yanı pek kalmıyor. Gündelik gerçeğin düşünülemeyecek kadar korkunç olabileceğini kavrıyorsunuz."

Bir öksürük duydular; arka sıralarda oturan yaşlı bir hanımdı. Dönüp baktığında, onun camsı, ihtiyar, meraklı bakışlarıyla karşılaştı.

"Peki siz birşeyler yazıyor musunuz?" dedi Genç Adam.

"Lisedeyken yazıyordum. Yayınlamayı bir türlü göze alamadım ama. İstediğim kadar iyi değildi karalamalarım. Dergilere, dergi yöneticilerine falan başvurmak da içimden gelmiyordu doğrusu. İç dünyamı kimselerle paylaşmak istemiyordum sözümona, iyi etmişim. Çünkü bu bir sürdürme, bir direnme sorunu. Şimdi okuduğumda çok uzak, çok özentili geliyor yazdıklarım."

"Yine de arasıra," dedi, Genç Adam dalgın dalgın, "yani tango ağzıyla söylersek 'yalnız kaldığın geceler' onların yarım kalmış minik başyapıtlar olduğunu düşünüyorsun. Gözlerin doluyor, kadri bilinmemiş inceliklere yanıyorsun."

"Evet."

"Sonra, ormana çıkarken arkandaki yola özenle serptiğin kırıntıları arıyorsun, onları toplayarak sılaya dönmeyi kuruyorsun. Kafka okumak... eski bir şarkının sözlerini anımsamak... bir gül kokusunu izleyip bahçeyi bulmak."

"Ya da bir konuşmanın kilometre taşlarına basa basa eskikendine dönmek gibi, değil mi?"

Küçük serçelerden iz bile kalmamıştı ama. Şimdi kar, kalın tüylü kuyruğunu dolamıştı vagonun çevresine, keyifle hırıldıyordu. Birden tıssladı. Camlar yaşardı boydan boya.

Yaşlı Kadın yine öksürdü:

"Lapa lapa yağıyordu," dedi. "Hiç kesilmeyecek sanmıştım. Neyse kesildi, yine de buradan gidemeyeceğiz bana kalırsa."

"Birazdan açılır yol," dedi Genç Adam. "Umudu elden bırakmayın."

En arkada oturan çifte baktı Yaşlı Kadın. Genç Kız –galiba nişanlısı olan– Delikanlının omzuna yaslanmış, uyuyordu. Delikanlı, geceden kalma, eskimiş gazetelere göz gezdiriyordu.

"Sizler için, gençler için önemli değil tabii," dedi Yaşlı Kadın "yaşamın kıyılarına düşmanca asılarak – siz konuşuyorsunuz."

"Ben vagon restorana kadar uzanayım," dedi Genç Adam. "Belki çay demlemişlerdir. Çay içerek ısınırız biraz."

"Çayları ben ısmarlasam olmaz mı?"

Çantasına uzandı. Kâğıtları, kimliği, cüzdanı her şey yerli yerindeydi. Çocuklar gibi sevindi. Ekledi telaşla:

"Kızmazsın değil mi?"

"Ne kızması?" diye bir kahkaha attı Genç Adam. "Hiç bozukluğum yok zaten. Aslına bakarsan fazla bütün param da yok ya. Asıl iş, cüzdanını bulabilmek."

"Buldum! Buldum!" dedi neşeyle. "Bu kadar dağınık değilimdir aslında. Ama dedim ya, son günlerde bir tedirginlik...

Bavulumu bile üç kere yeni baştan yaptım. Fazlalıkları attım. Derken kar bastırınca kalın birşeyler koymak gerekti."

"Şimdi iyisiniz ama?"

"İyiyim."

"Ben biraz dolaşayım. Ne olup bitiyor anlamaya çalışayım."

Genç Adam gidince, çantasına uzandı yine. Aynayı aldı, baktı, yüzünü inceledi. Sabah yaptırdığı saçları terden, kardan ıslanmış, kıvırcıklar sarkıp yanaklarına yapışmıştı. Gözboyası akmış, gözuçlarındaki kırışıklar iyice açığa çıkmıştı.

"Garip," dedi kendi kendine. "Kaç saat oldu yola çıkalı?"

"Buyurmaz mısınız hanım kızım?" dedi Yaşlı Kadın.

Kuru pasta paketini uzatıyordu.

"Çaylar gelsin de," dedi, "sağ olun."

"Genç, eşiniz mi?"

"Değil," diye kekeledi. "Şey... Bir aile dostumuz, bir tanıdık."

Genç Adamın kim olduğunu, nereye gittiğini bile sormadığını kavradı birden. Kırıntıları bulmak, korkuyu aşıp korkma özgürlüğüne kavuşmak yetmişti. Sormamıştı.

Onun koltuğunun arkalığına baktı. Özenle daktilo edilmiş, beyaz kâğıtlarla dolu kalın bir dosya. Bir doçentlik tezi olsa gerek. Ankara'ya bu yüzden gidiyor olmalı, tezini kurula sunmaya. Eğildi, başlığı tersten okumaya çalıştı. İLETİŞİM AÇISINDAN DOĞAL DİL VE SESLENME TÜRLERİ.

"Bu pencere açılmıyor mu?" dedi hoyrat bir ses.

İrkildi. Bu adamı hiç görmemişti daha önce. Adam, kıllı parmaklarıyla cama uzandı, zorladı. Uzanırken, gömleği sıyrılıyor, kararmış eti görünüyordu aradan.

"Aman oğlum, sakın açmayın," dedi Yaşlı Kadın. "Zaten buz gibi oldu."

"Her gün bir gecikme, her gün yolda kalırlar, yine de bir şey yedeklemeyi akıl etmezler itoğlu itler," dedi Adam. "Hiçbiri yok ortalıkta, kodunsa bul."

Aynayı çantasına yerleştirdi. Adamın sırnaşık bakışlarından etkilenmemiş görünmeye çalıştı.

"Yaa hanım teyze," dedi Adam. "Hep *başkaları* sohbet edecek değil ya. Şu vagonda kaç kişiyiz ki? Artık aile olduk."

"Yolculuk ne tarafa?" dedi Yaşlı Kadın.

"Ne farkeder ki hanım teyze? Biz her hafta bu yolu alıyoruz. Bu tren evimiz oldu çıktı."

"Ne olduğunu biliyorsunuzdur o zaman siz," dedi Yaşlı Kadın. "Neden kaldık yolda?"

"Hemzemin geçitte kaza olmuş. Senin anlayacağın bugün buradayız, belki gece de."

"Ah yapmayın efendi oğlum!" diye haykırdı Yaşlı Kadın. "Ben donarım bu soğukta."

"Korkma hanım teyze. Dostlar yalnız bırakmazlar bizi," dedi Adam, egemenliğinin tadını çıkartarak. "Minibüslere doluşup gelirler birazdan. Trenin yolda kaldığını öğrenince atlar, gelirler. Artık rakı mı istersin, en yeni kasetler mi..."

"İyi, iyi," dedi Yaşlı Kadın. "Aman oğlum, sen başımızda oldukça..."

"Estağfurullah," dedi Adam.

'Neden?' diye düşündü. 'Neden korkuyorum? Tam atlatmışken? Gözlerimin içi terliyor sanki. Uzun bir süredir yaşamanın dışında kaldım, ev içinde, kalabalıktan uzakta. O yüzdendir. Ya da kitabın etkisidir, ne bileyim bastıran kardır, gördüğüm düştür... Bir nedeni olmalı.'

Duvarlara asılmış yaftaları, ilanları, Demiryolu dergisini gözden geçirdi, gerçeklerin çağrısına sığındı.

"Efendi kardeşimiz nerede kaldı?" dedi Adam, altın dişlerini göstererek sırıttı. "Sizi yalnız bıraktı."

Kapı aralanınca ayaz doldu içeri. Yaşlı Kadın hırkasını çıkardı plastik çantadan, giydi.

Adımlar yaklaştı.

"Çay kalmamış," dedi Genç Adam bitkin bir sesle, "sular akmıyor. Kimsenin bir şey bildiği yok. Tren bomboş. Vagon restoranda masalar kurulmuş, ama kimse yok."

"Sevgili dinleyiciler, son aldığımız haberlere göre ... hemzemin geçidinde bir kaza olmuştur. İlk alınan bilgilere göre ölü adedi 20, yaralı adedi 35'tir. Yaralılar ... hastanesine kaldırılmışlardır. İlk kimlik tespitlerinde ölülerin adları: Hafize Çamlı, Ahmet Çamlı, Gülsün Çamlı, Abdülkadir Mert..."

"Bırakalım bu iç kapayıcı haberleri," dedi Adam, radyosunu kapattı. "Birazdan gelir bizimkiler. Yalnız onlar mı? Ayran, süt, sandviç satıcıları, salepçiler, kolonyacılar da doluşur. Ulan ne akbaba milletiz ha! Ölü gördük mü..."

"Korkuyorum," diye fısıldadı kadın.

"Korkmayın n'olur."

Genç Adamın yüzü çökmüş gibiydi.

"Ama evdekiler çok merak edecekler beni. Belki de kazada..."

"Korktuğunuzu belli etmeyin," dedi Genç Adam. "Korkunuzun kokusunu almasınlar. Havanın aydınlanmasına bir şey kalmadı."

Hava aydınlanıyordu. Kar, ilk ışıklarla yarılmıştı. Vagondakiler titreyerek, büzüşerek kara ve sabaha baktılar.

Kar, yırtıcı bir hayvan gibi kürk kokuyordu: kürk, ter, buğu, kan. Tütüyordu.

"İsterseniz inelim," dedi Genç Adam. "Vakit varken bir deneyelim. Yakınlarda eve telefon edebileceğiniz bir yer buluruz belki. Bir kulübe, bir köy evi, bir şey... Hadi."

Eğildi, kadının çantasını aldı, kitabı aldı, tepeden bavulu aldı, kendi çantasını aldı, dosyasını.

"Hayrola delikanlı," dedi Adam, "nereye?"

"Telefon edecektik," dedi Genç Adam.

"Bizle kalsanız iyiydi. Ne demişler, sürüden ayrılanı–. Siz okumuşsunuz, bizden iyi bilirsiniz ya," diye ekledi haince.

"Çabuk," dedi Genç Adam. "Gidelim buradan."

Kar, bütün izleri örtmüştü. Dümdüz, gümüşlü bir beyazlık kalmıştı geriye. Uzakta, çok uzakta bir ışık seçiliyordu.

"Çabuk olun!" dedi Genç Adam. "Hadi. Gidelim."

Öne geçti, hızla yürümeye başladı. Arada bir duralıyor, arkaya dönüp bakıyordu.

O, soluk soluğaydı. Karın soğuğu, yüzünü ateş gibi yakıyordu, güçlükle soluk alıyordu artık.

Biraz ötede iki genç serseri, birbirlerine kartopu atıyorlar, hayvansı çığlıklarla kara devriliyorlardı.

Yüreği ağzındaydı. Hızlanmaya çalıştı. Dizboyu kar, yürümeyi engelliyordu. Işık ötedeydi, biraz daha dayanması gerekiyordu. Öyle uyuşmuştu ki ayakları...

Serseriler, onların geçecekleri yolun iki kıyısında dikiliş daracık bir geçit oluşturmuşlardı.

'Becerebilecek miyiz?' dedi kendi kendine. 'Denemeden bilinmez ki. Ayrı ayrı ve birlikte.'

Genç Adam döndü, gülerek güven verdi ona; çantaları sürükleyerek hızla geçti aradan:

'Birazcık daha,' diyordu bakışı.

'Bir tökezlersem şu anda, ya da başıma bir kartopu gelirse. Ona nasıl aktarsam, nasıl iletsem... Çok geç artık... Bir tökezleyecek olursam, hepsi yarım kalacak, başladığımız her şey...'

Genç Adamın şimdiden pörsüyen yüzüne, gençliğinin yırtılan maskesine, umarsız bir ihtiyarlığa doğru koşan adımlarına baktı.

Araları gittikçe açılıyordu.

"Git!" diye haykırdı vargücüyle. "Koş, bekleme! Belki..."

Ormandaki Ayna

Ece, Sosyal Sigortalar Durağında otobüs bekliyordu.

Yağmur hızlanmıştı.

Ece'nin beyaz pabuçları çamur içindeydi, ince beyaz bluzu sırtına yapışmıştı. Saçları sırılsıklam olmuştu.

Ece'nin dişi ağrıyordu. Birkaç ağrı kesici almıştı dünden beri, demin de Belma bir aspirin vermişti. Ağrı tam kesilmemiş, ağrıya çok benzeyen bir zonklamaya dönmüştü.

Ece, zırzırı bozuk çantasının ağzını kapalı tutmaya, böylelikle çaprazlama yağan ve cep defterini, anı defterini, her zaman darmadağınık duran kâğıt paralarını, geleneksel tığını sapladığı kırmızı yün çilesini, kısaca bütün geçmişini ıslatıp silmeye kalkışan yağmuru engellemeye çalışıyordu.

Özel arabalarla minibüsler, başdöndürücü bir hızla, çamurlar sıçratarak, farlarıyla göz alarak, alay edercesine geçiyorlardı önünden. Karşıt iki yöne doğru. İnsanlar –sürücülerle yayalar– bu sıcak yaz gününün sonunda bastıran yağmura yakalanmamış olmanın tadını çıkarıyorlardı, güvenli, kaygan arabaları, geniş, çok renkli şemsiyeleriyle.

Taksiye binecek kadar parası vardı ama Ece, durakta uzun bir süre bekledikten sonra taksiye atlamayı yenilgi sayardı. "Neden hiç yeri değilken paramı saçıp savurur, sonra böyle en gerektiği anda sakınırım?"

Saatine baktı. Erkendi daha. Otobüs bekleyebilirdi. Bunu düşünür düşünmez, bütün açıklamalarla özürler bir yana (özürlerle açıklamaları daha sayıp dökmeden içlerindeki savunma payını görebilirdi) aslında eve gitmek istemediğini ayırdetti. Şaşırdı.

Demek Belma'ya yalan söylemişti.

Ece'nin solgun yanakları kızardı geleneksel utançtan.

"Daha altı buçuk, erken," demişti. Belma şirketten çıktıklarında.

Birlikte, çıtkırıldım çalışan kız kahkaları atarak, kaldırımlarda sekerek, ilk yağmur damlalarından kaçarak kol kola durağa yürürlerken.

"Daha erken."

"Erken döneceğimi söylemiştim bu akşam."

"Saçmalamasana," dedi Belma öfkeyle. "Koca kız oldu artık. Kaldırsın kıçını, kursun kendi sofrasını. Her şeyi senden bekliyor."

"Bu akşam söz verdim ama," dedi Ece.

"Yüz veriyorsun. Her şeyi senden bekliyor. Ne oluyor sonuçta? Kendin hırpalanıyorsun?"

"Doğru," dedi Ece. "Ama–"

"Bak bugün şirkete geldin, dünyaya açıldın bir bakıma. Kötü mü oldu? Kızlar nasıl özlemişler seni..."

"Ben de onları," dedi Ece.

'Onları mı, bilemiyorum. Ama şirketin temiz odalarını, çınlayan genç kahkahaları, topuk tıkırtılarını, renk renk soket çorapları, saçma sapan gülmeleri, sitemleri, küskünlükleri, barışmaları, çay içmeleri, çalışma günlerinin kokusunu, tınısını özlemişim. Ama o kadar.'

"Saat daha altı buçuk. Hadi bize gidelim. Birşeyler hazırlarım ayaküstü, şöyle yorulmadan çırpıştırırım. Atilla erken yatar, laflarız."

Belma'nın sesinde dün akşama bir anlığına dönen, o suçluluğu atmak isteyen bir iniş sezdi Ece.

"Daha dün akşam sizdeydim," dedi. "Hem söz verdim, gerçekten."

Ece, bir zamanlar –yani şimdi çok uzaklardaymış gibi gelen üç yıl öncesi– Belma'nın çalıştığı şirkette çalışıyordu. Yararını düşünmeden de belli bir işte çalışmanın, ter dökmenin onurlu bir çaba sayılması gerektiğine inandığı günlerde.

Yalan söylemişti. Onlara gitmek istemiyordu. Belma ile Atilla, ne ayrılığı kaldırabiliyor ne evliliği yürütebiliyorlardı. Birbirlerine ve kendilerine duydukları bu küskünlük yüzünden

de soludukları ortama usul usul ağu katıyorlardı. İlk duyuşta gelişigüzel, en azından artniyetsiz gibi gelen sözcükler kullanıyorlardı sözgelimi ama sonra, biraz sonra, odadaki üçüncü kişi bu sözcüklerin altından akan öteki dili kavrıyor, benzer deneyimlerden geçtiği için anlayışla karşılamaya çabalıyor, sonunda, yıllardır süregelen bu oyunda kendisine nasıl bir pay düştüğünü kestiremeden köşesinde kalakalıyordu.

II

Daha dün akşam bütün bu tedirginliklere bir de pazartesinin sıkıntısı eklenmişti.

Atilla geç geldi gazeteden. Gelir gelmez buzdolabına koşup rakısını doldurdu. Kimseye tek söz etmeden televizyonu açtı, karşıdaki koltuğa gömüldü.

Belma sofrayı kuruyordu. Tabaklarla çatalları gürültüyle yerleştiriyordu sofraya. Aradaki suskunluğu bozmak istercesine.

"Yardım edeyim," dedi Ece. "Sen yorgunsun, hadi dinlen biraz. Ben bütün gün boş oturuyorum nasılsa... Senin deyişinle 'bir şey üretmiyorum," diye güldü.

"Boş oturanlar yalnız belli bir işte çalışmayanlar değil ki," dedi Belma soğuk bir sesle. "Çalışır görünenler de var, hiçbir şey yapmadan çalışır geçinenler."

Atilla ya duymamıştı ya da duymamış görünmeyi seçmişti. Televizyona bakıyordu.

Saçları dökülmüş, tepesi açılmıştı. Gözaltları şişti. Öğlen cemiyette arkadaşlarıyla her zamanki gibi 'iki tek' attığından, yıkılmak üzereydi. Bu 'iki tek'lerin hep bir şişeyi bulduğunu bilmezden geliyorlardı karı koca.

"Şekerim," diye seslendi Belma'ya. "Üzüm aldın mı?"

Belma, tuzluğu sertçe koydu tabağın önüne.

"Unuttum... Hem o kadar istiyorsan, kendin gelirken getirebilirdin."

"Söyleseydin getirirdim canikom. Ama bu sabah çıkarken sordum bir şey istiyor musun diye, sen hayır dedin."

"Nasıl olsa unutursun diye artık hiçbir şey istemiyorum senden hayatım!"

Ece, gazetelere göz gezdirir gibi yaptı.

"Ne zaman bir şey istedin de getirmedim?" diye sürdürdü Atilla.

"Canım, boşverin çocuklar, ben yabancı mıyım? Üzümsüz oluversin." (Ece araya girmişti.)

"Sanki bir üzümümüz eksikmiş," dedi Belma... (Öfkeden sesi titriyordu.)

"Başlama yine," diye sertleşti Atilla... "Başlatma şimdi... Kızcağız kırk yılda bir geliyor zaten. Şurada ağız tadıyla..."

"*Sizin* ağzınızın tadını bozan mı var?" dedi Belma, iri siyah gözlerinde iki hınzır kıvılcımla. "Siz konuşun, dertleşin güzel güzel, ben patlıcan kızartacağım nasılsa."

"Patlıcanı boşversene," dedi Atilla yumuşayarak, geriye çekilerek. "Yorulma. Sofrayı donatmışsın zaten."

"Ben yine de..."

Belma mutfağa gidince, Atilla, Ece'ye döndü:

"Sence çocuksuzluk mu böyle katı, öfkeli yaptı bunu? Önceleri böyle değildi."

"Sanmam," dedi Ece.

Çiçeksiz vazolara, tozu alınmamış kitaplara, kılıfları sigara yanıklarıyla kaplı koltuklara, odayı soluk alınamaz hale getiren iri mobilya parçalarına, iç kapayıcı formika sehpalara, su verilmemiş saksı çiçeklerine baktı. Ağu, odalara yayılmıştı sanki. Çeşmeler sızıyordu. Banyo küveti kırıktı.

Yemekte hiç konuşmadılar. Yemekten sonra Atilla izin istedi. Yatacaktı. Sabah erken kalkmak falan... Giderken Ece'yi öptü. Dudaklarına oldukça yakın bir yere denk gelen, uzun, yapışık bir öpüştü bu. "Ne tuhaf, bedenin unutması gerçekten ne tuhaf!" diye düşündü Ece. Atilla, Ece'nin eski nişanlısıydı.

Belma, bulaşıkları bitirdikten sonra kahve pişirdi. Kahve içerlerken Ece'ye 'nicedir yöneltmeyi tasarladığı' eleştirilerini sıraladı:

Ece, olanaklarını değerlendiremiyordu. İlişkileri yanlış kuruyor, üstelik yanlışlarından ders alınıyordu, sesini yükseltip hakkını aramıyordu. Bu gidişle Belma'nın bilinçle vardığı yere varması çok sürecekti.

"Haklı olabilirsin," dedi Ece. "Ama kendim üstüne düşünmüyorum artık. Yaşadığımız şeylere, olan bitene akıl erdirmeye çalışıyorum. Kırk yaşıma geldiğimde her şeyi daha iyi değerlendireceğime inanıyorum. Kimbilir, belki dünya da değişir o güne kadar."

Belma içtenlikle sarıldı arkadaşına. "Deli!" dedi sevgiyle.

Ertesi gün şirkete birlikte gitmeye karar verdiler.

Ece, Sosyal Sigortalar Durağında otobüs bekliyordu. Yağmurun hızı kesilmişti. Yine de otobüsler dopdolu, çoğu kere durmadan geçiyorlardı. Kendine yalan söylememeye, orada öylece durmaya, dışarıya karşı birşeyler bekler görünmeye karar verdi. Bu arada düşünebilirdi: 'Nereye gidebilirim?'

Meral'ler birazdan akşam yemeğini yer, apartmandaki komşularına çay içmeye giderler. Yastık altlarında, gizli gözlerde ayrı ayrı, kaçamak biriktirilen paraları ürkütmemek için hiçbir ciddi konu açılmaz: komşular hep havadan sudan söz ederler.

Can ile Nuran iyidirler, kafa dengidirler, ama çocukları çok küçük, bu saatte uyumazsa gece boyunca uyanık kalıyor, ağlayıp duruyor. Olmaz.

Selma'nın evi çok uzak...

"Sanki herkes evine gitmem için can atıyor da."

Ece güldü. "Sanki evde bir bekleyenim var da..."

III

Pazar sabahı, erkenden kalktı. Odaları yaza boyayıp balkonun önündeki kalın yapraklı bitkilerin yeşillerini derinleştiren bir güneşle. Önce Keloğlan uyanmıştı her zamanki gibi, uzun uzun gerinmiş, kocaman tüylü patileriyle göğsüne çıkarak alnını yalamıştı. 'Bir kediyle uyanmanın, güne girmenin güveni...'

"Dur canım!"

Keloğlan'ı kucağına alıp mutfağa götürdü Ece, onu mutfak taburesinin üstüne oturttu. Eğilip kedisinin soluk, ihtiyar tüylerini okşadı. Keloğlan, bir süre onun gözlerinin içine baktı tıkabasa bir sevgiyle, sonra sevgisini yutkundu, Ece'nin, kara perçemini yaladı, sessiz miyavladı.

"Dur canım!"

Önce çiçekleri sulamak gerekiyordu, güneş tepeyi bulmadan. Ece önce çiçekleri suladı. Katmerli sardunya, boyuna erişmişti neredeyse, kadife güzelliğini sunuyordu sokaktan geçenlere. Balkondaki evcil ormandan devetabanı, kalın gölgesini mutfağa uzatıyordu.

Ece, o gölgeye yerleştirdiği koltuğuna kurulmadan önce kahve suyunu koydu ocağa, kapının altından gazeteleri aldı, radyoyu açtı.

Bir sigara yaktı, gazetelere bir göz attı. Sokak bomboştu daha. Dışarıdan bir bakış bile sızmıyordu özel ormanına.

Keloğlan, döşemeye vuran bir tutam güneş ışığına uyarlanmış, kocaman gövdesini şaşılacak bir ustalıkla tortop ettikten, kuyruğunu çevresine şöyle bir doladıktan sonra başını uzatarak günün içlerini koklamaya başlamıştı. Günün içlerine yürüyordu mırıltısı. Bir an bile yaşamanın –yalnızca soluk almanın belki– ne kadar önemli olduğunu anlatıyordu Ece'ye.

Ara sıra başını kaldırıyor, yeşil gözlerinde çapkın bir bakışla ona uzak düştüğü bir yaşamın yırtıcılık günlerini anımsatıyordu. Ece, onun bilgece çağrısına uydu, gözlerini yumdu.

"Selam anne."

"Günaydın canım."

İşte Kızı, dal gibi gövdesi, ipeksi saçları, ipek pijamasıyla somut bir başarı gibi duruyordu karşısında. Gözlerini açtı.

"Kahve hazır, içer miydin?"

"Boşver. Arkadaşlarla sözüm var."

"Bir kahvaltı etseydik birlikte..."

"Başka zaman. Gecikirim. Şey diyecektim, öğleye bekleme beni sakın. Yemeğe yetişemem."

Kızı balkon demirine yaslanmış, saçlarını fırçalıyordu. Ece kalktı, ikinci kahveyi doldurmaya. Keloğlan'ın ciğerini vermeye mutfağa yürüdü.

"Anne, bir beş yüzlüğün var mıydı?"

İyi zamanlanmış, beklenmedik bir soruydu bu."

"Bilmem," dedi Ece, "çantama bakıver. Yalnız şey... bir bin lira kalsın. Dün Hatice hanım telefon etti, torunlarını el öpmeye getirecekmiş. Gerekebilir."

"Aslan, fıstık anacığım benim!" dedi Kızı çantadan beş yüzlüğü alırken. "Uyruksuz bir kraliçesin sen, uyruklarını besleyemeyen bir kraliçe. Usulca tükenen bir kraliçelik."

"Haklısın," dedi Ece. "Bir ricam ar yalnız, giderken bakkala uğra da çırağını yollasın."

Büyü bozulmuştu birden:

"Yani ömürsün anne, ne zaman bir yere gidecek olsam..."

Ece'nin kırıldığını anlayınca düzeltti, bir kahkaha attı:

"Peki peki, uğrarım. Haaa.., aklımdayken, dün babamdan mektup geldi. Yeni evine yerleşmiş, deniz kıyısında bir yerde, adı aklımda kalmadı ya.. Her neyse, bu ay sonunda beni bekliyorlar."

"Gidecek misin?"

"Hava değişikliği olur biraz di mi? Kulübe yazdıracakmış beni, karısını mutlaka severmişim, kendi halinde bir kızmış. Anladığıma göre, yaşı bana yakın. Aslan babama bak sen! Biz de aylardır niye aramıyor, sormuyor diyorduk."

"Gitmek istiyor musun? Zorunda değilsin bence." (Ece, önüne baktı.)

"Yok canım, zorunda olduğumdan değil. Okul açılmadan bir tatil yaparım, bol bol balık yerim, karides falan... Daha kararımı vermedim ya, takma kafana. Az daha unutuyordum. Sana da bir mektup var, büfenin üstüne koydum. Hadi alasmarladık!"

Ece'nin yanıtını beklemeden fırladı.

Ece onun odasına yürüdü. Önce yerlerde darmadağınık duran plakları kaldırdı, kapaklarına yerleştirdi, geceden açık unutulmuş radyoyu kapattı, yatağın başucuna sıralanmış soda şişelerini, kahve fincanlarını topladı, kirlileri çamaşır torbasına attı. Camı açıp rüzgârı saldı içeri. Açık unutulmuş koku şişelerine, duvardaki Mick Jagger posterine, aynanın önündeki gümüş takılara baktı. Ta içinde bir boşluk, bir bulantı duydu. Çocuk kalmakta direnen, bu çocuklukla –moda takıları, orta malı sözcükleriyle– kendine bir bencillik sığınağı yaratan kızının, odadan yüzüne vuran düşmanca bakışını gördü.

"İki uygar kadın gibi eşitlik içinde yaşayacağız," dediği günü

anımsadı. Nerede yanılmıştı? Böyle bir somurtkanlık, umursamazlıkla, böylesi bir hoyratlıkla karşılaşmak için ne yapmıştı ki? Nasıl bir suç işlemişti? Nerede?

"Nereye gidebilirim?"

Sonra, Belma'lara gideceğini bildiren bir pusula bırakmıştı masanın üstüne, mektubu alıp çekmişti kapıyı.

IV

Sevgili Ece,

Neden hiç yazmadın? O gün her şeyi konuşmuştuk, yoksa ondan mı? Yani artık konuşacak bir şey kalmadığından mı?

Sabahın erken saatlerinde, ilk serinlikte, koskocaman bir denizi paylaşan bir kadınla bir erkek arasındaki garip hısımlığı duymuşlardı. O saatlerde soluğunu tutup onları dinleyen denize karşı konuşmuşlardı.

Önce merhaba, sonra yaz tatilleri, güneş yağları ve önemsiz şeylerden.

Sonra eski karılar, eski sevgililer, nafaka, yalnızlık, tek başına çocuk yetiştirmenin sorumlulukları, güçlükleri, istenmeden yapılan yanlışlar ve bunların ne kadar yorucu olduğundan.

Gün, maviden sarıya dönüyordu.

Kitaplardan, aylık dergilerden, ütopyadan, idealistlerden, Avrupa komünizminden konuşmuşlardı, bir ara Troçkistlerden, Belçika'da yaşayan bir kadın doktorun günün yorgunluğunu atmak için akşamüstleri yoksul mahallelerini taradığından, sonra Fuçik'ten..

...yanında çok rahattım, güvendeydim... öyle ki çoğu kere seni gerçekten tanıdım mı, bir düş müydü yoksa... bir daha görsem acaba...

Gün, erguvana dönüyordu. Kumsalda bir çocuk, renk renk deniz topuyla oynuyor, mora kesmiş kumlarıyla o günbatımında bir ressamın tuvaline akıyordu. Aşksız kalanlardan, aşksız bırakılanlardan, içeridekilerden, intihar edenlerden, işsizlerden,

işlerinden atılanlardan konuşmuşlardı. En büyük aşkların günbatımında yaşanacağından (yaşamın soluğu kesilmek üzeredir), sevdiği kentte bir günbatımını bir gün kendince görebilme uğruna her türlü işkenceyi göze alanlardan (yani yine Fuçik'ten) konuşmuşlardı...

...yine de bir suçluluk... her şeyi anlatmamışım gibi geliyor, seni yitirmekten korktuğum için... sandığın kadar inançlı, daha doğrusu kısa vadede umutlu değilim, belki bizim arkadaşlardan uzak düştüğümden... yoksa baştan beri yalnızlığa alışık değilim ondan mı, bilmem...

Sonunda, beklenen lacivert gece bastırmıştı. Başbaşa bir kıyı lokantasında yemek yemiş, güne bağlı kalarak kumsalda yürümüşlerdi. Değişik ellerce biçimlendirilmiş, yontulmuş, ustalarından çok şey kazanmış yine de kişisel bir yorumda, içli bir yorumda özel tınılarını kazanmış iki saz gibi birleşmişlerdi sonra. Bir kerelik bir yorum. 'Çünkü sonra nasılsa aynı noktada tökezleyeceğiz, en iyisi mektuplaşmak.'

... bir de seni tanımıyorum, o var... evini bile gözümün önüne getiremiyorum... dostlarının beni tutmayacağını... nedense o ortamda sırıtacağımı... saçma sapan ilişkileri kesmek söylediğim kadar kolay değil. Düşünceyle uygulama arasında boşluk... dedim ya... ama sen bu kadar karamsar olmasaydın... bence kızının da... birlikte bir daha denemeye... gelseydin belki...

Ece Sosyal Sigortalar Durağında, salı akşamı, otobüs beklemekle beklememek arasında bocalarken Belma'dan aldığı son aspirini de çiğnedi. Sanki bir tığ saplanmıştı. Sanki ince bir kan sızıyordu içinin taşlarına.

Bazan, yağmurun keskin toprak kokusu havadan silindikten sonra ortanda bir ateş yükselir. Kıvrılıp yükselen dumanın gerisinde kalan imgeler birdenbire saydamlaşır, durulur, belirginleşir.

Ece, sır çizgileri yağmurla çekilmiş saydam bir aynaydı sanki. Mezarlığın mermer kemerinin ötelerinde uzayıp giden selvileri, can ve suyla serpilen yeşillikleri görebiliyordu bulun-

duğu yerden. Onlar da –gömülme törenine gelen sevenleriyle sevmeyenleri– oldukça büyük bir küme oluşturmuşlardı saydam tabutun başında.

Ece, kollarını göğsünün üstüne birleştirdi geleneksel biçimde. Tepesinde açılan kara göğe baktı.

Eski bir masal ressamının ince ince boyadığı kara saçlarını, kırmızı dudaklarını gördü. Onlar da dışarıdan görebiliyorlardı.

Beyaz bedeni boyunca akan utangaç ayva tüylerini, ansızın fışkıran arsız sarmaşıkları, ürktüğü soyunukluğunu, sevdiği çıplaklığını, can attığı yalnızlığıyla tüylerini ürperten yalnızlığı, mavi inişleriyle turuncu çıkışlarını, yalazını ve buzunu, oburluğuyla perhizini, bilgeliğiyle çileciliğini, ormandaki beton kulübeye taşıdığı saray koltuğuyla ince porselenlerini, genel bir zamansızlık içinde sıraya titizlikle koyduğu saatlerini ve işlerini, koltuğunda düşünüşünü ve düşleyişini, hiçbir şey beklemezliğiyle vazgeçemediği bekleyişi, uzatabileceği eliyle göğsünde birleştirdiği parmaklarını, beyninde yeşeren dölle rahminde uyuyan kısırlığını, hepsini görebiliyordu. Görebiliyordu.

Duman, ateş kokuyordu. Bir araba göründü. Özel bir araba. Yaklaşınca bir BMW oldu. Otobüsü sağlayıp kaldırıma yanaştı.

"Buyurun," dedi camdan eğilen Bay. "Nereye gidiyorsunuz? Bırakayım sizi."

"Ben aslında..." dedi Ece şaşkınlıkla.

"Bakın, üstünüz başınız sırılsıklam olmuş, üşüteceksiniz. Parmağınız mı kanıyor?"

"Şey..." dedi Ece.

Eğilip arabanın içine, loşluğa baktı: direksiyonun önünde küçük pusulalar, termometreler, rengi sararmış plastik biblolar, doldurulmuş küçük hayvanlar.

Arka camın içinde renkli iki minder. Arka koltuğa atılmış bir deste anahtar, bir paket kolonyalı mendil, bir tornavida.

Ece, Bay'ın yaşını ve mesleğini kestiremedi. Üst dudağı etsizdi, dümdüzdü bir bıçak kesiği gibi.

"Hadi naz etmeyin artık," diye üsteledi kapıyı açarken. "Binin. Belki de kokunuzu aldım sizin. Belki de burada beni bekliyordunuz aslında, geleceğim içinize doğmuş."

Ece, arabadaki askıda duran mevsimsiz, kara gabardin cekete baktı, temizleyiciden alınmış olmalıydı: güne hazırlık.

"Sağ olun," diye rahatladı. "Ağrı kesici alıyorum da diş ağrısı için. Bir sersemlik var üstümde."

"Sağ olun," dedi yine, "arabaya binerken."

Ece, sağ yanına düşen camın kepenginin indiğini sandı.

Geriye Kalan Günlerimizin İlki

Nimet'e

Yazgülü, elinde sepeti, kırlarda yol alıyordu. Hava, sabahın bu ilk saatlerinde ne güzeldi! Güneş, yumuşak bir ütü geçiyordu kıra, topraktan bir buğu yükseliyordu. Bu buğu, biten yazın sarısıyla uyum içindeydi.

Okuma uzaklığından bakıldığında Yazgülü, mevsim sonu indiriminden yararlanıp aldığı kırmızı tulumu, kırmızı pabuçları, sepetini örten alacalı mendiliyle, sarı bozkırda ansızın açmış bir gelinciği andırıyordu.

Kırlarda hiç gürültü yoktu. Cırcır böceğinin yaz boyu çığırdığı türkü daha bir pesleşmişti: demek güz gelmişti artık. Yine de zamanın tek belirleyicisi, radyodan yükselen içli şarkılardı. Her cuma, nerede olursa olsun, yabancı bir istasyondan yayımlanan bu müzik programını dinlerdi Yazgülü: "*Dikkat sayın dinleyiciler!*" dedi bir erkek sesi (saat 9'du). "*Bugün, geriye kalan günlerinizin ilki olabilir!*" Sonra programın spot müziği duyuldu. Taşra fotoğraflarını andıran soluk ve acemi trompetler, iç bayıltıcı erkek seslerine eşlik etmeye başladılar: Come Prime... Volare... Piove, derken Strangers in the Night...

Yazgülü, yirmi dört yaşındaydı ve bütün geçmişini –avuç içi kadar bir geçmişi– bu şarkılarla soluklanıp katediyordu her cuma.

Az ötede, rüzgârda dalgalanan yırtık tentesiyle kır kahvesi duruyordu. Kır kahvesinin önündeki alan, beyaz zambaklarla doluydu. Aslında tam anlamıyla bir kır sayılmazdı burası; mor dikenleri, sarı rüzgârıyla bir bozkır parçasıydı. Ta uzaklarda, sarp kayalardan inilen bir deniz olabileceği kimsenin aklına gelmezdi.

Kıyı kahvesine vardığında çoğu ters çevrilmiş tahta iskemlelerden birinde oturan bir adam gördü Yazgülü. Tenteyi tutan sırıklardan birine eğri büğrü bir yazıyla şöyle yazılmıştı: "*Zehirli beyaz kır zambaklarını sakın koparmayın!*"

Zambakların pürüzsüz taç yaprakları bitkince açılmış, iki yana sarkmıştı: beyaza yer yer yapışmış sarı döl tozları, havaya ağu katıyordu.

Yazgülü –adam görmeden– bir zambak kopardı hemen, sepetine attı. Cep radyosunu kapattı.

"Merhaba!" dedi adama.

"Merhaba!"

Adam döndü.

"Siz miydiniz küçük hanım?" dedi ayağa fırlayarak.

Ona doğru koştu.

"Merhaba," dedi Yazgülü yine, adamı pek tanıyamadan.

"Tanıyamadınız galiba. Ben Yakup, Büyükhanımın evinin bahçecisi.

"Merhaba Yakup efendi," dedi Yazgülü utançla. "Şeyden tanıyamadım."

"Hiç uğradığınız yok ki buralara," dedi Yakup efendi sitemle. "Büyükler nasıllar?"

"Herkes iyi, evdekiler geleceğimi bilmiyorlar," dedi Yazgülü. "Bilselerdi... Hoca, eve telefon etti geçende, hafta sonu tatiline gidiyormuş galiba, çocukları da götürecekmiş. Köpeğe bakıp çiçeklere su vermemi istedi de."

"Hoca'nın yüzünü bindebir görürüz zaten," dedi Yakup efendi. "Hep bir yerlere gider. Bizim hanım onun ev işlerini görüyor arasıra. İkizleri pek seviyor."

"Senin hanım ölmedi miydi?" dedi Yazgülü şaşkınlıkla.

"Bu, yeni hanım, geçende bir daha evlendim," dedi Yakup efendi. "Buralarda yalnızlık çekilmiyor. Kış geldi mi, in cin olmaz ortalıkta. Avcılık, balıkçılık falan oyalanıp gidiyoruz. Eee eksik olmasın sizinkiler anahtarı bana bıraktılar, yalıda barınıyoruz. Benim eski hanım da temizliğe giderdi Hoca'ya. Üç beş kuruş ama olsun, bizim etimiz budumuz ne ki, değil mi küçük hanım?"

"Estağfurullah," dedi Yazgülü geleneksel sesiyle.

"Geçende hanım dedi ki birtakım adamlar gelmişler. Müteahhit mi neymişler... Sizin yalıyı ölçüp biçmişler. Yıkıp yenisini yapacaklarmış..."

"Annem söz etmedi bundan," dedi Yazgülü. "Zaten bakımsızlıktan yıkıldı yıkılacak. Siz de olmasanız..."

"Her gün üst katları da havalandırıyoruz, ama ne fayda? Küf kokusu bir türlü geçmiyor, her yana sinmiş ıslaklık. Hele kışın, bir göz odayı bile ısıtamıyoruz."

"Yaa," dedi Yazgülü düşünmeden.

"Bilmezsiniz, annenizin zamanında, daha siz uzaklara, şehre gitmeden, geceleri ne eğlenirlerdi burada gençler. Işıklar sabaha kadar yanardı. Anneniz sizin yaşınızdayken."

Yazgülü, olmayan geçmişine yandı. Yalnızca bir kere, bir yaz sabahı çok erken saatlerde iskeleden gazete almaya gittiğinde takaların önünde sırayla balık bekleyen cılız kedileri anımsadı. Yalıyla ilgili bütün geçmişi bu kadardı. Bir de gecelik entarisiyle dolaşan gözlüklü babaannenin her ikindi pişirdiği çörekler...

'Bana uzun yıllar yetecek bir geçmiş elde edebilmek için neler yapabilirim acaba?' diye düşündü Yazgülü.

"Daldınız," dedi Yakup efendi. "İsterseniz mola verin biraz, bir çayımızı için. Ben gitmek zorundayım; hanım ağırlar sizi. Zeyneeep! Zeyneeep!"

Kır kahvesinin mutfak bölmesinden Kadın çıktı.

"Bak, bu bizim küçük hanım," dedi Yakup efendi gururla. "Bu da bizim yeni hanım!"

Yazgülü elini uzattı, ama Kadın ona arkasını dönmüştü bile, mutfağa giriyordu. Üstünde mavi mineli beyaz bir basma entari, başında gözlerini örten iğne oyalı bir yemeni vardı. Yaşı belli değildi.

"Siz geçin içeri," dedi Yakup efendi. "Arkadaşlar bekliyorlar, ben gecikmeyeyim."

Yazgülü arkasına döndü ve o zaman toprak yolda, zambakların bittiği yerde duran traktörü, içindeki iki balıkçıyı gördü. Traktöre ağlar yığılmıştı.

"İzninizle," dedi Yakup efendi. "Bir irina görünüyormuş kıyıda bir-ikidir. Onu yakalayacağız. Bakalım artık..."

"Yakup, dikkatli ol ha!" diye bağırdı Kadın tiz bir sesle.

"Korkma sen hanım! Akşama evdeyim. Gece lüfere çıkacağız zaten. Balığı, gaz lambasını, mezeyi hazır et! Bu gece dolunay var ama belli olmaz, hava kapayacak gibi, bulutlar..."

Yazgülü, düş gücünü o güne kadar tatmadığı bir dalganın yaladığını duydu, şakakları zonkladı. Annesinin 'Yabancılarla olur olmaz konuşmaya girişme!' uyarısını bir kerecik olsun dinlememeye karar verdi.

"İrina dediğin nedir Yakup efendi?"

"Bir vatos türüdür. Yarım metre boyunda falandır, boz renktedir. Kuma gizlenir. Kuyruğunda bir iğnesi vardır," diye sürdürdü bir ansiklopediden okurcasına.

"Zehirler mi?" dedi Yazgülü sesi titreyerek.

"Zehirleyebilir. Aslında vatoslar pek saldırgan balıklar değildir, ama üstüne varırsan saldırabilir, yani belli olmaz. İğnesini savurur, sersemletir. Diyeceğim, zehirlendiğin için değil sersemlediğin için çökersin dibe, sürüklenirsin."

"Sen hiç irinaya rastladın mı?"

"Ben rastlamadım. Bir arkadaş var bizim, o rastladı. Ama iyi yüzücüydü, irina yetişemeden varmış kıyıya."

"Hadi Yakup, gecikiyorsun!" diye bağırdı Kadın içerden.

"İzninizle küçük hanım," dedi Yakup efendi, "lastik çizmelerini sürüyerek çıktı kahveden."

Yazgülü, kalakaldı yerinde.

Kadın, yanına geldi.

"Çay istiyor musun?" dedi sertçe bir sesle.

"Yok teşekkür ederim, eksik olmayın," dedi Yazgülü.

"Öyleyse al şu pusulayı. Hoca bıraktı giderken, sana vermemi söyledi. Al, şu da anahtar destesi, ama evin altını üstüne getireyim deme sakın! Biriniz geldiniz mi, her şeyi yerli yerine koymak bana düşüyor. Anahtarları karıştırıyorsunuz, açmamanız söylenen odaları açıyorsunuz..."

Yazgülü, elini uzatsa tutabileceği bir gizin ürpertisiyle sarsıldı.

"Peki size niye bırakmadı anahtarı? Yani köpeğin bakımını, çiçeklerin sulanmasını?"

"Ne bileyim," dedi Kadın. "Hoca'nın sağı-solu belli olmaz. Ben o koca iti sevmiyorum, belki ondandır. Kocaman dişli, az-

gın hayvanın teki. Bizim karıkoca bir ayda yediğimiz eti anında midesine indirir. Bir öğünde."

"Ne zaman döneceklermiş tatilden?"

"Pazar akşamı herhalde," dedi Kadın. "Ama Hoca belli olmaz. Bakarsın, sıkılır bu akşam dönüverir."

"Teşekkür ederim, iyi günler," dedi Yazgülü.

"Unutma bak. Anahtarlarla oynama, yere düşürüp dağıtma desteyi. Sizler gittikten sonra yenilerini yaptırmak, kilitleri değiştirmek gerekiyor. Hoca çok kızıyor. Bizim beyin eski karısı da boyuna karıştırırmış orayı burayı. Hoca, onu hiç bağışlamadı derler."

"Unutmam, merak etmeyin," dedi Yazgülü.

Yazgülü, kayalara oyulmuş basamaklardan indi, yalıya vardı. Destedeki en büyük anahtarı seçti, kapıyı açtı. Bir ütü kokusu çarptı burnuna. Güvenli bir evin, sıcak bir kozanın kokusuydu.

Hoca, gitmeden önce ikizlerin okul önlüklerini ütülemiş, beyaz yakalarını kolalayıp askılara asmıştı. Aynalı askının altında yeni boyanmış iki çift küçük beyaz pabuç. Odadaki ütü ve ecza kokusu bu yüzdendi, pencereler, dünden beri açılmamıştı.

Yazı masasının üstü darmadığınıktı her zamanki gibi. Elyazısıyla alınmış notlar, defterler, bir askerlik arkadaşları fotoğrafı, dosya kâğıtları. Hoca'nın tel çerçeveli gözlüğü notların üstüne gelişigüzel atılmıştı.

"Mülkiyetin tarihiyle bağlantılı olarak Ortaçağda şato düzeni ve bireyin kişisel yaşama geçişi incelenmeli..."

"Çarşamba. Eşber gelecek."

"Kırmızı iplik bitmiş, aldırmalıyım."

"..yi söylemek gerek."

"Dün, küçük anahtarım kayboldu."

"Kadın'a aylığı 14'ünde. Biraz da bahşiş. Bu gidişle yol vermek zorunda kalacağım."

Yazgülü, mutfağa yürüdü.

Hoca, pusulada, hazırladığı çayı içmesini, dilerse büfedeki

beyendik ya da menta likörlerinden tatmasını, plakları çalabileceğini, yalnız odaları karıştırmaması gerektiğini yazmıştı.

Yazgülü, sepetindeki keki, kurabiyeleri kavanozlara yerleştirdi. Çaydanlıkla demlik, ocağın üstündeydi. Yazgülü'nün çok sevdiği yasemin kokulu çay. İçerken, çiçek kokusu duyuluyordu. Fincanların kıyısında mavi mineler diziliydi ya, onların da kokusu içilirdi sanki.

Mutfak rafında Yazgülü'nün okuldaki tornada kendi eliyle çektiği seramik parçalar sıralanmıştı: uçuk mavi bir şamdan, incecik sır geçilmiş bir çanak, işlevi belirsiz küçük nesneler, bir sabah denizin kıyıya vurduğu armağanlar: salyangoz kabukları, mermer parçacıkları, şeytan minareleri.

Yazgülü çayı demledi. Sonra ikizlere getirdiği kekten bir parça kesti, yedi. Köpek ortalıkta yoktu. Çiçekleri suladı.

Mutfak masasının üstündeki ölümsüz, kuru çiçeklere baktı. Duvardaki takvim, iki gün önceden kalmıştı. Çivisine bir kâğıt iliştirilmişti: "*Salı günü dişçi: dişlerimi kestirmem gerekiyormuş, bir süre daha gidermiş.*"

Yazgülü, Hoca'sını özledi. Şimdi o burada olsa, sözgelimi böyle rastgele notlara neden garip açıklamalar yazdığını sorabilirdi. Hoca da ona şöyle derdi:

"Yazı nasıl geçirdin? Yeni arkadaşlar edindin mi?"

"Bildiğiniz gibi. Hayır."

"Yazın, beni ve ikizleri özledin mi?"

"Çok."

"Ne gibi sorular hazırladın bakalım?"

"Hocam, bu tel çerçeveli gözlüğü neden değiştirmiyorsunuz?"

"Sizleri daha iyi görebilmek için. Hem eski kafalıyımdır ben."

"Neden bu kadar çok not alıyorsunuz?"

"Kendimi daha iyi kavrayabilmek için."

"Hocam, uzun bir geçmiş edinmek için neler yapabilirim?"

Ama ev bomboştu. Bu eve kendinden kattığı ayrıntılar bile Yazgülü'nün yalnızlığını gideremiyordu. Köpek de hâlâ yoktu ortalıkta. Çay fincanını yıkadı, notları öylece dağınık bıraktı. Sonra soyundu, kırmızı tulumunu, kırmızı pabuçlarını çıkardı. Hoca'nın askıda duran kırmızı ipek kimonosunu giydi.

'Anlaşılan, bazı şeyleri kendi başıma öğrenmem gerek,' diye içini çekti. 'Bugün bir başlangıç olabilir. Korkmamalıyım. Hem köpeği doyurmadan dönersem, annem de kızar.'

Sedire uzandı. Minderlerden birini alıp başının altına yerleştirdi, elini minderin altına sokup bir serinlik aradı.

Metalsi bir serinlik geldi eline. Çekti, baktı: küçük bir anahtardı. Notlarda 'kayıp' diye geçen anahtardı bu evet, kuşkusu kalmamıştı.

'Dedim ya, özel bir gün bu,' dedi kendi kendine. 'Ben de bugünün tam ortasındayım, danışacak kimsem yok. Ama önce...'

Anahtarı sıkıca kavradı, sandık odasına yürüdü. Daha önce hiç girmemişti bu odaya. Yüreği çarparak anahtarı kilide soktu. Anahtar oturdu, döndü; kapı açıldı.

Odanın perdeleri kapalıydı. Yine de kırmızımsı bir ışık vuruyordu. Uzak bir gece lambasından gelircesine. Denizin tuzuna karışmış kadar keskin, göz yakıcıydı. (Uykusunda, dudağını ısırmış, kanatmış olmalıydı.) Bir hayvan soluğu, tüten bir kürkün soluduğunu duydu. Bu hırıltı, yer yatağının üstüne atılmış şekilsiz, yumuşacık, kocaman kürk nevresimden geliyordu. Kırmızı ışık da tepeden vuruyordu. Dev bir kırmızı plastik torba –kenarları büzülmüş– içine solgun bir ampul yerleştirilerek tavana asılmıştı.

Yatağın üstünde küçük bir oyuncak ayı yatıyordu. Yeni yıkanmış gibiydi, tüyleri ışıltılıydı, şampuan kokuyordu.

Hoca'nın gergefi, odanın ortasındaydı, odaya egemendi. Koyu kırmızı iplik kalmadığından, bir lale, boynu bükük duruyordu gergefte.

Yazgülü, giysi dolabını açtı. O anda da kendi özel masalına iyice girmiş olduğunu, artık geri dönüş kalmadığını anladı. Başka birinin özel masalıyla beslenen bir masala girmişti bir kere.

Meşin kemerler, simli uçkurlar, ipek kuşaklar, kot pantolonlara takılan beyaz bez kemerler, sahtiyan kemerler, örme güderi kuşaklar, uçları eprimiş kösele kemerler, kahverengi, siyah, tarçın renginde, geçmişten bugüne uzanan her çeşit, her cins gözde kemer asılıydı dolaptı.

Yazgülü, dolabın kapısını örttü.

Kendini usulca yer yatağına bıraktı. Kürk nevresime, küçük ayıya sarıldı, gözlerini yummayı denedi. Bir sandal vurdu düşüne.

Uyandığında, başka bir düşünce içindeydi. Sanki odanın duvarları gazete kesikleriyle doluymuş; gazetelerden, dergilerden kesilmiş adları bilinmeyen erkek yüzleriyle, oyuncu kartpostallarıyla. Saçları Yazgülü'nün saçları gibi kesilmiş yumuşacık bir sarışın, bir kıyıda bir göle bakıyordu.

Yazgülü o gölden odanın duvarına vuran maviye baktı. Kireci zorlayarak girdi öte denize. (Göl, bir denize açılıyordu.) İrina uzakta duruyor, çırpınıyordu. Yazgülü ilerledi. Kumlar kaçıştı ayaklarının altından. Denizin tabanı belverdi. Yürümekte direndi Yazgülü.

Su, boğazına yükselmişti şimdi. Güneşin son ışıkları gözlerini alıyordu. Yine de İrinayı görebiliyordu. O güzelim, vurucu kuyruğu.

O, doğduğundan beri karşılaşmayı umduğu, özlediği, kaçınmaya çalışıp bir türlü unutamadığı, tutkuyla bağlandığı, 'İrina' adında bir vatostu. Şimdi anlıyordu. Kendi kişisel vatosuydu o.

Suları yararak ilerlemeye çalıştı, artık basacak taban kalmamıştı. İrina kaçıyordu boyuna. Ona doğru attığı her adımda, biraz daha uzağa.

Yürüdü, biraz daha yürüdü. Denizin yeşil gergefi sardı kollarını. Güçlükle soluk alıyordu artık.

'Sana ince boynumu, karnıma bastırdığım korkak ellerimi uzatacağım,' dedi İrina. 'Dinle, birazdan Yakup efendinin sandalı açılacak ayaydın geceye. Seni bulacaklar, vuracaklar. Ve ben geriye kalan günlerimi hep seni aramakla, özlemekle geçireceğim.'

İrina hızla uzaklaşıyordu. Bir iz bırakmıştı geride; boz, yapışkan bir iz.

O anda oda dolunayın ışığıyla aydınlandı. Arkada bir kapı açılmıştı. Köpek havlıyordu keyifle.

Yazgülü döndü.

Tam arkasındaydı.

Kavalın Parmak İzi

Gülçin ile Nur'a

Doğrusunu isterseniz, önce sesi çekti bizi. Yumuşak mı desem, akıcı mı, tam denemez. Hani kış geceleri karı yarıp ormandan kulaklarımıza erişen ince kaval sesleri vardır, rüzgâra karışıp gelir, belki aslında rüzgârın kavalıdır o, işte öyle çağıran bir sesti. Yükseldiğinde bütün kahveyi, mahalleyi, derken köyün küçük alanını boydan boya kaplıyordu. Hepimiz kulak kesiliyorduk. Hallaç'ın tokmağı kalakalıyordu; Terzi, ütüye ara veriyordu; Dülger'in çalışkan testeresini duymaz oluyorduk. Herkes onu dinliyordu. Hepimiz.

Şimdi düşünüyorum da aslında sesinden çok giysileri çekmeliydi bizi diyorum. Bizim burası, kentten çok uzaktır. İki gazete ya gelir ya gelmez. Dünyada olup bitenlerden haberimiz olmaz pek. Dış dünyayla tek bağlantımız, yaz geceleri kıyıya gelen özel arabalı kentlilerdir.

Daracık kıyıya yığılmış salaş içki evlerine oturur, midye yer, rakı içerler. Gözlerini turuncu mor ağlara, turuncu mor takalara diktiklerinden olacak, bizi pek görmezler. Alandan içerilere uzanan eğri büğrü keçi yollarını, döne döne derin ormana kavuşan köy yollarını hiç görmemişlerdir. Bilmezler ki kıyımızın az berisi, bozkırdır.

Bizler de kentlilerle merhabalaşmayız pek. Kentle buluşmaya niyetimiz yoktur. Kendimize yeten, kendi yağımızla kavrulan küçük bir topluluğuz biz, yabancıları sevmeyiz.

Dediğim gibi, asıl giysileri çekmeliydi ilgimizi. Bu yüzden. Her şeyiyle tam bir yabancıydı. Üstelik giyim kuşamından ne iş tuttuğu da anlaşılmıyordu. Beyaz yollu siyah bir takım giymişti, yelek cebinde köstekli bir saat vardı.

Belki de müfettişti.

Ama müfettiş olsa, gocuk giymezdi. Çünkü o resmi takımın üstüne gocukla parka arası bir şey geçirmişti.

Belki de son zamanlarda türeyen, arasıra kentten kalkıp ta buralara kadar gelen gezgin satıcılardandı. Hani şu taksitle çarşaf, elişi örtü, kaçak jilet satanlardan.

Ama o zaman bavulu olması gerekirdi. Oysa siyah bir evrak çantasından başka bir şey yoktu yanında.

Sigortacı da olamazdı. Sigorta edilecek neyimiz vardı ki bizim?

Kahveye girince, çantasını iskemlelerden birine dayadı, boş bir masaya oturdu. Kısa bir merhabalaşmadan sonra bize köyümüzün güzelliklerinden söz etti. Kısık, çocuksu bir sesle. Pırıl pırıl bir denizimiz, zümrüt gibi bir ormanımız varmış, bentlerimizde şifalı sular duruyormuş ta ortaçağlardan bu yana. Eski kilisemiz, eski engizisyon mahkememiz çok ilginçmiş. Küçük camimiz, çağdaş mimarinin en güzel örneklerinden biriymiş. Hele şu az ötedeki saat kulesi, son depremden beri hep 12.00'yi gösteren saatimiz, eşine az rastlanır anıtlardanmış. Dolaştığı öbür köylerde böylesine zengin bir tarih geçmişine hiç rastlamamışmış.

Konuşurken sesi hafifçe yükselmişti; işte tam o sırada Berber ile Nalbant da geldiler dükkânlarını kapatıp. Kahve doldu. Berber, onun evrak çantasını yerinden kaldırmayı uygun görmedi, çay ocağının tezgâhına yaslanarak dinlemeye başladı Yabancı'yı.

"İşte!" dedi Yabancı ansızın sertleşerek. "Sizi bu çevreye hapseden, dünyadan uzak tutan öğelerin başında şu doygunluğunuz geliyor. Kendi içine kapalı bütün ortaçağ toplumlarının en büyük özelliğidir bu. Tembelliği tokgözlülükle karıştırıyorsunuz. Ama suç sizde değil tabii, sizi..."

Dükkânlarını kapatıp onu dinlemeye koşanlar, suçlu suçlu önlerine baktılar.

"Çaylar benden!" diye haykırdı Tuhafiyeci.

O güne kadar o da bize buna benzer şeyler söylemişti, ama içimizden biri olduğundan mıdır nedir, kulak asmamıştık.

Oysa bu Yabancı, kılığıyla, sesiyle, tekdüze günlerimize bir tılsım katmıştı birdenbire, bizi canlandırmıştı.

Bir ara durdu, kapının dışında duran motosikletine baktı; selede bir çıkın vardı.

Gideceğini anladık. Göz göze geldik.

Topluluğumuzun ileri gelenleri –geleneksel meslek dallarının temsilcileri– onu evlerimizde ağırlamaya hazırdık.

Ben saat tamircisi olduğumdan, görev bana verildi.

"Bu konuksever, dost insanlardan ayrılmayacağıma ben de sevindim doğrusu," dedi Yabancı.

Dışarı çıktık.

Dışarıda, mahallenin gençleri, motosikleti inceliyorlardı.

Bir çınar, yapraklarını döküyordu.

Her yer ıssızdı.

Artık kentten kimsecikler uğramazdı buralara.

Demek gelmek için kış başını seçmişti.

* * *

Ağabeyim bir yabancıyla çıkageldiğinde çok şaşırdım. Neyin nesi olduğunu bilmiyorduk bir kere. Ama babamız öleli beri ailenin reisliğini ağabeyim üstlenmişti doğal olarak, ona karşı çıkmak bana düşmezdi.

Düşünüyorum da, galiba mutlu bir yaşamımız vardı. Ağabeyimle ben erkenden bağevinden kalkıp yola düzülür, dükkânlarımızı açardık (ben, ayakkabıcıyım). Kızkardeşim sakat; çocuk felci geçirdiği için bir ayağı aksar, o yüzden evden pek çıkmaz.

Yabancı, sabahları geç kalkıyordu. Biz işe gittikten sonra. Kardeşimin anlattığına göre, ona biraz süt ısıttırıyor, içine yabancı diyarlardan gelme kahvesinden bir kaşık katıyormuş. İki tane günlük yumurta içtikten sonra yola koyuluyormuş. Doğru kahveye.

Günler böylece geçip gitti. Yabancı, kışı bizim bağevinde geçirmekte kararlı görünüyordu.

Ağabeyim onunla fazla ilgilenmiyordu artık. O günlerde sevda başına vurmuştu. Evlenecekti, kız tarafıyla söz de kesilmişti, ama bağevinin yeniden döşenmesini sağlayacak parayı biriktirmek zorundaydı önce.

Akşam yemeklerinde sofrada karşılaşıyorduk. Ağabeyim düşünceliydi, yemek biter bitmez odasına çekiliyordu.

O zaman Yabancı, beyaz ipekten gecelik entarisini, kırmızı püsküllü gece takkesini giymeye koşuyordu. Gaz lambasının ışığını azıcık kısıyorduk. Kızkardeşim çay demliyordu. Her akşamın değişmez töreniydi bu.

Sonra Yabancı o kısık, masalsı sesiyle bize uzun geçmişini anlatıyordu. Kaç yıllar önce de böyle köy köy dolaşır, köyün en önemli kişisinin evinde konuk kalırmış. Köylülerin renksiz, uykulu yaşamlarına kırmızılar, yeşiller katarmış. Köy kahvelerinde onlara kurt-kuzu masalları, acılı aşk öyküleri anlatırmış. Canı istediğinde, kuraklık çeken bölgelere yağmur bile yağdırabilirmiş. Bir köyden ayrılırken arkasında bıraktığı yağmur izleri bu yüzdenmiş. İstersek, inandığımız kişilere sorabilirmişiz, çok önemli birinin buyruğunda çalıştığını öğrenebilirmişiz.

Bunları, kendisinden iyice kuşkulandığım bir gece anlattı bana. O gün, çaycıdan önemli bir şey öğrenmiştim: Yabancı, gün boyu kahvede bedava çay içiyor, köylülerle tek tek görüşüyor, sonra kocaman bir deftere bazı adlar yazıyormuş. Defterdeki liste gün geçtikçe uzuyormuş çaycının dediğine göre.

Her gece, dünyadan haberler veriyordu kızkardeşimle bana:

Anlattıklarına bakılırsa, bizim köyün de bulunduğu bir dünyada bir savaş patlamak üzereydi. Biz bilincinde değildik ama bir barut fıçısında oturuyorduk. Hepimize görevler düşüyordu. İçimiz yansa da yerine getirmekle yükümlü olduğumuz görevler.

O gece, ikinci kere sınadım onu:

"Nereden biliyorsunuz?"

Hemen koştu, evrak çantasını getirdi. Çantanın bir gözü tepeleme dergi doluydu. Pırıl pırıl kâğıtlara basılmış dergiler, çoğu yabancı dildeydi. Süngülenen, kurşunlanan, kanayarak ölen kadınların, erkeklerin, çocukların fotoğraflarına baktık.

Kızkardeşim sessizce ağlıyordu.

"Sorular soran insanları severim," dedi Yabancı bana. "Sana kızmadım. Kuşku, insanı insan yapan başlıca özelliktir... Şimdi, söylediklerimin doğru olduğunu gördüğüme göre, ne yapmayı düşünüyorsun? Ömrün boyunca bu kapalı toplumda ka-

lıp çürüyecek misin yoksa bana yardım edip zekânı, becerini değerlendiren bir toplumda mı yer alacaksın?"

Şaşırmıştım.

"Sana bir pasaport bulabilirim," dedi, "yabancı bir ülkeye gidersin, orada emeğinin karşılığını da alırsın. Yalnız, konuştuklarımız aramızda kalacak. Bu iyiliğim karşılığında senden yalnızca köyünüzde yaşayanlar üstüne bazı bilgiler isteyeceğim. Bütün konuştuklarımız aramızda kalacak, bir daha söylüyorum. Gözünün tutmadığı kim varsa, adını bana vermelisin. Bu beldenin cennete dönmesini istiyorsan. Söz aramızda, zaten bazı adlar ve benim listemde, ses bantlarım onların konuşmalarıyla dolu. Şimdi de ben seni sınıyorum anlayacağın. Bakalım sınavı atlatabilecek misin... En yakınların olsa da, unutma, için yansa da..."

Kızkardeşim sessizce ağlıyordu.

Köyümüzdeki göçmenlerden birçoğu ortalıkta görünmüyordu. Acaba başka yerlere mi gitmişlerdi? Yabancı ülkelere çalışmaya mı?

Yılbaşıydı. Tuhafiyeci'nin dükkânı kaç gündür kapalıydı.

Sokaklar, beyaz buza kesiyordu. Çam ağaçlarında geleneksel kristal toplar asılıydı. Orman yolları kapanmıştı.

Yabancı, o gece halis kösele çizmelerini de gösterdi bana. Parlaklığıyla gözalan çizmelerini.

"Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar derler," diye bir kahkaha attı. "Yakında başka bir köye gitmem gerekecek."

"Size inanıyorum," dedim.

İnandığımı göstermek için de av tüfeğimi, altı adet vesikalık fotoğrafımı, iyi hal kâğıdımı, ikâmetgah ilmühaberini verdim.

Yani her şeyimi.

Kızkardeşim sessizce ağlıyordu.

* * *

Günlerini evde kitap okuyarak, örgü örerek geçiren bir kıza kim inanır?

Ona evimize ilk geldiği günden beri inanmamıştım. Gaga burunlu, ince bacaklı, yaşı belirsiz bir adamdı. Sabahları kalk-

tığında gençti: otuz yaşlarında falan. İşe çıkarken, kahveye giderken.

Döndüğünde yorgun olurdu: orta yaşın üstünde.

Ama geceleri, ortanca ağabeyimle birlikte 'Köyümüzün mutluluğa, esenliğe kavuşması için sizce neler yapmak gerekir?' oyununu oynadığımızda, gecelik entarisini giyip takkesini başına geçirdiğinde, enikonu ihtiyar bir adam oluverirdi.

Sesi de gün boyunca değişirdi yaşı gibi.

Uzak adaların çağrısını andırdığı söylenen sesini bana hiç kullanmadı. Benimle konuşurken.

O gelmeden önce sabahım çok uzun sürerdi. İneklerimizi sağar, kaymak yapar, kışlık peyniri tenekeye basardım.

Sonra bayırı tırmanıp uzaktaki eski hisara bakardım, bütün yorgunluğum geçerdi. Çimenlerin arasına uzanır kitap okurdum. Gün akıp giderdi.

Ama o, buyruklar yağdırarak günümü kısalttı, kurduğu oyunlarla gecelerimizi daralttı. Eve getirdiğim kır çiçeklerini, bir dokunuşta ağusuyla soldurdu. Kedimi evden kaçırttı.

İlk geldiği günden başlayarak kuşkulanmıştım ondan. Odalara bir kürk ve kan kokusu sinmişti. Ama içimi kimseye açamıyordum. İnananları, elini öpmeye, hatırını sormaya, adaklar getirmeye koşanları, tılsımlı soluğundan şifa umanları gün geçtikçe artıyordu.

Mart başlarıydı. Dayanamadım. Bir sabah, yatağının altına sakladığı çıkınını açtım. Çıkın, takma saçlarla doluydu: eski dönemlerin heykelsi afroları, ortaçağ keşişlerinin ten renginde dazlak başları, içoğlanların kurdeleyle boğulmuş at kuyrukları, Fransız devriminin lüleleri, giyotin modelleri, İngiliz yargıçlarının bukleleriyle aydınlanma döneminin güvenli, uysal dalgaları, yeni sözleşmelerin gangster favorileri, yeni dünyaların kıvırcıkları, alevi belikleri, kürk kalpaklar, boncuklu zenci örgüleri, hepsi vardı çıkında. Saçların deriye dikilişinde kullanılan gümüş ibrişim, küçük beynin üstüne gelen bölgede işlevini ince bir sırıma bırakıyordu. Küçük beyinlerde, kalın oğlak derisiyle kaplı bir yırtık vardı çünkü: içte biriken kanları, taşmaya bırakmadan dışarı sızdıran bir oyuk. Evdeki kan ve kürk kokusu, takma saçlardan çıkıyordu.

Hiç şaşırmadı.

"Al, hepsini kanıt diye götür istersen," dedi hınçla, bir kahkaha attı. "Git, koş, köy kahvesinde uyuklayan ihtiyar heyetini uyandır, istersen eski engizisyon mahkemesi üyelerinden sağ kalanları topla, mahkemeyi kurdur! Kim inanır bu masala? Koş, koşsana, hiç durma. Senin gibi evden çıkmayan, aklını kitaplarla bozmuş, sakat bir kıza kim inanır? 'Onu kitaplardan tanıyorum,' mu diyeceksin? Hem benim elimde de kanıtlar var, unutma. Unuttun mu oynadığımız oyunları? 'Köyümüzün mutluluğa, esenliğe kavuşması için sizce neler yapmak gerekir,' oyunlarında kurduğun düşleri? Hepinizin sesi, hepinizin düşü bende kilitli, unutma. Bütün o sesleri, o düşleri, listelerimi alıp yarın yola çıkacağım. Burada işim bitti. Bana verdikleri sözü tutmayanları, döneklik edip arkamdan konuşanları da çekeceğim peşimden. Hadi koş, elinden geleni ardına koma!"

Dün, son kafile de ayrıldı köyden.

Camın önündeki kerevete oturdum, örgümü aldım elime.

Yabancı usulca yürüyor, ardından son köylüler koşuyorlardı.

Ortanca ağabeyim, üç gündür ortalıkta yok.

Büyük ağabeyim, son kafilenin başını çekiyordu.

Yalnız sesleri var artık.

Onlar uzaklaştıkça arkalarında ıslak bir iz kalıyordu.

Koşup sokaklara fırlamak, avazım çıktığı kadar haykırmak geliyor içimden: durun!

Ama o haklı: bana kim inanır?

Dünden beri düşünüyorum, belki de sakat bacağımı sürüyerek dolaştığım bu evde, bu kerevette, bu pencerenin önünde, ölünceye kadar bu öyküyü yinelemek için dünyaya geldim ben. Biri çıkıp da...

Demin, dağ kapandı arkalarından.

Gecegezen Kızlar

Gecegezen Kızlar, geceye hemen girdi. Alışmıştı.

Dışarda, alacakaranlık sürüyordu. Günbatımı; çatılarda, rıhtım boyundaki ağaçlarda, içlerde, bozkırın geniş alnında bir süre daha oyalanıyordu.

Gezegezen Kızlar'ın yaşadığı kentte gece, pastel renklere boyanmış toprak bir çanaktı. Çok, epeskiydi.

Dışarda, kıyının insanları, mesleklerinden evlerine dönüyorlardı. Köylüler, pazar yerindeki sebze sergilerini topluyor, dönüşe hazırlanıyorlardı. Rüzgâr, hep taze kalan soluğuyla ara sokaklara çaprazlama asılmış çamaşırları savuruyor, televizyon antenlerini vınlatıyor, yoksul sebze aşlarının kokusunu getiriyordu. Rüzgâr gündelikti, hızlıydı.

Oysa gece uzun, ağırlıksızdı. İçinde kolaylıkla her yana, her yöreye yol alınabilirdi. Ayaklar, hemen yumuşaklığa gömülür, iki yana uzatılan körebe eller, boşluğu yoklardı.

Gece, bedeninden soyulmuş, boşalmış bir iç gömleğiydi. Herkesindi.

Gecegezen Kızlar, önce çanağın ebruli toprak ibrişimlerini yokladı, araştırdı, zorladı, zamanın açtığı incecik bir çatlaktan geçti. Epeski, bildik gecede her geceki gibi sakınarak ilerledi.

Dokuz katlı kentinin ilk katmanını aştıktan sonra solundan sağına döndü; dudakları kıpırdadı, kulak verdi: kehribar bir kamışın içine konmuş arının geleneksel vızıltısını dinledi bir süre.

Bir ara bedeninin zarlarından birinde bir sızı duydu: gerçek uykuya geçişin sancısı. Ayakları kıyıdaki suya değdi.

Boğazın hırçın suyu, kuytu mağaralarından toplanıp gelmişti; onun çıplak baldırını, geceliğinden sıyrılan oyluklarını

yaladı tarazlı diliyle. Bir zamanlar, İmparator Kserkses'in güçlü gemilerine geçit vermeyen, o yüzden de soylu düşmanınca gümüş zincirlerle tam üç yüz kırbaç yeme cezasına çarptırılan Deniz, ona sokuldu, evcilleşti. Gecegezen Kızlar, Deniz'inin başını okşadı. Deniz mırıldandı, geri çekildi. Çekilirken, Gecegezen Kızlar'ı da sürükledi yanısıra. Kanalın kapıları iki yana açıldı:

Kahverengi bir kentti bu düş.

Kenti çepeçevre saran süt beyaz kristalden, yer yer akik mavisi, yer yer kan kırmızısı sızıyordu kahverengiye.

Murano işi bu fanus, kenti soluksuz bırakmıştı.

Rüzgârda çürük kokusu vardı.

Gecegezen Kızlar, eski kentin, ayakları altında belverdiğini duydu. Lağım kokan su, durmaksızın yükseliyor, vinçler inip tepelere tırmanıyor, freskler yenileniyordu. Bütün eski kentler gibi, onarıldıkça batıyor, derinlere gömülüyordu kent.

Kehribar, ipek, baharat, şap ve yoksul aşı kokuyordu.

El değiştirmekten soysuzlaşan, havı dökülen meta, görkem, tecim, veba kokuyordu.

Gecegezen Kızlar, bir kilisenin kapısında lepiska saçlı, saydam bir delikanlı sureti gördü. Ona doğru yürüyecekken durdu. Çağdaş bir kızdı; bu aracılar kentinde Ölüm'ün karşısına bir delikanlı, geleneksel şehzade kılığıyla çıkacağını kestirebiliyordu. Ama bir çeşmebaşına, bir fıskiyeye rastlamayagörsün, bu benzersiz güzellik, kılıfını atacak, Tırpanlı Ölüm'e dönüşecekti.

Düşe kan yürüdü.

Gecegezen Kızlar, uzaklarda bir balkonda, kendini asmış bir adamın rüzgârda kımıldayan, usulca sallanan karaltısını seçti.

Kilisede bir mezzosoprano ses, bir ağıt söylüyordu.

Yine bir işsizlik dönemi olmalıydı.

O zaman Gecegezen Kızlar yine Deniz'e bindi, onun lacivert yelelerine asıldı, ona özsuyu dökerek yalvardı: bir kereliğine, yalnızca bu geceliğine, kendisini Ortaçağ'da konaklayabileceği bir kente götürebilir miydi? Yorgundu çok.

Deniz, başıyla 'evet' dedi.

Gecegezen Kızlar, arkada ayak sesleri duydu, ama dönüp bakmadı.

Onca yol aldıktan sonra aynı kilisenin önünde bulunca kendini, şaşırdı.

Aynı oymalı cepheler, aynı duvar kalkanları.

Anlaşılan artık son soluğunu veren eskikent, paha biçilmez kumaşlarla sarılıp sarmalanmış, güvenli mumyasına dondurulmuştu burada.

Kilisenin saati durmuştu: hep geceyarısını gösteriyordu. Dükkânlar aynı saatte durmuştu; ön camlarından taşan dantellerle.

Gündüzün son hışırtıları silinip gitmişti. Bir daha gelmemecesine.

Bu kentte sokaklar, dantel ve un kokuyordu. Bomboştu.

Gecegezen Kızlar, kilisenin basamaklarını çıktı. Kapıcı, yüzlerce yılın kâğıdını, sayfasını süpürmekteydi. Hepsini süpürgesinin önüne katmıştı, rüzgâra savuruyordu.

"Bir şey mi istemiştin?" dedi.

Gecegezen Kızlar'ı şaşkın bakışlarla süzdü.

"Şey... uzun süredir bu saatte sokakta genç bir kız görmedim de..." diye ekledi.

"Ben uzaktan geldim," dedi Gecegezen Kızlar. "Herkes nerede?"

"Uzun hikâye," diye içini çekti Kapıcı... "İstersen içeri gel de sıcak birşeyler iç. Yorulmuşa benziyorsun. Bizim İhtiyar'la tanıştırayım seni."

Gecegezen Kızlar, Deniz'den indi, titreşen adak mumlarıyla ışıl ışıl duran kiliseye yürüdü.

Birlikte mahzene, demir kapılı bir odaya süzüldüler.

Kapıcı, üç kere tıklattı kapıyı.

Uzun, beyaz sakallı, beyaz saçlı bir İhtiyar açtı.

Önce şaşkınlıkla süzdü Gecegezen Kızlar'ı.

"Korkma", dedi Kapıcı. "Bizden biri değil. Yabancı. Çok uzaklardan geliyormuş. Konuşursun diye düşündüm. Hem baksana, yorgun. Aç."

Bu arada İhtiyar, Gecegezen Kızlar'ı tanımıştı.

"Hoş geldin Helena," diye fısıldadı. "Buyur geç içeri. Son savaştan beri izini yitirmiştim, kaygılar içindeydim."

"Şey benim adım –," dedi Gecegezen Kızlar.

"Biliyorum, biliyorum, bana karşı çıkma," dedi İhtiyar öfkeyle.

Gecegezen Kızlar, küçük odaya girdi, şöminenin yanına bağdaş kurdu.

İhtiyar, karanlık geçide ürkek bir bakış attıktan sonra demir kapıyı kapadı, sürgüyü itti.

Odada kocaman bir yazı masası, üstünde kalın ciltler, hokka, divit, bir de tütün kesesi vardı.

"Şimdi çayı koyarım," dedi Kapıcı. "Siz konuşun."

Gecegezen Kızlar, dalgın bakışlarını ocaktaki alevlere dikmişti. Alev titredi bir an, oda saydamlaştı.

"Kurtulduğuna, sağ kaldığına sevindim," dedi İhtiyar fısıltıyla. "Biliyorsun, sizin orası yakılıp yıkıldı."

Gecegezen Kızlar ürperdi birden:

"Ben bu gece yola çıktığımda," dedi "her şey yerli yerindeydi."

"Sen yola çıktığında gün neydi?"

"Akşamdı," dedi Gecegezen Kızlar. "Bin dokuz yüz seksen iki yılının bir yaz akşamıydı."

"Bu yaz akşamları da bitmek bilmez zaten, her şeyi alacakaranlığa boyar, yanıltır," dedi İhtiyar.

Bir süre sustular.

Kapıcı'nın getirdiği yasemin çayını içtiler. Gecegezen Kızlar, porselenin kıyısına dayadı yanağını, Deniz'ini özledi. İçi sıla özlemiyle doldu.

Kapıcı, eline toz bezini almış, odadaki tek döşeğin yanına, duvara asılmış kalkanı, zırhı, miğferi parlatmaya başlamıştı.

"Yorgunluktan bittim," diyordu terini silerken. "Böyle yaşanmaz ki."

"Bu kimin zırhı?" dedi Gecegezen Kızlar.

"Benim tabii," dedi Kapıcı. "Gündüzleri kentin şövalyeliğini yaparım da."

"Aklım iyice karıştı," dedi Gecegezen Kızlar. "Neredeyim ben, söyler misiniz?"

İhtiyar, gözlerini onun gözlerine dikti.

"Güzel Filip dönemindeyiz. Geçenlerde bizde de bir halk ayaklanması oldu. Bir bakıma yani. Zanaatçılar iktidarı ele geçirdiler. Ama herkes korku içinde yine de. Görmüşsündür, sokaklar bomboş. Kimse bu büyük yengiyi kutlayamıyor, çünkü kısa süreceğini biliyoruz. Deneyimlerimizden."

"Siz ne iş yapıyorsunuz?" dedi Gecegezen Kızlar.

"Ben aslında keşişim. Ama şimdilerde olayları kayda geçirmekle uğraşıyorum. Geçmişle gelecek arasında bağlantılar kurmaya çalışıyorum. Bu zifiri çağa ilişkin bilgilerimi, anılarımı gelecek kuşaklara bırakmak istiyorum. O yüzden de gizli çalışmak zorundayım. Geceleri. Gündüzleri Kapıcı, Şövalyelik yaparken ben de Remilcilik yaparım. Geçim derdi, ne yapacaksın..."

"Yazdıklarınızı nasıl koruyorsunuz? Yani düşmanlarınızdan?"

"Sık sık, her gece aynı şeyleri yazarak, yineleyerek. Yazdıklarımı ezberlemeye çalışıyorum. İyice ezberledim mi, veriyorum bizim Kapıcı'ya, süpürüyor, rüzgâra savuruyor. Böylelikle hem o değerli evrakın bir yerlere varması umudu doğuyor hem de her an hortlayabilecek engizisyoncular dan, kitapyakıcılarından paçayı kurtarmış oluyorum."

Kapıcı, miğferi parlatmayı bitirmişti.

"Off," dedi, "bu iş de bitti. Benim asıl korkum, şu Haçlı Seferleri. Bir başladı mı, benim bu müzekentin göstermelik şövalyesi olduğumu kimselere anlatamıyorum. Dinlemiyorlar. Soylular böyledir işte. Hem anılarını, eski kentlerini ayakta tutmakta direnirler, hem de iş başa düştü mü bizi sürerler ortalığa."

"Tarih bilgim olsaydı, söylediklerinizi daha iyi anlayabilirdim," dedi Gecegezen Kızlar utanarak. "Ama ben ilkokulu bitirdim yalnızca, tarih olarak da aklımda birtakım adlar ve yıllar kaldı."

"Şimdi sorma sırası bizde," dedi İhtiyar.

Çayı içtikten sonra yüzüne bir yumuşaklık gelmişti.

"Sen ne iş yapıyorsun bakalım?"

"Bir konserve fabrikasında çalışıyorum," dedi Gecegezen Kızlar. "Fasulye ayıklıyoruz gün boyunca. İki kızız."

Sebze ayıklamaktan pürtüklenmiş, kararmış parmaklarını İhtiyar'a uzattı.

"Ama gecelerini değerlendiriyorsun anladığım kadarıyla," dedi İhtiyar. "Sen de bizdensin. Zaten tarih dediğin, uzun bir gece boyunca görülen düşlerin, düşlenen görüntülerin akıp gitmesi değil midir?"

"Aslında ben okumak istiyordum," dedi Gecegezen Kızlar. "Ama olmadı. Babam, kumarda konserve fabrikasına kaptırdı beni."

"Aylığını olduğu gibi ona veriyorsun, değil mi?"

"Evet."

"Yine de sık sık fabrikaya uğrayıp seni korkutuyor, değil mi?"

"Evet. Nereden bildiniz?"

"Çok rastladığımız bir olay," dedi İhtiyar.

Masanın başından kalktı. Gecegezen Kızlar'ın saçlarını okşadı.

"Düşlerini sakın bırakma," dedi. "Özel düşlerini kimseye kaptırma sakın."

"Ama hep arkamdan birileri geliyor sanıyorum," dedi Gecegezen Kızlar. "O kadar korkuyorum ki, dönüp bakmıyorum bile."

"Babanın bir gözcüsü olabilir," dedi İhtiyar, "Ölüm olabilir bir de. Sakın aldanma. Gece gezdiğin her kentten bedenine birşeyler eklenir, zamanla siner. Bak, boynundaki boncuğa bir minenin alacası karışmış bile. Demin baktım, benimle konuşurken de kulaklarına iki damla – altın küpe yerleşiverdi. Kendi kentinin alnına yerleştirdiği kan çemberiyse daha koyuldu gecede. Aynı şekilde, gece gezdiğin kentlerde de senden birtakım izler taşıyacaklardır, topuklarının tıkırtısını unutmaycaklardır. Savaşlar kentinin kızısın sen; her yolculuğun, her seferin bir bedeli, karşılıklı bir bedeli olduğunu bilmelisin. Korkma sakın. Sana 'Helena' dememe kızma, olur mu?"

"Olur."

Kapıcı karıştı söze:

"Bir gün yolum sizin oralara düşerse, düşman bir asker sıfatıyla gelsem bile sana gerçekten şövalyelik göstermek isterim. Ama yaş kemale erdi artık, belki beni kullanmazlar."

"Ben artık gideyim, sizi işlerinizden alıkoydum," dedi Gecegezen Kızlar. "Çok teşekkür ederim."

"Unutma," dedi İhtiyar demir kapıyı açarken, "düşlerini kimseye emanet etmeyeceksin, kaptırmayacaksın. Sabaha çok var daha. Buralara kadar inmişken sonuncu katı da zorla ve yar derim ben. Orada altının ve gümüşün mihenk taşını bulacaksın."

Gecegezen Kızlar, Deniz'i kendisini beklemekten yorgun düşmüş buldu. Sırtına binmedi o yüzden, yosunlarına tutunup yanısıra yüzmeye başladı.

Aşağılardan çok soğuk, çok katı bir akıntı geçti.

Gecegezen Kızlar, bedenini soğuk sulara verdi, alnındaki, boynundaki, kulaklarındaki izleri yıkamaya çalıştı. Ama lekeler çıkmadı.

Yaklaşan sabahla sular ısındı. Uzak adaların kokularını getirdi.

Gecegezen Kızlar, gittikçe yaklaşan ayak seslerini umursamıyordu artık, korkmuyordu.

Önünde bir ışık açıldı. En dipteki kentin adının anlamı gibi hem yumuşak, sevecen, anaç, hem de tutku yüklü bir kırmızıydı bu. Gittikçe soluyor, somutlaşıyordu. Sonunda Bakır'a varmıştı.

O zaman Deniz, elinden tutup tepelere çekti onu.

Düşe kan yürüdü. Fabrikanın düdüğü duyuldu.

Gecegezen Kızlar, gittikçe suyun üstlerine, yüzeyine, sonra eteklerine, sığlık bölgelere, kıyıya sürüklendiğini duydu.

Son anda, daha kıyıya vurmadan Anası'nın geleneksel gecedüşüyle karşılaştı. Neresine dokunursan dokun, altın oluyordu bu düş, som altındı o yüzden.

Gecegezen Kızlar ona elini uzatmadı bile. Bir iş günü süresince ayıklanan yeşil fasulyenin hiç ama hiç eksilmeyeceğini, bitime yakın, önlerine yine birkaç ton fasulye yığılacağını, fasulyenin de ayıklanmakla asla altına dönüşmeyeceğini biliyordu. Kanmadı.

Bir saniyeliğine oyalandı yalnız, Deniz'ine hoşça kal dedi. Şimdilik...

Sonsuza Dönüş

Neclâ için

Kim derdi ki İhsan Paşazade Nami beyin Moda burnuna bakan muhteşem yalısında 18.. sonlarında bir ilkbahar akşamı başlayan Kurtuluş şenliklerinin yankıları yüz küsur yıl sürecek?

Konuyu biraz açmakta yarar var.

Efendim, gerek ananevi şatafatı, gerek modern Avrupai havasıyla dillere destan bu yalı, devrin bir sanat ve kültür merkeziydi. Kurulduğu yıldan beri. Ve demin andığımız ikindinin akşama dönen saatlerinde de her zamanki seçkin konuklarıyla dolup taşıyordu. Yalının bahçesi; şair ruhları ayak takımından uzakta, tam bir sessizlikler içinde düşüncelere dalmaya çağırır, demir kapıdan geçerken şaşırıp içeri bakan sokaktaki adamda ise nedense bir ıssızlık, bırakılmışlık duygusu uyandırırdı.

İsterseniz, sözü uzatmadan ilerleyelim, yolumuza dikilen uhrevi atkestanelerini, dalları canavarlar misali birbirine sarılmış zeytin ağaçlarını geçerek konukların buluştuğu pavilyona uzanalım. İşte orada eski enderun mensuplarıyla, temelleri yenilerde atılmış yüksekokulların genç temsilcilerini görüyoruz. Eşleriyle birlikte ferforje bahçe takımlarına sereserpe oturmuşlar; geniş şemsiyelerin yüzlerine düşürdüğü gölgelerle izlenimci ressamların paha biçilmez tablolarını akla getiriyorlar.

Hanımlar, serin akşam rüzgârıyla mücadele edebilmek için ipek tuvaletlerinin üstüne aldıkları feracelerine sıkı sıkı sarınıyorlar. Ama çapkın rüzgâr hiç onları rahat bırakır mı? Bir de bakıyorsunuz eyyamı nevbaharın kokuları burnunuzun dibinde. Şuh yaşmakların iki kanadı dalgalanıyor ve bize ince kaşla-

rı, sürmeli gözleri, minik kalpler gibi boyanmış narin, öpülesi dudakları sergileyiveriyor.

Genç kızların bir bölüğü, bu ormanımsı bahçenin derinliklerindeler, göze görünmüyorlar. Yüzyıl sonra torunlarının torunlarına müsamerelerde giydirilecek uçucu margizetleri, ağır başlı taftaları, saten kemerleriyle, atkılı rugan pabuçlarıyla koşuşuyor, Avrupa'da yeni çıkan bahçe oyunlarını oynuyorlar; delikanlılara mendil düşürüp, karşılığında mektup alıyorlar gizliden. Daha hassas olanlar, ulu ağaçların gölgesine çekilmiş, ipek mendillerini ağızlarına tutup kesik kesik öksürüyorlar. Devrin gözde genç kızlarıysa, yalının üst katında, Dilber'in odasındalar. Onun tellerini, tülünü düzenliyor, helecanını yatıştırıyor. Kurtuluş şenliğinin bir an önce başlaması için ellerinden geleni yapıyorlar.

Genç adamlar, girişteki salonda, şöminenin çevresinde kümelenmişler. 'Genç' sözüne takılmayız; yüzlerindeki gençlik izleri çoktan eskimiş, aşınmış. Bakınız, böyle bir bayram gününde bile maalesef siyaset konuşuyorlar. Kulak verirsek, yüreklerinin Fransız İhtilali'nin gümbürtüsüyle attığını duyabiliriz. Avrupa'da erişen son haberler, nasılsa ellerine ulaşabilen yasaklanmış mecmualar ve gazeteler, son karşı çıkışlar, hele Fransa'da yayımlanan son mektup, onları derinden etkilemişe benziyor. Yüzyıl süren kaygan bir güncelliği yaşamaktan yorgun düşmüşler. Eşitlik, kardeşlik, özgürlük diye atan yürekleri, ardarda gelen son fermanlarla yumuşamış, ardarda gelen son harplerle yaralanmış sanki. Elli yılda yaşananların neden bu kadar açık ve seçik ama aynı zamanda neden bu kadar karanlık ve kaypak olduğuna akıl erdiremiyorlar. Milleti temsil edecek yeni bir meclisin kurulması gerektiğinde birleşiyorlar sözgelimi, (konuşmalardan anlıyoruz); ama bu yeni düzenin kılıç zoruyla mı, fikir gücüyle mi, din üfürüğüyle mi gerçekleşebileceğini açıkça tartışamıyorlar. Birbirlerine kuşkuyla bakmalarından, daha şimdiden bölünmüş olduklarını varsayabiliriz.

Size şimdi kolay gelebilir, ama acaba kolay mı, bir düşününüz. Hemen her devirde yaşayabilmek ve gözlem yapabilmek bahtına sahip bir vakanüvis olarak ben, hem derin bir geçmişi

olan kelimelerle, hem ileriye dönük çağdaş sözcüklerle hitabedebilirim size, artık kusura bakmayın: efendim bu gençler –unutmayınız ki– her onurlu çıkışın bireysel (ferdi), her uzlaşmanın toplumsal (içtimai) sayıldığı bir toplumda yaşıyorlardı. Adı konulur konulmaz saf değiştiren fikirlerle, dostça bağra basılır basılmaz akrep gibi sokan yandaşlarla. Nitekim –yine dikkatinizi çekeceğim– bu ikili yaşama, bu sayrılık, yüzyıl sonra onları bu yüzden eleştirmeye kalkışan torun-torunlarına da aynı konuşma mantığının taslağını devretti: Önce 'asla ve kat'a'yla –o zamanın deyişiyle– başlayan, sonra sindikçe, sindirildikçe 'ille velakin', 've fakat'la yumuşayan, umulmadık sapmalar, dönekliklerle törpülendikçe 'gelen gideni aratabilir' düğümünde çöreklenen ama yine de 'tarihin geriye döndürülemez çarkı' gibisinden belirsiz bir umutla soluklanan bir konuşma biçimidir bu. Hem onurlu bir birey, hem saygıdeğer bir vatandaş olmak, at üstünde giderken sakız çiğnemek kadar zorlaşmıştır. Ver elini şizofreni!

Lakin biz, sözü tatlıya bağlamaktan yanayız:

Evet, akşam güneşi, denizin erguvanını derlemekte, semanın mavisinin deniz üstüne serpiştirdiği incileri akşam dalgaları vasıtasıyla menevişli sahile yaymaktadır.

(Doğru söyle ey kari: Bugün de bu tasvirlere rastlamıyor musun?) Başından beri kaldıramayacağı bir politique yükü taşımaya zorlanan dilimizin şerefine: ver elini şizofreni!

Ne diyordum, evet gençlek şöminenin çevresindeler hâlâ. Demin gümüş bir tepside likör dağıtan zenci uşak Beşir'e baktım. Şalvarının üstüne giydiği redingotuyla olduğu kadar, saflığı, katışıksız gülüşüyle de ilgimi çekti. İlk fırsatta yakın dostum İ. H.'ya reca edeceğim, bu çocuğu bir Afrikalı köle suretiyle mutena pastanelerimizden birinin gardırobuna oturtsun. Ziya bey de ünlü romanlarından birinde mutlaka kullansın onu.

Bu helecanla kendimden geçmiş olacağım, bir ara, on beşinci Lüi stili koltuklardan birinde toruna muharrir Mehmed Yahya bey ile göz göze geldik. Gülüştük. Ne de olsa –ne kadar düşman olsak da– birbirimizin cemaziül evvelini biliriz ve bu gerçek, eninde sonunda bizi aynı camia altında toplanmaya iter. Kerata! Bakınız, öğlen iki porsiyon mantıyla çektiği rakı-

nın kırmızılığı yüzünde daha, ama likörünü de yiğitçe yudumluyor, gözü sofrada!

Nihayet, eşsiz Buhara halılarının arasından, halıların üstüne serilmiş postlara basarak ilerliyoruz yemek salonuna doğru: kutlama şenlikleri başladı başlayacak!

"Buyurun, buyurun allahaşkına," diye sesleniyor Zehra hanım.

Sofrada bundan sonra geçen konuşmaları, mesleğime sadık kalarak olduğu gibi kaydediyorum:

Zehra hanım:

"Eh, Dilberimiz kurtuluyor artık! Kısmet bugünmüş! Vah yavrum vah!"

Zehra hanım, geniş kavisli ve rastıklı kara kaşları, ihtirasla yanan kara gözleriyle bir Athena heykelini andırıyor.

"Ömürsün Zehra!"

Bu densiz çıkışı yapıp günün mânâ ve ehemmiyetine bir anlığına gölge düşüren kişi, Dürdane hanımdır. Balık etinde, beyaz gerdanlı ve kuş beyinlidir. Kurtuluş şenliğine çağrılmasının tek nedeni, evkafta memur kocası Şükrü Salim beyin Zehra hanımın uzaktan akrabası oluşu.

Dürdane hanımın yanakları kızarıyor; susuyor. Utandı.

"Annesiyle babasını kandırmakta tahmininizin fevkinde güçlük çektik," diyor Zehra hanım. "Ah zavallı insanlar, bilmezler ki böyle güzel bir kız çocuğu için tek kurtuluş..."

"Bu cahillere meram anlatmak ne kadar güçtür, bilmez miyim," diye söze karıştı Mefküre hanım.

"Kendisini tanımayanlar için biraz bilgi vereyim: Avrupa'da tahsil ve terbiye görmüş bu genç ve dul hanımımız, Moda'nın George Sand'ı olarak tanınır. O konuştu mu herkes susar, kulak kesilir. Erkekler iç geçirir, kadınlar diş gıcırdatırlar. Nitekim bakınız bu gece de saten golf pantolon üstüne balık sırtı bir jaketatay geçirerek herkesi şaşırtmayı başarmış!"

"Sormayın, hiç sormayın," diye içini çekti Zehra hanım. "Her neyse... Biraz patlıcan salatası buyurmaz mıydınız? Turfanda... Kendi elimle közledimdi... Sarmısaklıdır yalnız."

"İçim almıyor," dedi Meserret Hanım.

Meserret hanım, Moda'da yeni açılan özel bir tenis kortun-

dan demin gelmişti, tenis kıyafeti üstündeydi daha. Kendisi –belirtmeye gerek var mı bilmem– Mefküre hanımın muhibbesiydi ve o gece konuklara küçük bir konser vereceğinden, çok heyecanlıydı.

O sırada, yüzünü albasmış Dürdane hanım karıştı söze:

"Ben acılı severim."

Erkeklerin biteviye yediklerini, hiçbir konuşmaya kulak vermediklerini görünce de bir kahkaha attı: Amaaan canım, acı yiyelim, tatlı söyleyelim.

"Tabii bu her kula nasip olmaz," dedi Mefküre hanım onu duymazdan gelerek. "Yani oralardan buralara yükselmek. Ben Avrupa'da bu tür fikir tartışmalarına sıkça katılmış biri sıfatıyla sizi temin ederim Zehra hanımcığım, teorilerin hayata geçirilmesinde çok mühim bir misyon üstlenmiş bulunmaktasınız. Çünkü Dilberimizin kurtuluşu, kölelikten evlatlık mertebesine yükselişi, fermanlarla getirilen müslim-gayri müslim eşitliğinden, hakkaniyet kavramından çok ama çok ötede, neredeyse öte-görüş diye niteleyebileceğimiz bir sıçramanın temel taşıdır. Bu bağlamda da estetiğin kesin zaferidir Dilber'in kurtuluşu. Uzun sürecek bir metnin başlangıcına bir önsözdür bence."

"Ama gelin de bunları o cahil anasına anlatın," dedi Zehra hanım pek bir şey anlamayarak. "Zırıl zırıl ağlıyor. Güya biz kızlarını evlat edindikten sonra besleme olarak kullanacakmışız. Üç günlük Kurtuluş şenliği bitti mi, ona yine tahta sildirecekmişiz felan."

"Amaaan hanım, tadımızı bozma!" diye haykırdı. İhsan paşazade, sofranın başından.

Çünkü Avrupai sofra adabına göre gerçekleştirilen kadın-erkek dağılımı pek işlevsel olamamış, kadınlarla erkekler yine kadınlar ve erkeklerle konuşmayı seçmiş, ayrıca seslerini iletebilmek için bangır bangır bağırmak zorunda kalmışlardı. Nami bey, kendisini Mefküre hanımın fikirlerinden, Dürdane hanımın beyaz gerdanından uzak tutan bu düzenlemeye lanet ediyor, içine selanik fanilasını giymediğine hayıflanıp üşüyor, bir türlü gelmeyen hünkârbeğendiyi özlüyordu.

Ordövr tabakları yeni dağıtılmıştı.

Dilber'in teliyle duvağıyla sofrayı teşrifi de o ana rastladı.

Konuklar, ayağa fırlayıp Kurtuluşu kutladılar. Şampanyalar kalktı. Duvak açılınca, Dilber'in hep ama hep uyumaya mütemayil solgun yüzüyle karşılaştık.

Takı takmak çağdaş görgü kurallarına uymadığından, hanımlar ona dileklerini sundular.

Dilber:

Şu anda aramızda bulunmayan Perihan hanım gibi tığ işleyebilecek, monden erkek donu biçebilecekti.

Dürdane hanım gibi mantı açıp ayrıca dolma sarabilecekti.

Nihal hanım gibi narin ve içine kapanık...

Bihter gibi şuh ve dişi olabilecekti.

Meserret hanım gibi piyano çalabilecek, ilaveten tenis oynayabilecekti.

Yine aramızda olmayan Şüküfe hanım gibi şiir yazabilecekti.

Mefküre hanım gibi düşünce düşünebilmesini ve kısaca; Zehra hanım gibi hamarat, öz anası Hanife hanım kadar boynueğik olmasını dilemekse, şu anda, abes ve muktebes kaçacak.

Dilekler sıralanırken, Dilber'in yanaklarından inci gibi süzülen yaşlara (saadet yaşları olsa gerek), melaikeyi andıran yüzüne dalmış olacağım ki, Meserret hanımın sofradan ayrıldığını ayırdetmemişim.

Garson, kaymaklı kadayifi dağıtırken geldiler kendileri. Lame bir tuvalet giymişti. Yüzü, acılı bir Medeia'nın yüzüydü. Gururla piyanonun başına geçti. Bize bir sanat eseri, bir mazurka, bir kanto çaldı. Kimlerden olduğunu tam çıkaramayacağım şimdi. Güzel ve küçük konser sona erdiğinde Mefküre hanımın gözlerinin içine bakarak alkış bekledi, heyhat! Mefküre hanım, salonun bir köşesinde Mehmed Yahya bey ile sohbete dalmıştı. Meserret hanımı alkışladıktan sonra o köşeye yöneldim. Mefküre hanım, özür dileyerek yanımızdan ayrıldı, bizi baş başa bıraktı. Arkasından baktım, omuzlarını okşuyor, Meserret hanımı teselli ediyordu.

"Nasılsınız beyefendi?" dedi Mehmed Yahya bey, "nerelerdesiniz?"

Tam karşılık vereceğim sırada, alçak sesle ekledi:

"Ulan hergele! Bu vakanüvis numarasıyla davet edilmediğin dine, supe kalmadı. Nereye gitsem, seni orada görüyorum."

"Aman üstad, siz de oralardasınız ya!" diye güldüm kıs kıs.

Mehmed Yahya bey, duvardaki yağlıboya tabloyu inceliyordu. Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u alışını gösteren tablonun tam karşısında Napoleon Bonapart, muzaffer bakışlarını Mısır kıyılarına dikmişti!

"Yaaa, Mısır!" diye iç çekti Mehmed Yahya bey başlamadığı bir cümleyi bitirerek.

"Ben hatıra biriktiriyorum, sosyal tenkidler yapıyorum, dedim üstada, siz neler peşindesiniz acaba?"

"Valla Saffet," dedi, "ilk defa sana açılacağım. Bir roman peşindeyim ben, malzeme arıyorum. Ve bu gece..."

"Dilber'in kurtuluşuna ne dersiniz?" dedim bıyık altından gülerek.

"Anladım kerata!" diye haykırarak bir şaplak attı sırtıma. "Dilber'in kurtulmayacağını, besleme olacağını hepimiz, bütün buradaki konuklar biliyorlar (sesini iyice alçalttı, çevremizdekileri kuşkuyla süzdü), ama kimse ses çıkaramıyor. Neden? Çünkü biz de bu halka ne kadar özgürlük dağıtılması gerektiğini pek bilemiyoruz. Birdenbire gelen bir özgürlük, bir vurgun yeme etkisi yaratabilir. Her şeyi birbirine karıştırabilir, arada biz yanarız. Ben bunun sancısını yaşıyorum yeni romanımı tasarlarken."

"Nasıl bir roman olacak bu?" dedim cebimden çıkardığım not defterimle dolmakalemime sarılarak.

"Valla Saffet," dedi üstad. "Anlatması güç. Divan geleneğimizden vazgeçmeden muasır bir eser vermek istiyorum. Avrupa'nın alabildiğine gayri ahlaki bir şekilde kullandığı realizmi İslam değerleriyle kalkındıracağım, yani sözün kısası ananeden vazgeçmeden çağdaşa kucak açan bir bileşim yatıyor gönlümde. Romanda bir köylü kızıyla esnaftan, kasabalı bir delikanlının aşkı da olacak. Böylelikle divan bezeğinin halk şiiriyle bütünleştiği sınırı da kurcalayabileceğim. Küçük pastoral sahnelere minik maniler serpiştirme olanağı doğacak."

"Ya dil üstadım?"

"En büyük sorun (mesele) de bu ya," dedi üstad. "Millilikten vazgeçmeden evrensel, yerellikten vazgeçmeden milli..."

Geriye doğru saymaya başlamıştı: Ver elini şizofreni!

"Dilber ne olacak?" dedim bir kari merakıyla.

"Onu daha tasarlayamadım, yani sonunu," dedi üstad. "Her şey birbirinin içine geçmiş durumda. Biri geliyor, hayatımıza bir makas atıyor; o yaşadığımız bölüm, bütünün dışına düşüyor. Bense kalıcı bir eser vermek dileğindeyim. İyice düşünmem gerek. Galiba en iyisi, Dilber'i bir yüzyıl uyutmak. Bir yüzyıl sonra gün ola harman ola... Yenilerle-eskiler tartışması bir yüzyıl sonra çözüme kavuşabilir ola ki. Ya da –ne bileyim ben– umulmadık bir şey olur. Dilber de dinlensin diyorum, geleneksel yorgunluğunu atsın bu arada. Yüzyıllık bir ara nedir ki?"

"Güzel düşünmüşsünüz üstad," dedim.

O devirde, bu devekuşu romanın kuşunu sevip devesini reddettiğimi nereden bilebilirdim? Ver elini şizofreni!

Üstada dilimize zorlanan politique yükü soracaktım ama ne çare, yanakları şampanyadan kıpkırmızı olmuştu. Gözü ise, yanımızdan geçen Dürdane hanımdaydı.

"Eğri oturalım, doğru konuşalım," dedi Dürdane hanım hoş bir kahkahayla.

Biraz bozuldum doğrusu, bana öyle geldi ki bu kadın, beş yüz kelime içinde dolaştığından böyle tutarlı kalabiliyor! Neyse, uzatmadım... Beşir, kahve getiriyordu. Gözlerimi ondan ayıramayacaktım zaten. Sonra gözlerim kapanır gibi oldu.

Mehmed Yahya bey, tanrısal kalemini çıkarmış, bir sayfayı boydan boya karalıyordu: gözleri dolu doluydu. Çabasına gülmeme karşın gözyaşlarının hakikiliği beni hayli ürküttü, tasalara saldı.

Celâl beyin Moda dolmuşuna binip burnu bir türlü dönemediği o latif ikindide, 19.. yılında Moda, düpedüz bok kokuyordu. Yalnız Moda mı? Kalamış da.

Lağım kokusu, yükselen beton yığınlarına sindiğinden, geçmek bilmiyordu.

Celâl bey, bir misyonla geliyordu Güzel Sanatlar tahsil ettiği Fransa'dan: Dilber'in kurtuluşunu uyandıracaktı.

Mehmed Yahya Bey, uzun süredir ertelediği romanına gerçekçi bir çözüm bulamamış, Avrupa'da tahsil gören çağcıl bir gencin yardımını talep etmişti.

Celâl bey, bok kokusunu içine çekerek düşündü:

Gerçi muharrir, mektubunda köprülerin altından çok sular aktığını yazmıştı ama köprüler olduğu gibi duruyordu. Bir köprü daha eklenmişti: Boğazın iki kıyısını, Avrupa ile Asya'yı birleştiren bir San Francisco köprüsü.

Celâl bey, sokaklarda hiç yabancılık çekmedi.

Bir yüzyıl önce gidişinde kimler varsa, onlar vardı yine. Yalnız yeldirmelerin yerini orlon şallarla çarşaflar, poturların yerini kot pantolonlar, tramvayların yerini troleybüsler almıştı (karşı yakada).

Zili çaldı: elektrikler kesikti galiba.

Kapıyı itip konağa girdi.

Güneş almayan bir taşlığın serinliği çarptı yüzüne.

İlerledi.

Buhara halılarının üstüne gelişigüzel atılmış postlara basarak iç salona girdi.

Bir yüzyıl öncenin giysilerine bürünmüş konukları gördü. Hepsi dalgın, uykularında hiç yol almadan uyuyorlardı.

Sehpanın üstünde bir albüm çarptı gözüne.

Albümü alıp on beşinci Lüi tarzı koltuklardan birine çöktü:

Anlayabildiği kadarıyla, yani fotoğraflardan anlayabildiği kadarıyla, konuklar, yüzyıllık uyku dönemleri sırasında bitişikte açılan bir deniz kulübüne (yıl: 1935) üye olmuşlardı. Albümde, kulübü ziyaret eden yerli ve yabancı devlet adamlarının fotoğrafları da vardı. Resimleri temin edilememiş birkaç öncü kadın üyeyi çıkaramadı, belleği zayıflamış olacaktı.

'Denize inmek medeniyetin şiarıdır' şiarıyla kurulan, o devirde bitişikteki İngiliz Kulübünün faaliyet sahası içine giren su sporları göz önünde bulundurularak mezkur Kulüp ile birleşmenin siyasi bakımından da mahzur doğurmayacağı hususunda, hatta 'bilakis, intizama vesile olurlar' ilkesi çevresinde birleşen camiada ses seda yoktu. Bir dönemin seçkinleri (devlet adamları, tüccar terzileri, diş hekimleri, hukukçuları, tüccarları, lövanten işadamları, çiftlik sahipleri, banka müdürleri, gazetecileri, sefirleri, profesörleri, muhasebecileri, emeklileri, armatörleri, nakliyatçıları, doktorları, spor adamları, fabrikatörleri, öncü kadınları) koyu bir uyku içindeydiler.

Denizden bir lağım kokusu yükseliyordu.

Celâl bey, üst kata çıktı.

Dilber, iskambil kâğıtlarının, fişlerin, zarların, çuha masa örtülerinin arasında uykuya dalmıştı.

Celâl bey, kaygan, bal renkli bir uykuda, bir arı vızıltısı eşliğinde uyuyan Dilber'in beyaz duvağını kaldırdığında, ailesinin yüzyıl önce evlat edindiği Dilber'in fotoğrafından çok başka bir fotoğraf gördü: kısa saçlı bir madonna! Amma yol almış olmalıydı kızcağız!

O fotoğrafı yanağından öptü. O anda yalının dans salonundan, bilinen bütün musikileri meczeden bir feryad yükseldi!

"Uyan Dilber," diye haykırdı, gözyaşları içinde. "Geldim bak, döndüm şimdi! Burası senin evin, anlıyor musun? Senin ve benim evimiz. Kalk canım, kalk nuri aynım, kalk haki payına yüz sürdüğüm sultanım!"

Dilber uyanmadı, uykusunda homurdandı yalnızca:

"Saçmalamasana Celâl! Şurada birkaç yıl kaldı zaten. Bırak da doyasıya uyuyayım. Zaten yorgunluğumu yeni attım sayılır."

Sue Ellen ile Recep'in Kaçınılmaz Karşılaşması

İşte, beklenen an geldi! Bakın bakın, Sue Ellen uçağın kapısında göründü. Sağ elini kaldırdı havaya, aşağılarda kendisini çılgınca alkışlayan kalabalığı selamladı. Coşku, doruk noktasına vardı şimdi. Alkışlar bir türlü kesilmiyor. Sue Ellen, çok duygulanmışa benziyor, evet evet kuşkusuz çok duygulandı. İşte, ünlü dizide sık sık gördüğümüz gibi ince dudakları sinirle gerildi ve eldivenli işaret parmağının ucuyla gözpınarına dokundu.

Aşağıdaki sıkı –sıralanış– düzeni bozulur gibi oldu. Karşılama komitesi üyeleri uçağın merdivenine doğru koştular. Önde YARATI VAKFI üyeleri... Pierre Cardin takımlı orta yaşlı, güngörmüş erkeklerle Chanel tayyörlü, herdem taze, mutsuz dullar. Bakın nasıl koşuyorlar. Çünkü YARATI, Sue Ellen'ı karşılama komitesinin ana çekirdeğini oluşturuyor. Sonra bu çekirdek yanlara, arkalara doğru genişliyor, başka çekirdekler iç içe geçerek –nasıl anlatsak– bir duygu holdingine dönüşüyor.

Çelenklere bakın, anlarsınız:

Şu al saten şeritlerin, şu yaldızlı harflerin görkemine bakın!

DTSSKD (Düşkün Tiyatro Sinema Sanatçılarını Kalkındırma Derneği).

MOD (Müzikal Oyuncuları Derneği).

GKMYEVB (Güzellik Kraliçeleri–Mankenler Yetiştirme Enstitüsü ve Videocular Birliği).

Bu mutlu olayın gerçekleşmesinde büyük katkısı olan DAED (Dilbilir Anneleri Esirgeme Derneği) üyeleri, benzeri mutlu olaylarla el ele çalıştıkları YEKK (Yaratıcı Esnaf Kuaförler Koz-

metikçiler) üyeleriyle kucaklaşıp gözyaşı döküyorlar. Sonunda başardılar! Sue Ellen geldi işte! Etli-canlı duruyor karşılarında.

Kucak kucak çiçekler taşınıyor merdivene: papatyadan laleye, orkideye kadar her mevsimin her sınıfın çiçeği...

Esirgenen dilbilir annelerin hepsinin saçı birörnek taranmış: Sue Ellen başı. Duyduğumuza göre, geçen hafta ünlü bir otelin taraçasında düzenledikleri kermeste almışlar bu kararı. Büyük sanatçıya, Türkiye'de ne kadar sevildiğini anlatmanın en kestirme yolu budur diye düşünmüşler. Yine dedikodulara göre, karşı çıkan üyeler de olmuş tek-tük: derneğe hızlı yün örebildikleri için alınmış, kilolarına pek titizlik göstermeyen, orta ikiden ayrılma, çat-pat İngilizce konuşan hanımlar. 'Bu saç bize yakışmaz,' demişlerse de önceleri, sonradan kendilerini bekleyen görevin bilincine varıp pes etmişler. Saçlarını Pam gibi taramakta direten birkaç haddini bilmezin de ağzının payı verilmiş.

Ama şu an her şey tatlıya bağlanmış durumda. Üyeler tek bir beden olmuş koşuyorlar. Ölümsüzleştirme bengi suyuna batırılmış kuru çiçek demetleriyle, havasızlıkta damıtılmış kelebek panolarıyla koşturuyorlar.

Bakın bakın, TYKD (Tarihi Yapıları Kullandırtınama Derneği) yetkililerinden biri, Tekel'den emekliye ayrılmış bir çeşnicibaşıyla konuşuyor. Tekel'ci, Sue Ellen'a seçme şaraplardan ve likörlerden bir demet sunacak.

Onların tam arkasında Şan Plak'ın, AB (Aygaz Bayileri)nin, Yünteks'in, DÇÇB - T.A.Ş.'nin (Dikişsiz Çelik Çekme Boru) çelenkleri göklere yükseliyor.

Turizm temsilcisi, sert adımlarla ilerliyor, bir heybe uzatıyor Sue Ellen'a. O an, kılıç-kalkan ekibi gösterilerine başlıyor.

Sue Ellen yine sağ başparmağının ucuyla gözpınarını yokluyor. Heybeyi halka doğru sallıyor. "*Tesekur ederim*" diyor sevimli Türkçesiyle.

Heybeyi görüyoruz. Arkasında uçsuz bucaksız Teksas kırıyla Ceyar işlenmiş üstüne.

Ve Sue Ellen, yanındaki genç adama dönüyor. Ceyar şapkası ve Dallas çizmesi giymiş halkla ilişkiler uzmanı, bir buket çiçek tutuşturuyor Sue Ellen'ın eline.

Sue Ellen, çiçekleri hayranlarına fırlatıyor. O ne! Gökte harfler çizerek dağılıyor çiçekler: Eski Batı Sigara Lastik Koşum Petrol...

Alkışlar alkışlar. Gözlerimiz birkaç ünlü sanayici, bir iki bakan eskisi, birkaç borsacı, bir HB (Haralar Birliği) yetkilisi seçiyor kalabalıkta; yılların eskitemediği sanatçılarımızdan birkaçı da meslektaşlarını karşılamaya koşmuşlar. İşte biri, Sue Ellen'la baş başa, kardeşçe bir fotoğraf çektiriyor.

Körebe gazetesi yazarı, bu mutlu anı saptıyor. (*Körebe*, YARATI VAKFI'nın bir kültür hizmetidir biliyorsunuz).

Esirgenen dilbilir annelerden biri, Sue Ellen'ı kolundan çekiyor, onu Lucy'ye pek benzeyen ayrıca tıpkı Mitch'in ablası gibi şarkı söyleyebilen yeğeniyle tanıştırıyor.

'Wonderful!' diye haykırıyor Sue Ellen, kızı öpüyor. Dedik ya, bir duygular holdingi oluştu havaalanında. Kadın dernekleri üyelerinin kocalarıyla erkek birlikleri üyelerinin karıları, kandaşları, hısımlarıyla doldurdular her yanı. Bir mutsuz benzetme yapmak gerekirse, gazetelerde bütün sayfaya yayılan ölüm ilanlarının akrabalar zinciri gibi. Ama tabii çok, çok mutlu bir olay bu.

Üyeler, arasıra kaçamak bakışlar atıyorlar Sue Ellen'a. Yine çok güzel giyinmiş. Fransız-Amerikan beğenilerinin üst düzeyde bir ortalaması. Skoç etek, ipek bej bluz, siyah saten ceket, kısa ökçeli siyah spor pabuç, aynı deriden heybemsi bir çanta. Hanımlar, Sue Ellen'ın kolunda Cliff Barnes'ın taktığı bir bilezik, parmağında Clint'in aldığı ve nişan halkası anlamına gelebilecek tektaş bir pırlanta, yüzünde Dusty'nin verdiği ömürboyu aşkın yalazını arıyorlar.

Düşler kraliçesi ilerlerken, T.V. kamerası bir an onun yüzünden ayrılıyor, kalabalığı tarıyor ve bir genç adamda karar kılıyor. Recep Alkan bu! *Körebe*'nin açtığı yarışmayı kazanan yarışmacı. Günün talihli erkeği!

Demin Recep, elindeki kâğıda bakıp birşeyler ezberliyordu: "*My name is Recep. I am thirty four years old. I am married. I am a driver. My wife sends...*"

Şimdi de saçları Sue Ellen gibi taranmış televizyon sunu-

cusunu görüyoruz, dudaklarını ıslatıyor, gülücükler saçarak sorularını yöneltiyor:

"Önce sizi tanıyalım Recep bey."

"Valla adım Recep. Otuz dört yaşındayım. Evliyim. Şoförlük yaparım. Karım..."

"Yarışmaya katılmak nereden geldi aklınıza? Doğru söyleyin, kazanacağınızı ummuş muydunuz?"

"Valla, arkadaşlar görmüşler ilanı gazetede. Katıl diye tuttırdular, e bizim hanım da isteyince..."

"Ya? Demek karınız Sue Ellen'ı bir gecelik de olsa çıkarmanıza izin verdi, kıskançlık göstermedi. Şaşılacak şey doğrusu, aferin!"

"Biz ailecek severiz Sue Ellen'ı. Çocuk da sever. Ayrıca acırız kendisine."

"Ya Ceyar'ı?"

"Sue Ellen'a böyle çektirmese daha iyi olacak. Ama o da büyük sanatçı doğrusu. Biz, gül gibi geçinip gitseler deriz hep. O kadar paraları var, dertsiz başlarına dert arıyorlar."

"Yarışmanın koşulları neydi Recep bey?"

"Ortaokulu bitirmiş olmak, İngilizce bilmek, boyu 1.80'den aşağı olmamak, dans bilmek, yani kısaca 'tipik' bir Türk erkeğinin özelliklerini taşımak."

"Size başarılar diliyoruz Recep bey."

"Sağ olun."

Kamera, Recep'i bırakıyor, ona doğru kollarını açarak koşan, uçakta bin kere gözden geçirdiği fotoğraftaki adamın bu adam olup olmadığına karar vermeye çalışan Sue Ellen'ı buluyor.

"*Hi Recep!*" diye gülümsüyor Sue Ellen. "*Merhaba!*"

Sue Ellen ile Recep, Kumkapı yolunda oldukça lüks bir lokantada yediler akşam yemeğini.

Pembe soslu deniz ürünleri kokteyli, kievski, karışık salata, krep süzе, roze şarap ve Türk kahvesi'nden oluşan 'tipik' bir Türk yemeğiydi bu.

Recep, önceleri çok gergindi doğrusu. Gazetenin cebine koyduğu harçlık belki de az gelir diye o sabah karısıyla çarşıya

çıkıp bir altın bilezik bozdurmuşlardı. Boyunbağı, çorap, aramis kokusu falan almışlardı. (Üstündeki takım elbiseyi Yünteks armağan etmişti.) Karısı şu anda Serpil'lerde olmalıydı, televizyonu birlikte izleyeceklerdi. Allah vere de son anda kıskançlığı falan tutmasaydı da zehir olmasaydı şu gece.

Sonradan, Çigan müziğinin, ancak lüks yerlerde duyulabilen dinginliğin, roze şarabın etkisiyle açıldı Sue Ellen durmadan gülümsüyor, işini kolaylaştırıyordu.

Jack ile Bayan Ellie'den söz ettiler biraz, Bobbygilin dedikodusunu yaptılar. Ray'in son zamanlarda iyice saçmaladığında birleştiler.

Sue Ellen, ikide bir şarap bardağını uzatıp: *Çin çin!* diyordu ama nedense çok az içiyordu.

Recep bir ara ona karısıyla oğlunun fotoğrafını gösterdi.

"Wonderful!" dedi Sue Ellen güümseyerek. "He sure is a cute little baby."

"Vhat meaning cute?" diye sordu Recep.

"*Eeeeeee guzel,*" dedi Sue Ellen, "*çok guzel.*"

Sonra Sue Ellen, çantasından Dallas ailesinin toplu bir fotoğrafını çıkardı. Herkes kendi fotoğrafının üstünü imzalamıştı. Arkada 'For Recep, with love,' yazıyordu.

"Take this too," dedi Sue Ellen gittikçe bozulan İngilizcesiyle ve Recep'e küçük bir armağan paketi uzattı.

Paketten özgürlük anıtının küçük bir kopyası çıktı. Özgürlüğün elinde kitap yerine bir çakmak vardı, tacındaki deliklerse sigara yerleştirmek içindi.

Recep çok sevindi, bu armağanı televizyonun üstüne koyacağını ve diziyi her izleyişte Sue Ellen'ı anımsayacağını ellerinin ve kollarının yardımıyla anlattı.

Şarap bitmişti. Bir sessizlik oldu. Recep, sessizlikten ürktü, birdenbire:

"*You must see Bodrum,*" dedi.

"Ooo I have, I have!" dedi Sue Ellen.

Kaç yıl önce, daha üne kavuşmamışken Onassis'in yatıyla çıktığı mavi yolculuğu, Jackie'nin hırçınlıklarını, kendisini nasıl köle gibi çalıştırdıklarını, bütün bulaşıkları nasıl yıkat-

tıklarını anımsadı, ama Recep'e söylemedi. Evliliğinin sarsıntıda olduğunu, üniversiteye giden oğlunun artık anasını 'ayyaş bir şıllık' kimliğinde görmekten bıktığını, yine de çok iyi para kazandığını, bu yüzden işini sürdürmekten vazgeçmeyeceğini, Larry Hagman'ın verdiği sipariş listeleriyle dünyanın dört bucağını dolaşmaktan, ucuz mal kapatmaktan, nefret ettiği içkileri içmekten gına gelse de vazgeçmeyeceğini söylemedi.

Recep onun suskunluğuna yaklaştı.

"Dans?" diye sordu.

"My feet Recep," dedi Sue Ellen.

Recep, Sue Ellen'ın kütük gibi şişmiş ayaklarına baktı. Pabuçlarını gizlice çıkarmıştı masanın altında.

Recep güldü. Sue Ellen da güldü. Bir an, karşısındaki genç, sevimli, şaşkın erkeği anlamaya çalıştı. Ama vakit yoktu. Saat on ikide otelden bir araba gelecekti. Yarın sabah, Boğaz gezintisi, öğleden sonra Kapalıçarşı, akşama doğru defile...

"It was a wonderful evening Recep, thank you. *Tesekur ederim*," dedi.

"Ben teşekkür ederim," dedi Recep, "thank you!"

On ikiye iki kala araba geldi. Sue Ellen gittikten sonra, garsonu çağırıp hesap istedi Recep. Karmakarışık duygular içindeydi. Eve gidip doğru dürüst bir rakı mı içseydi ne? Derken, karısının Sue Ellen'ın dizideki bebeği için özenle ördüğü, yününe floş katılmış patikleri vermeyi unuttuğu geldi aklına. Kapıya koştu.

"Sue Ellen! Sue Ellen! Patiklerini unuttun!" diye haykırdı ışıksız geceye doğru.

Alien

Yine baştan alıyorum. Kimbilir kaçıncı bu. Gecenin geç saatlerini, yalnız kalmayı bekliyorum. Çalışma odamda, günlerimi kayda geçirdiğim defterin başında. Olaylar arasındaki bağlantıları kavramak için belleğimi zorluyorum, en ufak ayrıntılara iniyorum. O'nun sesinin yardımıyla kavramaya çalışıyorum olup biteni. Suçluluk duyduğumu sanmıyorum. Arasıra bir acı yokluyor, o kadar. Sesi, balık iğnesi gibi saplanıyor içime.

Günlüğümde okuduğuma göre, aralık başlarıymış. O gün gökten çamur yağıyordu. Zaten üç yıldır böyle: hep yarım yamalak geçiyor kışlar, sürüncemede kalıyoruz.

Yıllardır yokuşu yayan inmemişim. Arabam kaportacıdaydı o gün. Ortadoğudaki son gelişmeler üstüne haftalık yorumumu yeni bitirmiştim. Dalgındım, yorgundum. Biten bir yazıdan sonra hep asla yazılamayacakmış gibi gelen ikinci yazının öncesindeki uçurumda, boşlukta.

Hani 'adımlarım beni sürükledi' derler ya, doğruymuş. Kendimi uzun süredir uğramadığım bir amerikan barda buldum. Eve gitmek içimden gelmeyince bir taksiye atlamıştım.

Çocuklar, şömineyi yakmışlar. Teypten hafif bir müzik yükseliyor. Her şey yerli yerinde, bıraktığım gibi. Burası bozulmamış ender sığınaklardandır. İyi ki gelmişim, diye düşündüğümü anımsıyorum. Tabureye iliştim, sol uçtakine, barmene bir viski söyledim.

"Hoş geldiniz beyefendi," dedi. "Nerelerdeydiniz?"

Sevindim. Böyle halktan insanların beni tanıması hoşuma gider; yüreklenirim. Demek yazılarımı okuyorlar, yani tam anlamıyla havanda su dövüyor sayılmayız.

Gözlerimi şöminede titreşen alevlere diktim, dinlenmeyi denedim. Birazdan bizimkiler doluşacak nasılsa. Hep aynı şey her gün. Aynı saatte bu barda buluşur, birbirlerinin ağzından haber almaya çalışırlar. Buranın sürekli müşterileri (çoğu, tuzu kuru işadamlarıyla mafia tipleridir) de kulak kesilirler hemen.

Yaşlandıkça, hele dünyanın dört bucağını dolaştıktan sonra daha iyi anlıyor kişi. Bu konuşmaların, yazıların, yorumların boşunalığını. Biz olaylara yetişene kadar olaylar değişiyor çünkü. Anlamsız bir çağda yaşıyoruz. Dünya toplumlarına geniş bir açıdan bakmayı öğrendiniz mi, gençlikteki inançlarınız da tavsıyor, eski kavgacılığınız kalmıyor.

Bizimkiler yaman içkicidir ya, yabancı ajansların muhabirleri daha bir tuhaftır, sürekli sarhoşturlar sanki. Bizler, kafamızdaki romanı asla bitiremeyeceğimizi biliriz sözgelimi, ama onlar hiç vazgeçmezler bir gün yazacakları romanlarından. Her akşam aynı bölümleri okurlar sarhoşlayınca: yitik kuşak numarası. Biz de dinler gibi yaparız. Çevrem gittikçe daralıyor, arkadaşlarımın çoğu ya hastanede, ya evine kapanmış durumda. Sanırım, çağın anlamsızlığı, belbağladığımız değerlerin usul usul yitip gitmesi etkiledi bizi. Her neyse...

Bunları düşünüyordum...

Ansızın şöminenin yanına düşen camda gölgesini seçtim. Dönüp baktım. Kapıdan giriyordu. Önce erkek sandım. Siyah saçları kısacık kesilmiş, kahverengi, çekik gözleri gülüyor. Lacivert süetten süvari çizmeleri var ayağında, başında yan yatmış, el örgüsü bir bere. Avrupalı bir kadın izlenimi uyandırdı bende. Daha doğrusu Fransız. Ancak Fransız kadınlarında görülür bu rahatlık, bu özgüven. Erkeklerin doluştuğu bir amerikan bara tek başına girebilişi, beresini şöyle çıkarıp tezgâhın üstüne koyuşu.

"Hoş geldiniz," dedi barmen ona. "Rakı? Buz ister miydiniz?"

Anlaşılan Türk, buraya sık geliyor. Şaştım. Tiyatrocu muydu acaba? Daha önceden tanıyor muydum?

Bir duble daha istedim. Yorgunluktan olabilir ama ikinci dubleyi biraz hızlı içmişim nedense. Onunla göz göze gelmenin, iki çift laf etmenin bir yolunu arıyordum. Ama sırtı bana

dönüktü. Pencereden dışarı bakıyordu. Birini bekliyordu. Sevgilisidir garanti. Böyle güzel kadınları bize kaptırmazlar. Genç, delifişek bir oğlandır. İlk gençlik yıllarımda belleğime nereden çakıldığını çıkaramadığım o görüntü, yine su yüzüne çıktı: beni yağmurun altında bekleyen bereli, yeşil çoraplı bir genç kız. O, yağmur altında bekleyecek beni, ben yağmurla boydan boya yıkanmış geniş camlar arkasında, güvenli, sıcak bir amerikan barda, viskimi yudumlayacağım, onun beni bekleyişini izleyeceğim çaktırmadan. Hiç yaşamadığım gençliğimin düşsel, incecik, sarışın sevgilisi.

Yağmur dinmişe benziyordu. Karanlık bastırmıştı. Şöminede odunlar çıtırdayarak yanıyordu. Camın önünden geçenler, paltolarının yakalarını örtüyorlardı sıkı sıkı. Kar gelecekti. Oysa tam karşımdaki duvarı kaplayan posterde, tepeleri sisli dağlar arasından akan bir çağlayan, buzulları ve ilkyaz filizlerini sürüklüyordu.

O arada, beklediği genç gelmiş. Ciddi birşeyler tartışıyorlar. 'Van' ve 'kazı' sözcükleri geldi kulağıma. Genç, bira içiyordu. İçer içmez de kalktı, bir yere yetişecekti herhalde. Telaşlıydı. Gençlik! diye düşündüm. Şimdi daha ciddi şeyler vardır diye düşünürsünüz, hayat sizi ıskalayana kadar.

O, biraz daha oyalandı. Bir tek rakı söyledi. Hesap isteyip kalktı. Demek Genç, sevgilisi değilmiş!.. Birden bir coşku... Hep böyle olur. Hemen 'toy âşık' havasına kaptırırım kendimi. En sonunda gözlerini yakaladım, gözlerindeki gökkuşağı ışıltısını gördüm.

"Merhaba," dedim.

"Merhaba," dedi gülerek, "nasılsınız?"

Demek beni tanıyor, böyle gülümsediğine göre yazılarımdaki yorumlarıma da katılıyor.

Elim ayağım birbirine dolandı. O gittikten sonra ben de kalktım. Neden bilmem, köşedeki kırtasiyeciden bir Chagall röprodüksiyonu aldım. Bir demet de kırmızı gül.

Eve kıyma almayı unutmuşum. Karımla tek kelime konuşmadan yattım. Dırdırını duymazdan geldim. Düşümde O'nu gördüm. Delikanlı kılığındaydı. Yani aslında kadınmış, ama benim izimi sürebilmek için onca yılın dolambacı arasında, er-

kek kılığına girmek zorunda kalmış. Barın kapısında beyaz bir at kişneyip duruyormuş. Beni terkisine atıp uzaklara, çok iyi bildiğim, ama daha önce hiç görmediğim bir yere götürecekmiş. Sırılsıklam uyandım: yıllardır tatmadığım bir boşalmayla.

"Yine yanılıyorsun, unutuyorsun," diyor sesi. Bu an geldiğinde. *"Sana o gencin bir zamanlar sevgilim olduğunu söylemiştim. O gece değildi, doğru. Evli şimdi, bir de oğlu oldu. Bilirsin, geçici ilişkiler kuramam ben, gelgeç ilişkiler demek daha doğru belki. Belki bu saplantım yüzünden dost kalmıştık onunla, dostça ayrılmıştık. O akşam barda buluşup yazın Van'daki kazıya birlikte katılıp katılamayacağımızı kararlaştıracaktık. Kendimizi yeterince tarttıysak, sorun yoktu.*

Loş ışıkta her şey olduğundan yumuşak görünür, dargınlıklar unutulur. Müzik iyiydi, şömine güzel yanıyordu gerçekten. Herhalde o yüzden çabuk kalktı, Van'a bizimle gelmek istiyordu çünkü.

Seni ilk bakışta tanıdığımı nereden çıkardın? Hele yazılarındaki yorumlarına katıldığımı? Bazı ayrıntıları neden bile isteye çarpıttığını, unuttuğunu anlayamıyorum. Hiçbir zaman anlayamadım."

Bence bunlar hiç de önemli ayrıntılar değil.

İkinci karşılaşmamız aynı barda oldu. Bir hafta sonra aynı günü, aynı saati geçtim. O haftayı nasıl geçirdim, bir ben bilirim.

Onu görünce unuturum diye pastayı önceden almıştım. Özenle sardırıp gözümün önünde bir yere koymuştum ki zamanında kalkmayı unutmayayım. Heyecandan dudaklarım kupkuruydu. Viskimi söyledim, laf açmaya bahane olsun diye yeşil zeytinle biraz da çerez.

İlk viskimi bir yudumda dipledim. Kalbim nasıl atıyordu... Ya gelmezse? Ya gördüğümde onu tanıyamazsam? Ya ilk gördüğümdeki gibi değilse? Alışık olmadığım bir çarpıntı.

Biraz sonra geldi. Görür görmez tanıdım. Oydu, öyleydi, her zaman. Deri pantolonu, çizmeleri, beresiyle. Boynuna mor bir mendil bağlamıştı.

Mendilin moru gözlerinin mavisiyle birleşince bir gökkuşağı alacası sarıyordu ortalığı: gerçek dışı bir hava.

Gözlerini karşıdaki postere dikmişti. Kayaların tepesine vuran buzlu güneş ışınlarına bakıyordu dalgın dalgın.

"Ne güzel bir çağlayan değil mi?" dedim, söze girdim. "Yıllar önce bir gazeteciler topluluğuyla böyle bir kente düşmüştü yolum. Bir işçi ve öğrenci kentiydi. Genç bir kent. Barlar, kafeler her saatte açıktı. Gecenin karanlığı, yalnızlığı duyulmuyordu. Ne zaman sokağa çıksanız, konuşacağınız birilerine rastlıyordunuz."

"Yaa..." dedi.

"Orayı görmelisiniz."

"Ne yazık ki fakülteden ayrılamıyorum hiç," diye gülümsedi. "Kazıya gittiğimizde tatile çıktım sayıyorum. Hiç kazı yapılan bir kentte bulundunuz mu? Çok eski bir uygarlığın parça parça günışığına çıktığını gördünüz mü? Bir mirasın yeniden kazanılmasına benzer, hak edilmesine."

Konu nasıl döndü dolaştı bilmiyorum. Belki de yine hızlı içmiştim. Durgundu, benim kadar içmesine karşın pek etkilenmemişe benziyordu. Yanaklarına hafif bir al değmişti. Artık onu güzel bir kadın olarak görmüyordum, ne tuhaf, o çizmelerin içindeki güzel bacaklarını, ayaklarını merak etmiyordum; içimi açabileceğim tek dostumdu. Yıllardır dosttuk sanki. Birbirimizi çok iyi tanıyorduk. Söylediklerimi ses çıkarmadan dinliyordu, kirpikleri titriyordu. Hiçbir erkek dostla paylaşamamıştım bu duyguyu.

Bir de baktım, ona mutsuzluğumdan söz ediyorum. Gözlerim yaş içinde. Ne kadar mutsuz olduğumdan, yalnızlığımdan, ölesiye çaresizliğimden, yıllardır bana aykırı, ne aykırısı düpedüz bana düşman, bana kinli, yalnız bana değil her türlü inceliğe, kültüre, güzelliğe kinli, budala, kaba bir kadınla aynı evi paylaşmak zorunda kaldığımdan. Gençlikte bir toyluk edip yanlış yapmayacaksın, yoksa...

Ses çıkarmadan dinliyordu. Bir ara gözü pasta paketine ilişti; anladım.

"Kayınvaldenin pastası bu," diye bir kahkaha attım. "Doğum gününü bizde kutlayacakmışız bu gece. Yuvamızda..." Bir kahkaha daha attım.

"Sanıyorum, biraz büyütüyorsunuz," dedi o zaman. "Hem bir zamanlar eşinizle birşeyler paylaşmış olmalısınız, yoksa..."

"Ne paylaşması?" dedim öfkeyle. "Hep ben verdim, yıllarımı verdim ona, gençliğimi, paramı, her şeyimi. Karşılığında o da bana katlandı, kaçamaklarıma göz yumdu, ama beni asla sevmedi."

"Siz de onu sevmediğinize göre..." dedi. "Hem hiçbir adımı atmak sandığınız kadar güç değil. Bakın ben uzun bir süredir yalnız yaşıyorum. Önceleri gerçekten çok güçtü. Ben de genç yaşta evlendim, bir erkeğin sıcaklığını arıyorum. Yine de yıpratıcı kaçamaklar yapıp yalan söylemektense kendi kabuğumda yaşamak daha kolay geliyor. Yalnızlık çekmediğimi sanmayın sakın."

Çok konuşmaya başlamıştı. Sıkıldım birden. Kadınların sarhoşu hiç çekilmez. Hele analiz yapanı. Pastama davranarak ayağa kalktım.

"İsterseniz önce bize gidelim, bir kahve için," dedi. "Telefon eder, zaman kazanırsınız biraz."

Bu önerinin bu kadar çabuk geleceğini doğrusu düşünmemiştim, düşleyememiştim. İkinci karşılaşmamızdı. Demek ki, hiçbir şeyi gözünde büyütmemeli!

Bak oğlum, kendini toparla, diye düşündüğümü anımsıyorum takside giderken. Sen kadınlarımızın son yıllarda aldığı yolu düşünürken, yaşamadığın bir gençliğe yanarken, bu taze epey yol almış. Kimbilir kimlerle düşüp kalkmış. Kendini koru. Dünya, senden yazı bekliyor.

Bunları düşündüğümden olacak kahveyi içer içmez kalktım. Eve bir telefon sarkıttım: gazetede geciktiğimi bildirdim. Ayağa kalktığımda artık durabiliyordum bacaklarımın üstünde. Ayılmıştım. Pastama davrandım hemen. Çıktım. Yoksa yatağa girmemiz işten bile değildi.

"Bir dakika dur!" diye karışıyor sesi. Hep bu anda, *"Haklısın, sevişmemiz işten bile değildi. İstese ydik, olabilirdi de. Güzel bir akşamın sonunu noktalamak gibi kaçınılmaz, özlemi çekilen bir duyguydu. Ne var ki ben de istemedim. Kayınvaldenin pastasının özenli kurdelesi çözülmüştü. Onu bağlarken düşündüm. Arsız bir sokak çocuğu gibi gösterişli bir yalnızlık çekiyordun, orası apaçıktı. Ama çektiğin öksüzlük, sahiciydi. Benimkine benziyordu. O soğuk*

kış gecesinde birbirimize sarılıp ısınabilirdik. Bir daha karşılaşmayabilirdik. Birbirimizden hiçbir şey beklemeden sarılıp uyuyabilirdik, sevişebilirdik. Bunun ilk ya da ikinci ya da dördüncü karşılaşmada gerçekleşmesi, hiçbir şeyi değiştirmezdi. Saygınlığımızı ne artırır ne eksiltirdi. İkimiz de biliyorduk ya sevişeceğimizi.

Belki bu olayı izleyecek olayları da. Yalanın-düzenin boğacağı bir ilişki olacaktı sonunda. Birbirimize düşman kesilecektik. O yüzden erteledik o gece, koruduk. Sonraları bütün sevdiklerime nasıl alıştımsa sana da öyle alıştım. Gözüm başka kimseyi görmedi.

Bunun böyle sürüp gitmeyeceğini biliyordum. En ufak ters davranışlar, dil sürçmeleri bile kolaylıkla izlenebilir bir ilişki boyunca. Hiç istemeden, korkarak izlersin ve korkarak beklediğinin açıklık kazandığını görünce korkundan deliye dönersin..."

Sus diyorum sana!

İlk kavgamız da böyle başlamıştı zaten, böyle bağırmıştım. Hiç istemeden. Seni kırmayı (O'nu kırmayı) hiç düşünmemiştim, istememiştim. Ama yaşadığım çelişkiler beni yoruyordu. O fesleğenlerle, güllerle süslü otağa sığınmak, bazı geceleri konuşarak, tartışarak, bazılarını bezik oynayıp onun kürksıcaklığına gömülerek geçirmek yetmiyordu. Yaşamım ikiye bölünmüştü sanki, uzlaşmaz iki uca: Eve döndüğüm geceler, pijamamı giyip kuru fasulye yiyordum. Karıma acıyordum artık. Ne de olsa, gençlik yıllarını vermişti bana, evinde bir oda ayırmıştı. Son günlerde doğru dürüst giyinmeye, saç yaptırmaya falan başladıktan sonra (nereden sezer bu kadın, bendeki en küçük değişikliği anlar, beni benden iyi anlar gibidir) o da hoş, yabancı bir kadın gibi görünüyordu gözüme. Hem iki evi olmak, gönendirici bir durumdu. Yine de elimden geleni yaptım. Seni başka, uzak ülkelere götürmek, görkemli otellerin yüzme havuzlarında seyretmek, geniş odalarda sevmek istedim. Bütün güçlüklere göğüs germedim mi, seni sevmedim mi, doğru söyle. Kimlerle birliktesin diye küplere binmedim mi? Kazıdan vazgeç, demedim mi?

Sevgili,

Sen bu mektubu okurken ben çok uzakta, Van'da olacağım. Biraz dinlenmemiz gerek.

Doğrusu, dünyaya senin baktığın gibi kuşbakışı açıdan bakmaya inanmıyorum. Çok yıllar önce, on küsur saat süren bir uçak yolculuğunda, durmaksızın güneşe doğru ilerlerken, hiç azalmayan, yakıcılığını yitirmeyen, gözleri yakan, sızlatan bir güneşe doğru ilerlerken bile karanlığı özlemeyi istememiştim. Kazı düşüncesi belki o yüzden yakın bana. Durmadan daha da derinlere inmek yani, yaşamımızın özünü keşfetmek. Haklısın, ben kendi yaşadığım iklimi derinlemesine tanımaktan yanayım. Kendi otağımı kurduğum yer, yeter bana. Şimdi diyeceksin ki... Haklısın."

O'nun son mektubunu günlüğümün bu sayfasına zımbaladım. Altına gereken notları sonradan düşeceğim. En kısa zamanda (üç gecedir düşünüyorum) ilgilileri seferber edip yanan uçaktaki tanınmayacak hale gelmiş cesetleri teşhise koşacağım. O'nun hayatımdaki iki yüz elli iki kadından herhangi biri olmadığını kanıtlayacağım böylelikle.

Yarın yeni bir yorum peşinde İran'a gitmem gerek. Hava değişimi olur; bu yaşta iyice yıpranan sinirlerime iyi gelir. Artık araştırmam sonraya kalır.

Hem güneşe doğru giden uçakların kanatlarını da balmumundan yapmazlar ya, değil mi?

Yalnızağaç Durağı

ŞİKÂYETİ: *Uyuklama ve sol tarafındaki kuvvetsizlik...*

HİKÂYESİ: *Altı aydır sık sık başağrısından şikâyet eden hastaya glokom tanısı koyulmuş. Son bir haftadır uyuklayan ve...*

MUAYENE: *Özgeçmişinden, 20 yıl önce iki kez gastrit hemaroji... genel fizik muayenesinde nabız aritmikti... Nörolojik muayenede ileri derecede somnolan olan hastada, solda 4/5 hemiparezi ve bilateral ekstansör TCR...*

TETKİKLER: *BBT'de sağ fronto-temporo-parietal hipodens hemotom...*

AMELİYAT: *Lokal anestezi ile sağ frontal ve parietal iki adet burr-hole'dan likeifiye...*

İkindiüstü, kirpikleri aralandı. Uyanır gibi oldu.

Babam.

"Neredeyim?" diye fısıldadı. Başını ve yüzünü kaplayan sargıları elledi. "Rezalet!" diye iç çekti utançla. Bir yarım saat daha uykuya sığındı.

"Tanrıya şükür uyandı Bey," dedi Esma hanım, başucunda duran kolonya şişesini uzattı.

Hastanın alnını kolonyalı pamukla ıslattım, şakaklarını ovdum. Sonra yastığının altındaki küçük teybi açtım hafifçe. Onu geçmişten bu ana getireceğim yavaş yavaş.

O koyu uykuda hangi dönemeçlerden geçtiğini bilmiyorum, ama şarkıları dinlediği, anladığı belli. Dalida, *Les Feuilles Mortes*'tan *La Mer*'e geçince gülümsedi, yüzüne tatlı bir kızarıklık yayıldı. Uzanıp yatağın başındaki olmayan bir karyola demirini aradı, duvardaki lekeyi tuttu.

Gençlik yıllarına döndü galiba. Genç ve parlak bir öğrenci,

ipek gömlekli bir 'dandy' kimliğiyle dolaştığı Fransa'ya, Paris'e. Hukuk öğrenimini durmadan erteleyip felsefeye dadandığı İsviçre'ye: Oscar Wilde'a, Baudelaire'e.

(Birden kendi çocukluğumu, Bomonti'deki ahşap evin yatak odasında asılı duran, sonra Taksim'e, Talimhane'ye göçtüğümüzde kitaplığın üstüne yerleştirilen gümüş çerçeveli bir fotoğrafı anımsadım. Aydınlık yüzlü gencecik bir kız, gülümsüyor. Başında geniş kenarlı şapkası, kucağında köpeği. Kitaplıkta *Fleurs du Mal*'in imzalı ilk baskısı, Rimbaud, Nietzsche ciltleri. Sayfaların kenarları yaldızlı. İçlerinde ölümün erotizmiyle alabildiğine yüklü çizimler...)

Dalida'nın kızılımsı sesi, yumuşak bir Cezayir köşesini daha geride bıraktı. Vişne suyuna kattığım cinden bir yudum aldım.

Görmüş gibi "Susadım," dedi Babam. Dudakları kupkuruydu.

Cini dipleyip musluğa koştum. Muslukta çay tortuları, sarı balgam parçaları duruyor. Tıkalı. Tek bardağımızı yıkadım, vişne suyunun musluğun çatlaklarından uzun bir kan birikintisi gibi akışını gözledim uzun uzun.

Başını yeterince kaldıramadığından içtiği su, ağzının iki kıyısından aşağılara sızdı, pijamasının üstünü ıslattı.

O içerken ben de sargıya çıkan kırmızı tentürdiyot lekelerine baktım.

"Geçmiş olsun Bey!" dedi Esma hanım.

Babamın Lautrec'in bir deseninde, Pera'nın bir sokağında, Tokatlıyan'da yolunu bekleyen Mimi'nin sarışın yüzünde duraklayan eski belleği yenilendi bir an. Ses, çevremizde özenle kurmaya çalıştığım sırça duvara çarptı çünkü, çatlaklardan içeri sızdı.

"Burası neresi?" dedi şaşkınlık içinde. "Neredeyiz biz?"

"Yormayın kendinizi."

"Şurası Dolmabahçe mi? Hani şu parıldayan mavilik... Deniz mi?"

Kendini zorluyor. Elini pencereden dışarıya, sarsılan, titreşirken alacalanan ince örümcek ağlarıyla birbirine tutunan yapraklara doğru sallıyor. Özel anlamını yitirmiş bir el; başka

el sallayışlarla, belki ancak bütün el sallayışlarla birleştirilince genel bir anlam kazanıyor: benzer kaslar, benzer sinirlerle.

Dışarıda, her şeye tepeden bakan görkemli bir bahar ikindisi uzuyor.

"Dolmabahçe değil mi? Sarayın oralar?"

"Nerede olduğumuzun ne önemi var ki?" diyorum. "Burada birlikteyiz, sizin sevdiğiniz şarkıları dinliyoruz. Üstelik iyileştiniz, atlattınız."

"Neyi? Hiçbir şey hatırlamıyorum."

(Bu gittikçe koyulaşan, sonunda bilinç kaymasına dönüşen uzun uykuya dalmadan birkaç ay önce, dinmeyen başağrılarından yakınmıştı. Yaşlanmaktan değil ihtiyarlamaktan korktuğunu söylemişti. Hastanelere düşmekten...

Bu çalkantılı yaşamı, toplumda yerini bir türlü bulamamış bu kişiliği, kargacık burgacık bir dille yazılmış şu yarım sayfalık tanının açıklığa kavuşturabileceğini ummak...)

"Önemsiz bir ameliyat geçirdiniz. Dün akşam. Beyninizden."

"Yani burası hastane, öyle mi? Biz hastanedeyiz."

Ellerini göğsünün üstünde birleştirip uykuya kaçmaya hazırlanıyor. Gözlerini yumuyor."

"Aman dalmasın, konuştur," diyor Esma hanım.

Esma hanım, otuz beş yaşlarında. Kocası, bir ay önce bir trafik kazasında yaralanmış. Esma hanım, bir aydır hastanede, kocasının başında bekliyor. Kocasını çok beğeniyor, yakışıklı buluyor, onu yakışıklı bulan komşu kızlarla çekilmiş fotoğraflarını yanında taşıyor.

Yedi çocukları varmış. Hastaneye taşınalı beri hepsine en büyük kızları bakıyormuş. Oğlanlardan biri, bir tornacının yanında çırak. Sabah işe giderken, akşam eve dönerken hastaneye uğruyor, koğuşları dolaşıp refakatçilere dışarıdan alınmasını istedikleri bir şey var mı diye soruyor. Çay paketleriyle dönüyor çoğu kere. Bazan şişe sularını tazeliyor, ortak aygaz tüpünü yeniliyor.

"Yemeğe kalsaydın ya oğlum," dedi Esma hanım dün akşam. "Birazdan yemek dağıtılacak."

Yemek dağıtıldı: Haşlama et, makarna, salata, hoşaf.

Hava daha kararmamıştı.

Refakatçiler, tabaklarını, çatallarını alıp koğuş kapılarında sıraya dizildiler. Hastaların, serum takılmamış olanları, ağızlarına alışmadıkları aralarla tıkıştırılan yemeklerin ne olabileceğini kestirmeye çalıştılar uykularında, bir tada, bir çeşniye sığınıp uykudan silkinmeye çalıştılar. Ağızları oburca açılıp kapandı. Sonra sabunlu bezlerle silindi. Bu, onlara neler çağrıştırdı?

"Hakkına düşeni alsaydın, sonra yerdin," dedi Esma hanım. "Burada artan yemeklerden iki üç mahalle doyar valla. Çöpe atıyorlar. Günah."

Hademe, kliniğin kapısına çıkıp dışarıya seslendi:

"Var mı yemek isteyen? Dökeceğim."

Karşılıklı yerleştirilmiş iki sırada oturanlardan üçü kalktılar.

"Bey iyileşti, şükürler olsun," dedi kalanlardan biri.

Babamın yatak komşusu oğlanın babası bu. Koğuştaki tek erkek refakatçi. Karısı dün, gece-otobüsüyle köyüne döndü. Daha üç çocuğu var bakılacak. Başlarında olmalıymış. Kocasının kulağına eğilip sıkı birşeyler tembihledi. Oğluna sarıldı, gözyaşı döktü.

Çocuk, ses çıkarmadan, yoksunluğunu içine saklayan bakışlarla uğurladı annesini. Arkasından uzun uzun baktı.

"Ne oldu oğlunuza?"

"Bizim sokakta çürük bir elektrik direği vardı. Yıkılmış durup dururken. Buncağızların üstüne yıkılmış. Bizimki altında kalmış. Beynine dolan camları almak için ameliyat ettiler bizim orada ama baktım, başağrısından ölecek. Çocuk mocuk dedik önce. Kaptım buraya getirdim. Meğer ameliyatta saç kalmış beyninde. Şimdi burada o saçları aldılar, iyice temizlediler beyni."

"Geçmiş olsun."

"Size de. Kızı mısınız?"

"Kızıyım evet."

"Benziyorsunuz."

Sessiz karanlıkta, sigaralarımızın ışığında düşünceye daldık bir süre.

"Oğlum, sınıfın birincisidir," dedi. "Nasıl olsa yetişir arkadaşlarına. Kızımı da okuttum ben. Ele güne muhtaç olmasın. Hiçbir şey belli olmuyor ki."

Sustuk yine. Sigaralarımızı içtik.

Odaya döndüğünde Esma hanım; yüzüne gece kremi sürmüş, saçları saracaklı, ince gecelikli bir kadınla konuşuyordu.

"Yarın ne yapıp yapıp doktoru kandıracağım, burada bir gün daha duramam, bıktım artık," dedi kadın.

"Acele etmesen," dedi Esma hanım. "Durumu tehlikeliymiş, dedi ya doktor."

"Tehlikeli mehlikeli," dedi kadın. "Neyse iyi geceler, gidip bakayım bir, nasıl. Ah bilseydim... Yine uğrarım."

"Bu kadın da pek tatsız," dedi Esma hanım. "Hastane yemeklerini yiyemiyormuş. Bursalı bu. Kalkıyor, Aksaray'daki kebapçılara gidiyor. Her gün kebap. Adam zengin. İki ay önce evlenmişler. Adam tutulmuş buna, karısını bırakmış. Şimdi bu kebapçıya gitti mi, eski karısı duruyor başında. Ağlıyor zavallı, adamı çok sevmiş bir zaman, şimdi kardeş gibiyiz diyor, bir ömrü birlikte tükettik ne de olsa, diyor."

Hademe geldi, hastalara verilecek ilaçları gösterdi.

Birazdan gece inecek.

Pencerenin dışı kararacak.

("Burası neresi?" diyor Babam. "Neredeyiz?")

Musluğun yanında, boyası çiziklerle dolu bir çelik dolap duruyor. İçinde böcekler dolaşıyor. Duvarlar lekelerle kaplı. Gelip gidenlerin, gelip dönmeyenlerin bıraktığı lekeler. Islak çarşaflar. Kanlı şilteler. Daha kurumadan hastaların altına serilen rengi atmış çarşaflar. Kimbilir kaç yılın kanlarının işlediği şilteler.

Babam, kıpırdamadan uyuyor.

Başucundaki küçük dolap, yemek molasında komşu koğuşlardan getirilen sunularla doldu: kıymalı börek, baklava, şekerleme, lahmacun...

"Hastalar uyusun, dışarı çıkar, birer sigara tellendiririz," dedi Esma hanım. "Çayı koydum, birazdan demlenir. Oğlana sucuk aldırtmıştım, taze ekmekle yersin azıcık. Muhabbet ederiz."

Polis üniformalı bir adamla iki hademe sedye taşıyarak daldılar içeri. Odanın ucundaki boş yatağa eli kolu belirsiz, yüzü silinmiş, beyaz bir yük devirdiler; parçalanmış koluna serum takıldı. Geçtikleri yerlerde kan izleri... Hastabakıcı azarlarcasına süzüyor hepimizi:

"Kim hasta sahibi?"

"Kadın mı hasta, erkek mi?" diyor Esma hanım.

"Erkek. Trafik kazası."

"Biz bakarız şimdilik, biri gelene kadar," dedi Esma hanım.

"Serumu sakın fazla açmayın, kolundan kurtulursa içeri bir haber verin," dedi hastabakıcı bana bakarak.

"Peki."

Belirsiz bir süre için sorumluluğuma bırakılan hastaya baktım. Ağzında tüp var, kesik kesik soluyor. Sabaha çıkmaz gibi.

"Bakma sen, genç adammış, kurtarır," dedi Esma hanım. "Daha kötüleri de geldi. Ben alıştım gayri."

"Hanım, bir sigara versene bana," dedi kocası.

"Olmaz yasak," dedi Esma hanım yan gözle bana bakarak.

"Yahu ver be hanım."

Bir sigara yakıp dudaklarının arasına yerleştirdim.

"Siz çıkın, dolaşın bir, bir şey olursa seslenirim," dedi. "Buncağızın kolunu kurtaracak gücü bile kalmamış."

"Herkes sana emanet, biz kapının dışındayız ha!" diye güldü Esma hanım. "Bursalı kadın kebabını yemiştir, birazdan döner," diye ekledi. "Herife de acımamak lazım ya. Babası yaşında."

Karşı koğuştan çıkan bir kadın, şeker istedi Esma hanımdan.

Döndüğünde:

"Buraya alışmışsın bayağı," dedim.

"Tabii. Evde bu kadar çeşitli yemek çıkmaz. Her gün et var. Sonra bir aydır ev işi yaptığım da yok. Çocukların derdi de olmasa..."

Koridorda dolaşıyoruz bir aşağı bir yukarı. Kliniğin kapısı büyük bir gürültüyle açıldı. Bir ihtiyar koşarak girdi, koğuşa daldı.

"Hasta sahibi olacak," dedi Esma hanım.

İhtiyarın ardından yürüdük.

"Nerede kaldın?" diye azarladı hastabakıcı.

"Şimdi duydum, komşuya telefon etmişler, koştum."

Oğlunun üstüne eğildi, yüzünü inceledi, kolunu tuttu. Ağlamaya başladı.

"Hastaları rahatsız etme," dedi hastabakıcı. Sen mi refakatçi kalacaksın?"

İhtiyar başını salladı.

"Serumla oynama sakın!"

Hastabakıcı gittikten sonra:

"Üzülme beyamca, gençtir, atlatır," dedi Esma hanım.

İhtiyar, gözyaşları içinde başını salladı.

"Sağolasın hanım."

"Köpek muamelesi ediyorlar insana bunlar," dedi Esma hanımın kocası.

"Ne yapsınlar? Çok iş var üstlerinde, bir an oturamıyorlar," dedi Esma hanım. "Bir ameliyattan bir ameliyata. Onlar da insan."

Bana döndü:

"Gel bir çay içelim yatmadan önce. Sabah çok erken kaldırıyorlar. Temizlik, altıda."

Çay bardağımı alıp babamın yatağının ucuna iliştim. Ayaklarım donuyor. Dışarıdan, nöbetçi hemşirenin dinlediği şarkılarla bahar rüzgârı geliyor. Gözlerim kapandı kapanacak.

Kesik bir solumayla, bir kan kokusuyla uyanıyorum.

Esma hanım uyumuş.

Babam, kıpırdamadan duruyor uykusunda.

Küçük oğlan, dergisi elinde uyuyakalmış. Babası soyunup oğlunun yanına kıvrılmış. (Neredeyiz? Sınıf ve cinsiyet ayrımı yok burada.)

Kesik bir hırıltı.

Birden, ihtiyarın serumun ayarını açtığını ayırdediyorum. Koşup kapatıyorum.

"Neden oynuyorsun amca?"

"Bir an önce iyileşsin, bünye emsin bir an önce," diye ağlıyor. "Hepimiz onun eline bakıyoruz."

"Öldüreceksin oğlanı."

Suçlu, ezik, iskemlesine yaslanıyor, gözlerini kapatıyor.

Sabah gazeteleriyle, taze simitlerle döndüğümde gün iyice ağarmıştı. Hava buz gibi. Koğuşlar yıkanıyor. Refakatçiler, girişteki sıralara oturmuş, büzülmüş, koğuşlara dönme saatinin gelmesini bekliyorlar. Cahil bırakılan, ezilen ama iş hasta bakma gibi sorumluluk isteyen bir ödev üstlenmeye geldi mi hemen işe koşulan bilgisiz kadınlar. Yürekleri sıcak, dünyaya bakışları donuk. Gazete alınmasına hiç alışık değiller.

"Gazetenize bakabilir miyim?" diyor yanımdan geçen genç doktor.

"Buyurun."

"İnanın, gazete okuyacak vakit bile kalmıyor. Bir dakika... Babanızın durumu nasıl?"

"İyice," diyorum. "Yavaş sesle konuşup birşeyleri açıkladınız mı rahatlıyor, gevşiyor."

"Bugün kendine gelir. Ama kendinizi zorlamayın. Hastanın şu anda söylediklerinizi anlaması olanaksız."

"Neredeydin?" diyor Babam. "Hiç gelmeyeceksin sandım."

"Sigara içmeye çıkmıştım dışarı."

"Burası hastane diyorsun."

"Evet."

"Peki o polis kimdi?"

"Hangi polis?"

"Dün akşam gelen. Beni soran."

"Yormayın kendinizi."

"Vehmediyorum galiba."

"Polis üniformalı biri geldi, ama sizinle konuşmadı. Belki ben dışardayken –."

"Ağabeyim de ölüm döşeğinde polis görmüştü," diyor Babam. "Babam da. Demek bize polis görünüyor ailece." (Zorla gülümsüyor.)

"Eskisinden daha iyi çalışabilecekmişsiniz doktorun dediğine göre. Başağrıları, başdönmeleri de kesilecekmiş."

"Doktorların dediklerine kim inanır?" diyor. "Çalışamazsam zaten ölürüm. Bir de... sürekli bir sarsıntı vardı, bir düdük sesi; biri, sendin galiba, birşeyler anlatıyordu. Tam bilemiyorum, ama o anda, yani uykumun içinde, babamla Göztepe'ye

gidişimizi, o faytonu hatırladım. Beni Göztepe kolejine götürmüştü, hiç unutmam. Müdür, bahçede karısı ve kızlarıyla çay içiyordu. Bir aileydiler. Bizse ihtiyar bir adamla küçük bir çocuktuk. Onu çok severdim."

Gözleri doluyor.

(Babamla Bomonti'deki evden çıkıp çocuk parkına yürüyüşümüzü anımsıyorum. Genç bir adam. Galiba kadife bir ceket giymiş. Dürüst bir savcı. Ama asi yaradılışlı. Bürokrasiye düşman, bağımsızlığına düşkün. Benim oyun yeri olarak bahçenin en kuytu köşesini seçmeme şaşmıştı. Çocuklarla konuşurken adımı değiştirmeme de. Gülmüştü.

Sonra, yıllar sonra, bir yılbaşı gecesi, birlikte uzun bir yol yürümüştük. Bir daha yürüyemeyecek miyiz?)

"Dün gece yanımda yattın, değil mi?" diye soruyor.

"Evet."

"Ne tuhaf, farkettim. Yani ne tuhaf değil mi, seninle birlikte bir yatağa uzanmamız için kırk yıl gerekti. Galiba iyi bir baba değildim ben."

"Yok canım. Sanıyorum çocuk sevmiyordunuz, çocuk seven bir adam değildiniz. Aslında belki evlenmemeniz gerekirdi sizin."

Yine yaşarıyor gözleri.

"Anneni de sevdim ama," diyor.

"Biliyorum. Üzmeyin kendinizi."

"Ama izleri kalmıştır bazı şeylerin. Seni arayamadım sık sık. Hep kendini kurtarmışsındır nasılsa diye düşündüm. Bana benzer dedim. Bir avuntu tabii. Şimdi anlıyorum."

"Şimdi şurada Freud'culuk oynamayalım durup dururken," diye gülümsüyorum. "Bir ömür boyu sizin ne yapıp yapmadıklarınızla idare edemeyeceğimi bilecek kadar büyüdüm. Her şey unutuluyor."

"İşin tuhafı, burada karşılaşmamız," diyor. Bir daha hiç karşılaşamayacak insanlarla birlikte..."

Kendisini ilgiyle süzen Esma hanıma bakıyor:

"Bu hanımın ne güzel gözleri var. Bal rengi."

Esma hanım, yaşamı süresince ilk kere gözlerinin rengini duyuyor, öğreniyor. Hemen kolonya şişesini uzatıyor.

"Rica ederim hanımefendi," diyor babam.

Soruyor bana:

"Hanımefendinin de sevdiği parçalar var mı?"

"Aman canım, ses olsun da," diye gülüyor Esma hanım.

"Neler getirmişler baksana," diye fısıldıyor Babam. "Nasıl altından kalkacağız bu ikramın?"

"Sizi burasının şehzadesi sayıyorlar," diye takılıyorum.

"Tıraş olmalıyım," diyor.

Sargıları unutmuş. Hatırlatmıyorum. Esma hanımla göz göze geliyoruz. Esma hanıma olgun bir kadın tavrı geldi birden, artık gülmüyor. Güzel, gözleri bal rengi bir kadın olduğunu düşünüyor besbelli.

"Yıllar önce geçirdiğim sürmenajın da etkisi olabilir belki," diyor Babam.

"Belki."

"Çok ama çok yorgunum. Buradan gitmek istemiyorum. Sanki yıllardır yorgunum," diyor.

Komşu koğuşlardan geliyorlar; kimi elini öpüyor, kimi kolunu sıkıyor.

"Geçmiş olsun Bey," diyorlar.

Hemen gidiyorlar.

"Şu yanıbaşımdaki insanlardan uzakta bütün bir ömür geçirmişim," diyor Babam.

Kirpikleri ıslanıyor yine.

"Burada bir yere aitim," diye vurguluyor. "Çıkmak istemiyorum. Yarın çıkarma beni."

"Olur, çıkarmam."

Birdenbire gözlerinin kaydığını, yeniden uykuya dalacak gibi olduğunu seziyorum. Konuşması yavaşlıyor, heceler seyreliyor.

(Billie Holiday söylüyor: *This pain is killing me.* Esma hanım dinliyor. Cinimi yudumluyorum. Esma hanımın kocası bir sigara daha yaktı. Koğuşun ortasında, küçük oğlanın kocaman, ayağına birkaç numara büyük pabuçları duruyor. Hastanın

solukları düzeldi; ihtiyar, hava almaya bahçeye çıktı. Eninde sonunda vardığımız bu durağı düşünüyorum. Doktor, bir pıhtı kalınıtısının büyüyeceğinden söz etmişti. Yeni bir ameliyat olasılığından.)

"Çıkmayacağım," dedim hademeye. "Uyandığında yanında olmak istiyorum. Ayaklarımı topların ben. Uyanırsa..."

Düşkırıcı

Gül'e

Gözlerini açtı: bir sabahçı kahvesi. Kahve, yoğun, kekre bir dumanla kaplı, göz gözü görmüyor. Her günkü müşterilerden üç beş kılıksız, ateşi geçmiş sobanın çevresinde kümelenmiş, tahta iskemlelere ters oturup arkalıklarda kollarını kavuşturmuş, sıcağın anısıyla oyalanıyor, uyukluyorlar. Yüzleri bitkin, sarkmış görünüyor dumanın berisinde.

"Uykuda mıyım?" Kestiremiyor. Nicedir algılarını körleten, gözlerini yanıltan, kulaklarını yanılsamalarla dolduran, koyu bir uykuyla bir iç geçme arasında köprü kuran bir alkol ve uyuşturucu kabarcığından bakıyor dış dünyaya. Çarpıntılar içinde.

Duvarları tarıyor boş gözlerle: bin dokuz yüz altmışların gözde sinema oyuncuları, bin dokuz yüz yetmişlerin şarkıcıları, bin dokuz yüz seksenlerin futbolcu posterleri, birinin –belki yumrukla ya da tekmeyle– yıkılırken tutunduğu yerde, duvarda bir el izi. Bir takvimde –yılı belli değil– çıplak bir kadın; ağzıyla memeleri bıçakla oyulmuş. Arada, kabarmış eski kireç badana.

Masalara bakıyor: bin dokuz yüz yetmişlerin renk renk plastik çiçekleri, her dönemin eğri büğrü çay bardakları, bin dokuz yüz seksenlerin çiçekli melamin tabakları.

Tezgâhın üstünde, etiketleri yıllar öncede donmuş içki şişeleri, dipleri sapsarı kesilmiş su şişeleri. "Aaa! Kadir ağabey değil mi o?" Tezgâhın duvara bitişen bölümünde Kadir ağabeyin –Efendisi– bir fotoğrafı. Oğlu Özgür de yanında, çocuk daha o zaman. Arkalarında Eyfel kulesi. Özgür, kovboy şapka-

sı, kovboy fişekliği takmış, yaldızı bir kılıf. Bir başka fotoğraf: Özgür büyümüş. Bulgaristan'a gittiklerinde çekilmiş olsa gerek bu fotoğraf. Bir TIR kamyonunun önünde. Ne zaman?"

Kesin bir süreklilikte birleşemeyen bu küçük süreklilik parçacıkları hiçbir ipucu vermiyor. Kahve iyice soğuk. Ayaklarını kaldırıp sobaya dayıyor. Gıcır gıcır çizmelerini gözden geçiriyor. Yol almaktan eskimişler azıcık, kirlenmişler.

"Ettim edemedim, bir sanat tutayım dedim.
Amma ve lakin ne olsam?

Kayyum olsam kandilleri yakmalı
Mezin olsam minareye çıkmalı
Münsür olsam el hatırı yıkmalı
Hâkim olsam şer'isine kıyamam.

Bakkal olsam kaldıramam kantarı
Kasap olsam sallayamam satırı
Nalbant olsam nallayamam katırı
Berber olsam eşin dostun hatırı...

Ah ne olsam ne olsam...
Öcalıcı Derviş olsam
Bebe kanında yıkansam
Arap olsam, iki kuş bir tüfekli
Taze oğlanları düşte aldatsam

Bir konakta Lala mı dursam
Taze kızları Bey'e mi sunsam
Ah ne olsam ne olsam
Ne olsam da ter dökmeden kazansam..."

Kente geldiği geceyi, geceyi geçirdiği sabahçı kahvesini (burası mıydı yoksa?) anımsıyor belli belirsiz. Hemşerilerini. Hep birlikte bir mitinge gidişlerini, uluyuşlarını, andiçişlerini... Sonra Kuklacı'ya satılışını.

Babasının doğru dürüst yontamadığı ayaklarına Efendisi'nin bu halis kösele, kırmızı çizmeleri geçirişini.

Kendi köyünden başladı. Zeytin ağaçlarını, tütün tarlalarını, kıraç toprakları, ırmakları, dereleri ve balık ağlarını ve balıkçıları ve köylüleri kattı Efendisi'ne. Hep önden koşarak, yol açarak.

Sonra kentte. Yan sokakları, arka sokakları, kahveleri, esnafıyla birlikte kattı Efendisi'ne.

Sonra anacaddelerde. Otel lobilerini, diskotekleri, bankaları. İplik dolu, iğneden geçti. Fare oldu kediyi üttü. Esrar sardı, dumanını gizledi; silah sattı, ölenleri gözledi; umut sattı, umutsuzluk besledi. Hepsini kattı, kapattı, hızla yol açtı Efendisi'ne.

Bu çizmeleri ayağına geçireli beri soğuktan, ateşten, kandan korkmadı. Geleneksel yara-almaz bacaklarıyla hızla yol aldı, yalnız arasıra, ağacın dişil damarlarından geçen soğuk işleyebiliyor ahşap yüreğine.

İçli bir türkü duyuyor ansızın. Kayıyor. Türküye asılıp. Kapıyı açıp dışarıya çıkıyor. Lahmacun, döner, lağım, yağ, tıraş losyonu kokan sokağa çıkıyor sesin ardından. Bu ses, bu çağrı, ona hiç görmediği ama bir gün kavuşmaktan asla vazgeçmediği anasını anımsatıyor: mavi saçlı, mavi giysili, saçlarını mavi bir kuleden sarkıtıp bir gün eninde sonunda onu yukarılara, maviliğe çekecek anasını. Caddenin ışıkları iç içe geçerek büyüyor ötelere doğru. Diskoteklere yağan yapay kar taneleri savruluyor çevresinde. Bir kan, tütün, kürk kokusu duyuyor. Kar, onun kentin ormanına gelirken yola serptiği ekmek kırıntılarını savurmuş rüzgâra. Bir düşte kayarcasına buluyor köyün yolunu. Ama tutunduğu et ve barut parçaları, aşağılara çekiyor. Anasının mavi alnını bir gök parçasında görür gibi oluyor. Sızı, ağacın çatlaklarından yolunu bulup işliyor ahşap yüreğine. Anasının da oğulsuz olduğunu kavrıyor. Oğul-öksüzü bir ana kimliğiyle belki onun da kendisi gibi dövüldüğünü, bu haramiler kentinde hırpalandığını, ezildiğini düşünüyor.

"Polis olsam sanıkları dövemem
Kahya olsam şoförleri kovamam
Memur olsam kimseleri savamam
Savcı olsam insanları sevemem
Ah ne yapsam ne yapsam
Ne yapsam da bu kente tertemiz bir düş bulsam..."

Çamur birikintileri fokurduyor. Soylu evlerin iskeletleri, yıpranmamış genç düşler, körpe beyinlerdeki kan fokurduyor. Birazdan patlayacak kıpkırmızı bir düşün cevheri yalazlanıyor çamurda. O düşün sesini duyuyor, rengini görüyor. "Ne zaman?"

Denize dönüyor. Tophane'nin taşlarına çöküyor: "Anacığım desene, tahta oğlun bir kukla olmuş, bir canalıcı, bir düşkırıcı. İşi bitik."

Fatih'te bir bar fedaisi kimseye kötülük etmek istemediğini ileri sürerek intihar etti

Fatih, Haydar'da bir bar fedaisi hasta olduğunu ve kimseye kötülük etmek istemediğini ileri sürerek intihar etmiştir.

Muharrem Koç adlı, 36 yaşındaki fedai dün gece saat 02.00'de Esrar Dede Sokak'ta tabancasıyla havaya üç el ateş ettikten sonra, bir el de kafasına sıkarak canına kıymıştır. Muharrem Koç'un üzerinden, intihar etmeden önce yazdığı bir pusula çıkmıştır. Uyuşturucu kullandığı öne sürülen Koç, pusulada şunları yazmıştır:

"Hasta beynimle daha fazla yaşayamazdım. Ne yapsam iyileşemeyeceğimi biliyordum. Kimseye kötülük yapmak istemedim. Hayatıma bu şekilde son vermenin iyi olacağına karar verdim."

Efendisi'nin ayak sesleri yaklaşıyor, kulağının dibinde duruyor.

Önce sağ çizmesini çıkarıyor. Su, buz gibi.

YAZA YOLCULUK

Gülümsemeyi Unutma
Son Sanrı
Kalenin Bedenleri

Gülümsemeyi Unutma

Gülsen için

Hep yazdı: ya yazbaşı ya yazsonu.

Sabahın erken saatlerinde pencereden bakınca hep pusluydu hava. Yaz hazırlığındaydı. Hep ıslak, yeni yıkanmış izlenimini veren caddemizden, ırınağa açılan yan yollardan yazın deniz kokusu, taze ekmek kokusuna karışıp yükseliyordu.

Biz daha içine girmeden sabah yerleşmiş oluyordu. Biraz önce yatmıştık. Gece boyunca çocukluğumuzdan, genç kızlığımızdan, son yıllarda birlikte gezdiğimiz yerlerden ve günlerden konuşmuştuk arkadaşımla. Şimdiye nasıl geldiğimizden, şimdi nerede olduğumuzdan, bundan sonra olabileceklerden. Sabah yedide yattığımızda çocuklarımız uyanıyordu.

Eve şöyle bir çekidüzen verip yere serili yatakları topladıktan sonra dolapta bira kalmışsa, birer bira içiyorduk. Paramız kısıtlıydı, sık sık birbirimize borç verip hemen ödeşmemeye özen gösteriyorduk. Arasıra bir bavulun dibinden, bir çanaktan, bira paramız mucize gibi çıkıveriyordu.

Duş yaparken, dişlerimi fırçalarken aynada yüzüme ilişiyordu gözüm. "İyiyim," diyordum kendi kendime, uzun süredir bu kadar sağlıklı olmadığımı düşünüyordum. Ne kadar iyi olduğumu yineleyen sesime kulak veriyordum. Başımdaki cam fanus kalkmıştı sanki: dünyayı aracısız görebiliyordum, rahatça soluk alabiliyordum. Gazetelere bakmaktan, haberleri dinlemekten özellikle kaçınıyordum. Bu birkaç günlük yaz büyüsünü bozmaya hiç niyetim yoktu. Düşünmek istemiyordum aslında: bedenimi ve kafamı için için bir şeylere hazırladığımın

bilincindeydim. Her davranışımda bir ipucu seziyordum. Boyanmıyordum, giyimime özen göstermiyordum, ne bulursam geçiriyordum üstüme. Kendimle barışıktım.

Tam o saatte, karşı apartmandaki antikacı, kırmızı mayosuyla balkona çıkıyor, onarılacak parçaları elden geçirirken cılız güneşte yanmaya çalışıyordu bir yandan.

"Lüksemburg Bahçeleri..." diye mırıldanıyordum. Sanki onun balkonda güneşlenmesinin Lüksemburg Bahçeleri'yle ya da benim sağlığımla doğrudan bir ilintisi varmış gibi.

Kimbilir vardı belki de. Orada da mayolarını, şortlarını giymiş gençler, yasakları çiğneyip çimenlerde sevişen çiftler, arabalarında uyuklayan bebekler, sık sık gözlerini göğe kaldırıp güneşi, bir türlü gelmeyen, yaşamımıza yalnızca bir süreklilik halinde yerleşen yazın kızgın güneşini bekliyorlardı. Yaz, ortak bir sanrı gibiydi.

Benim Lüksemburg Bahçeleri'ne tutulmamın nedeni başkaydı: gür yeşil bir doğa parçasının insan gözetimiyle, insan yaratıcılığıyla yıllar yılı böyle ayakta kalması dinlendiriciydi, avutucuydu; tarihselle çağdaşın uyumu heyecanlandırıcıydı.

Sonra sokağa çıkıyorduk. (Yoksa "giriyorduk" demek daha mı doğru?) Çünkü asıl ev, sokaktı bu kentte. Evlere birkaç saatliğine uğranıyordu. Sokaklarda, kafelerde, ırmak boyunda, bu komşuluk ilişkisinin törelerine titizlikle uyan kalabalıklar, yeni gelenlere hemen yer ayırıyor, azıcık yana kayıyorlardı.

Metroda biletleri uzatan adam, "Günaydın... Teşekkür ederim," diyordu. Gülümsüyordu. O zaman benim de bir zamanlar, yaşadığım kentteki insanlara gülümseyerek baktığım geliyordu aklıma. O günler çok geride kalmıştı.

Herkese merhaba diyorduk. Irmak kıyısında şarapla peynir yiyen gençlere, mahallemizin bozuk paraya burun kıvıran sarhoş serserilerine, biletçiye, saçlarını yer yer oksijenle açıp gözlerini mora boyayan, bileğinde kelepçe taşıyan, böylelikle "burjuva"ları dehşete düşürmeyi kuran "punk" gence metrodaki. Bütün bu merhabalar, akşam gerçekleşecek allı-pullu, civcivli şenliğin ince ve belirsiz bir ön hazırlığıydı sanki.

Lüksemburg Bahçeleri'nden dönerken yağmur yağardı hep. "Ankara'daki gibi bu saatte, aynı saatte," derdim içimden. Sonra bir kafede mola verirdik, eş-dostun sıkça uğradığı bir kafede. "Krepen Pasajı gibi," diye uydururdum, "dışarılara taşan müşterileri, asık suratlı garsonlarıyla."

Kente gelen herkesin görmesi gereken müzeleri, anıtları görmüştüm. Bir gezi motoruyla ırmağı boydan boya dolaşmıştım. Arkadaşının kılavuzluğunda, alışveriş edebileceğim dükkânları (iyi cins bir şarabı oldukça ucuza alabileceğiniz şarapçılarla pahalı bir yabancı içkiyi en pahalıya oturtabileceğiniz mezecileri), paragöz cılız karılarla yine paragöz ama besili kocaların talanı başlamadan ufak tefek armağanlar alabileceğim ucuzlukçu mağazaları, Pazar günleri açık olan yerleri, daha da önemlisi bana keyifli gelen barları.

Bu arada kısacık etekler, uzun siyah giysiler, alacalı pantolonlar, Hint sarileriyle genç kadınlar geçiyordu yanımızdan. Kadınların gözkapakları hep leylak rengine boyanmıştı o yaz, kumaşlar parlaktı, simliydi. Konuşmalara bile sinmişti yazın mahmurluğu.

Çiçek ve hayvan pazarında uzak ülkelerden getirtilme eşsiz bitkilerle günlük çiçekler yanyanaydı. Yeşil papağanlar, maymunlar, kavanoz balıkları, sokak kedileri. Bu kargaşada yolumu bulmayı öğrenmiştim. Eski kentin rüzgârını koklayarak dar yollardan geniş caddelere açılmayı. Vitrininde sevdiğim bir tabloyu sergileyen tozlu galeriyi bulmayı. Sylvia'ya uğramayı.

* * *

Sylvia'yı bizim cadde üstündeki *VIII. Henry* barında tanıdım. Burnu kemerli, siyah saçları dalgalı, İtalyansı bir esmer güzeliydi Sylvia. (Adı böyle mi yazılıyor, bilmiyorum.) Sonradan öğrendiğime göre babası Fransız, annesi İngiliz'miş. (Bu neyi açıklar, bilmiyorum.)

Bar, her geceki gibi tıkış tıkıştı. Çeşitli uluslardan, çeşitli biçimlerde sarhoş olma becerisine sahip çeşitli sarhoşlarla dolup taşıyordu. Yine de şakalar hemen yerini buluyor, parlıyor, gece-

yi ışıtıyor, sonra havada fazla oyalanmadan bangır bangır çalan müziğe karışıyordu.

Bir pazar âyinindeymişçesine ciddi bir koro oluşturan bir Alman grubu vardı. Gitarını çalan bir Fransız delikanlısı. Bir Cezayirli, o gürültüde, telefon etmeye çalışıyordu. "Dünyanın gözlerinin Polonya'nın üstünde olduğu" gerekçesiyle bize İtalyanca sarkıntılık eden bir de Polonyalı.

Sylvia bir yandan müziğe tempo tutar gibi yapıyor, birasını içiyor, bir yandan da belli etmeden müşterileri denetliyordu. Hesapları çıkartıyor, hatırlı müşterilerin çetelelerini tutuyor, kilerden şarap getirtiyor, biraları dolduruyor, sevdiklerine bira ikram ediyordu.

Bluzunun oyuk yakasından, siyah dantel sutyeni, kendi izin verdiği ölçüde görünüyor, göğüsleri inip inip kalkıyordu. Yaşadığı alan, bedenine dar geliyordu sanki. Coşkunun doruğundan kötümserliğin uçurumuna inip inip çıkıyordu. Ya gülücüklere boğuluyor, ya da acımasızca haşlıyordu müşterileri.

— Herifi dışarı attırayım mı? diye sordu bir ara.

— Yok canım. Baksana dut gibi. Biz idare ederiz. Yazık, demiştik başta.

Ama sonra zamparalık edebilmek için İtalyanlık taslamasına çok bozulduk nedense.

Barın sahibi Henry de (hadi öyle koyalım adını) herifi kolundan tuttuğu gibi kapının önüne koydu.

Henry, çok iriyarı, sarışın, güleç bir adamdı. Sevgilisi Sylvia'dan küçük görünüyordu. Daha doğrusu hep on beş yaşındaydı sözgelimi de birdenbire bir vitamin hapı alıp devleşmişti böyle.

VIII. Henry Barı, çift kişilikli bir bardı.

Bir öğlen, sandviç almak için uğradığımızda anladım. Öğle saatlerinde tezgâhın başında Sylvia değil, sarışın, orta yaşlı bir kadın, Henry'nin karısı duruyordu. Bakımlıydı, iyi giyinmişti. Öğleleri kocasına yardım etmek, o saatlerde oldukça değişen müşterilere doyurucu ve ucuz yemekler sunmak, geceyi Sylvia'ya bırakmak ona yetiyordu. Biraları yanıbaşında duran beyaz saçlı bir bey (bir akraba olmalıydı) dolduruyordu. Çocuklar için yapılan sandviçlerde salamın bolca olmasına dikkat etti, birer de çiklet tutuşturdu ellerine.

Yoo, hayır, öyle soğuk, kansız sarışınlardan değildi, öyle görünse de. Sıkıdenetime düşkün, saygılı, anlayışlı bir anaydı. Sylvia gibi anaçlığını gece sarhoşlarına saçıp savuran, onları itip kakan öfkeli bir ana değil; durup durup kendine dalan gözleri, cinsel çekiciliğini istediği koşullarda kullanacağını gösteriyordu. Sylvia gibi hoppalığın son kertesinden cinsel soğukluğun ta dibine bir anda geçemezdi.

"Gülegüle... yine bekleriz," dedi biz öğle müşterilerine. Gülümsüyordu.

O saatte anıtların, müzelerin önündeki alanlarda, aynı çetedenmiş kanısını uyandıran Afrikalılar, güdümlü, plastik kuşlarını uçuruyorlardı. Kıyasıya pazarlık ediyorduk, gülüyorduk. Çoğu, Fransızca bilmiyordu.

Kahvelerin önünde gözbağcılar, hünerlerini sergiliyorlardı.

Gece, bütün bu gösterilere, sazlarıyla kafe kafe dolaşıp üç beş kuruş toplamaya çalışan genç sanatçılar da katılıyordu. Göklere fırlatılan fosforlu yılanlar kente daha da gerçek dışı bir hava veriyordu.

Sanki Ortadoğu'da savaşlar yoktu, sanki hiçbir yerde bir baskı rejimi kurulmamıştı, sanki insanlar evlerinden koparılıp bilinmedik yerlere götürülmüyorlardı. Sanki işsizlik, açlık olgusu gözümüzün önünde değildi.

Düşünmek istemiyorduk. Erteliyorduk. Habire ertelenen, gece saat onlara kadar süren alacakaranlıkta tek tek yanan ışıklara bakıyorduk. Lokantalarda şaraplarını yudumlayıp az pişmiş etlerini yiyenler, yine bir yerlere gidecekler, masalarını ikindi kahvaltısı edeceklere bırakıyorlardı. Saat yoktu ki. Bazı geceler, çocukları uyuttuktan sonra güne başlıyorduk.

* * *

Ertesi sabah dönecektim. Son ikindi Sylvia'ya uğramak geldi içimden. Ölü saatlerdi. Sylvia, barın başında kitap okuyordu. Yüzü çok ciddiydi.

— Arkadaşınız nerede? dedi kaygılı bir sesle.

— Alışveriş yapıyor, gelecek birazdan.

— Bira mı?

— Evet.

Birayı uzatırken sordu:

— Fil Adam'ı biliyor musunuz?

— Tabii, diye atıldım heyecanla. Geçen yıl Türkiye'de filmini seyretmiştim.

— Bu da kitabı, dedi, gerçek öyküsü. Doktorunun eklediği notlar, Fil Adam'ın röntgenleri, sonra hastanedeyken yaptığı kilise maketi, hepsi var burada. Bakın.

— Çok güzel, çok duygulandırıcı bir filmdi, dedim.

— Kitabı okurken kendimi tutamıyorum, ağlıyorum, dedi gözleri dolarak. Baksanıza şuna.

Fil Adam'ın çarpık çurpuk gövdesini, kamburunu gösterdi.

— Siz de seviyorsunuz onu, ha?

— Çok hem de.

— Düşünün, bir insanın, zavallı, sakat bir insanın panayırlarda sergilenişini, itilip kakılışını, horlanışını, sonra doktorun onu kurtarışını. O doktoru da çok seviyorum. Ama Fil Adam umudunu yitirmiyor. Bir gün insan olma umudunu. Toplum da zamanla benimsiyor onu.

Fil Adam'ın panayırlardan kurtarıldıktan sonra İngiliz sosyetesine nasıl sergilendiğini anımsatmak istemiyorum. Sylvia öyle heyecanlandı ki siz'den sen'e geçti konuşurken. Şimdi Fransızca konuşuyor benimle. Anladığımdan emin. Konuştuğumuz konu Fil Adam olduğuna göre.

— Bir rom kola verir misin Sylvia? Bugün burada son günüm. Yarın dönüyorum. Param arttı biraz.

— Dur, fiyatını soraym, diyor.

Döndüğünde, bıraktığı yerden sürdürüyor konuşmayı:

— Ben filmi görmedim. Hani şu ünlü kadınla operaya gidişi nasıldı? diyor gözlerinde çiçekler, uçuşan balerinler, içli ezgilerle.

— Güzeldi çok.

— İşte ondan sonra dönüyor odasına, değil mi? Ondan sonra –o güzellikten sonra– öleceğini bile bile yatağına uzanıyor. İnsanca ölmek için.

Benim de gözlerim doluyor birden. Bastırdığım, ertelediğim şeyler yavaş yavaş yüzeye çıkıyor.

— Bakabilir miyim? diyor bir genç müşteri.

— Sürme elini ona! diye haykırıyor Sylvia. Sürme, dedim. Kirletme onu. Sizler nesiniz ki? Boşgezenler sizi, sarhoşlar!

— Sylvia lütfen, diye fısıldıyorum.

— Birazdan geçer, diye gülüyor genç, üzülmeyin.

Gerçekten de biraz sonra duruluyor Sylvia. Özür dilercesine bakıyor gence:

— Al, diyor, bak bakalım.

Müzik kutusuna koşuyor. Hızlı bir disko parçası yayılıyor bara.

— Arkadaşım göründü, kalkayım ben, diyorum. Teşekkür ederim.

— Bir gün yine buraya geleceksin, biliyorum, diyor gülümseyerek. Havaalanından çocuklara bir sürü ıvır zıvır alabilirsin. Kalan Koka Kola'n da yalnız gitmez. Bu rom benden.

Son Sanrı

"Bir yapı çıldırabilir mi?"

Bu soruyu bir saat önce sormuştum. Yaz alacakaranlığı, Büyük Alan'dan yavaş yavaş çekiliyordu; çekilirken de sütunlarda, kemerlerde oyalanan son güneş kırıntılarını siliyor, kaygan taşlarda gittikçe genişleyen kara gölgeler bırakıyordu.

Alacakaranlığın, her şeyi olduğundan biraz daha değişik, abartmalı, bazen de olağandışı gösterdiğini, "zaman" duygusunu sallantıda bıraktığını bilirim. Yine de sordum:

"Bir mimari çıldırabilir mi?"

Son aylarda –ya da yıllarda– sürekli bir bezginlik içindeydik. Hiçbir şey eskisi gibi olamayacakmış gibi, düzelmeyecekmiş gibi, önceleri katlandığımız, sonraları boyun eğdiğimiz şu bezginlik bile aynı kalmayacakmış gibi. Konuşmalarımız da umutsuzluk üstüneydi hep. Arasıra bir çıkış yapıyorduk belki ama onun parlaklığı da kapkara gökte bir iz bırakmıyordu tabii. Sürencemedeydik.

Ben de kendi adıma değişmiştim, seziyordum: bedenime ihtiyar bir erkek yerleşmişti, pantolonun boşalmış kalçalarımdan sarkıyordu. Yazmak bile istemiyordum.* Eski kendime dönmek için bir dönüş yolculuğu gerekiyordu. Eski bir öykümde bıraktığım ayakizlerini sürüyerek bu kente geldim. Bu sabah.

Irmaklarının ağızları ve kaynakları başka başka ülkelerde

* Yazarın cinsel kimliğinin öyküde pek önemli olmadığı anlaşılıyor.

yatan, yüzyıllardır surlarla daha da daha da sıkıştırılmış, kendi içine kapanmış bu küçük ülkenin bu ihtiyar kentini boydan boya dolaştım sayılır. Sabahtan beri.

Toprak da sınır tanımadan öte ülkelere uzanıyordu. Bağrından fışkıran Flaman ressamlarının renkleri kadar sıcaktı, kanlı-canlıydı.

Bitişik ülkenin başladığı sınır köyünde ağaçlı bir yolda yürüdüm. Kolalı dantel perdelerin arasına özenle yerleştirilmiş saksıların sayısı, evde yaşayanların varsıllığı konusunda bilgi veriyordu yoldan geçenlere. Koyu, uysal bir yerelcilik geleneğiyle, surlarda bir gedik bulur bulmaz başka kara parçalarına akan, oralarda egemenlik kuran saldırgan sömürgecilik geleneği içiçeydi burada. Aksayan, ters düşen hiçbir şey yoktu. İki dil, iki ayrı düşünce, iki ayrı tutum içiçeydi. Blucin satan en ünlü mağazanın yöneticisi de Türktü,* yapma gölde su bisikleti kiralayan işletmeci de. Merhabalaştık.

Bir zaman yazdığım öykünün bilmediğim kenti, gerçek kente tıpatıp uyuyordu. Şöyle bir sonuca vardım: demek bütün ihtiyar kentlerde en az bir kere yaşayabiliyordunuz, düşte ya da gerçekten. Gerçeğe edebiyat önünde ikincilik yakıştırmamakta kararlıydım. Her şeyi alacakaranlığa bıraktım: alacakaranlığın tanıdığı yanılsama payından yararlanmak. Büyük Alan'ı o saatte görmek istedim.

Alacakanlıkta alan, bir tiyatro sahnesini andırıyordu. Belki de kusursuz bir *mimari birim* oluşturmak için özenle düzenlendiğinden, o yılın o Temmuz akşamüstünde bile kurulduğu çağda yaşıyordu.

Sıralanış düzeni asla şaşmayan yapay, kaygan taşlarda yankılanan ayak seslerimden ürkerek, ezberini unutmuş bir oyuncu acemiliğiyle alana çıktım. Öteki oyuncular –yani turistler, turist rehberleri– uluslararası işadamlarından oluşan koro, sahnedeki yerini çoktan almıştı. Sezdiğim kadarıyla beklenen bir şey vardı ya da biri. Alanı bir bekleyişin tedirgin suskunluğu sarmıştı çünkü.

Şimdilik bir kahveye iliştim, daha doğrusu eski bir hana. Bir Brabant dükünün gelip geçene açık tuttuğu bir konakla-

* Ama yazar, nedense Türk olduğuyla tutturmuş.

ma merkezine. Akdeniz'den, doğu ülkelerinden kehribar, bira, buğday ya da kürk yüklü gemilerle limana yanaşan, Cenova kadifesi, Venedik brokarı, Tolfa şapıyla limandan ayrılan yorgun tayfalara belki.

Serin akşam rüzgârında, soluma düşen eski ekmek halinin çatısında dalgalanan renk renk geleneksel lonca bayraklarıyla irkildim. Dokuz meslek örgütü. Alınabilecek her hakkın yüzyıl süreyle ertelendiği bir ülkedeydim. Gerçi alan, çiçek ve nem kokuyordu ama dinçliğin ve varsıllığın son duvarındaki çatlaklardan öykümdeki veba ve tecim kokusu duyulabiliyordu, sızabiliyordu. Ezilme, sindirilme kokusu. Ve sınıf çatışması.

O sırada gördüm Kule'yi:

"Bir mimari çıldırabilir mi?"

Onu gördüğüm anda da nicedir aradığımın, uğrunda kıvrandığımın, kaçtığımın, bir yüz değil, bir imge ya da bir ses değil, eski bir metnin açıklanması da değil, yeni bir özsu, dağlayıcı ve ondurucu ılık ama harlı, vazgeçilmez bir özsu olduğunu anladım. Kule'nin gözlerinin içine bakabilmek, ona sırılsıklam âşık olabilmek için hanın üst katına çıktım. Aşkı çoktandır unutmuştum. Unutmuştuk.

Karanlık bastırmıştı. Yine de alanın ışıkları yanmamıştı.

— Tam zamanında geldiniz, dedi ihtiyar garson. Ne içerdiniz?

— Burada ne içilir. Ne içiliyordu yani?

— Geleneksel bir bira. Ama acı. Yabancılar sevmiyorlar, bizim gençler denemediler bile. İsterseniz... Tam zamanında demiştim, birazdan ses ve ışık gösterisi başlayacak da.

Toprak bir kupada getirdiği bira köpüksüz. Ahır kokuyor, tezek kokuyor. Demin merdivenlerden çıkarken doldurulmuş bir ata rastlamıştım. Eyeri, süslemeleri üstündeydi. Bey'in atıymış.

Birdenbire, yumuşatılmış bir Ortaçağ ışığı aydınlattı alanı. Kapanıklığı ve gururuyla ürkütü veren bir koro yükseldi.

Bitişik masalardaki gençler, gülüşmeyi sürdürüyorlar. Alt kattaki işadamları, birer viski daha söylüyorlar. Birdenbire hepsi, bir kentle birlikte büyüyen, açılan artık onu kendi bede-

ninden sayan, araştırmaya hiç kalkışmayan kentliler olmakta birleştiler. Bu, onların, Avrupa'nın ortak geçmişi. O yüzden de hiçbiri karşısında yükselen, aydınlanan, özel sesini kazanan bu metni çözümlemeye kalkışmıyor.

Işık, Kule'nin giriş katını yakaladı. Tam orada olması gereken kapı azıcık yana çekilmiş. İki yanındaki pencere sayısı (on iki ya da on üç) birbirini tutmuyor. Yine de bezeklerde bir simetri gözetilmiş. Bir bütünün parçaları gibiler. Daha.

— Ne oldu bu çocuğa bir türlü anlayamıyorum. Ailede namaz kılan da yok ki gördü, öğrendi diyelim.

— Üstüne varmazsan geçer canım. Bu yaşlarda olur.

— Bari insan içine çıksa. Bütün gün sandık odasında. Kapanıyor. Dua ezberliyor. Şaşırdım. Azarladım olmadı, tatlılıkla anlattım...

— Önce hizmetçiyle sıkıfıkı olmasını önleyeceksin. Kırmadan.

Annesi ile eski okul arkadaşı Leyla hanımın konuşmalarını sandık odasından doğru dürüst duyamıyor. Zaten odanın loşluğunda da içlerinde ne olduğunu kestiremediği denkler, bohçalar, sandıklar var. Reçel, turşu kavanozları, küpler. Ayağı kırıldığı için gözden düşmüş bir koltuk, sırı sökülmüş bir konsol aynası, yaz günlerinin bahçe koltukları, Avrupa'dan getirtilme, hiç kullanılmamış bir hamur kesme aleti, bir pasta kalıbı. Taş plaklar: Beethoven'in 5. Senfonisi, Hafız Burhan'ın Kuş Sesleri, Nâzım'ın Salkım Söğüt'ü. Annesiyle Leyla hanım, Fransızca biliyorlar. Biri, leylak rengi keten etek-ceket giyiyorsa, beyaz eldivenliyse, öteki beyaz keten etek-ceket giyiyor, leylak eldivenli.

Uyum, umurunda değil çocuğun. Hiç olmayacak. Küçük yaşında, bu yerleşik keşmekeşi içine çekerek namaz kılıyor. Kule'sine ikisinin de bilmediği yabancı bir dilde seslenmek hoşuna gidiyor.

Günde beş kere, hiç sektirmeden Kule'siyle buluşuyor:

Kıble aslında Kule midir?

Kule, loş bir ışıkta, bakanların seyrine katlanıyordu. Dimdik. Gözyaşartıcı görkemini gözler önüne sermekten utanmayacak kadar sabırlıydı. Ama geçit vermiyordu. Gizemli, acılı bir me-

tin oluyordu yükseldikçe. Burcunda durup saldırı ya da savunma komutu verilebilecek bir hisar değildi. Yoksul, dindar halklara şaşırtmaca vermede kullanılan barok bir baskı aracı, bir kilise de değildi. Kişiye hangi suçla suçlandığını bir türlü söylemeyen, ulaşılmaz bir şato da değildi. Bürolar barındıran bir gökdelen de değildi. Kapkara bir gecenin ucunda görünen bir masal ışığıydı. Yükseltisi, bir o kadar derinlikten serpiliyordu, çağlardır tortulanmış koyu bir acıdan besleniyordu. Korodaki mezosoprano ses, ağıtıyla besliyordu onu. Başka seslerle içiçe geçerek, kendi başına sarmallar çizerek doruğa ulaşıyordu.

Sesin ışığını duyuyordum. Karasevdalı bir bestecinin her sabah penceresinden baktığında gördüğü Kule'ydi o: Bir sigara yakar, bir konyak içer, kara güne coşkuyla girer. Mozart.

— Bir bira daha lütfen.

— Kule'yi beğendiniz, diye gülümsüyor ihtiyar garson. Gözlerinizi ondan ayırmıyorsunuz.

Kavruk bir adam, elleri küçücük.

— Ne biliyorsunuz Kule hakkında?

— Söylentiler çeşitli. Gösteri birazdan bitiyor, masanıza ilişir, bildiklerimi anlatırım.

— Hadi kalk, Fatma hanıma gidiyoruz.

Fatma hanım, birkaç gündür temizliğe gelmiyor. Annesi, soğuk, resmi bir ilgiyle hizmetçisini merak ediyor.

Feriköy pazarının cıvıltısı geride kaldı. Fatma hanımın gecekondusunun önüne terlikler, pabuçlar dizilmiş. Radyosunun üstünde işlemeli bir örtü; zengin evlerin armağan ettiği yırtık yüzlü koltuklarda da işlemeli örtüler var. Her şey bembeyaz. Lekesiz ölü bir beyazlıkta tutarlılığını bulmuş.

— Sen namazını kılıver, diyor Fatma hanım kaçamak bir gülümsemeyle. Ben çayı demleyeyim. Dur dur, şimdi getiriyorum seccadeyi.

Ama bu evde kaçacağı, yalnız kalabileceği, acı çekeceği bir sandıkodası yok ki. Burada her yer sandıkodası. (O günden sonra bir daha namaz kılmayacak.)

Geceleri, Şişli Camii'nin ışıl ışıl mahyalarını gözlüyor. Minare, Kule değil, çünkü buyurgan, görev sıralıyor, tapınılmayı istiyor.

Fatma hanım, annesinden aldığı parayı alnına sürerek, "İki cihanda aziz ol" diyerek son belirsizlikleri de siliyor.

Kule, bir başkaldırıdır.

Kule, son bir çiğ kırmızı ışıkla aydınlanıyor. Ses susuyor. Karanlık. Alan yavaş yavaş boşalıyor.

İhtiyar garson bir bira daha getirdi. Birazdan masaları toplayacak.

— Üç gün sonra geleneksel Ortaçağ şenliği var, diyor. Bakın bakın, şövalyeler, leydiler, rahibeler, papazlar gelmeye başladılar bile. Prova yapacaklar. Size bir sır vereceğim. Kulenin mimarı Jan Van Ruysbroeck'in intihar ettiğini hepimiz biliriz ama turistlere pek söylemeyiz. Koruyucusu olan Kral'ın Kule'yi beğenmediğini öğrenince ta tepeden atlamış. Dikkat etmişseniz, mimari son katlarda iyice çılgınlaşıyor. Bilmem ondan mı? Rehberler, gotik tarzın bir örneği diyorlar. Kimilerine göre de ilk asimetrik barok mimari örneği. Hangisine inanacaksınız? Bana kalırsa, o kadar çok onarım gördü ki iyice sapıttı bu Kule. Genç mimarlar çalıştı onarımında. Herkes kendinden bir şeyler ekledi. Benim gençliğimde de karmakarışıktı doğrusu ama şimdi içinden çıkılmaz hale geldi. Artık hiçbir pencere birbirini tutmuyor.

— Sizin asıl işiniz ne? Garsonluk dışında yani?

— Eskiden yazardım. İhtiyar bir adam olmadan önce. Oldukça ünlüydüm de. Sonra baktım, altmış sekiz küsur yılı yazı yazarak tüketmek olanaksız. Garsonluk yapıyorum işte. Geleneksel şenlikte palyaço kılığında olacağım. Kalın lütfen. Size de bir kılık ayarlarız. Bir ömre bir tek yaşamın az geldiğini bilirsiniz, bir yazarsanız.

— İşin ilginç yanı sizi öykümden tanımam.*

— Ne yapıyordum öykünüzde?

— Vakanüvislik ile remilcilik arası bir şey. Yine böyleydiniz. Sizinle konuşurken gerçek acıyı hiç tatmadığımı düşündüm. Benim ülkemde acı, kemerlerle, kubbelerle örtülür, korunur, toplumsallaştırılır. Bireysel, sivri acı yok gibidir. Öğreniyoruz. Acemilik sancısı.

* Öyküde sözü edilen eski öykü "Gecegezen Kızlar"ı anımsatıyor.

Cevizlik'teki küçük kilisenin alçacık kulesi. Sıcak bir yazın son günleri. Moda iskelesine vapurlar daha seyrek uğruyor artık. Çarşı esnafı küçük lambalarını gittikçe daha erken saatlerde yakıyor. Akşam inerken sebzelere serpilen su, yıkanmış taşların buğusuna karışıyor. Her yer deniz. Yakında kış gelecek. Oysa yaz dendi mi hep o: Ada'da, keskin akasya kokusu, Boğaz'da, denizli ıhlamur kokusu, arnavut ciğeri, rakı, balık kokusu. Ev hiçbir şey kokmuyor. Ev, yalnızlık demek. Kış demek.

Kış gecelerinde Kule'sini bulmaya çalışıyor. Yol öyle uzak ki. Ama Cevizlik'teki Kule, her keresinde, çanlarıyla eğilip yanaklarından öpüyor onu.

Yanımızdan Malboro sigaralı bir şövalye geçiyor.

İhtiyar garson, bardakları topluyor bir yandan.

— Şenliğe geleceksiniz değil mi? İsterseniz size bir garson önlüğü ayarlarım.

Pörsümüş, ihtiyar kadın kahkahalarıyla sarsılıyor.

— Buradan nereye gidebilirim? Gece daha bitmedi.

— Bir tek yer var bence. Bütün gece açıktır. Bir bar. Az ötede. Kime sorsanız gösterir. *La Dernière Hallucination.*

Kalenin Bedenleri

Yıllar sonra bakıldığında, irkiliniyor.

Siyah-beyaz bir çay bahçesinde, tahta bir masanın başında oturuyor. Arkasında kalan masalarda, koyu renk ceketli erkekler. Biri, nargile içiyor, hepsinin önünde çay bardakları. Şadırvanın araya giren fıskiyesi, gerideki yüzleri bulanıklaştırıyor: Bakışlarda öfke mi okumalı, çekimserlik mi? Kadınların giremediği bir kahve bu. Mardin'de. Uzun çarşının esintili bir yerinde olmalı. Rüzgâr var. Genç kadının oyuk yakalı ipekli giysisinin kıvrımlarından, dalgalanışından belli. Genç ömrünün vargücüyle sol koluna abandığından –"nedense" demeyeceğiz, çünkü nedenlerini öğreneceğiz nasılsa– sağ omuzundaki vatka geriye kaymış. O öğleden iki yıl sonra, günlük yaşamla ilişkisini bütün bütüne kesmiş olmasaydı, bugün sağ olsaydı, en çok bu sevimsiz ayrıntıya içerlerdi, içlenirdi. Ama vatkanın kayması, kendi eliyle düzeltemeyeceği bir pürüz, bir yanlışlık artık, fotoğrafta sürüyor.

Kuru terler döktüren bu öğle saatinde, bu kahveye 1930'ların modasını yansıtan bu ipekli giysiyle gelebilmişse, ayaklarında mutlaka küt topuklu, bilekten atmalı iskarpinler vardır ama ayakları görünmüyor, göremiyoruz. Kurak güneş, saçlarını yalıyor, sağ yanağına ışık lekeleri yerleştiriyor, bal rengi saçlarını azıcık açıyor, alnına düşen Veronica Lake büklümünü koyultuyor. Çenesinin altında duran sol eli, rüzgârda önce havalanıp sonra içe bükülen saydam bir eşarp sanki, o yüzden başını aslında hiç varolmayan bir tutamağa mı dayadığı, yoksa çenesini tutarak bedeninin somutluğunu mu kavramaya çabaladığı anlaşılmıyor, anlamıyoruz. Ama esinti, içini diriltmiş

bir an, bak, demiş ona, buradasın işte, gelebildin. Ki gülümsemiş.

Kıyıcı bir erkeğe tutulup onun ardısıra nerelere, nerelere sürüklenmiş bir kadının ikiye bölünmüş gülümsemesi: Hüzünlü, esrik, al, solgun, hasta, dirençli, incinik, atak, ama hep yarım.

Birinci Cemre

Yıllar önce bu ihtiyar kente ilk geldiğinde, diyorsun kendine, gördüğü mimari, semtlerin, sokakların insanların adları, yabancı bir dilin abecesi gibi tınlamıştır. Bilinmedik şeyler karşısında duyulan coşturucu ama o oranda irkiltici tansımayı tatmıştır. Dönüp bir an ona bakan şu erkeklerin gözlerindeki. Onun yüz çizgilerinden, hiç bilmediği bir kentin tarihini okumaya çalışan falcı bir yazarın iliklerinde duyduğu.

"Değişik" bulduğu yeni evinde, toprak damın gittikçe bastırdığını daha farketmediği ikindi saatlerinde, oğlu uyurken, o masanın başında, genç kızlığından bu yana yaptığı gibi, aynı özenle giysi modelleri çizmiştir. Daha vazgeçmeden. Kapının önünden geçen, arasıra güneşsiz, serin geçitlerde yankılanan kimliği kestirilmez ayak seslerine kulak vermiştir. Seslerin sahiplerinin konuştuğu herhangi bir dili –Kürtçe, Ermenice, Süryanice– o dilin birkaç sözcüğünü en azından, kapmaya çalışmıştır, bir gün sokakta birileriyle konuşabileceğini, buranın bir yerlisi sayılacağını, benimseneceğini umduğu günlerde. Ama oda bomboş, sessiz, saatin tiktakı, uzak bir yerde damlayan bir musluk. Kocası arasıra uğruyor bu odaya ama çoğu geceler evde değil. Gelirse, konuklarını getiriyor, kendi bölmesinde ağırlıyor. İstanbullu karısının hazırladığı alışılmadık mezelerle, çeyiz getirdiği dantel örtülerle ve kendi atalarından kalan gümüş çatal-bıçaklarla.

Oğlunun Kürt dadısıyla konuşabilse... Ama evde Türkçeden başka dil konuşulması yasak. İçi, unutuluşun kuyusunda kalmış bildik sözcüklerle, bastırılmış yeni sözcüklerle nasıl doluydu o günlerde kimbilir. Kimsecikler, onun bu kente uyum sağlayabileceğine inanmadı. Bunun için kendilerinden ayrı

tutuyorlar onu, odasına kapatıyorlar, erdemleriyle arasına aşılmaz bir uzaklık koyup yargılıyorlar. O da sessiz sözcüklerden bu gülümsemeyi damıttı işte, damıtmıştır.

Taşındıkları ikinci ev kâğırdır, yeni kesimledir. Oğlu büyümüştür; o vazgeçmiştir. Kaleyle kendini özdeşleştirmesini sağlayan, kişiliğini ayakta tutan soylu kalebentlik duygusundan yoksundur artık. Aldığı kırbaç yaraları sağalmış, alışmaya alışmış, alışmayı kanıksamıştır. Yalnız, kendini yıllar yılı aykırı bir bezek gibi sürüklemekten de bıkmıştır. Hiç giymeyeceği giysilerin modellerini çizmekten vazgeçer. Kocasından evden çıkma izni istemekten de. Kapanır, kendi kalesini, dokunulmazlığını kurar. Böylelikle de yeni ve bu kere bilinçli kalebentliğini. Zamanla, yer yer kesik cam ışıltılarıyla yanan bu boz kente benzediğini sezemez.

"Ama tarihi boyunca sık sık kuşatmalar atlatmış, kıtlıklar çekmiş, bazen yiğitçe direnmiş, bazen kıyasıya aşağılanmış bu kent, tarihte eşine pek az rastlanır dostluklara da tanık olmuştur," diye okuyorsun, "1197'de Eyyubiler'den Melik Adil, kentin sur dışını alarak asıl kuşatmayı bir yıl sonraya bıraktı; sonra oğlu Eşref'i Mardin'e yolladı. Bu arada Halep Eyyubi hükümdarı Salâhaddin'in oğlu Zahir, Artukoğulları'yla iyi ilişkiler kurduğundan Eşref... kente dokunmadı."

1261 yılında, sekiz aylık kuşatmaya dayanan Mardin halkının acısına, hastalığına ve açlığına dayanamayan Bey oğlu Muzaffer'in, babası Necmeddin Gazi'yi öldürerek kenti düşmanı Yaşmut'a teslim ettiğini de öğrendim. Timur'un bile el sürmekten çekindiği bir halk bu. Bir kale.

Söyle, diyorsun kendine, bu fotoğrafta seni asıl çeken, canını asıl yakan ne? Kaytarma!

Şu koyu renk ceketli erkeklerin biraz sonra Bey'e haber salacaklarını biliyorsun. "Bey yeni birine tutulmamış olsa *bunu* böyle başıboş bırakmaz. Bir hafta içinde ikinci gelişi kahveye."

Ona hiç açılmayan bu sırvermez Kale'ye uzattıktan sonra usulca çenesine götürdüğü eli sende bir soru mu uyandırıyor?

İki yıl sonra kapatılacağı delilerevinde onu yoklamaya gi-

demeyişinin, onu hiç tanımayışının, uzattığı eli tutamayışının acısını mı çekiyorsun? Bir geleneğe sırt çevirmenin?

En iyisi, kendi on üç yaşını anımsa.

* * *

Hangi yıl olduğunun ne önemi var? Mevsim yazdı yine.

O da yirmi iki yaşındaydı.

Kompartımana girdiğinde, ayakları ıslaktı, saçları da. Kot pantolonunun kıvrık, ıslanmış paçalarını indirdi. Yalınayak yürümeyi seven erkeklere özgü sert ve biçimli ayaklarını trenin penceresine dayadı, rüzgârda kurutmaya çalıştı.

Yanındaki küçük yolculuk çantasında havlu bile yok mu? Yoksa ayaklarını rüzgâra tutmayı seviyor da yıkaması bir özür mü? Trenin helasında yıkanmış.

St. Quentin istasyonunda çok yakından sanki yuvarlanarak geçen treni görünce, yanındaki sarışın, uzun boylu arkadaşı fırlıyor, onun ayaklarını içeri çekiyor. Genç adam bozuluyor önce, bağırıp çağırıyor, sonra delişmenliği gözden kaçmamış bir çocuğun birdenbire uslanışıyla susuyor. Kompartımandakilere bir açıklama yapma gereksinimini duyuyor. Uzun süredir Afrika'daymış, tatilde, çadırıyla gitmiş. Her şey çok güzelmiş, karşılaştığı yabancılar çok konuksevermiş ama sinekler hiç rahat vermemiş. Bacakları yara içindeymiş. Paçalarını yeniden sıyırıp sinek ısırıklarını gösteriyor. Bir aydır su yüzü görmemiş, evine, Münih'e gider gitmez yapacağı ilk iş sımsıcak suyla doldurulmuş bir küvete girmek olacakmış.

Herkesi inandırıyor söylediklerine. Kendini olanca açıklığıyla, ataklığıyla kabul ettiriyor. İkirciklere uzak, bol güneşli bir gülümseme, dudaklarından hiç eksik olmuyor. İçinde arasıra yeşil küçük güneşler yüzen gözleriyle kahverengi, kapkahverengi bakıyor. Saçları simsiyah. Orta boylu.

"Ben de ne kadar Alman'sam, Alman'a benziyorsam," diye bir kahkaha atıyor. "Hep göklerde yaşadım ben. Önceleri paraşütçüydüm, sonra para kazanmak için cam-siliciliği yaptım, şimdi de cam-silicisiyim ya. Anlayacağınız, benim işim uçmak. Her anlamda."

Dolgun dudakları, hafifçe üstüste binmiş beyaz, uçları tırtıklı üst dişleriyle çocuksu gerçi, ama mantarını dişleriyle söküp çıkardığı şarap şişesini dikerken, kompartımandakilere uzatıp paylaşırken, yetişkin düpedüz.

"Türk tütünü sarı mıdır siyah mı? Ya şarapları? Boğaz, dedikleri kadar güzel mi sahi? Hiç yolum düşmedi oralara. Belki gelecek yıl..."

İhtiyar kentlerin hiçbirinde uzun süre konaklamamış; denizleri, dağları bile yalnızca gökten – şöyle bir geçerken – görmüş, hiç kıstırılmamış bir yeryüzü serserisi o. Yaşamak, gitmek demek onun için. Yeryüzü, iki deniz arasında bir nokta demek, iki kent arasında bir istasyon.

Ne boynunda ne parmaklarında takı var. Bir madalyon, bir haç bile. Oysa bir ara, annesinin Katolik olduğundan söz etmişti. Hiçbir fazlalık taşımıyor yanında.

"Verdiğiniz nefis sigaraya karşılık şu şarabı almaz mıydınız? Demin içtiğimizin aynısı. Beğendiniz galiba. Özür dilerim, 'karşılık' demeyecektim, onu demek istemiyordum, İngilizcem pek iyi değil de. Benim size armağanım olsun. Yani gideceğiniz yer yakın nasılsa, taşımaya değer."

İkinci Cemre

Kompartımana girdiğinde o yoktu, arkadaşı da. Koltuklardan birinde üç şişe şarap duruyordu, iki paket de Gauloise, o kadar. Tek ipuçları bunlardı ve sen o vagonu seçtin. Küçük yolculuk çantanı, fazla yer tutmamasına özen göstererek koltuğun üstündeki fileye yerleştirdin. Sonra bir köşeye ilişip gözlüğünü taktın, elindeki dergiyi okumaya başladın, hanım hanımcık, orta yaşlı bir kadın gibi. Neden? O kompartımanı seçmişken?

En iyisi on üç yaşına dön evet. O yaza. Ailece kaldığınız otelde, hani bir garsona sırılsıklam âşık olmuştun; kitaplarda, filmlerde örneklerini bol bol gördüğün, yıllar sonra genç bir kadının fotoğraftaki yüzünde okuduğun o kara-tutkuyla. Ama bu duygunun geçici olduğunu o yaşta bile biliyordun, seziyordun, sonuçlarını da. Ailene ya da sınıfına ihanet etme isteğinle

birleşmiş, kaynaşmış olabilirdi duydukların. On dört yaşından sonra, tutulduklarına hep anlayış sevecenlik ve dostlukla yaklaşmayı öğrettin kendine. Yaz geceleri, sevdiğinle sevgilisinin en az yirmi adım ötelerinde yürüyüşlere çıktın. Onlar öpüşürken bir bahçe duvarına iliştin, bekledin, yaz gecesinin, yaz göğünün tadını çıkardın. Yalnız denize gerçekten âşık olabileceğini ve bu sevginin süreceğini düşündün, mutlu oldun. Bir özveri değildi sandığın gibi, incinmekten korkuyordun aslında, tutkularının gem tanımazlığından.

O zaman –bunu kavradığında yani– geçmişinden kalan, özgeleneğinin vazgeçilmez parçalarını –yatağın, sevdiğin bir saat, bir sürahi– uyarıcı bir ayrıntı olarak taşıdın yanınsıra. Her yeni eve, her yeni güne. Ve günlerle evleri tekdüzeleştirdin.

Doğru söyle! İniş çıkışlarından korktuğun için mi hep elele yürütmeye çalıştın 22 yaşının Münihli bağımsızlığıyla 32 yaşının Mardinli kalebentliğini?

Ama trendeki genç adamla –Belçika'daki sen'le– birazdan açılacak kırları gözlemek üzere sahanlığa çıktığında, çoktandır unuttuğunu sandığın, adını koyamadığın bir şey yokladı tenini. Kendine ne kadar sağlam bir duvar örersen ör, hep bir gedik bırakıyordun. Bunu anlamak işine gelmemiş olmalı ki gözlerini pencerenin dışına, kırlara diktin, yanındaki genç adamdan kaçırdın. Onun, seni çok eskiden tanıyormuşçasına bedeninin en duyarlı noktalarına takılan tutkulu bakışlarını görmezden geldin.

Ne hakla? Kaytarma! Birlikte tren burjuvazisinin katı kurallarını çiğnememiş miydiniz? Zincirleme sigara tüttürerek, şişeden şarap içerek? Hani dostluk her şeyden önde geliyordu?

Sen sanki o kompartımana *öyle birine* rastlayacağını sezdiğin için girmemiş miydin baştan?

"Yalnız siz yaştaki kadınlarda görülüyor bu duruluk, bu yumuşaklık" dedi sana. "Biliyor musunuz, bazen, yani arasıra, uzun yaşamak istiyorum."

Uzandı, saçlarını okşadı senin, çenenin altında duran, cama

yaslanan, sol elini tuttu, hafifçe öptü. Titreyen parmaklarıyla yeni bir sigara yaktı.

Bu trenden hiç inmese miydin? Yine yollara düşse miydin? Yüzünden bocalamanı okudu.

"Ben de," dedi, "ben de özgürlüğüme tutsağım."

* * *

Yaz sonunda pırıl pırıl bir öğleden sonra –gerçi bu kentin gökdelenleri ışığı sokaklara koyvermez, hep alacakaranlıktır ortalık; rıhtım boyundaki vinçlerin uğultusu, şileplerin düdükleri, rıhtımın paslı kokusunu getiren rüzgâr olmasa, dünyanın dışındadır– bir bankanın yeraltına inen zemininde, işinin başındaydı yine. İlk bakışta kişiyi ürküten dev bir zenci kadın. Kötü beslenmekten gözlerinin içi bile sararmış, elmacık kemikleri içe göçmüş, et ve yağ yumruları gelişigüzel fırlıyor bedeninden. Günışığı, lambaların ışığında daha da sarı, daha da kara, daha da iri görünüyor. Belki de o yüzden duvarı boydan boya kaplayan aynalara hiç gözatmıyor.

Baktıkça alışılıyor çirkinliğine, ürkütücülüğü kalmıyor. Dev bir bekçi o. Yeraltının bekçisi, Şikago'nun, yeraltına sızan kanların, kirli paraların, lağımın bekçisi. Elindeki koca süpürgeyle süpürüyor boyuna, bir an boş durmuyor, hortumu taşlara tutuyor.

Helaya gelenlerin çoğu zenci kadınlar. Abartılı boyanmış, abartılı giyinmiş yeni kuşak Amerikan zencileriyle, onun kadar yaşsız, onun kadar hantal ve yoksul eski kuşak. Onlar çişe giderken çantalarını yanlarına almıyorlar. Ortalıkta bırakıyorlar, aynanın önünde. Ve çıkarken bir kere olsun bakmıyorlar aynaya. Uzun uzun süslenen gençleri küçümsemeyle karışık bir nefretle süzüyorlar.

Dev zenci, bir yontu gibi duruyor doğrulduğunda. Sanki dünya yaratılalıberi burada o, kıyamet gününden sonra da burada olacak, helaları yıkayacak, kâğıt mendillerle havluları değiştirecek, yedekleyecek, yerlere su tutacak, köşe-bucakta kalan kirli pamukları, buruşturulup atılmış tuvalet kâğıtlarını, pislikle dolup taşan çöp sepetlerini boşaltacak.

Atalarından biri, Afrika'dan köle gemileriyle getirilmiştir. Güney'e, sonra kimbilir hangi beyaza satılmıştır. Onun pamuk tarlalarında çalışmış, ondan melez bir yazar peydahlamış, kendi çocuğuna süt ninelik, dadılık etmiştir. Tekerlemeler, ninniler, *blues*'la onu oyalamıştır.

Yakın bir geçmişte –II. Dünya Savaşı'ndan sonra– babası, azat edilmişliğin tadına varmak ve yeni bir köleliğe sürüklenmek üzere Batı'da bir iş bulmuştur –'Batı'da çünkü bu ülkenin Doğu'su hemen Batı'ya açılır.

O da işçi bir zenciyle evlenmiştir bu sanayi kentinde. Bir sürü çocuk doğurduktan sonra ninnilerini, şarkılarını, kendi sözcüklerini unutmuştur. Kocasına, ailesine destek olmak için, bin güçlükle, hela-bekçiliğini elde edebilmiştir bu kocaman, çelik yapının. Kızlarından biri, yandaki bir lokantada garsonluk yapmaktadır. İşten eve dönerken, uğrayıp onu da alır, gece vardiyası yoksa. Kimseye güvenmez çünkü: Ne zencilere, ne beyazlara.

Belli aralarla yerlere kâğıtlar seriyor. Bembeyaz, pırıl pırıl kâğıtlar. Zemini kurutmak için. Sonra süpürgesiyle, kocaman faraşıyla süpürüp atıyor onları, kentin kirini-pasını; yazkış.

Üçüncü cemre, toprağa düşer. Yaz gelmiştir.

Üçüncü Cemre

Onu sevdin. Anladı. Şikagolu sendi o bir bakıma.

Ama sana hiç yüzvermedi, bir beyazdın ne de olsa. Rengini gururla taşımak zorundaydı. Onu anladın.

Yerlere serdiği kâğıtlara, senin dokunmaya bile kıyamayacağın, bir gün hiç kimsenin dolduramayacağı o ışıl ışıl kâğıtlara neden için yanarak baktığını, onlar ıslanıp dağıldıkça neden gözlerinin dolduğunu anlayamadı. Oysa, sizi birleştiren en önemli bağ buydu.

Yazılamayacak şöyle bir öykü sözgelimi:

Eminönü Meydanı'nda, takım elbise giymiş, köstekli saat takmış, fötr şapkalı bir memur emeklisi birdenbire yere yığılsa, özel eşyaları –geçmişi– kimlerin elinde kalır?

İbrikli çakmağıyla deri cüzdanı; ilk kapanın. Sonraları, tel gözlüğü ve cebindeki iki kahverengi aile fotoğrafıyla birlikte bitpazarında bir tezgâhta sürer.

Serkisof saatiyle enfiye kutusu; önce Kapalıçarşı'daki bir antikacıda, sonra, Beyazıt Meydanı'ndaki sergiden aldığı bir "Paşa ve Karısı" fotoğrafını salonun başköşesine asıp kendine bir geçmiş edinmeye çalışan bir yeni zenginde.

Ama bu adamın yaşamında mutlaka daha ötelere gidecek, yayılacak birtakım bilmediğin ayrıntılar da vardır, demiştin kendine. Şu dağılan kent gibi: işporta tezgâhlarında, el arabalarında sergilenen bir kartpostal yağmuru, gözde şarkıcıların, oyuncuların fotoğrafları, ithal malı aspirin, kontrol kalemi, bıçak, jilet ve prezervatifler arasında.

Boşuna, diyor sanki Dev Temizlikçi, hepsini ben süpüreceğim ya sonunda. Islak zemine, kullanılmamış, kullanılmayacak beyaz kâğıtlar sereceğim. Hepiniz gittikten sonra ben yine varolacağım burada. Sakın bu gereksiz ayrıntılardan bir bütün yaratmaya çalışma. Ben haklıyım.

Yıllar sonra bakıldığında, irkilinecek.

Küçük Kötülükler
Bol Buzlu Bir Aşk Lütfen!
Yaz Şarabı

Küçük Kötülükler

A. C'ye

1.

"Aaa! Bizim Nurten olamaz!" diyeceksin kapıya bakarken. Önündeki masada her zamanki gibi arabanın anahtarları, altın çakmağın, altın sigara tabakan. Boynunda, kulaklarında, parmaklarında ışıl ışıl takıların. Üstünde, günün her saatinde simler, boncuk işlemeler. Dudaklarında, yerli yersiz kullandığın ecnebi sözcükler. Yüzünde, telefonda konuşan birinin yüzündeki o boş gülücük. Bunlar zırhların senin. Güvensizliğinin.

Seni şu uzaklıktan izliyorum. Yarım saattir gözün kapıda, yarım saat önce buluşacaktık. Telaşlandın. Kocanın soyadının bilinmediği yerlerde hep telaşlanırsın böyle. Ama biliyorum, gitmeyeceksin, biraz daha bekleyeceksin, zorundasın. Bu kadar çok yanmamalısın, böylesine sıkı perhizlere girmemelisin. Boynun kırışmış, baksana, kollarındaki etler sarkmış zayıflıktan. Güneş, şu ipeklerin güderilerin altında gizlenen aslını – naylonu– fena halde eleveriyor.

Sevgili Semra,

Bu mektubu alınca ne şaşıracaksın kimbilir. Görüşmeyeli ne kadar çok oldu, değil mi? Esti işte, şeytanın bacağını kırayım dedim. Salı günü saat beş buçukta kulübe gelsene. Bir şeyler içer, eski günleri anarız.

Sevgiyle
İnci

Not: Önemli değil ama o gün doğum günüm.

2.

— Aaa! Bizim Nurten olamaz!

Ama kapıdan ürkek adımlarla giren, danışmadaki adama bir şeyler soran, sonra da masaya doğru yürüyen kadın Nurten gerçekten! Nasıl olur? Nurten'in böyle bir kulübe gelmesi düşünülemez. Şey bakımından. Yine de belli etmemeliyim. Zaten allahtan şeyi belli olmuyor. Doğru dürüst giyinmiş. Şu klasik etek-ceket modası hiç geçmez zaten. Bluzu ipek olamaz, ponje gibi bir şey ama ipektir belki, bu manikürcüler iyi kazanıyorlar, hiç boş kalmıyorlar, yüz lira senden, iki yüz benden.

— Hoşgeldin Nurtenciğim. Nereden çıktın kız?

— Hoşbulduk Semra abla. Nasılsınız?

— Otursana.

Bir türlü şu ezikliği atamadı üstünden Nurten.

— İnci abla nerede?

— Sen de mi İnci'yle buluşacaktın yoksa?

Bir tedirginlik.

— Dükkâna telefon etmiş geçen gün. Ben müşteriye gitmiştim, haber bırakmış. Kulübe gelsin altı sularında Sah günü demiş.

En iyisi doğum günü konusunu Nurten'e hiç açmamak. Belki... Belki Mahmut haklı. Doğum günü bahanesiyle... Fırsatı kaçırdığını anladı İnci. Ama geç artık. Piyasa altüst. Geçen yıl olsaydı konak karşılığında iki kat verecekti Mahmut. Şimdi en çok bir kat verebilirmiş. Keşke onu dinleyip şu glayölleri alacağıma bir kaktüs alsaydım. Hem taşıması kolay olurdu, hem daha çok dayanırdı.

— Saat kaç oldu Semra abla?

— Altıyı biraz geçiyor. Trafik yüzünden gecikmiştir. Kız bari biz bir şeyler söyleyelim. Ne içersin?

— Bilmem ki. Bir cin-tonik içeyim.

1.

Tam o sırada garson bir viski ve bir cin-tonikle çıkagelecek.

"Semra hanım?" diye soran bakışlarla ikisinin yüzünü inceleyerek, hangisi olduğunu kestirmeye çalışarak.

— İnci hanım aradı demin, biraz gecikecekmiş. Özür diliyor.

Semra, "Oh!" diyecek içinden.

Nurten tutuk. Bu çevreye alışık değil. Zengin, sereserpe kadınlar son moda mayolarıyla, bellerine doladıkları alacalı ipek şallarla şezlonglara uzanmışlar. Yüzme okulunun öğrencileri gidince boşalan, kendilerine kalan havuzda şöyle bir ıslanıp geliyorlar arasıra, Nurten, tırnak cilalarını inceliyor; en son Avrupa renkleri, dükkâna gelmedi bunlar daha.

Havada mazot kokusu. Deniz, kurşun renkli bir alaşım.

Nurten cinini yudumlarken, korkusunun biraz seyreldiğini kavrayacak. O anda aklına düşecek: "Neden buraya çağırdı ki beni İnci abla?" Sorunun yanıtını bulmaya, yani geçmişi anımsamaya çalışacak. Önce o soracak: "Neden?"

Rumelikavağı vapuruna İnci ablayla birlikte bindiklerini. Çayla simit. Aynı mahalleden. Yalnız İnci abla kıyıda, iki katlı, bahçeli bir evde oturuyor. (Semra abla, Nurten, Güler, Oya abla "konak," diye alay ediyorlar). Nurten'se daracık bir yokuşun tepesinde, kulübemsi bir evde.

Yoo kötü çocuklar değiller. Oturdukları evler bir örnek sayılabilir. Girişteki serin taşlıkta pabuçlar, terlikler, tokyolar. Oturma odasında sedirler, minderler; ev büyükçeyse, bir oda daha varsa, perdeleri çekili, kanepeleri, koltukları beyaz örtülerle korunan konuk odası, büfenin üstünde gümüş çerçeveli aile fotoğrafları, radyonun üstünde işlemeli örtü. Esnaf, memur aileleri çoğu.

Sonraları neden yalnız bizim evin camlarının kırıldığını, bahçedeki çiçekleri kimin yolduğunu öğrenince de kızmayacaktım. Ev, usulca çöküyordu zaten. Piyanomu satmıştık, artık evlere derse gidiyordum. Onlar haklıydılar. Yani "Neden?"in yanıtı tam bu değil. Belki bir parçası yanıtın.

3.

— Şu Güler abla değil mi?

— Güler ya, diyor Semra.

Daha, ısmarlanmadan gelen viski ile cinin şaşkınlığını atlatamadı ki.

Güler koşarcasına geliyor masaya doğru.

— Merhaba Semra, merhaba Nurten. İnci nerede? Gelmedi mi yoksa?

— Gecikecekmiş, telefon etmiş, garson söyledi.

— Aman aman geciksin, başka bir şey olmasın da.

— Ne demek istiyorsun Güler abla? diyor Nurten, yüreğinde hafif bir çarpıntıyla.

Güler her zamanki Güler. Ya kot pantolon ya Hint sarisi, ortası yoktur. Ama hep sert öğretmen tavırlı, o hiç değişmez.

— Bilmem size söylemem doğru mu. Yani İnci ağır hasta da.

— Olamaz! diye haykırıyor Nurten. Nesi varmış?

— Ur gibi bir şey. Daha, kesin bir şey bilmiyoruz. Sonucu bu hafta alacaktı. Mektubunda dediğine göre...

Semra, durumun ciddiliğini unutuyor birden:

— Ayol siz mektuplaşır mıydınız?

— Böyle konularda şaka yapmak tuhaf geliyor bana doğrusu, diyor Güler sert bir sesle. Kaç yıllık dostuz hepimiz. Yani Melih'in İnci'nin eski kocası olması neyi değiştirir?

— Canım şu ağır havayı dağıtmak için söyledim, diyor Semra kıpkırmızı kesilerek. Melih nasıl sahi?

— İyi, sağ ol. Ya Mahmut Bey?

— O da iyi. Bilseydi burada olacağını selam söylerdi. Bilirsin çok sever seni, diye yaranıyor Güler'e.

— Melih de ben de çok üzülüyoruz İnci'nin durumuna, diyor Güler. Bu hastalık amma yaygınlaştı. Düşünün, bir de parasızlık. İlaçlar ne kadar pahalı. Tabii Melih'le ben gerekirse...

— Konağın bir odasına sığışmış diye duydum, diyor Nurten. Öbür odaları öğrencilere kiralıyormuş. Bir türlü fırsatını bulup yoklayamadım. Oysa zamanında bana...

— Zamanında Mahmut'un dediğini dinleseydi bu sıkıntılara katlanmazdı şimdi, yazık valla, diyor Semra ve o anda onun,

"Neden?"i biçimleniyor: Neden burada? Neden üçümüz? Gerçi Mahmut biraz fazlaca üsteledi. Tanıdığı komisyoncuları yolladı boyuna neler söyleyeceklerini, konağa önerilecek değişik fiyatları bir bir ezberletti ama hep İnci'nin iyiliği için tabii...

Herkesin gözü saatinde. Nedense hiçbiri kalkmıyor. İlk giden olmak istemiyor.

1.

Tam o sırada garson gelecek. İçkilerinizi tazeleyecek. Bir cintonik, bir viski bir de konyak. Gevşeme sandığınız bir gerginlikte içkilerinizi içeceksiniz, sizi birbirinize bağlayan küçük düşmanlıklara içerleyerek. O gediksiz cepheye.

Size bakarken bir sigara daha yakıyorum. Kuşkularınızı açığa vurmadan sessizce düşünüp duruyorsunuz. Patlamanıza yarım saat var, öyle zamanladım. Bu iğreti suskunluk ondan. Nurten sözgelimi, evine geciktiğini düşünüyor. Daha yemek yapacak. Hem garson habire içki tazeliyor, diyecek kendi kendine. Bir içki kaç lira burada acaba? Ama İnci abla hesabı bize ödetmez.

Önceleri yoksulluktan kurtulmak için sarıldın paraya Nurten, bir ölçüde haklıydın. Ama bakıyorum hâlâ, bir gün asla harcamayacağın o parayı biriktiriyorsun. Para harcamak, azar azar ölmek demek senin gözünde.

"Gerçekten çok zarif kadındır İnci," diyecek Güler. "Hepimizin hangi içkiyi sevdiğini aklında tutmuş, baksanıza."

"Yaa," diyecek Semra, "çok.""

"Hem de o parasızlıkta," diyecek Nurten.

Köprünün ışıkları yanıyor.

Hepinizin içinde ne-de-olsa-arada bir-bir-insan sıcaklığı.

Bari sen yaşasana şu akşamı Güler. Daktilo sesinden, işyeri uğultusundan uzak, nasıl tertemiz bir akşam saati bak. Sana bir tekbaşınalık, bir özgürlük duygusu vermiyor mu? Yalan söyleme. Eve koşup kızartmalara ve salatalara boğulmadan önce yaşa şu akşam saatini. Nasılsa öleceğimden korkuyorsun, o yüzden de ben gelmeden yerinden kalkmayacaksın.

Acımaya yakın bir duygu kaplıyor içimi. Genç kızlığının en güzel günlerini beni kıskanmakla geçirmiştin. Melih'ten ayrılmaya, tek başıma yaşamaya karar verdiğimde beni kıskandırmak istedin. Melih'le ilişkimizdeki göstermelik saygıya kanan tanışların gözünde "patronunu ayartan sekreter" olmayı bile göğüsledin boşuboşuna. O güne kadar özenle yarattığın sert öğretmen imgesini yıkmaktan kaçınmadın. Kot pantolonlu çalışan kadınla uzun etekli ayartıcı dişi arasında bocaladın durdun hep. Ben çocuk istemiyordum diye hemen bir çocuk doğurdun. Nasıl acı çekmişsindir kimbilir. Ola ki evliliğindeki bütün pürüzleri, suskunlukları, ilgisizlikleri Melih'in hâlâ bana âşık olmasına bağlıyorsundur. Bilmiyorsun ki Melih... Yani sen olmasan bir başkası olacaktı. Bu akşam yavaşça su yüzüne çıkan bu gerçek, fena yaralıyor seni. Çünkü en önemli ipucu sende: hastayım, parasızım, biliyorsun. Ölürsem seni yaşatan "nefret" de kalmayacak geriye. Bir çocuk -Melih'le, ayaklarına dolanan çocuğun kalacak yalnız. Diyorum ki, bırak düşünmeyi, yaslan şöyle, yanlış anımsamıyorsam en sevdiğin içkiyi, şu konyağı iç.

Geçen sabah başladı galiba. Uyandığımda üşüdüm. Havaya geçici bir Eylül soğuğu değmişti. Çaprazlama, ürperten bir esinti.

Hemen siyah hırkamı aramaya koyuldum. Dolabın gözlerini karıştırdım, yoktu. Yatağın üstüne saçılan kışlıklara, kazaklara, eteklere baktım. Hepsi eskiydi. On yıllık falan. O zaman on yıldır kendime hiçbir şey almadığımı, ısrmarlamadığımı, arınağan etmediğimi düşündüm. İşin daha da kötüsü, siyah bir hırkam hiçbir zaman olmamıştı. Neyi arıyordum? Eski mektuplarla fotoğrafları da döktüm yatağın üstüne: işte bütün geçmişim ortadaydı, gözlerimin önünde. Elyazım gitgide ölmüş anneminkine benziyordu. Eski fotoğraflarda hepinizi yeniden gördüm.

Bir koku çarptı burnuma. Yoo naftalin gibi sıla özlemi getiren bir koku değildi. Kekre, nemli, sentetik bir kokuydu. Nereden geldiğini anlamak için evde dört döndüm. Yüklüğe, mutfak dolaplarına baktım. Bir fare ölüsü bile yoktu. Belki de benim bedenimden yükseliyor bu koku, diye düşündüm

O sırada kapı çalındı. Yeni bir emlak komisyoncusu. Mahmut'un ezberlettiği üç aşağı beş yukarı aynı sözcüklerle, beni yine konaktan vazgeçirmeye çalıştı. Konağı bir müteahhite verip şöyle derli toplu bir kata geçmem ne kadar akıllıca olacakmış, bahçe bakımsızmış, böyle eski evlere bakmak çok pahalıya patlıyormuş artık.

Onu savdıktan sonra, hayır, diye düşündüm, kentten yükselen faiz kokusu da değil bu; mutlaka benimle, benim bedenimle ilgili bir şey. Neden olmasın? Yıllardır, caddelerine, ara sokaklarına, insanlarına, odalarına, meyhanelerine, sinemalarına, kedilerine, denizine, sizlerine gittikçe yabancı düştüğüm bu ihtiyar kentle birlikte çürüyor olamaz mıydım?

Urun öldürücü olduğunu hiç sanmıyorum Gülerciğim, doğum günümün bana bir yıl daha yaşama güvencesi verdiğine nasıl inanmıyorsam sevgili Semra. Ama gerçekten doğum günüm bugün.

"İnsanın üç günlük ömrü kalsa ne yapar." Bu soru aklıma gelince Oya'yı anımsadım. Evi altüst ettiğimden, bazı kitapların tozlarını da almaya başlamıştım. Şöminesinin yanındaki yazı masasından dünyayı yöneten, işin daha da tuhafı, okurlarını da buna inandıran Oya'yı. Yaşayan insanları yaşamasız roman, öykü kişisi kalıbına ustalıkla dökerek yargılayan, hiç katılmadığı olaylara kendince yorumlar getirmekten, bir inanç uğruna ölenleri ölenlerin ağzından eleştirmekten bile kaçınmayan cesur Oya'yı. Ona sorarsak, "İnsanın üç günlük ömrü kalsa," eksik bıraktıklarını tamamlardı. Bak bu doğru. "Hem ölüme yaklaştıkça," derdi, "İnsanın yüreği daha da insancıl duygularla, iyilikle dolup taşar." Amma gülünç!

Belki de ben, sizler gibi ince-kötülükler yapmadığım, geçmişimden ve hiçbirinizden bir şeyler yağmalamadığım, gerçek duygularımı açığa vurmadığım, varolmayan bir siyah hırkaya gizlendiğim için duyuyordum o kokuyu. Bu eksikliğimi gidermeye, bir süre yaşamaya karar verdim. Kalemle kâğıt şuracıktaydı.

Sevgili Oya,

Bu mektubu alınca ne şaşıracaksın kimbilir. Görüşmeyeli ne kadar çok oldu değil mi? Esti işte şeytanın bacağını kırayım dedim. Salı günü saat yediye doğru kulübe gelsene. Bir şeyler içer, eski günleri anarız.

Sevgiler
İnci

Not: Önemli değil ama sana pek alışık olmadığın bir öykü armağan etmek istiyorum. Senin de katılacağın bir öykü olacak.

4.

— Gelmeyecek herhalde, kalksak, dedi Semra. Ben sizi evlerinize bırakırım.

Bir an önce kaçmak artık, kurtulmak...

— Biraz daha beklesek, dedi Nurten. Belki bize söylemek istediği bir şey vardır. Bence...

— Bence o gelmeden önce biz konuyu şöyle enine boyuna bir tartışsak, dedi Güler. Ne olabilir. Açıkça konuşsak. Aldığımız mektuplardan başlayalım sözgelimi.

1.

Tam o sırada içeri gireceksin Oya. Yediye çeyrek kala.

"Aaa! Olamaz! Bizim Oya değil mi şu?" diyecek Güler.

Bol Buzlu Bir Aşk Lütfen!

F. S. F.'a

1.

Uyanır uyanmaz saatine baktı: on biri çeyrek geçiyordu. Uzun uzun ovuşturdu gözlerini. Başucundaki cep radyosuna uzandı. Her sabah yeni bir güne girebilmek, yaşamaya bir kere daha alışabilmek için yaptığı temrinlerdi: hemen saate bakmak, radyoyu açmak, bir sigara yakmak.

Vivaldi... İyi bir belirtge, diye düşündü. Gün iyi başlıyor gibi. Sonra önünde uzanan, uzayan zorlu günü nasıl geçireceğini, neler yapması gerektiğini anımsadı, sigarayı küllüğe bırakıp örtüyü başına çekti. Karanlığı dinledi bir süre. Kapalı perdelerden süzülen baharsonu güneşiyle yer yer yarılmış karanlığı. Bugünü bir başkası yaşasa ne olurdu sanki. Sahi günlerden neydi?

Yatağın çevresine yere saçılmış gazetelerin tarihleri Mayıs'ın bir Çarşamba'sında kalakalmıştı. Yanıbaşındaki tek kişilik yatakta –geçenlerde eskiciden almıştı somyayı, gece yatısına kalabilecek bir dost çıkar diye, o gün Salı'ydı galiba– üstüste yığılı duran giysilerini gözden geçirdi: kışlık gömlekler, buruşuk bir keten takım, kot ve kadife pantolonları, artık kullanmadığı yığınla boyunbağı.

Hepsi eski ama iyi cins oldukları hemen belli oluyor. Bin liraya kıyıp aldığı yeni bir don, birkaç fanila. Naylonundan çıkarılmamış uçuk mavi gömleği görünce irkildi.

Bakındı. Duvardaki çivide, askısında duran kışlık takımın ceketindeki temizleyici etiketine ilişti gözü –daha bir dolap

ayarlayamamıştı– demek kötü, kara düşler içinde geçen bu belirsiz sürede, yapması gereken işlerden bir bölümünü yapmıştı her nasılsa.

Ağzı pas içindeydi, zincirleme yaktığı sigaralardan hâlâ göğsü yanıyordu. Günü bulmak için telaşla fırladı yataktan. Yerdeki boşalmış şarap şişelerinden birine takıldı. Şişenin şangırtısı dayanılmaz bir gürültüyle yankılandı beyninde, sinir uçlarında.

Odanın ortasında dikelip dengesini bulmaya çalıştı. Burnunun ucunu tuttu. Sokak kapısına gazeteler sıkıştırılmıştı: Perşembe'nin ve Cuma'nın gazeteleri. Gazete, sabah erkenden geldiğine göre bugün Cuma'ydı. Bu gerçeği kavrar kavramaz eli ayağı birbirine dolaştı. Dur, dedi kendi kendine, hemen telaşlanma bakalım oğlum. Serinkanlı olmak gerek. Önce çaydanlığı koydu ocağa. Vivaldi'nin umuduna sığınarak perdeleri açtı. Gök bulutluydu, hava serindi. Her şey yolunda gidiyordu galiba. Havanın kapaması için, yani kışlık takımını giyebilmek için gizli gizli nasıl dua ettiğini anımsadı. Dileği yerine getirilmişti işte. Çarşamba günü, yaz birden bastırmıştı, boğucu bir sıcak vardı. Peki Perşembe günü hava nasıldı acaba?

Duştan sonra, tıraş makinesine uzanmadan önce ellerinin titremesini önlemeye çalıştı, avuçlarını birkaç kere açıp kapadı, çenesini tuttu, aynaya baktı. Hiç de sandığım kadar fena değil, dedi, belli olmuyor, çayı içtikten sonra fırlar, köşedeki büfeden bir bardak portakal suyu ya da bol tuzlu bir ayran içerim, atarım bu bitkinliği.

Bitmeye yüztutan Avrupa marka tıraş losyonunun içine birkaç damla alkol kattı. Bir serinlik kapladı yüzünü. Mutfak masasında çayını içerken dirilmiş gibiydi. Raflara dizili irili ufaklı boş kavanozlara, nice zamandır el sürülmemiş cicili bicili baharat kutularına baktı. Neskafe kavanozunun dibinde yapışkan bir tortu duruyordu. Kederin süslü nesneleri, diye gülümsedi.

Daha tamtamına etkisinden silkinemediği bir çakır keyiflilikle, bütün bir Perşembe gününün yok oluşunu düşündü. Otuz yedi yıllık yaşamının ele geçirilemeyecek günlerinden

biri daha yalnızca. Siyah pabuçları, mutfak tezgâhının üstünde, pırıl pırıl duruyordu. Kendisinden başka kim koyardı ki oraya? Yaşamının bir Perşembe'sini hiç mi hiç bilmeden yaşamış olma duygusu hoşuna gitti birden. Sık aralarla bastıran coşkunluğu, çöküntüyü, hüznü, keyfi dengelemeye çabaladı. Bu arada bir şey –sözgelimi soğuk bir bira ya da sek bir votka– içmezse bu genel iyimserliğin bir süre sonra koyu bir karamsarlığa döneceğini biliyordu. Yine de, dedi, ne pahasına olursa olsun bugün ağzıma içki sürmemeliyim, bira bile. Öte yandan *onların* gözünde eskiden nasılsam, öyle olmalıyım ki... Hafif delişmen. O zaman gerisi kolaydı.

2.

Sevgili Memet,

23 Mayıs Cuma akşamı, 69 mezunları olarak –anlarsın ya, yalnızca bizim çete– Şevki'nin Yeniköy'deki yalısında buluşuyoruz. Umarım yine atlatmazsın bizi. Zaten adresini bulana kadar canım çıktı. Altı sularında gel. Sevgiler.

Cevat

Mektubu okurken iyice ayıldı: Şevki'nin yalısının adresini bilmiyordu. Cevat'a telefon edip sorsa, yakışık almazdı. Amaca uygun düşmezdi. Aradan geçen bunca yıl boyunca onlarla, yani işleriyle-güçleriyle, yeni evleriyle, yeni ve eski karılarıyla, yeni ve eski çocuklarıyla, yeni katları, yeni yatları, eski kotralarıyla ilgilenmiş görünmesi daha doğruydu. Oysa onlar, kendisi hakkında ne kadar az şey biliyorlarsa, o kadar iyiydi, daha çok işine gelirdi. Cevat, adresini nereden bulmuştu acaba?

En iyisi, çiçeği Yeniköy'deki bir çiçekçiye yaptırmaktı. Cebinde kalan son on bin liranın yarısıyla. Şevki'nin yalısını çiçekçi bilirdi mutlaka. Giderken taksiye binmese de olurdu.

3.

— Hiç değişmemişsin, dedi Arzu, yine iki dirhem bir çekirdeksin.

Arzu, loş salonun taraçaya açılan kapısında durmuştu. Mayosunun üstüne ipek bir şal sarmıştı.

— Ne güzel çiçekler bunlar! Şu koca gözlü papatyalara bayıldığımı unutmamışsın. Kızım gel, çiçekleri şöminenin önündeki bakır çanağa koyuver. Şevki bak kim geldi! Ummuyordun, değil mi? Hem de tam zamanında geldi, eskisi gibi.

Milyarların güvencesiyle ılınmış loş salondan önce taraça sandığı yere çıktılar birlikte. Arzu kolundan tutmuş çekeliyordu.

Şevki, karısının seslendiğini duymamıştı. Yüzme havuzunun yanındaki şezlongunda kaykılmıştı, gözlerini yummuştu. Başında bir gemici kasketi vardı. Bir eliyle bardağını sallayarak viskisinin buzunun erimesini bekliyor, öbür eliyle göbeğini sıvazlıyordu.

Karısının yaklaşan sesiyle sıçradı yerinden.

— Aman efendim! Kimleri görüyoruz aramızda. En sonunda gelmeye karar verdiniz beyefendi, bize onur verdiniz. Sizi şöyle alalım. Şaka bir yana, mayonu getirdin mi? Getirdinse soyun hemen. Havuza daha giremiyoruz ama güneşleniyoruz işte.

— Güneye tatile çıkmadan önce kışın beyazlığını atalım diye, dedi Arzu.

— Bu aralar sabahtan başlıyoruz, dedi Şevki. Karı-koca. Ufak ufak demleniyoruz. Zaman başka türlü geçmiyor.

— Soyunmak için geç artık, dedi Arzu hizmetçinin getirdiği çanaktaki papatyaları bildiğince yeni bir düzene sokarken. Ne içerdin? Birazdan esinti çıkar, merak etme.

— Hafif bir şey. Bir bira.

— Saçmalamasana sen! diye bir kahkaha attı Arzu. Seni bira içerken gözlerimin önüne getiremiyorum. Yaman içkicisindir sen. Kendime hazırlamıştım şu martiniyi, daha dokunmadım. İster misin?

— Sağol.

Güneşin son kırıntılarına karşı elini siper etti, gözlerini havuzun yeşilimsi, pürüzsüz mavisine dikti.

— Sen viskine buz ister misin Şevki?

— Koy bir tane be hatun! Yaşa!

Konuşmalardaki sıradan iğretiliğin altında yatabilecek gizli bir içtenliği yakalamaya çalıştı. Ne de olsa yakın dostlarıydı bu insanlar, bir zamanlar, bir şeyler paylaşmışlardı, ilkgençliklerinde. Öbür konuklar gelmeden açılsa mıydı onlara? Hiçbir şey gizlemeden. Bana iki yüz bin lira borç verebilir misiniz? O kadar. Günler boyu uydurduğu özürleri bir yana atarak. Daha yeni gelmişti ama, olmazdı. Biraz daha. Martinisinden ufak bir yudum aldı.

— Başka kimler gelecek? dedi.

— Sami ile Nilgün. Son anda bir aksilik çıkmaz da Nilgün çocukları eski kocasına postalayabilirse tabii.

— Sami yükü tuttu son yıllarda, dedi Şevki. İlaç şirketi yaradı. Ama o da göbek bıraktı benim gibi. Yabancı müşterileri ağırlamak önce hoşuna gidiyor insanın. Hele görüşmeyi öğleden sonraya aldın mı, bir ağırlık çöküyor adamlara, sıkı pazarlık edemiyorlar. Durmadan yiyorsun ama, perhiz falan hak getire. Yeter ki herifler alınmasın.

— Zenginliğin zararları, dedi Arzu buruk bir sesle.

Çiçekleri düzenlerken eğilip kalkıyor, şal sıyrıldığında, karnındaki garip iz çıkıyordu ortaya. Bıçak izi gibi bir şey.

— Sen neler yapıyorsun bakalım? dedi Şevki. Sırın gibisin oğlum. Her gün bir saat koşuyorum deme bana.

— Pek iştahım yok, o kadar.

— Sedef de geliyor, dedi Arzu alaycı bir sesle. Seni görmek ister diye düşündük. Bilirsin ya, yoo bilmezden gelme şimdi, bir zamanlar...

— Suphi ne yapıyor?

— Çoktan ayrıldılar onlar. Sedef, Bodrum'da bir butik açtı. Çocuğuyla birlikte orada yaşıyor yaz-kış. İşleri fena değilmiş. Geçenlerde iş görüşmesi için gelmiş de, beni aradı. Yine seni sordu tabii. Ben de...

— Semra hanımla Mahmut bey geldiler hanımefendi, dedi hizmetçi kız.

— Buyursunlar, buraya getir... Memetçiğim, diye fısıldadı sonra, nefret edeceksin şu rüküş karıdan, aslında ben de nefret ediyorum ama n'aparsın, kocası Şevki'nin iyi müşterilerinden, Semra da bütün giysilerini Sedef'ten alır. İncikli-boncuklu, simli şeyler. Arada kaynarlar diye düşündük, artık kusura bakmazsın. Şöyle başbaşa... Başka bir gün.

Gözlerinin elasından içten, sıcak bir dalga geçti. Yıllar önce bir gece başbaşa deniz kıyısında yürüdüklerini, dertleştiklerini, gelecekten neler umduklarını birbirlerine anlattıklarını anımsatan bir bakış.

Neyse ki kapıya doğru giden Arzu'nun sesi birden değişmişti.

— Hoşgeldin Semra, Mahmut bey hoşgeldiniz. Şöyle geçsenize. Sizi tanıştırayım.

— Mevsimi erken açmışsınız, dedi Semra, yüzme havuzuna, rahat şezlonglara, renkli şemsiyelere bir göz atarak. Biz daha hiç giremedik.

Pembe ipek giysisiyle, başındaki pembe saçbandıyla, o sereserpelikte, itelenerek sahneye çıkarılmış bir müsamere çocuğunu andırıyordu.

— Nasılsın Mahmutçuğum dedi Şevki. Geçsene şöyle. Rahatına bak. İşler nasıl?

— N'olsun Şevki, bildiğin gibi, piyasa durgun.

— Bu akşam iş konuşmak yasak, dedi Arzu şirin bir gülücükle. Ne içerdiniz? Oturmadan getireyim.

— Ben bir viski alayım, sodayla, dedi Semra. J.B. var mıydı? Son zamanlarda bayılıyorum viski olayına, bayağı alıştım. Mahmut gibi acayip viskicinin yanında yaşaya yaşaya..

— Yapma be hanım! Aile sırlarımızı faşediyorsun yine!

— Biz de aileden sayılırız Mahmut bey, dedi Arzu gözlerini Memet'ten kaçırarak. Şurada biz bizeyiz.

Karı-koca, bir ağızdan çınlamalı, yapışkan bir kahkaha koyverdiler.

Yeni burjuvalarımız gençlik argosuyla ağdalı Osmanlıcayı karmakarışık kullanmaya ne zaman alıştılar? Yoksa yalnız o mu yadırgıyordu bu tarihsiz konuşma biçimini?

Semra, Mehmet'in içinden geçeni yarım yamalak okumuşa benziyordu:

— Mehmet bey ne işte *çalışıyorlar?* Daha önceki toplantılarda hiç görmemiştik de.

— Mehmet bizim kolejden arkadaşımız, diye atıldı Arzu. Eski dostlarımızdan. İçimizde en yetenekli oydu.

— Son olarak da radyoda bir müzik programı hazırlıyordum, dedi Memet. Ne yazık ki televizyonun en sevilen dizilerinden birine denk geliyordu saati, belki dinlememişsinizdir hanımefendi.

— Arada birkaç kelepir yalı, konak falan düşmüyor değil, diyordu Mahmut bey. Gözün hep açık olacak. Dört buçuğa, beşe el değmemiş kıyılarda arsa da bulunuyor. Köylü uyanmadan kapmak gerek. Sizin kooperatif işi ne oldu sahi? Zamanında teslim edebilecekler mi?

— Bilmem. Son taksidi de ödeyemedim, ilgilenecek zamanım olmadı, dedi Şevki. Geçen hafta sonu, teknenin motoru bozuldu. Bir tane kıçtan takma aldım, onun derdindeydim.

— Kızım, şalımı getirsene içerden! diye seslendi Semra hizmetçiye.

— Serinlik çıktı, dedi Arzu içkileri dağıtırken, isterseniz içeri geçelim yavaş yavaş.

Hizmetçi kız, simli siyah bir şalla göründü.

— Cevat bey geldi hanımefendi. Telefondan da sizi istiyorlar.

— Hayatım, oturmadan bir kaset koyar mısın? dedi Şevki. Şöyle iyice ağlamaklı bir şey olsun da içimiz açılsın. Şaka maka ben de alışıyorum o tür müziğe.

— Mahmut'çuğum bayılıyor, dedi Semra. Mehmet bey de müzikçiymiş baksanıza.

— Memet'in o tür müziği sevdiğini sanmam, dedi Arzu araya bir sınır koyma çabasıyla.

Memet, bir dikişte bitirdi martinisini:

— Ben rakıya dönüyorum Arzu.

— Gelirken getiririm canım, dedi Arzu.

— Arzu'yla gerçekten çok eski dostsunuz galiba, dedi Semra alçak sesle.

— Evet çok. Ama uzun süredir görüşemedik. Buralarda değildim.

— Yaşanır bir ülke olmaktan çıktı canım burası, dedi Semra. Biz de ilk fırsatta kapağı Avrupa'ya atıyoruz. Kızımız İsviçre'de okuyor da.

4.

İyi ki boş bulunup Şevki'ye açılmadığını düşündü rakısını hızla içerken. Oğlunun nafakasını iki aydır yollayamadığını nasıl söylerdi onlara? Mektubu aldığı günden bu yana yalanlar tasarlamakla geçirmişti zamanının büyük bölümünü. Oyunun kurallarına uygun düşecek şık yalanlar bulmalıydı. Sözgelimi Şevki'ye, oğluna doğum günü için mini bir müzik seti almayı düşündüğünü, ne yazık ki bir müşterisinin verdiği çekin karşılıksız çıktığını söyleyebilirdi. Hem de en güvendiği müşterilerden biri. Ya da yoğun bir çalışma gününden sonra bir de saate bakmış ki beşi çoktan geçmiş (bunu yolda düşünmüştü) bankalar kapalı. Pazartesiye kadar... Şevki, reklam şirketinden ayrıldığını bilmiyordu nasılsa.

Ama ona bakarsa Mahmut bey de Doğancılar'daki babadan kalma iki katlı evini çoktan sattığını bilmiyordu. Mahmut gibi adamları iyi tanırdı. Zengin dostlarının evinde tanıştıkları kişilerle özel bir dostluk kurmaya can atarlardı, hele o kişi sanata azıcık bulaşmış biriyse. Çevrelerinde paralarıyla sağlayamadıkları güveni, bu tür aykırı dostluklarla sağlarlardı. Diyelim ki Doğancılar'daki konağı satmak istiyor ama alıcıya tok görünmek için önce birikmiş vergi borçlarını kapamak zorunda. Önemli bir meblağ değil de, zaten olsa şimdiye kadar çoktan... Salonun bir köşesinde kıstırıp, anlarsınız ya Mahmut bey... İşi Pazartesi bağlamam gerek, ama sizin daha iyi bir öneriniz varsa, tabii... Nice anılar barındıran bir evin bir yabancıya gitmesine gönlü razı değil.

Rakıyı içince gevşemişti, kurduğu oyunu daha da abartmak için düşgücünü zorladı:

Sedef'e ufak bir kumar borcu olduğunu söyleyebilirdi. Kimse bilsin istemiyor. Aralarında kalsın, hele buradakiler asla duymamalı. Ne de olsa ikisi eski dostlar. O yüzden önce

Sedef'e açılmayı düşündü zaten. Ama bu kendisine bir ders olsun. Çevre, eski çevre değil. Bir daha iki yüz bin lira için durmadan kafasını ütüleyenlerle asla kumar masasına oturmayacak. Dış görünüşe kanmamak gerek.

5.

— Nerelerdesin oğlum? dedi Cevat, insan bir merhaba der.

— Dalmışım, kusura bakma.

Ayağa kalkıp sarıldı arkadaşına. Yüzme havuzunun çevresi boşalmıştı. Bir uşak, şezlongları kaldırıyordu. Birlikte salona girdiler.

Arzu oyuk yakalı, uzun etekli siyah bir elbise giymişti. Dudaklarını kopkoyu, parlak bir kırmızıya boyamıştı.

— Tabaklarınızı kendiniz hazırlayın çocuklar, dedi, dolma dışında hepsini kendi elimle yaptım. Sedef gelemiyormuş, konukları baskın vermişler Ankara'dan.

— Konuğun *kim* olduğunu hepimiz biliyoruz, dedi Semra. Bu kız uslanmayacak. Bu yaşa geldi, durulmadı bir türlü. Üzülüyorum ama elden ne gelir?

— Boşversene sen hayatım, her koyun kendi bacağından... dedi Mahmut bey.

— Öyle söylemeyin ama, dedi Arzu dudakları titreyerek. Sedef genç yaşından beri çalışıyor, bu işi kurana kadar, tek başına piyasada bir yer edinene kadar neler çektiğini hepimiz biliyoruz.

— Çalışmak var çalışmak var, dedi Cevat gevrek bir kahkahayla.

— Sen çocuk yetiştirmediğin için bilmiyorsun canım Arzu, dedi Semra hınzırca. Bir çocuğu doğru dürüst yetiştirmek nelere mal oluyor.

— Senin çocuk annesinde mi kaldı boşandıktan sonra? dedi Cevat.

— Evet. Pazar günleri alıyorum, dedi Memet.

— Feride bankada mı çalışıyor hâlâ?

— Evet.

— Samiler de çok geciktiler. Gelemeyecekler anlaşılan, dedi Şevki.

— Hırlaşmışlardır yine, dedi Semra.

— Sen yazıp çiziyor musun yine Memet? dedi Cevat. Pek parlaktın okuldayken. Senin hep...

6.

Dördüncü kadehi doldururken beyninin uğuldadığını ayırdetti. Burada ne işi vardı ki? Gittikçe bir çukura, bozbulanık bir çamura gömülüyordu. Bu insanları istese parmağının ucunda oynatabileceğine göre kendisi de onlar kadar iğrençti demek. Başarısızlığının suçunu onlara yükleyemezdi. Hepsi, üçüncü kadehte asıllarına dönmüşlerdi. Apaçıktı: Arzu, yalısını kaptırmamak için artık ödün vermek zorunda kalan bir aristokrattı. Semra hanım, şişman, uyanık bir mahalle dilberi. Mahmut, bir yapsatçı, bir emlak komisyoncusu. Şevki, vurdumduymaz bir işadamı. Cevat, hergele, zengin bir boştagezer. Bu toplantıda herkes basmakalıp bir öykünün şablonuna tıpatıp oturmuş gibiydi. (Sahi Cevat'a yeni bir edebiyat dergisi çıkarmayı düşündüğünü söyleyebilirdi. Nasılsa Sami gelmediğine göre, onun için uydurduğu "yabancı bir ülkede zor durumda kalan bir sanatçıya gizli yardım kampanyası" yalanından vazgeçmesi gerekiyordu.) Kendisi kimdi peki? Para karşısında eziklik duymadığına göre boğazına kadar batağa saplandıktan sonra neyi kurtarmayı umuyordu ki?

Yüzüne su çarpmak için banyoya doğru yürüdü. Holde Arzu ile karşılaştı. Arzu'nun gözleri yaş içindeydi, dudak boyası ön dişlerine sıvaşmıştı.

— Bir dakika dursana, dedi, çok yalnızım. Bilemezsin nasıl yalnızım. Her gün bu kentle birlikte sözümona aydın bir kadının böyle süs köpeği gibi bomboş yaşaması ne gülünç değil mi? Düşünebilir miydin? Son günlerde, çocuksuluğa bağlıyorum bu bunalımımı.

Hafifçe yalpaladı, Memet'in koluna tutundu:

— Seni nasıl sevdiğimi bilirsin. Geçmişimden bir sen kal-

dın. Bir çocuğum olsaydı belki... Şevki her gün biraz daha uzaklaşıyor benden, artık hiç konuşmuyoruz. Senin Feride ile aran nasıl? Konuşabiliyor musunuz?

— Gördüğüm kadarıyla bu evlerde çocuğa yer yok, dedi Memet. Böylesi daha iyi, inan bana.

— Belki de, dedi Arzu, belki haklısın. Gelirken bir konyak getireyim mi sana, rakıyla mı sürdüreceksin?

— Biraz ara vereyim de.

7.

Koltuğuna otururken çevresindeki bulanık yüzleri bir daha gözden geçirdi. O bulanıklığın içinde somut bir şey belirdi, üstüne üstüne geldi. Boyuna ertelediği, kaçındığı, ürktüğü bir şey, bir konuşma, bir gün, bir Perşembe, yüzleşse belki korkularından, ezikliğinden kurtulacağı bir Feride. Açık konuşsa.

— Bol buzlu bir aşk lütfen! diye seslendi içeri.

— Ömürsünüz Memet bey valla, dedi Semra.

— Bakıyorum keyfin geldi, dedi Şevki.

— Ulan hiç değişmemişsin, dedi Cevat.

Yaz Şarabı

"Karşınızdaki bir yabancı olmalıdır ki şimdiki benliğinizle onu daha iyi tanıyın, o da sizi tanıdıkça bilinmeyen olası-benliğinizin üstündeki perdeyi şöyle bir aralasın. Yabancı olmalı evet."

J. B.'a

1.

Tanımadığı bu yeni bedeni elledi. Parmaklarını meme uçlarında, karnında gezdirdi, bacaklarını şiltenin üstüne iyice bastırarak yeni doğmuş bedeninin o anda uzlaşmaz gibi gelen iki yarısını birleştirmeye, bir bütün yaratmaya çabaladı. İlk sancının, ilk çığlığın, yaşamaya adım atma acemiliğinin güçlüklerini, acılarını onunla paylaşmak istedi. Eski-karnı göçmüş, aşağılara çekilmişti. Ayak parmaklarındaki karıncalanma da olmasa, bedeninin alt kısmı tam bir uyuşuklukta, doygunlukta yüzüyor denebilirdi. Oysa burun delikleri, ağzı memeleri tetik ve oburdu.

Bu bedenin yattığı yatağı, altındaki çarşafı da anımsayamadı. Başını yatağın ayakucuna dayayarak yeni bir bakış açısı denedi; olmadı. Penceredeki iri çiçekli kalın perde, dışarıyı bütün bütüne örtüyordu. Yatağın ayakucunda kıpkırmızı vişnelerle benekli koyu mavi bir kimono vardı. İpekti. Çiçekli yorgan kaymış, yere düşmüştü. Çırılçıplaktı. Başucundaki sehpada duran renk renk plastik çiçekler, büyük bir hışırtıyla açıldılar: Tamam, bütün bu çiçekler aracılığıyla önce bu odaya, sonra bu yatağa, sonra bu yeni-bedene, bir soyunukluğa hapsedilmişim, diye düşündü. Hücresinin duvarları bembeyazdı.

Kendine bakabileceği bir ayna da yoktu görünürde. Ne güzel, diye düşündü, artık hiçbir acı işleyemez bana.

2.

Öykücüsü, onu bir yaz akşamı, ansızın bastıran sağanağın altında otobüs beklerken bırakacağına, son anda caymış, o sırada Sosyal Sigortalar Durağı'ndan BMW'siyle geçen bir Bay'ın arabasına bindirmişti. Anımsadığı kadarıyla, Bay'ın üst dudağı bıçak kesiği gibi dümdüzdü, direksiyonun önünde küçük pusulalar, termometreler, rengi sararmış plastik biblolar, doldurulmuş küçük hayvancıklar vardı, arka camın içinde de renkli minderler, koltuğa atılmış bir deste anahtar, bir paket kolonyalı mendil, bir tornavida, askıda mevsimsiz, temizleyiciden alınma kara bir gabardin ceket. Yazarın dediğine göre, Ece, son anda, yanıbaşındaki camın kepenginin indiğini sanmıştı. Son tümce buydu. Sonra yazar, yarattığı öykü kişisini korkusuyla bırakarak aradan çekilmişti. Ola ki kalemi elinden bıraktıktan ya da son sayfayı makineden çıkardıktan sonra bir daha hiç anımsamamıştı onu.

O günden bu yana iki yıl geçmişti. İki yıl boyunca Ece, kendisine öykücüsünün taktığı adla yaşamış ve uslu bir öykü kişisinden bekleneceği gibi yazarının saptadığı çizginin dışına taşmamaya özen göstermişti. Yani sabahları yine kedisini beslemiş, çiçeklerini sulamayı aksatmamış, koltuğuna kurulup gazete okuyarak olan bitenlere akıl erdirmeye çalışmış, gidilmesi gereken konserleri, sergileri, şenlikleri kaçırmamış, okuması gereken kitapları okumuş, eve hep zamanında dönmüş, kızını bekletmemişti. Şimdiyse.

3.

Kapı usulca tıklatılınca irkildi.

Bu yeni bedenin, bu yeni odanın dışındaki dünyayla karşılaşmaya, yüzleşmeye hazır değildi daha. Yorganı üstüne çekerek soyunukluğunu gizledi. Serinkanlı olmaya çalıştı:

— Buyurun, dedi, girin

— Uyandırdım mı? dedi adam. Uyanmış mıydınız? Erken kalkmak istediğinizi söylemiştiniz de o yüzden...

Birden boşalan, bütün gözeneklerini tıkayan bir terle Ece, dün gece bu adamla bir şeyler yaşamış olduğunu, şu anda bu odada çıplak yatmasının da o şeyle ilgili olduğunuzu sezdi.

— Uyanmıştım, teşekkür ederim, dedi gizleyemediği bir öfkeyle, utançla.

Yorganı üstüne biraz daha çekecekken vazgeçti: gülünç!

Yabancı, perdeleri aralamış, ötede uzanan denize bakıyordu. Ta ötelerde puslu, yeni yeni aydınlanan göğün altında, kırmızı-lacivert bir gün çizgisinde adalar seçiliyordu. Karşılıklı susmayı sürdürdüler. Sanki konuşsalar bir şey, bir daha onarılmamacasına bozulacaktı. Bu tedirgin sessizlikle adamı inceledi Ece.

(Evet, öykücünün dediği gibi üst dudağı bir bıçak kesiğini andırıyordu, dümdüzdü, serçe parmağında altın bir yüzük vardı, parmakları kıllıydı. Evet buraya kadar haklı çıkmıştı öykücü ama adamın yaşı konusunda yanılmıştı; onun sandığından çok daha gençti.)

— Dün gece için özür dilerim, dedi yabancı yumuşak bir sesle, anlamam gerekirdi ama nasıl olduysa...

Ece hiç geçmeyeceğini sandığı öfkesinin bu yumuşaklık karşısında durulduğunu, geriye çekildiğini kavradı. Yoğun bir pişmanlık duymak, bu sessizlikten silkinmek, haykırmak, ağlamak, yeniden eski-kendine dönmek istedi. Çünkü bu yeni, doygun bedeni ona karşısındaki hantal, kaba gövdenin armağan etmesi söz konusu olamazdı. Yaşamı süresince bağlandığı, bağlanması istenilen bütün değerler, bütün geçmişi, öykücüsüyle arasındaki sözleşmenin bütün kuralları dışlıyordu bu yabancıyı.

— Kahvaltı sofrası hazır, dedi adam yumuşacık sesiyle, bir çocuğu avuturcasına. Rahat rahat giyinin siz, ben çıkıyorum. Önce bir duş yapmak ister miydiniz? Sigara bırakayım mı?

— Birkaç tane Samsun bırakın.

Bu beklenmedik buyruğu verirken sesinin sevecenlikle kuşatılmış şımarık bir kız çocuğu sesine benzediğini ayırdetti:

yeni-sesinin. Aynı anda, o güne kadar hiç kimseye şımarmadığını düşündü. İlişkilerde buyruğu alma görevini hep kendi üstlenmişti şimdiye kadar, sigara yedekleme görevini bile. Tedirginliği geçiyordu yavaş yavaş, ister istemez; istemese de.

— Sağolun, dedi Samsun paketine uzanırken.

Yabancı, altın çakmağını sehpanın üstüne bırakıp odadan çıktı.

Ece, bir daha göz attı odaya:

Donu, sutyeni, eteği, bluzu katlanıp bir koltuğun üstüne yerleştirilmişti. Külotlu çorabı pabuçlarının üstüne özenle serilmişti. Sevişme öncesinde hiçbir zaman böyle özenli soyunmazdı. Demek ya kendi başına soyunup uyumuştu bu yatakta ya da herhangi bir nedenden ötürü (tutku asla olamazdı, belki zorla) sevиştiği bu yabancı, sonradan giysilerini düzene sokmuştu.

"Ne kadar az şey biliyoruz," diye düşündü. "Karşılıklı."

Oysa iki yıldır hep doğru bildiğini yapmıştı. Yaşadığı ihtiyar kentte; aşkın:

itilip kakıldığı, yasaklandığı ışıksız
anacaddelere
satıldığı dar arka sokaklara
cinsel açlıkla takas edildiği birahanelere
ayaküstü pazarlandığı otel lobilerine
suç işlercesine paylaşıldığı yatak odalarına
hızla değer düşümüne uğradığı gece kulüplerine adımını bile atmamıştı.

Dostluk bozulmasın diye sevdikleriyle sevişmeyi ertelemiş, kendini yalnızca mektup yazmaya adamış, aşkı, cinselliğin vazgeçilmez koşulu saymış, gözlerinde istek okuduğu yeni tanışları ciddi tartışmalar açarak uzak tutmayı başarmıştı. Yine de bir öykücünün uydurduğu bir öykü kişisinden öte biri olamamıştı: düz, yavan, uslu bir öykü kişisi.

Kahvaltı sofrasına ipek kimonoyu giyip yiğitçe oturarak yeni-kendini denemeye karar verdi. Ayrıca, iyi yetişmiş, görgülü bir kadın olarak hiçbir şey yokmuş gibi davranması, gururunu

ve üstünlüğünü böylelikle kanıtlaması gerekiyordu zaten. Yalnız önce dün geceyi anımsamalıydı.

4.

Dün akşam eve erken dönmek istememişti nedense. Sokaklarda boş boş dolaşırken bir sağanak başlamıştı. Önünden geçtiği iş hanında eski bir dostunun yazıhanesi vardı. Nicedir görmemişti onu, özlemişti. Yirmi yılı aşkın bir süredir yürüttükleri sıcak, güvenli ilişki gereği birbirlerini sık sık telefonla arıyorlar, yalnızca "Nasılsın?" diyorlardı. "İyiyim" yanıtının geleceğini bilerek, neredeyse, "Lütfen, başka bir şey söyleme"yi bekleyerek. Kişisel sorunlarını birbirlerine asla açmıyorlardı.

Dışardaki yağmurun tıpırtısı, sokak lambalarından patlayarak, fışkırarak süzülen damlalar, işyerlerini boşaltanların ayak sesleri, kapatılan, kilitlenen kapılar, "Yarın görüşürüz", "Şeyi getirmeyi sakın unutma," sesleriyle han, içe kapanıyordu gitgide.

Son anda, iki konuk daha çıkageldi.

— Merhaba canım, nasılsın? dedi Seniha. Neden hiç uğramıyorsun buralara? Nasıl özledim, bilemezsin.

— Ben de, dedi Ece. Uzaktayım ya artık, yolum hiç düşmüyor.

— Bu arkadaşım Kemal, dedi Seniha. Bir sergiye gidiyorduk, yağmur bastırınca...

— Birer kadeh içmez miydiniz? Ama yalnız rakım var, ona göre...

Ece ile Seniha, aynı geleneklerden gelen aynı ailelerin kızları olarak hemen fırladılar, bardakları yıkadılar, buz çıkarttılar, tablaları döktüler.

Kemal de fırladı, köşedeki büfeden leblebi almaya gitti; o da aynı ailelerin geleneğini sürdüren bir gençti ne de olsa.

Kapıyı kapattılar. Dinlendirici bir kaset koydular, yere iki-üç minder atıp bardaklarıyla çöktüler.

Yağmuru dinliyorlardı.

Hiç dinmeyecekti sanki. Taksi bulunmayacaktı bu gidişle. Evlere gecikilecekti.

Yine de bu tür kaygılar pek umurlarında değildi. Han, sessizliğe gömüldükçe onlar da kendi içlerine dalıp gidiyorlardı.

— Keşke hanı kilitleseler de dışarı çıkamasak...

— Telefon hatları da arızalanmalı ki evlere haber veremeyelim...

— Evet, her şey kendiliğinden olmalı. Elimizden hiçbir şeyin gelmemesi, o bildik duygu, bir kerecik olsun işimize yaramalı. Kimseye hesap vermek zorunda kalmayalım.

— Ama bugün Cuma. Handa iki gün kapalı kalacağız demektir. Bana göre hava hoş. Okumak isteyip de vakit bulamadığım o kadar çok kitap var ki. Bol bol okurum, iki gün boyunca.

— Ben de en az iki sabah geç kalkmış olurum.

— Sıkılır mıyız dersiniz birbirimizden? Zorunlu ve uzun bir birliktelik yaşayacağız.

— Sanmam. Tek sorun, evdekilerin başımıza ciddi bir şey geldiğini sanmaları.

— Ben gidip içki yedekleyeyim, dedi Kemal. Yiyecek bir şeyler isteyen var mı?

Olanca açıklıklarına, hoşgörülerine karşın kendi kişiliklerinin ufak bir zayıflığıyla bağlı kişilerdiler hepsi. Bu kere zayıflık ortaktı: Sorumluluk duygusuydu. Ki iki kadehten sonra handan çıktılar.

Ece, o özel arabaya ne zaman bindiklerini tamtamına anımsayamadı. İçtiği rakı, bir gevşeklik, bir sevinç, hatta bir tür merakla yerleşmişti bedenine.

Kaldırıma yanaşan Mersedes'te iki delikanlı vardı, güleç, sevimli iki genç. Kaldırımlara delice vuran yağmura baktıkça coşuyor, böyle güzel ama böyle yağmurlu bir gecede insanların birbirlerini yaya bırakmaya hakları olmadığını haykırıyorlardı kahkahalarla.

— Hele altlarında bir araba varsa!

Kemal, "Zaten o sergiye gitmek istemiyordum," gerekçesiyle erkenden ayrılınca üç kişi kalmışlardı. Arabanın arkasına oturdular.

Yağmur, ölgün kente geçici bir parıltı bağışlamıştı. Sokaklar ışıl ışıldı. İki dostu evlerine bırakıldıktan sonra sıra Ece'deydi.

Ece, dün geceyi tararken tek ve son bir ipucu yakaladı. Bir yerde "bir kahve içmek"ten söz edilmişti, o kadar.

(Öykücü, "ansızın bastıran sağnak"ı da öngörmüştü, bir özel arabaya bineceğini de. Arabaya binenlerin ve arabadakilerin sayısında yanılması olağandı. Ne kadar içerlerse içerlesin, yazarının bir tanrı-yazar olmaya kalkışmadığını seziyordu Ece. Sözgelimi, Sosyal Sigortalar Durağı da yanlıştı, ama ne farkederdi?)

5.

— Buyurun, geçin şöyle, dedi yabancı, iskemleyi çekerek. Dün gece bir ara Gitanes sigarası sevdiğinizi söylemiştiniz, bulduttum benim çocuklara.

Birilerinin yokluğu, Ece'ye birilerinin varlığını anımsattı. Dün gece kapıdan –şu kapıdan evet– girdiğinde sağa düşen odada iki ihtiyar kadın tığ işliyor, yağmuru dinliyorlardı. Televizon –şu televizyon– kapalıydı, üstünde şu dantel örtü duruyordu.

O ihtiyar kadınların –kurnaz, bilgiç bakışlı, umursamaz ihtiyarların– ortalıkta görünmemeleri Ece'nin içini rahatlatmıştı. "Geleneksel ikiyüzlülük," diye düşündü, "onlar tanık olmayınca yaşadığımı yaşamamış gibi rahatlıyorum."

— Ekmek kızartsa mıydım? dedi yabancı. Gerçi taze ama belki...

— Hayır, sağol. Çok mu içkiliydim dün gece?

Birdenbire, "siz"den "sen"e geçerek gecenin bütün sorumluluğunu karşısındaki adama ve içmeye yüklemeye çabaladığını biliyordu.

— Tereyağı alsaydınız, iyi gelir, dedi yabancı. Hayır içkili değildiniz, mutsuzdunuz demek daha doğru galiba. Önce karanlıkta, yüzünüzü görmeden anlayamadım tabii, o kadar *şeydiniz* ki o anda, sonra gün ışığında, giysilerinizi toparlarken yüzünüze baktım. Anladım... Ama aslına bakarsanız pek bir şey anlamış da sayılmam. Başıma ilk geliyor.

— Ne ilk geliyor başınıza?

Yaşamı süresince ilk kere "dişi" çıkan sesine kulak verdi Ece.

— *Bu* dedi yabancı. Sizin için hiç hoş değil, biliyorum.

Uzandı, kağıt peçeteyle Ece'nin tereyağı bulaşmış parmaklarını sildi.

— İnce, görgülü, okumuş bir kadın olduğunuz belli. Dedim ya baştan anlamalıydım, o odanın ampulü dün yanmıştı, yenisini takacak zaman bulamadım.

— Yani karanlık yüzünden, dedi Ece.

— *Beni* göremediğiniz için, dedi yabancı. Az kalsın unutuyordum, diye değiştirdi konuyu. Şarabınızı dökmememi söylemiştiniz, dökmedim. Bardağınız şurada ama isterseniz yenisini...

Ece, karşısındaki yabancının gözlerinde okuduğu yüceltmeyle kendi seçkin çevresinde yaşadığı sayısız aşağılanma arasında bir denge kurmaya çalıştı.

— O delikanlılar kimdirler? diye dolaylı bir soru sordu.

— Bir çay daha içer miydiniz? Yoksa konyak gibi bir şey mi? Bir Napoleon olacaktı şurada.

— Çay, dedi Ece.

Üstüne küçük bir havlu başlık geçirilmiş çaydanlıktan çay koydu bardağına yabancı.

— Sağol.

— Galiba benim ne iş yaptığını soruyorsunuz aslında. Sizi üzmek istemezdim ama yalan söylemenin gereği yok. Kadın satarım ben. Yirmi-otuz yaşlarındaki evli kadınları. Size öğretildiği gibi değil, yani zorbalık falan yok. Koşullarım var benim: bir kere evli olacaklar, evlenme cüzdanları yanlarında bulunacak. Evdekiler, ya da kocalar bilecek. İsterlerse bilmezden gelebilirler tabii. Bir bakıma, daha süslü giyinmek, daha iyi yaşamak isteyen ailelerle devlet arasında aracılık yapıyorum. Karşılığında belli bir yüzde alıyorum. O kadınları her gece pavyon-diskotek gibi yerlere götürüyorum. Beğenen çıkarsa... Çıkmazsa, gündeliklerini cebimden ödüyorum. Dün, tatil gecemdi, işe yeni aldığım delikanlıları gönderdim ama anlaşılan sandığımdan da toy bunlar.

— Sizden çok daha genç sayılmazlar ki, dedi Ece. Yani arada büyük bir yaş farkı yok.

— Ama ben Almanya'da büyüdüm. Bana bile bıkkınlık veren bir konu, açmayalım. Nasılsa sorunları biliyorsunuzdur. Kısaca: yurda kesin dönüş yaptığımda iş bulamadım. Bundan başka iş. Her şeyin bir bedeli olduğunu bilecek yaşa erken geldim ben. Fark o. Yine de sizi buraya bana getirebilecek kadın sanmaları... Yani bağışlanır yanı yok. Ama doğrusunu isterseniz, kızmak elimden gelmiyor pek. Daha da doğrusu, sizin adınıza kızabiliyorum yalnız. Bedel olarak, *bunu* asla yaşayamayacağımı düşünüyordum çünkü.

— Neyi? dedi Ece, alacağı yanıtı kestirerek.

— Bir kadınla bir gün sevişebileceğimi, dedi yabancı.

Ece, kabalarında uyuyan tatlı sızının birdenbire uyandığını ayırdetti. Adamın iki altın ön dişine, bıçak kesiği dudaklarına, hantal gövdesine baktı. (Öykücünün koyduğu o basmakalıp kuralları yıkmak için böyle bir sağanak mı gerekiyordu, böyle bir karanlık mı?)

Bu adamı tepeden tırnağa uzun uzun öpmek..

Derinlerde yatan o kolay-ele geçirilmez güzelliği keşfetmek. O garip haklılığı bulup kendin olmak.

Güzel bir filmi ya da müziği izlerken önce elleri kendiliğinden kenetlenen, avuçları sürtüşen, dizleri birleşen, sevişmenin tadını büyütmek için o anı habire erteleyerek artık dayanılmaz kılan iki sevgili gibi gözgöze geldiler. Ece, öykücüsünün tuttuğu ışıkta, o ışık altında harcadığı bunca yıla yandı. Bir daha ne zaman o ışıktan özgür kalabilir, yeni tadına vardığı o herşeyden-bağımsız cinselliğinin özünü tanıyabilirdi ki?

Ama yabancının da bir öykücüsü vardı herhalde, çünkü şöyle dedi:

— Sizi ben bırakacağım arabayla. Giyinseniz artık. Geciktiyorsunuz. İsterseniz, evinizin sokağından bir sokak öteye bırakırım sizi. Arabadan indiğinizi kimse görmez. Sizi bir daha asla rahatsız etmeyeceğim, bilmenizi isterim. Tekrar özür dilerim.

Kedibalı
Ölen Otelin Müşterileri
Düzbeyaz Bir Çağrı

Kedibalı

H. Turgut için

Başlangıçta böyle değildi. Onların yüzlerini görebiliyordum daha: okuldan döner dönmez, ödevinin başına geçmeden önce gazeteye gözgezdiren zeki, meraklı bir ortaokul öğrencisi sözgelimi – o yaşlarda ben de tiryakiydim, harçlığımı bu yoldan kazanmaya başlamadan önce. Ya da diyelim yüksek öğrenim görmüş, sonra evlenince eve kapanmış, değeri anlaşılmamış bir kadın – güzelce, hayır düpedüz güzel bir kadın; ev işlerini bitirdikten sonra geleneksel on bir kahvesini içerken gazete okuma alışkanlığından vazgeçmemiş, günlük fala, moda sayfasına bakmıyor bile, bellibaşlı yazıları, dış politika yorumlarını okuduktan sonra benim köşemde karar kılıyor, gazeteyi özenle katlayarak benim alanımla sınırlıyor, elinde kurşunkalem ve silgi tabii. Genç bir bilgi dağarcığı var, bu bilgilerin bir bölüğünü, özellikle teknolojik bulgularla yeni elementler konusundaki bilgilerini bana borçlu. Onun adına üzülüyorum, belki kıskanç kocası engellemiştir çalışmasını, bunu düşünür düşünmez de ilişkilerin yıpratıcılığı ürkütüyor beni, kadınlarla ilişki kurmaktan baştanberi neden kaçındığımı kavrıyorum.

Evet otuz dört yaşındayım.

Ya da diyelim bir pazar günü, bütün aile sofranın başında, kahvaltı ediyor; boyalı-boyasız bütün gazetelerle dergiler ortalığa saçılmış: her evin Pazar çılgınlığı. Oda, demli çay ve kızarmış sucuk kokuyor. Baba haftanın yorgunluğundan sıyrılamamış daha, yüzü biraz asık ama birazdan benim aracılığımla oğluyla bir şeyler paylaşacak, keyfi yerine gelecek, çünkü ailece

beni sona saklamışlar. Hadi, köşedeki sedire tel gözlüklü, İdadi bitirmiş, emekli bir Dede de oturtayım. Resim tamam.

Şimdi onları birleştirmek, kaynaştırmak adına kolları sıvamalıyım. Benim bu uğurda bütün Pazarlarımı tek başıma, iyice ısınmayan bir odada geçirdiğimi bilmiyorlar ama olsun. Hafta arası öyle doluyum ki hepsi Pazar'a kalıyor; onların suçu yok.

Başlangıçta keyifliydim. Kendimi de o sofranın bir köşesine ilişmiş görüyordum. Çocukluğumda bizim evde pazar kahvaltısı geleneği yoktu, yine de onları gözlerimin önüne getirebiliyordum. Biraz da kendim için hazırlıyordum oyunumu. Önce 1 Soldan Sağa, yirmi kare: biraz güç bulunabilecek, gelgelelim *benimkilerin* bilmeleri gereken ünlü bir sanatçı, yazar ya da besteci. Sonra 1 Yukarıdan Aşağıya, on altı karelik bir bilim adamı, düşünür ya da tarihi bir kişilik. Bu iki dizgeyi titizlikle saptamam gerek çünkü bundan böyle ortak harfler, bir yandan köşeleri tutmamı sağlarken öte yandan geriye dönmemecesine bağlayacak beni. Ünlü-ünsüz harf dağılımını bütün'ü gözönünde tutarak gerçekleştirmeliyim. İyi ki zorlanmıyorum, anadilimin ses-akışını avucumun içi gibi bilirim – en övündüğüm özelliğim. Bir de, altın ölçüden hiç şaşmam, kapalı karelerimin sayısı ondabiri, bilemediniz sekizdebiri aşmaz. Aydınlatıcı bilgi olarak –dilerseniz ipucu diyelim– adları seçilen ünlü kişilerin hemen akla gelebilecek özelliklerini, ders kitaplarına geçmiş yapıtlarını sayıp dökmüyorum tabii. *Benimkilere* saygımdan. O kişileri tarihe ya da günümüze yerleştirilen üstü örtülü yanları, beklenmedik zayıflıkları –sözgelimi, "aşk acısı çeken cengâver bir padişah." bakın burada Dede'nin yardımı dokunabilir– gözardı edilmiş başyapıtlarını –sözgelimi "Eski Hastalık yazarının soyadı–" soruyordum onlara. Böylelikle, sıradan bilgilerle donanmışlarla gerçek anlamda bilgi düşkünleri arasında kesin bir sınır çekiyordum.

Arasıra ödün veriyordum vermesine. Özellikle çocukları ve sınavıma yeni katılan acemileri heveslendirmek, gözlerini korkutmamak amacıyla; işe ucun ucun başlarlarsa sonradan aramıza katılabilirler. Yardımcı sözcükleri ustalıkla aralara

serpiştiriyordum: bir bağlaç, bir Mısır tanrısı, en kısa zaman, bir göz rengi, bir nota, Hollanda'nın plaka işareti, sodyumun simgesi, bir çoğul takısı, su (eski dilde), bir renk, bir hayvan, temel bir besin maddesi, bir haber ajansımızın kısaltılmış adı gibi. Bu tür sözcüklerin iki ya da üç harfli olması, sıkıcıydı, kusursuz kurgum zedeleniyordu. Ayrıca, *benimkilerle* aramızdaki sözsüz anlaşma gereğince, temel besin maddesinin *un* değil *et,* hayvanın *it* değil *at*, üç harfli peygamber adının *Nuh* değil *İsa,* eski dilde suyun genellikle *ma* değil *ab* olması da baştan kararlaştırılmıştı. İlerde, benim hızıma ayak uydurduklarında gözlerinden düşmeme yol açabilecek küçük hilelere asla başvurmuyordum. Sözgelimi *Ra*'yı sormak istiyorduysam, daha doğru bir deyişle, sormak istediğim *Ra* idiyse, "tersi sanat" falan demiyordum.

Başlangıçta, servisteki arkadaşlar, hatta şefim övünüyorlardı benimle.

Evet, bir bankada çalışıyorum.

Dediklerine göre, engin bir kültürüm varmış, bulmacalarımı çözerken epey zorlanıyorlarmış, ansiklopedilere, sözlüklere bakıyormuş, hatta telefonla uzmanlara da danışanlar varmış aralarında. Kaçınmadan, açıkça söylüyorlardı yüzüme. Gazeteye de övgü mektupları yağıyormuş. Haftada bir, bulmacalarımı sunmak için uğradığımda mektuplarımı alıyor, o gecemi onlara ayırıyordum. Öbür gecelerimi, demin dediğim gibi, yüzlerini görebildiğim okurlarımla, *benimkilerle* paylaşıyordum; ne yapıp edip işyerimin adresini öğrenmişlerdi.

O günlerde, bankaya girip çıkanların hangilerinin bizden olduğunu kestirmeye çalışmak, en sevdiğim oyundu. Ne bileyim, giyimlerinden, ellerindeki gazetelerle kitaplardan, konuşurken seçtikleri sözcüklerden. Gözlerinin içine baktığımı farkedince, hafifçe, başkalarına çaktırmadan bana gülümsüyorlardı. Tamam, diyordum içimden.

Evet Hayır, başağrıları yoktu daha. Hafif bir çarpıntı belki. Mektupları okurken damarlarıma bir sıcaklık yayılıyordu. Çünkü kusursuz bir bulmaca çatmanın kusursuz bir şiir yazmaktan daha kolay olmadığı gün gibi ortadaydı artık. Okurlarım da bu gerçeği kavrayabilmiş kültürlü, seçkin kişilerdi. Bulmacalarım enikonu etkiliyordu onları. Adlarını ya da soyadlarını –arasıra tam adlarını– sorduğum ünlülerden teşekkür mektupları alıyordum. Hangi okulları bitirdiğimi, nerede çalıştığımı, bunca bilgiyi nasıl edindiğimi öğrenmek istiyorlardı.

Hayır Evet, okuyamadım ortaokuldan sonra. Babam ölünce –fabrika işçisiydi– tek başına, ablamla beni geçindirmek zorunda kalan anneme destek olmam şarttı. O yıllarda, zaman bulabildikçe yazdığım şiirler değerlendirilmedi nedense. Dergi yöneticileri, doğru yolda ilerlediğimi söylüyorlardı gerçi, ama özgün bir şiire varmak istiyormuşsam, çok okumam gerekiyormuş, ortalıkta bir sürü genç şair varmış ve benim şiirlerimde, nasıl söyleseler, garip bir kuruluk göze çarpıyormuş. Şiirlerimi okuduklarını sanmıyorum. Ne zaman uğrasam bıraktığım masada görüyordum dosyamı.

Hayır Evet, bahar başıydı sanırım. Başağrıları, dalgınlık. Karşı kaldırıma geçiyordum, meydan saatine ilişti gözüm. Birileri, kadranını söküp götürmüşler. Geriye boş bir gök parçasını gösteren çatlak bir cam kalmış. Ötedenberi bozuktu. Demek şimdi onarmaya karar vermişler, dedim içimden. Neden?

Bulmaca deyimleriyle konuşacaksak, aklarla karaların birbirine karıştığını sezdiğim günlerdi. Eve gidip kapıyı kilitledim. Kimler benimkilerdi? Kimler ötekiler? Hepsinin elinde aynı boyalı gazeteleri, ipe sapa gelmez bulmaca ve mizah dergilerini görüyordum. Başka dostum yokken, bütün Pazarlarımı, gençliğimin en güzel günlerini onlara adamışken ben. Dehşet vericiydi. Üstelik, her gün mantar gibi biten ansiklopedilere, ansiklopedi fasiküllerine, kılavuz kitaplara, eklere, rekor kitaplarına, terim sözcüklerine, el kitaplarına, bilim dergilerine, yolculuk rehberlerine maaşım yetmediğinden, daha küçük, daha soğuk bir odaya taşınmıştım. Daha sapa bir semte. Gelenim gidenim yoktu zaten; karyolamı, iki koltuğumu, sehpayı sattım. Öbür eş-sehpa, üçüncü koltuk, büyük halı, on yedi-

sinde evlenmek zorunda kalan ablamın evindedir. Bu kadar eşya neme yetmezdi ki? Bir yer yatağı, bir tahta masa, bir lamba ve kitaplarım. İnsanları (artık benimkiler ve ötekiler diye düşünmüyordum) artist fotoğraflı bulmacalar, anagramlara, yazbozlara, yani her türlü yozluğa karşı koruyabilsem yeterdi, bu çılgın başıboş gidişe bir son versem. Mesleğimin ölmesine nasıl göz yumardım?

O günlerde, kendimle yarışmak zorunda kaldım. En son elementleri, en taze sibernetik, yapısalcılık, dilbilim, çevrebilim tartışmalarını, dergileri, son sergileri, son konserleri kaçırmamalıydım. Genç yazarların ilk, eski yazarların son yapıtları, yılın ödülleri, gerekli doğum-ölüm tarihleri, kitapların ilk yayımlandığı, resimlerin bitirildiği, bestelerin ilk yorumlandığı tarihler, ünlü bestecilerle ressamlara esin kaynağı olmuş kadınların genç kızlık soyadları, bağımsızlığını yeni kazanan, bağımsızlığı tanınan devletlerin adları –eski ve yeni olarak– ulusal kahramanları... Yetişemiyordum.

Şefim anlayış gösteriyordu, dalgınlığımı hoşgörüyordu, yine de onun ve servisteki kızların bakışlarını ensemde duyuyordum. Gömleğimin sararmış yakasına, paltomun parlayan kumaşına bakıyorlardı galiba. Bana eskiden gösterdikleri saygıyı neden göstermediklerini biliyordum: piyasayı tutan toy, kolaycı bulmacacılar, benim ne zahmetler pahasına elde ettiğim bilgileri, bir haftada ayağa düşürüyorlardı, biz bulmacacıların "terminoloji" dediğimiz hazır bilgi dağarcığına katıyorlardı. Yağmalıyorlardı beni. Elimden ne gelirdi?

O günlerde gazeteden ilk uyarı geldiğinde şaşmadım doğrusu. Yöneticilerin bana, benim hızıma ayak uydurmaları beklenmezdi ama okurların eleştirileri ummayacağım ölçüde sertti: bulmacalarım, iyice içinden çıkılmaz hale geliyormuş, eğlence yerine kıyasıya bir savaşa dönüyormuş, onlara baskı yapıyormuşum. Doğru, geçen hafta, "Nikaragua'daki bir ırmağın önemsiz kolu"nu sormuştum, varolmayan bir elemente "bir simge" uydurmuştum doğru, doğru, harflerin şapkalarını gönlümce koyup çıkarıyordum, g'yi canım istediğinde yumuşatı-

yordum, sözcük sonuna gelen sert sessizleri de, bazı sözcüklerin yerel ağızlardaki karşılıklarını soruyordum.

"An," en kısa zaman değildi, çiftlik sınırıydı artık. "Kırlangıç," serçegillerden bir kuş değil, bir tekne türüydü. Anlaşmayı bozmuştum evet. Ama amacının onları yeniden kazanmak, görmek olduğunu bir türlü anlamadılar. Benim bu uğurda özenle uydurduğum sözcüklerin, kavramların, genel geçer doğrular gibi görünmesine, yaygınlaşmasına ses çıkarmadılar.

Evet Hayır, evden pek çıkmıyorum şimdilerde. Sürekli izindeyim. Ama uyanıkken de karabasanlar görüyorum. Siyah-beyaz, renksiz düşler. Dün akşam, kendimi karelere bölünmüş bir atlasın üstünde gördüm. Kapalı kareleri bir bir atlayıp sondaki boş kareye ulaşırsam, ortaya bembeyaz bir bulmaca çıkacakmış. Kareler seramiktenmiş, bulmacaysa yeryüzüymüş. Karşıma dikilen dış çizgileri silik yoğun kitle de olmasa olacak. Kapımı hep kilitli tutsam da içeri sızmanın yolunu buluyor etsiz renksiz yüzsüz onunla savaşamıyorum kayıyor sürekli oynuyor terliyor benimkiler hâlâ varlarsa oradaysalar acaba bazı bilgiler verirler mi bana dışardan kibrit çöpleri yine kutuların üstünde belirtilen sayıdan az mı çıkıyor sigara paketlerinde yine yirmi sigara mı var tabak takımları çatal bıçaklar kaşık hariç ve bardaklar düzinelerle mi satılıyor yine bir manga on kişi bir takım dört manga bir bölüm üç takım bir tabur üç bölük mü geleneksel özel adlar bol harfli çağdaş adlar az harfli mi hâlâ insan giysilerindeki harflerin sayıları değişti mi ya renklerin ya doğa parçalarının bahârda eskisi gibi yedi harfli kır çiçekleri beş harfli kuşlar görülüyor mu kırlarda bir yerlerden beklenmedik bir ırmak fışkırmış olmasın sakın şimdilik atlaslarda izleyemediğimiz bir ırmak adı seksen harfli bir kuş havalanmış olmasın bu aralar düzen yerli yerinde mi ve nokta işaretleri özgür koşuğun ilerki yüzyıllardaki kuralları belirlendi mi şimdiden çağrılar iki kişi adına mı yazılıyor yine.

Ölen Otelin Müşterileri

J. C.'a

İlk gelenlerimiz, yazbaşında görünürlerdi. Yıkık kilisenin yamacındaki gelincikler yeni bittiğinde, gecelerin ayazı tamtamına kırılmadan, gemi haftanın iki günü uğrarken, kıyıda, kışın getirip bıraktığı yosunlar, çerçöp, geçen yazdan kalma deniz yağı şişeleri, unutulmuş hasırlar hâlâ dururken –kum kamyonu, Haziran'a hazırlık, temiz bir kum örtüsü serpmemiş daha kumsala. Lokantalarla kır kahvelerini kimlerin işleteceği bile belli değil, pansiyonların, otellerin fiyatları kararlaştırılmamış, Belediye'nin kiraya verdiği tek göz dükkânlar açılmamış. Kıyı, yaza hazır değilken daha.

Ama bahar bitiminde bir gün, postacı, Belkıs hanımın Paris'ten kendi adına, otel adresine postaladığı kitaplar ve eş dostunun ona yolladığı dergilerle çıkageldi mi, Otel, o yaz da geleceğimizi anlardı. Aramızda, yazıyla ve söze dökülmemiş ama koşullarına kılıkılına uyulan bir anlaşma vardı çünkü. Dönecektik, eski odalarımızda kalacaktık, sabah kahvaltılarını "yemek salonu" dediğimiz geniş taşlıkta ayrı masalarımızda geçiştirip (kimilerimiz iki-üç zeytin, bir dilim ekmek, beş bardak çayla, kimilerimiz iki bira ve peynirle, Numan bey, vişne sulu votka ve karidesle) en erken kalkanımızın çarşıdan aldığı gazetelere bir göz atacak, gidip çınarların altında birer kahve içecek, gün iyice ısındığında yine otele dönüp mayolarımızı giyecek, denize yürüyecektik. Ve gün boyunca bir daha karşılaşmamaya özen gösterecektik. İçinde yaşadığımız bu dar alanı böylelikle genişletmeye, herkesin avucunun içi gibi bildiği bu adayı bir bağımsızlık alanına çevirmeye sessizce karar vermiş-

tik sanki. Karşılaşırsak, şöyle bir gülümsüyor, konuşmadan yolumuza gidiyorduk.

Az yükle yolculuk etmeyi seviyorduk – en önemli ortak özelliklerimizden biri. O yüzden Naşide hanımla Burhan bey, yazbaşında köpekleri Karakız'la birlikte gemiden indiklerinde, ellerinde iki ufak çanta vardı yalnız. Yazlık giysilerini, geçen Ekim'de kente dönerken otelin bir odasında bırakmışlardı.

Onlar geldiğinde daha aşçı bile olmazdı otelde ama kapı hep açıktı nasılsa, buzdolabı çalışıyordu; isterlerse, ocağı ve kapkacağı kullanabilirlerdi.

Uzunca süren bir başbaşalık dönemi yaşıyorlardı herhalde (bizler öyle düşünüyorduk), denize bakıp dipteki kara lekelerin her yıl nasıl biraz daha arttığını gözlemliyorlardı. Naşide hanım, elinden hiç eksik etmediği kitabına dalıyordu arasıra: çoğu kere Fransızca bir anılar-kitabı. Altmış yaşını aşmıştı bizlere sorarsanız, ama bir zamanlar çok güzel, çok çekici oldukları ilk bakışta anlaşılan bütün sarışın ve mavi gözlü dilberler gibi, yarı-saydam teniyle, dudaklarında arasıra beliren o şımarık-çapkın yine de ölçülü gülümseyişiyle, görgülü, soylu bir kadından çok, yazgının bir cilvesi sonucu, o kadının roma-baharını oynamaya zorlanan yeniyetme, hevesli bir yıldız adayına benziyordu. Yoksa tam tersi mi? Yani aslında Deanna Durbin'liğe özenen bir Vivien Leigh miydi? Her neyse.

Aynı yaşta olmalarına karşın Burhan bey, çok daha dinç, genç görünüyordu ondan. Esnafla şakalaşıyor, fıkralar anlatıyor, masasının dolmasına can atıyor, yalnız bizlere değil yabancılara da ikramdan kaçınmıyordu. Sanki karısının yüzüne ölümün eli değmişti de o, bu eli itelemeye, karısıyla yaşam arasında bir köprü kurmaya çabalıyordu. Karısının kayıtsız gözlerinde en ufak titreşimi yakalar yakalamaz, onun kolunu sevgiyle okşuyor, bizlere bakıp bu titreşimin bir yankı bulup bulmadığını araştırıyordu. Bizler onların birbirlerini sevdiklerini biliyorduk, en azından sevgiye çok yakın bir şeyi paylaştıklarını. Yabancılardan aynı anlayışı bekleyemezdik tabii. İnsanlar "kültür farklılığı" denen şeye nedense çok önem verirler. Onların gözünde Burhan bey, karısının servetine göz dikmiş

bir aylaktı, çünkü o taşralıydı, karısıysa İstanbullu, Kanlıcalı. Oysa bizler, Naşide hanımın, kocasının yanlış kullandığı sözcükleri neden hiç düzeltmediğine daha çok önem veriyorduk. Naşide hanım, Karakız'ı masanın altında gizlice beslerken sözgelimi, Burhan bey, garsonu köşedeki dönerciye yollayıp bir porsiyon döner aldırıyor, Karakız'la otele eski bir müşteriden ardakalan Rus köpeği Flöri arasında bölüştürüyordu. Açıkça. Biz bunları önemli ipuçları olarak değerlendiriyorduk. Sevginin ufak göstergeleri diye düşünüyorduk.

O günlerde –söz konusu yazbaşında– Otel'e yalnızca akşamdan akşama, yatmaya geldiklerinden, çatalların biraz daha eğrildiğini, bacağı kırık masa sayısının iyice arttığını, muslukların onarım görmediğini, sifonun hâlâ çalışmadığını, raflara dizili ucuz şarapların gitgide azaldığını görmüyorlardı pek. Burada miras tartışmalarından, zorla katılınan toplantılardan, Kanlıca'daki yalının satışından pay kapmaya çalışan hırslı kızkardeşlerle hain oğullardan, kapı önündeki içki şişelerini sayan meraklı site komşularından uzaktaydılar ya, yetiyordu: uçsuz bucaksız bir denize bakarak konuşmak, susmak, arada Karakız'ı okşamak.

Buralılar da dedikodumuzu yapıyorlardı biliyorduk. Ama kış boyunca boş oturuyor bu adamlar. Başka konuları yok ki: *para* kimin acaba, karıların mı, kocaların mı? Yine de bizleri benimsediler nedense. Bir aile olarak görüyorlar, anlamaya çalışıyorlar. Tek çözemedikleri, neden her zaman birlikte olmadığımız, neden lokantalarda, kahvelerde hep birlikte görünmediğimiz.

On gün sonra, hava yazladığında, aşçı gelirdi Erdek'ten: Otel, mutfağı sıcak, yaşayan bir ev oluverirdi. Aşçı, ilk hevesle, yaz boyunca bir daha asla beceremeyeceği, becermeye özenmeyeceği güzellikte bir köfte kızartırdı. Naşide hanımla Burhan bey de öğle yemeğini dışarda, kıyıdaki tentenin altında yemeğe karar verirlerdi. İkinci kadehte, yirminci sigarada, biz gelirdik akıllarına. Yahu nerelerdeydik? Gelmeyecek miydik yoksa? İşte o anda, çarşafların sarılığı, somyanın pası, su şişelerinin dibin-

deki kara tortu, badana görmemiş duvarlar çarpardı gözlerine. Otel sahibini çağırıp ağzından bir şeyler almaya çalışırlardı. Ne o, yoksa oteli elden çıkarmayı mı düşünüyordu? (Sonra bizler nereye giderdik?) Birazcık onarım yeter canım, tepeden tırnağa elden geçirmek gerekmez, astarı yüzünden pahalıya oturur bugün, ama biraz bakımla hiç değilse bir süre daha gider. Bizimle bir kadeh içmez miydiniz Sinan bey? Naşideciğim, bir bardak getirsene içerden. Sahi, Belkıs hanımın odasının kırık camı değiştirildi miydi? Yapmayın, naylon germekle olur mu? Yaz ortasında bile geceleri sert bir esinti çıkıyor. Geçen yıl kötü üşütmüştü biliyorsunuz. Tabii biliyorum burada cam bulunmadığını, ta nerelere gitmek gerek ama... Bu yaz gelmezse... Yani Sinan beyciğim, borç filan istiyorsanız, hiç çekinmeden...

Yine de geleceğimizi bilirdik. Bütün anahtarların bütün oda kapılarını açtığı bu otele gelecektik. (Bizi bırakıp bir önceki yazı başka bir tatil yöresinde geçiren Necla hanımı asla bağışlamamıştık. Ama bu tür tatsız konular pek konuşulmaz aramızda.) Bizsiz geçirdikleri günlerde Naşide hanımla Burhan beyin de böylesi konuları açtıklarını hiç sanmayız. O öğleden sonra onlara düşen görev, yeni açılan ve değişik yemekler çıkaran lokantaları keşfetmek (dalgakıranın oradaki köftecide gece geç saatte işkembe çorbası bulunuyormuş), ölenlerle sağ kalanların bir dökümünü yapmak (Haldun bey, kalp krizi geçirmiş, atlatmış ama bir zamanlar vurgun yemişliği var ya o kötü, teknesi biraz bakımsız o yüzden. Bakkal Mustafa sizlere ömür, dükkânı oğlu işletiyor, temiz bir çocuk. Mehmet Usta'nın gözüne perde inmiş. Kız-Ercan, Balıkesir'de bir pavyonda çalışıyormuş), bakkallara içki ve sigara yedeklemeyi hatırlatmak, yeni gelen garsona akşam yemeğini sekiz buçuktan önce –dokuz olsa daha iyi ya– getirmemesini, çorbayı –varsa– sona bırakmasını, dolaptan peynirle kavunu sakın eksik etmemesini, akşam yemeği sırasında teypi fazla açmamasını –öğlen, açabilir tabii– bizlerle konuşurken "siz" demeye özen göstermesini –ya da *siz* der gibi davranmasını– öğretmekti. O kısa dönemde, her öğleüstü, saat birde çınarların altında oturur, gemiden kimlerimizin çıkacağını beklerlerdi.

Yaz, Belkıs hanımın gemiden inmesiyle başlardı. Onu uzun uzadıya betimlemek gereksiz. *Gilda* filmindeki Rita Hayworth'tu o. Tıpatıp. Yirmi yıldır yalnız yaşıyordu, otuz küsur yıldır da yazlarını bu otelde, aynı odada geçirmişti. Otelin gençlik günlerinde: kat telefonları çalışırken, oda servisi varken, yemek örtüleri kolalıyken, garsonlar ortalıkta dört dönüyorken. Şimdiyse kat telefonları çalışmıyordu, örtüler lekeliydi, acemi bir gönüllü delikanlıdan başka garson yoktu, aşçı, kışlarını yatılı bir okulun yemekhanesinde çalışarak geçiren, yazın da o yemek düzenini sürdüren –tuhaf ama– bir Boluluydu. Belkıs hanım da –ne tuhaf, diye düşünüyorduk– zamanla otele uymuştu sanki. Üstüne bir gün geçirdiği yeşil basma entariyi her gün giyiyordu. Akşamları, gizli sözleşmemiz uyarınca, biz kadınlar özenle boyanıp giyinip akşamın ortak törenine hazırlandığımızda; biz erkekler, boyunbağı değil tabii ama günlük giyimimize ufak bir ayrıntı eklediğimizde, bize katılmıyordu. Basma giymiş bir Rita Hayworth'umuz olmasını yadırgıyorduk.

Belkıs hanım, bağımsızlığına çok düşkündü, ne var ki son beş yılı, maddi güçlüklerden ötürü, Paris'te ataşelik yapan kardeşinin yanında geçirmek zorunda kalmıştı. Burhan beyin, "Size çok yakışan şu yeşil basmayı ne zaman çıkarıp bizleri hüzne garkedeceksiniz?" yollu şakasını, "Ben buraya giyinmemek, süslenmemek için geliyorum, yoksa neden geleyim?" diye yanıtlayıp ağzımızın payını vermekten geri kalmamıştı. O geceden sonra topluca onun bağımsızlığının kaynağını araştırmaya kalkıştık:

Sabah yedide uyanıyordu – hiç sektirmeden. Sonra gününü kendi çizelgesine göre anlara bölüyordu. Kırk beş dakikalık bir yürüyüş, fırından çıkan taze pideyle kahvede bir kahvaltı, otelde bir kahve, denizde elli kulaç, sonra okumak, okumak, denize değil hep güneşe bakmak. Akşamüstü yeşil basma giysi, değerli, unutulmuş bir yüzük bir parmakta, "Bir duble rakı Sinan bey, sonra da bir tek, ama geç saatte. Kapıyı açsanız, duman doldu burası, boğulacağız, dumanaltı olduk." Böyle özel sözcükler seçerdi; bizlerle, yani yaşadığı iklimle, sokaklarda, yabancı bir ülkede yaşasa bile bağlantısını koparmadığını gösteren sözcükler. Bizler akşam-törenine yeni girerken, o

yarım-pansiyon anlaşması uyarınca önüne getirilen yemekleri bitirmiş olurdu. Hepimizin kendimizi usul usul zehirlediğimiz bir ortamda tek sağlıklımız oydu. "Naşide hanım baksanıza, Numan bey ıstakoz almış bugün, hayret, nasılsa erken kalkabilmiş, ötekilere de dağıtsak, öteki masalara da, ne dersiniz? Sizler zaten bir şey yemiyorsunuz, ıstakoz da oldum bittim dokunur bana."

Onun sağlığına bunca düşkünlüğü, bizler için biraz imrenme, biraz da alay konusuydu. Tek başına yaşamayı başaran kişilerin bencil olduklarına inanıyorduk nedense, bencil olmak zorunda kaldıklarına. Numan beyin, "Otelimizin eli soğan, ağzı rakı kokmayan tek güzeli" övgüsü, Belkıs hanımın bizim sofralarımıza uzun boylu katılmadığını, aşçı gidince ya da canımız çekince kolları sıvayıp mutfağa girdiğimizde, onun elini sıcak sudan soğuk suya sokmayışını eleştirmek amacını güdüyordu. Ama Belkıs hanım, bu iğnelemenin yalnızca tatlı yanını benimsiyor, "güzel" sıfatını alıyor, yemek hazırlığında bizlere yardım etmek zorunda kalmamak için gerisini anlamamazlıktan geliyordu. Zekiydi. Bizim Rita'mızdı o, basmalar giyse de, aşevi yemeklerini iştahla yese de, kavunum gecikti diye tuttursa da, yabancı sigara bulamamaktan yakınsa da. Bizler, akşamüstleri çarşıdan sardalye ya da karides alırken, geceleri işkembe çorbası ya da dondurma aldırtırken, o, güzelliğiyle, eski-görkemiyle beslemiyor muydu bizi? Hele biz mantı açarken dudaklarındaki o çocuksu, iştahlı, sıla özlemi dolu gülümseyiş ne güzeldi...

Biz, önümüze getirilen yemeklere pek el sürmüyorduk ama kendimizden biri olarak gördüğümüz Sinan beyin yemediğimiz yemeklerin parasını almayacağını bildiğimizden, yer-gibi yapıyorduk. Her gece birimizin iştahlı görünmesi, yemekleri övmesi, sessizce kararlaştırılmış kurallardan biriydi. Kendi pişirdiğimiz yemeklerden yabancı masalara (Van'dan bir banka müdürüyle eşi ve üç çocukları, akşamları kırmızı şarap içen yeni evliler, kapının önünden geçerken, cızırtılı eski plaklarımızın, valslerimizin, tangolarımızın, fasıllarımızın sesine kapılanlar, Kastamonu'nun bir köyünde öğretmenlik yapan bir genç kız, İsveçli bir aile – yine çocuklarıyla)

birer tabak göndermemiz de. Böylelikle, sıcak yaz gecelerinde kıyıdaki tentenin altında neden ayrı masalarda oturduğumuzu, geç saatlerde konyaklarımızı alıp neden denize birlikte yürüdüğümüzü, tanışmadan önce yıllardır unuttuğumuz gecedenizi alışkanlığını birlikte neden yeniden kazandığımızı, gece ikide ışıklar söndüğünde neden kapıyı kilitleyip taşlıkta bir süre oturduğumuzu, sonra birer şişe suyla odalarımıza gittiğimizi, gündoğusu eser esmez neden taşlığa sığırcıklar gibi üşüşüp aynı masanın çevresinde toplandığımızı, yani *onları* neden dışta tuttuğumuzu anlayışla karşılasınlar istiyorduk belki. Ama "bağışlanmak" sözcüğü bize uzakta. Doğruyu söylemek gerekirse, çocukları da sevmiyorduk. Bizim sevdiğimiz –en azından benimsediğimiz– çocuklar, gürültü etmeyen, küçük yaşta olgunlaşmayı becermiş, ağırbaşlı çocuklardı – çocuk denebilirse onlara. Onlarla seve seve oynardık: Sinan bey, tavla; Burhan bey, domino; Naşide hanım, piket; Çınar, okey. Ama yenilmeye çabalamadan, iki eşit birey olarak.

O ağustos sonunda bir gün, gemiden Çınar'ın inmesi –otel sahibinin yeğeniydi, eski garsonumuzdu, Libya'da çalışıyordu iki yıldır– hepimizi şaşırttı. Kucaklaştık. Bizi öylesine özlemiş ki dayanamamış, en çok da Haldun bey otele her uğradığında açılan "mavi" tartışmasını: hangi uçuk maviden hangi koyuluğa uzanan deniz yelpazesi. Bunu anımsadığı anda, aklına deniz ve biz düşüyormuşuz. Karşı duramamış artık, atlayıp gelmiş. İyi ki bizler Libya'da değilmişiz, orada taşa tutulurmuşuz ve bir insanın taşlanarak, kanayarak öldüğünü görmek, inanalım ki, hiç de kolay değilmiş.

Oysa biz. Burhan beyle ressam Erdal'ı bekliyorduk o gün. Belki Numan beyin karısı ile kızı da – ama kesin değil, belki Günal ile Tülin. O gün otelde hamam yakıldığından, sıcak suyla yıkanmanın verdiği gevşeklik vardı üstümüzde. (Otelde sürekli sıcak su olmadığını belirtmek gerekiyor mu acaba?)

Burhan bey, kiraları toplayacak, evin kış hazırlıklarına bir göz atacak, Erdal'ı Çiçek Pasajı'ndan kaldırıp gerekirse zorla buraya, bize getirecekti.

Gelgelelim gemiden Çınar'dan başka tanıdık inmedi. Nedense büyük bir yalnızlık duyduk.

Akşama doğru ince bir yağmur yağdı.

Çınar'ın gelişini kutlamak için yeni açılan mezeciden sucuk aldık, Belkıs hanıma da Marlboro aldık bakkaldan.

"Yarın gitmeyin n'olur," dedi Naşide hanım. Onunla bezik oynadık öğleden sonra, kahve içip fal baktık.

"Hiç değilse Burhan gelmeden gitmeyin," dedi. "Yarın gelir. Mutlaka önemli bir işi çıkmıştır, yoksa beni bekletmez. Hep yanımdadır. Eski kocam intihar ettiğinde –evet evet, bir bunalım sonucu, hep hastaydı, evet tabancayla– Burhan yanımda olmasa ne yapardım bilmem. O koskoca yalıda yapayalnız.

Yağmurun tenteye vuruşunu duyuyor, leyleklerin göçe hazırlanışını gözlüyorduk. Gök, iyice kararmıştı.

Ercüment Kaptan, koca bir kesekâğıdıyla göründü uzaktan. Çınar'ın Libya'da özlediğini sandığı bir yiyecek almıştı besbelli, buzdolabına koyacaktı.

"Ben de eski kocamı hâlâ unutamamama içerliyorum," dedi Belkıs hanım. "Kabasabaydı ama severdim, herkes, sana yakışmıyor derdi ama ne tuhaf değil mi, beni fazla hanımefendi bulduğu için terkettiğini söylemişti. O da. O zamanlar güzeldim. Hem de çirkince, orta halli bir kızcağız uğruna. Arasıra düşünüyorum da belki haklıydı. Sizce çok mu şeyim ben."

Güzel gözleri hüzünlüydü.

"Siyah, sizi çok açmış," dedik.

"Çınar'ın şerefine giyindim."

"Sizi seslerinizden tanıyabiliyorum ancak," dedi Mehmet Usta. "Körlüğün en kötü yanı, güzel kadınları görememek. Eskiden bizim hanım kıskanırdı beni şu yamaçlarda atla dolaştığım yıllarda. Yunan zamanında. Evde yarım şişe içirtmezdi. Şimdi körüm ya, dayıyor önüme şişeyi, uyuyabileyim diye. Artık neye yarar?"

"Yine de oğlun var, karın var usta, koluna girip buraya getiriyorlar seni, üstün başın da temiz, yalnızlık kolay mı sanıyorsun?" dedi Belkıs hanım.

"Temiz mi üstüm başım?" dedi Mehmet Usta.

"Sizlerin adreslerinizi almamışım yine," dedi Belkıs hanım. Kışın araşmayacağımızı bile bile adresler alıp verdik.

"Hava da soğudu birden," dedi Numan bey.

"Şöyle bir yağmur yağsa, dolu dolu," dedi Naşide hanım, "kapıları erkenden kilitlesek, bari yarın denize gitmek zorunda kalmasak."

Düzbeyaz Bir Çağrı

Fatih için

1.

Duvarlarla odalar çok dar, sokaklar çok geniş. Demek şu bir haftada dışarıya alışamamışım. Ancak, herhangi bir hücrede bir süre kıstırılmış birinin anlayabileceği bir duygu. Açıklığa çıkınca –özgürlüğe demiyorum– bedenini yadırgamaya başlıyorsun, ellerin eski ellerin değil, nereye koyacağını bilemiyorsun.

Bu kenti iki yıldır görmedim ya, hiçbir şey bıraktığım gibi değil: ne bildik lokantalar, ne pastaneler, ne mağazalar. Oralarda şimdi karşılaştığım yeni yüzlere nasıl davranacağımı, nasıl sesleneceğimi kestiremem, yabancılık çekmem, buna bağlı olabilir. Bir ölçüde. Sokaklarda, otobüslerde, dolmuşlarda hepsi gizliden inceliyorlar beni. Saçlarım uzamadı daha. Askerlik günlerimin çok gerilerde kaldığını anlar anlamaz da gözlerini kaçırıyorlar.

Biliyorum zamanla bunlara alışacağımı, yakındığımı sanma. Ne de olsa, her gün gündelik olayın korkunç bir yankı bıraktığı dar bir hücreden hiçbir gümbürtünün yarıp geçemediği bu geniş suskunluğa daha yeni adım attım. İçerdeyken bambaşka bir saate göre yaşıyordum, her an bir saatti, bir adı, bir tanımı vardı. Kitapların, mektupların, defterlerin gelme saati, sökülerin dikildiği saatler, görüş günleri. Bütün bunlar birleşince bitimsiz büyük gün bölünüyordu, geçiyordu. Şimdiyse uzayan bir boşluktayım.

Bak demin durup dururken tıraş oldum. Boşluktan. Kızım,

banyonun kapısından uzattı başını. Yatmadan önce iyi geceler diyecekmiş. Köpükle kaplı yüzümü görünce gülümsedi. Bir hoşnutluk gülümsemesiydi. İhtiyarladığımda nasıl görüneceğimi mi düşündü, ihtiyarlamama gizliden seviniyor mu, bilemiyorum. Onunla ilişkimiz hep kopuk oldu, birbirimizi doğru dürüst tanıyamadık. Doğduğundan beri annesinin yürüttüğü sıkı ev düzenine alışmışken şimdi benim dağınık, gevşek yalnızlığa dayalı düzenime ayak uydurabilecek mi? İhtiyarlamam, o yüzden bir umut ona göre, evcilleşmem anlamına geliyor, durulmam anlamına.

Baştanberi herkes durulmamı bekledi nedense. Taşkınlığımda, ataklığımda hep bir sorumsuzluk belirtisi aradılar. İşte gün geldi, güvenilir, sorumlu olduğum kanıtlandı. Neye yarar ki artık? Neler pahasına. Gülünç.

Özer de hep öldürülmekten korkadı, değil mi? Haksız da sayılmazdı korkusunda. Sonra kalk o yaşta kalpten git. Gülünç. Bugün bile sen dedim mi Özer, Özer dedim mi sen. Seni ne zaman düşünsem, iki yıldır, hep o lokantada gözlerimin önüne getiriyorum – hani Özer'in fakülteden atılınca açtığı lokantada. Birinci sigaralarımız, rakı kadehlerimiz, korku içinde haberlere kulak verişimiz. Sanki Özer'siz bir ortak anımız hiç yok. (Bazen hepimizin neler yaşadığına gerçekten akıl erdiremiyorum.) İşte yine odamda hücremdeyim bu gece. Birazdan iki yıldır her gece aksatmadan yaptığım gibi radyoyu açıp gençliğimizin şarkılarını dinleyeceğim. Bana sizlerin sesi gibi gelen şarkıları, günlerin. Sokak kapkaranlık. Gökten yine çamur yağıyor. Tek tük ışıklar, çamurla yıkanan camların cıvıklığını büsbütün ortaya çıkarıyor. İki paket sigara içmişim öğledenberi, ya ondan bu sersemlik, ya denizi kudurtan lodostan. Şarkılarla gecenin karanlığı yavaş yavaş birleşince belleğimin oluklarına sürükleniyorum sanki. Birlikte yaşadığımız, döşeme tahtaları kırık dökük o çatı katına. Pencereye raptiyelediğimiz siyah naylon, soğuktan donardık, eksi yirmide küçücük bir elektrik sobası. Nereyi düzeltmeye kalksan, başka bir yer dökülüverirdi. Yine de deliler gibi çalışırdık, tartışırdık, sevişirdik. Öğlen kantindeki ateşli tartışmaların akşam bizim çatı katında sürmesi. Arasıra Özer'in çorbaya gelmesi geceyarısı.

Birlikte gittiğimiz şiir matineleri, konserler. Hep aynı sözcüklerle, aynı kavramlarla konuşurduk. Birimizin tümcesi yarıda kalsa, başka birimiz hemen tamamlayabilirdi, öylesine. Daha açık söylemek gerekirse, siz bir aileydiniz de beni eninde sonunda yola gelecek haşarı bir oğulmuşum gibi benimsemiştiniz, aranıza almıştınız.

Dile kolay: Cumhuriyetimizin ilk ilerici, çağdaş gençler kuşağı. Bu dava için birleşenler arasında –değil cinsel bir ilişki– aşk bile hoşgörülemezdi. Kızlardan biri, grup dışından birine tutulsa – tutulamazdı ya, ağabeylerimiz ikisine de sıkı bir sınav, bir sorgulama uygulayacaklar: ilişkileri sağlıklı mı, üretken mi?

Benim bu kuralları umursadığım yoktu. Belki o yüzden size uçarı görünüyordum, bir de daha gençtim sizden. Özer'in gözü tutmasa, sen beni sevmesen, sizinkiler asla benimsemezlerdi beni. Evet evet, kendi koydukları katı kurallara kılıkılına uyarak yaşayan, böylelikle topluma örnek olmayı kuran gençler; benimse yasakları yıkmaya çalışırken yeni yasaklar koymaya aklım ermiyordu, bugün de ermiyor. Sanki bizi birbirimiz yetiştirmiştik, kendilerimiz büyütmüştük, yine de Başkent eğitmişti. Şimdilerde resmi bir kusursuzluk adına gençliğinizi nasıl tükettiğinizi, insan cinselliğini nasıl yok saydığınızı, onun yerine dostluğu nasıl abarttığınızı düşünüyorum da şu topluma bakıp. Gülünç!

Yine şarkılardan nem kapmaya başladım galiba (bu konuda çok benzeşiriz seninle: bir şarkı çal, al lokmasını!) İçimi kaçınılmaz bir dönüş yolculuğuna hazırladığının farkındayım. Nicedir kafamı kurcalayan soruların yanıtlarını ancak bir yolda giderken bulabilirim belki. Acaba mı?

Bu "acaba" da Özer'den kaldı ya bize. Doğruluğunu yüzde yüz bildiği yanıtları verirken bile "acaba"sız edemezdi. Sahi, acaba sen neden Özer'in ölümünden hemen sonra ayrıldın fakülteden? Beni neden yüzüstü bıraktın? Gösterdiğin gerekçeye göre, gerçekten bağımsızlığını seçiyor olsaydın, iki ay sonra gidip o günlerde bile durmuş-oturmuş, sıradan silik Cemil'le evlenmezdin. Keşke kuralları çiğneyip, arkadaşlık ve ilke cephesini yarıp bir kerecik sevişseydin Özer'le. O zaman belki bu

kadar yarım, bölük pörçük şeyler yaşamazdık. Peki ya sen? diyeceksin. Haklısın. Ben Esin'le neden evlendim? Kimi özellikleriyle seni anıştırdığı için mi? (Bak: her şey yerli yerinde. Kendi gitmiş, o kadar) Onu hiç sevdim mi aslında? Ya kızımı? Sevginin anlamını karıştırıyorum artık. Acaba karımın yokluğuna alışabildim mi sandığım gibi? Onu haklı buluyorum, orası kesin. Ortak dostlarımız gibi ihanetle, döneklikle suçlamıyorum. Bu koyu belirsizlikte yaşamayı neden göze alsın? Nasılsa ben yokken, tek başına kalmayı öğrenmiştir, ben nasıl öğrendiysem. Son yıllarda birbirimize sarılmaya çalıştığımızda içimizi ürperten o soğukluğun bir iki nedenini kavrayabilmiştir hiç değilse. Asıl üzücü olan, daha baştan birbirimize yalan söylememiz. Ben ona inişsiz çıkışsız, güvenceli bir birliktelik önermişim demek, o da bana başımıza ne gelirse gelsin katlanacağı izlenimini vermiş. Artık bunları düşünmek neye yarar?

Saat on bire geliyor. Fırlayıp bir otobüse atlamak var. Karanlık yollara bakarak geceyi geçirmek. Sabah Piknik'te bir kahve içip gazeteleri okumak. Sonra Cemil'le seni kahvaltı masasının başında yakalamak. Senin geceden parmaklarımda kalan kokunu –ağzının, kol altlarının, saçlarının, dölünün kokusunu– hâlâ nasıl özlediğimi söylemek sana –dedim ya, sevginin anlamını bilemiyorum artık– o sözcüğü kullanmadan.

Yine de galiba yatağa uzanmak, bu delişmenliklere bir son verip gecenin getirdiklerini dinlemek daha doğru. Hiç değilse hücrende rahat bırakmak seni; son bir sorumluluk, son bir incelik. İhtiyarlamak bu mu dersin?

2.

Kadife bir gece bu: başka türlü anlatamam sana.

Sımsıkı sarıyor, yumuşacık. Yalnızlığın bana, odalara, iş olsun diye boyadığım tırnaklarıma, eşyaya usulca sinişini izliyorum.

Gece, uzun süreceğe benziyor. Aynı pürüzsüzlük içinde. Sanki bu kent, aylardır çamur ve pusta yüzdükten sonra birdenbire, bu gece, tertemiz, kardan bir adaya yanaşmış.

Pencereyi açıp karı içime çekiyorum. Karşıdaki yapılar kapkaranlık. Gün boyunca pencereden ne zaman eğilsem, kocaman, şekilsiz makinelerin başında soluk yüzlü gençler, bitkin ihtiyarlar görürüm. Göremezsem, demek öğle tatili derim, demek akşam paydosu.

Duvar saati bozuldu. Başka saat de yok evde. Saat kullanmaya bir türlü alışamadım. Fakültedeyken de başkalarına sorardım hep. Senin deyişinle, zamanın geçmesinin sorumluluğunu onlara yüklerdim.

Oğlumla gelinim gideli yarım saati geçti. Demek on bir buçuk falan. Radyodaki müzik programı demin bitti. Her gece dinliyorum. (Gençliğimizin şarkılarını çalıyorlar hep, dinlesen severdin)

Cemil hastanede, nöbette bu akşam. Oğlumla gelinim bu nöbet gecelerinde hiç yalnız bırakmazlar beni, kapıdan şöyle bir uğrarlar. Bak az kalsın "eksik olmasınlar" diyecektim. Bir gün bu ihtiyar-kadın sözcükleriyle konuşacağını düşünemezdim bile. Ama ona bakarsan, üstümde de eskiden nefret ettiğim bir giysi var: pazen, önden düğmeli, sabahlıkla entari arası bir şey, cebinde bozuk paralar, kirli pamuklar, firketeler, çengelli iğneler.

Neyse ki getirilen çiçekleri hemen suya koymak alışkanlığından vazgeçemedim. Gelinim her gelişinde çiçek getirir, karanfil, gül. Bu tür resmi çiçekleri sevmediğimi nereden bilsin? Ciddiliğime ve yaşıma onları yakıştırıyordur. Hem birbirimizi ne kadar tanıyoruz ki?

Radyoyu dinlerken bu gecenin nedense çok uzun süreceğini seziyorum. Yine de uyumak istemiyorum. Yüzüme su çarptım az önce, aynaya ilişti gözüm. Yüzüm şiş, gözaltlarım torbalanmış, entarim pazen, çiçeklerim karanfil, buzdolabım ağzına kadar dolu: hiçbir çocuğun içmeyeceği Coca Cola'larla, hiçbir dostun uğrayıp ayaküstü devirmeyeceği şişelerle birayla. Oysa eşyasız, aydınlık, sonsuz bir oda düşlemişimdir, hep. Ne çok eşya var ortalıkta. Cemil evde yoksa, hiçbirinin bir anlamı kalmıyor. Sık sık elesem de farkında olmadan biriktirdiğim bu nesneler boğuyor beni: diş fırçaları, eski kazaklar, okunmayacak kitaplar, geri çevrilen tezim, boşalmış kavanozlar, oğlumun

ilk patikleri. Yaş döneminin etkisi olsa gerek bu bungunluk. Yedi kilo aldım son aylarda, düşünebiliyor musun? Düşünebilir miydin? Cemil'in arabasına sık binmemeye çalışıyorum. Tek başıma alışverişe çıkıyorum, yürüyorum.

Geçenlerde –"geçenlerde" dememe bakma, bir yıl önce de olabilir geçenlerde– ama bu kere eminim, geçen hafta, çünkü o sabah gazetede senin salıverildiğini okumuştum. Sabah erkenden uzun bir yürüyüşe çıktım. Cemil evden hiçbir şeyi eksik etmez gerçi, dolaplar hep doludur, sigaralarımı bile o yedekler. Dostça, saatlerle sınırlı, saygılı bir birliktelik bizimki. Ama ben bunu demeyecektim. Dolapta üç çeşit yabancı peynir varken neden Sakarya caddesine gidip lor peyniri, yumurta, konyak aldım ve çavdar ekmeği? Sonra neden o soğukta Özer'in eski lokantasına kadar yürüdüm soluk soluğa? Yıllardır semtine uğramamıştım. Bir süre dolanıp durdum. Lokanta yerinde yok, yıkmışlar; yeni bir inşaat yapılıyor galiba. Keşke, dedim kendi kendime, öyle pisipisine gideceğine, korktuğu gibi ölseydi Özer, vurulsaydı. Belki o zaman bu apaçık başarısızlık duygusunu, düş kırıklığını yaşamazdık hiçbirimiz. Biraraya gelmeyi, eğlenmeyi göze alırdık; birbirimizden kaçmaya, gülmemeye böylesine özen göstermezdik.

Eskiden olsa, çıkar çıkmaz ilk bana geleceğini umardım. Bir Cuma gecesini seçerdim, bu gece Cuma gecesi, yoksa kar ve Cuma dışında bir özelliği yok, sıradan bir gece. Bir gece otobüsüne atlardın. Birkaç saat sonra Bolu yakınındaki aşevlerinden birinde küçük, çukur bir tabaktan, eğri büğrü bir kaşıkla çorba içiyor olurdun. Karanlıkta kavakları sayardın kente girerken. Birlikte kahvaltı ederdik. Seni ne zaman düşünsem o derme çatma çatı katında kahvaltı edişimiz canlanır gözlerimin önünde: lor peyniri, omlet, çavdar ekmeği, konyak. Benden altı yaş küçüktün ama kahvaltı mutluluğunu senden öğrendim. Sıradan peynir-ekmek-zeytinden nefret ederdin. Biliyor musun, bazen seni mi özlüyorum, gençliğimi mi, korkusuzluğumu mu diye soruyorum kendi kendime. Sen yanımda olsan şimdi, konuşurduk, dalaşırdık, hep yaptığımız gibi. Yıllardır kimseyle dalaşmadım, sabah kahvaltısı etmedim. Sigarayla çay, o kadar. Belki ondan. Olgunlaşma karşılığında kabul ettiğim

şu gözaltı torbası, şu yedi kilo, beyaz peynirleri sulara koymalar, kaşarları yaldızlı kâğıtlarda korumalar, şu sabahlık, hepsi biterdi belki o zaman.

Sabaha ne kaldı ki?

Kahvaltı sofrasını kurmalı. Geleceksin gibi bir duygu. Konyak kadehlerinin tozunu dün almıştım. Ekmeği son anda, yoksa bayatlar. Hastaneye telefon etmem gerekiyordu, unutmuşum. Zaten Cemil umudunu kesmiştir artık, somurtkanlığımı açıklayan özürlerimi nasıl anlayışla karşılıyorsa, bunu da anlar. Belki o da yüzüne ışıltısız bir evcillik yerleştiren bütün bu ıvır zıvırdan bıkmıştır da bilincine varacak zaman bulamamıştır.

Sense iki yıl süreyle eşyasız, evsiz yaşadın. Kimbilir anlatacağın neler birikmiştir. Tabii eski hırçınlığınla, karamsar, kuşkucu bakışınla aktarırsın. Nasıl ürkerdim o bakıştan. Eskiden.

En iyisi sedire kıvrılmalı. Belki uyuyakalırım, kapının zilini duymam yatak odasından. Çaldığında.

[Cemil, öyküde önemli özel bir işlevi olmadığını biliyor. Olsa olsa bir ayraçlık bir yer haketmiştir. Nöbeti bitmek üzere. Hastabakıcı kızların topuk tıkırtılarını, çay içmelerini, gülüşmelerini dinliyor. Gece boyunca onlarla tek söz etmedi, kulaklığını takıp kasetten klasik batı müziği dinledi hastanenin içsessizliğinde. Çekingen çünkü, şakaya yatkın değil, kolaylıkla, –ne kolaylığı, hiç– dostluk kuramaz. Rahmetli Özer "insansız köpek," derdi ama incitmeden, sevecenlikle. Oysa Sedat öyle mi "Bizi düzeltse düzeltse sahici bir karamsarlık düzeltir," derdi o. "İçimizden paçayı tek kurtaracak sen olacaksın Cemil." Karısıyla Sedat'ın ciddi bir ilişkileri olamaz, emin bundan, karısı dünyaya alaycı bir bakışla bakmayı hiç sevmez, ayağı yere sağlam basanları sever, onlara güvenir.

Özer deselerdi tamam. İnanırdı. Özer de kendisi gibi yaşadığı her dakikanın hesabını verenlerdendi çünkü. Öldü genç yaşta. Kendisi de şu izbe hastanede günün her dakikası koşuşturuyor, hastalara yetişmeye çalışıyor, "paçayı kurtarmak" buysa. Evine ayıracağı vakit yok gibi artık.

Gözü telefonda: çalmıyor bir türlü.

O delifişek oğlanla neler paylaşmış olabilirdi ki karısı? Duygusal, içli, yavan şarkılardan başka? Yoksa bizler o tür müziği asla... Geçenlerde Sedat'ın salıverildiğini okudu gazete. Çok sevindi. Gerçi dava henüz sonuçlanmamış. Yani her an yine... Bunları düşünmek bile ayıp. Ya kalkıp gelirse Sedat? Karısıyla hiç konuşmadı bu konuda. Onu hangi odada yatıracaklar?

Bu saatten sonra telefon gelmez. Bir an önce eve koşmak istiyor Cemil. Uzun süredir şöyle keyifli bir kahvaltı edemediler. Başbaşa.

Fırından taze çıkmış ekmek alacak, beyaz peynir, zeytin. Ama daha geçen gün doldurmamış mıydı buzdolabını?]

SEKİZİNCİ GÜNAH

Kişiler Sorgulamalar

Kediniz nerede sahi? Ortalıkta görünmüyor. Yazın, siz balkonda otururken kucağınızdan hiç inmez. Ara sıra yere atlayıp taşları yalar, sonra doğru yine kucağa. Canı tuz istiyor, derim kendi kendime. Yiyeceğine bol tuz serpmeli. Ben evde hayvan sevmem: tüydür, piredir, kokudur... Ama bir kere alınmışsa...

Bu yıl da pastırma yazı çok uzun sürdü, değil mi? Daha bir süre ikindi çaylarını balkonlarda içeceğiz galiba. Günler bitmek bilmeyecek. Hele konuşacak bir şey kalmamışsa. İyi ki kitap okumaya küçük yaşta alışmışım. Amcamların yanına, buraya, okumaya geldiğimde Ankara'dan. Babam ustabaşıdır; amcam onun bir küçüğüdür...

Çok güzel olmuş, elinize sağlık. Bisküvitler de pek taze. Biz yazın, sık sık reçel kaynatırdık yengemle. Hazır reçeller de fena değilmiş diyorlar ama bütün evi tutan vişne ya da çilek kokusu hazır alınamıyor ki, değil mi? Kışın, daha çok çikolatalı kek. Ben kekin çikolatalısını severim de. Bisküvit bir değişiklik oldu bugün. Başka çay almayayım, koyu çay dokunuyor...

Evet, sağlık çok önemli. Sebzelerin, meyvelerin öyle yıkanmadan buzdolabına tıkılması, düzgün yerleştirilmemesi, buzlukların altının kurulanmaması, odalarda sigara dumanı. Olmaz ki. Tabloların her gün tozunu alırım. Sizin tablolarınız da güzelmiş gerçekten. Geçerken salona bir göz attım. Amcamlarda da duvarlar tıkış tıkıştır. Tıkış tıkıştı yani. Eskiden. Ama mutfak hep tertiplidir. Seramik düşünmediniz mi hiç? Mutfağınıza? Bir siliyorsunuz, tamam. Bu eski taşların arasına kirler

tozlar yerleşiyor. Biz döşeteli bir yıl kadar oluyor. Küçük kızları evlenip gittiğinde.

Ben hayır, hiç. Bir erkeğe köle olamam. Değişen bir çağda yaşıyoruz. İlişkiler bozuluyor, üstüne ne kadar titreseniz de. Hem benim mutfağım var, kitaplarım var, yetiyor. Evimin kadınıyım. Amcam evlenmeyeceğimi anlayınca, çalış bari diye tutturmuştu. Ama yengemi nasıl yalnız bırakırdım? Basit bir kadındır, yol-iz bilmez. Gerçi gerdanı hâlâ ak pak, teni gergin. Artık sırtını bana keseletmiyor. Her neyse. Hep oyuk yakalı entariler, buluzlar giyer, yerli yersiz kızarır, kahkahalar atar. Yemeğe gelen konuk, kocasının iş arkadaşı diyelim. Kulağını bükerim tatlı dille, anlamaz. Amcam da umursamaz zaten, uyarmaz. Yine de *bunu* hak etmemişti kadıncağız. Bir günde çöktü. İhtiyarladı. Ben sanki doğduğum günden bu yana aynı yaştayım. Eski terbiye ne olsa. Siz kaç yaşındasınız affedersiniz?

Şu ağaca bayılıyorum. Güneşte titreyen yapraklarına. Beni alıp alıp eskilere götürüyor. Kendi başıma, saatlerce oturuyorum balkonda. Yengem odasına kapanır. Kitaplara dalıyorum. Sizin neler okuduğunuzu hep merak etmişimdir. O uzaklıktan seçemiyorum tabii. Yine de içim rahatlıyor. Karşı balkonda da okuyan biri var diyorum. Kız Lisesi'nde yatılıyken, kızlar "Miss Marple" derlerdi bana. Ağaç, o günleri de anımsatıyor. Kız-kurusu mu demek isterlerdi, zekâmı mı övüyorlardı bilemiyorum. Ama kafanız çalışıyorsa, ayrıntıları yerli yerine oturtabiliyorsunuz. Hipermetropi bile fazla engellemiyor. Eşiniz dostunuz çok, biliyorum, ama aslında siz de benim gibi yalnızsınız değil mi?

Esinti çıktı. İçeri girsek. Hem salonunuza bakıp biraz daha bilgi edinebilirim hakkınızda. Bu tür sezgi oyunları oldum-bittim hoşuma gitmiştir. Sözgelimi, amcamın pek bayıldığı o hasırları dökülen koltuğu ne zaman ortalıktan kaldıracağız? Belli etmeden? Eskici her gün geçmiyor ki. Bir de o cilası aşınmış yazı masasını? Kızdırmadan, suyuna giderek? Çok dalgındır amcam, kızgınlığını çabuk unutur. En iyisi bir imambayıldı yap-

mak –patlıcanları kızarmış sever–, mendillerini de kolalamalı. Elimle. Ona şöyle güzel bir sofra. Yengemin sırtını keselerim. Altı ay oluyor...

Bakıyorum, siz de eski eşyaya düşkünsünüz amcam gibi. Oradan aklıma geldi. Ama dünya hızla değişiyor, değil mi? Yeniliklere ayak uydurmak gerek. Bu eşyaları onartmak, yenilerini almaktan daha pahalıya geliyor. Değer mi? Her şeyden vazgeçilebiliyor, inanın. El üstünde tutulmuş, her dediğine evet denmiş yengem gibi bir kadına nasıl? Birdenbire "Yeter!" Onca yıl hiçbir isteğimize karşı gelmemiş amcamın –ne benim mutfağıma karışır, ne yengemin odalarına– bavullarını toplayıp bir gecede evden gidişi. Yani nasıl? Bir kadın parmağı olmasa...

Kusura bakmayın, sizi görünce gevezeliğim tuttu. Konuşacak kimsem yok ki. Kitaplar. Balkon. İşte diyordum hep, size bakarken, çağdaş, benim gibi yalnız bir kadın. Beni anlasa anlasa... Yaşamımı *onlara adadığımı*, sarsılmaz bir denge kurduğumu aralarında. Siz mahalleye taşınalı yedi sekiz ay oluyor galiba. Hep bir hoşgeldinize gelecektim, bir türlü olmadı. Kısmet bugünmüş. Laf aramızda, benden tam notu taşındığınız gün almıştınız. Hani kontrol kalemi gerekmiş de kapıcıdan istemiştiniz. Amcam, kapınızdan bırakmıştı. İşiniz biter bitmez kapıcıyla yollamıştınız. Ne diyordum? Evet, o kadar yıl sonra birdenbire nasıl bağırılır sofrada "Yeter!" diye? Nasıl çekip gidilir bavullar beş dakikada toplanıp? Haftada bir uğruyor. Umutlanıyoruz. Ama saat on birde, "Bana müsaade" deyip kalkıyor. Doğru kendi evine. Yengem ağlıyor.

Ben de ufak bir içki alayım, size katılayım. Dizlerimin ağrısına iyi geliyor da... Süslü püslü, bayağıca bir şey. O kız yani, sevgilisi. Şirkette sekretermiş. Dün uğradı da gördük sonunda. Sözümona yengemin hisse senetlerini getirmek için uğramışmış. Senetler varmış demek, yıllarca sır gibi gizlenmiş benden. Nankörlük! Bu demektir ki amcam artık eve adım atmayacak...

Zekâmla hep gurur duymuşumdur. Eskiden içki sofralarımıza gelen genç, çekici kadınlardan biri olsaydı yanmazdım. Yine de yengemin kulağını bükerdim tabii. Ama olmadı. Hep tetikteydim. Amcam dinçtir, yakışıklıdır, yaşını pek göstermez. Eş-dosttan öğrendiğimize göre yeni evini yine eski eşyalarla döşemiş. Yalnız yaşıyormuş. Peki hastalansa kim bakacak? Son geldiğinde –yengem mutfaktayken– çıtlattım bir ara. "Ne o? Siz mi bakacaktınız yoksa?" demez mi... Hastalanırsa, hastaneye yatarmış. Nankörlük. Ne diyordum? Kızın gözlerinin içine baktım kapıda uğurlarken, nerede oturduğunu sordum. Karşı kıyıda oturuyormuş. Yalan! Erkeklerin ilişki kurdukları kadınlarla kendi semtlerinden uzak bir evde buluştukları sanılır ya, oysa biz biliriz tam tersi olur, yanıltmaca... Haspa afalladı, ne diyeceğini şaşırdı. Yutturamadığını anladı...

Size doyum olmaz, kalkayım artık. Yengem bekliyordur. Alışkanlık. Bir bakıma iyiydi eski komşuluk ilişkileri, değil mi? Ama görüşülebilecek insan sayısı gittikçe azalınca, insanlar bayağılaşınca neye yarar? Kim derdi amcamın öyle bir kızla... Hiç ummazdım. Daha görgülü, daha olgun bir kadınla belki. Arada bir uğrayıp dertleşebileceği. Yine de komşuluk iyidir, kim ne derse desin? Limon kalmadığında, telefon kesildiğinde, evdeki biri öldüğünde falan, çalınacak bir kapı.

Şey... Siz amcamı yakından tanımıyordunuz, değil mi?

Kelepir

Kırmızı için

1.

Dedim ya, her sabahki gibi saat sekizde uyandırdım Bey'i. Yıllardır hep sekizde uyanır, çayı demlerim; on dakika cimnastik yapar, banyoya girer. Greypfrutunu kendi sıkar, bana bırakmaz. Bornozunu çıkarmadan büyük koltuğa oturur, gazetesine bakar greypfrut suyunu içerken. Sonra bir çay. Bugün de. Hayır, kahvaltı etmedi. Giyindikten sonra hanımının yatak odasının kapısını tıklattı. Odaları ayrıdır, evet. Bu eve taşınalıberi. Hanımım sabahları sinirli olur, uyanamaz. Bey, "Günaydın canım" dedi ona. Yine kapıdan. Her sabahki gibi. Hanımının sesini duydum, şaşırdım, demek uyanmış dedim. Bey odaya girdi; bir süre konuştular alçak sesle. Hiç bu kadar uzun kalmazdı. Kapı aralıktı. Hanımım gece gördüğü rüyayı anlatıyordu ona galiba. Sık sık karabasanlar görür; Bey gittikten sonra bana anlatır. Açıldığında. Bütün gün yataktan çıkmaz kışın. Bazan aylarca. Ne gelen olur ne giden. Yüz gram kahveyi bile bitiremeyiz. Sıcak şarap içer: içini ısıtıyormuş. Kitap okur durmadan. Bana anlattığı kötü rüyaları hep hayra yorarım. Gülümser. Çok okumaktan görüyor bunları bana sorarsanız. Bir de... Yazın, geceleri hiç uyumaz. Rüyalardan korktuğu içinmiş. Kapı aralıktı dedim ya, ister istemez duydum ne konuştuklarını. Mor köpek gibi bir şey. Tüyleri uzun, mor bir köpek. Hanımının başına bir kötülük mü gelecek diye düşündüm. Mor köpeğin hayra yorulacak nesi var, değil mi? Bey odadan çıktığında suratı pek bir asıktı. Çıkarken, hoşçakal bile demedi bana. Hep der.

Hanımının nazına katlanmayacağımı, başka kapı bulacağımı düşünür. Bilmez ki, hanımım biriciktir benim için, her nazına katlanırım. Pırlanta gibi yüreği vardır. Ara sıra bağırır çağırır, orası öyle, gırtlağındaki damarlar şişer, ama çabuk söner öfkesi. Bey, hiç kimseye kızmaz, kimseyi gücendirmez. Herkesi hoş tutar. Yine de nasıl desem... Bu sabah çıkarken bana "İyi günler kızım" dememesine şaştım. Rengi sarıydı biraz, ama o kadar... Heyecanlıydı. Nereden bileceksin?

2.

Çok korktum. Saçma, biliyorum. Altı üstü bir karabasan diyeceksin. Biliyorum, işine gecikiyorsun. Birkaç dakikacık. Olanları gerçekten yaşasam ancak bu kadar yorulurdum. Birkaç sigara içtim, odayı havandırdım, yorganı başıma çektim; yine olmadı.

Eski okulun bahçesindeymişim. Güneşli bir sonbahar günüymüş. Güneş, yanlamasına vuruyor, yakmıyormuş. Saat beş suları. Eski sınıf arkadaşları toplantısı gibi bir şey. Masalar beyaz keten örtülerle kaplı, bardaklar kristalmiş. Şaşırıyorum. Ama bahçenin zemini toprak değilmiş, geçmişteki papatyalar, gelincikler, keçiboynuzu görünmüyor; bir tek o çınar kalmış bildiğim; zemine taş döşemişler. Neden? Televizyondaki reklamlardan mı kalmış aklımda? Tam ortada bir fıskiye var gürül gürül sularıyla, çevresindeki havuzda pekâlâ yüzülebilir. Hava da güzel.

Sen yoksun düşte. İşin çıkmış, gelememişsin. Bana da son anda haber vermiş olmalılar ki hazırlıklı değilim. Düşünsene, sabahlıkla gitmişim. Çanta da almamışım, ama elimde bir kitap var. Düş süresince başlığını bir türlü okuyamadım. Galiba eskiden başarılı bir öğrenci olduğumu kanıtlıyorum oradakilere, kılığımın uygunsuzluğunu örtmeye çalışıyorum. Belki sen de giyimime artık özen göstermediğim için –hep söylüyorsun– gelmemişsin bu çağrıya, değil mi?

Suna'yla kocasını bekliyorum. Bir ses, bir masa ayırttı onlara. Ses diyorum, çünkü yüzlerin hepsi silik, kimseyi tanıyamıyorum, o sesi tanıyorum, Sunalar gelecek diyen. Saatim de durmuş. Akşamın indiğini, göğün sarılaşmasından anlıyorum. Akşam inmeden havuza girsem diye düşünüyorum. Nasılsa kırmızı çamaşırlarım var içimde, bikini sanırlar. Ama o değil miş ki. Bacaklarımın arasından kan boşalıyormuş, ondanmış kırmızı; havuzun beyaz taşları arasında kalan çatlaklara sızıp fokurduyormuş. Bacaklarımdaki kan yolları tek tek sızlıyor. Şimdi de.

Morköpek, o sırada koşuyor yanıma. Sunalara ayrılan masada oturuyormuş, deminki ses de onun sesiymiş. Havuzdan bir kova su getirip taşlara döküyor. Her yer pırıl pırıl yine. Sızı geçmedi ama utancım geçti. Kimse görmedi.

Morköpek, bana saati sordu. On sekiz otuz dedim. Akşam çöktü. Düşlerime kılık değiştirip giren bu alışılmadık yaratığın başını okşadım – mor tüyleri mor kokuyordu. Yanımdaki iskemleye oturdu, gözünü uzaklara dikti. Çekmeye can atılan bir ceza kadar güzeldi. Arındırıcıydı. Uykuyla uyanıklık arasındaki o acı verici geçitte, ya burada o havuzun başında, ya orada bu odada kalacağımı sezdiğim anda iki polis bitiyor karşımda. Köpeğin sizi ısırdığını gördük, diyorlar, hemen aşı olmanız gerekiyor. Hayır ısırmadı, diyorum. Sancı o yüzden değil. Sahipleri gelirler birazdan, aşı belgelerini gösterirler size. Kuduz değil o. Dinlemiyorlar beni. Evet, bir ceza bu. Ama ne yapmamanın cezası, bir bilsem. Çünkü sesim çıkmaz oluyor birdenbire, Morköpeği sürüyüp götürüyorlar. Elimden hiçbir şey gelmiyor. Bahçeyi çevreleyen beton duvarı o anda görüyorum. Duvara koşuyorum. Hiç tanımadığım yapılar var uzakta – gecekondu gibi. Ta aşağıda toplu bir mezar varmış da biz yukardan göremiyormuşuz. Kuduz sanılan yaratıklar, –kadınlar, erkekler, çocuklar, hayvanlar– birbirlerine zincirlenmiş olarak o çukurda ölmeye bırakılmışmış. Çırpınıyorlar. Düşlerimi bile sıradanlaştıran haber başlıklarından, hemen yorumlanabilen bu simge artıklarından nasıl kurtulacağım? Ama Morköpek başka. Ondan vazgeçmem. Hep girsin uykuma...

3.

Ne istiyor bu kadın, anlaşılmıyor.

Saçma sapan düşler anlatarak sabahın içine etti. Geciktirdi yine.

Sorula sorula artık kanıksanmış, içi boşalmış, sıradan nasılsına dönmüş bir soru: Ne istiyor? Beklenen yanıt, "İyiyim." Günlük hayhuy içinde. Her sorduğundan gerçek yanıtı beklersen zaman kalmaz. Öbür şeylere.

Nesi eksik? Kiracıyla uğraşmasın diye kira sözleşmesi vekili adına yapıldı, ev işleriyle yorulmasın diye bir de gündelikçi tutuldu hizmetçiye ek. Başına geçsin, insanların arasına karışsın diye galeri açıldı, geçmişi düşünüp hüzünlenmesin diye evdeki antika parçalar satıldı, babasının iki göz antikacı dükkânı elden çıkarıldı, güneş yüzü görsün diye o parayla yazlık villa alındı...

Taksi, Bey'in bilmediği bir caddede ilerliyor sanki. Çoktandır yolu düşmemişti buralara. Kocaman bir çukura dönmüş her yer, hiçbir nirengi noktası yok. Filiz çayevinin tabelasını görür gibi oldu uzaktan. Tanımadığı bir sokakta. Cephesi yıkılmış bir yapı, çiçekbozuğu duvarıyla ayakta. İskelet açıkta. Rüzgâr dolaşıyor içerde. Bir ipe dizilmiş eski püskü, yırtık çamaşırlar dalgalanıyor. Bir süpürge, faraş, plastik bir kova. Çuvallar. Çöp kümeleri. Evin içi, sokağın bir parçası olmuş. Köpüklü mantarlar yığılmış bir kapıya. Yağ tenekesinde kurumuş bir sardunya. Sarı bir kepçe, ağır ağır iniyor. Caddenin barsaklarını avuçlayıp söküyor yerinden, çevreye saçıyor: pislik, toprak, koku. Sarı bir koku. Lodos, yoksulluk, yıkım kokusu.

Çukur genişledi birden. Uzaklardan deniz göründü. Tamam. Burada inerse yolu belki bulabilir. Mallarını artık tezgâhlara dökmüş üç-beş eski dükkân sahibiyle konuşabilir. Hangi sokaktı, şimdi nerede? Sorabilir. Hangi apartmandı? Bilirler. Bir zamanlar "palas" denirdi. Semtin en görkemli yapısı. Yaz gecelerinde, valsler. Taraçaya çıktın mı, Haliç ayaklarının altında.

Kayınpeder, gönül adamı. "Delikanlı istikbal vadediyor. Hırslı, azimli. Evet, bizim defterleri tutuyor ama aslında antikaya düşkün, şaşılacak bir sezgisi var." Devrin kodamanları, devrin işadamlarıyla iç içe o sofrada. Zamanla delikanlıyı benimsediler, sonraları, alışverişlerini onun galerisinden yaptılar.

Kayınpederin mesleğini çabuk kaptı doğrusu. Bak, aradığı kokunun izini sürmeyi hâlâ unutmamış. Çukurun üstüne atılmış tahta iskeleyi aşmaya çalışırken duyuyor o kokuyu. Bedeni hazla sarsılıyor. Oysa yıllardır Anadolu'ya çıkmadı – antikacı ayağı değmemiş ev kalmadı ki oralarda. Bir zamanlar o sandıklarda... Naftalindir, kâfurudur, lavantadır. Bir top bürümcüktür, bir yakası açılmadıktır, iğne oyasıdır, nakıştır. Katlar aralandıkça, kokular iç içe geçerek, sarmallanarak yüzeye vurur. Has ipliklerin renkleri canlanır birdenbire. Yıllarca, hapsoldukları o hücreden kurtulmayı, hak ettikleri yeri bulmayı düşlemişlerdir. Önce temizlenip ışıldayıp bir galerinin derinliklerine gizlenmeye, sonra bir yalının bembeyaz duvarında göz kamaştırmaya. Ama önce sunulan çay içilmelidir – zaman kazanmalı. Eşiğe serilmiş, değeri bilinmeyen kirli bir seccade, bir bakır parça, bir gümüş ibrik, rasgele kullanılan bir yağ kandili gözden kaçmamalı. Pazarlık, evin kokusuna göre yürütülmeli. Her köyevi sandığında bulunabilecek sıradan elişlerine yüksek paha biçmeli ki seni acemi sansınlar, o kilimi, o ibriği, o yağ kandilini armağan etsinler: "Aman beyim, onun sözü mü olur?"

İçyağı, vanilya, ağır esans kokusu, doğru yolda olduğunu gösteriyor. "İstanbul" bu koku. Şurası olacak. Tanınacak hali kalmamış gerçi. Pislik yuvalarından herhangi biri ama apartman numarası tutuyor. Hamamböcekleri gibi doluşmuşlar buralara: kedilere ciğer veren paçavralar içinde bir kadın, topal bir kaset satıcısı, kendi kendilerine konuşanlar, çamurlara çökenler, kambur bir ayakkabı boyayıcısı. Hepsi sakat, iğrenç, yarım akıllı. İşte Angelidisler. Neymiş? Apartman yıkılacağı için Yunanistan'a göçüyorlarmış, hanımefendi kızlarına birkaç değerli eşyayı armağan etmek istiyorlarmış, zaten ta oralara taşıması güçmüş, eski günlerin, kayınpederin hatırınaymış. Kim

inanır? Kapı bile yok bu dairelerde artık. Ama bir apartmanın yirmi yıllık kiracısı, neyi nereye saklayacağını bilir. Kömürlüklerden birinde olmalı. Sonradan aldırtacakları bir sandık. Salondaki gümüş fotoğraf çerçeveleriyle, elyazması kitaplarla uğraşmaya değmez, güllü şekerliklerle, melekli biblolarla da.

Oysa sandıktan beklenmedik bir şey çıkabilir. "Hanımefendi"ye de şık bir şey götürülebilir eve dönüşte. Ne de olsa birlikte kaç yıl. İncecikti gençliğinde, yaz gecelerinde. Zamanla değer kazanacak, ancak bir anlayanın ellerine teslim edilecek bir porselendi. Şimdi çatlakları seçiliyor. Uykuda mı uyanık, uyanıkken mi uyuyor? Bir eli hep öbür yastığın altında, neyi arıyor. Bir boşluğu yokluyor. Kül tablası ağzına kadar dolu, oda havasız, perdeler kapalı.

Yaş dönemi, belli ki gençlik özlemi: sınıf arkadaşları, eski okul, bacaklardan kan boşalması, sızı... Yine de canına kıymayacak kadar kibardır, kanla, karakolla, müşterilerin dedikodularıyla uğraştırmaz kocasını.

4.

Kömürlüğün kapısıdaki kilide mor bir paçavra bağlanmıştı. İki yüklenişte açtı kapıyı. İçersi kapkaranlıktı. Ayağına sıcak, ıslak kürklü bir şey değdi. Ürktü birden. Kentin dibindeki lövanten deniz mi yokluyordu burayı? Sandığın bulunduğunu düşündüğü köşeye yürümeye çalıştı. Çakmağını çaktı. O şeyin deniz olmadığını, yüzlerce olduğunu, hızla kımıldadığını gördü. Bileğine incecik bir sızı saplandı, sivri bir iğne, bir diş.

Dondurma

Sırma'ya

1.

Bugün uyandığımda, içim tüy gibi hafifti şükürler olsun. Ada'daki yazlığımızın bahçesindeydik. Rüyamda, rahmetli annemle rahmetli babamı gördüm. Kâzım'la poker oynuyorlardı. Ne zaman barıştılar, diye düşündüm. Kâzım öleli iki yıl olduğuna göre demek yirmi yıl dargın kalmışlar. Olsun, yine de sonunda barışmışlar ya!

Hava da bir güzel, bir güzelmiş. Rüzgâr ılık esiyormuş. Kimsenin Eylül diyesi gelmiyor. Ağaçların gölgesi yüzlerine vurunca hepsi gençleşmişler. Masada, dördüncünün yeri boşmuş. Herhalde ben çay demlemeye mutfağa gitmişim o ara. Kendimi iskemleme oturmuş göremeden uyandım.

Perdeleri aralayınca baktım ki tıpkı o gün bugün. Çayı demlerken defterimin başına geçtim. Bence, defter tutarken toplumu aydınlatıcı bilgilere öncelik tanınmalı. Defter bir gün ele geçerse, yayınlanırsa, okuyana ibret teşkil etmeli.

Demliğin çiçekli kılıfını kaldırırken nedense Sumru geldi aklıma. Son yıllarda sık görüşmedik, olmadı. Ama zaten –okul hayatımız dahil– hiçbir zaman sıkıfıkı değildik. Birbirimize pek benzemediğimizden olacak. Ne pek? Hiç. Ama yazın, Ada'da bahçelerimiz bitişikti, ailelerimiz görüşürdü. Belki ondandır, rüyadandır. Sumru, benim ölçülerime göre o zaman da uçarı bir kızdı. Okul paydos oldu mu, önlüğünü çıkarır, buruştu-

rup çantasına tıkardı. Çalışkan bir öğrenci olmasına çalışkandı ama kitaplarına artistlerinin renkli resimlerinden kap geçirirdi, defterlerini kaplamazdı. Yaz geceleri, komşu delikanlılarla bahçe sinemasına giderdi. Elbette hafifmeşrep değildi, diyemem, ama ağırbaşlı da değildi, diyemem.

21 Eylül tarihli bu günümü yazarken, nedense onun beni baştanberi sevmediğini anlıyorum. Yine de matematik problemlerini çözmeme seve seve yardımcı olurdu. Sonraları başka problemlerimi de eksik olmasın.

Rahmetli Kâzım, yalnız onu tutardı arkadaşlarımdan. Kaç kere söylemişimdir bilmem, Sumru erkeklerle rahat konuşur, sana özel bir yer ayırmıyordur diye. Dinlemezdi.

Bana neymiş? Rahat bir kadın olmak ne zamandan beri suçmuş? İyi ama rahatlığın da bir sınırı var. Bir kadın, eğer kadınsa, bir yuva özler, bahçesiyle uğraşmak, evini pırıl pırıl etmek sabahları, çorba pişirmek akşamları, ister. Bu duyguları tatmamak bir eksikliktir. Hem ne demek bana ne? İnsan, yakın arkadaşının yükselmesini istemez mi? Ayrıca, her gün, gazetelerde yalnız yaşayan kadınların başlarına neler geldiğini okuyoruz. Kurallara uymamamın bedelini ödüyorlar zavallılar. Yine de insanlık gereği, onlara acıyoruz, onlar adına hicap duyuyoruz. Oysa evlerinde uslu otursalar, başlarına hiçbir şey gelmeyecek. *Benim* geliyor mu?

Geçen hafta Leman'da toplandığımızda Sumru'nun sevilen bir yazar olduğunu öğrendim. Hâlâ evlenmemiş; erkeklerin dikbaşlı kadınlardan hoşlanmadıkları hepimizce malûm olduğuna göre demek *evlenememiş*. İşte Kâzım. Belki de sırf rahatına düşkünlüğü yüzünden beni seçti. Aslında Sumru'yu tutardı ama aralarında gizli kapaklı bir ilişki yoktu Allah biliyor ya. Yalnız, bunu biraz da bana borçlular. Ufak tedbirler almayı hiç aksatmadım. Meselâ sık sık bir araya gelmemelerini sağladım, ikisi konuşurken mutfağa gittiğimde ansızın dönüverdim, saatlerce süren konuşmalarından ne kadar sıkıldığımı belli etmedim, uykudan gözlerim kapansa da yatağıma gitmedim, uyumadım.

Anlaşılan, Sumru amacına ulaşmış, yazar olmuş. Peki ne?

Ülkemizde yazarlığa meslek gözüyle bakılmıyor. Kitaplar satmıyor. Perihan'ın dediğine göre Sumru'yu seven birkaç bin okur varmış. Nasıl sevindim! İki odalı bir eve taşınmak zorunda kalsa da demek memnun Sumrucuk! O mahallede de bakkalla-manavla dostluk kurmuştur Allah bilir. Yine de hakkında bir dedikodu çıkarsalar, önce ben müdafaaya geçerim. Dile kolay, kaç yıllık dostluk! Üzüncü olan, geçen yıl hiç kitap yayınlamaması. Bence konu sıkıntısı çekiyor. Yalnız yaşayan bir kadının içine kapanması, gitgide dış dünyayı, insanları gözlemleyememesi normal.

Bu sabah, defterimin başına geçtiğimde ona bir iyilik etmeye karar verdim. Gönül borcu. Hepimiz biliriz, yazarların ana konularından birini rüyalar teşkil eder. Demek ki onu düşündüğüme göre sabah boyu, bir gönül borcum var. En iyisi bir telefon etsem, nasılmış sorsam. Ölecek olsa cesedini üç gün sonra bulurlar. Ben de yalnız yaşıyorum Kâzım öleli, ama ben başka. Arkadaşlarım sağolsunlar. Hepimiz, belli ailelerden gelme insanlarız, ayakların baş olduğu bir dünyada yaşadığımızı biliyoruz. Birbirimizi sık sık yokluyoruz. Bakkal çıraklarının, kapıcı-kızlarının ne yararı dokunabilir ki bize? Uğrarlar, giderler: aradaki mesafe korunur.

Sumru'ya telefonda dün gece gördüğüm rüyayı anlatabilirim, bildiğince işlemesine, değiştirmesine izin verdiğimi belirtirim. Böylece hakkımda baştanberi neler düşündüğünü de anlamış olurum. Bakalım romanı kaç sayfa tutacak? Anlattıklarımı nasıl değiştirecek? Neleri atlayacak? Sonunu nasıl getirecek? Roman yazmak boşuna bir çabadır bence: hayatı değiştiremezsiniz. Yine de Sumru'dan imzalı bir kitabını göndermesini istemeliyim. Gönlü kırılmasın. Hem Perihan'a da gösterebilirim. Ne de olsa bunca yıllık dostluklar.

2.

Seniha hanım, o Ekim sabahı nedense tedirgin uyandı: Yüreğindeki çarpıntı karnında zonkluyordu.

Düşünde, rahmetli annesini, rahmetli babasını ve kocası Kâzım'ı görmüştü. Irmağın karşı kıyısından kendisine el sallıyor, gülüşüyorlardı.

Seniha hanım, liseden kalma psikoloji bilgisiyle, aralarında uzanan ırmağın "ölüm" olduğuna karar verdi. İlk çayını içiyordu. Daha dört çay vardı önünde öğleye kadar.

Doğrusu beklemezdi onlardan.

Kapitone bej sabahlığına sıkı sıkı sarındı. Üşüdü.

Neden kendisini karşı kıyıya çağırıyorlardı? Şaka mı? Alay mı? Yalnızlığını hiçe mi sayıyorlardı? Avutmak mı istiyorlardı? Sitem miydi yoksa?

Gülmeleri bir yana, kendisini *çağıramamalarına* için için sevindi. Ne de olsa sağdı. İhtiyar da sayılmazdı daha.

Belki bir uyarıydı gülmeleri: son aylarda şişmanlamıştı, ölçüyü kaçırmıştı.

Çiçekli porselen tabakta, yüzüne kocaman, kahverengi bir göz gibi dikilmiş kekten ince bir dilim kesti. Parmaklarına bulaşan çikolata kırıntılarını tam yalayacakken vazgeçti: bir bakan varsa, yakışık almazdı. Ellerini kâğıt peçeteye sildi. Acaba bugün bir deste kâğıt peçetenin kaça alındığını biliyorlar mıydı? Öte kıyıda oturup gülmek kolaydı. Peçetenin kirlenmemiş parçasını pakete tıktı.

Üçüncü çayını içerken gevşedi birden. En sevdiği özelliği –erdemli, hoşgörülü, akıllı bir kadın olmasının yanı sıra–, ölçülülüğüydü. Bütün dernek çalışmalarında karşılaştığı kişilere, gerek öteki üyelere gerek eğitilmek için gözlerinin içine bakan yoksullara eşit ve ölçülü davranmıştı. Dostları arasında da ayrım yapmaz, hepsini eşit ölçüde severdi.

Diyelim pek tutmadığı biri hastalandı, sabah sabah yollara düşer, saçlarını yaptırdıktan sonra ünlü, güvenilir bir eczanenin ambalajına sarılmış pahalı bir kolonyayla onun gönlünü

almayı görev bilirdi. Ya da diyelim, eski bir tanışının doğum günü –anımsaması gereken tarihleri, tuttuğu günlüğün arka sayfasına not ederdi– yine tanınmış, güvenilir bir pastaneden aldığı sağlıklı bir kekle onun evine koşardı. Tek üzüldüğü, karşısındakilerin bu inceliklere yaraşır coşkuyu göstermemeleriydi. Bu özverilere demek daha doğru. Yaşamı boyunca dünyanın gözünü üstünde duymuş, ona göre davranmış, taksiye binmeyip dolmuş ya da otobüs kuyruklarında kar-kış demeden beklemişti. Bakkala giderken bile hafif makyaj yapmıştı. Şimdilerde iyice aklaşan altın sarısı saçlarını genç kızlığında da toplamış, belinin inceliğini, kalçalarının yuvarlaklığını kahverengi ya da gri, bol giysilerle gizlemişti.

Kâzım'ın küçük kaçamaklarını da anlayışla karşılamıştı, görmezden gelmişti. Annesiyle babasının onu kendisinden fazla sevmelerine alışmıştı. İnsanlar zaman zaman, Kâzım gibi aşırı kişiliklerden hoşlansalar da gün gelir, hak edenin değerini verirlerdi. Kocası iki yıl önce evden çekip gittiğinde, dostlarından yeterli yakınlığı göremeyince hakkını arayacağı günü Kâzım'ın ölümüne ertelemişti. Değil mi ki kimse, yaşamın "inceliklerden örülmüş bir ağ" olduğuna inanmıyordu!

Demek bundan böyle Kâzım'dan kalan emekli maaşıyla geçinmesi, banka faizlerine dokunmaması, televizyonu daha az seyredip kabak çekirdeğini azaltması, oturma odasındaki cılız ışıkla yetinmesi ille telefon edecekse, ancak değecek kişilere telefon etmesi, ancak değecek kişilere armağan götürürken bile kendi sağlığını düşünüp bineceği taksinin parasını armağanın bir parçası sayması gerekiyordu. Gazetesinin güzellik öğütlerini okumak için yakın gözlüğünün camlarını da değiştirecekti paraya kıyıp. *Eeee, her şey karşılıklıydı!*

Ekim sabahının ağaçları usulca sallayan rüzgârını dinlerken yeni tasarladığı yaşama bir göz attı. Ne zaman darda kalsa yaptığı gibi ilkokul arkadaşı Sernra'yı aradı. Çocukluğunda tahrir ödevlerini düzelttirirdi ona, Semra'nın diliyle yazmaya çalışırdı.

3.

— Merhaba teyzecim, dedi başörtülü kız. Girelim mi?

— Sizi çok özledik teyzecim, dedi öbürü.

— Buyurun, geçin şöyle, dedi Seniha hanım. Pabuçlarınızı çıkartmayın.

O gün öğleden sonra, bakkala reçel almaya giderken, merdivende karşılaşmıştı kapıcı-kızlarıyla. Eskiden bayramdan bayrama uğrarlardı ama o sabah aldığı yeni kararları gözönünde tutarak onlara istedikleri zaman uğramalarını söylemiş, her zamanki gibi bakkaldan şeker almış, reçeli ertelemişti. Her bayram kapısını çaldıklarına göre, bu ilgiyi hak ediyorlardı.

Kızlar, koltuklarda iğreti oturuyor gibiydiler.

Bir sessizlik.

Seniha hanım, sessizlikte, başörtülü kızı inceledi. Daha geçenlerde onun merdiven aralığında kısacık, kırmızı bir giysiyle kendi kendine şarkılar söylediğini, dans ettiğini görmüştü. Neydi bu değişiklik? O sırada kızın gözünün altındaki morartıya takıldı.

— Gözüne ne oldu yavrum? dedi sevecen bir sesle.

— Dün gece, babası dövdü bunu, dedi öbürü.

— Yalancı! diye haykırdı kız.

Gözleri kızarmıştı, ağladı-ağlayacaktı.

— Bizim, teyzeden gizlimiz-saklımız var mı? dedi öbürü. Teyzecim, ağabeyi de dövüyor bunu. Bizim evden çığlıkları duyuluyor akşamları, babam çok üzülüyor.

— Ben hiç ağlamam, dedi başörtülü yumruklarını sıkarak. Hiç yalan söylemem. Babam bana vurmaz, hiç vurmadı.

— Üç numaradan bahşiş aldın diye dövdü, bilmez miyim? dedi öbürü. Hani şu bekârlardan, yeni taşınanlardan.

— Ben üç numaradan bahşiş almadım. Babam da dövmedi. Yüzümü kapıya çarptım.

— Bakın çocuklar, dedi Seniha hanım, söze nasıl gireceğini kestiremeden.

Titreyen bacaklarını kibarca birleştirdi, ellerini dizlerinin üstünde kavuşturup öne eğildi. Sonra eğitici bir sesle:

— Babalar çocuklarını haksız yere dövmezler, dövmüşlerse bir bildikleri vardır.

— Ben dayak hak edecek bir şey yapmadım, dedi başörtülü, babam da beni dövmedi.

— Yalancı! Neden yalan söylüyorsun teyzeye? dedi öbürü.

"Pırıl pırıl bir çocuk" diye düşündü Seniha hanım. "Ötekini gücendirmeden arka çıkmalıyım ona. Tıpkı benim çocukluğum."

— Adı lazım değil, benim de bir arkadaşım vardı sizin yaşınızdayken, dedi. Bu aralar sık görüşmüyoruz. Ama sözüm meclisten dışarı birbirimizin aleyhinde hiç bulunmadık.

— Sözüm meclisten dışarı teyzecim ama, dedi öbürü Seniha hanıma göz kırparak, adı lazım değil bir arkadaşımız var, hep yalan söylüyor.

Başörtülünün gözlerinde hınzır bir parıltı çaktı.

— Peki, babam beni sevmeseydi, köşede yeni açılan dondurmacıdan dondurma alır mıydı?

— Benim babam, bizim dondurmacıya verecek paramız yok diyor, dedi öbürü.

Başını önüne eğdi.

— Dondurma kaç paraymış? diyen sesini duydu Seniha hanım.

— Bin lira, dedi başörtülü.

Seniha hanım, yine ölçüyü kaçırdığını düşündü ama ağzından çıkmıştı bir kere. Geri alamazdı. Bu mevsimde dondurma yemek akıl kârı değildir, diyemezdi.

— Beş yüz liralık bizim nemize yetmez teyzecim? dedi öbürü.

Seniha hanım, cüzdanından çıkardığı bin lirayı ona uzattı: aranızda paylaşırsınız. Alınmasın diye başörtülünün yanağını sıktı.

Nedense yüreği daralmıştı. Öyküsünden kurtulmak isteyen toy bir yazar gibi: artık gitsinler!

— Sağolun teyzecim, dedi öbürü kalkarlarken.

Onlar gidince, Seniha hanım yeni gününün anlamı üstünde düşündü. Yoktu. Üçüncü kişi ağzından yaşanmış bir ikindi gibiydi. O sırada, başörtülünün oturduğu koltuğun yanında, yerde duran kırmızı plastik çantayı gördü. Kaptı, arkalarından koştu.

Kapıyı açınca, çocukların sahanlıktan yükselen seslerini duydu:

— Sana becereceğiz demedim ki kız, diyordu öbürü. Bak, yuttu işte. Çıkar artık şu başörtünü.

— Bilmem ama ben hiç de... diye söze başlıyordu başörtülü, ansızın durdu. Kulağına bir çarpma sesi gelmişti.

— Bakkal şekerini kendi yesin, dedi öbürü.

— Ben bir çıkıp bakayım. Yukarda bir şey yuvarlandı galiba.

— Dondurmaları ben alırım. Sen çık bak.

Yapayalnız Bir Gök

Chris de Burgh'e

ortası

Gözucuyla aylık televizyon programlarından bölümleri izlerken:

— Valla çocuklar, ben vampirlere falan inanmam, dedi Doğan bey konuklarına. Safsata bunlar. Bir zamanlar öğretim üyesiyken de bilimin öncelikle bu tür batıl inançlarla savaşması gerektiğini her fırsatta vurgulardım öğrencilere. Ne günlerdi... Ama demek ki çabalarımız işe yaramamış. Şimdiki gençler, bu tür filmlere, dizilere bayılıyorlar. Özel gösteriler falan düzenliyorlar. Bir şiddettir gidiyor. Sofradaki en gencimize soralım, yanlış mı söylüyorum Nedim? Gençlerin az okudukları da mı yanlış?

Sofranın öbür ucuna eklenmiş iskemlesinde oturan Nedim, soru karşısında durdu bir an, hiç beklemiyordu.

— Haklısınız Amca, dedi kısık bir sesle. Çok okumadıkları doğru ama siz de son zamanlarda okumaya zaman ayıramadığınızı söylüyorsunuz sık sık.

— Benim durumum çok farklı evladım, diye güldü Doğan bey. Şimdi evet ama eskiden, okuyacağım kadar okudum. Şu yeni uydurulan kelimelerin de etkisi var tabii isteksizlikte. Mesela vampir dedik demin. Bu kelimenin öztürkçesi var mı? Ne uydurdular karşılık olarak?

— Kan-içici, dedi Nedim yutkunarak. Belki o sözcüğü tam tamına karşılamıyor ama konuya yeni bir bakış getiriyor. Kavramı çağdaşlaştırıyor.

Doğan bey, yeğeninin gitgide boğuklaşan sesinden, boş şarap kadehine uzanırken titreyen ellerinden bir ipucu almışçasına geri çekildi: tatsız bir tartışmaya girmek istemiyordu böyle bir gecede. "Bu oğlan ne zaman gelse, bir tartışma çıkarır zaten."

Şarap şişesiyle başında bekleyen garsona uzattı kadehini. Üstüne bu gecelik giydirilmiş garson üniformasına alışamadığı belli olan güleç yüzlü Rumeli delikanlısı, bir eliyle ceketinin alt düğmesini tutarak öne eğildi, Beyefendinin kadehini yarıya kadar şarapla doldurdu.

— O kadar da demedik evladım, öyle görmemişler gibi, dedi Doğan bey, babacan, halkçı bir gülümsemeyle. Tadımlık koyacaksın.

Evlilik yıldönümü kutlaması için İstanbul'dan helikopteriyle getirttiği konuklar da gülümsediler.

— Hmm, hiç fena değil, dedi Doğan bey, etli, bakırçalığı dudaklarını şapırdatarak. Villanın mahzenindeki en eski şarap bu. Bununla başlayalım dedim. Evet, evliliğimizin onuncu yılını kutluyoruz bu gece. Sizleri aramızda görmekten çok mutluyuz dostlar. Kadehimi sevgili eşime, beni baştan beri destekleyen, bugünkü başarıma ulaşmamı sağlayan Füsun'a kaldırıyorum!

Konuklar, kadehlerini kaldırıp başlarını çevirdiler ama Füsun hanım yoktu, iskemlesi boştu. Doğan bey, böyle önemli bir zamanlama yanlışı yapmasına bozuldu, Füsun'un sofrada olmadığını fark etmemişti bile. Rezalet! Sol gözkapağı seğirmeye başladı; alt dudağının kıyısındaki kırmızı şarap lekesini yaladı.

— Sahi, heyecanda size söylemeyi unuttum. Nedim'le haber yollamış. Migreni azmış yine. Ağrısı artınca dayanamıyor, odasına çekilip karanlıkta dinleniyor. Biraz düzelince gelecekmiş, değil mi Nedim?

— Bugün çok kötüydü, dedi Nedim gözlerini kaldırmadan.

— Nedim'den al haberi, diye bir kahkaha attı Doğan bey. Aralarından su sızmaz bunların. Ta baştanberi. Neyse, bari bizim tadımız kaçmasın. Şerefe!

Doğan beyin gözlerinde, öfkelendiği anlarda çakan koyu, sivri parıltıyı gören konuklar telaşla kadeh kaldırdılar.

— Şerefe!

— Ne güzel bir gece gerçekten! dedi Esra hanım; sarışınlığının, tombulluğunun, simli buluzunun ve sallangaçlı iri küpelerinin geceyi kurtaracağı inancıyla.

Oysa pancurlar sımsıkı kapalıydı, dışarda savrulan karkokulu, kudurgan rüzgârdan, köpek ulumalarından başka ses duyulmuyordu. Hava, birden bozmuştu.

— Şarap sahiden nefis Beyefendi, dedi Esra hanımın kocası Cavit Bey. Füsun – yani Füsun hanım neler kaçırdığını bir bilse!

— Aksilik işte, dedi Esra hanım iç çekerek, dayanamayıp ekledi: Ama Füsun zaten sık katılmıyor aramıza, belki içe kapanık, duyarlı bir kadın olduğu için kendi dünyası yetiyor ona. Bu durumda Doğan beyin yapabileceği bir şey yok, diye toparladı sözlerini.

Beyefendi, ona bakarken sofradaki oturma düzenindeki aksaklığı da gördü. Füsun yardım etmedi mi, aksaklıkların ardı arkası kesilmezdi. Çiftleri yan yana oturtmayalım derken birbirlerinden çok uzağa oturtmuştu. Cavit yanıbaşındaydı sözgelimi, karısı mahalle dilberi Esra'nın densizliklerini örtemeyecek kadar uzaktaydı. "Hoş, ateşli bir kızdı bu gençliğinde. Ama son yıllarda çok şişmanladı yazık. Cavit boşamaya kalkışsa, başkasına kakalayamazsın artık, pahalıya oturur. Yine de hiç değilse şu anda benden yana." Doğan bey, bir daha bu fırsatın eline geçmeyeceğini biliyordu, bu gece "onlara" sırdaşları gibi davranırsa çevresine daha sıkı kenetlenirlerdi.

— Nedimciğim, zahmet olacak, bir bakıversene yengene, dedi kaygılı bir sesle.

— Laf aramızda, diye girdi söze Nedim odadan çıkınca. Bence asıl mesele, migren değil, Füsun'un buradan ayrılmamakta direnmesi. Çok üzülüyorum ama laf dinletemiyorum. Her gün biraz daha inceliyor, soluyor. Değil arkadaşlık etmek, konuşacağı kimse bile yok burada. Temizlikçi kadın, bahçıvanın kızı falan. İstanbul'daki yeni evi bir görseniz. Duvardan duvara halı kaplattım. Bembeyaz döşedim istediği gibi. Tek beğenmediği salondaki duvar aynasıysa –hani şu gri camlılardan– söktürürüz, olur biter.

— Üzülmeyin Beyefendi, dedi Meral hanım. Zorla güzellik olmaz ki, değil mi ama?

Siyah ipekten sade bir giysi vardı üstünde. Füsun'un eski arkadaşıydı. Şirketin Halkla İlişkiler'ini yürüten Işık beyin karısıydı.

— Bence Füsun'un temel sorunu, diye sürdürdü sözü, toplumdaki başdöndürücü değişiklikleri kavramak istememesi. Bir bakıma, iş hayatının çalkantısından ürküyor sanırım, bu ıssız yöreye sığındığına göre...

Doğan bey, sofradaki kadınların kendisini desteklemelerinden hoşnut:

— Meral hanım, dedi, onunla bir ara konuşsanız, belki sizi dinler.

— Denerim tabii, dedi Meral hanım iş-kadını güveniyle. Sağında duran garsonu uyarmak için tabağını sola doğru uzattı:

— İnce bir dilim lütfen. Hayır, pilav almıyorum.

O sırada içeri giren Nedim, kimsenin yengesini sormadığını görünce usulca yerine kaydı. Bir saattir kıpırdamadan oturan, ses çıkarmayan konuklar –öyle ki, bir fotoğraf çekilse, sofrada yalnız Doğan bey görünecekti– şarabın etkisiyle canlanmışlardı. Uzun bir süre, tabak-çanak şangırtısından başka ses duyulmadı.

Beyefendinin gözünde, önceliği Işık'a kaptırmamakta kararlıydı Cavit:

— Mescit projesi nasıl gidiyor Beyefendi? diye sordu birden.

— Ben de artık sormayacaksınız sanıyordum, dedi Doğan bey sitemle. Siz İstanbul'da uyuyun bakalım, mescit bitmek üzere yahu! Helikopterle getirmesem buraya gelmediğinize göre hoş karşılamak gerek. Eski-solcuların dağınık olduklarını bilirdim de bu kadarı...

— Geçmişi açmasanız olmaz, değil mi? dedi Cavit kızararak.

— Yalan mı yani? Yalnız sizi değil, şirkettekilerin hepsini kastediyorum.

— Pek de yalan sayılmaz, dedi Işık bey ciddileşerek. Eski örgüt disiplininden şimdiki bireysel disipline geçmemiz, alışmamız kolay olmadı. Asıl kişiliğimizi yeni yeni buluyoruz.

— Bak, orada sen de haklısın, diye bir kahkaha attı Doğan bey. Şaka ediyordum zaten, şaka! Gecenin sürprizi bu aslında.

Yarın sabah mesciti göstereceğim sizlere. Kahvaltıdan sonra. Gerçi sapa bir yerde ama fabrikaya yakın, zaten amaç işçilerin yararlanması. Nedimciğim, Abdullah efendiye hatırlat, iki araba getirsin, ancak sığarız.

Tatlıları dağıtan garson duraladı:

— Babam evde değil bu gece Beyefendi, örnek-ekim-alanında, bekçi hastalanmış da...

— Tam da hastalanacak zamanı bulmuş, dedi Doğan bey öfkeyle. Bütün basın bize takmışken. Gerçi o alanda yetişen tahılı gördükten sonra sesleri solukları kesilecek ama bu arada...

Cavit, ağzına attığı koca bir ayva tatlısı dilimini çiğnedikten sonra söze karıştı:

— Beyefendi haklı, Işıkçığım. Yörede görülen bütün hastalıkları, felçleri falan, zehirli fabrika atıklarına bağlıyor basının bir bölümü. Gerçi raporlar temiz, yine de.

— Helikopterle gelirken yamaçların arasında kel bir toprak parçası görmüştük, orası mı örnek-alan, diye sordu Esra hanım pembe bir gülücükle.

— Anlamadığın konulara karışmasan Esra! diye çıkıştı Cavit, karısına. Dökülen atıklar toprağın derinliklerine sinip elverişli bir gübre tabakası oluşturana kadar elbette çıplak görünecek yamaç.

— Esra'ya kızman doğru değil Cavit, dedi Doğan bey zorlama bir hoşgörüyle, kadehini bir dikişte dipleyerek. Yöre halkından da böyle düşünenler var. Ama gelecek yıl bir araya geldiğimizde, örnek-ekim-alanının tahılıyla bir sofra donatılınca size, o da anlayacak. Yüzyıllardır doğru dürüst işlenmemiş bu toprak, yüzyıllardır kötü beslenen yurttaşlarımız...

— Peki, ağaçların yanmasını nasıl açıklıyorsun?

Füsun hanım kapıda duruyordu.

sonu

— Önce silah odasını gezdireyim size, dedi Doğan bey gururla.

— Ben resim koleksiyonunuzu görmek isterdim, dedi Nedim.

— Nedim geçen yıl Güzel Sanatlar'ı bitirdi, dedi Doğan bey konuklarına dönerek. Babası da resme pek düşkündü. Bizim ailenin sanatçı kolu, diye gülümsedi. Dikiş tutturamayanlar.

— Gece kalkan gemiye yetişmem gerekiyor da, dedi Nedim yavaş sesle, ama sizin için bir sakıncası varsa...

— Yok evladım, ne sakıncası olacak? İstersen resim odasının bir anahtarını vereyim sana, canın çektiğinde gel bak resimlere. Ben gençlere arka çıkmaktan yana olmuşumdur hep.

— Bir ara şu burs konusunu da tartışsak, dedi Işık. Gençler dediniz de...

— Konuşuruz konuşuruz, dedi Doğan bey peltek bir dille. Başbaşa kaldığımızda. Bizimkileri sıkmayalım.

— Sağolun Amcacığım, dedi Nedim konuşulanları duymamışçasına. Öyleyse, yani resim odasını her geldiğimde gezebileceğime göre şu anda şart değil.

— Bursu kamuoyuna açıklarken ne gibi bir yol izlememiz gerektiğinde Nedim bey de yardımcı olabilir bize diye düşünmüştüm, dedi Işık. Yani gençlerin psikolojisi açısından.

— Tabii tabii, dedi Doğan bey. Bizim kimseden gizlimiz-saklımız yok.

— Konyağı hanımefendi seçti Beyefendi, diye fısıldadı yanlarına yaklaşan garson. Kadehleri de. Başı çok ağrıyormuş, odasına çekildi.

— Tamam tamam! Kafamı karıştırma şimdi... Ben amacımı anlatayım, sen toparlarsın, diyerek döndü Işık beye. Fabrikamda çalışan işçilerin çocuklarına –yetenekli olanlara– burs vermeyi düşünüyorum. Dışarda okuyacaklar, görgü-bilgi edinecekler, beş kuruş harcamadan. Tek koşul, döndüklerinde bir süre fabrikada çalışmaları.

— Süre ne kadar? diye sordu Nedim.

— Şimdi söyleyemem ama herhalde borçlarını ödeyene kadar, dedi Doğan bey.

— Bence daha kısa bir süre belirlesek, dedi Işık. Aileleri burada olduğuna göre zaten kolay kolay kopup gidemezler.

— Ama anladığım kadarıyla buradaki nüfus nedense kırılıyor, dedi Nedim gülümseyerek.

Doğan bey, bu çocuğun yüzündeki gülümsemenin anlamını hiçbir zaman çıkartamamıştı: belki de onu sevmemesinin nedeni bu gülümsemeydi.

— Nüfus faktörünün üstüne basmamak daha iyi, dedi Işık.

— Sana güveniyorum, dedi Doğan bey. Toparlarsın artık.

Silah odasının kilidini açtı.

— Ayyy, ne kadar çok silah var burada! diye haykırdı Esra hanım.

— Gittiğim yabancı ülkelerden silah toplamaya bayılırım, dedi Doğan bey konyağını yudumlarken.

— Neden?

— Kadınlar anlamaz bu duyguyu. Bir güç verir insana silah. hele böyle ıssız bir yerde. Düşman bir olsa kolay... Yani gerekli de.

— Çok zenginleşmiş koleksiyon görmeyeli Beyefendi, dedi Cavit.

— Geçtiğimiz yıl az geziye mi gittim, dedi Doğan bey.

— Şu kabzası kakmalı olan çok güzel, kadın tabancası herhalde, dedi Esra hanım, elime alabilir miyim?

İskarpinlerini çıkartmıştı. Sesi her zamankinden tizdi.

— Bir zamanlar, diyerek şuh bir kahkaha attı, burnunun ucunu sıvazladı, sözcükleri toparlamaya çalıştı. Ne diyordum? Şeyy... Bir zamanlar, silahlara düşkün olduğumu bilen bir dostum, hepsine dokunmama izin verirdi.

Konyak kadehini halıya bırakarak ayağa kalktı. Yalpalıyordu.

— Saçmalama Esra! dedi Cavit öfkeyle.

— Sakın dokunmayın! dedi Doğan bey, kan-çanağı gözlerini iri iri açarak. Sakın! Hepsi kullanılır durumdadır.

— Canım, öylesine söyledim işte, dedi Esra hanım, Doğan beyin gözlerinin içine bakarak.

— Yüzünü yıkarsan açılırsın Esra, dedi Meral hanım sertçe. Acı bir kahve içmelisin.

— Tamam, tamam, bırakın yakamı, dedi Esra hanım.

Rimeli akmıştı, usulca ağlıyordu.

— Bu işin şakası kalmadı, diye fısıldadı Doğan bey Cavit'e dönerek. Hapların gelmesi aksadı mı yoksa?

— Hep almıyor Beyefendi, dedi Cavit. Yoksa bizim hostes hiç aksatmıyor getirmeyi sağolun!

— Hapları içirtmen kocalık görevin, unutma Cavit, dedi Doğan bey dişlerinin arasından. Yoksa işin içinden çıkamayız.

— İzninizle ben gidiyorum, dedi Nedim yüzünde aynı gülümsemeyle.

— Güle güle Nedimciğim, bekliyoruz ha!

— Güle güle kardeşim, çok yararlı oldunuz, dedi Işık bey.

Nedim, villadan çıkarken, kot pantolonunun beline sıkıştırdığı kabzası kakmalı tabancayı uzun uzun okşadı.

başı

Ne kadar da yalnız bir gök bu! Yapayalnız!

Kurşun rengi bir dumana boğulmuş, sarı şeritlerle yer yer yarılmış göğe bakarken.

Eskiden, babasıyla çiftlikten at sırtında gelirken geçtikleri toprak yolda arabalar, otobüsler vızır vızır işliyor. Ötedeki ağaçların dalları yanmış, kırık...

Birdenbire inen kıpkırmızı yağmur, bir korku öyküsünden ödünç alınmış gibi.

Villanın kapısı açıldığında duyduğu keskin zambak kokusunu bir kere daha... Ama nerede?

Temizlikçi kadın, onu salona aldı. "Hanımefendiye söyleyeyim geldiğinizi. Yukarda dinleniyordu. Başı ağrıyor yine."

"Nasılsın Ayşe hanım?"

"Nasıl olsun küçük bey? İdare ediyoruz işte. Hanım, çok sevinecek gelmenize."

Zambak kokusu yaklaşıyor, keskinleşiyor iyice:

"Hoş geldin Nedimcim. Ne iyi ettin!"

Boynuna sarılıyor. Onun kokusu. Düğününde de aynıydı. Gelinliğinin beyazını, teninin duruluğunu pekiştiren bir koku. Kendisi de bir zambak gibi zaten, gibi değil bir zambak, şimdi de.

"Ayşe hanım, küçük beye bir kahve yapsana. Ben istemiyorum şimdilik. Az şekerliydi, değil mi Nedimcim?"

Sonra köşedeki geniş koltuğa oturup şöminedeki ateşe dalıyor uzun uzun.

Odada çıt çıkmıyor, ateşin çıtırtısı, o kadar.

Sımsıkı kapanmış yaprakların açılması on yıl sürmüş bir zambağa benziyor şimdi. Taç yapraklarına dökülen titrek tohumlar, kalıcı bir sarı boya bırakmış teninde.

Hiçbir şey biriktirmese de gün boyu atacak bir şeyler bulan bir kadın: lavanta çiçeği torbaları, eski çoraplar, eski aşklar, mektuplar... Bir boşluk yaratarak sığınıyor içine. Kendine kapanıyor.

Babası, yan bölmede amcasına çiftlik hakkında bilgi verirken, hesapları gösterirken, ikisi yine burada otururlardı. Şömine yoktu, bir çini soba vardı galiba. Ortadaki duvar yıkılınca oda iyice genişlemiş.

"Ne o? Daldın." Kırık dökük bir kahkaha. "Kaç zamandır aradığın yok bizi, *beni*." Şömineye bir odun atıyor, harlanan ateşe tutuyor yüzünü. Sesi canlanıyor.

"Bir türlü olmadı," diyor Nedim kendine bile inandırıcı gelmeyen bir sesle. "İş aramak, ev bulmak, bir koşuşturma içindeyim. Annem çok selam söyledi."

"Eskiden yalan söylemezdin Nedim. Ne o? Sen de mi değiştin yoksa? Çevremdeki herkes hızla değişiyor, kimseyi tanıyamıyorum."

Ayşe bacının fincanı uzatan elleri, kırmızı lekelerle kaplı.

"Sağol Ayşe hanım."

Beş yıl önceye... Hanım, burada yapamaz küçük bey. Onu buradan sen götürürsen götürürsün olsa olsa.

Nasıl olur? Onu bu zenginlikten nasıl koparırım? Ona *yalnızca* âşık olduğumu kime anlatabilirim? Ama bunların ne önemi vardı, diye kavrıyor ansızın, ne önemi olabilirdi ki? Şu anda bastıran, içini kavuran pişmanlığı, peşini yıllardır bırakmayan

o kokuyu, o çıkmaz sarı lekeyi hangi günah silebilirdi ki? Ya da hangi suçsuzluk, günahsızlık düşü?

"Yanlış bir gün seçmişsin" dedi Füsun, bacaklarını bol eteğinin altına toplayarak. "Bu akşam bir şölen veriyor Doğan. Konuklarını helikopterle getirecek. Topraktan annenle sana düşen payı almak istiyorsan, çok geç zaten. Hem bu akşam, konuşacak zamanınız bile olmayacak."

Kapalı pancurların dışındaki göğe doğru baktı.

Kanatları bağlanmış, uçuşu kesilmiş bir kuş, kafesi ustalıkla örülmüş, bel bağladığı tek göğü bile alınmış elinden.

Bu duygulara bir yerinden yetişmişçesine:

"Kuşlar bile göçtü buradan" dedi Füsun,

"Artık seni götürebilirim, hazırım." Sesi, umduğundan da kararlı çıkmıştı. "N'olur bırak götüreyim, gidelim. Topraktaki payımı çoktan boşvermiştim, belki bir özürdü buraya gelmeme. Seni özledim."

"Saçmalamasana Nedim! Hiç büyümeyeceksin sen! Bari evimizin yeni odalarını göstereyim sana." Sesinde öfkeyle karışık bir sitem.

Eskiden yağ tenekelerinin, peynir tenekelerinin, pekmez ve turşu küplerinin, pirinç çuvallarının, toptan alınmış, ucuzluğu pahalıya oturan binlerce ıvır zıvırın bulunduğu kiler, şimdi silah odası olmuş.

"Bütün silahlarını numaralayıp defterine geçirir, hepsinin tozunu alır her gün; çocukları gibidirler. Birazdan sana resim salonunu da gezdireceğim. İnanır mısın, takvimden kestiği bir resmi bile altın çerçeveyle astı duvara, özgün resimlerin arasına hem de! Bu akşam, konuklarına hepsini gösterecek, hiç şaşmaz." Füsun'un kahkahası yorgundu.

"Ya konuklardan biri, diyelim silahlardan ya da Japon biblolarından birini alsa? Ne olur? Sonra getirip yerine koyacak tabii. Şaka olsun diye?"

"Yüreğine iner, *gerçekten* iner."

Merdivenden çıkarlarken yine o zambak kokusu.

"Benim başım ağrıyor Nedim, bu geceki toplantıya katılabileceğimi sanmıyorum."

"Benimle gelirsen, sana ayrı bir kamara ayarlarım gemide. Yalnızlığına ilişmem. Bir doktora görünürsün İstanbul'da."

"Şaka mı ediyorsun?" dedi Füsun. "İyileşmek istemiyorum ki ben. Şurada ölümümü doğru dürüst yaşamak istiyorum. Hepiniz adına. Hoşçakal canım. Hepinize iyi akşamlar."

— Küçük bey için masaya bir iskemle ekledim Hanımefendi, dedi Ayşe hanım. Sizin yanınıza, ama biraz iğreti duruyor.

Mavikan Kokusu

Uğur'a

Geçenlerde, günlük temizliği bitirdikten sonra defтere geçirdiğim günleri koparıp attım. Kimbilir kaç yılın günleri, kaçıncı temizlik.

Nasıl olsa hepsi birbirinin tıpkısıymış: günler ve temizlikler.

Zamansızlık duygusu, defterin tutuluş biçiminden de belli oluyor. Eskiyazı kullanmadığım halde sondan başlamışım. Böylelikle baştaki üç-beş boş sayfa, son güne, bugüne geliyor: defterin ilk gününe.

Olup biteni o sayfalara sığdırmaya çalışmadan önce geçmiştekilerin kısa bir özetini yapmalıyım:

Bugün alt rafların tozu alındığına göre demek herhangi bir onuncu gündeyiz. Tek fark, yaşanan bir gün olması. Yoksa hiç değişmez. Üst raflar birinci günlerde temizlenir, kitapların tozları teker teker alınır. Sıradan birinin bir kitabın tozunu alması beş saniye tutuyor (denedim). Görevli, istese, dört günde bitirebilir temizliği. Ama geriye kalan saatler ne olacak? Burada boş zamana gerek duyulmaz.

Kat sırasıyla –merdivenden– inilerek alt rafa onuncu günde varılır. Sonra yine birinci güne çıkılır ya da ilk rafa.

Nişlere yerleştirilmiş kitap-dolaplarında temizlik daha da uzun sürer. Çünkü orada sergilenen yapıtlar, her ne kadar anahtarı yalnız görevlide duran, depoda gizlenen yazmalar gibi benzersiz değilseler de okuma salonundaki dışardan edinilebilir, yerleri doldurulabilir kitaplardan sayılamazlar, yani kitaplık

ruhu diye tanımlanabilecek öz denetimden yoksun okurların rasgele kirletme, çalma ya da yok etme hevesine sunulamazlar. Dolaplardaki yapıtların tozları sekizer saniye arayla alınır.

Depoya, üçüncü alt rafa üçüncü varılışta uğranır. Ebrular okşanır, sayfaların altın yaldızlı kıyıları seyre dalınır. Depoda her saniye, en aşağı bir gün tutar. Kitaplıkta zaman bir alışkanlıktır, bir huydur. Loş ve belirsizdir.

Bu müze-kitaplığın ya da dilerseniz kitaplık-müzesinin koruma görevliliği hangi tarihte üstlenilmiş diye sorarsanız, doğrusu çıkaramıyorum. Ancak görevliyi eski ve yeni, ölü ve diri ustalarla birlikte bu çok soğuk, çok ıslak, çok geniş mekâna kapatan deniz, ne zamandır karşıda.

Ön bölmede, okuma salonunda, parke zeminin bitimindeki boydan boya pencereden başlıyor, radyodan herkese bildirilen hava raporunun "rüzgârın değişik yönlerden eseceği"ni belirttiği günlerde, sabahları dış çizgileri seçilen, geceleriyse varlığı ancak bulanık, buğulu ışıklarından sezilebilen karşı kıyıya doğru dalga dalga açılıyor.

Uzak-gözlüğümün numarası çoktan değişmiştir, yıllardır takmadım. Sağ, genç bir annenin, gür, ipeksi-siyah saçlı yakışıklı oğluna uygun gördüğü siyah camlı, havalı bir gözlük. Yaşıtı kızları kısa bir süre sonra sığ ve kof, sevиştiği –sevişmek denebilirse– yaşlıca kadınları fazla buyurgan bulan bu oğulun geleceğini saçları ve gözleriyle birlikte kitaplığa adayacağı baştan belliydi.

Denizin kitaplığın kıyısında bitmez tükenmez tek bir mevsim olduğu, kokusundan ve ıslaklığından anlaşılıyor. (Bakılmasa da olur) Bir deniz resmi demek daha doğru.

Tel çerçeveli yakın gözlüğünü takıp biraz sonra ön bölmedeki gaz sobasına atacağı günlere göz attıkça görevlinin buraya zorla mı kapatıldığı yoksa kendi isteğiyle mi kapandığı anlaşılmıyor yine de.

Başlangıçta defter tutmamış. Sonra, bir aralar, önemli günleri kayda geçirmiş:

Müzeye bağışta bulunanların onuruna düzenlenen açılış ak-

şamlarıyla konuşmacıların kitaplık ruhunu açıklayan bildirileri ve ikindi toplantılarıyla kendiliğinden geçen birinci günler.

Parkenin cilalandığı, kristal bardakların yıkandığı, çelenklerin çiçekçilere satılıp kitaplığa ek bir gelir elde edildiği, şölenden kalan kuru pastalarla keklerin temizlikçi kadın tarafından evine götürüldüğü ertesi günler.

Koruma görevlisinin hizmet aşkını, özverisini değerlendirenlerin genel deftere yazdıkları övgüleri, gönderilen kutlama telgraflarını okumakla, kitaplığa kazandırılan yeni ödül belgelerinin fotokopilerinin çektirilmesiyle geçen ilerki günler.

Üşüme, defterin ortalarında başlamış. Kitaplığın bütçesi –ilgisizlik yüzünden– kısıldığından, temizlikçi kadının işine ister istemez son verilmiş. Kitaplığı kent merkezine gittikçe daha uzak bulan dar gelirli eski tiryakilerin ayakları hemen hemen kesilmişmiş, zaten gelen giden pek yokmuş ki parke cilalansın. Yine de kitapların korunması için gün boyu yakılan gaz sobası, çatlak pervazlardan, şişen tahtalardan içeri sızan sert rüzgârı bir ölçüde engelleyebiliyormuş. Pencereleri açmazsa, tozla da baş edebiliyormuş görevli. Burnunu ön camdaki maviliğe dayasa (burada ucuz bir benzetme yapmış) bir süs balığının akvaryum kıyısında bırakacağı türden bir balon üfleyebiliyormuş dışarı doğru, denizle arasındaki daracık caddeyi görebiliyormuş.

Geceleri sığındığı arka-bölmede bir elektrik sobası yakıyormuş. Anlaşılan, yatağına uzanıp uyuyormuş ve başucunda ceviz ağacından döner-kitaplığı durduğuna göre orası kendi odasıymış. (Bu ayrıntıdan, bir aralar, bu ıslak yalnızlığa kendi isteğiyle kapatıldığı sonucunu çıkarıyor.) Belki de bu bilinçle, nemin iliklerine işlemesine, eklemlerinde sızlamasına, arka-bölmenin açıldığı ıssız korudaki ağaçlarda hışırdamasına göğüs gerip sobasını depoya taşımış.

Nemden kıvrılan, sararan ilk sayfaları gördüğünde. Bu definenin kısa sürede elinden alınıp, alışmadığı bir ortama taşınacağını, hapsedileceğini biliyormuş artık.

Onun bir sıcak su torbasıyla yetindiği arka-gecelere geliyoruz. Yarı doldurulmuş plastik, kırmızı bir su torbasıyla özdeşleşiyor

sanki. Yaşamı süresince, anahtarı altında tuttuğu defineyi insan gözünden, insan bakışından esirgemesi, definesindekilerin yaşa ve günlere dayanıklılığını, renklerinin solmamasını sağlama çabası yetmiyormuş. Anlamış. Uyumamak gibi bir önlem almış. Her gece, havagazını kapattığını, ışıkları söndürdüğünü, tablaları döktüğünü ecnebi dillerde kendine söyleyerek bir güvence sistemi kurmuş. Havagazını Fransızca kapatmış, ışıkları İngilizce söndürmüş, yine de Türkçe bir uykuyu esirgemiş bedeninden. Bu kaygıları, arka-bölmenin iğrenç halısındaki sigara yanıklarından okuyabiliyoruz. Bir an dalarsa, kitaplık yok olabilirmiş.

Baştanberi sayıp dökülen bu durumların özneleri silindiğinden, sayıları azaldığından ötürü nesnel, kişiliksiz bir anlatım seçen görevli, defterin başa yakın sayfalarından birinde, "Üşüdüm" diyor. "Üşüyen *benim* çünkü. Sanki bu anda bütün dünyaya müthiş bir yağmur yağıyor. Satırbaşları azalmalı. Paragraflara zaten pek yer yok, zaman da."

Üçüncü rafa inilen günlerden birinde geldi.

Siyah, ipeksi saçlı bir delikanlı. Sonsuz yağmur, sonu belli, soğuk bir kar kokusuna bırakmıştı yerini o sabah.

Bir güneş ışını gibi usulca içeri süzüldüğünü duymamıştım. Hep aralık duran kapıdan nicedir kimse girmiyordu.

Merdivenimden inmedim, toz almayı sürdürdüm.

— Merhaba efendim, dedi saygılı bir sesle. Ben yeni açılacak bir kitaplıkta çalışıyorum. Size danışmanı önerdiler.

— Ne konuda? dedim yüzümü ondan yana dönmeden.

— Kitaplıklar, kitapların geliş sırasına göre düzenleniyor biliyorsunuz. Ben başka bir düzenleme istiyorum Konulara göre. Tarih, coğrafya kitapları, ansiklopediler, sözlükler, yazmalar, kurmaca türleri...

Böyle durumlarda sinirlenirim. Değer ve kıdem bilmez bir kitaplık okurunu terslerim sözgelimi, ona vazgeçmesini, kendine eğlencelik birşeyler aramasını öğütlerim. Nedense onu terslemedim. Kitaplık ruhundan habersiz, uçarı bir delikanlıya benziyordu, gözünde kara-camlı bir gözlük vardı, ama uğraşırsam, onu gerekli sınavlardan geçirirsem, kitaplığa kapılanabi-

lirdi. O zaman da hiç değilse eşsiz yazmalarla güncel kitapları karıştırmamayı öğrenirdi.

— Yapıtlar arasında eşitlik mi gözetmek istiyorsunuz yoksa? diye sordum.

— Tabii. Eşitsizlik nasılsa zamanla ortaya çıkar; okurlar bu günü-dolmuş kitaplık anlayışına ayak uyduramıyorlar. Bazı kitaplıklarda, görevlinin estetik anlayışı uyarınca boylarına ya da renklerine göre sıralanmış kitaplar var. *İyi, kötü, değerli, değersiz, kalıcı, güncel* gibi kesin yargılar vermek bir kitaplık memuruna düşmez bence. İsteyen, istediği kitabı elinin altında bulmalı. Memura danışmak zorunda kalmadan.

— Ben burada kendimce bir sistem geliştirdim, dedim.

— Sizden yararlanmak istemem bu yüzden. Soruşturdum, bana yardımcı olabilecek tek memur sizmişsiniz.

— Ben memur değilim, koruma görevlisiyim. Kendimi bildim bileli buradayım.

— O kadar yaşlı olamazsınız, yapmayın canım! Bilemediniz, on beş yaş büyüksünüz benden.

— Ben kitaplık zamanına göre yaşıyorum.

— Peki öyleyse. Ben sizi dışarıya, çay içmeye götürürüm, siz bana neler yapmam gerektiğini öğretirsiniz...

Durup dururken kahkahalar atıyor, ara sıra camdan bakıyordu. Karşı kaldırımın ucuna park edilmiş arabasında, genç bir kız bekliyordu onu. Bildiğimiz uzun saçlı, sarışın, birörnek kızlardan. Ara sıra arabadan çıkıp beyaz bir at gibi kişniyordu denize doğru. Uzaktan görebildiğim kadarıyla. Genç adam gittikten sonra düşündüm uzun uzun: Hayır, kendini kitaplığa adayacak birinden çok kitaplık denizinin kıyılarında oyalanacak birine benziyordu.

— Benim de bazı koşullarım var, dedim ikinci gelişinde. En azından birlikte geçireceğimiz süre içinde dağınıklığa izin vermiyorum. Olanca ilginizi kitaplarda yoğunlaştıracaksınız. Kız arkadaşınız bir daha buraya gelmeyecek.

— Neden ama? Onun bizim konumuzla ilgisi yok ki.

— Olmasın.

— Bugün keyfiniz yerinde değil. En iyisi gidip bir çay içelim... Peki, bir daha gelmez.

Elleri-ayakları mı çok büyüktü yoksa kendisine bağışlanan alanı sonuna kadar mı kullanıyordu, bilemiyorum.

Ne olursa olsun, kitaplığa yalnızca kafasını değil bütün benliğini vermesi, kolay olmayacaktı.

Gelişlerinden birinde, ona defterimden bazı parçalar okudum – yaşamımı örnek alabilirdi. Kitaplıktaki benzersiz parçayı, Hıristiyanlığı seçtikten sonra Kardinalliğe yükselen Mehmet Ali'nin ünlü yapıtının çevirisini –yazarın çevirmeniyle yazışmaları, tartışmaları da yer alır bu başyapıtta– gösterdim. Aramızda yeni bir bağ oluşabilirdi.

— Sizce kitaplığa adım atmak, dedi, cinsiyet ya da kişilik değiştirmek gibi bir şey galiba, din değiştirmek gibi. Bir vazgeçiş.

— Ya da yeniden başlamak, dedim, kitaplıktan alınan kanla sürekli yenilenen bir yaşama kavuşmak. Bakın, son günlerde gençleştiğimin farkındayım. Sabahları erken kalkıp bir saat yürüyorum. Tabii çevreme bakmadan. Sizin deyişinizle "taze sabah havasında" Kardinal Mehmet Ali'nin kitabını yeniden yorumluyorum.

— Ben Eski Türkçe bilmiyorum ne yazık, dedi. Kitabı kavrayabilmem için sizin yardımınız ayrıca gerekiyor. Bir süre sonra göreve başlayacağım oysa. Buraya şimdiki kadar sık uğrayamam.

Eski, kesin yalnızlığımı özlediğimi anlarsa alınabilirdi. Belli etmedim.

Gülüyordu:

— Gelin, son çıkardığınız kitap listesini bir şişeye koyup denize atalım. Şişeyi bulan, sizin ve bu kitapların var olduğunu öğrensin!

Ama o zaman yaşamımın, yani koruma görevimin bir anlamı kalmayacaktı. Anlamıyordu. Gerçi son günlerde on yaş ihtiyarlamıştı, dalgındı. Yine de çocuksu sevinçlerden *bütünüyle* vazgeçmemişti.

— Peki ama listeyi siz temize çekersiniz, dedim. Akşamları işten çıkınca gelirsiniz, birlikte çalışırız.

Hesabıma göre, kusurlarından arınmasına az kalmıştı.

Son sayfa dolmak üzere. Kısa kesiyorum.

Kıyı çok kalabalık bu sabah. Polisler, dalgıçlar, meraklılar. Dün geceki kar fırtınasında denize yuvarlanan özel arabayı çıkarıyorlar. İşleri bitince kıyıya gidip gözümle görüp emin olacağım. Kara-camlı uzak gözlüğümü bulmalıyım önce.

Alte Liebe:
Küçük Akşam Müziği

Gün, doldurulmayı bekleyen kırık-beyaz bir kâğıt gibi elimin altındaydı. Bembeyaz keten örtülü, bembeyaz keten peçeteli küçük masalardan uzaklaştığımızda, arada bir pencereden – ya da lomboz mu desem– bizleri hafifçe sallayan puslu göle, kurşuni göğe her baktığımızda değişiyordu beyaz. B E Y A Z harflerinden oluşan ama her sallantıda, her sarsıntıda, sırf bu harflerin yer değiştirmesinden, bazılarının belleğin, bazılarının bulutların bir oyunu sonucu yitip gitmesinden ötürü, sözgelimi Y A Z da olabilen bir kışbaşıydı. (En azından sen gelince öyle oldu.)

Güne uygun düşecek bir elyazısı aradığımda onları gördüm. Çoğu ihtiyardı. Kadınlar, seksen yaşına varmış olsalar da bakımlıydılar. Titrek adımlarla tekneye girdiklerinde tahtalar gıcırdıyordu. Şapkalarını, eldivenlerini çıkarıp masalardaki belli yerlerine oturuyorlardı. O zaman, gölden vuran ışıkta, seyrelmiş saçları arasından seçilen cansız deri de çiğ beyazdı. Buraya gelirken –benim yaptığım gibi– ıslak, puslu bir orman yolunda yürümeleri gerekiyor. Yorgun ağaçlar, pusun ağırlığını kaldıramayan dallarını aşağılara eğiyorlar; yapraklar, titreşen damlacıklarla bir sakız kokusu saçıyor ormana, bir gençlik kokusu.

Oysa burası –içersi– adına yaraşır bir biçimde eski aşk kokuyor: kahve, vanilya, çikolata, elma kabuğu, tarçın. Kıyıdan tekneye uzanan dar tahta iskeleden geçerken bir ara duralayıp gölün ta ötelerine bakmışlardı, burun delikleri hızlı hızlı açılıp

kapanıyordu. Artık var olmayan bir şeyin –geçmişten bir an mı, bir yüz mü, yoksa geçmişin kendisi mi?– silik bir imgesini yakalamaya, uçuk kokusunu almaya razıydılar. Aradıklarını buldular mı, bilmiyorum. Kurşun göl ürperdi, suları tarazlandı, iskelenin ayaklarına tutunan yosunlar dalgalandı.

Bir törene katılır gibi suskun, gururla girdiler içeri: tahtalar gıcırdadı. Tekne de hafif yan yatınca, o titrek, özenli elyazısını buldular.

En azından bu tören boyunca, gerçekdışılığı ustalıkla vurgulandığı için enikonu somut bir gerçeklik kazanan bu düşsel sığınakta, gotik harflerinden ödün vermeleri gerekmiyordu: elmalı turta, süzme koyu kahve. Dudakları, doyurulmayı bekleyen, kaşığa uzanan iştahlı bebeklerin dudakları gibi aralık, bildik bir çeşninin verdiği hazla seğiriyor, büzüşüyor; yutkunuyorlar. Ne var ki bu bağışlanmış süreyi uzatamıyorlar yeterince. Önlerine konulanları çarçabuk bitiriyorlar. Bitirir bitirmez de aileden öğrenilme görgü kurallarını çiğneyen parmakları, ya porselen fincanın kulpunda ya keten örtüye sıçramış pasta kırıntılarında kalakalıyor. Vişneçürüğü boyayı artık ememeyen, çatlaklarından biriktiren dudaklarının kıyısına krema, çikolata bulaştığını ayırt edemiyorlar. İşlevini şimdilik tüketmiş elleri –yine vişneçürüğüne boyalı tırnaklar– gergin ama kıpırtısız. Bu bekleyiş sırasında "ada" dedikleri kentlerinin ağırlaşan kurşun göğüne –hava kararmak üzere– kurşun yapılarına ta uzaklardan görkemli bir pembe katan sereserpe, küçük harfli Avusturya valslerine kulak veriyorlar. Göl kuşları, göl hayvanları, gönüllerince süzülüyor dışardaki suda, avlanıyor, havalanıp havalanıp dalışa geçiyor. İçerdeyse tenlerinin duruluğu, saçlarının sarılığı, bedenlerinin sağlıklılığı sanki bu müşterileri hoşnut etmek, doyurmak, sağaltmak için abartılmış genç garson kızlar, tertemiz üniformalarıyla, yüzlerine yapıştırılmış bir gülümsemeyle dolaşıyorlar masaların arasında. Bir huzurevinin sevecen hastabakıcıları. Yine de müşterilere pek yaklaşmadan, ölümün soğuk eline değmemeye çalışarak.

O anda valslerin yerini alan çigan müziği –ne olur ne olmaz–

ezberleri tazeliyor: hesabı istemeden önce tuvalete gitmek gerek, dönüş yolu uzun, hava soğudu. Masalarda bir canlanma. Hesaba uzanan parmaklarda aynı pırlanta yüzükler. Yüzük değil bunlar aslına bakılırsa, madalya. Savaşta yitirdikleri sevdiklerinin yokluğuna dayanabildikleri, ona acıya karşın ayakta kalabildikleri için verilmiş bir ödül bu kadınlara.

Ayrıca, bir savaşta topluca ölenlerin –kahramanların– kişisel cinsellikleri aynı potada eridiğinden, zaten çoktan unutulduğundan, bedenleri toz-toprağa karışıp toplu bir ruha dönüştüğünden onların dulları, el değmemiş azizeler katına yükselebilir. O yükseklikten, zarifçe eğilip yan masalardan birinde oturan savaş artığı bir kocayı selamlayabilir kalkarken, kutsayabilir giderayak. Buraya "yabancılar" pek adım atmaz.

O gün 14 Ekim'di. Sıradan bir günün ertesi günü, o kadar. Sen gelmeden önce ötekileri gördüm. İki kadın: biri, bilemedin yirmisinde (şu bilemedin'in anlamını sana nasıl anlatmalı?), öteki, kırkını aşmış. Yirmisindeki, leylak rengi bir buluzla kot pantolon giymişti. Orta yaşlısı, uçuk mavi bir kazakla gri, bol bir etek. Çıkanlara bakarken onların girişini, karşıma düşen masaya oturuşlarını kaçırmışım anlaşılan. Sesleri, iki saz gibi önce tek tek, sonra birlikte yükseliyor, dorukta buluştuktan sonra yine cıvıltılara bölünüyordu. Ara sıra susuyor, gölün hüzünlü durgunluğuna dalıyorlardı. Ama sanki aynı duyguyu paylaşarak: göl zamanına göre bu akşamı. Yeni tanıştıkları belliydi. Yine de aynı kitabı ayrı dönemlerde, aynı coşkuyla okumuş, kurşun kalemle aynı satırların altını çizmiş kişilere özgü bir sırdaşlık vardı aralarında. Ya da ayrı dönemlerde aynı erkeğe tutulmuş, şimdi birbirlerinden habersiz onun paylaşılası gizlerini paylaşan kadınların sevgililiği. Yirmisindeki, sık sık geriye yüzüp kırk yaşın kıyılarına tutunuyordu; derken orta yaşlı, birdenbire bulunduğu o kıyıdan açılıyor, gölün ortalarında zamansız bir bölgede yetişiyordu ona; sonra birlikte yüzüyor, gülüşüyor, su püskürtüyorlardı, kahkahaları yine cıvıltılara bölünüyor, ufalanıyordu. Sustukları sırada bile konuşabildiklerine göre yıllardır tanışıktılar bir anlamda. Şarap sevmememe karşın, onların içtiği beyaz şaraptan söyledim.

Şimdi en azından üç kişiydik. Göz göze gelince gülümsedik birbirimize.

Biraz sonra, gün bütün fazlalıklarından arınıp çağdaş tirşe rengini bulduğunda sen girdin içeri. Geniş zamanda. Bir gün boyunca usulca hazırlanan, ânı kollanan, gelip çatması beklenen, yine de beklenen anda geldiği için şaşırtıcılığı büsbütün artan bir doğaçlama gibi.

Sırtım kapıya dönüktü. Seni karşımdaki kadınların yüzlerindeki şaşkınlıktan okudum. Yıllar öncenin bir siyah-beyaz filminin bize damgasını vurmuş baş oyuncusuydun. Ama onun kırk yaşlarında kalmıştın. Şaşkınlık ondandı. Gerçekte, altmış yaşında olman gerekiyordu şimdi.

Dönüp baktığımda kapıda duruyordun hâlâ. Bir sarsıntı geçirmişçesine yerine çakılı kalmıştın. Günün önüme uzattığı kâğıt, senin şu iki kadından biriyle bir zaman bir sevgililik yaşadığını yazdırıyordu. Oysa sen kararlı adımlarla benim masama doğru geldin, izin isteyip karşıma iliştin. Ben, elimdeki dergiye dalma türünden kaçak bir ilgisizlik oyununu seçtim. Çünkü yine yanık tenliydin, beyaz keten gömleğinin üst üç düğmesi yine açıktı ve insanı Tanrı'nın varlığına nerdeyse inandıracak kadar güzel boynuna kalın ve mat bir altın zincir takmıştın. Ötekiler de susmuşlardı: galiba artık romanlarda kalan, bu yüzden vazgeçilen, bu yüzden asla unutulmayan kemanların yükselişini, çayırların yabanıllığını, beyaz atların kişneyişini duymuştuk senin açık denizlere batmış tütün kokunda.

Başını çevirip garson kızdan konyak istediğinde, boyun kaslarına, altın zincirine bir daha baktım: dişlerim kamaştı. Tehlikeyi sezdim: bir gidebilirlik duygusu veriyordun, sonuna kadar gidebilirlik. Yüzyıl öncenin bir kadın roman kahramanı, o gidebilirlik duygusu uğruna kendini bir trenin altına atabilirdi sözgelimi. (Şimdi yaşıyor olsa da atardı.) "Demek bu romantizm hastalığı geçmiyor kolay kolay" diye düşündüm. "Hele böyle romantik-geçmişli kentlerde iyiden iyiye nüksediyor. Bari ortak bir dilimiz olmasa, konuşarak bozamasak bu ânı."

Ama konuşman da kaçınılmazdı:

— Masanıza oturmamı yanlış anlamayın lütfen. Buralı değilim ben. İrlandalıyım. İki yıldır buradayım. Bu kenti arıyorum. Almanlar, "dönem ruhu" diyorlar bu duyguyla. Gördüğüm filmlerin, okuduğum kitapların etkisiyle mi, bilmiyorum. Kentimi bulmak uğruna girip çıkmadığım lokanta, bar batakhane kalmadı –bir firmanın şarap tadıcısıyım–, yine olmadı. Tam vazgeçiyordum, sizi gördüm uzaktan. Tamam, dedim, aradığım kent! Siz, bu kentsiniz.

— Ama...

— Alman değilsiniz, hemen anladım. Belki gözleriniz, belki saçınız, belki sigarayı tutuşunuz. İki saatliğine başbaşa başka bir yerde oturup konuşabilir miyiz? Sonra arkadaşlarınızın istedikleri yere bırakırım sizi.

Bir süredir hiç konuşmadan, büyüyü bozmadan oturan iki kadın, hesap isteyip kalktılar. Yirmisindeki, yanımdan geçerken kolumu dostça sıktı; istersem, iki saat sonra buluşacağım arkadaşımdı. Kırkındaki, selam bile vermedi, onayladı. Seninle başbaşa kaldık.

— Karar verene kadar bir konyak içer misiniz?

— Tabii. Bakın, masama oturmanızı da yanlış anlamadım, önerinizi de... Zaten yarın dönüyorum. Bavullarım başka bir kentte.

— Yarın mı? Olamaz, yapmayın! Tam bulmuşken! Bavullarınızı getirtebilirim buraya, uçak biletinizi iki-üç gün sonraya erteletebilirim.

— Ama anladınız. Aslında korkuyorum, açık söyleyeyim.

— Ben korkmuyor muyum sanıyorsunuz?

— İnanın, daha yalın, daha alışıldık bir öneri olsaydı, bu kadar korkmazdım. Konuşmak, her zaman tehlikelidir. Hem yabancı bir dilde anlaşmak yoracak beni.

— Evimde bir konuk odası var, sizi orada ağırlarım. Anadilinizde konuşursunuz dilediğinizce. İsterseniz dinlerim, kavramaya çalışırım.

— İki saat demiştiniz...

— Öyleydi. Yalan söylemedim size.

— Hiçbir kadına yalan söylemenize gerek yok, biliyorsunuz. Aslında bu kent, mimari de ürkütüyor beni. Ötedeki köprü sözgelimi; biz, köprüler insanları birleştirmeye yarar diye öğrenmiştik, bu ayırmaya yarıyor, ne tuhaf... Her yerde ihtiyar izler var. Böyle bir kentte nasıl...

— Geçmişimi iki saatlik bir geleceğe bağlayamaz mıyım?

— İkimiz de geçmişimizi yanımızda taşıyanlardanız, akrabayız; o yüzden konuşmamız hızla eskiyecek, biz de eskiyeceğiz, ister istemez. Sizi yepyeniliğinizle, yabancılığınızla, beklenmedikliğinizle anmak isterdim.

— Peki, önerimi geri alıyorum. Başka bir yere gitmiyoruz. Burada kalıp birer konyak daha içiyoruz, hiç konuşmuyoruz. Zaten şimdiden bir öykü kişisiymişim gibi görüyorsunuz beni. Anılarınızda canlı kalabilmem için kalkarken bir kere öpün beni. Siz öpün.

Sonra notalarla harfler, teker teker, usulca eridi. Camdan bakanlar, gölge bembeyaz vuran ayışığına dalıp gittiler. Çıt çıkmadı.

Pasaport

Hulki Aktunç için

Metal kokulu, metal renkli, ılık, nemsiz, kişiliksiz geçitte soluk soluğa koştuktan sonra uçağın yumuşacık halısına adım atınca, üstüste derin birkaç soluk aldı. *Bir kere daha* zamanında yetişmenin verdiği güvenle gevşedi biraz, yürek çarpıntısını dinlememeye karar verdi, koltuğunu aradı.

Hostes, yüzüne yapıştırılmış izlenimi veren meslek gülümseyişiyle,

— Hoşgeldiniz, dedi. Yardımcı olayım, beyefendi.

— Sağolun, dedi, buldum bile.

Pencere yanına düşen koltuğuna çuval gibi bıraktı kendini. Daha on beş dakika önce, yağmur altında taksi şoförüne bozuk para ararken cüzdanını düşüren, havaalanının bekleme salonundaki ışıklı levhaya telaşla göz atarken iyi kapatmadığı bavulundan yere saçılan yazlık giysilerle iç çamaşırlarını utançtan kıpkırmızı kesilerek toplamaya çalışan orta yaşlı erkek, kendisi değildi sanki. (Gerçi saçlarına ak düşmüştü ama ihtyar sayılmazdı, belki dışardan bakıldığında... Hostes, "yardımcı olmak"tan söz etmişti ya.) Hemen ayağa fırladı, pardösüsünü özenle katladı, tepedeki bölmeye yerleştirdi, görevini yapmanın erinciyle yine koltuğuna çöktü. Yanındaki koltuk boştu, bundan sonra gelen olmazdı, motorlar çalışmaya başlamıştı bile. Ne iyi, tanımadığı biriyle laf olsun diye konuşmak zorunda kalmayacaktı yolculuk boyunca. Yine gözlerini yumdu, uçağı saran temizlik kokusunun –biraz hastane kokusunu andırıyordu–, kulağına belli belirsiz erişen kişiliksiz müziğin tadını çıkardı.

Hostes şirin bir genç kızdı doğrusu da, biraz fazla boyanmıştı. Hele bu erken saate göre. Arkasını her dönüşünde, dar eteğinin yırtmacından siyah çoraplı düzgün bacakları görünüyordu. Kirpiklerini aralayıp onun iri mavi gözlerine, sabah ayazıyla kızarmış yanaklarına, gergin tenine baktı. Ne de olsa gençlik, diye düşündü, kişi yirmisindeyken doğanın verdiği nimetleri az bulur, süsü ertelemeyi aklına getirmez ama gün gelir... Kızının, "Aman baba, lütfen başlama yine," diyen sesini duyar gibi oldu. Evet, gün gelir, bakım gerçekten gerekir; hırçın bir ihtiyar olur çıkarsın. Emniyet kemerini hafifçe zorlayan göbeğini yokladı.

Şakakları uğuldamaya başlamıştı, midesi içine göçmüştü sanki. Anlaşılan, bu kısacık kestirme sırasında uçak havalanmıştı, bir kadın sesi, anlamsız bir şeyler mırıldanıyor, galiba bilgi veriyordu. Yanına baktı: koltuk hâlâ boştu.

Uçak yolculuğunu bu yüzden severdi. Ayakların yerden kesilmesi, ayakları yere –sağlam da olsa– basmaktan çok daha büyük bir özgürlük bağışlıyordu. Belki biraz sallantılı, biraz şaşkın bir özgürlük. Tren penceresinden yol kıyısında gördüğün, içini ezen iki-üç kasaba ağacı, manifaturacı dükkânları, benzin istasyonlarıyla, cılız gece ışıklarıyla, tencere yemeği kokan dizi dizi döküntü yapılarla ketlenmeyen, ucu-açık bir özgürlük. Alabildiğine.

Önündeki on beş günlük yaz tatilini düşündü. İspanya'da, gençlik sevgilisi dışında kimse tanımayacaktı onu. İstediği kimliğe, dilediği yaşa kavuşabilirdi. Kırmızı bol kazağına, koltuğun kenarına sıkıştırdığı el örgüsü kırmızı atkısına baktı. Yok canım, hiç de sandığı kadar genç-işi değillerdi; zaten uçak, çağdaşlığıyla bütün yolcularını aynı gençliğe getiriyordu. Hostesler, bu yüzden herkese aynı soruları aynı gülücüklerle soruyorlardı, yani deminki soru üstüne kafa yorması gereksizdi.

Arkasına yaslandı, küçük pencereden, uçağın kanadından başka bir şey görünmüyordu daha. Her şeyi geride bırakmak diye buna denirdi işte! Kentin çamurunu, sisini, vapurlarda, otobüslerdeki somurtuk, hırpani kalabalığını, iç karartıcı hüznünü, hepsini! Yıllardır yabancı bir ülkede yaşayan sevgilisi

bunları anlar mıydı acaba? Neden anlasın ki? Son görüşmelerinde, bal rengi saçlarını yine omuzlarına dökmüştü eskisi gibi. Ama kaç yıl oluyor? O da pekâlâ değişmiş olabilirdi. Geçenlerde yolladığı fotoğraftan –siyah-beyazdı– bu tür ayrıntıları çıkaramamıştı. Birdenbire, onu havaalanında gördüğünde tanıyıp tanıyamayacağı gibi bir korku bastırdı. Gözlüğünü aksi gibi bavula koymuştu. Yine de –ara sıra da olsa– hâlâ resim yaptığından güzel kadın yüzlerini asla kaçırmazdı. İlkgençliğinden bu yana yakından tanıdığı güzel kadınların en belirgin özelliklerini, yüzlerini görmeden de canlandırabildiğine göre, sorun yoktu.

.....

Ufak bir sarsıntıyla irkildi. Uçak, hava boşluğuna düşmüştü galiba. Deminki kaygıları somut bir korkuyla yüklendi üstüne: tam her şeyden kurtulmuşken, böyle bir yolculukta, gençliğinin yazları peşinde koşarken, dahası böyle güneşli bir günde bir uçak kazasında ölmesi, düşünülemeyecek kadar saçmaydı. Ama ölümün ne zaman çatacağı belli olmadığına göre.

Neyse ki sarsıntının nedeni başkaymış.

Yanındaki boş koltuğa biri oturmuştu. Onun yüzüne bakmaktan kaçındı; ön koltuğun filesine, havayolları dergisinin yanına sigara paketiyle gazetesini sıkıştıran ellerine baktı, inceledi. Dar bir el, ince parmaklar. Bu kadar bilgi yeterdi de artardı. Demek uygar bir genç. Yine de konuşmaya kalkışırsa, yolculuğun büyüsü uçabilir, gündeme sıradan gerçekler gelebilirdi. Dış görünüş yanıltıcı olabilir. En iyisi, bu yolculuk boyunca aynı yazgıyı paylaşacağı, ama daha uzağında oturan kişileri gözden geçirip oyalanmaktı.

Yan sıradaki koltukta, gri takım giymiş, esmer, bıyıklı biriyle aynı işyerinde çalışan –buyruğundaki– memur çantalarından çıkardıkları birtakım notları inceliyorlardı.

Tam öndeki koltuklarda, bir karı-koca –evli olduklarını, genelde sus-pus oturmalarından, tek hecelerle konuşmalarından, ayrı yönlere dalıp gitmelerinden anlamıştı– sıkıntıdan bisküvit yiyorlardı.

Uçağın bütün yolcuları, her şeye karşın kendi geçmişlerini ve şimdilerini yanlarında taşıyorlardı sanki. Özel kaçamağını düşünüp güldü.

— Ateşiniz var mıydı, dedi yanıbaşından bir ses.

— Tabii, buyurun... bir dakika.

Kibriti pantolon cebinden güçlükle çıkartıp ona uzattı.

— Uzun süredir sigara içmiyorum, çakmağım yok, dedi. Doktor yasak etti. Eskiden hızlı bir tiryakiydim. İlk yıllarda Birinci'ydi, sonra Bafra, Yeni Harman, şimdilerde de Samsun. Yani birkaç yıl önceye kadar.

— Ben de Samsun içiyorum, dedi genç adam, yüzüne sıcak bir gülümsemeyle bakarak. Günde iki paket, diye sürdürdü. Sanırım, on yıla kalmaz bana da yasak edecekler. Şimdilik sabah öksürüğüyle, öğürtüyle falan idare ediyorum. Ama dumandan rahatsız olursanız?

— Ne rahatsızlığı? diye atıldı. Rahatsız olsam, sigara içenler bölümünde otururmazdım. Laf aramızda, ara sıra başkalarının dumanını içime çekmek çok hoşuma gidiyor. Çaktırmadan tabii.

Genç adamı rahatlatmak, üstelik onunla şimdiye kadar konuşmamasını bağışlatmak için bir kahkaha attı.

— Ben de İspanya'da bir süre bırakırım belki, dedi genç adım. Deniz, güneş derken.

— Tatile mi gidiyorsunuz, iş yolculuğu mu?

— Tatile.

Sonra, fileden gazetesini aldı, dizlerine açıp okumaya başladı.

Gazeteyi görünce –aynı gazeteyi okuyorlardı– kendininkini havaalanındaki kargaşada yanlışlıkla bavula tıktığını anımsadı. Genç adam, okurken, sol eliyle sıkıca kavradığı bardağını sarsıntılara karşı dengelemeye çalışıyordu. Ara sıra, yanağındaki gamze iyice çukurlaşıyor, alaycı bir hava veriyordu yüzüne. Gür, kumral saçları alnına dökülmüştü. Burnu kemerliydi. Blucin takım giymişti. Belli aralarla bardağındakini –konyak olsa gerek– yudumluyordu. Her kımıldayışında, ensesinden lavanta kokusu yükseliyordu.

Onu bir yerden tanıyorum, diye düşündü. Belleğini zorladı. Tanıdığı kesindi de nereden?

Bir devlet dairesinden olamaz.

Bildiği resmi ya da gayri resmi bütün tezgâhların, bütün veznelerin arkasına yerleştirdi onu.

Üstüne değişik ceketler, üniformalar giydirdi.

Olmuyordu.

Vazgeçti, gözlerini pencerenin dışına çevirdi. Güneş ışığında yeşiller ve kahverengilerle yarılmış engin bir mavi uzanıyordu aşağılarda. Uçağın yanından süzülüp geçen beyaz bulutları metalsi bir kıpırtıyla yansıtıyordu. Gerçeküstü bir resim gibi.

"Belki Güzel Sanatlar'dandır," diye geçirdi içinden. "Ressamdır. Bir sergide falan."

.....

Uçak yolculuğunun en güzel yanı, bu tür oyunlara olanak tanıması, düş gücünü zorlamasıydı. Ama şimdiye kadar tek ipucu ele geçirebilmişti, o da genç adamın İstanbullu olduğu. Seçtiği sözcükler, kollarını kullanışı vb. Oyunu büyütmek gerekmiyordu.

Bu kararla tedirginliği geçti. Zaten genç adam da bir tanışıklık belirtisi vermemişti.

Hostesle yardımcısı, tekerlekli servis masasını iterek o yana doğru geliyorlardı. Hiç acele etmeksizin, koltukların arasında uzun uzun durarak, yolculara kahve mi çay mı istediklerini ağır ağır sorarak. Sanki önlerinde çok uzun bir zaman dilimi uzanıyordu ya da uçakta apayrı bir zaman işliyordu da boşluğun her ânının ona göre doldurulması gerekiyordu.

Genç adamla birlikte katlı-masalarını aynı anda açtılar.

Bir ağızdan:

— Kahve lütfen, dediler.

Kremaya dokunmadılar.

— Bana da bir konyak getirin, dedi hostese.

Sonra, nedense genç adama bir açıklama yapma gereğini duydu:

— Kahvenin şu saf kokusuna bayılırım. Yani kendisinden

çok kokusuna demek istiyorum. O kokuyu duyunca içimi garip bir özlem duygusu kaplar.

Hostesin uzaklaşan topuk-tıkırtılarıyla sözü yarıda kaldı. Bu topuk-tıkırtıları, konuklarına içki ya da kahve sunmaktan tat duyan ama bunu, sözgelimi karısı gibi kusursuz bir özveri gösterisine dönüştürmekten kaçınan, orta yaşlı, deniz yeşili giysili, becerikli bir kadını çağrıştırdı.

— Konyakları benim ısmarlamama izin verir misiniz? dedi genç adam. Ben bir tane daha içeceğim de.

Tanışıklık duygusu, artık katlanılır gibi değildi. Yanında sürüklememeye karar verdiği ne varsa, bir dalgayla yüklendi belleğine. Gözleri doldu. Sesi titreyerek:

— Bilmem siz hiç Şişli'de, Bomonti'de oturdunuz mu? diye sordu genç adama.

Onun yanıtını beklemeden sürdürdü:

— Daha on yıl önceye kadar, Pazar akşamlarında mavi bir sis kaplardı ortalığı. Anacaddede. Kaldırımlar, eski konağın taş duvarı, sefaretin yani, çiyle ıslanmış olurdu. Güvercinlerin kanat çırpışlarından başka ses duyulmazdı yaz alacakaranlığında.

Gözlerini alelacele silerek kendisini ilgiyle dinleyen genç adama baktı:

— Gök, yalnız o sesle boydan boya yarılırdı. Ara sıra geçen bir uçak, kalıcı bir beyaz çizgi bırakırdı ardında. O saatlerde, orta yaşlı kadınlar –kışın, solgun kürkleriyle, rengi atmış siyah eteklikleriyle– akşam yürüyüşüne çıkar, yanımızdan büyük bir ciddilikle geçerlerdi. Sivri topuklarını kaldırım taşlarına basa basa. Havayı bir lavanta kokusu sarardı. Bizlerin arka sokaklardaki ahşap evlerimize dönme saatimizden az önce. On beş dakikalık bir alacakaranlık kuşağı. O yaşta, bu kadınların ihtiyar olduklarına, zaten herkesin elli yaşında öleceğine inanırdık. Ama onlar, biz küçük oğlanların başlarını okşayarak, saçlarını karıştırarak yaşama kalıcı bir mühür basıyorlardı sanki. Onların değil de bu mührün kalıcılığına, yüz çevirmediğimiz, buralardan uzaklaşmadığımız sürece, o günkü geçmişin bizi koruyacağına inanırdık. Sizin yaşınız tutmuyor tabii.

Hostes iki konyakla geldi, yine aynı biçimde gülümsedi:

— Sağolun, dedi genç adam.

Yüzü gergindi, gamzesi yok olmuştu. Dalgın dalgın sordu:

— Nebile hanımı tanır mıydınız?

— Nebile!.. Tanırdım da –açık vermemek için duraladı–. Serinkanlı bir sesle:

— Kocası mıydı bilmem, gencin adı S ile başlıyordu galiba, dedi. Tanışmamıştık onunla.

— Ona göre çok gençti, dedi genç adam konyağını dipleyerek. Ama Nebile hanıma son günlerinde çok iyi bakmıştı.

— Samim olabilir mi?

— Suat.

Manastırlı Hilmi Bey'e
Beşinci Mektup

Cemal Çullu için

(Şiirseverler, bu metni Edip Cansever'in *Bezik Oynayan Kadınlar* ve ölümüyle yarım kalmış şiiri *İki Ada*'yla koşutluk kurarak okuyabilirler. Müzikseverlerse metnin formunu, Miles Davis/Marcus Miller'ın *Siesta* albümündeki "Conchita/Yas... Madrid'de Yitmek 4/Kargaşa/Çağrı... Claire/Madrid'de Yitmek 5..." sıralamasına göre dinleyebilirler.)

Neredeyiz? Nereye?

Gelip gidiyorlar. Üçü de. Eskisi gibi. Öğle sonu başlıyoruz. Gecelere kadar.

Bilirsin, öteki koltuklar şarap renginde. O yüzden mi odalara buruk bir koku yayılıyor. Çürük mor bir dudak boyası ya da bayat bir kırlangıcın donuk pulları.

Seniha, kocasının evine döneliberi kırmızı saten iç gömleğini giymiyor. Bir gitarın gergin telleriyle yas tutuyor öylece, sırasını bekliyor.

Neredeyiz? Nereye?

Ben katılmıyorum. Onlar oynuyorlar.

İçkilerini dolduruyorlar.

Günlük bir giysi gibi yerleşiyorum siyah koltuktaki çukuruma. Seslerinden yükselen evcil fırtınayı dinliyorum.

Sarı bir lodos savruluyor dışarda. Musluk bozulmuş, sızıyor.

Sanki biri, belli aralarla kapıyı tıklatıyor.

Biz birini beklemiyoruz oysa. Yağmuru bekliyoruz. Bir yağsa.

Neredeyiz? Nereye?

Karşıki yapı yıkılıyor, kalaslar düşüyor.

Siyah koltuğumdan hepsini görebiliyorum. Bir ağızdan konuşuyorlar. Oturuşumdan, ara sıra kalktığımı, karmaşık ses tümcelerini aralayıp trompette karar kıldığını anlamıyorlar:

.....

Kim aldırır benim yorgunluğuma?

Saat kaç? diyeceğime kendi bileğime bakıyorum. İncelmiş.

Çok sıcak bir yaz ikindisinin 3'ü gibi geçmek bilmiyor zaman, hep sürüncemede.

Gelmeyenler öylesine kalabalıklaştı ki koltuklar hep boş. Yine de yerlerini sık sık değiştiriyorum ki hiç kimse başkasının eski yerine oturmasın.

Bizimkiler masanın çevresindeler. Dördüncüler hep bulunuyor.

Gergin, uzun öğle sonunun uykusunda birdenbire merközün çıt çıtları: bir eksiklik.

Gitarın da içi yanıyor trompet gibi: hep yerli yerinde duran bir şeyin –bir düğmenin diyelim ya da bir kedinin– birdenbire yerinde olmaması.

Kapı daha hızlı vurulsun. Açmayacağız.

Onlar oyunlarına daldılar. Ben de Ada'ma dalıp gidiyorum.

Gelincikli kırlar uzanıyor önümde. Yağmur, hafiften başladı demin.

Biri kâğıtları karıştırdı: bir hışırtı.

Saatime baktım: dörde on var. Onların saatleri hâlâ 15.50 diyor oysa. Demek 3 dolaylarında kaldılar.
Ona bakarsan, bugün Salı ama oda Pazartesiye benziyor.

Kim aldırır benim yorgunluğuma?

Sen yazmıyorsun. Ben de mektuplarımı postalamıyorum sana.

.....

Bana kalsınlar. Bari onlar. Anılar, pembe bir buğu olmaktan çıktı çoktan.

Annemin pembe kolyesi yine dağıldı geçende, bir daha dizmeye üşendim.

Kim aldırır benim yorgunluğuma.
Kim aldırır benim...
Kim?

Seniha'ya kızıyorum.
"Hilmi bey hiç var olmadı ki, hiç yazmadı ki" diyor Seniha.
"Peki o zaman ben kime yazıyordum?" diyorum.
"Hayır" diyor Seniha.
"Peki o zaman beni bir şiirin akıntısıyla Ada'ya sürgüne göndermeyi düşleyen kimdi?" diyorum.
"Hayır" diyor Seniha.
"Peki zamanın minesi solmadı mı?" diyorum.
"Hayır" diyor Seniha.
Hepsi ona katılıyorlar.

Seniha ile atışmak boşuna. İnanmayacak.
Nasılsa Çiçekler Geçiti'nde bir adadaydık seninle Hilmi bey: İmroz'da. Benim adamdaki ev, ahşap olacaktı.

Her sabah, pelin kokan tozlu bir patikadan iskeleye inecektim. Gazetemi alacaktım. Balıkçılarla konuşacaktım.

Ebegümeci satan ihtiyar çingene kadın, ara sıra bana ebegümeci, radika getirecekti eve. Manastırın papazıyla dosttuk.

Önce, beni yadırgayacaklar, sonra alışacaklardı. Yapayalnız yaşayan bir yazardım.

Yazarın kendini Ada'ya neden sürgün ettiğini ikimiz de tam

tamına bilemiyorduk. Da önünde ışıltılı, koca bir yaz uzanıyordu.

O gün söylemedim ama ben yalnız sana mektup yazabilirken bir şiirde nasıl *yazarım* Hilmi bey?

Midye çorbası pişiririm pişirmesine. Sen Ada'ya uğradığında. Bir ara. Acıkırsak.

Salatılıkla domatese, caneriğine dokunmamıştık daha. Kokularıyla renkleri yetiyordu, İmroz'dayken.

Tepedeki Manastır'a tırmanıp taze şarap içerdik bakarsın.

Papaza tam günah çıkartacakken kırları görüp vazgeçerdik. Ne güne duruyorlar?

Konuşurken, çaprazlama bir güneş vuruyordu yüzüne. Baharda, incinik bir menekşe gibiydin.

Kim aldırır benim yorgunluğuma?

Dışarda, kalasların gürültüsü. Ev sarsılıyor.

.....

Telefon çalınca hepimiz koştuk:

Kim? Kime?

Cemal'miş. Banaymış.

Bu akşam Muhassen'e uğrayalım, diyor Cemal. Çoktandır ortalıkta görünmüyor Muhassen.

Oğlum beni hiç yalnız bırakmıyor, Hilmi bey. Geçen mektupta dediğimi düzeltmeliyim:

Bu çocuk beni seviyor.

Gitgide sana çekiyor: yokluğuna alıştıkça senin

Varlığını iyice benimsiyor.

"Cemile" dedi bana geçende, "seni kocaman bahçeler eskitecek."

"Anne" demedi, değil mi ki yaşıtız.
Biz burada yine kırk yaşındayız hepimiz.

Kim aldırır? Kim?

.....

Muhassen'in sofrası doluydu. Her zamanki gibi. Koltuk yüzleri biraz daha eskimiş, renkler biraz daha solmuş, sahanlık yine vanilya kokuyor. Konuklar, bağıra çağıra konuşuyorlar. Yine o korkunç uğultu.

Muhassen'i göremedik. Belki mutfaktadır.

Hiç tanıdık yok. Evin hanımı sandığımız biri, tabaklarımıza sevdiğimiz mezelerden koydu, adlarımızı da biliyormuş. Çok şaşırdık. Sofraya iliştik.

Muhassen yokmuş, o kadar. Nerede acaba? Yoksa taşındı mı bu evden? Yerine kim gelmiş ki onca yıllık düzeni aksamıyor?

Üstelediler. Biraz oturduk.

Çıktığımızda, lodos azmıştı. Kaldırımlar kupkuruydu, kapkaranlık.

Neredeyiz? Nereye?

Ya Muhassen?

Uzaktan bir canavar düdüğü duyduk, yaklaştı, sonra usulca gecede eridi.

OTUZLARIN KADINI

Pentimento
Otuzların Kadını

Pentimento

I.

Olmuyor!

Yine!

Demin yazdığım satırı, bari bir değişiklik olsun diye tükenmezle değil daktilonun X'leriyle karaladım boydan boya.

Sabahtan beri kimbilir kaç kâğıdı böyle yarısını bile doldurmadan makineden çıkarttım, üstlerine kırmızı tükenmezle çarpı çektim, hepsini buruşturup attım yere. Çarpıdan sonra elyazımla OLMUYOR yazdım özenle, peşine üç ünlem takarak yazgıyı belirledim. Belki de kırmızı tükenmez, bir uyarı, bir gözdağı niteliğini taşıyordu. Çünkü kendime tanıdığım kaçış süresi dolmak üzereydi.

Bilmediğim bir duygu olsa neyse. Ne zaman makinenin başına geçsem, sözcüklerle boğuşmaktan, onları benceleştirmekten inanılmaz bir yorgunluk duyarım: ense çekilmesi, mide yanması, ağız kuruması, göz kapanması: yani kaçış.

Günlerdir evde boş boş dolaştım. Kapalı muslukları bir daha, bir daha sıkıştırdım; saksı çiçeklerinin sararmış yapraklarını kestim, budadım; perdelerin kıvrımlarını eşit öbeklere böldüm; durup dururken mutfağa koşup su içtim, içinde tek sigara izmariti olan bir kül tablasını da götürüp çöpe döktüm, dahası yıkadım.

Tam artık kaçış özrü bulamayacağımı sandığım sırada, eski bir etekliğin sökülmüş çıtçıtı, yazlık bir pantolonun bozuk

fermuarı, yüklüğe, toz bezlerinin arasına attığım bir giysinin sedef düğmeleri koştu yardımıma. Kendime verdiğim bu anlamsız dikiş görevini yerine getirirken –çünkü eski gri-mavi giysinin sedef düğmelerini, yıllardır diktirmeyi düşlediğim, yakası krem rengi dantelle çevrili, düğmeleri bele pıt pıt pıt inen dar siyah giyside asla göremeyeceğimi, yani terziye gitmeyeceğimi biliyordum. Olsun! Dikişe duyduğum nefret, katı bir özen gerektiriyor, iş de uzun sürüyor.

Ben pencere yanındaki kırmızı koltukta dikişle cebelleşirken tam karşıma düşen siyah koltuğun üstündeki duvar diliminde, "Otuzların Kadını" hâlâ anlatılmayı bekliyordu. Onun yağlıboya portresinin altında hırçın, boz, yağlıboya bir lodos denizi uzanıyor. Alt çerçevesi boyunca dizilmiş küçük portrelerde Colette, bıçkın kız tavrıyla, erkek giysileriyle bir iskemleye yan ilişmiş, sigara tüttürüyor. Anna Pavlova, Yusufçuk bale giysisiyle parmaklarının ucunda yükselmiş. İkisi de, Otuzların Kadını gibi sola çevirmişler başlarını ve bakışlarını. Virginia Woolf ile Sarah Bernhardt'sa, omuzlarının üstünden, hüzünlü gözlerle sağ köşeye dalıp gitmişler. Altlarındaki sarı dalgalarla yarılmış çırpıntılı deniz, tetikte.

Başımı dikişten her kaldırdığımda Otuzların Kadını'nın "Anlatsana beni" diyen bakışlarıyla karşılaştım.

Konukların, önünde bir süre durakladıktan sonra, "Ne hoş, ne zarif bir kadın!" dedikleri bir portre.

Bugüne kadar taşındığım bütün evlerde benzer kuytu duvarlara asıldığı, baş köşeyi tutmadığı için hep "dışardan" biri sanıldı, belki de öbür portreler gibi ecnebi bir akraba. Zamanla bu konumunu kanıksadı.

Taşındığı evlere onu peşi sıra sürükleyen kızının, konukların, "Annen mi yoksa? Bir benzerlik var aranızda ama ne?" gibi sezgiye; "Ressam ona âşık olmuş herhalde, başındaki şu hâleye, şu ışığa bak" gibi bilgiye dayalı sorularına, her keresinde, "Evet, annem, ama onun resmini duvara asmamın nedeni, bence ötekiler gibi öncesiz-sonrasız, tarihsiz, her çağda Otuzların Kadını olması, annem olması değil..." gibi yalan sayılmayacak ama tam tamına doğru da denilemeyecek açıklamalar getirmesi sonucu kanıksandı belki.

Şu andaysa, kahverengi gözleri, düz, kısa kirpikleri, ağır gözkapaklarıyla süzüyor beni. Buz gibi bir Mart ayında yazlık pantolonunu onarmaya kalkışan dikiş-sevmez kızına hınzır, yine de sevecen bir bakış atıyor.

En iyisi, masanın başına geçmek. Ama ayaklarımın dibinde buruşturulmuş kâğıtlardan oluşan, pencereden rüzgâr vurdukça hışırdayan öbeği atmamak, kül tablasını dökmemek. Dağınıklığa teslim olmak. O zaman, biliyorum, çaresizliğin verdiği yorgunluk katlanılmazlaşacak, kendine bir kurtuluş yolu arayacak nasılsa. Sözgelimi, OLMUYOR'u X'lerle karalamam iyi gelmiş, bakıyorum da. Bir araya geldiklerinde olumsuzluk belirten bu harfler, üstleri tek tek X'le karalandığında, sözcüğün başındaki ve sonundaki boşluklar da hesaba katıldığında, yedi harflik ve dokuz vuruşluk bir dinlenme, bir yoğunlaşma süresi tanımışlar bana.

Kâğıdı değiştirmemin de yararı olur mu? Hayır. Dosya ya da teksir kâğıdı, pelur bile olabilir pekâlâ. Harfler italik olsa? Hayır. Takıldığım nokta, onlar değil: sözcükler. Yıllar yılı renklerini, kokularını, tınılarını değişik bileşimlerde denediğim sözcükler. Otuzların Kadını'yla onun özgünlük alanında bire bir karşı karşıya gelemeyecek kadar aşınmışlar artık. Gerçek bir kişilikten çok, bir yazarın iç dünyasını yansıtmaya yatkınlar. Üstelik kurmacada elimin altında bulmaya alıştığım yöntemler, yordamlar da kayıp gitmiş; çünkü Otuzların Kadını, kurgulanmayı değil, anlatılmayı bekliyor. Yazarının en ufak sürçmesinde, kendi biricikliğinden sıyrılıp onun geçmişte kullandığı sözcük ve imge öbeklerinin arasına karışabilir, sıradanlaşabilir, gerçekliğini yitirebilir. İstanbul'da büyüyüp ölmüş, yabancı dil bilen, eldivenlere ve şapkalara tutkun, Markiz'e, Lebon'a, Park Pastanesi'ne, Belediye Gazinosu'na giden herhangi bir Otuzların Beyoğlulusu, bir nostalji nesnesi olup çıkar, hiç yaşamamış gibi.

Tıpkı çok yazıldığı, çok okunduğu ve çok bilindiği için bir zamanlar gerçekten "iliklere işleyen yağmur"un, ya da "bulutların arasından sıyrılan güneş"in artık yazana da, okuyana da, hatta görene de bir şey dememesi gibi. Sonuncu yetkin yoru-

mu, ancak yıllar öncede kalmış ilk acemi yorumunu anımsattığından, gülünesi/acınılası hale gelen bildik bir şarkı gibi ya da. Çok-yazılandan, çok-özlenenden, herhangi bir çok'tan ayırıp nasıl kendi yerine oturtabilirim bu portreyi? Yağmurun iliklerine ilk işlediği günü, güneşin bulutlardan ilk sıyrılışını gören birinin taze izlenimlerini keşfetmem gerek. Ki bu çerçeveden kurtulsun. Freud'cu ya da Bilmemkimci görüşler yüzünden tezelden yazarının geçmişiyle açıklanmasın. Yağmur bir kere daha, gerçekten işleyebilsin iliklere, güneş bir kere daha gerçekten bulutlardan sıyrılsın.

— Bir ormanda ilerliyor gibiyim, desem portreye.

— Orman'ı sık kullandığını kestirebiliyorum, diyecektir.

— Evet ama bu bambaşka bir orman. Somut bir ikindi ormanı ve sakız kokuyor, desem...

— Senin öykü yazdığın döneme yetişmedim ben. Çevirilerini biliyorum. Zaten ben aslında şiir severim, diyecektir.

(Babama "siz" derdim, ona "sen". Babam, son yıllarında kendisine de "sen" dememde direttiyse de beceremedim.)

— Şiiri bıraksana bir an. İşte o ormanda ilerliyorum varsay. Yanlamasına vuran güneşin, ağaçların kalın yapraklarındaki yansısı gözlerimi alıyor. Güneş, o orman yolunda, karşıdan gelenlerin yüzlerini silikleştiriyor. O kadar ki, yanıma yaklaşanı tanıyamıyorum ilk bakışta. Böyle anlarda, "Az kalsın..." deriz; sesimiz usullaşır ve kırılır. "Az kalsın tanıyamayacaktım seni, görüşmeyeli ne kadar oldu sahi?" desem.

— Bir örnek daha verirsen belki anlarım ne demek istediğini, diyecektir şaşmaz mantığıyla.

— Peki, orman olmasın. Bir kış akşamı. Saati, mevsimi, yeri değiştirmeyi deniyorum. Diyelim, bir otobüs durağındayım. Kar demin başladı. Kuyruğun başında duran biri, cebindeki bileti ararken, eldiveninin tekini düşürüyor. Arkadan baktığım için yüzünü ve cinsiyetini seçemiyorum. Ama yerde duran eldivene uzanan biçimli, uzun, soğuktan morarmış parmakları tanıdık geliyor bana. Tam sırayı bozup ona doğru koşacakken, birdenbire onun bu hattaki bir otobüse binmeye-

ceğini, cebinde kalan son parayla bile bir taksiye atlayacağını, üstelik çoktan ölmüş olduğunu kavrıyorum. Az kalsın...

— Çocukken de sözcüklerini seçmede, sevgini belirtmede tutumlu davranırdın. Harçlığını bir günde harcardın da hiç değilse borç verme keyfini esirgerdin benden. Ödünsüzlüğün işine yaradı mı bari?

— Belki. Ama *seni* çok özledim, anne.

Mart 1991:
Bir gece öncenin günlüğünden

Demin, beş gün boyunca kesik olan su, geldi. Birikmiş bulaşıkları yıkadım, plastik şişelerle bidonları doldurdum. Ne kadar çabalarsam çabalayayım, gecekondu düzeninden kurtaramadığım evime baktım. Çaydanlıkta kaynattığım içme suyunun kabarcıklanmasını beklerken zincirleme sigara içtim. Yıkanacak her şeyi yıkadıktan sonra –elbezleri, küçük mutfak havluları, iç çamaşırları– kendimi de yıkadım. Yıkandım demiyorum, çünkü Körfez Savaşı'nın bir ay öncesinden bu yana kendimi de yıkanması gereken bir nesne olarak görüyorum. Bir elli sekiz boyunda ve kırk altı kilo ağırlığındaki bedenimi yıkamak için ne kadar az su gerektiğine şaşıp kalıyorum.

Belki de yazma eylemi, şu ufak tefek insan bedeninin koskoca bir dünyaya açılmasını sağlıyordur. Duşun altında kollarımı iki yana açtım.

II.

Bugün, Otuzların Kadını'nı, hem kendisinin yakındığı nesnelliğim çerçevesinde değerlendirmeye, hem de onu resimdeki nesnel çerçevesinden çıkartmaya çalışırken pencereden eğildim. Ne de olsa genç yaşayıp genç öldüğü bu mahallede birçok ipucu olabilirdi:

Karşı kaldırımda manav Çakır, dükkânın önüne çıkartılmış iskemlesinde, yüzünü arada bir gösteren Mart güneşinin, oğlunun ve torununun hoşgörüsüne sığınmış, uyukluyor. Mavi gözleri yumulu ama belli ki kırk yıl önce bu mahallede, kulaklarının arkasına kabak çiçeği iliştirdiği atıyla sebze sattığı günleri görüyor düşünde. Gülümsediğine göre.

1946 yılında. "Dereotu ister misin hanım kızım? Baklam mis gibi" diyor Otuzların Kadını'na. "Kızına bir avuç çağla vereyim. O, benden."

Daha geçen gün, "Hoş geldin kızcağızım" dedi. "Bir an, seni rahmetli annen sandım. İhtiyarlık işte. Oğlun nasıl? Kardeşin? Ortalıkta görünmüyorlar. Güner evladım, bir kilo bakla tart. Çağlamız var mıydı? O, benden." 1991'de, 1946'nın sözcüklerini kullanıyor, duygularını yaşıyor.

"Annen, pazarlık etmeyi sevmezdi, büyük hanıma bırakırdı pazarlığı. Karpuzları taşıyıp sizin kata çıkardığımda çay ikram ederdi bana. Beyoğlu'na çıktığında da çantasında bir pazar filesi olurdu hep – eve dönerken benim dükkânı çiğnemezdi. Bu dükkânı tuttuğuma çok sevinmişti, artık merdiven tırmanmayacaktım ya. Söylemesi ayıp, iyi ki *bunların* beni bunak saydığı günleri görmedi."

Oğluyla torunu onun artık bunadığını düşünüyorlar. "Beş" dediklerinde "beş bin lira" anlıyormuş, oysa onlar beş milyon diyorlarmış. Hesabı doğru dürüst yapamıyormuş bu yüzden, toplamalar aksıyormuş.

Ama Çakır'ın ve sokağın esintili köşesini tutmuş balıkçının dışında tanıdık bir yüz yok. Her öğlen, aynı saatte gelen kokoreççinin tezgâhından ağır bir koku yayılıyor. Kaset satıcısı, içli ve ağdalı şarkılarla yedek-parçacıların gönlünü alıyor. Hep bu saatte: 12.00 Lokantaların komileri, eskiden kalabalık ailelerin

oturduğu, şimdilerde üst katlarını iki doktorun, bodrumlarıyla ilk katlarınıysa yedek-parçacıların paylaştığı işyerlerine kebapköfte koşuşturuyorlar. Ellerinde tepsiler. Üniformalı olmaları kara bir mizah katıyor sokaktaki gösteriye. Lokantalar, yalnızca öğlenleri çalışıyor. Akşamsa, tur otobüsleriyle sökün eden yaygaracı, alt-orta-sınıftan Avrupalı müşterileriyle kendi içlerine kapanan otellerin gerçekdışı, yapay ışıklandırmasından başka tek kıpırtı yok.

Mahallenin eski balıkçısı, artık yalnızca o lokantalara ve otellere siparişle balık getirdiğinden, saat 3'te tezgâhını boşaltmış oluyor, çekip gidiyor. Tartısını Çakır'ın dükkânına bıraktıktan sonra. Zaten artık üst katlara tırmanamayacak kadar yaşlandı.

Otuzların Kadını'nın otuz yaşlarında ikinci evliliğini yaşadığı, boşandığı, çocuklarını büyüttüğü ve öldüğü bu mahallenin başlangıçta tasarlanan mimarisi, alt çizgileri, bugün de seçilebilecek belki. Ne var ki mahalle-göğünü yaran çok katlı oteller, günışığını kesiyor. Tam karşımdaki gri ayna-camlardan, bu kaldırımdaki terk edilmiş katların çatlak, badana yüzü görmemiş cephelerini; süpürgelerin, tenekelerin, kovaların, kurumuş sardunya saksılarının yığıldığı küçük balkonlarını izliyorum ancak. Üç yaşımdan başlayarak Otuzların Kadını'yla uzun süre birlikte yaşadığım bu mahallede eskiden kimlerin oturduğunu düşünmeye çalışıyorum. Ama ne yararı var? Arka balkona gitsem... Orası oldukça geniş de yalnızca oturulan birimi gösterişli kılma, gerisine boşverme eğilimindeki Anadolu kökenli şirketlerin acımadan kestiği güzelim asmanın kırık dallarından başka bir şey yok görünürde. Yanımda yöremde yine kutular, boşaltılmış koliler, kırık tahta sandıklar.

Ön cephedeki otellerin ayna-camları, ıssızlığı çoğaltıyor, kalabalıklaştırıyor en azından.

Kalabalık bir çarşıda, kızgın güneşin altında kalmış bir kedi yavrusu kadar çaresizim.

Geçmişi silinmiş birini anlatmak zorundayım. Yeni çaresizliğim ondan. Ertelenmiş bir ceza olsa, seve seve çekerdim.

Değil ki. Yaşandığı sırada çok güzel geçmiş ama artık anıları bile silikleşmiş bir tatilin, bir turizm şirketinin ayarladığı eski bir yaz tatilinin, kış ortasında önüme gelen son taksiti, son faturası gibi duruyor karşımda.

Mart 1991:
O gecenin notları

Otuzların Kadını'nın kişiliğini, bulmaca yöntemiyle çözmeliyim.

En iyisi, önce iki üç harfli kesin yanıtları yerleştirmek boş karelere.

Sonra dolan karelerin çevresindeki ses dizgesini kestirip bir yol açmak. Böylelikle harf sayıları birbirini tutan olası iki yanıttan birini elemek.

Yine de, kolaycılığa kaçmamak için (ne de olsa çok yakından tanıyorum onu) bol harfli bir soldan sağa'dan ya da yukardan aşağıya'dan başlamak zorundayım: yüz çizgileri alttan alta belirsin.

Demin onun bütün fotoğraflarını çıkarttım albümlerden, halıya serdim. Bir bölüğü sararmış, örselemeden köşebentlerden sıyırmak güç. Ne kadar çok fotoğraf çektirmiş!

En belirgin özelliği, değişik kılıklara girmeye düşkünlüğü: sporcu kız, kontes, çingene, anne, sevgili, vamp, ciddi iş kadını, üniversite öğrencisi, turist, saygın eş.

Gerçi Dame de Sion'daki sınıf arkadaşlarıyla birlikte çekilmiş fotoğraflarında, ister istemez siyah önlük, siyah çorap, topuksuz siyah pabuçlar giymiş, beyaz öğrenci yakalığı takmış, yine de asi kişiliğini, alaycı gülüşünden, omuzuna astığı hırkadan, saçına taktığı tokadan keşfedebiliyoruz.

(Fransızca'yı kendi başına öğrenip hazırlık sınıfını atlamasını övenlere gülüp geçerdi: Canım ne var bunda büyütecek? O boğucu sıkıdüzene katlanamayan kim olsa, geceyi gündüze katıp bir yılını kurtarmayı denerdi.)

Fransızca konuşmaktan nefret etmesine karşın şiire, daha doğrusu Baudelaire'e, Eluard'a, Rimbaud'ya tutkunluğu yüzünden başucundan eksik etmediği

Perles de la Poésie Française derlemesi şimdi benim kitaplığımda. Bazı sayfalar kıvrılmış, bazı dizelerin altı kurşun kalemle çizilmiş.

Okulun avlusundaki fotoğraflardan, yaz tatilinin yakın olduğu anlaşılıyor. Yüzlere güneş ışığı vurmuş yer yer.

O yılların yazları Büyükada'da geçmiş. Ağaçlık toprak bir yolda, denize doğru el ele yürüdüğü delikanlı, denizci kılığında. Ama aslında denizci olmadığı, lacivert spor ceketinin dikiminden, beyaz pantolonunun ütüsünden, özentili kasketinden belli.

Aynı sabah çekilmiş başka bir fotoğrafta, ikisi bir bahçe duvarına ilişmişler. Otuzların Kadını makyajsız, saçları kıvırcık, ıslak. Lacivert pamuklu fanilesi kısacık. Ayağında sandaletler.

Kışlarsa, Bomonti'deki üç katlı ahşap evde geçiyor. Evin ağır-Selanikli kokusuna inat olsun diye herhalde, konuk odasında çekilen fotoğraflarda beyaz ipek tuvaletler (kontes), yakasına boyunbağı gibi bağlanmış fularlarla geniş etekli ekose giysiler (sporcu kız), arkadaki küçük bahçedekilerde şort (vamp) giymiş.

Bahçeden çok, ahşap evlerin arka cephelerine, o cephelerin arasındaki boşluğa sıkışmış sığıntı bir yeşillik. Baharda, Otuzların Kadını, maydanoz, kekik, nane ekerdi oradaki bir avuç toprağa. Ne de olsa, o küçük bahçeye sığınıyor geceleri. Annesiyle babasının arasındaki suskun gerginlikten kaçıp. O saatlerde, sokağın gürültüsü dinmiş olurdu. Mutfak penceresinin çıkıntısına ilişir, önündeki bahçe kadar küçük gökyüzü dilimini gözlerdi uzun uzun. Ektiği otların kokularını duyardı. Sonra, cam arasına sıkıştırdığı havanelini alıp doğru içeri.

Çünkü babası evin ön kapısını kilitledikten sonra demir mutfak kapısını da kilitliyor, sürgülüyor. "Kapıdan kilitlesen, bacadan kaçar bu kız."

Haksız da sayılmaz. Çünkü Otuzların Kadını, ara

sıra düpedüz evden kaçıp komşu evlerde düzenlenen danslı toplantılara katılıyor. Sınıf arkadaşlarını da kışkırtan bir elebaşı. Korkusu yok. Rahibe öğretmenlerin, "Bu hafta işlediğin suçların, aksattığın ödevlerin cezasını kendin saptayacaksın" yolundaki günah çıkartma yöntemini kanıksamış çoktandır. Okulda da evde de en masum kaytarmasına en büyük cezayı biçerek kişiliğini savunuyor.

Sanırım, psikolojiye ve felsefeye tutkunluğu o dönemde başladı. Ve yaşamı boyunca sürdü.

Neden hiç çocukluk fotoğrafı yok?

Neden birlikteki fotoğraflarımızın çoğu benim çocukluğumda çekilmiş? Genç kızlığımdan yalnızca birkaç fotoğrafımız var birlikte.

Nedeni, benim zorunda kalmazsam bugün de fotoğraf çektirmekten kaçınmam mı?

Yoksa onun, küçüklüğünde sarışın, lüleli, taş bebekleri andıran kızının ergenlik çağında birdenbire serpilip iri göğüslü, koyu kumral saçlı, sivilceli oluşuna içerleyişi mi?

Tek bildiğim, onun fotoğraflarda oynadığı rolleri, bir tür kaçış, yanıltıcı bir avuntu diye değerlendirdiğim. Baştan beri.

Kendime ve okura en kolay doldurulacak boş karelerden bir liste (1917-1937)

Otuzların Kadını, 1917'de Selanik'te doğdu. Babanın ikinci evliliğiydi; karısıyla akraba değildiler. Hala, çevrenin daracık çemberini kırıp *dışardan* biriyle evlenen ilk kadınlardandı.

Başlangıçta kültürlü, zeki kişiliğiyle babanın gönlünü çelen annenin, her tür inceliğe, şenliğe düşman bir "zevce" olduğu anlaşıldığında, çiftin ilk çocukları ölmüş, kızları yeni doğmuştu. Boşanmadılar.

İlkokulu ailenin göçtüğü İstanbul'da bitirdi. Dame de Sion'dan sonra Hukuk Fakültesi'ne gitti.

Fakülte bahçesinde çekilen fotoğraflarda, o dönem gençliğinin giyime büyük özen gösterdiği görülüyor: Mustafa Kemal'e layık olmak, Batılı yaşam tarzını benimsemek misyonunu üstlenmiş gençler.

O da bu ilkeleri benimsedi; yaşamı süresince savundu. *Çalıkuşu*'nun idealist kahramanı Feride gibi Anadolu'ya geçme görevini azıcık erteledi.

1936'da bir yıl süren bir evlilik yaptı.

Evine dönerken afacan, sevimli bir zenci getirdi yanında. Şevket, çiftlik çalışanlarından bir kadının yetim oğluydu; kadıncağız, ilkokulu yeni bitiren çocuğuna gerektiği gibi bakamayacağını bildiğinden, beyin onu küçük hanıma armağan etmesine karşı çıkmamıştı.

Çiftlikteyken önceleri günboyu ağaçlardan inmemesiyle, haşarılığıyla ilgisini çeken, sonraları duyarlığıyla aralarında sağlam bir köprü kuran bu çocuğun aslında geri zekâlı ve saralı olduğunu anlaması uzun sürmedi. Neyse ki babası da sevdi oğlanı, onu dişçi kalfası olarak yetiştirmeye karar verdi.

Kocasından neden boşandığını kimseye söylememekte direndi. Bu soruya tek yanıtı, "Konuşabileceğimiz hiçbir şey yokmuş"tu ki sanırım temelde doğruydu.

Otuzların Kadını

Otuzların Kadını, elli beş yıl önce o karlı Mart sabahı, en üst kattaki küçük odasında uyandığında çok telaşlıydı herhalde. Hemen fırladı yatağından, perdeleri aralayıp pencereyi açtı. Kar kokusunu içine çekti. Yine de bir çay içmeden hazırlanmak istemiyordu. Ta zemin kata, mutfağa inip çay doldurmaya da üşeniyordu. Bir kerelik, bugünün onuruna, aşağıya Fatma hanıma seslenecek, çay getirmesini rica edecekti. Emektar hizmetçi Fatma hanımı zora koşmamak, yormamak için kendi işini hep kendi görürdü yoksa. "Küçük hanımefendi" konumunu benimseyememesi yüzünden, ara sıra istediği ufak tefek hizmetler de aksardı.

Kimonosunu giyip merdiven başına koştu çıplak ayak.

— Fatma hanım, bir çay getirir miydin bana lütfen?

— Ne o hanım kızım, hasta mısın yoksa?

— Yoo, bu sabah içimden çayımı odada içmek geldi.

— Kahvaltı da getireyim mi?

— Yok canım.

Odaya döndüğünde, üç bölmeli, yanlardaki aynalı kanatları açılır-kapanır, ceviz tuvalet masasının boy aynasında inceledi kendini. Soldaki aynalı bölmenin altındaki etajerde pudraları, rujları, göz kalemleri, rimelleri, kocaman pudra pomponları... Sağdakinde, kremleriyle parfümleri. Kesme mavi camdan, boyunlarına püsküllü fısfıslar geçirilmiş kavanozlar, şişeler...

Bugün ne giyseydi ressama poz verirken? Mavi mi koksaydı, yeşil mi, tarçın mı? Hangi renge bürünseydi? Giyinmek, başlıbaşına bir işti gözünde; ayrıntıların birbirini tamamlaması şarttı. Maviler giyecekse, koku: Chanel 5, yeşilse: Fleurs de Rocailles, tarçınsa: Arpège.

Dün gece yatmadan, her zamanki gibi ertesi gün için özenle seçtiği kılığını, sallanan iskemlesinin üstüne yaymıştı. Kıvırcık kızıl saçlarını Pola Negri gibi taramayı kararlaştırmıştı. Çok sık yıkandığı, havagazı faturasını kabarttığı için babasından yediği azarı umursamamaya, duş yapmaya karar verdi. Giysi konusunda kesin kararı sonraya erteledi.

Tam soyunacağı sırada Fatma hanım girdi odaya çay tepsisiyle. Bardağı sehpanın üstüne bıraktıktan sonra oflaya poflaya koltuğa ilişti.

— Zahmet oldu sana Fatma hanım.

(Duştan vazgeçti.)

— Ne zahmeti olacak kızım? Kırk yılda bir... Ne oluyor ki bugün?

— Ressam gelecek, resmimi yapacak. Evlenmeye karar verdim ya, yıllar sonra bugün nasıl göründüğümü bilmek istiyorum.

— Tövbe tövbe... Bu evlenme de nerden çıktı? Daha yeni bitirdin okulu. Kimmiş adam?

— Hani geçenlerde beni eve getirip babamla konuşan.

— Yaşgünündeki mi?

— Hı.

Otuzların Kadını'na bir gevşeklik geldi birden. Hınzırca güldü.

— Sen beğendin mi onu bari?

— Ne bileyim... Alıcı gözle bakmamıştım ki kızım...

Fatma hanımın, altmış yaşını aşmasına, romatizma ağrılarından inim inim inlemesine, imam nikâhlı zorba kocasından yakınmasına karşın hâlâ "alıcı gözle bakmak"tan söz etmesi ilginç. Demek evlilik, yürütülebilir bir birliktelik, hele çocuklar olursa...

Fatma hanım, dişsizlikten çökmüş avurtlarını sıvazladı.

— Ne bileyim hanım kızım... Allah iyi etsin. Hep birlikte mürüvvetini görelim.

— Ama ben Akhisar'a gidiyorum, göremezsiniz, çiftliğimiz var orda. Ata bineceğim, çiftlikte çalışanlarla konuşacağım. Yepyeni bir hayat benim için. Sana nasıl anlatsam bilmem... Buradan kurtulmak.

— Ananla babandan desen ya şuna! Ben de öyle sanmıştım kocaya kaçtığımda, ama...

— Ben kaçmıyorum ki. Annemle babam da istiyorlar. Çiftlik sahibi dedimse, okumuş biri, yanlış anlama, çok yakışıklı, film artisti gibi. Üstelik zengin.

Fatma hanım, çaresiz kaldığı anlarda yaptığı gibi iki yana sallanmaya başlamıştı.

— İyi ama günler nasıl geçecek? Orası küçük yer...

— Kocam, boş zamanlarda kendisine Fransızca öğretmemi istiyor.

— Ne bileyim... Hayırlı olsun, kızım... Giyinmene yardım edeyim bari. Elimden bir şey gelirse...

— Gelmez olur mu hiç? Sen odaya faraşla kar serp, birlikte süpürürüz sonra. Oda kar kokar. Bir de salondaki sobayı harlatıver lütfen. İnce giyineceğim de.

— Ben süpürürüm odayı. Sen giyin, seni dünya gözüyle göreyim bir.

Otuzların Kadını, geçen Şubatta kutlanan doğumgünü partisinde giydiği tuvaleti geçirdi üstüne. Usul usul, telaşlanmadan. Çocukluğundan beri her gün yanında görmeye alıştığı Fatma hanıma "veda gösterisi" anlamında hazırlandı. Sahneye çıkarcasına.

Fatma hanım koltuğa yaslanmış, onu dikkatli bir seyirci gibi izliyordu. Birden, ayağa fırladı:

— Aman dur hanım kızım! Eteğin ucu sökülmüş, baksana. Bir iğne ver de hemen bastırayım.

— Sahi! İyi ki gördün. O gece dans ederken bir ara ayağıma basmıştı. Demek kocama doğru dürüst dans etmeyi de öğretmem gerekecek. Bir de günler nasıl geçecek diyordun! Bu çevreden nasıl sıkıldım anlatamam. O da çiftlik yaşamından bıkmış, kültürlü bir kadınla evlenmek istiyor. Ayağı yere sağlam basan bir toprak adamı. Eksiklerini oralı bir kızın giderebileceğini biliyor.

Tuvaletin eteğini kavrayan Fatma hanım, kahkahasını tutamadı:

— Sağlam bastığı belli. Kumaş yırtılmış.

.....

Mavi şifon tuvaletin derin V-oyuğu, göğüslerin birleştiği çizgiye kadar iniyor. Bol dökümlü kumaşa, omuzbaşlarına tutturulmuş bir şal gibi gözüken pembe şifon şeritler işlenmiş.

Kuşak da pembe şifondan; kıyıları mat simli.

Sanki arkasından gizlice yaklaşıp şaşırtmak isteyen iki pembe şifon el, beline sarılacağına omuzbaşlarını tutmuş.

Geriye atılmış kollarıyla kanatlanmaya hazır.

Fatma hanımın yırtığını alelacele tutturduğu etek, portreye girmemiş.

Ressamın geniş alına düşürdüğü ışık parçasıysa çok belirgin.

Sarpsarı Dönüş Yolu
Fal

Sarpsarı Dönüş Yolu

Den Haag istasyonunda sigara içip saatlerine bakarken de birbirlerini görmemişlerdi. Trende de.

Puslu bir güzsonu sabahıydı. 1987'de. İnce ince çiseleyen, iliklere işleyen Avrupalı yağmuruyla. Yağmur, trençkotlarınm rengini koyulaştırıyor –ikisinin trençkotu da açık maviydi–, siyah yağmur şapkalarını parlatıyordu; ikisi de şemsiyesizdi.

Yağmurun kaygan taş zemine çarpıp sekmesini gözlüyorlardı. Taşıdıkları –birer tane– küçük valizi yere bırakmışlardı. İçleri kitap-kaset-dergiyle dolu olduğu anlaşılan kabarık bez çantalarını omuzlarına asmışlardı.

Tren tam saatinde geldiğinde, itiş kakışla ayrı vagonlara sürüklendiler. Ayrı sahanlıklarda ayakta kaldılar, kuytu köşelere iliştiler. Nasılsa dışarıda boz bir manzara akıp gidiyordu. Hiçbir kişilik belirtisi vermeyen uysal, tekdüze bir ecnebi kırı: uzaklarda kalan tek tük kır evleri, villaları, köy yaşamıyla. Trenin her dilde aynı çalan düdüğü dışında hiçbir ortaklaşalık söz konusu değildi: ne sesler bir şey çağrıştırıyordu, ne yüzler.

Avrupa'da ya da Amerika'da o saatteki tren kalabalığının üst üste bindirilmiş adsız yüzleriyle sesleri yalnızca.

Sonunda, kırklarındaki kadın, valizini sahanlıkta uyuklayan, uyuyan, katlanır oturmalıklara ilişip kitap okuyan, bağırıp çağıran, yerlere yayılan kalabalığın üstünden aşırtıp bir pencerenin önünde karar kıldı. Arkasındaki "sigara içilmesi yasak" kompartımanda, trenlerde görmeye çoktandır alıştığı bir çift:

Çok temizlenmekten omuzları daralmış, kolları kısalmış, önü kavuşmayan eski-moda paltosunun arasından zevksiz damalı pantolunu seçilen iriyarı, kırmızı yüzlü, ihtiyar ama

yaşına göre dinç bir erkekle onu tedirgin etmemek adına koltuğun öbür ucuna sığışmaya çalışan çökmüş karısı: çamurlu pabuçlarından taşan etli ayaklarını koltuğun altına gizlemeye, kalın çorapların örttüğü varisli bacaklarını bitişik tutmaya çabalıyor. Kendi trençkotunu evde yıkadığı, ütüden parlamış yakadan, değişik renk ipliklerle dikilmiş düğmelerden belli. Yolculuk boyunca tek görevi: çıkınından çıkardığı bisküvitleri, soyduğu meyveleri kocasına uzatmak.

Yıllanmış karı-kocaların arasında yalnızca onların bildiği, dışarıdan bakan birinin asla akıl erdiremeyeceği bir zamanlama söz konusudur ya, o zamanlama uyarınca işte.

Kocası da, her durakta trene binenleri, kompartımanın kapısını aralayanları öfkeli bakışlarla süzerek, fileden taşıp koltukların arasına yığılan aile denklerine telaşla yapışarak yerine getiriyor bu ikili anlaşmadaki sorumluluğunu.

İkisi de kimseyle göz göze gelmemeye özen gösteriyorlar. Birbirleriyle konuşmuyorlar. Sakladıkları bir şey var sanki, ama ne?

Sahanlığın ağır kapısından güçlükle geçen çok ihtiyar, sarsak bir kadın, kompartımanın kapısını açtı. Koca, daha demin, kendisine bir muz uzatan karısına kısık sesle bağırmıştı. Yoksa teşekkür mü etmişti? Çünkü karısı, onun yakasında kalan bisküvit kırıntısını gururla süpürmüştü.

Şapkası çiçeklerle süslü ihtiyar, ayakta durmaktan yorulduğundan söz ediyordu. Bacakları titriyormuş. Birazcık oturabilir miymiş?

Adamın yüzü kıpkırmızı kesildi birden. Şakağındaki damar seyirmeye başladı. "Özür dilerim Frau, ama bunu biletinizi alan yakınlarınızın düşünmesi gerekirdi. Keşke bu duruma düşmeseydiniz, ne yazık ki yapılabilecek hiçbir şey yok. Öteki vagonlara, kompartımanlara bakın. Numaralı biletleri önceden ayarlamak gerek."

"Kızım, bir yer bul otur, demişti. Bazan, yer ayırtanlar sonraki duraklardan biniyorlarmış, bazan çabuk iniyorlarmış. Yani oturacak bir yer bulabilirmişim dedi."

"Na yazık ki..."

İhtiyar, titreyen elleriyle kapıyı örttü. Sahanlıkta dikilip camdan dışarı baktı. Kompartımandaki kadın, kocasının ken-

disine böyle bir yolculuk, böyle önceden akıllıca ayırtılmış bir yer ayarlamasına şükredip gülümsedi yine.

Karşı koltukta oturan ve yolculuğun başından beri birbirlerinden çok dışarıdan bakanlara, ne kadar sevişiklerini, çocukça öpüşmeler, yılışıkça elleşmeler, tek heceli inildeşmelerle kanıtlamaya çalışan genç çift (delikanlı, kızıl sakallı bir gençirisi, kabasaba; genç kız, çiçekli basma pantolon üstüne ünlü bir firmanın reklam sloganı yazılı işporta işi bir tişört giymiş; oğlanın tişörtüne bakılırsa Oxford'da öğrenci) en azından sınıf atlama düşlerinin ortaklığı yüzünden sevgililik çabasından yol boyunca ödün vermediler. İçine Almancamsı sözcükler ve Arapça tınılar serpiştirilmiş anadillerinde konuştular.

Sahanlıkta, çizgi roman okuyan kot pantolonlu, gözlüklü kız, kalktı oturmalığından; camdan dışarıyı gözlerken solukları gitgide sıklaşan ihtiyar kadına yerini verdi. İhtiyar, oturur oturmaz, iyi bir mağazadan alınmış bir naylon torbayı açıp kekini çıkardı, ufak lokmalarla yemeye başladı. Kıza teşekkür bile etmedi: herhalde bu dünyada hak ettiği yer bu kadar iğreti değildi!

O sırada tren yavaşladı. Aktarma yapacaklar, telaşla hazırlandılar. Kimsenin ne dediğini anlayamadığı o evrensel metalsi anonsa kulak verdiler. Tren durunca atladılar. Isınmaya başlayan sabaha çıktılar.

Frankfurt'a giden trene bineceklerin iki dakikaları vardı. İki kadın, gözlüklerini takıp telaşla peron numaralarını okumaya çalıştılar. Kıvırcık Kızıl Saçlı olan genci, çantasını yere düşürünce öteki onun yardımına koştu; yere saçılmış öteberiyi toparlarken konuştular:

— Nereye gidiyordunuz?

— Frankfurt'a.

— Bir buçuk dakikamız kaldı.

— Tüh! Telaşa değmedi. Tam karşıdan kalkıyor, daha gelmemiş.

— Sigara alacak vakit var demek. Sigara içer misiniz?

— Tabii.

— Öyleyse siz çantalara göz kulak olun, ben sigarayla gazete alayım.

— Vagon restoranda buluşalım, en iyisi.

Vagon restoran kalabalık değildi. Kıvırcık Kızıl Saçlı, öbürünün, yerini tutmak için karşı koltuğa yerleştirdiği valizi indirdi, soluk soluğa boşalan yerine oturdu.

Bir süre konuşmadılar. Bir karabasandan uyanmışçasına, terli alınlarını, dudaklarının üstünü kâğıt mendillerle kuruladılar. Birdenbire sıcak bir yere girmenin, ayrıca umulmadık bir başarı gösterip aktarmayı tam zamanında yapabilmenin uyuşukluğu bastırdı. Artık telaşla koşuşturan o iki kadın değildiler; güvenli ve rahattılar.

Titremeyen parmaklarıyla sigaralarına uzandıklarında göz göze gelip gülümsediler birbirlerine:

— İtalyan mısınız siz?

— Hayır, Türküm... Siz İrlandalı mısınız?

— Hayır, İngilizim.

Kestirimlerinde nerde yanıldıklarını açıklamak içi bir ağızdan atıldılar:

— Ben yalnızca Akdenizli bir hava sezdim size.

— Ben de saçlarınızın renginden.

— Büyükannem. İrlandalıdır; tutturmuşsunuz yine de... *Önce* ne söyleyelim? Kahve mi?

Kıvırcık Kızıl Saçlı, incecik bileğindeki saate baktı. Sanki o anda ne içeceğini saatin kaç olduğu belirleyecekti. Başını sola eğince, pencereden vuran güneş ışığı, saçlarının kızılını açtı biraz, geniş alnına bir hale düşürdü.

— Önce kahve... Yalnız bence yanında konyaklarımızı da söyleyelim; gittikçe kalabalıklaşıyor burası, servis aksayabilir.

— Haklısınız. Fransız konyağı, değil mi?

Önce hüzünlü bir iç çekiş, sonra hüzünlü bir gülümseme.

— Siz de benim gibi yolculuk etmekten hoşlanmıyorsunuz galiba.

— Hiç. Eskiden, çok da eski değil ya, hoşlandığımı sanırdım. Artık değil. Zorunda kalmasam, kalmasaydım...

— Yine de ara sıra kalınıyor, değil mi?

Bu kısa açıklamaların, konuşma biraz daha sürerse, uzun ve gereksiz iç-dökmelere yol açacağını kestirmişçesine, kon-

yaklarından birer yudum alıp sustular. Yol çantalarından birer kitap çıkardılar, gözlüklerini taktılar, kendi özel dünyalarının kabarcığına sığındılar.

Gelgelelim trenin sallantısı, yolun dönemeçleri, artık iyiden iyiye kızgınlaşan güneş, okumayı engelliyordu. Koltuklarında geriye kaykılıp başlarını avuçlarına yaslayarak uyumayı denediler; gözlerinin önünde uçuşan siyah uykusuzluk benekleri bırakmadı. Zaten tren yolculuklarına özgü o kısacık, ani sarsıntılarla kesintiye uğrayan yarım-uykulara dalmaktan kaçınıyorlardı aslında: bu tür uykularda nedense geçmişinin başarısızlık anlarına kayardı kişi, hem de trenin ileriye atılışına denk düşen bir hızla.

O zaman, kendilerini dış dünyadan yalıtlayan zırhlarını (kitap ve gözlük) masanın üstüne bıraktılar.

— Uyuyamıyorum bir türlü, dedi Kızıl Saçlı, oysa gözlerim kapanıyor yorgunluktan. Sabah erkenden telefon ziliyle uyandım, otelde: uyandırma servisi. Evden çıkarken telaştan çalar saatimi valize koymayı unutmuşum. Taksi gelene kadar bol bol kahve içecek vakit vardı, ama canım istemedi. Yabancı bir kent; ben kırlık yörelerini bilirim yalnız. Trafik nasıldır erken saatte filan...

— Beğendiniz mi bari?

— Fazla bir şey anlayamadım, iki üç günde. Arkadaşlarım çağırmışlardı; burada yaşıyorlar, bir karı-koca. Frankfurt'a gitmeden önce birkaç gün onlarda kalıp başımı dinlememi önermişlerdi geçen mektuplarında. Akrabalarını: görümcemle kocası.

— Frankfurt'a iş için mi gidiyorsunuz?

— Öyle sayılır. Londra'da küçük bir kitapçı dükkânı açtım yenilerde. Sapa bir semtte ama oldukça iyi işliyor. Sahaflımsı bir dükkân. Bilirsiniz, o tür semtlerde eski kitap tiryakileri daha bol olur. Geliyorlar, kitaplara bakıyorlar, almasalar bile karıştırıyorlar, ayaküstü üç beş laf ediyoruz. Kitap fuarına gidersem bazı bağlantılar kurabilirim diye düşündüm –ilerde bir ajans açarsam– hem yeni yayınları da gözden geçirmiş olurum... Siz?

— Benimki tam anlamıyla bir iş yolculuğu sayılmaz. Ama mesleğim yazarlık.

— Olamaz!

Önce yüzünü ışıldatan bir kahkaha, sonra hep en güvendiği sınavlarda kalmış bir öğrencinin bilgece gülümseyişi:

— Şey... Böyle beklenmedik rastlantılar ancak kötü romanlarda olur. Hani herkes birbirini ilk bakışta tanır ya... Ne tür şeyler yazıyorsunuz?

Karşısındakinin yüzünde benzer bir gülümseme yakalayınca:

— Çok aptalca bir soru oldu bu, biliyorum, "Hangi yazarları seversiniz?" diye sormalıydım.

— İkimizi yabancı bir ülkede bir araya getiren bağın edebiyat olduğunu düşünüyorsunuz galiba... Ben sanmıyorum. Yine de sorunuzu yanıtsız bırakmayayım. İki kültürün dışından birini seçiyorum: Çehov.

— Yanınızda, yazdığınız herhangi bir metnin İngilizce çevirisi var mı? Türkiye hakkında çok az şey biliyorum, yani oralı bir kadın yazarın...

— O kadar zamanımız yok ne yazık ki. Konuşmanın başına dönersek, kitapçı dükkânı açmanız yerinde bir karar, bana sorarsanız. Her gün sevdiğiniz yazarlarla onları seven okurların arasında olacaksınız. Eski-kitap-kokusu duyacaksınız.

— O bile yeter, değil mi?

Çenesini sol eline dayamış, değişen manzaraya, göğü kesen sanayi mahallelerine bakıyordu camdan. Nikâh yüzüğünü taktığı parmağı incelmiş. Son aylarda zayıflamış.

— Evli misiniz?

— Evet ama yakında boşanıyorum.

Konuşmayı burada kesmek, özel yaşamına taşmasını engellemek kararıyla garsonu çağırdı kızıl saçlarını sallayarak; boşalmış kadehleri gösterdi:

— Two more of these, please...

Sonra hafifçe kızarak:

— Size sormamıştım, özür dilerim. Ama...

— Yalnızca benden önce davrandınız, merak etmeyin.

Tatlı bir gülümsemeyle koltuğuna yaslandı:

— Ne tuhaf değil mi, yıllardır alışamadım Hollandaca konuşmaya. Almancam da parlak sayılmaz, ama o başka. Yanlış

yapmaktan korkmamdan; saçma bir korku, biliyorum, yine de... İş çevresindeyken o kadar aldırmıyorum da özel ilişkilerde olmuyor bir türlü. Yarım yamalak bir dil kullanmaya zorlanırsam da, şaşıracaksınız belki ama İngilizcemin seyreldiğini fark ediyorum. Hendrik, inanmıyor bu duyguma, abartıyormuşum.

— Eşiniz, yani eski eşiniz diyelim, Hollandalı mı?

— Evet.

Yine sustular. Trenin usul sallantısına bıraktılar kendilerini.

Kızıl Saçlı'nın kaşları hafifçe çatılmıştı. Otuzların türünden kadınlara özgü bir iç-çatışma yaşadığı belliydi: Trende karşılaştığı bir yabancıya bu kadar açılması doğru muydu? Ama bir daha karşılaşmayacaklarına göre ne fark ederdi? Fark ederdi, çünkü onu evinde ağırlamak istiyordu İngiltere'ye bir gün gelirse. Öyleyse Hendrik'in kişiliği üstüne birkaç ipucu vermesinin hiçbir sakıncası yoktu. Nesnel birkaç ipucu. Yoksa yakınmaktan nefret ederdi. İlişkilerden yakınanlardan da hoşlanmazdı. Ne de olsa kendi geçmişinin bir parçasıydı evliliği. Seçmesinin sonuçlarına tek başına katlanması gerekiyordu. Gelgelelim o kadar uzun bir süredir kimseyle teke-tek bir yakınlık dili kurmamıştı ki, belki Hendrik'in "gurur zırhı" diye tanımladığı suskunluğunu yırtması iyi gelirdi. Gelir miydi?

Üst dudağının seyiren sol köşesini, dişi ağrıyormuş gibi bastırdı. Önündeki konyak kadehini hafifçe öteye itti.

— Sakın yanlış anlamayın beni. Hendrik'i tanısanız çok severdiniz. Kadın arkadaşlarımın hepsi onu tutar.

— Hiç kuşkum yok. Özellikle de *ilişki kurmadığı* kadınlara çok zarif davranıyordur. Anlayışlı bir dosttur; aydın bir erkektir. Yine de bu sınavdan geçmesem de olur. Zaten ben İngiltere'ye gelinceye kadar boşanırsınız herhalde.

Gözlerini sanki bir soru soran yol arkadaşından kaçırmak için el çantasını karıştırmaya başladı. Aradığı her neyse bulamadı, çantayı usulca masanın üstüne boşalttı: pasaportu, cüzdanı, bir defterin arasına sıkıştırılmış üç dört fotoğraf.

— Dağınık olduğum kesin ama şu çantanın da payı var, inanın. Böyle torbamsı çantalarda aradığımı bulamıyorum, gözleri değerlendiremiyorum. Küçük zarif çantalara hevesleniyorum ara sıra, onlara da hiçbir şey sığdıramıyorum. Hah buldum!

Size kartvizitimi verecektim... Tüh! Tabii *eski* telefon numaram var burada. Kalem de almamışım yanıma... Teşekkür ederim... En iyisi yakın bir arkadaşımınkini yazayım. Ne olur ne olmaz.

— Eskisini de karalamayın bence. Ne olur ne olmaz.

Kaşları ince bir sitemle çatıldı yine:

— Neden öyle dediniz?

— Nikâh yüzüğünüz hâlâ parmağınızda, çıkartmamışsınız.

— Alışkanlık yüzünden.

— İşte ben de onu diyordum... Hendrik'in fotoğrafı yok mu yanınızda?

— Bir tane olacak. Yalnız beş yıl önce çekilmiş. Hollanda'daki çiftlik evinde. Birlikte ata biniyoruz burada, bakın... Evlenmeye karar verdiğimiz yaz. O zaman saçlarım çok uzundu. Binici kasketimden nasıl taşıyor, değil mi? Sonraları seyrelince kısa kestirdim.

— Bence kısa saç daha çok yakışıyor size.

— Hendrik öyle düşünmüyor, uzun saçla daha doğal görünüyormuşum.

— Kendisi çok değişti mi? Bu fotoğrafa göre?

— Son aylarda epey kilo aldı ama hâlâ çok yakışıklı.

Her sivriliği yumuşatma, her suçu bağışlama, her ayıbı örtme gibi üzücü becerileri olduğu kesin. Uzaktan tanıyanların bir çırpıda "kibir", yakından tanıyanların bir çırpıda "edilginlik", gündelik yaşam içinde karşısına çıkanların bir çırpıda "öz-yıkımcılık" tanısını koydukları karmaşık bir gurur: daha doğrusu, yerine oturtulsa yerini bulacak bir onur.

Beklenen soru hemen geldi:

— Siz evli misiniz peki?

— Dulum. Bir oğlum var.

— Küçük mü?

— Değil. 18 yaşında.

— Çocuğum olsaydı, ben boşanmayı hiç...

— Ne tuhaf, çok iyi tanıdığım birini çağrıştırdınız bana.

— Nasıl biri? Sizin gibi mi?

— Az çok.

— O da Türk mü?

— Evet.

— Onun da çocuğu yok muydu?

— İkinizin benzeştiğiniz dönemde yoktu.

— Çok mu benziyoruz birbirimize?

— Oldukça. Yine de o, çiftlik evine gelin gitmeden, nişanlılık döneminden önce çekilmiş bütün fotoğraflarının arkasına "Veda..." diye yazmış. Nişanlıyken bir ara gittiği çiftlikte çekilenlere de "Elveda". Bir önsezi gibi.

— Galiba ben onun kadar cesur değilim.

— Onun ne kadar cesur olduğu da su götürür, ama hiç değilse ürkekliğini bir yıla sığdırmayı başarmış.

— Benimki fazla uzun sürüyor, değil mi?

— Üstelik daha kısa sürmesi gerekirken. Arada bir buçuk kuşak var, devralınan deneyimler var. Daha da önemlisi o, boşanma kararını daha tutucu bir toplumda vermiş.

Frankfurt'a iki dakika kalmıştı.

Büyük bir telaşla hazırlandılar. Hesabı ortaklaşa ödeyerek trenden atladıklarında bir yanlışlık yaptıklarını fark ettiler. İstasyonda kimsecikler yoktu. Güneş, yalnızca ikisinin üstüne vuruyordu.

— Keşke daha çok zamanımız olsaydı, dedi Kıvırcık Kızıl Saçlı.

— Taksiye razıysanız, bir süre daha birlikteyiz demektir.

— Tabii razıyım... Ama n'olur o kadının neler yaşamış olduğunu yazın bana!

— Yazarım tabii, söz.

— Sizce, Frankfurt sözcüğünü duyar duymaz neden telaşlandım? Daha iki dakika var trenin gara girmesine. Bir şey değil, sizi de apar topar sürükledim peşimden.

— Önemi yok, ben de uydum size.

— Galiba bu konyaklı söyleşinin keyfine kapılıp geç kalacağımdan korktum.

– Kitap fuarına mı?

— Tabii ki hayır. N'olur şaka etmeyin. Bir arkadaşımla buluşacağım. Kent içinde bir kafede. Onunla konuşmayı çok özledim.

— Dostlarım da –bir karı koca– beni karşılamaya gelecekler. Bir sonraki trenin kaçta geleceğini öğrenecek vaktimiz de

yok. Taksiye razıysanız derken bunu söylemek istiyordum. Ben zaten taksiye bineceğim.

— Ama bu yanlışlığın sorumlusu benim. Benim ödemem gerekir. Taksi parasını yani. Lütfen izin verin.

— Sandığınızdan çok daha pahalı olabilir. Karayolundan gideceğiz. En iyisi, bölüşelim.

– Önemli değil. Ara sıra savurganlaşmayı severim.

— Nasıl isterseniz.

"Bu ufacık kaytarmanın bedelini pahalı ödemeye hazırsa" diye düşündü öteki, "bu yoldan rahatlayacaksa, ödesin."

Gün o kadar esnek ve yumuşaktı ki güçlükle buldukları taksinin sürücüsü, yanılmalarına güldü geçti. Bu ülkede trenlerin dakikası dakikasına işlediğini bilmiyorlar mıydı? Ama ona bakarsanız bir tren bir keresinde...

Hiç değilse trenle yarışabilmek için gaza bastı.

— Bu sabahki ilk işim bu, dedi bozuk bir İngilizce'yle... Keyifli müşterilersiniz doğrusu. Nerelisiniz?

Bu soru, kahkahalarla savuşturuldu.

İki kadın, yol boyunca pek konuşmadılar. Biraz sonra gelmelerinden umut kesecek, o anda hâlâ kafede bekleyen dostlarını düşündüler. Taksimetreye ve saatlerine göz attılar sık sık.

— Yetiştik işte! dedi sürücü, beklenmedik bir anda. Önce siz ineceksiniz.

Ortayaşlı, valizini ve çantasını yoklayarak indi. Trençkotu, telaştan hızla kapattığı kapının arasında kaldı. Kıvırcık Kızıl Saçlı da aşağı indi. Bir daha vedalaştılar. Birinin sağ, öbürünün sol yanağına ıslaklık değdi.

— Hadi, gecikiyoruz, diye bağırdı sürücü, çatlak bir sesle. (Direksiyona Türkçe bir yumruk indirdi.) Bahşiş yok ama anlaşıldı mı?

Yine de ayrılık ânını uzatmak için üçü de gülümsediler.

— *Arkadaşına* selam söyle, kendine iyi bak, dedi ortayaşlı.

— Du auch, dedi Kıvırcık Kızıl Saçlı şakayla.

— Koltuğa baktım, bir şey unutmamışsın, diye bağırdı sürücü. İyi yolculuklar. Sen de mi Almanca biliyordun yoksa?

Fal

Bir Cumartesi olsa gerek.

Değil mi ki Cumartesiler, bedenin derininde uyuklayan birtakım adsız duyguları yüzeye zorlamada, adlandırmada bire birdir. Düzenin hafta boyunca aksamayan uyuşuk akışı birdenbire kesintiye uğrar. Trenin tekdüze sallantısı duruverir. Bir istasyonluk –iki günlük– bir mola.

Bir ay kadar önce açtığın kitapçı dükkânının dar ön camından dışarıyı gözlüyordun. İçersi henüz kurumamış yağlıboya kokuyordu. Şey gibi... Kitapların tozunu daha geçende almıştın. Yerdeki kilimin dolaşık deseninde bir görünüp bir kaybolan incecik limon-küfü çizgi, duvarların kırık beyazıyla birleşince ne güzel değerleniyordu: eski-kitap-kokusu. Her şey bir kayganlıkta yüzüyordu.

Son günlerde, kapısını her kilitleyişinde bir daha dönemeyeceğin gibi bir duyguya kapıldığın, sokağa adım atar atmaz özlemeye başladığın sığınağının kokusunu içine çektin. Çıkma saatini ertelemek için camdan dışarı baktın yine.

Bir Cumartesi öğlesi olsa gerek.

Çünkü öğleüstü, molanın en güç saatleridir. Beden hazırlıksız yakalanmıştır: bir yarısı, işyerindedir; öbür yarısı yadırgadığı bir caddede. Caddedeki gelgitin günlük rotası değişmiştir. Kalabalık, her yöne akar. Nirengi noktaları yok olur usul usul. Bankalar kapanmıştır. Araba vapurlarının saatleri değişmiştir. Deniz otobüslerinin de. Bazı hatlara ek seferler konulmuştur,

bazılarının sefer sayısı azaltılmıştır. Bazı caddeler her günkünden daha boş, bazıları hıncahınç doludur.

Camdan bakarken, herkesin o gün yapacağı özel bir şey varmış gibi geldi sana. Ya da gideceği özel bir yer. Sense, her günkü gibi evine dönecektin: *gitmeyecektin.* Yağmur boşalacaktı birazdan. Hava, ansızın kararmıştı. Çalışma masasının üstündeki okuma lambasını yakarken gözün aynaya ilişti. Kendini değil, oymalı ahşap çerçevesini seyretmek için aldığın oval aynada gözaltlarındaki mor halkaları gördün. Son günlerde çok yorulmuştun. Dükkânla uğraşırken temiz havaya pek çıkmamıştın. Belki, giydiğin kazağın renginin de...

O sabah evden çıkarken telaşla giydiğin kazağın kırmızısını yadırgadın. Bir anlık bir şaşkınlık: bu renkte bir kazağın hiç olmamıştı. Sonra onu kocanın geçen evlilik yıldönümünüzde armağan ettiğini, o gün, kırmızıyı sevmediğini hâlâ kavramamış olması yüzünden ona nasıl içerlediğini anımsadın. Ama hiç değilse evlenme yıldönümünüzü aklında tutmuştu. Sense ona ufak bir armağan bile almamıştın. Ayrıca, belki soluk renklerden kurtulursan eski sevincine kavuşmanı umuyordu.

Camdan bakmak yormuştu seni, neyin yorgunluğuysa.

Bir Cumartesi öğlesinin yağışsız saatleri olsa gerek.

Hafta boyu süren keşmekeşte şapkalarına, eldivenlerine, çizmelerine, havaya karşı donanımlarına "ne hoş / ne rüküş", "ne ucuz / ne pahalı" gibi sıfatlar yakıştırılan, öğle ve akşam paydoslarında şemsiyelerin siperine gizlenen birörnek yüzlerin, birörnek giysilerin kalabalıktan teker teker sıyrılmaları, sonlarına takılan birer ünlem ve üçer noktayla Ne hoş!... Ne rüküş!... Ne ucuz!... Ne pahalı!... olabilmeleri için.

Evrensel Cumartesi kalabalığı, güne yakışır çünkü; hele hava yağışsızsa barındırdığı sınıflara bölünür; onların satın alma gücünü ve moda anlayışını sergiler.

Cumartesi ikindilerinde ve akşamlarında gidilebilecek / gidilmeyecek yerler böylece kesinlik kazanır.

Cumartesi, kendi ivmesiyle ilerlerken sen dükkânda boş boş dolaştın, bir şeylerin yerlerini değiştirdin.

Masanın üstündeki kitapları raflara dizerken banyo köpüğüne gitti elin. Geçen Cumartesi vardığın kararı anımsadın: nicedir tek başına geçirdiğin cumartesilerini özel bir şenliğe dönüştüreceksen hemen eve *gitmen*, küveti doldurup suların ondurucu ılıklığına gömülmen gerekiyordu. Sonra ipekli sabahlığına sarınıp yumuşak terliklerini giymen, salona geçmen, sehpaya bacaklarını uzatıp rahatlaman.

Ama *bu kazağı* giydiğine göre bütün kazaklar kirlideydi anlaşılan: çamaşır birikmişti. Peki canım, çamaşırla uğraştığın süre içinde ne kadar kısa kestirtirsen kestirt, donukluktan kurtaramadığın saçlarına bademyağı da sürebilirdin... Gerisini yolda düşünebilirdin.

Bir Cumartesi öğlesinin yağışsız saatleri olsa gerek. Güzbaşında.

O saatte metroyu bu kadar boş bulacağını ummamıştın. İkindi iyi başlıyordu.

Boş inançlara hiç bel bağlamazken, beklenmedik bütün aksilikleri, kötü rastlantıları, karşılaştığın engelleri hep kendi hatalarına yorarken, bir şeyin birdenbire yolunda gitmesi –ufacık bir şey de olsa– uğurlu bir belirtge demekti gözünde. Özellikle böyle telaş anlarında. O zaman çoktandır yitirdiğin bir şeye kavuşmuşçasına ya da hiç hak etmediğin bir armağan almışçasına yanakların gururla kızarırdı. Metronun zamandışı alacakaranlığı, kafandaki ufak tefek pürüzleri gidermeni sağlayabilirdi. Gözlerini yumdun, kendini sallantıya bıraktın. Tabii canım, bu kırmızı kazağı birkaç gün daha giyerek kocana bu armağanı gerçekten beğendiğini –gerçi o kadarını becerememezdin, yalan söylediğin yüzünden anlaşılırdı– peki öyleyse, bu renge en azından alıştığını gösterebilirdin. Ayrıca –hınzır bir gülümseme belirdi dudaklarında– bugün çamaşırdan kaytarabilirdin. Belki yarın...

Tam o sırada metronun tıslayan kapısından son anda sıyrılan bir adamın elindeki alışveriş torbasını gördün. Teneke biralarla iki şişe şarap. Öyle ya, yarın Pazardı. Cumartesi üstüne kafa yormaktan Pazarı unutmuştun...

Köşebaşındaki market çok kalabalıktı. Yürüyen merdivenlere koştun, bir an önce üst kata varmak kaygısıyla üç dört masamak atlarken –büyük bir olasılıkla– trençkotunun eteğine basıp tökezledin. Günün tılsımı bozulmaya yüz tutmalıydı çünkü.

— İyi misiniz? diyen tezgâhtar kızın plastik gülümsemesine,

— İyiyim, sağolun yanıtını verdin, kalabalık içinde kullandığın uygar, kişiliksiz sesinle.

Cumartesiyi bildiğince yaşama kararı uğruna hiç değilse sallantılı iç-dengeni korumaya çabaladın. Banyo köpüğünü düşürmemiştin. Kutuyu sımsıkı kavramış sağ eline garip bir uzaklıktan baktın.

Evet, bir Cumartesi öğlesinin yağışsız saatleri olsa gerek, artık ikindiye kayan. Güzbaşında. Kapıya sıkıştırılmış çiçekleri görüp o kadar şaşırdığın.

II.

Alışveriş torbalarıyla çatı katına tırmandığında, kapı tokmağına sıkıştırılmış çiçek demetini gördü. Çoktandır özlemini çektiği bir şeye kavuşmuş gibi oldu. Salhanlık karanlıktı. El yordamıyla destedeki doğru anahtarı bulup içeri girdi. Nedense çok hızlı çarptı kapıyı.

Evin içi karanlıktı. Perdeler çekilmişti. Ortalık bayat bira ve sigara dumanı kokuyordu. Çiçekler – neydi adları? En sevdiği çiçek. Üstelik jelatine sarılmamış, çiçekçinin etiketi de yok, yalnızca sapları yaldızlı kâğıtla tutturulmuş. Yıldız çiçeği miydi yoksa? Açık sarısı, koyu turuncusu, ürkek kırmızısıyla? Kırılgan taçyapraklarına hiç uymayan, olsa olsa onların dayanıklılığının bir göstergesi sayılabilecek sert, yemyeşil, içlerinden özsuyun usulca yürüdüğünü sezdirten saplarıyla?

Yani dayanıklı, ama kuru çiçek değil. Kırçiçeği alçakgönüllülüğünde, ama ucuz değil. Latincesi de değil, bir çingenenin ağzından çıkan adı ne? Onları vazoya tek tek yerleştirirken –

çünkü hepsi başka başka renklerdeydi– bu çiçekleri kimin aldığını, alabileceğini düşündü. Boşalmış teneke biraları içtikleri köşede bırakan yeni tanışlardan biri olamaz. Geçmişte kalmış biri. Geçmişten biri. Yıllar önce bir arkadaş toplantısında bu çiçekleri çok sevdiğini ağzından kaçırmış olmalı. Çünkü pahalı armağanlar istemez. Bu, ucuz bir özelliği, çünkü kimse bu tür pahalı çiçek getirmedi yıllardır. Kendisi de almadı. Kim olabilir?

Temizliğe yatak odasından başlamaya karar verdi. Yatağın zar zor sığıştığı sağ bölümünde çarşaf kırışıksızdı. Battaniyenin ağzı, bir zarfın ağzı gibi özenle kıvrılmıştı. Yere saçılmış iç çamaşırlarla çorapları kirli torbasına attı. Torba, tepeleme dolmamıştı daha. Odaya dönünce pencereyi açtı. Alacakaranlık. Rüzgâr sertti de nedense diriltmiyordu. Ansızın bir bitkinlik çöktü üstüne. Yatağın kendine ait bölümüne ilişti. Başucu lambasını yaktı. Yastığı patpatlayıp kabarttı. Kim?

Çiçeklere takılı kalmamak için yatak odasında oturması, bu tür belirtgelere kafa yorup son gücünü tüketmemesi gerekiyordu. Çiçeklerden uzakta, doğru dürüst düşünebilirdi:

Fakülteden ayrılmaya karar verdiğinde, "Saçmalamasana!.." diyen bir ses. "Sen kent insanısın canım, çiftlikte nasıl yaşarsın?" diyen başka biri. "Herif yakışıklı, orası öyle ama işi gücü kasılmak. Ağzından laf almak için kerpeten mi getireceğiz?" diyen yine başka biri. Üçü de, çiftliğe gittiği ilk aylarda sık sık yazmışlardı, sonra kesilmişti mektuplar. Kendisi de kente döndüğünde onları aramadığına göre... Yani "kim" diye düşünmek neye yarardı artık?

Birazdan akşam çökecekti. Cumartesi bildiğince güçlenecek yine dirilecekti. Ya o?

Yalnızca biraz zaman kazanmak, çiçekleri unutup önceden verdiği karara bağlı kalmak için banyoya koştu, saçlarına bademyağı sürdü. Başını havluyla sardı. Bademyağını saçında kırk beş dakika bekletmesi gerekiyordu. Üstelik daha önce ev temizliği ya da çamaşırı Pazar gününe bıraktığı hiç olmamıştı. Kırk beş dakika yeter de artardı bile. Çamaşır aradan çıkardı.

Yine de, makineyi doldururken, "Kim?" dedi içinden, yağlı, ıslak kirpiklerini kırpıştırarak.

Evet, önceleri kendisi de her hafta yazmıştı arkadaşlarına. Çiftliğin her köşesinin, evin her odasının, en sevdiği atın fotoğraflarını göndermişti. Hayır, çocuk istemiyorlardı. Daha değil. Evlilik biraz eskidiğinde, düzen biraz oturduğunda. Kocası, ona duyduğu sevgiyi kimseyle paylaşmaya hazır değildi... Ne iyi etmişti fakülteden ayrılmakla! Annesiyle babası da karşı çıkmamışlardı bu evliliğe. Onları kışın kente döndüğünde bol bol görebilirdi. Her güzbaşı. Çiftlikteki bütün çalışanların kendisini "hanımefendi" diye benimsemeleri az şey değildi. Tabii onlarla sıkıfıkı olmaması gerektiğini biliyordu. Kocası da sık sık anımsatıyordu zaten. Arkadaşları ne sanıyorlardı yani? Çiftlik yürütmenin okumaktan daha kolay olduğunu mu? Zavallı kocası, gün boyunca kerevette oturup köylülerin dertlerini dinliyordu.

Neden mi hep cumartesileri yazıyordu mektuplarını?

Tam dolu küvete girecekken ayağı kaydı. Musluğa tutunup dengesini buldu. Sonra kendini yavaşça bıraktı suya.

Bu soruyu kim sormuştu? Kendi mi yoksa?

Sağ yumruğunun tersiyle terli dudaklarını sildi.

Başlangıçta zor olmuştu anlamak. Ama alışmıştı. Kocası, hafta sonlarında yörenin öbür çiftlik sahipleriyle birlikte "çıkmak" zorundaydı. Onların karıları gelmediğine göre kendi karısı da evde kalmalıydı. Zaten erkekler arası bir toplantıydı; kadınlara yer yoktu. Bir sürü sıkıcı konuşma, demişti kocası, yok faizler, yok borçlar, bonolar, gelebilseydin bile patlardın sıkıntıdan.

"Tıpkı biz, fakülte kantininde felsefe ya da edebiyat konuşurken, senin, bütün arkadaşlarımı gizliden gizliye salon-züppeliğiyle suçlaman, tek söz etmeyip sıkıntıdan patlaman gibi değil mi?"

Bu soruyu yüksek sesle sormuş olmalıydı ki başındaki basınç dayanılmazlaştı; havluyu sıyırdı. Banyo köpüğünün seyrelen, ayak ucunda biriken köpüklerini göğsüne doğru çekip örtündü. Gözlerini yumdu. Dinlenmeye çalıştı. Olmadı. Su serinlemişti. Bütün bu ayrıntıların, eski yüzlerle seslerin, soruların silinmesi için duşa bastı. Gelgelelim basınçlı su, belirsizliklerin daha da koyulmasına yarıyordu ancak. İlk indi-

rilişinde verdiği somut acı, son anımsanışındaki soyut acıya oranla solda sıfır kalan bir şamar.

Sabahlığını giyip ön odaya geçti. Televizyondaki kanallara baktı. Seyredeğer bir program bulamadı (belki de özellikle bulmadı).

Çünkü yine yıldız çiçeklerine döndü. Kaç kere boşanmayı düşündüğünü, vazgeçtiğini saydı. Çiçekler, her Cumartesisini yalnız geçirdiğini başına kakar gibiydiler. Yabancı bir demet içinde tek tek duruyorlardı.

Kendisiyle hiçbir birliktelikte yerini bulamamıştı. Londra'ya her güzbaşı geldiklerinde –o kısacık süre içinde bile– kocasının Cumartesi gecelerini neden erkek arkadaşlarıyla dışarıda geçirmesine göz yummuştu? Ola ki onun taşralıca pohpohlanına gereksinimini anlayışla karşılamıştı; taşralıların yanında daha rahat olduğu kesindi. Karısının –kendisinin– bir zamanlar ardında "esrarengizlik" okuduğu suskunluğu –oysa yalınkat bir savunma güdüsüymüş– onların yanında uçup gidiyor, açıklığa kavuşuyordu. Şimdiyse aralarında kaskatı, birbirlerine değseler ürpertecek kadar soğuktu suskunluk.

Şu yıldız çiçekleri ne kadar yalansızdılar!

Hiç kimsenin eksikliğini çektiği bir kültürü varlıklarıyla tamamlamaya kalkışmazlardı. Ana-babaları da yoktu ki ailelerine karşı onurlarını ille de savunmak zorunda kalsınlar. Belki de değişik bir birleşimde kişisel renklerini diri tutmayı, aynı vazoda değişik yönlere eğilmelerini buna borçluydular.

"Kim? Kim göndermiş olabilir?" sorusu hâlâ yanıtsızdı.

"Belki de görümcem" diye fısıldadı. Cumartesi gecelerini çiftlikte hep baş başa geçirmişlerdi. "Ama o..."

Hemen yatak odasına koştu. Başucundaki komidinin çekmecesinde görümcesinin geçenlerde yolladığı mektubu aradı.

"İstersen, kesin kararını vermeden önce çiftliğe uğrayıp özel eşyalarını al. Ne de olsa benim kardeşim, onun için üzülüyorum tabii, ama senin de bu düzenden çıkman şart. Den Haag'a varış saatini yazarsan..."

Bu mektubu nasıl unuttuğuna şaştı. Kimbilir bu aralar, sırf dalgınlık yüzünden, kaç mektubu yanıtsız bırakmıştı.

Yazmaya oturmadan önce saçlarını havluyla kuruttu. Çar-

şafa gitti gözü. Bir dudak boyası lekesi, bir parfüm kokusu, bir iki saç teli bulup haklı çıkmak geldi içinden. Arasa bulabilirdi de, ama boşuna bir çabaydı. Kocasının onu başka kadınlarla aldatma olasılığı bir yana, asıl onları kendisiyle arada bir aldatmasına katlanamazdı, hiçbir haklılık uğruna.

Kalemi eline aldığında, çok bildik bir ezgi duydu. Dışardan. Camı açtı, aşağı eğildi. Alt kattaki komşular bir Cumartesi partisi veriyorlardı anlaşılan. Küçük balkon, çiçek sepetleriyle dolmuştu tepeleme. Trompetin sesi, onun varlığından bile habersiz, yanlışlıkla üst kata yükseliyordu.

Mart 1991
Bir gündökümü'nden

Leyla uğramıştı bu ikindi, demin gitti. İki saate o kadar çok konu sığdırmışız ki.

Çay mı, kahve mi?.. Boşver şimdi, baksana sular akmıyor... Yok canım, yeterince su biriktirdim. Peki o kadar üsteliyorsan, bulaşıkları sonra birlikte yıkarız. Ne iyi ettin de geldin. Kalorifer kazanı arızalanmış. Ustayı bekledim sabahtan beri. ...Sizde de mi?.. Sonunda dayanamayıp kendimi dışarı attım. Evin içi buz gibi üç gündür...

Bu bölük pörçük sözcüklerden sonra çalışma sorununa geldik galiba... Uzun bir süredir canımızın hiçbir şey yapmamak, hiçbir şey yazmamak istemesine. Neydi elimizi kolumuzu bağlayan bu katı umutsuzluğun, karamsarlığın nedeni? Genç kızlığımızdan beri alışık olduğumuz o ara sıra bastıran yazma-isteksizliği nöbetlerine benzemiyordu.

Temel nedeni, savaştı galiba. *Savaşa Hayır* toplantıları, toplanan imzalar hiçbir işe yaramamıştı. Dünyanın hiçbir yerinde. Dünya aydınları, her savaşta olduğu gibi freni bozulmuş bir arabanın yokuş aşağı doğru iyice hızlanarak inmesini, uçuruma yuvarlanmasını seyretmişlerdi bir kere daha. Bir kere daha, ipleri başkasının eline geçmiş kulaklar oldukları duygusuna kapılmışlardı. Bunca acı deneyimin hiçbir birikim getirmediğini, insanlığın "uygarlık yolunda" aldığı yolun yalnızca teknoljiyle belirlendiğini gözleriyle görmüşlerdi: insan ögesinin yer almadığı bir savaş oyununu izlemişlerdi televizyonlarından. Tek dokunaklı insancıl imge, profesyonelce seçilmiş ve profesyonelce çekilmiş "ölüme mahkûm karabatak"tı ki kara bir mizahı andırıyordu daha çok. Televizyonlarını kapatıp (tabii arada bir açmadan edemeyip) kitap okumak istediklerinde, edebiyatın getireceği dirence sığındıklarında, demin

okudukları üç beş sayfada neler yazdığını anımsamadıklarını şaşkınlıkla görüyorlardı.

Onları karamsarlığa sürükleyen bir başka neden de, savaşa katılıp katılınama kararını verecek ya da gözükara politikaları yüzünden ülkelerini savaşın ortasına itecek devlet adamlarının *zaten* kendilerini temsil etmemesiydi. Her geçen gün daha da kızışan ortamda ufacık bir kıvılcım, dünyayı saran bir yangına dönüşebilirdi. Tarihin olanca zenginliğiyle donanmış kentlein, benzersiz mimari yapıtlarının acımaksızın yerle bir edildiği, doğanın da insanlar kadar onulmaz yaralar aldığı bir dönemde yazmak gibi serinkanlılığa dayalı bir uğraş, ya sağırlığın ya da körlüğün sağladığı bir bencillik zırhı kuşanarak yürütülebilirdi ancak. Yaşamak, bir günü daha atlatmak demekti, o kadar.

Çaylarımızı içerken, bu karamsarlığın yine de bize uymadığında birleştik. Sözgelimi Abide-i Hürriyet'teki Düşünce Özgürlüğü yürüyüşünü bütün engellere karşın düzenleyebilmiştik ya. Üstelik basın da ilgi göstermişti, halk da.

AKM'nin önünde kitaplarımıza kara boya dönerek o günlerde hapishanelerde yürütülen ölüm oruçlarına yol açan kıyıcı uygulamaları protestomuz da boşa gitmemişti. Gerçi o sırada sokaktan geçen birkaç turist dışında somut bir ilgi gördüğümüz söylenemezdi, ama olsun. Hepimiz için çok önemli bir gündü. Yaşadıklarımızı, yaşayacaklarımızı, dost bildiklerimizi, düşman gördüklerimizi, daha da önemlisi çocuklarımızı ve kendilerimizi sınadığımız bir gün.

Yıllardır imzaladığımız bildiriler, katıldığımız yürüyüşler ses getirmediğine göre yeni bir protesto, alışılmadık bir karşı çıkış keşfetmeye çalışmıştık. Gelgelelim protesto geleneğinin yerleşmediği ülkemizde bu tepkimiz, teşhircilikle yorumlanabilirdi. Kadın olmamız bu olasılığı artırıyordu. Adlarımızı değil protestomuzu öne çıkarmanın bir yolu, duygularımızı paylaşan erkek meslekdaşlara haber vermekti. Ama yeterli

zaman yoktu. Ölüm orucunun son günleriydi. Sahi *biz* iki üç saat içinde nasıl bir araya gelebilmiştik?

İçimizde, birbirleriyle daha önce hiç yüz yüze gelmemiş olanlar vardı, birbirlerinin edebiyat anlayışını toptan yadsıyanlar, bu eleştirilerini sözle ya da yazıyla açıklayanlar vardı. Demek böyle önemli bir olay karşısında, bunların önemi kalmıyordu, hemen birleşebiliyorduk.

O zaman, protestoyu elimizdeki verilere göre biçimlendirmeye karar verdik:

Hepimiz kadındık.

Hepimiz anneydik.

Bu ortak özelliklerdeki rastlantı payı üstüne sonradan düşünebilirdik; şimdilik, duygusallıktan uzak, ama dokunaklı bir metin gerekiyordu.

İyi ki tam o sırada, çocuklarımızın bizleri "ne de olsa eski solcular" olarak niteleyecekleri, karşı çıkışımızı fazla genç işi ve romantik bulacakları gündeme geldi ve düş gücü zorlamalarından ötürü iyice uçuklaşmaya başlayan protesto önerilerine ara verdik bir süre; durulduk. Ne derlerse desinler, küçük yaştan beri bir gün bir yerde kıstırılabileceğimiz bilinciyle yetişmemişler miydi? Evliliklerimizdeki olağan ve olağandışı vartaları ev düzenini sektirmeden, yani onları incitmemeye çalışarak atlatmayı başarabildiğimize göre bize güvenebilirlerdi. Hırgürle hırpalanmayan, zamanla seyrelmeyen tek sevgiyi onlara duyduğumuza göre, onlar da günü gelince dünya görüşümüze bağlılığımızı kanıtlamamızı sevecenlikle karşılarlardı belki. Bir anlamda kısacık bir süre için ikinci plana atılmayı.

Herhangi bir aksilik olursa, arayacakları hukukçuların telefon numaralarını alıp verdik. İsterlerse, bizi uzaktan izleyebilirlerdi (izlediler).

Kitaplara kara boya dökme düşüncesine karşı çıkan olmadı çocuklar arasında: yanılmışız. Kaygılarını açığa vuran buruk şakalar, daha çok, hafta sonunu seçmekle

ne kadar yerinde davrandığımız (!), böylelikle iki gün boşu boşuna gözaltında kalabileceğimiz: zaten bu eylemin toplumda bir yankı yaratmayacağı, buna sonradan üzüleceğimiz yolundaydı. Ama şakadan sonraki suskunluk, kararımıza saygı duyulduğunu gösteriyordu.

Polisler sökün etmekte gecikince günün perçinlenmiş başarısını mitingden sonra da uzun süre bir arada kalarak kutladık. Bundan böyle bu tür eylemlerde önce birbirimizi arama kararını aldık.

Birkaç gün sonra ciddi bir gazetede çıkan haber, "Kadın yazarların protesto amacıyla alınlarına kara boya sürdükleri ve bundan böyle *bütün yazılarında* ölüm orucunu işleyecekleri" doğrultusundaydı. Bir türlü açamadığımız boya kutularından –elbette alnımıza değil– ellerimize ve üstümüze başımıza sıçrayan siyah boya, bizleri bir Yunan tragedyasının yaslı kadın başkişilerine dönüştürmüştü demek!

Bulaşıkları yıkarken, 1960'lardaki "141-142'ye Hayır" yürüyüşü aklımıza geldi. O dönemde Leyla'yla tanışmıyorduk. Anlaşılan, uzun yıllar aynı yollarda yürüye yürüye buluştuğumuz noktaya varmıştık. Ayrı ayrı. Bu varışta, ortak dostlarımızın çevremizden teker teker ayrılmasının (ya düpedüz ölerek ya –daha da beteri– onursuzca ayakta ve piyasada kalarak) payı büyüktü. Iyi ki bu dönemde kurulmuştu dostluğumuz: eskiden olsa, o beni hercai bulurdu, ben onu hırçın. Farklı kırılganlıklar taşıdığımızı da kavrayamazdık her tür tartışmanın tatlıya bağlandığı eski gece sofralarında. Şimdiyse, birbirimizde eski günlerin, eski yüzlerin izlerini özgürce saptayabiliyoruz. Susmak, konuşmak anlamına geliyor. Güvenle dinlenmek.

Leyla, yalnız yaşamaktan hoşlanan yaşlı bir hanım akrabasından, başka bir "otuzların kadını"ndan söz etti. Ailesi, onun yalnız yaşamaktan hoşlandığına o kadar

inanmış ki ölmeye yüz tuttuğu günlerde bile kapısını kimse çalmamış. Güçlüdür o, nasıl olsa kurtarır inancıyla. Ölmeden az önce Leyla'yı evine çağırmış, ufaktefek işlerini gördürdükten sonra, "Üzülme canım" demiş, "sakın üzülme, bana olan bütün borçlarını ödedin şimdi."

Acaba bizler, yara-almadığımıza, güçlü olduğumuza bu kadar inanan çocuklarımızınbir gün biz yok olduğumuzda duyacakları boşluğu nasıl hafifletebiliriz? Şimdiden başlamalı, ama nerden?

Leyla, kalabalık sofralara yemek hazırlama alışkanlığından hâlâ kurtulamadığını söyledi bardakları dururlarken. Yine fasulye pilakisini bol tutmuş. Bana da getirmiş birazını. Ama kavanozunu geri götürmekte kararlı. Diretmesi, bir şey anımsatıyor bana. Bir duygu. Bir görenek.

Kavanoz bende kalırsa, geri vermeden önce herhangi bir biçimde dolduracağımı biliyor. Sözgelimi haşlanmış çarliston biberli, bol sarımsaklı bir turşuyla. Önce biber iğneyle delinmeli, suyu iyice süzülmeli, tohumları alınmalı, zarı sıyrılmalı, sonra sirkeli limonlu zeytinyağında bekletilmeli. Sirke az, limon bol. Rumeli turşusu.

Bu da köklü geleneklerden biri: kabı boş göndermemek. Belki de zaman içinde katılıktan sıyrılıp çağdaş bir inceliğe bürünmüş. Sözgelimi anneannem, hem kendi iyi yemek pişirme beceresini kanıtlamak hem de kimseye borçlu kalmamak için daha gösterişli, daha çok emek isteyen bir yemekle geri verirdi boşalan kabı. Annem, herhangi bir yarışmada yer almak istemediğinden iyi bir pastaneden evde yapılmayacak bir pasta satın alırdı, onu yollardı. Bense armağan kabul etmenin, armağan verebilmek kadar incelik gerektirdiğine inandığımdan, zorlanıyorum.

Hele böyle içi okunan armağanlarda:

"O da bir zamanlar benim gibi kalabalık sofralar kurardı. Artık sofra kuracağı kişiler pek kalmadığından zayıfladı belki."

Leyla gittikten sonra, nedense, annemin isteklerini kaç kere "Biraz sonra" diye ertelediğimi düşündüm. Bütün çocukların büyüklerde bir tür ölümsüzlüğe inandığını, o yüzden, onların en ufak isteklerini bile "nasılsa sonsuz bir zaman var" gerekçesiyle yerine getirmediğini. Anımsadığım birkaç olay dışında önemli bir nirengi noktası bulamadım.

Annem gibi sonradan kırılmamak için kimseden iş istemeyen birini "Bir dakika bekle" diyerek kırmak olanağı zaten yoktu. Ama bir keresinde, geometriye düşkünlüğünün gündelik yaşamda neye yaradığını sorduğumda –cetvelle bile düz bir çizgiyi güçlükle çizebildiğim için ortaokulda verilen ödevime yardımcı olmasını istemiştim–,

— Buzdolabı ve valiz yerleştirmeye, gibi buruk bir yanıt vermişti.

En kırıcı tartışmamız buydu. Ağlamıştım. Böyle densiz bir soruyu nasıl sorabilmiştim. Çoktan hak ettiğim, "İşte, sana böyle yardım etmeye" yanıtını yine de almamıştım.

Gelgit
Pençe

Gelgit

Genç adam (o sıralar otuz iki yaşındaydı) kaldığı dev otelin üst kat odalarından birinde, çalışma masasının başında, alacakaranlıkta bile ışıl ışıl New York gecesini, sabahları gökdelenlerin tepelerine takılı kalan pusun ışıklarla yarılışını, saydamlaşışını gözlüyordu.

Ayaklarının altındaki halı dilimi, buruşturulmuş kâğıtlarla doluydu. Çok iniş-çıkışlı "haleti ruhiyesi"ne göre seçilmiş renk kalemlerle yazılmış kâğıtlarla. Üç aydır sabahlardan akşamlara kadar kendisine eşlik etmekte görevli, gerçi sağlıklı ve yakışıklı ama "abullabut" rehberinden kurtulduğu anlarda hemen bir kırtasiyeciye atmıştı kapağı. Bu ülkedeki malzemenin çeşitliliğine hayran kalmıştı. Ne Lozan'da fakülteye gittiği yıllarda, ne sonraları Paris, Londra ya da Viyana'da görmüştü bu çeşitliliği. Ama kırtasiye dükkânları dünyanın her yerinde aynı kokuyordu: kişiye yalnızlığını hissettiren, öte yandan da bir renk cümbüşüyle çevresini sarmalayan kışkırtıcı bir koku.

Üç ay içinde bu ülkenin cezaevlerini, ıslahevlerini, morgları, karakolları dolaşmış, kitaplıklara uğrayıp istatistiklere ve hukuk literatürüne göz gezdirmiş, Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi'nin zabıtlarını, Senato ve Temsilciler Meclisi'nin işleyişini incelemiş, Adalet Bakanlığı'nın kendisinden istediği bilgileri raporlar halinde yollamıştı. Yeni Dünya'daki adalet sistemi; Ceza Kanunu'nu faşist İtalya'dan, Medeni Kanunu'nu İsviçre'den alan ülkesinin "tenakuz" dolu sistemini nasıl etkileyecekti acaba?

Önünde duran üç ayrı metnin notlarına baktı. Hangisinden başlasaydı? Uzun bir geceyle başbaşaydı. Hiçbir meslekdaşıyla yemeğe çıkmak, hiçbir gece kulübünde "show" seyredip eğleniyor gözükmek zorunda değildi. Hangisinden peki?

Elbette ki rapordan. Ne var ki tek başınalığın tadını çıkardığı şu ender gecelerden birinde, hele dışarıda yağmur hafifçe çiselemeye başlamışken, insanoğlunu bir istatistik birimi olarak gören rapordan başlaması parlak fikir değildi. Yoksa bir saatte bunalıp keşke bir gece kulübüne gitseydim "fikri sabiti"yle mücadeleye başlayacaktı; üstelik gitse, yarım saat sonra sıkılıp çıkacağını biliyordu.

Bir Lucky Strike yakıp radyoyu açtı. Son günlerde iyiden iyiye meşhur olan Frank Sinatra adındaki bir şarkıcının söylediği "M'amsell" çalıyordu yine. Karısı buraya geldiğinde onu bu adamın çalıştığı kulübe götürmeye karar verdi: romantik kadınlar, böyle yumuşak, kadife sesli erkeklere bayılırlardı.

Masasında duran mektup kâğıtlardan mavi bir tane seçti: *"Miami'deki milyarder gece kulüplerini bilmiyorum"* diye yazdı siyah mürekkepli dolmakalemiyle. *"Fakat New York'un en alelade barlarında bile bir ihtişam var. '60'da. Plaza Oteli'nin yanında (Coba Cabana). Broadway'de (Vanity Fair) '48'de (Latin Kartiyerleri). Büyük sinemalar ekseriya Hollywood yıldızlarını angaje ediyorlar. Paul Muni, Ann Sheridan, Greer Garson, Teksaslı Linda Darnel ve New Yorklu Rita Hayworth. Hepsi New York sinemalarında görülebiliyor. Geçenlerde Coba Cabana'ya Carmen Miranda gelmişti. Tabii orada Brezilya ihtiraslarını değil Amerikan soğukluklarını yaratmak lazımdı. Amerikalılar kadar acayip soğuk adamlar görmemişti. İşleri güçleri hep dolardı. Hiç olmazsa burada bu doları ve 'business'i düşünmeseler olmaz mıydı? Para verdiniz, bari onun için eğlenin. Sonra biraz da beni düşününüz. Gülmezseniz, burası beni bir daha angaje etmez, dedi. Ve nihayet bu suretle halkı güldürebilmeye muvaffak oldu. Tekrar o 'muz' şarkıları; o irili ufaklı çeşit çeşit 'muz' şarkılarına başladı. Gittikçe galizleşti, gittikçe coştu, nihayet, New York'u eğlendirebildi.*

Sen geldiğinde..."

Bu kadar şaklabanlık yeterdi ama. Yazı makinesini önüne çekip rapora başladı:

"Amerika'da federal mevzuda irza geçmenin cezası, asılmak suretiyle idamdır. Kentucky'de ölüm, Maine'de müebbet hapistir. New York ceza kanununa göreyse, 20 yıl hapistir. Amerika'da 1944 yılı zarfında 120 ölüm cezası verilmiştir. Adam öldürmekten 25 beyaz,

48 Zenci, 3 (diğer ırk), ırza geçmekten de 2 beyaz, 22 Zenci idam edilmiştir."

Linç olayları, çocuk suçlular, kadın hakları, ulusal sanat, grevler başlıkları altında topladığı öbür notlarını çekmeceye itti; hangi konuları rapora yazacağını, hangilerini izlenimlerini yayımlayacağı kitaba koyacağını sonra kararlaştıracaktı. Geçen yıl yayımlanan *Baudelaire* incelemesiyle *Hukuk ve Sosyologlar* araştırmasına yöneltilen eleştirileri pek önemsemese de "ka'le almas" gerekiyordu. Çünkü ülkesindeki seçkin bilim adamlarının ve edebiyatçıların kaleme aldığı kritiklerdi bunlar: "uçarı bir üslup", "kıvamını bulamayan bir dil", "müfrit kararsızlık ve şüphecilik"... Gerçi hepsi, "Üsküdar Savcılığı'nın günlük işleri arasında ilmi ve çetin konularla uğraşmak imkânını yaratan" çiçeği burnunda bir hukukçunun, yaşına göre çok engin sayılacak kültür ve tecrübe birikimini övüyorlardı, ama sanatla sosyolojiyi kesin çizgilerle ayıramamasını zamanla geçecek bir çocukluk hastalığına bağlar gibiydiler. Oysa onun gözünde, üslup insanın ta kendisiydi, dünyayı kavrayış biçimiydi; konu ne olursa olsun üslup değişmezdi. O yüzdendir ki bu ülkede yalnızca adalet mekanizmasını tetkik etmekle kalmamış, hakkın hukukun söz geçiremediği, suçluluk oranı yüksek bölgeleri de dolaşmıştı. İçinde birey unsuru bulunmayan hukuk anlayışına uzaktı. Aslında mesleğiyle öz yapısı arasında yatan uçurumu daha da derinleştirmemekten öte bir çabası yoktu; uçurumu kapatmaksa, şimdilik genel bir dağınıklık arzeden tavrının iyiden iyiye parçalara ayrılması demekti. Patlıcan salatasından açılmış sözü, çilingir sofrası, fasıl heyeti, Şevki Bey, Todori akşamı dolambacından geçirip Nietzsche'ye, güneş batarken altınmış gibi görünen yoksul balıkçı teknelerine, oradan Yahya Kemal'e doludizgin götürmesi her ne kadar zihin dağınıklığı gibi görünse de çetrefil söylevini sonunda hep berrak bir cümleyle bağlaması şaşkınlık verirdi dinleyenlere.

Oda servisinden yine kahve istedikten sonra sarı bir kâğıt seçti:

"*New York'ta mehtap bile bir akıl hastasına benzer. Central Park'ta ne zaman mehtabı görsem aklıma Shelley'nin* Solan Ay *adlı şiiri geliyor*" diye yazdı özel notlarına. Ne yazık ki buradaki çev-

resinde sanat ve edebiyat üstüne konuşabileceği hiç kimse yoktu. Bırakalım Rimbaud'yu, Gauguin'den, D.H. Lawrence'tan, Oscar Wilde'dan, Edgar Poe'dan bile habersizdiler. Erkekler ruhsuz, kadınlar manasızdı. Yalnız melezlerle Zenciler, sütun gibi bacakları, abanoz tenleriyle vahşi orkideleri andırıyorlardı.

"Laissez, laissez mon coeur s'enivrer d'un mensonge" diye mırıldandı. Keşke karısı yanında olsaydı şu anda. Birdenbire, ona sevgililiklerinin ilk aylarında duyduğuna benzer karşı konulmaz bir istek kapladı içini. Evliliklerinin ilk yılında da sürmüştü bu tutku. Bir sebebi de "harp dolayısıyla" ikinci defa askere alınması, Harbiye'de muhaberat zabitliği yaparken bazı geceler kaçıp mehtapta Bomonti'deki eve kaçak gibi girmesiydi. Heyecan tavsamıştı sonraları. Aşkın heyecanı kalmamış, kızı doğmuş, evlilik bir "gaile" halini almıştı. Kendisi kadar romantik, tapınılası bir yaratığın günbegün sıradan bir ev kadınına dönmesini görmek, tahammül edilir gibi değildi; sıradan olsaydı gene neyse, başka erkeklerin gözünde eski cazibesini koruyordu hâlâ. Onun, başlangıçta hayran olduğu kültürünün zaman geçtikçe aralarını açan bir unsur haline gelmesi de tuhaftı. Bir zamanlar kaleme aldığı denemelerini ona yüksek sesle defalarca okuduğunda cankulağıyla dinlerdi. Artık sadece dinler görünüyor, çocuğu kucağına alıp seviyor, dolgun dudaklarını sımsıkı kenetleyip uzaklara dalıyor, hiçbir münakaşaya girmemeye dikkat ediyordu... Yine de böyle yalnızlık anlarında özlüyordu onu. Evet, yalnızken ve uzaktayken. Yani kendisi yalnız, o uzaktayken. O zaman gene bir zamanki "erişilmez mabude" katına yükseliyordu karısı.

Bari mektubu bitirmek gayretiyle, "*Buranın havası ciğerlerime iyi gelmiş olmalı ki kanama yok*" diye yazdı yeni, kırmızı bir kâğıda. Kırmızı ile mavinin "manidar tezadı" hoşuna gitti. Önceki sayfada nerede kaldığını düşünmedi bile. "*Sigarayı iki pakete indirdim, beni merak etme. Dr. İhsan beye söyle de senin ihtimamının yarattığı mucizeyi öğrensin...*"

O sırada radyodaki "How I Love Suzy" şarkısına takıldı kulağı. Saçmasapan bir Amerikan müzikalinden olsa gerek. Güzel bir sesinin olmamasına üzülürdü. Doğru dürüst dans bilmemesi-

ne içerlerdi. Çok zorlanırsa slow'a kalkabilirdi ancak – tangoya asla... Şarkı deyince ancak –o da banyoda, tıraş olurken– Paul Robeson mırıldanabiliyordu. Ama orada durumu kurtaran şarkının siyasi muhtevasıydı, ses değil. Bu zırva şarkıysa ses istiyordu düpedüz. Asıl acı gelen –becerebilse de "How I Love Suzy"yi söylemeyeceğine göre– demin mübalağalı bir şekilde methettiği karısının, onun öteki kadınları derinden etkileyen –"etkileyen", güzel kelimeydi "nüfuz etmek" kadar ağdalı değildi– konuşma sesine de artık bigâne kalmasıydı– "kayıtsız" kelimesi, "bigâne"yi tam karşılamıyordu. Mucize falan gibi cafcaflı laflardan hoşlanmazdı. Bir keresinde, küçükken, Tanrı'yı görmüştü rüyasında. Yüksek bir dağın tepesinden geniş harmaniyesiyle eğlimiş, onu yanına çağırmıştı. Mucizeye en yakın şey buydu. Korkular içinde uykudan uyanmış, lakin ferahlamamıştı. "Tenakuzun başlangıç noktası" dedi yine yüksek sesle... "Başlangıç noktası belki de bu. Allah'a inanıp dindar olmamam, Muhammed'i daha beşeri bulsam da İsa'yı tercih etmem, sağıcı ve solcu yobazlardan tiksinsem de mutedilleri daha tahammülfersa bulmam..."

Mektubun kırmızı sayfasını yırtıp attı. Ani bir savunma güdüsüyle. Çünkü kendini birdenbire hem savcı, hem yargıç, hem sanık olduğu bir mahkemede bulmuştu. Sözlerinin doğruluğuna dair yemin etmesi gerekmezdi:

Herkesin bildiği dürüstlüğü (hukukçu olarak), yalansızlığı (koca olarak), tavizsizliği (hatırlı bir mebusun bu ayrıcalığı kullanmayan oğlu olarak), cömertliği (küçük memur maaşıyla her akşam Park Pastanesi'nde ahbapların, ağırlayan bir senyör olarak) başlı başına bir meziyetti.

Nice gencecik Avrupalı kadının birlikte olmaya can attığı kendisi gibi bir erkeği evlilik boyunduruğuna sokmuş – ayrıca "dul" bir Türk kızını metihte ileri gittiği kesindi. Yine de suç delilini saklayan bir sanık gibi davranmıştı kâğıdı yok ederken. Ne var ki mizacı, önce harekete geçip "esbabı mucibe"yi sonradan izahtan yanaydı. Bu zaafını göz önünde tutarak yargılamaya girişti:

Gerçi...

Gerçi karısı kanamaların sıklaştığı dönemde başucundan ayrılmamıştı; ilaçlarını zamanında vermiş, ateşini ölçmüş,

hastalığın bulaşıcılığını hesaba katarak yalnızca hokkayı değil, bütün evi lizolle dezenfekte etmişti. Hiç aksatmadan. Daha da önemlisi, yatağını ayırması yolundaki tavsiyelere uymamıştı. (Gözleri doldu.)

Lakin...

Lakin, diye itiraz etti içinden gelen sese, ince hastalık, sanatçıya has bir hastalıktı. İkisinin hayran olduğu sanatçıların çoğu bu hastalıktan ölmüşlerdi. Şu basit ilaç daha bulunmamışken. Pisipisine. Dolayısıyla iyileşmesini yalnızca karısının ihtimamına değil, yeni bulunmuş ilaçlara, ondan da öte kendi iradesine borçluydu. Çünkü garip bir uyuşukluk veren, cinsel iştahı kesen bu ilaçları doktorun verdiği dozun altında almaya itina etmişti. İnsanları canlı bir cesede çevirmekte beis görmeyen doktorlara kim inanırdı? Kocasının cinsel fantezilerine artık ayak uyduramayan bir kadının, ilaçları zamanında almadığı bahanesiyle ara sıra öfkelenip gözyaşlarına boğulmasına kim inanırdı? Belki de bu kadın, onun da öteki sanatçılar gibi ölmesini ümit ediyordu gizlice, iyileşmesini beklemiyordu ki yatağını ayırsın.

Gerçi...

Gerçi karısı, bol şekerli böğürtlen reçelleri yapıyordu. Yaz akşamları, Taksim'den ta Şifa'ya kadar kavanozlar dolusu reçel taşıyordu. Hiç değilse şekerden tasarruf ediyormuş annesinin evinde.

Lakin...

Lakin ara sıra da olsa 17.30 vapurunu –her nedense– kaçırıyordu. Bu hastalığın en kötü tarafı, yatağa çakılıp burnunun dibinde olup bitenleri görmemekti. Belki sinsi bir program vardı bu kadının kafasında. Onu şişmanlatmak, kadınların (kendi rakibelerinin) gözünden düşürmek gibi, faraza. Ehlileştirmek, ev-erkeği derekesine düşürmek gibi, faraza. Kız da bu programın bir parçasıydı. Hastalığı bahanesiyle uzak tutuluyordu kendisinden sevgili yavrusu.

Gerçi...

Gerçi çocuk sevmezdi ama çocuğunun kendisinden koparılmasına rıza gösteremezdi. Kayınpederle "hanım teyze" dediği kayınvalidesi, kendilerini ne sanıyorlardı? Kız, babasına

çekmişse nasıl olsa ileride onu anlayacağına göre, cicili bicili giysiler, pahalı oyuncaklar, bale kursları, sinemalarla gözünü boyayamazlardı. Şimdiden, bağımsız bir kadın olacağına dair ipuçları veriyordu yavrucak. Nasihatleri dinlemeyip babasının yatağına oturuyor, yanaklarını öpüyordu. O zaman, kayınpederlerin onun bakımını devralmasında sakınca yoktu. Zaten kızının şahsiyetli olabilmesi için ona hiçbir erkeğin desteğini beklemeden kraliçe katına yükselen İskitli amazonun adını vermemiş miydi? Saba Melikesi gibi Süleyman'a, Cleopatra gibi Sezar'a ihtiyaç duymayan, "meşum bir dilber", "ulvi bir anne"nin?

Lakin...

Lakin belki de babalık mesuliyeti isim koymakla, tabiat kanunlarına güvenmekle bitmiyordu. Belki kızıyla doğrudan ilgilense çok daha yerinde olurdu ama hem kâfi zaman yoktu – Adliye, hayatına el koymuştu tamamen, hem de üstüne ne kadar titrerseniz titreyiniz, bir kız çocuğunu ilerde salak, yabancı bir erkeğin koynuna girmekten alıkoyamayacağınıza göre bu uğurda ufak tefek pahalı alışkanlıklarınızdan vazgeçmeniz beklenmemeliydi. Mantıken. Zaten kadının yapısında vardı mazohizm. Bu "harikulade" tandans, sevişme esnasında müspetken, gündelik hayatta banalleşiveriyordu. İşte karısı... Kayınpederin Talimhane'de aldığı apartmanın üst katıyla kendi zemin katları arasında günboyu koşuşturmaktan, iki evin temizliği ve yemek işleriyle uğraşmaktan şikâyet etmiyordu. Eski kocasının zamanından kalan şapka kutularını, valizleri, yer tutuyorlar bahanesiyle kaldırıp atmıştı. Pahalı parfümlerine veda etmişti.

Gerçi...

Gerçi bir bakıma masraftan kısarak bütçeyi ayarlamaya çalışıyor, kayınpedere kira vermemelerinin, kızın bakımını ona devretmelerinin bedelini emeğiyle ödüyordu. Kocasına olan kayıtsızlığını nasıl ihtimam göstererek ödüyorsa. Ona göre özgürlük bu kadarcıktı demek.

Lakin...

Lakin özgür, modern kadın, ufak tefek para hesaplarıyla uğraşmazdı ki. Özgür kadın, erkeklere –ister babası, ister

kocası, ister âşığı olsunlar– kendisi gibi bir dişiyle bir daha karşılaşmayacaklarını mütemadiyen hatırlatırdı. Para vızgelirdi öyle bir kadına. Kocasıyla babasının aralarını yumuşatmak için harap olacağına şahsiyetini koyardı ortaya. (Allah vere bu zaaflarını çocuğa da aşılamamış olsaydı.)

Gerçi...

Gerçi gebelik sırasında vücudu, nev'i şahsına münhasır bir esrara bürünmüş, erkeği, meçhul şeylere duyulan merak saikiyle macerasına iştirake çağırmıştı, yeniden keşfedilme ihtiyacıyla. Hatta, ayrı bir eve kirayla çıkmakta diretmişti.

Lakin...

Lakin bu inat, doğum esnasında, esrarengiz tüllerinden bir bir sıyrılan bir Salome'nin, Yahya'nın kellesini istemesine, bu durumda erkeğin evlilik denilen sosyal kontrat'ın vecibelerini yerine getirmesini buyurmasına benziyordu hayli.

İstediğini elde etmişti işte. Kocası, bu araştırma gezisinin son üç ayını birlikte geçirmeleri için bakanlığa müracaat etmiş, müspet cevap almıştı. Müşterek dostlardan bir kısmı, mesela Fazıl Ahmet, bu teşebbüsü aralarındaki aşkla izah edecek, bir kısmı, mesela İhap, onun tek başına kalınca hayatını düzene sokamamasına yoracaktı. Halbuki maksadı, şefkatsiz bir aile muhitinde yetişmiş, ilk evliliği talihsiz geçmiş, ikinci kocasına hastalığı sırasında elinden geldiğince bakmış genç bir kadını mesut etmekti, o kadar. Bu arada kayınpedere "portföyü boş olsa da, bilgi dağarcığının dolu olduğunu gösterip" ağzının payını vermekti.

Ayrıyeten, Yeni Dünya'nın Fransızca konuşamayan hukukçuları, karşılarında bu çapta bir kadın görünce afallayacaklardı elbette. Güzel giyinen, güzel dans eden ve şarkı söyleyen, kültürlü bir Türk kadını. Kocasının Türk vatandaşlığından vazgeçmeme, din değiştirmeme kararını sonuna kadar destekleyen bir eş ne kadar şaşırtacaktı onları, kimbilir.

Desteden yeni bir kırmızı kâğıt seçip yeni bir Lucky Strike paketi açtı. Gecenin şu ilerleyen saatlerinde dışarıda hızlanan, iliklerine işleyen yağmura bakınca, "Il pleure dans mon coeur, comme il pleut sur la ville" mısraları geldi aklına. Önce onları yazdı mektuba. Sonra da on beş gün sonra *kaçınılmaz* bir biçimde gelecek karısını bu ülkeye hazırlamak için şu satırları karaladı:

"Transatlantiklerin leğende yüzdürülen ufacık gemilere döndüğü bu limanın korkunç faaliyetini görmekle de Amerika hakkında bir fikir edinebiliriz. Daha burada, Avrupa'nın horgördüğü, kötü ve işe yaramaz diye daima menfi kategoriye sokarak sürdüğü ve nefyettiği unsurların, çeşit çeşit haymatlosların, teşebbüs kudretlerinin müşahhas abideleri arasında kayboluruz."

Titredi birden, garip bir harareti yandı. Bu saatlerde hep gelirdi nöbet. Manasız bir bitkinlik. Soğuyan kahvesini musluğa boşaltıp yenisini doldurdu.

Ne gariptir ki nöbet, hummalı bir çalışma arzusu veriyordu.

"Lakin inan ki, burayı seveceksin; yenilik anlayışına zaman zaman itiraz etsen de seveceksin. Yanılmıyorsam, gezdiğin Avrupa şehirleri arasında en çok Budapeşte'yi sevdiğini söylemiştin; o basık, iç kapayıcı şehri neden sevdiğini bir türlü anlayamamıştım. Belki sebep, aile dostunuz Kenan-Semra çiftiyle yolculuk etmendi. Şu aralar, babanın ve hanım teyzenin tazyiklerine göğüs gerdiğini biliyorum lakin sen buradayken çocuğa onların bakacakları da bir vakıa. Burada herkes seni bekliyor. Programımız doldu sayılır. Gene de alışveriş yapmak için bol bol vaktimiz var. Önce, sesleri banda alan bir music shop'a götüreceğim seni. Teknik ne kadar ilerlemiş, şaşıp kalacaksın. Şerit gibi bir şeye kaydediyorlar sesini; alıp götürüyorsun. Sen herhalde 'Bahar Bitti Yaz Bitti'yi söylersin; bana sorarsan bir Fransız şansonu seçmen daha uygun olur. Senin bileceğin iş tabii. Bir de sürprizim var."

Kalktı. Odanın öbür ucundaki koltuğa attığı vizon kürkü okşadı. Acaba vizon sever miydi? Bu kadın metresi olsa, tahmin edebilirdi sevdiği kürkü, ama karısıydı. O yüzden de kürkü beğenmese bile ne kadar pahalı olduğunu kestirecek, beğenmiş gözükecekti. Alelade teşekkürlerden imtina eden, af dilemeyi sevmeyen kocasının jestini bir "cemile" olarak değerlendirecekti. Öfff!

Masanın başına geçtiğinde sarı kâğıda sarıldı yine. Yarısı boştu. İçinden geçenleri şimşek hızıyla döktü kâğıda:

"Eski şeylerin hepsine veda etmek istiyorum. Ben de Perulu dev gibi güney denizlerinin ormanları içine kendimi gömmek, istediğim gibi yaşamak istediğim gibi sevişmek, istediğim gibi şarkı söyleyip yok olmak istiyorum."

Sessiz kareleri okunur kılma adına bir sesliler listesi (1937-1958)

Otuzların Kadını, yakınlarının bütün yakarmalarına, ara bulma girişimlerine kulaklarını tıkayıp ilk kocasından boşandıktan sonra Avrupa'nın belli başlı kentlerini dolaştı. Evliliği sırasında yalnızlığını paylaştığı sevgili görümceleriyle bağlantısını da koparmadı. Kimseye belli etmemeye çalışmasına karşın ağır bir çöküntü geçirdiği anlaşılıyordu. Babası, Avrupa'ya giden aile dostlarıyla yolculuğa çıkmasına o yüzden izin verdi, ona görece bir özgürlük tanıdı.

O dönemde çekilmiş fotoğraflarında, kılıktan kılığa girerek kimlik değiştirme özentisinden vazgeçtiği görülüyor. Trende, faytonda, gemide, müzelerin, tiyatroların önünde, Varna Plajı'nda çekilmiş fotoğrafların hepsinde, yüzünde aynı donuk gülümseyiş var. Yaşamının belki de en renkli günleri iç dünyasında hiçbir iz bırakmamış gibi. Valizlerine, şapka kutularına özenle yapıştırılmış otel amblemleri, galiba "ücretli iznini" hiçbir çılgınlık yapmadan, olgun bir kadın olarak geçirdiğinin kanıtı. Elegüne karşı.

1939'da bu sessizlik, bir patlamayla son buldu. Avukatlık stajı sırasında tanıştığı bir gence sırılsıklam âşık oldu. Meslekleri-nin, kültürlerinin aynılığı bir yana, aynı düşünürleri, aynı edebiyatçıları seviyorlardı. İkisinin de duygu yapısı inişli-çıkışlıydı, aralarındaki cinsel uyum şaşırtıcıydı.

Bir erkeğin, kültürce kendisine denk, üstelik konuşmaya, düşüncelerini anlatmaya susamış bir kadını uzun süre kaldıramayacağı, o dönemde henüz keşfedilmemiş bir gerçekti. Başlangıçta altın-ortalamayı yakalamaya kendiliğinden ayarlanan farklı yapıdaki iniş-çıkışların zamanla, dış dünyanın tatsız gerçekleriyle törpülendikçe, sürekli bir inişte karar kılacağı da bilinmeyen bir gerçekti daha. Evlendiler.

Kocasının ilk görevi gereği atandığı Bodrum'u çok sevdi. Rum evinin önündeki küçük bahçeye bir sürü çiçek ekti. Oranın,

aralarında yabancı görmeye daha alışmamış güleç halkıyla yıllar boyu unutmayacağı dostluklar kurdu. Hele bir ihtiyar köylü vardı, tek horozunu "gelin hanım"a ikram etmek uğruna kesmişti. Sokaklar daracıktı, denizin ne kadar güzel olduğunu anlatamazdı. Kırdan bayırdan topladığı otlarla yaptığı salataların tadı zaten anlatılamazdı!

Ne yazık ki evin bir fotoğrafını çekmeyi bile akıl etmemişti. Hiç ummadığı, artık hak etmediğini düşündüğü bir mutluluğun gelip çatmasıyla şaşkına döndüğü kesindi. Gerçi birkaç önemsiz tartışma çıkmıştı. Sözgelimi bir keresinde kocası, sebze yemeği sevmediğini, ağzına bile sürmediğini göstermek için bir tencere dolusu zeytinyağlı fasulyeyi çöpe dökmüştü. Ama demişti ya sudan bir nedenle. Bir daha sebze pişirmezdi, ot salatası yapmazdı, olur biterdi. Konuşabiliyorlardı ya.

Birdenbire İstanbul'a dönmeleri gerekti. Kocası, ikinci askerliğini Harbiye'de muhaberat subayı olarak yapacaktı. Konukomşunun getirdiği ya da pazardan alınma kerevet, masa, döşek, minder gibi öteberiyi köy evinde bıraktılar, bir cipe atladılar. İzmir'e.

Kalçasında duyduğu sivri sızıyı önce toprak yolun bozukluğuna, cipin her dönemeçte savruluşuna bağladı. Canının yandığını söyleyerek bu güzel yolculuğun tadını kaçırmamaya karar verdi. Dışarıda Bir Hollywood yağmuru başlamıştı bardaktan boşanırcasına. Gözlerini yumdu, geride bıraktığı sokakları, insanları, bahçesini şimdiden özlediğini düşündü. Cip dönemeçlerde savruldukça karnını tutuyor, bulanmamaya çabalıyordu. Beş dakikalığına dursalardı bir yerde! Ama bu isteğini dile getirmekten kaçındı. Kocası kızardı: bu şartlara göğüs geremeyecek kadar zayıfsan neden peşime takıldın?

İzmir'de indiklerinde, eteğinin sağ yanının kan içinde olduğunu ayırt etti şaşkınlıkla. İyi ki hava karanlıktı, yağmur daha dinmemişti. O anda, "Aybaşı olacağın günü hesaplayamayacak kadar şaşkın mısın sen? Derdin beni rezil etmek mi?" sorusu, titreşimi yıllar sonra da sürecek bir lobut gibi indi beynine. Sağ elinde taşıdığı ağır valiziyle kan lekesini gizlemeye çalışırken,

"Ama aybaşı olamam ki" dedi bir uyurgezer sesiyle. "Gebeyim, biliyorsun." "O zaman daha da kötü, ne demeye geliyor?" "Bilmem ki" diye fısıldadı, "otele gittiğimizde bakarım."

Otelde, banyodan çıktığında, "Çivi yarasıymış," dedi serinkanlı bir sesle, "herhalde cipin koltuğunun bir yerinden bir çivi fırlamış." "Sen de kızarım, diye korktun, bana söylemedin değil mi sevgilim?" Sesin titremesi, gözlerin dolması, kocasının gerçekten özür dilediğini gösteriyordu. Onun çivi yarasını öpmesiyle başlayan sevişmeleri, o tarihten sonra bütün kavgalarının ne yoldan tatlıya bağlanacağının göstergesiydi. Bu olaydan, 1959'a kadar söz etmediler.

1941 Martında kızını doğurdu. Onun için de özel albümler düzenledi. Biraz büyüdüğünde onu Beyoğlu Halkevi'ne, Madam Arzumanov'un bale kurslarına yazdırdı.

Kızının Lolitamsı fotoğraflarını İhap Hulusi'ye çektirmekten büyük bir övünç duyarken nedense 1946'da kocasının yanına üç aylığına gittiği Amerika'dan fotoğrafsız döndü. Bu kere, otel amblemlerinin yerine, New York'ta gittiği restoranların, gece kulüplerinin yemek-içki listeleriyle birkaç şık gece elbisesi, kocasının armağanı bir vizon kürk, bir de akordeon getirmişti, kızı için.

New York'ta boş zamanlarını kimsenin binmeyi göze alamadığı dünyanın en yürek hoplatıcı roller-coaster'ında geçirdiği için, öteden beri hep heyecanlı oluşuna yorduğu yürek çarpıntılarının tanısı da konmuştu artık: kalp yetmezliği.

Her iki ülkedeki doktorların ortak görüşlerine göre doğuştan sakat bir kalp kapakçığıyla atardamarın zamanla kendi aralarında kurdukları dengeyi herhangi bir ameliyatla bozmak göze alınamazdı. Yalnızca, heyecanlanmaması, gerilimden kaçması şarttı. Bu uygulanımsız reçete ona da vızgeldi. Trinitrin ile Coramin'e güvendi.

O dönemde, kendisinin yarıda kalacağını sezdiği yaşamını kızının tamamlaması umuduna sarıldı. Armağan akordeon, çocuğun ilerideki Rita Hayworth günlerine saklandı, yüklüğe

kaldırıldı. Eş dostun da katılımıyla çocuğa şimdilik Carmen Miranda kılıkları hazırlandı. Boncuklar, yapma meyveler, kuştüyleriyle süslü şapkalar, ufacık göğüslerini sımsıkı saran şifon eşarplar, derin yırtmaçlı alacalı etekler. Kadıköy sosyetesinin Halk Partili güngörmüş hanımları, yarım kalmış düşlerini çocukta denediler. Her toplantıda onu giydirip süsleyerek, dudaklarını ve tırnaklarını boyayarak eşlerine sürpriz yaptılar. O, kızının bu rüküşlüklerden hiç hoşlanmadığını ama kendisini üzmemek için ses çıkarmadığını seziyordu. Kısa bir süre sonra çekilmiş fotoğraflarda kızının üstünde bu kere folklor giysileri var: "Halkçı" iktidar kendi modasını yerleştiriyor.

Otuzların Kadını, çocuğun dedesinin peşinden sinemalara, tiyatroya gitmesine, Doğan Kardeş müsamerelerinde Vedat Nedim Tör'ün yanında sahneye çıkıp şiir okumasına, Ferdi Tayfur'la Lorel-Hardicilik oynamasına, Darülbedayi çevresine girmesine ses çıkarmıyordu. Yalnız, o yaşta bu kadar gezmesi doğru muydu? Kendisinin evde kurduğu oyunları zararsız buluyordu nedense. Tek kestiremediği, kızı üstüne dedeyle giriştiği bu acımasız sevgi-kazanma kumarında çocuğun sevgisiz kaldığı, babasının katı kayıtsızlığını bile artılar hanesine geçirdiğiydi. (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için Tomris Uyar'ın *Ödeşmeler* kitabındaki Önsöz'e bakılabilir.)

Otuzların Kadını, oğlunu doğurduğu 1949 yılında yorgun, ama umutluydu. Babası zemin kattan üst kata taşınmalarına izin vermişti. Orası daha aydınlık, daha genişti. Üstelik, her yıl bir aylığına, bir otelde geçirecekleri yaz tatilinin (hem damada iyi gelirdi, hem yeni doğan bebeğe) harcamalarını karşılamaya hazırdı.

Her şey yolundaydı. Dönemin Adalet Bakanı Çiçekdağ, yeni uygulamayı başlatana kadar. Uzun süre büyük kentlerde görev yapmış yargıçlar, artık Anadolu'ya atanıyorlardı.

Kocası, atandığı bölgeye "sağlık nedeniyle" gidemeyeceğini bildiren istifa mektubunu yazdığında, bakandan istifa nedenini haklı bulduğu, ne yazık ki elinden bir şey gelmediği yolunda bir yanıt aldı. Geçmişteki hizmetlerinin alabildiğine övüldüğü mektubu yırtıp attı.

Aile için geçim sıkıntısıyla dolu günler başladı. Kocası, başlangıçta umutluydu, hatta hoşnuttu durumdan. Sırasında günde altmış davaya bakmaktan yorgun düşmüştü, bir ara sürmenaj geçirmişti. Hak ettiği işi bulana kadar tasarladığı yeni kitabını yazabilirdi.

Gelgelelim kendini kitaba iyice kaptırdığından, işsizlik süresinin çok uzadığını umursamadı. Beklediği parlak öneri gelmezse, zaten kırılmış gururunu ayaklar altına alacak değildi ya. Kayınpederin ayarladığı her randevuya koşacak hali de yoktu. Tiksiniyordu o çevreden. Ona olan borcunu bir gün nasılsa öderdi.

Otuzların Kadını'nın gerginliği, para sıkıntısından kaynaklanmıyordu. Ne yapıp yapıp bütçeyi kimseye belli etmeden denkleştirmeyi beceriyordu. Ama artık günboyu birlikte olduğu kocasının her gün biraz daha artan hırçınlığına katlanamıyordu. Babasını aşağıdan almaktan da usanmıştı.

1954'te, kocasını en güç döneminde yalnız bıraktığı dedikodularını da göğüsleyerek boşanmaya karar verdi. Kızına danıştığında, bu cehennemi daha fazla sürdürüp sağlığını tehlikeye atmaması yanıtını almıştı. Ona sarılıp uzun uzun ağladı, teşekkür etti, kendisi bir gün hayatta olmazsa kardeşiyle ilgileneceğine ilişkin söz verdirdi. Sonra kimse kararından döndüremedi onu. Hep baskı altında geçen ömrünü biraz renklendirmek için kurguladığı oyunların, her güçlüğün altından zekâsını kullanıp zarifçe sıyrılacağına ilişkin inancının boşa gittiği ortadaydı.

Yine tartışmalı geçen ve özür dilemeyle son bulan bir gecenin sabahında kapıya, "Git, bir daha da lütfen gelme" diye bir not bıraktı. Daha ince bir çözüm bulamamasına içerleyerek çarpıntılar içinde geçirdi günü. Kocası bir daha gelmedi.

İster istemez yine döndüğü babaevinde baskı daha da artmıştı. Bir şirkete hukuk danışmanı olarak girdi. Sabahları yokuş aşağı yürümek kolaydı da iş dönüşünde Tophane Yokuşu'nu tırmanması gerekiyordu. Taksi tutmamakta kararlıydı. Özellikle

geceleri bastıran kalp sıkışmalarında yardıma çağırabildiği, içini dökebildiği tek kişi, komşu apartmanın zemin katında oturan ve onun bünyesini avucunun içi gibi bilen Musevi bir pratisyen doktordu. Doktor, "Nabzınızı bile zor duyuyorum, bir şeyler yapmalıyız" dediğinde, "Yok canım, siz gelince düzeldim. Bugün fazla yoruldum işyerinde, birazdan geçer" diye gülümsedi, sonra alçak sesle, "Çocukları ürkütmeyin. Biliyorum," diye ekledi.

Çocuklarından babalarını daha sık yoklamalarını isterken, onu zamanla daha iyi değerlendireceklerini söylerken kusursuz bir anneydi Otuzların Kadını. İnsanların dünyaya kusursuz ana-babalar olmak için geldiklerine inanıyor gibiydi.

1957 yılına kadar yazlarını Büyükdere'deki evde geçirmek, iş dönüşü, sokağın ucundan denize girmek tek kaçamağıydı. Ölümle ilk karşılaşmayı atlatan birinin birdenbire aklına düşen ayrıntılarla canlanması gibi: geçenlerde aldığı bir buluzu hâlâ giymediğini, özel günlere ayrılmış bir pabucu nereye koyduğunu ya da yıllardır giydiği bir pantolonun fermuarının bozukluğunu anımsaması gibi. Daha vakit var: deniz.

Bunca çabaya karşın gerçekle yüzleşmesi, pahalıya oturmuştu. O günlerdeki gündelik konuşmalarda enflasyon baş köşeyi tutmasa da değer yitimi, toplumun değişmesi üstüne düşünülmeye başlanmıştı. Sümerbank'tan aldığı basmaları gündelikçi terziye diktirmeye karar verdi. Ama istediği model, basmaya uymadığından sonuç başarısız oldu. O giysileri bir kereden fazla giymedi.

Çocuklarının okullarında başarılı öğrenciler sayılmalarına şaştı. Kendisi bu konuda doğru dürüst hiçbir şey yapmamıştı ki! Kızına saçma sapan giysiler giydirmiş, oğlunu –küçük yaşta annesiz kalacağı belliyken– bütün hafta sonlarında –istemese de– kocasına yollamıştı.

(Sanırım, 1991 yılında iki çocuğu da onu biricikliğiyle anımsıyorlar; sahiciliğiyle, yanlışlarıyla, dürüstlüğüyle, onulmaz romantikliğiyle ve bu gerçeğe bağlı olarak yanlış eş seçmekteki kararlılığıyla.)

Pençe

— Ne yapmayı düşünüyoğsun?

1952 Haziranının son akşamlarından biri, yılın moda renkleriyle usul usul iniyordu Belvü Oteli'nin gür ağaçlarla kaplı bahçesinde, atkestanesinin kuytusundaki beyaz keten örtülü masada cinfizlerini içen iki kadın, kırık-beyaz, keten döpiyesler giymişlerdi. Arkadan yırtmaçlı dar eteklerinin, önü kocaman tahta düğmeli ceketlerinden eflatun, mor, erguvan, leylak alacalı şantung buluzlar, kırmalar fışkırıyordu. Tepedeki gökte süzülen uçları tırtıklı, ara sıra salkım saçak, silik beyaz bulut öbeklerinden sıyrılan güneş ışıkları da eflatun, mor, erguvan, leylak ışıklarla vuruyordu denize. Topukları ve parmak uçlarını açıkta bırakan bilekten atmalı pabuçların ökçeleri oldukça yüksek ve küttü. Diktörtgen, geniş zarfları andıran rugan çantaların sımsıkı ağızlarına da kaba tahta tokalar geçirilmişti. 1952 yılı, klasik giyime spor bir hava getiriyordu.

Soruyu soran kadının adı önemsizdi. Maide de olabilirdi, Selma da. En belirgin özelliği, her dönemde kendi türünden sayılacak kadınların –ister 1940'ta, ister 1990'da yaşasınlar– biraz abartılı, ama eksiksiz bir simgesi oluşuydu.

Her şeyden biraz: piyano ve şan; çat-pat yabancı dil; konuşmalara serpiştirilen birkaç tanınmış yapıt ya da sanatçı adı; hiç kimsenin bilmediği bir şairden birkaç dize ya da herkesin bildiği bir şairden kimsenin aklında kalmamış birkaç dize; kadın haklarını savunurken permalı, sarartılmış saçlarını erkek-ağırlıklı bir toplantıda odak olma adına kumralımsı, hanım hanımcık bir topuzda toplama becerisi; genellikle ana tarafı bir biçimde Saraya, baba tarafı bir biçimde taşradaki Atatürkçü

kadrolara bulaşmış bir ailenin zekâ yaşı onda, beden yaşı otuzda durmuş, doğum tarihine göreyse kırkını çoktan aşmış kızı sıfatıyla parayla sevgi/nefret bağlılığı; bir gün aslını keşfederse nasıl ve ne doğrultuda kullanacağını bilmediği bu karmaşık, parçalanmış kimliği arar görünmekteki inadı; bu arada, "mutfakta aşçı, yatakta fahişe, salonda madam"ı oynamaktan hoşlanması, bu rolleri oynamaktan hoşlanmayan kadınlara duyduğu saygı/nefret bağlılığı. Kısaca, her ülkede, her dönemdeki okumuş kadın çoğunluğun, kendini azınlıktanmış, seçkinmiş gibi gösterme çabasındaki yarı-aydın temsilcisi.

İşte o akşam da gerektiğinde –daha doğrusu işine geldiğinde– kedi gibi sokulgan, isterse pars gibi yırtıcı olduğunun ipuçlarını veriyordu: demin çıkan esintide hafifçe dağılan topuzuyla inci küpeleri uysaldı ama topuzunu düzeltirken kolaltlarından, sözcük dağarcığının kıtlığını örtmeye çalışırken bol bol salladığı kollarının bilek içlerinden ve inci gerdanlığın değdiği göğüs çizgisinden Ma Griffe kokusu yükseliyordu.

Arpège'li arkadaşı, o arsız, şirret, pembe kokuyu duydu, saldırıyı göğüslemektense göğe bakmayı yeğledi. Bu kadını –babasının bir aile dostu– sevdiği söylenemezdi. Hele şu r'leri ğ'leştirmesi, şımarıklığının, Fransızca bilme özentisinin, dahası, her şeyi yuvarlayıp yutuşunun bir göstergesi gibiydi. Yine de asıl şaşırtıcı olan, erkeklerin, üstelik sıradan da değil kültürlü erkeklerin bu yalanları yutmaya teşne olmalarıydı. Arkasından kimbilir neler söylerken onu karşılarında görünce, "Sultanım" diye ayağa fırlıyor, parmaklarının ucunu öperken gözlerine dalıp gidiyorlardı. "Tabii kocamın dışındakiler" diye düşündü. Dün geceki tartışma –ne tartışması kavga– kocasının durup dururken bu kadını azarlamasından çıkmıştı. Herkesin içinde hem de. "Saçmalamasana aptal!" demişti. İki kadın, birlikte iskeleye yürümüşlerdi kalabalıktan ayrılıp. Ayışığında, tahta iskelede dertleşmişlerdi. İkisinin de gözlerinden yaşlar süzülüyordu. On dakika süreyle gerçek bir dostluk, bir sıkıfıkılık yaşamışlardı: "Benim gibi çocuksuz, ayğıca fğijid biğ kadına bu nasıl söyleniğ?"

O da gecenin geç saatlerinde, tartışmayı oteldeki odalarında sürdürürlerken: "Benim kimle arkadaşlık edeceğime karışamazsın!" demişti kocasına.

Uzun süredir sesini ilk yükseltişiydi. Kavga etmekten kaçındığını bütün dostları bilirdi. Kocasının toplantılarda başkaları yüzünden (başkalarının giyim kuşamı, davranışı, başkalarının dünya görüşü, sanat anlayışı); evde, çocukların yanında, hiç yüzünden (yemeğin tuzsuzluğu, o uyurken sifonun gürültüyle çekilmesi); başbaşa kaldıklarında "zaten ilk evliliğini de yürütemediği" yüzünden başlattığı tartışmalara katılmazdı. Tartışma, kalabalık bir ortamda alevlendi mi, iki tarafın savunduğu görüşler arasındaki ortak noktayı serinkanlılıkla saptar, mantığın çağrısı işe yaramadı mı, pikaba bir plak koyardı. Bu hırçın erkeğe nasıl katlandığına şaşanların, kendisine gizliden gizliye acıyanların bakışlarına sırt çevirmiş olurdu böylelikle. Evde çıkan kavgalar, ara sıra sofra örtüsünün üstündeki tabak-çanakla birlikte yere savrulmasıyla sonuçlansa bile suskunluğunu korur, eğilip yerdeki kırıkları topladıktan sonra halıyı siler, köşesine çekilip bir sigara yakardı. Evliliğinin ilk yıllarında, gerginlikten sapır sapır titrese de sesini asla yükseltmemesinin çileden çıkartıcı bir özellik, bir tür gurur zırhı olduğunu kavramıştı. Bütün öfkelerin toslayınca çaresizleştiği bir zırh: "İstersen hemen boşanabiliriz. Ben hazırım." Yıllar geçtikçe, ansızın öfkeye kapılıp ansızın durulan kocasına ilişkin ruhsal çözümlemeleri –küçük yaşta annesiz kalması, yaşlı bir babanın oğlu olması, ilkgençlik yıllarını aile ortamından yoksun geçirmesi– boşluktaydı artık. Ne aşkla, ne bağlılıkla mutlu edebilirdi bu kişiliği. Boşanma isteğinin reddedileceğini de anladı. Başlangıçta sevişmeyle tatlıya bağlanan kavgaların, bundan böyle ertesi günkü içten özür dilemelerle sürüncemede kalacağını, bu kısırdöngünün sonsuza kadar gideceğinden duyduğu ürkünün bir zamanlar onca tutkun olduğu o bedene değmesini bile engellediğini de kavradı.

Dün gece, kocasına bu kadının ikiyüzlülüğünün ötekilerinkinden pek farklı olmadığını, "Saçmalamasana aptal!" gibi bir hakareti gerektirmediğini söylerken iyice yükseltmişti sesini. De kocası neden susmuştu? Neden karşı çıkmamıştı her zamanki gibi?

İyi ki bahçıvan, demin bahçeyi suladıktan sonra hortumu çimenlerin arasına bırakmıştı. Sızan son damlacıkların tıpır-

tısı duyuluyordu sessizlikte. Yaz boyu otelde kalan, akşam yemeklerini hep aynı saatte yiyen Rum karı-koca, az ötedeki masalarında, tatlısu Rumcasına ağdalı Osmanlıca sözcükler katarak gülüşüyorlardı. Sabahın yakıcı güneşinden, toprak yoldan yükselen sarı tozundan bu esintili sesizlik kalmıştı geriye.

Garsonlar, gizemli bir törendeymişçesine ağır, ciddi adımlarla gidip geliyor, masaları kuruyorlardı. İhtiyar çiftin yanından geçerken duralayıp şakalaşarak.

Günü Moda Deniz Hamamı'nda ya da Kalamış Plajında geçiren gençlerin çoğu dönmemişti daha. Bu saat, beslemelerle ev kızlarının Kadıköy çarşısındaki dondurmacıya uğrama saatleriydi. Daha cesur olanları dondurmacının üst katında, yuvarlak masalardan birine ilişir, bacaklarına sımsıkı yapışan jorjet giysinin kısacık eteğini sık sık çekiştirerek yine günbatımı rengindeki top top dondurmanın tadını çıkarırlardı. Sırtlarında, sutyen askısının bitiştiği noktada tatlı bir kaşıntı. Şimdilik. Kaşınırsa, deri yüzülebilir. Sonra bütün gece çatlayacakmış gibi gerilmiş omuzbaşlarıyla sırtın dondurma kadar yakıcı ve soğuk ürpertisi. "N'olur yoğurt sürmeyin, dayanırım."

Dondurmalarını piyasa caddesinde yürürken külahtan yalayan genç kızların peşine "o da azıcık gezsin bari" özrüyle takılmış küçük çocuklar olurdu hep. "Abla"larının semt delikanlılarından biriyle yan yana, göz göze gelmemesini sağlamaları beklenen küçük jandarmalar. Ne var ki yaz akşamının büyüsü kısa sürede kendini gösterir, büyüklere karşı bir cephe oluşturulurdu: suç ortaklığı. Çocuk, bir dondurma daha isteyebilirdi sözgelimi, abla da vitrinlere bakmak için azıcık geriden yürüyebilirdi.

Hepsi, teker teker dönüyorlardı işte. Biraz önce gelen arkadaş topluluğu –Suzi, Bedros, Esin, Mahmut, Sara– sevdikleri garsonlara –Yorgo, Hasan– dondurma getirmişlerdi. Eriyen dondurmaları sırayla taşıdıklarından üstleri başları leke içindeydi.

— Koşun! Alın şunları da kurtarın bizi! diye bağırırken kahkahadan kırılıyorlardı.

Garsonlar koştular. Suzi'nin ağzına tuttuğu dibi delik dondurma külahını kaptılar önce.

— Çocuklar aklınızdan zorunuz mu var sizin? Onca yoldan...

Bu gençlere "çocuklar" diyebiliyorlardı rahatça. Onlar başkaydılar. Ötekiler gibi güneşte yanmaktan, Moda Deniz Kulübü'nde mayo değiştirmekten hoşlanmayan, bazan sandal tutup, bazan yüzerek Kalamış Plajı'na giden, akşamları masaya oturmadan önce mutlaka duş yapan, özenli giyinen, garsonları koşuşturmaktan kaçınan görgülü çocuklardı. Jansen'lerini, beline beyaz örgü şeritler geçirilmiş –yine tokalı– iki parçalı mayolarını kaldıkları odanın balkonunda kuytu bir köşeye asarlardı duruladıktan sonra.

Arpège'li kadın, yan masada oturan kızına baktı: keşke büyüdüğünde onlar gibi olsaydı: voleybol oynarken, yüzerken canlı, neşeli, yaşlarının "çocukları"; yemek servisi sırasında garsonlara "küçük bey" ya da "küçük hanım" dedirtecek kadar olgun. Ama bak bizimki, demin Mahmut, şakacıktan örgüsünü çekiştirip aralarına katılmaya çağırınca yerinden kıpırdamadı, kitabını okumayı sürdürdü. On bir yaşında bir çocuk, *Mai ve Siyah*'tan ne anlar? Anlamasa da okuyor gözüküp Mahmut'un kendisine çocukmuş gibi davranmasına karşı çıkıyorsa, başka tabii. Sahi son günlerde bu delikanlının yakınında bulunmaya özen gösteriyor, onun kalktığı bahçe iskemlesine yerleşiyor hemen, odada sular akmadığında bahçe musluğundan bidonla su taşımaya onca hevesliyken, *o* çocuk bahçedeyse, bir özür bulup kaytarıyor. Başkalarıyla arasına kendi kararlaştırdığı bir sınır çizgisi koyuyor. Dedesine bile –ki çok sever– ancak kendisi isterse bir öpücük. İçe kapanık bir çocuk. Belki *Mai ve Siyah*'ı gerçekten anlıyordur. O daha da kötü.

— Ne diyoğsun peki?

Uzun, kızıl tırnaklarıyla bir yeşil zeytin seçti kayık tabaktan. Dudaklarını dar bir "o"yla büzüştürerek zeytini kıyısından kibarca ısırdı önce, ağzında uzun uzun yuvarladıktan sonra çekirdeği çıkardı, dünyanın özsuyunu emmişçesine şapırdattı dudaklarını. Gözleri hafif yumulu yutkunurken, boğazını saran gerdanlığın altındaki guatr yumrusu iştahla kabarıp iniyordu.

(Yıllar sonra televizyon dizilerinin önerdiği özgürlüğü örnek alıp her saatte her yerde abur cubur yiyen, torba hışırdatan, ağız şapırdatan, sonra da parmaklarını emen ya da üstüne başına silen, böylelikle dünyayı ve kuralları iplemediklerini, doğal olduklarını kanıtlayan türdeşleri gibi o da cinsel iştahının ipuçlarını bu yoldan veriyordu. Bu alanda gerçek bir öncüydü.)

— Bence Arpège'in yapımında manolya esansı kullanılıyor.

— Bu da neğden çıktı şimdi?

— Hiiç.

Çünkü demin köküne taze su emen atkestanesi hışırdamış, havaya katırtırnağı kadar yabanıl, iğde kadar baygın, adsız bir koku salmıştı. Biraz sonra karanlık bastırdığında, Moda'nın, Mühürdar'ın, Fenerbahçe'nin, Tarabya'nın kuytu, ağaçlık ara sokaklarına, ahşap evlerin gençlerin ilişeceği taş bahçe duvarlarına sindiğinde, "ıhlamur" diye özetlenebilecek bir manolya kokusu.

— Bu konuyu açmak istemiyorum. Tatilin bitimine üç beş gün kaldı zaten. Çok istiyorsan, kendisiyle konuş.

— Ne konuşması! Senin kocan olmasa, biğ daha yüzüne bakmazdım... Ben yalnız seni düşünüyoğum canın, ne yapacağını.

Dün akşam cinsel soğukluktan yakınan, gözyaşı döken çaresiz, içten kadınla şu anda karşısında oturan, gözleri hınzırca ışıldayan yaratık aynı kişi olamazdı. Bir aslı varsa, hangisiydi? Başkalarının yaralarının kabuğunu kaldırmaktan özel bir tat mı duyuyordu yoksa yalnızca çevrenin ilgisini kendisinden uzak bir odakta toplamak mıydı amacı, yani "evli ve profesyonel" bir kadın olarak sürdürdüğü ikindi-hayatını gözlerden gizlemek miydi?

Öf yeter ama... Sol kolu yine uyuşmuştu. Gözü, oğluna takıldı. Garsonlara, plastik kovasındaki yengeci gösteriyordu. Sabah plajda yakalamıştı. Denizle içlidışlı bir çocuk. Yanakları pembeleşmiş, burnu iyice yanmış, soyulacak. Herkese iyi geldi bu bir aylık tatil. Kendisi dışında. Çarpıntıları sıklaştı son günlerde, kolunun uyuşması da. Kimseye belli etmedi. Biraz daha dayanması gerek. Oğlu biraz büyüsün, bir işe girecek, kararlı...

— Biz odaya çıkıyoruz anne, dedi kız.

— Çıkın canım. Bu gece fazla gecikeceğimizi sanmıyorum. Yine de Hasan uğrayacak size, bir şey isterseniz...

— Hiç ummazdım, diye atıldı Ma Griffe'li kadın, çocuğun göz eriminden çıkmasını, ahşap yapının karanlığında yitmesini bekledikten sonra. Olgunlaştı bayağı, sana çekti büyüyünce. Hiç ummazdım.

İki kadın, eski bir anının yoklamasıyla göz göze geldiler: düşte kırılan bir dişe benziyordu bu anı. İkisi için de. Uyanınca da uğursuzluk duygusundan kurtulunmuyordu:

Gecenin geç bir saatinde çıkabilecek bir tartışma olasılığına karşı çocuğu erkenden ev sahiplerinin yatak odasına yollamışlardı. Kitaplara, resimlere bakabilirdi, isterse sedire kıvrılır, uyurdu. Hiçbir şeyi karıştırma huyu yoktu. Hesap edilmeyen tek şey, yabancı bir evde uyumayacağı, tuvalet masasının üstünde duran dudak boyasını göreceğiydi. Bomonti Ruj Fabrikası'ndan alınmıştı. Tanıdı. Annesi de bu dudak boyalarından alıp eritiyor, karıştırıp tüplere dolduruyordu. Ama Ma Griffe'li kadının böyle ucuz bir makyaj malzemesi kullanması söz konusu değildi. Koridorun öbür ucundan, salondan öfkeli bağırtılar, ağlama sesleri erişti kulağına: yine bir kıskançlık nöbeti!

"Gözünüzle göğdünüz! Aldatıyoğ beni! Hem de adi bir sokak kağısıyla! Allah biliğ benim yatağımda!"

Ses usullaştı. Araya girenler olmuştu. Sonra yine tiz bir çığlık: "Gösteğiğim ben sana! Teğtemiz gömleğe ucuz dudak boyası bulaştığmak neymiş!"

Kısa bir sessizlikten sonra, "Peki, sizin hatığınız için biğ deneme daha" diyen iniltili bir ses yükseldi. "Ama kendime gelmem için deniz yolculuğu şağt."

Kız, topuk tıkırtılarının yaklaştığını duyunca sedire uzandı, uyuyormuş gibi yaptı. Kirpiklerinin arasından kadının odaya girişini, şangırtılı küpelerini soyunur gibi çıkarıp tuvalet masasının üstüne bırakışını, kısık bir kahkaha attıktan sonra telefona sarılışını izledi. Konuşma biçiminden kocasının yakını oldukları anlaşılan iki sevgilisine, sırayla, "Tamam, bu iş de oldu. Biletleğimiz hazığ mı bağı?" derken korsesinin lastikleri-

ni iki yandan şak şak diye çekiştirişini duydu. Sonra küpeleri takarken kısık bir "Hayallah!" Kadın, telaşla dönüp çocuğa baktı: uyuyordu. Ucuz dudak boyasını komodinin alt gözüne, çamaşırların altına gizledi; yeri gelince yine kullanmak üzere.

Çocuk, bu olaydan hiç kimseye söz etmedi. Ama yalnız ondan değil çevresindeki herkesten öç almak istercesine ne idüğü belirsiz bir oyun tasarladı. O geceki toplantıdakiler ne zaman bir araya gelseler, yatmaya gitmeden önce telefona koşuyor, kahkahalar atarak olmayan korsesinin lastiklerini şak şak çekiştiriyor, "Tamam bu iş de oldu, şekeğim" dedikten sonra hepsinin gözlerinin içine bakıyordu.

Bu oyundan hoşlanabilecekleri aklına gelmemişti. "N'olur bir daha yap!" diye üsteleyip kahkahadan kırılacakları daha da hiç. Anladığı kadarıyla, kendisini doğum gününde kuaföre götüren, bale temsillerinden önce buklelerini maşayla kıvırıp tırnaklarına oje süren bu kadına benzemek istediğini sanıyorlardı. Büyüyünce.

İkinci oyun daha da şeytancaydı. Çocuk, korse çekeleme sahnesinden sonra erkek rolüne giriyor, boyunbağını gevşetir gibi yapıp bir koltuğa çöküyor, "Valla inanın, hiçbir şey anlamadım. Kadın meselesini nereden çıkardı?" diye soruyordu saf saf.

Bildik kahkahaların çekingen gülüşmelere dönmesi, yeni oyunun pek tutulmadığını gösteriyordu. Ama neden hiç kimse *açıkça* belirtmiyordu hoşnutsuzluğunu? Neden "gösteri"nin biraz sonra başlayacağını sezdiklerinde –annesiyle babası bile– ciddi bir konu açıp seyretmiyormuş gibi yapıyorlardı?

Tam, "ucuz dudak boyası" ile "tertemiz gömlek"in; bir aldatma söz konusuysa, aldatmanın "adi sokak karısı"yla ya da kimin yatağında yatılmasıyla ne ilişkisi olduğunu soracağı üçüncü bir oyun tasarlamıştı ki, birdenbire *değmez* diye düşündü.

Ne de olsa kendisini tek destekleyen, ayakta alkışlayan, kurduğu oyunun kadın kahramanıydı. Çevrenin ikiyüzlülüğünü, korkaklığını, kocasının sünepeliğini gözler önüne serdiği için yürekten alkışlıyordu çocuğu. Üçüncü oyundaki örtülü soruları – belki de seyirci koltuğundan söz isteyip dürüstçe

olmasa da zekice yanıtlayacak, isterse herkesi parmağında oynatabileceğini kanıtlayacaktı. Değmezdi.

Çocuğun, "Oyun bitti, sıkıldım artık" dediği gece, hepsinin düşlerinde bir dişleri kırıldı. Uğursuzluk duygusuysa uyanıklıkta da sürdü. Bu akşama kadar: "Olgunlaştı bayağı!"

Otelin kapısında iki erkek belirdi.

— Aaaa bizimkileğ geldileğ!

Kocası, her zamanki gibi beyaz takım giymiş; Hazım, lacivertli. Onların masaya yürüyüş sürelerini hesapladı gözlerini kırpıştırarak.

— Şu bizim Hazım çok yakışıklı, değil mi cicim? dedi kadın-kadına sesiyle.

— Bilmem. Çizgileri düzgün tabii de Türkçesi dangıl dungul. Eski kocamı andırıyor. O da siyasete atılmış, geçende gazetede okudum.

— Demek yılın eğkek modası bu!

Erkekler masaya yaklaştılar, "Bu ne güzellik hanımefendiler!" dediler.

Kız, üst kattaki pencereden bahçeye bakadursun, 1952 yazının o akşamı, yılın gözde konularıyla çınlıyordu: Amerikan yardımı, Demokrat Parti'nin geleceği, Beyefendi'nin korse giyip giymediği, yeni mebusların –eski toprak ağalarının– halka inmeye ne gibi bir katkıları olacağı, radyodaki hünsa sesli, yeni alaturka şarkıcının usulünün ve Türkçesinin mükemmelliği. Zorla kentleşmiş taşralı bir sınıfın, kültürden yalnızca sofra donatma becerisi anlayan özünde avam bir tabakanın yıllar yılı sürecek, gittikçe yerleşip kenti silip süpürecek beğenisinin ilk arabesk cızırtıları; bu kimliksiz sesler eşliğinde yıllarca sıkılmış kemerlerden çözülen paranın liberal şangırtısı.

Kardeşi, yere oturmuş, tencere kapağını çevirerek şoförcülük oynuyordu. Onun hâlâ gündüzün deniz tuzu kokan yanağını öptü. Babaları, yatağında duvara dönmüş, uyuyordu. Yine pencereden baktı.

— Yahu bizimki nerede kaldı? diye boğuk bir kahkaha attı Hazım Bey aşağıdan, gözlerini çapkınca kıstı. (Böylelikle, ken-

disine herkesin yakıştırdığı Clark Gable sıfatını bir kere daha hak etti.)

Tahir Bey gelemediğine göre masadakiler Tyrone Power'sız kalacaklardı o akşam. İyi ki Samba Sıtkı yakınlardaydı. Kuytu bir masada viskisini yudumluyor, kalabalık masada oturanların buradan kalkınca nereye gideceklerini kestirmeye çalışıyordu. Bu adamın kimin nesi olduğunu, ne iş yaptığını bilen yoktu. Ama yılın modası sambayı erkeklerin çoğundan daha iyi becerdiği için, gerek evlerde, gerek lokallerde düzenlenen danslı toplantılara çağrılmadan gelmesini kimse yadırgamıyordu. Yine lacivert kruvaze ceket ve gri flanel pantolondan oluşma değişmez kavalye üniformasını giymiş, gözlerinden ya da bacaklarından dans etme isteği okuduğu hanımlara, bu isteği hemen karşılamaya hazır olduğunu elleriyle müziğe tempo tutarak belirtmeye çalışıyordu: *Kiss me again, kiss me my darling...*

Hazım Bey diretiyordu:

— Dün geceki ufak tartışma yüzünden kırıldığımızı düşünmüyordur inşallah. Böyle ufak tefek tartışmalar, dostluğun tuzu-biberidir bence. Aslına bakarsanız, teklifimde ısrarlıyım. O çapta bir adamın partimize katılmaması, milletimiz için bir kayıptır bence. Diyecektim ki, madem konuyu bizler açınca böyle köpürüyor, siz usul usul işleseydiniz hanımefendi.

— Ben de istemiyorum politikaya atılmasını. Ona göre değil.

Dudaklarını büzüşü, asıl söylemek istediğini açığa vuruyor: "*Size* göre bir meslek politika."

Penceredeki kız, annesinin çok uzun bir süredir bastırdığı öfke duygusunu alışıldık kol uyuşmasıyla değil, bu kere sesli olarak belirtmesine sevindi. Gelgelelim aşağıda, yaprakların gölgeleri arasından belli belirsiz seçtiği, otuz beş yaşında, çekici, yabancı bir genç kadının yüzüydü: elmacık kemikleri kızarmıştı, gözlerinin kahverengisi koyulmuştu, dudakları daha dolgundu. Yaz geceleri için diktirdiği, dışarıdan bakıldığında buluz sanılan jabonun aslında yalnızca göğsünü örttüğü, dopiyes ceketinin içinde kollarının, sırtının çıplak olduğu gözler önüne serilmişti sanki. Onu tedirgin eden bu gizin ortaya çıkmasından çok, annesinin öfkeyle güzelleşmesi, çekicileşmesiydi. Üstelik bu öfke, hâlâ çözümlemekten, anlamaya çalışmak-

tan vazgeçmediği, o anda bile başkalarına karşı savunduğu kocasına değil, kabasaba, kültürsüz bulduğu, aşağılayabildiği bir erkeğe yönelmişti. Kocası da hırsını eşyadan çıkarttığına, kimseye el kaldırmadığına göre demek özyıkımcı bir öfkede birleşiyorlardı; yalnız birininki ânında harcanıyor, öbürününkü biriktiriliyordu.

Leylak rengi eldivenlerini masaya bırakarak:

— Ben odaya bir çıkayım, gecikti, dedi eski soğukkanlılığına dönerek.

— Niye siz zahmet edeceksiniz? dedi Hazım Bey. Garsonu gönderirdik.

— Ben gitsem daha iyi. Çocuklara da bakarım.

"Senin beni ışıldatma görevin buraya kadardı!" gibi bir uyarı.

– O zaman oğlunuza aldığım şu fotoğraf makinesini de götürür müydünüz? Ne cin gibi oğlan... Biliyor musunuz, bu çocuk, benim gibi müzmin bir bekârda bile baba olma isteği uyandırıyor...

Aslında söylemek istediği:

"Şimdiye kadar evlenmeyişimin nedeni, senin gibi bir kadına rastlamamış olmam."

— Zahmet etmişsiniz, teşekkürler..,

Uzatılan fotoğraf makinesini çantasının içine tıkarak saldırıya geçti:

— Gerçi bu yaşta kullanamaz ama ilerde, ilk fotoğraf makinesini Hazım Amcasının armağan ettiğini unutturmayız.

Aslında söylemek istediği:

"Aile dostumuz olarak fazla ileri gidiyorsun, ama ben istersem haddini bildireceğime göre..."

— Ben de seninle geliyoğum.

Ma Griffe'li kadın, telaşla ayağa fırlamıştı.

— Baba kalksanız artık. Geliyorlar...

Babası yüzünü döndü.

— İstersen, sizinle kalabilirim. Gitmem şart değil.

— Ama annem üzülür sonra.

— Zaten hep anneni tutarsın sen.

— Hiç de değil. O da sevmiyor bu toplantıları. Birlikte burada kalabilirsiniz, gitmeyebilirsiniz.

— Ayıp olur. Bekliyorlar aşağıda... Peki, peki kalkıyorum.

Bir süre düşündükten sonra babasını konuşturmayı denedi. Tıraş makinesinin banyodan gelen uğultusuna doğru seslendi:

— Zaten biz, kardeşimle ben, siz yokken daha çok eğleniyoruz.

Kurduğu yeni oyunun ilk sözcükleri uğultuda eridi.

Ma Griffe'li kadının sesiyse koridorda yaklaştı:

— Dün gece o kadağ kızacağını bilseydim, Hazım'ın yıllağdığ hiçbiğ kadına sana baktığı gibi bakmadığını söyleğ miydim hiç? En iyisi kocanı bana bığak bu gece, bağışalım. Senin hatığın için canım.

Hepsi gittikten sonra kız, kardeşine sarıldı sımsıkı. Loş yalnızlıkta, ona eğlendirici bir oyun bulmaya çalıştı.

öyküye ilişkin bazı notlardan

1952 yazında ana-babalık görevi bazan çocuklara düşüyordu. Ana babalar, Halk Partisi'nin geleneksel tutuculuğu ile Demokrat Parti'nin düzmece çağdaşlığı arasında kıstırılmışlardı. Özellikle aydın olanlar.

Toplumun her kesiminde her alanda yürütülen düzeysiz rekabet, en kolay ve ilkel çıkışını cinsellikte buldu. Erkeklerle kadınlar, *aslında* kendilerinden üstün gördükleri hemcinslerini altetme adına onların eşlerini ya da sevgililerini ayartma çabasına giriştiler. Geleneksel değerleri çiğner gibi görünmemek, ciddi bir bedel ödememek için de mekân olarak ev-içlerini seçtiler. Rakiplerinin sayısını azaltarak cinsel çekiciliklerini güvenceye aldılar.

1980'den sonra ayın suç ortaklığı, sırdaş barlarda sürdü. Çevre genişledi, rakip sayısı arttı, ama sinsi ürkeklik, serbest piyasaya geçişi önledi yine de. Denekler, sırdaş topluluk üyeleri arasından seçildi, yabancılar olabildiğince dışta tutuldu. Kimileri, zavallı kurbanlar ve zavallı cellatlar kimliğiyle aşksız ilişkiler yaşayarak çekiciliklerini kanıtlamayı umdular. Nostalji esintisi olmasa bu ağır yükü taşıyamazlardı. Bekledikleri rüzgâr 1990'da geldi; ne yazık ki içleri, hiçbir esintiyi almayacak kadar taşlaşmıştı.

Otuzların Kadını, bu curcunaya tanıklık etmiş, ne yazık ki yalnızca kendini korumuş, sesini yükseltmemiş bir İstanbullu olarak gülümsüyor resimde. İki kıyısı hafif bir soruyla kıvrık üst dudağının tam ortasını koyu bir ruj kalemiyle aşağı çekmiş: *Ben, benim.* Benim neler yaşadığımı bilemeyeceğine göre toplumsal gözlemlerini kendine sakla. Bana analık etmeye kalkışma!

Alatav
Çivi

Alatav

I

Sevgili yazarım,

Size böyle seslenmemi bağışlayacağınızı umuyorum. Sizi içtenlikle sevdiğimi anlamanızı istediğimden, gazetelerin Dert Ortağı köşelerine yazanları anımsatmayı bile göze aldım. Bana biraz zaman ayırır, kendi başıma üstesinden gelemediğim kimi sorularıma yanıtlar getirirseniz, ne denli sevineceğimi bilemezsiniz.

Önce biraz kendimden ve aile ortamımdan söz edeyim. Yirmi iki yaşındayım, anne-babamla Bostancı'da oturuyorum. Çocukluğumda, şimdiki sitenin yerinde köşkümüz vardı, bahçeden ıhlamur ağaçlarının kokusu yükselirdi. Şimdi oturduğumuz kat da çok geniş ama sanırım eşya bolluğundan ötürü bana sıkışık geliyor. Aşağıda kalan ıhlamursuz bahçe de otopark olarak kullanıldığından zamanımın büyük bölümünü odamda geçiriyorum. Walkman'imin kulaklığını takınca (özür dilerim, Walkman sözcüğünün Türkçesini bilmiyorum) ev içinden yükselen elektronik aygıt uğultusunu bastırabiliyorum. Gün ve geceboyu kapatılmayan televizyonu böylelikle duymayabiliyorum. Televizyonun Türkçemi giderek bozacağından kaygılanınam sizce yersiz mi?

Kendi üstüme bilgi verirken size felsefede okuduğumu söylemediğimi şu anda ayrımsadım. Evdekilerle okuldaki hocalarım beni dalgınlıkla suçlamakta belki haklılar. Ama sınıfta, gözüm tişörtlerin çarpık çurpuk yazılarına, uyumsuz renklerine takılınca ilgimi derste bir türlü yoğunlaştıramıyorum. Bunları giyen yaşıtlarımın ne gibi bir ileti vermek istediklerini düşü-

nüyorum. Zaten odamda okuduğum çağdaş yapıtlar, derslerde okutulanlardan çok daha aydınlatıcı geliyor ama ne yazık ki sınav sorularında yer almıyorlar.

Demin anlattıklarımdan, evimizde gürültülü bir ortamın süregittiğini varsayabilirsiniz. Bu yanlış izlenimi düzeltmek adına bizim evde TV dışında suskunluğun egemen olduğunu belirtmem gerek. Annemle babam aydın kişilerdir. Babam doktor, annem iç mimardır. Yine de akşamları sofrada bir araya geldiğimizde konuşmazlar, sözgelimi günlerini nasıl geçirdiklerini birbirlerine anlatmazlar. Zaten çoğu kez yemek, köşedeki pizzacıdan getirtilir, soğumasın diye çarçabuk yer, kalkarız. Sofrada iştahsız olmamı, başağrısından yakınmamı onlar kulaklıkla müzik dinlememe bağlıyorlar, siz ne dersiniz?

Annemle babam, resmi çağrılar dışında hiçbir yere birlikte gitmezler. Evimize özel olarak çağrılanlar dışında konuk da gelmez. Onların bu gergin sessizliğe nasıl katlanabildiklerine şaşırıyorum. Belki açıkça kavga etmeleri daha iyi olurdu. Birkaç yıl öncesine dek arkadaşlarıma, gittiğim yerlere, eve dönüş saatime karışmamalarını, bana her zaman bol harçlık vermelerini, kişiliğime duydukları güvene yoruyordum, artık genel kayıtsızlığın bir parçası diye niteliyorum. Bence aydın kişiler, zor yoluyla sevgisiz bir evliliğe sürüklenmezler, çocuk isteyip istememe konusunda da özgürdürler. İkisi de yaşamlarının hiçbir döneminde para sıkıntısı çekmediklerine göre çıkara dayalı bir evlilik söz konusu olamaz. Demek, başlangıçta birbirlerini seviyorlardı. Sizce aralarına ne girmiş olabilir? Ağabeyimle benim, alacakları boşanma kararını saygıyla karşılayacağımızı bilseler gerektir; bu sıkıntıya bizim adımıza katlanmaları anlamsız.

Yakında, Amerika'da okuyan ağabeyim dönecek. Evdekilerin konuklarla konuşmalarından, onun iş dünyasının prenslerinden biri olacağına kesin gözüyle baktıklarını anlıyorum, başına geçeceği şirket ayarlanmışmış. Böylelikle geleceğe de güvenle baktıklarını varsayabiliriz. Bense bakamıyorum, bir zamanlar evde konuşabildiğim tek kişi ağabeyimdi, ona içimi açabilirdim. Tek tasam, onun da bu süre içinde değişmiş olması. Sizin birkaç yıl içinde değişen, yabancılaşan dostlarınız var mı?

Yine de başlıca sorunum, yazın yapıtları okumamın ailemce yasaklanması. Kendimi şimdilik yalnızca derslerime vermezsem, başarılı bir öğrenci olamazmışım. Sanırım asıl neden bu değil. Felsefeye yazılacağını söylediğimde de karşı çıkarken, ruh sağlığımın bozulacağını ileri sürmüşlerdi, oysa bu uğraşın ilerde para getirmeyeceğini söyleseler, hiç değilse dürüst davranmış olurlardı. Aile içinde, felsefe ve dil tutkunluğumu züppelik ve dikkafalılıkla yorumlarken konuklara benden "ailenin beyni" diye söz etmeleri sizce tutarsızlık değil mi?

Bu noktada, yazma biçemimdeki tutukluğun bilincindeyim demeliyim. Sınıftakilerle, evdekilerle ve okuduğum kitaplarla iletişim kurabilmem için üç ayrı Türkçe gerekiyor. Bu karmaşık ortamda üçüne de geçişli bir ortak dil kullanarak öz tutarlılığımı korumayı umuyorum, devrik tümceler kurmaktan kaçınıyorum. Gelgelelim konu şiir yazmak gibi yaratıcılık alanına girdiğinde, bu dilin duygularımı yansıtmadığını görüyorum. Karaladığım şiirleri aşırı duygusal bulduğum için size göndermedim. Dilimle duygularım arasında bir uyum oluşması için sizce ne yapmam gerek?

Derslerle ilgilenmem önerilen saatlerin dışında kalan zamanımı, yani gecelerimi yazın yapıtları okuyarak geçiriyorum. Uyku saatlerim benimdir, nasıl istersem öyle harcarım, değil mi? Ama o yüzden kimi sabahlar ilk dersleri kaçırıyorum, kimi ikindiler de sahafları dolaştığım için eve gecikiyorum. Her iki durumda da zararsız yalanlar uyduruyorum. Okula, sabahın o saatlerinde Boğaz Köprüsü'nün sıkışık, evdekilere akşam saatlerinde yolların tıkalı olduğunu söylüyorum. Düş gücü gerektirmeyen bu sıradan yalanlara inanmalarına çok bozuluyorum, aşağılandığımı duyumsuyorum.

Size bu mektubu yazmamın bir nedeni de, beni yalan söyleme durumunda bıraktırmayacağınıza ilişkin inancımdır. Kimi yapıtlarınızdan böyle bir sonuç çıkarsadım. Sizinle, okuduğum kitapları da paylaşmak isterdim. Yalnız açık söylemek gerekirse, okuduğum çevirilerin çoğunun, eve gizlice sokulmaya ya da gecelerimi uykusuz geçirmeme değmediği inancındayım. Yerli yazarların çoğu da benim kişisel sorularıma doğrudan çözümler getirmiyor. Birinci kümede yer alanlar, çevrildikle-

rinde çok şey yitiriyorlar. İkinci kümedekilerinse Türkçeleri pürüzsüz olsa bile ben çizdikleri kişiliklerle özdeşleşemiyorum. Yazarın asal işlevinin okuru aydınlatmak olmadığını söyleyebilirsiniz. Ama ben ne yapabilirim?

İstanbul kökenli, varlıklı bir aileden geldiğim için sınıftakiler beni dışlıyor. Onlar gibi giyinmememi, cinsel özgürlüğümü rasgele kullanmamamı eleştiriyorlar. Bu kez, onların gözünde tutucuyken özgürlükleri savunduğum gerekçesiyle ailemin gözünde aşırıcı oluyorum.

Aradaki uçurumu kapatmak adına, arkadaşlarımı, a) sinemaya b) konsere c) diskoteğe gidilebilir olanlar başlıkları altında üç kümede topladım. Kümelerin birbirine geçişli olmasını sağlamaya çalıştım. Yine de aralarında hep bir kopukluk kaldığına göre, başaramamışım. Sözgelimi sinemaya giden kümeyle konsere giden kümeyi bir türlü kaynaştıramadım. Bir tümcede iki kez "küme" sözcüğünü kullandığım için özür dilerim.

Siyasal görüşüm üstüne ipuçları vermenin sırası geldi sanırım. İpuçları dememin nedeni, sağlam bir dünya görüşüm olmamasıdır. Yalnızca haksızlığa karşı çıkmak yetmez, değil mi? Fakültede YÖK'ü protesto niteliğindeki tüm eylemlere karıştım, ailemin incineceğini umarsamayıp iki üç kez gözaltına alındım. Her nedense herkesten önce ben salıverildim. Polisler de solcu arkadaşlarım gibi içtenliğime inanmadılar mı dersiniz? Solcu arkadaşlarımın siyasal konuda yeterince yapıt okumadıkları kanısındayım, ama en azından benden daha bilgili olduklarına inanıyorum. Kısacası, görüşleri değil, o görüşleri aktardıkları dil bana yadırgı geliyor. Değişen dünya kapsamında ben de onları tutucu buluyorum.

Tüm bunları size yazarken birdenbire aklıma geldi. Ben gözaltındayken ailem, defterlerimi, mektuplarımı karıştırmış olabilir mi? Daha doğru bir deyişle, salıverilmemin nedeni, kendi kendime çiziktirdiğim kimi eleştiriler olabilir mi? Böylelikle hiç istemezken arkadaşlarımı elevermiş durumuna düşebilir miyim? Öyle olmuşsa, bu suçun cezasını ne yoldan çekmemi önerirsiniz?

Üç dört yıl önceye dek, yaşadığımız tüm tutarsızlıkların sorumluluğunu sizin kuşağa yüklüyordum. O yıllarda kantin-

de otururken sizleri kıyasıya eleştirirdik. Bu kentin denizine girebilmiştiniz. Beatles dinlemeniz "nostalji"yle, Glenn Miller ezgileriyle dans etmeniz Amerikancılıkla yorumlanmamıştı, yaşamınızın bir parçasıydı. Cinsellik açısından bizler kadar özgür değildiniz ama âşık olabiliyordunuz. Üstelik sevgililerinizi kendi kümenizdekilerden seçebiliyordunuz. Oysa biz, sayısı gittikçe azalan kızlı-erkekli bir dayanışma kümesiyiz, aşağı yukarı aynı sorunları paylaşıyoruz, dertleşiyoruz. Ne var ki bir araya her gelişimizde sorunlarımız öne çıktığından ilişkilerimizde büyü kalmadı. Cinsel büyüyü küçük ailemizin dışında aramaya başladık. Sözgelimi kızlar, savundukları erkek imgesine ters düşen kaba erkeklerle ilişki kurduklarını bizden gizlediler. Erkekler, eleştirdikleri televizyon sunucularını andıran fırlak porselen dişli sarışınlarla kaçamaklar yaptılar. Bunları gözlemledikten sonra yalnızca sizin kuşağı karalamanın yeterli olmadığı kanısına vardım.

Size yalan söylemek istemediğimi baştan belirtmiştim. Benim de bu tür gizli ilişkilerim oldu. Kendimi hiç sevmedim, daha büyük bir yalnızlığa itildim. "Dertleşilebilir olanlar" gibi bir ulamda birleştirmeyi yadsıdığım candan kişiler de azalalı beri toplumsal yaşamın bireysel yaşamı etkilediği savına katılıyorum. Ne yazık ki yakın geçmişimize ilişkin doğru belgeleri nerede bulabileceğimi bilmiyorum.

Sizi daha fazla sıkmamak için yanıtlayacağınızı umduğum sorulara geçiyorum:

1) Siz yaşamınız süresince hiçbir eyleme katıldınız mı? Aileniz izin verdi mi?

2) Şimdilerde olsa, katılır mıydınız?

3) Siz olsanız duyumsamalarını nasıl bir Türkçeyle aktarırdınız?

4) Hangi dönemde, nerede yaşamamı önerirdiniz?

Bu sorularımla sizi sıkmamış olmayı umar, yanıtınızı beklediğimi belirtirim. Saygılar.

F.

II

Yazar, apartman girişindeki posta kutusunu açtığında, yere bir sürü zarf saçıldı. Otomatiğe basmaya üşendi, karşı kaldırımdaki otelden vuran ışıkta zarfları şöyle bir yokladı. Çoğunun içinde ne olduğunu kestirebiliyordu. Çağrılar: yakında açılacak sergilere, belediyelerin aydınları kendi saflarına çekme çabasıyla düzenledikleri olur-olmaz açılışlarla kokteyllere (şimdiye kadar hiçbirine katılmadığına göre, boşuna kâğıt tüketmeseler olmaz mıydı?). Bir de yirmi yıl öncenin sol politik jargonuyla kaleme alınmış bildiriler. Tabii ABD'den Haberler: "Nato'nun İşlevi Bitiyor mu?" ya da "Türkiye'nin Yeni Ufukları" konularında çırpıştırılmış propaganda. ABD'den haber gelir de Bizim Tepe'den gelmez mi? Kentin seçkin bir semtinde, patırtıdan uzakta kurduğumuz Amerikan kır banliyösünün sınırları artık dar geliyor, yalnızca diz dize ve biz bize kalacağımız bir ortam yaratmak umuduyla kooperatifimize katılmanızı öneriyoruz. Tabii İngilizce yazılmış! Birkaç ünlü mağazadan özel indirim günleri için kartlar. Arada, yıllardır Avrupa'da yaşayan siyasi mülteci bir dostun yolladığı iç açıcı bir mektupla ayın dergilerinden birkaçı.

Tam kartpostal mektubu ayırıp gerisini gece döndüğünde almak üzere yine posta kutusuna koyarken aradan bir zarf sıyrılıp yere düştü. Ad ve adres özenli bir elyazısıyla yazılmış. Bir okurdan olsa gerek. Ama içi şişkin değil zarfın. Yani okur ürünlerinin değerlendirilmesini istemiyor. O zarfı da kutuda bırakabilirdi pekâlâ, yine de elyazısının güzelliğine kapılıp çantasına attı. Rumelihisarı'na kadar uzun bir yol vardı önünde.

Dışarıda, kentin dış çizgilerini bile silikleştiren zift yüklü bir yağmur yağıyordu. Saat altıda hava zifiri karanlıktı. Bu yağmurda, bu sıkışık saatte Hisar'a gitmeyi göze alacak bir taksici bulamazdı kolay kolay.

Bir an, vazgeçmek geldi içinden. Ne var ki evine akşam yemeğine gideceği arkadaşını o kadar uzun bir süredir görmemişti ki. Kırk yılda bir görüşsek de, diye gülümsedi, konuşmalarda ve duygularda hiçbir kopukluk olmuyor, anlaşılan, yalnız geçmişimizle değil (ortaokulda ve kolejde aynı sınıfta

okumuşlardı) şimdimizle de bağlıyız birbirimize. Postadan çıkan şu kültür keşmekeşinin kişiliklerimizi parçalamasına izin vermedik.

Nasıl olsa bulurdu bir taksi canım! Üstelik yolda mektubu okuyarak şoförün –kendisi köyden gelmiş olsa da– İstanbul'un artık yaşanılır bir şehir olmaktan çıktığı yolundaki sinir bozucu söylevini dinlemekten de kurtulabilirdi.

Elimi ilk salladığı taksi hemen yanaştı. Şoför yaşlı, babacan, güler yüzlü bir adamdı.

— Rumelihisarüstü lütfen...

Sesi ürkek çıkmıştı, çünkü şuna benzer bir yanıt bekliyordu:

— Keşke binmeden önce söyleseydiniz. Ben Aksaray tarafında bir müşteriye gidiyorum.

Onun yerine:

— Yukarıdan mı gidelim, sahilden mi hanımefendi?

— Sizce sakıncası yoksa yolu biraz uzatalım. Sahilden. Çıkmışken denizi de göreyim.

Son tümce, uzun sürecek bir konuşmayı başlatacak bir açıklamaydı. Düşünmeden çıkmıştı ağzından. Ya şoför evden niçin pek çıkmadığını sorarsa? O zaman dinlemekten onca korktuğu söylevi verme sırası kendisine gelecek, bu kenti, artık kendi mahallesini bile tanımayacak kadar yadırgadığını, sokaklarda karşılaştığı yüzleri yabancıladığını anlatmaya bir başlarsa hızı kolayca kesilmeyecekti.

İyi ki şoför, sözü uzatmadı. O da arabanın sıcaklığına gömülerek –evinde kalorifer yanmıyordu– gevşedi, kendini yoldaki sarsıntılara bıraktı. Son zamanlarda sinirlerinin iyice inceldiği düpedüz ortadaydı. Bezginliğe kapılmanın âlemi yoktu. Yağmur bindirmişken de bir taksi bulunabiliyordu işte! O saatte bile. Şoför de, o konuşmazsa ağzını açmayacak kadar efendi birine benziyordu. Eve kapanmak, gerçekleri doğru dürüst görmesini engelliyordu galiba. Bu akşamki "çıkış"ının başarısını zedeleyen tek pürüz, sahilden gitmek istemesiydi. Kopkoyu karanlıkta, arabanın camlarını zangırdatan yağmurda, denizi nasıl görebilirdi ki?

Çantasından mektubu çıkarttı, zarfı açarken şoför çıt diye bastı düğmeye.

— Sağolun.

Yazıyı bu kadar tanıyıp yazanı bu kadarına kestirememek olamaz! Otuz yaşlarındaki yazının sahibi, topu topu yirmi iki yaşındaymış. Ailesine, sınıf arkadaşlarına duyduğu tepkiyi ılımlı bir biçimde dile getiriyor da bunu yaparken zorlandığı belli.

Acaba yakındığı başağrılarına –benim de Türkçesini bilmediğim– Walkman'in değil de kendini çevresinden yalıtma çabasının yol açtığını sandığını söylesem mi? Yazarak söyleneccek bir gerçek değil bu; tutturduğu ince dengeyi bozabilir. Çünkü ufak tefek yalanların, kaçamakların kaçınılmazlığını onaylamamı bekliyor, bu yoldan ailesine karşı bir suç ortaklığı cephesi oluşturacağımızı umuyor. Televizyonun ilerde Türkçesini bozacağına ilişkin kaygısı da yapay, yalnız bana sahici geleceğinden kuşkusu yok. Bu da tatlı ve bilinçsiz bir yalan. Yakın bir gelecekte ailesinin dümensuyuna girebilir pekâlâ. Öyle bir olasılık da güçlü: "ailenin beyni" ya.

Camdan dışarı baktı. Bu yolu çok severdi. İki yandaki ağaçların yağmurdan etkilenmeyen, yüzyıllık dış çizgileri, hışırtılı dalları belirliyor coğrafyayı. Biraz sonra Beşiktaş'tayız.

"Peki ama şu okur, oturduğu semti, okuduğu fakülteyi bile belirtmişken, neden cinsel coğrafyasını gizlemiş? İlk paragraflarda 'kız' diye düşünmüştüm, ama şimdi 'erkek' de olabilir gibime geliyor. Ayrıca ne fark edecek? Cinsiyetini saptamanın, vereceğim yanıtları kolaylaştıracağını mı umuyorum yoksa?"

Dalmış o arada.

— Diyorum ki, üst yoldan gitsek hanımefendi. Ne de olsa yokuş aşağı daha kolay olur. Dar sokakları sel götürüyordur şimdi. Çıkamayız.

— Tabii. Size nasıl uygun geliyorsa.

— Çakmağınız var mı?

— Var, teşekkür ederim. Samsun içer misiniz?

— Sağolun da ben Marlboro içiyorum dört beş yıldır. Berbat bir sigara ama...

"Şimdi de sorınama sırası bende" diye düşündü. "Yoksa o da, ister istemez ya akciğer ya kalp hastalığından söz edecek,

hastanelerde nasıl sıra beklediğinden, hangi doktorlara göründüğünden, onların ilgisizliğinden, hepsi bir yana şu meretten hâlâ vazgeçmemesinden, üstelik akıllı başlı bir adamken."

Mektubun *dilimle duygularını arasında bir uyum oluşması için sizce ne yapmam gerek?* bölümüne döndü yine. *Karaladığım şiirleri aşırı duygusal bulduğum için size göndermedim.* Çocuğun asıl sorunu, *yazma biçemindeki tutukluktan* öte, *ayrı ortamlara geçişli* bir dil kullanarak *öz tutarlılığını korumak*'la ilintili. Bir zırh gibi kuşanmış öztürkçeyi. Düşüncelerini anlatabiliyor, duygularını anlatamıyor.

Dili gerçekten takırtılı ve yavan, ama "tüm" dışında hiçbir sözcüğü yanlış kullanmıyor. (Zaten tüm'ü kaç kişi doğru kullanıyor ki?)

"Sevgili" diye seslendiği yazarı, gerçekten sevip sevmediği belli değil. Övgüler ve yergiler dengesini özenle koruyarak yanıtlarını kendisinin çok önceden saptadığı sorular soruyor, yazarın en ufak kaytarmasında, ona annesiyle babasından öğrendiği gibi parmağını gözdağı anlamında sallayacağı kesin.

Yine de yaşıtlarına oranla daha içten Hele yazarından kendisine yaşayabileceği bir çağ, girebileceği bir kılık, yalanlarına uydurabileceği bir kılıf, cinsel özgürlüğünü sonradan pişman olmayacak kadar doludizgin yaşayacağı sırılsıklam bir aşk biçmesini istediği bölümlerde, tam bir otuzların insanı.

Hisarüstü durağına gelmişlerdi. Günışığında bir üniversite kampüsünden çok bir garnizonu, bir hapishaneyi andıran kirli-sarı beton blokları, köftecilerin, sandöviççilerin istilasına uğrayan anayolu, yamaçtan denize bakan, yapımı durdurulmuş kaçak villayı çoktan geçmiş olsalar gerekti. Görmemişti... Yoksul semtlere özgü ışıksız manifaturacılar, bu saatte kapanmış tüp bayileri, yağınurda iyice silikleşen tek-tük ağaç kalmıştı artık. Yolda kimse yoktu.

— Sağa, değil mi?

— Evet sağa, yokuştan iniyoruz. Bir basketbol alanı var, oradan da sağa sapacağız, sonra sanırım bulurum. Bir çeşme olacak daha önce, ara sokakların kesiştiği küçük alanda.

Karanlıkta, toprak yokuştan kayarak inerlerken bir zamanlar ezbere bildiği hiçbir nirengi noktasını göremedi. Camlar çamur içindeydi.

— En iyisi ben burada ineyim, sizi daha fazla dolaştırmayayım. Hem yürüyerek daha kolay bulurum sanıyorum.

— Siz beni düşünmeyin, dedi şoför, biraz daha dolanalım. Bu ıssız yollarda tek başınıza kalmayın. Baksanıza, bir sokak lambası bile yok.

— Haklısınız ama inanın, yürüyerek daha kolay bulurum. Çok iyi bildiğim bir semt, yalnız şu anda sokağı çıkaramıyorum.

— Siz bilirsiniz, ben doğrusu...

Cüzdanını çıkarırken, elindeki çiçeklerin pörsüdüğünü ayırt etti. Arabadan inerken, kaldırım kıyısındaki çamur birikintisine battı. Ne yöne doğru yürüyeceğini kestirmeye çalışırken iliklerine kadar ıslanmıştı. O kısacık sürede. Yine de çiçekleri atmadı. Biraz ilerledi. Uzakta çeşme görünmüştü. O yöne yürüdü. Yağmurla karışık bir ter sızıyordu sırtından. Tamam, şu sokak olacak galiba. Ama sokak göle dönmüştü, üstelik o sokak olduğu kesin de değildi. "En iyisi yokuş aşağı inip bir taksi bulmak, sokağa kıyıya yakın ucundan girmeyi denemek."

Yoldan araba geçiyor. Kaymamaya çalışarak sakıngan adımlarla indi yokuşu. Az ötedeki büfenin renk renk ampullerini görünce hızlandı.

Büfede çalışan genç adam da güler yüzlüydü deminki şoför gibi. Tabii biliyordu o sokağı da bu yağmurda taksi bulunacağını hiç sanmıyordu. Ablanın söz ettiği eski şoförlerin hiçbirini tanımıyordu. Buralarda yeniydi.

— Peki telefon edebilir miyim o zaman?

Arkadaşına, büfenin önüne arabasıyla gelip onu almasını rica edebilirdi pekâlâ.

— Telefonumuz yok efendim.

Dükkânın arka duvarına dizilmiş bira kasalarının önündeki çıkıntıya ilişti gözü o anda. Kirli bir bezin altından bir kablo sarkıyordu.

Büfecinin yüzündeki gülümsemenin, sinsi, zorla kentlileştirilmiş yılık bir köylünün sırıtışı olduğunu kavradı birden.

Duyduğu garip ürküntüyü bastırmak için, "Aslında telefon var da bozuk demek istiyor" diye düşündü.

— Öyleyse karşıdaki kulübeden ederim. Jeton var mıydı?

— Ne gezer ablacım? Hem zaten kaç gündür bozuk o telefon. Azıcık ayağına kuvvet ver, çıkarsın yokuşu, ne kadarcık yol ki...

— Peki, iyice tarif et bana.

— Hep sola kıvrılacaksın, o kadar.

Yokuşun ortasında hızla inen selden kaçınmak için zigzaglar çizerek tırmandı bir süre. İlk dönemeçte soluk soluğa kalıp mola verdi, bir sigara yaktı. "Her şeyi büyütüyorum, evet sinir bozukluğu bu düpedüz" dedi kendi kendine. "Nasıl olsa bulurum adresi. Yalnız, neden bu kadar ışıksız buralar? Bir zamanlar 'kurtarılmış bölge'ydi. On yıl kadar önce. Çok zenginlerle çok yoksulların, villalarla, ahşap konaklarla gecekonduların iç içe barındırdığı bir semt."

İki ayrı dünyanın arasında da, sanki simgesel bir mezarlık.

Arkasından ayak sesleri yaklaşıyordu. Gözlerinin içine kadar terleyerek döndü. On beş yaşlarında bir delikanlıymış!

— Abimler yolladı beni. Seni gideceği yere kadar götürecekmişim. (Belli bir şive ya da ağız değil, vurguları bozuk bir Türkçe)

— Sağol canım. Zahmet olacak sana.

Birdenbire bir uyuşukluk bastırdı. Bıraksalar ya da kendini bıraksa, yağmuru bile umursamadan bir köşeye çöküp uyuyabilirdi.

— Sağa doğru gidiyoruz, dedi çocuk.

— Bana sola sap demişlerdi.

— Ben daha kestirme bir yol biliyorum.

— Sağol, zaten öyle yorgunum ki.

— Yukarda, az ötede bizim çayevi var. Orda bir çay içeriz. Dinlenirsin. Gözden ıraktır, kimse pek bilmez bizim çocuklar dışında.

— Başka bir sefere. Çok geciktim.

— Olmaz ki abla, ayıp ettin, buraya kadar çıkardık seni. Hepsi hepsi, bir çay içeceksin benimle. Korkma, kadın-kız da

vardır bizim çayevinde, arkadaşlar dalgalarını getirirler. Muhabbetimiz boldur yani.

Ara sıra çatlayan sesi yaşını eleverse de bu çocuğun *aslında* kaç yaşında olduğunu kestiremeyeceğini anladı. Onun yüzüne bakmamak, gözlerini kaçırmak için eğilip çizmesinin koncunu çekiştirmeye, zaman kazanmaya çalıştı.

Son bir atılımla:

— Ama arkadaşlarım bekliyor, çok ayıp olur onlara. Hem ben *senin* (telaşla düzeltti) *sizin* arkadaşlara göre çok yaşlı kaçarım. Senden büyük bir oğlum var (gülümsemeye çalıştı).

— Yorulduysan, koluna gireyim.

— Yoo, *daha* yorulmadım.

Kulağının dibinde keskin soğan kokan soluğu duyunca korkusunu yutkunmaya, dengeyi kendinden yana kurmaya karar verdi. Şimdiye kadar okuduğu ya da yazdığı kitapları, evine geç saatte dönerken geçtiği sokakların, bindiği taksilerin hepsini bir bir anımsasa da, ona hiçbir yardımları dokunmayacaktı böyle bir anda. Bu güçlü kuvvetli, yarı saldırgan-yarı ürkek yaratığa neyin işleyeceğini bilmiyordu ki.

Yine yola koyulurken aşağıdan bir arabanın geldiğini duydu. Araba iyice yaklaşana kadar el sallamamalıydı: çünkü ya durmazsa... Ya durmazsa... Ya durmazsa... O zaman bu yaratığın öfkesini büsbütün üstüne çekmiş olurdu. Çaresizlikten dizleri titriyordu.

— O arabayı mı durdurmak istiyordun? Bizim çocuklar onlar. Onlar da çayevine gidiyorlar.

— Yok canım, diye kekeledi. Arkadaşımın arabası sanmıştım. Beni merak etmişlerdir, yoldadırlar artık.

— Telefon edemedin ki onlara.

— Eve telefon etmişlerdir, oğlum sahil yolundan çıkacağını söylemiştir. Hep o yolu seçerim.

— Senin arkadaşım dediğin herif de buranın zenginlerinden garanti. (Yine aynı ekşi, keskin koku)

Araba, tekerlekleri çamurda kayarak geçti yanlarından; çocuk, direksiyondaki delikanlıya el salladı.

"Ölümse, ölüm" diye geçirdi içinden. "Yalnız yolun sonuna gelmeden kendimi nasıl savunabileceğimi öğrenmeliyim. Yoksa bütün yaşamını, deneyimlerim boşa gidecek."

— Arkadaşım kadındır. Bilmediğin konularda ileri geri konuşma. Beni de tanımıyorsun.

Sesi, umduğundan cesur çıkmıştı.

— Senin arkadaşın onlardan olmayabilir *abla* ama ötekiler bizden öyle korkuyorlar ki pencerelerine bile demir parmaklık taktırıyorlar. Sanki istesek kapılara yüklenemeyiz. Benim annem temizlikçilik yapıyor o evlerde.

— O da kışın karanlıkta dönüyordur eve. (Cılız bir umut.)

— Ama sen başkasın. Anneme hiç benzemiyorsun. İstemezsen, gelmezdin ki buraya bu saatte.

Denize bakan bir yamaca varmışlardı. Suskun, karanlık villalardan birinin kapısı açıldı, ihtiyar bir adam çıktı köpeğiyle.

Bir daha bu anı yakalayamayacağının bilinciyle adama doğru atıldı:

— Bir dakika efendim. Bir sokak arıyordum da.

Adam, içinde bulunduğu tehlikeyi anlasın diye sözcüklerin altını çizdi:

— Gerçi *delikanlı* yardım etmek istedi sağolsun ama yol çok uzadı.

Adam, kayıtsız, küçümser bir sesle konuştu;

— Neden bu kadar dolaştığınızı anlayamadım. Koca bir yay çizmişsiniz. Her neyse... Şu üç taş basamağı atlayın, o sokaktasınız.

Sonra köpeği gezdirmeden içeri girip demir parmaklığı hemen kilitledi.

— Hangi üç basamağı beyefendi?

Sesi, karanlığa karışıp eridi.

— Ben biliyorum, merak etme, dedi çocuk. Gördün mü, ne varsa bizde var. Ben buralarda büyüdüm, buranın köylüsüyüm yani. Eskileri iyi sindirmişiz ama di mi?

Az ötede karanlıktaki basamakları seçti. İki dakika daha... Serinkanlılığını elden bırakmamalı, hızlı yürüyüp arayı fazla açmamalıydı ki...

Zaten tek savunma silahı, diliydi bu çocuk karşısında. Oğlan, hiç duymadığı bu Türkçeden irkiliyor, ancak dil sustu mu deniyor yaklaşmayı, o zaman göze alabiliyor.

— Peki, sizin için sakıncalı bir durum oluşuyor mu? dedi abartılı sorunun üstüne iyice basarak.

— *Oluşuyor.* Dertleri bizim çayevini kapattırmak. Dedikodu çıkarıyorlar. Polise şikâyet falan. Kızlara uyku hapı veriyormuşuz, kötü yola düşüyorlarmış, öldürdüklerimizi geceleri kaçaktan mezarlığa gömüyormuşuz. Kim inanır böyle dedikoduya di mi? Ama bakma sen, bir ara büfecinin başı neredeyse belaya giriyordu.

Basamaklara gelmişlerdi. Adımlarını hazlandırdı.

Birdenbire, ensesinde yine o soğan kokulu soluk:

— Hiç değilse bir kerecik öpseydim seni. Bir kerecik. Bak, hepten eli boş dönüyoruz.

Duraladı, titreyen parmaklarıyla cüzdanına davrandı.

— Doğru, diyerek nesnel bir sesle korkusunu örtmeyi umdu. Bir harçlığı hak ettin gerçekten.

— Ben para peşinde değilim ki.

Bu iki tümce arasında basamakları hızla çıkmıştı. Koştu.

— Sağol, iyi akşamlar.

Arkadaşının evine birkaç adım kalmıştı. Döndü; çocuk ardından gelmiyordu.

Zili çalmadan önce kaldırıma çöktü. Kendini korkuya koyverdi. Dişlerini zangırdatan gerçek korkuya.

"Mezarlığın iki yakasındakilere de yabancıyım" diye düşündü.

Sonra her nedense –bir sigara yakarken– son zamanlarda alıp da hâlâ giymediği bir etekliği, pahalı diye almadığı bir parfümü anımsadı.

Çivi

Otuzların Kadını, kaç gece art arda gördüğü aynı karabasanla silkindi. Çarpıntılar içinde. Eski evdeymişler. Islak duvarlardan sıvalar top top dökülüyormuş. Pencerenin kıyısındaki çatlak biraz daha büyümüş: zaten her gün birkaç milimetre açılıyor. Duvarı boydan boya çaprazlama kesen bir yarık nerdeyse. Ya bir deprem olursa... Düşünmek bile istemedi. Elindeki cetvel yere düşer düşmez bir zil çaldı. Kapı mıydı? Telefon mu?

O anda uyandı. Sabahın sekiz buçuğu. Eskiden, bitişik apartman sahibinin iki bidon gaz gönderme saati. Soba sürekli yanarsa duvarlar kururmuş, çatlak daha fazla açılmazmış.

Bedenin bir yıl önceki uyanış saatini anımsaması ne tuhaf... Ama kendisinin bu yalana, sıcak bahar günlerinde gece gündüz soba yakacak kadar inanması daha da tuhaf doğrusu, bitişik yapıya eklenen katın kaçak olduğundan kuşkulanmaması.

Gerçi baştan beri böyleydi. Kimsenin yalan söyleyeceğine inanmazdı... Neden söylesinlerdi ki? O yüzden gereksiz yere oyalanır, yalan zamanla apaçıklaştığında yüreğine hardal sürülmüş gibi bir duyguya kapılırdı. Harı yine de çabuk geçen bu acıyı atlatınca bu kere olan-bitenden kendini sorumlu tutar, içi gerçekten yanardı.

Karabasanına giren sabah, cetveli gerçek dünyada elinden düşürdüğünde oyalanmaya daha fazla katlanamayacağını kavrayıp gecikmeden iki karar almıştı. Bir: komşudaki kaçak katın yapımı bitmeden bir bilirkişi tespiti yaptırması, sonra dava açması şarttı. İki: daha da önemlisi, annesiyle çocuklarını alıp bu evden hemen taşınmalıydı.

Ne var ki, şirketten aldığı aylıkla bu harcamaların altından

kalkamayacağı belliydi. Aslında annesi, istese yardımcı olabilirdi. Gelgelelim inanılmaz ölçüde cimri ve güvensiz kişiliği yüzünden yardım etmeyeceği kesindi; kocası geçen yıl öldüğünde, aileye kalan bütün mirasa "ona yıllar yılı katlandığı" gerekçesiyle el koymuştu. Son altı aydaysa bir yöntem değişikliğine gitmiş, kırk yıl boyunca nefret ettiği bu erkeği "Bana ne kadar bağlıydı rahmetli" diye anmaya başlamıştı. Böylelikle herkesin bildiği gibi vergiden kaçmak için üstüne geçirtilen gayrimenkullerin kira gelirlerine duygusal ve yasal açıdan sahip çıkabiliyordu.

Belki de en iyi çözüm, Tarabya'ya yazlığa taşınmaktı. Ama ahşap ev, Karadeniz'in rüzgârına açıktı; bu mevsimde orayı ısıtmak sorundu. Ayrıca, oğlunun okuluna çok uzaktı.

Belki de en iyi çözüm, ailenin bir aylığına dağılmasıydı. Annesi, Selanikli akrabalarının birinde kalabilirdi. Oğlu da artık avukatlık yapan babasının yanında. Eski kocası evlenmişti. Çocuklardan duyduğu kadarıyla yeni eşi ona çok iyi bakıyormuş. O da bu özverinin altında kalmıyormuş; eskiden canı çektiğinde yatağına girerken bile çıkartmadığı pabuçlarını kapının önünde bırakıp terlik giyiyormuş, masa örtülerini kirletmemeye özen gösteriyormuş. Yeni eşi edebiyata ilgi duymasa bile ona saatlerce yazdıklarını okuyormuş.

Belki de en iyi çözüm bu. Parlak olmasa bile. Böylelikle kendisi, kızıyla birlikte bir arkadaşının evinde kalabilir, gözünü onun üstünden ayırmamış olur. Oğul da yeni kurduğu düzen uyarınca oldukça evcilleşen babasını daha iyi değerlendirebilir.

Zavallı Şevket yine hastanede. Bir ay kalacak. "Büyük beyin" ölümünden sonra aileye yük olduğunu düşündüğünden midir nedir sara nöbetleri iyice sıklaştı.

Zil, sanki kapının değil, telefonun ziliydi. Bekledi ama bir daha çalmadı. İçsel bir uyarı olsa gerek. Çünkü, "Kocandan nafaka istemeliydin, önemli olan para değil ilke" diyen nesnel bir ses

çınladı içinde. Telefona koştu: eski kocasından bitişik apartmanın sahibine karşı açacağı davayı üstlenmesini isteyecekti. Çocukların adına ve istemediği nafaka yerine.

— Benim. Haklısın, telefonda konuşmayalı o kadar uzun bir süre geçti ki sesimi tanıyamamışsındır. Şey... Çatlak gitgide açılıyor; çocuklar söz etmişlerdir. Artık korkmaya başladım. Dava açmayı düşünüyorum, yoksa seni rahatsız etmek istemezdim. Yardımcı olabilir misin bize?

— Bu aralar çok meşgulüm, yine de düşünürüm. Kayınpederin mülküne ne kadar vakit ayırabileceğimi.

— Bak, babamın cenazesine gelmemeni anlıyorum. Ama bu, benimle çocukların davası artık. Ne kadar güç durumdayım, anlatamam. (Sesi boğuklaştı, kırıldı.)

— Beni daha önce de arayabilirdin pekâlâ... Her neyse, bir vekâletname çıkart, bakarız.

— Sağol. Şey... eşine selamlarımı söyle.

— Peki. İyi ki senin kadar problemli bir kadın değil. Sezgileri güçlü, halktan gelme bir insan. Tek isteği beni mutlu etmek. Geçenlerde senin evliliğimizin ilk günlerinde bir çivi yüzünden çıkardığın çıngarı anlattığımda çok şaşırdı. Benden dayanıksızlığın yüzünden yardım istemeni anlayışla karşılayacaktır, eminim.

.....

Eski çivinin içinde dönmesiyle sarsıldı. Bir aylığına, yakın bir arkadaşının evine sığınmaya karar verdi birden. O sürede ortahalli bir otelde kalsa harcayacağı parayla o eve –konuklar gittikten sonra bile bir ay gidecek– pirinç, zeytinyağı, un taşıdı. Çünkü annesi ara sıra uğrayabiliyor, oğlu yemeğe gelebiliyordu. Kızı gözünün önündeydi. Şevket'e telefon numarasını ezberletebilmişti.

Yine sekiz buçukta, benzer bir karabasan ziliyle uyandığında 1960 Nisan'ında, yeni kiraladığı evdeydi. Yine aynı mahallede.

Buzdolabı mutfağa sığmıyor, girişte duruyor. Atabileceği her şeyi atmasına karşın yine de sığışamıyorlar bu küçük kata. Kızıyla aynı yatakta yatıyorlar; davaya girip çıkmaktan çok yo-

rulduğu için mide bulantıları, öksürükleri arttı. Kızını uyandırmamak için özel bir çaba harcıyor geceleri. Siyasal olaylar, bu çocuğu çok etkiliyor; bedeni döküntülerle kaplı. Dün doktora gittiler: halk arasında "kan dökmesi" deniyormuş, ilaçlar iyi gelirmiş.

Dün gece radyoda, yarın Beyazıt Meydanı'ndaki mitinge katılacak gençlerin üstüne ateş açılacağı duyuruldu. Kızı da, "Bu adamları sakın öldürmesinler, ben ellerimle öldürmek istiyorum" dedi. Ne yapmalı?

"Altı üstü bir çivi yarası daha"... Telefona koştu yine, ne yapması gerektiğini eski kocasına soracaktı. Zil uzun uzun çaldı. Kimse açmadı. Birdenbire, yaşamı boyunca hiçbir eyleme katılmamanın dayanılmaz yorgunluğuyla ezildi.

Eski kocasını neden arayacaktı ki? Sırf çocuklarının babası olduğu için mi? Üstelik kızı, izin verilmese de katılacaktı o mitinge, belliydi.

Pakette kalmış son iki sigaradan birini yaktı.

Bulantısı az sonra artınca zaten içemeyeceği bir kahve yaptı kendine.

Gereken izni verdi.

Bir portreyi çözerken öbür bulmacalara oranla
ister istemez daha fazla kullanılan
siyah ya da dolu karelerden bir liste:
(1958-1964)

Otuzların Kadını, yaşamı süresince bedenini küçük sarsıntılarla yoklayan depremin en önemli dalgasını 1958 kışında, babası ölünce duydu.

O sabah babası, yetmiş yaşına varmasına karşın yine saat altı otuzda kalkıp soğuk duşunu yapmış, muayenehanesine gitmişti. Kendisi de çocuklarını okullarına gönderdi. Annesinin yatağına götüreceği kahvaltı tepsisini hazırlarken telefon çaldı. Babası, başının daha önce hiç alışık olmadığı bir biçimde ağrıdığını söylüyordu. Galiba beyin kanamasıydı. Bir iki saat içinde bilincini yitirmesi olasılığına karşı kızıyla karısının hemen yanına gelmelerini istiyordu. Torunlara kesinlikle haber verilmemeliydi. Merak etmesinlerdi, hasteneyi arayıp oda ayırtmıştı. Konuşulacak birkaç ayrıntı kalmıştı yalnızca. Aynı gece, hastanedeki odasında hiç kimseye yük olmadan öldü.

Babası, yakınlarına "sorumlu bir aile reisi" olmaktan öte özel bir sevgi duymamış, yalnızca torunlarını sevmişti. Bencildi; gezmeyi, iyi giyinmeyi severdi, çapkındı. Kendisine tanıdığı özgürlüklerin hiçbirini ailenin herhangi bir bireyine tanımayacak kadar katıydı bazan. Hele başından iki evlilik geçmiş dul kızına hoşgörü göstermesi söz konusu değildi, onun evinde oturduğu sürece. Yine de başı sıkışan herkese kapısı açıktı. Aileyi bir arada tutmayı başarmıştı.

Onun ölümüyle gelen özgürlük, yedeğinde yığınla sorumluluk getirmişti. Ortalığı Vatan Cephesi'nin saçtığı tohumlardan kendiliğinden serpilen bir alatav kuşağı kaplamıştı. Onlarla nasıl konuşacağını, nasıl baş edeceğini bilmiyordu. Eski kocasıyla resmi durumlar dışında görüşmüyorlardı. Babasına duyduğu nefreti bile özlüyordu koyu yalnızlığında.

1959'da, sonraları Türkiye İşçi Partisi'ni desteklediğini söyle-

yen, artık bindebir katıldığı eş-dost toplantılarında romantik sesiyle Cahit Sıtkı, Muhip Dıranas şiirleri okuyan bir mühendis, yaşamının en büyük yanılgısını yaşattı ona. Parlak bir geleceği vardı genç adamın, piyasada kapışılacak bir makine icat etmişti. Ne yazık ki parası yoktu.

Otuzların Kadını, bilime olan tutkusu, genç adamın romantikliğine olan inancı yüzünden, babasının ancak çok sıkıştığında harcaması koşuluyla kendisine emanet ettiği yüklü bir parayı ona borç verdi. (Danıştığı bilim adamları da bu buluşun önemli olduğunda birleşmişlerdi.)

Borcu geri alamayacağı anlaşıldığında, sandığı kadar özgür bir birey olmadığına, öyle yetiştirilmediğine, başında bir erkek yokken tökezleyeceğine inandı.

Oğluna daha çok bağlandı. (Onun ilerde, özlediği türden bir bilim adamı olduğunu göremedi.)

1964 Ocağında bir ikindiüstü, artık ayrı bir evde oturan kızı her günkü gibi onu yoklamaya geldiğinde, yakında doğacak torununa patik örüyordu. Yüzü 1952'deki kadar çekici, gençti ama sapsarıydı. "N'olur yemek yapma" dedi, "inan, yiyemiyorum. Sana bir şey sormak istiyorum canım. Aslında belki karışmamak gerekir de... Evliliğiniz yürüyor mu? Yakında yeni ev bitecek de..."

Kızının yanıtlamakta bocaladığını görünce hemen ayağa kalktı. Yeni aldığı iki tırnak cilasını getirdi. İki tırnağını ayrı renklerde boyayarak onu eğlendirmeye çalıştı. Tam oyunu bitirmek, düzgün yanıtı öğrenebilmek için kızına zaman tanımak amacıyla içerden aseton getirmeye kalktığında sarsıldı birden, koltuğa tutundu, yıkıldı ve öldü.

Mart 1992

Merhaba canım,

Önce iyi bir haber: yalnızlığa sandığımdan daha çabuk alıştım. Aslında sensizliğe demek daha doğru, çünkü ne de olsa yalnızlığa baştan beri alışkınım. Ortak dostlarımız sık sık arıyorlar; çoğu, akşamları şirketlerin kapanış saatinden sonra ıssız ve korunmasız kalan bu apartmanda tek başıma kalmamdan tedirgin anladığım kadarıyla. Senin gibi. Ama her şeyin bir bedeli var, değil mi? Seçkin bir semtte evimi gözaltında tutan yeni zengin komşularla, şimdi kayıtsızlığından yakındığımız kapıcı yerine gelip gidenleri sorgulayan titiz bir kapıcıyla birlikte yaşamak daha güç gelirdi bana. Yapımı sırasında korkunç gürültüsüyle sinirlerimizi bozan otelin ışığı, şimdi ön odanın içine vuruyor geceleri. Bir de Cahide var tabii.

Kalorifer yanmadığı için geceleri benim yatağımda uyuyor. Ne zaman uyansam, onu güzel yeşil gözlerini karanlığa dikmiş, mırıldar durumda buluyorum. Bilirsin, her fotoğrafında ayrı bir poz verir ama fotoğrafı çekilmezken de verdiği sayısız poz var: ürkek yavru kedi, yosma dişi, anlayışlı dost.

Geçmişi konusunda hâlâ ağzından bir şey alabilmiş değilim. İki üç saptamam var yalnızca. Sesler yükselince, siniyor, ürküyor. Geceleri, karanlığa bakmaktan sıkıldığında beni uyandırmaya çalışıyor; uyanmazsam, kapılara, pencerelere koşuyor. Bu gerçeklerden yola çıkarak onun bir süre sık kavga edilen bir evde, bir süre de (kedilerin süre anlayışına göre) bir ölünün yanında kaldığını düşünüyorum. Büyük çantalardan duyduğu korku, çok ev değiştirdiğini göstermiyor mu zaten? Kovulmaktan da bıkmış, kaçırılmaktan da. Benim çantama girmeye, evimize gelmeye nasıl gönül indirdiğini anlayamadım daha.

Ama bu aylarda azmadığına göre, ameliyatlı olduğu kesin. Hiç yavrulamadı mı acaba? Ona hayranlıkla bakarken, babanın dizeleri geliyor aklıma:

"Seni bildim bir altının bağışlamaz sesiydin
Amcan nerde baban var mı kimin hemşerisiydin
Yedi dokuz, iki yüz üç, yüz ton gibi bir şeydin"

İşte bu özellikleriyle bana Otuzların Kadını'nı anımsatıyor. Öyle bir öykü yazmaya çalıştığımdan söz etmiştim ya sana. Öyküleri birbirine teğet geçecek, aynı zamanda odaktaki bir portreye de girip çıkacak biçimde yazmanın güçlüklerinden. Bugünlerde iyi çalışıyorum. Cahide de çalışma masasına fırlayıp esin periliği rolünü götürüyor. Adına yaraşmaya çalışıyor. Senin ve benim babalarımızın âşık oldukları Cahide Sonku'ya yaraşıyor. Tırtıllı, ufacık ön dişlerinin kırıklığı, bir süre sokaklarda yaşadığını gösteriyor.

Yine de albenisine kapılıp senin odana girmesine izin vermiyorum tabii. Dosyaları, kesikleri altüst edeceğinden hiç kuşkum yok. Akşam saatlerinde bu yüzden çatışıyoruz biraz. Seni o saatlerde özlüyor.

Ben seni her saatte özlesem de şu sıralar Orta Avrupa'da olmana çok seviniyorum. Tarihin yeniden yazıldığı, devletlerin parçalanıp ulusçukların, ulusalcılıkların ortaya çıktığı garip bir dönemde. Prag'ı çok sevdiğini söylüyorsun, Budapeşte'yi daha az. Nedenlerini bilmek isterdim. Komünizme duyulan kin köpürüp taşmaya bırakılınca ortaya yine Amerikanizmin alatavı mı çıkıyor? Şu aralar, resmi amaçla kullanılan bilgisayarın bireyin yaşamına el atma payı üstüne düşünmen çok mutlu etti beni. Tabii, git o kursa.

Ben de ister istemez toplumun bireyin yaşamına karışma payı üstüne düşünüyorum ama bilimsel bir yöntemle değil elbet. Sözgelimi annem ölür ölmez onun mektuplarını okumadan yırtmam, annemle babamın neden zamanla birbirlerine karşı sevgisizleştiklerini anlamayı ikisinin ölümünden sonraya erteleıem gibi edebiyatça yöntemlerle.

Bu bulmacayı çözmeyi sana bıraktım. Kitap, senin. İster kalıtımsal ögelerden yararlan, ister yüz binlerce *öbür* ögeden. Ama gelir gelmez bana "Bir dakika" demeden bir çay doldur. Dayının yeni telefon numarasını vermiştim, değil mi?

ARAMIZDAKİ ŞEY

Aramızdaki Şey

— Olmaz ki ama, dedim. Eninde sonunda Duras'ın *Mavi Gözler Siyah Saçlar*'ını andıracak bir öykü yazmamı istiyorsun benden.

— Ne ilgisi var ki? diye hırçınlaştı. Bir kere ilişkiler benzemiyor birbirine...

Böyle hırçınlaştı mı, gözlerinin mavisine lacivert, sivri bir çakıntı yerleşir. O ânı ve o rengi artık ezbere bilsem de yine etkileyici; çünkü sahici. Her keresinde.

— Ayrıca ne kadın sana benziyor, yani yazar olması dışında, ne de o delikanlı bana. Bizim birlikteyken o kadar uzun boylu ağlaşıp uyukladığımız oldu mu hiç?

Sivri çakıntı, eski maviliğine döndü; bekliyordum zaten. Yumuşak (bu sıfatı sevmezsin biliyorum ama sen de kendine ya da gülüşüne yakıştırılacak sıfatı bulamamıştın) bir ışıltıyla önce yüzüne yayıldı, sonra bütün bedenine sindi sanki... Yapın öylesine inişli çıkışlı ki hızına ayak uydurmak gerçekten güç. Daha demin... Aradaki es'leri yakalayabildiğim için bu iç titretici armağana bir kere daha kavuşmuş oldum. Genellikle gülmeyen, bu yüzden içe kapanık sayılabilecek maskenin benim uğruma sıyrılışı az bir ayrıcalık değildi.

Bütün bunlar bir yana, sen temaların evrensel olduğunu, ancak yazarların becerisiyle özgünleşebileceklerini anlatmamış mıydın derste?

Şimdi gülme sırası bende ama nasıl? Sınıfta anlattıklarımı aklında tutmasına sevineyim mi, yoksa şu anda beni kıstırmasına yerineyim mi ikircikleriyle dolu renksiz bir gülüş belirmiş olmalı dudaklarımda ki, o da benim es'imi yakaladı, gözünün mavisini sağduyuda durulaştırdı.

— Canım tabii ki öyküyü yazmak zorunda değilsin. Yalnız beni bir daha '*Gündökümü*'nde harcama. Ne de olsa ikimiz de iki üç paragrafla geçiştirilemeyecek kadar zorlu bir çaba gösterdik aramızdaki '*şey*'i anlamak için. Bildik hiçbir şeye benzemiyor ki.

— Bak orada haklısın.

— Haklı çıkmayı hiç sevmem, bilirsin.

— Bilmez miyim? Ama elden ne gelir?

- - - - - - - - - -

Bir kafede konuşuyorduk bunları. Potsdam'da. Berlin duvarının yıkılmasını izleyen dönemde. Berlin'den çıktığımızda soğuk bir yağmur çiseliyordu, buraya vardığımızda pırıl pırıl bir ikindiye girmiştik. Deminki çisentiyle ıslanmış ağaçlardan yemyeşil bir buğu tütüyordu. İki yanını gür ağaçların tuttuğu sokaklardan geçerken topu topu iki üç kişiye raslamamıza şaşırdım. Villamsı evlerin pancurları inikti, küçük bahçeleri bakımsızdı ama kapı önlerinde bütün bu yoksunluğa, ıssızlığa inat, son model arabalar duruyordu.

Beni gün ışığına çapraz düşen bu kafeye getirmesi bir şey demek olsa gerekti.

Masa örtüleri tertemizdi, şatafatlı listedeki yiyecek içeceklerin fiyatları oldukça düşüktü ama çoğu bulunamıyordu. Garsonlar, smokin giymeyi sürdürüyorlardı da bir ara uğradığını yukardaki tuvaletin sifonu çalışmıyordu; bidonlarda biriktirilmiş, bekleye bekleye kokusu ve kıvamı ağırlaşmış suyu kullanmam, ellerimi de o suyla yıkadıktan sonra az ötedeki çiviye geçirilmiş ıslak, kirli bir havluyla kurulamam gerekiyordu. Ellerimi pantolonuma silip aşağı indiğimde pusetteki çocuğunu pışpışlarken bir yandan kahvesini içmeye çalışan genç bir kadının, dillerini anlamasam da seslerinden aralarındaki sorunu –her neyse– o gün ne pahasına olursa olsun çözmeye kararlı olduklarını anladığım, metallere bürünmüş iki yırtıcı gencin masalarından geçip yerime oturdum.

Ama hemen kalkmalıymışız, gün ışığında bitpazarını gezmeliymişiz!

Alanın sağ yanına düşen eski bitpazarı sokağında hiçbir cıvıltı yoktu: ne geçmişten, ne şimdiden. Tezgâhlara rastgele yığılmış, neye yaradıkları ilk bakışta anlaşılamayan birtakım nesneler –galiba bir pasta kalıbı, galiba bir lamba altlığı, galiba bir pul cımbızı, galiba bir nihale– bir rehinci dükkânının hüznünü çağrıştırıyordu.

Sanki bu kentin başına bir felaket gelmişti. Sanki herkes apar topar göçmeye hazırlanmış, o telaş içinde fazla yük olmasın diye başkalarının gözünde hiçbir değer taşımayan, yalnızca kendi geçmişini diri tutan ufak tefeğini alelacele elden çıkarmıştı.

O sırada yanımızdan geçen bisikletli çocuğun bir anlığına kıpırdattığı esintide, dükkânın önündeki askıda duran gece elbisesi dalgalandı. Rüzgârla savrulan kıpkırmızı tül, güneş ışığında lime limeydi, altındaki yer yer yırtık astarın kesiminden, bu giysiyi ince bedenli bir kadının giydiği ortaya çıkıyordu. Nasıl biri peki? Ya gençken delişmen bir pavyon kızı, sonraları uslanmış, bunu sıradan gece-kılığı olarak görmeye alışmış ya da delişmenliği hiç tanımadan evlenmiş uslu bir ev kadını; ara sıra bunu üstüne geçirip –özellikle tek başınayken– aynada kendini inceliyor, tekdüze yaşamını bu renkle süslüyor, düşlere sürükleniyor.

Tülün, astarın, bedenin verileri bu kadar; bir üçüncü olasılığı düşünemiyorum.

— Neden o gece elbisesini sana armağan etmeme karşı çıktın? Bu akşam giyebilirdin burada, ne bileyim evinde, astarını gecelik olarak kullanabilirdin. Ben uğradığımda giyerdin, gülerdik.

— Yeterince *kitsch* değildi. Birisinin özel yaşamına el atmışlık duygusu verdi bana.

— Hadi hadi... Doğruyu söylesene. Dediğin, doğrunun bir paçası yalnızca. Aslında bana para harcatmamak istiyorsun. Kafede hesaba gizlice baktığını gördüm. Söylemeyecektim

ama için rahat etsin diye söylüyorum. Senin Berlin'e geleceğini duyunca iki ay önceden hazırlığa başlamıştım. Bankadan...

— Bankadaki hesabımı kapatmıştım deme bana!

— Onu demeyecektim. Bankadan üç günlüğüne izin aldım diyecektim. Bana üç gün katlanamayacaksan o başka... Yoksa ev mi gözünü korkuttu? Sahi, banyonun kapısı yok, girerken bana haber vermen gerekiyor. Ortalık da dağınık ama iki gün önce büyük temizlik yaptım, temizdir. Anarşistlerin el koyduğu yapılar bunlar, yabancılarla paylaşıyorlar. Salaştan farkı yok, o yüzden temizliği göstermiyor. Senin çarşafını kaynattım ama ütüleyecek zaman bulamadım daha. Yemekten sonra bir ara... Korkacak bir şey yok yani, her an polisin basması dışında... (O ışıklı gülüşü her zaman anacağım.)

Durmaksızın konuşulurken bir yandan da sofrayı kuruyor: serdiği keten örtünün üstüne fazla zengin bir 'peynir tabağı' koydu. Ardından fasulye pilakisini getirdi, sonra cacığı, kavunu. En sonunda da rakıyı. Şişeyi bir karafakiye boşaltırken:

— Sofra hazırlanana kadar ne içmek isterdin? Seç oradan.

En sevdiğim mezeler yetmemiş, en sevdiğim içkiler de rafa dizilmiş!

— Deli misin sen? diye patladım.

— Daha değil. Sen beni evinde ağırlarken deli miydin?

— Ama ben mutfakta bana yardımcı olmana izin verirdim. Pilakiyi, salatayı sana bırakırdım.

— İyi ya, ben de karides güveci sana bıraktım.

— Sağol. Bir de konuşmama izin versen. Bir kere, senin bankada çalıştığını bilmiyordum.

— Yazmayı unutmuşumdur... Çok konuştuğumun farkındayım ama Türkçeyi çok özledim, inan. Buradaki Türkler bile Almanca konuşuyor benimle. Zaten konuşsalar özlediğim Türkçe o değil ki.

— Bir de Almancayı iyi konuşmanın getirdiği sorunlar mı eklendi öteki sorunlara?.. Peki, cintonik...

— İyi ki kararını çabuk verdin. Zaman gitgide daralıyor, derken saatine baktı.

— Ne için?

— Biraz sonra anlarsın. Bir anlamda Türkçe konuşmak için.

Gözüm az ötede, çatlak boy aynasının kenarındaki çiviye asılmış siyah takım elbiseye gitti, üstüne bir fötr şapka ilişti-rilmiş. İkisi de yepyeni. Bu hangarımsı yerde senin yaşadığını gösteren birkaç ayrıntıdan biri. Bir de porselenler tabii. Tam "Hadi gel, sıktın ama, gerisini sonra birlikte tamamlarız" diye-cekken sofrada üç tabak olduğunu gördüm.

— Alman bir arkadaşını mı bekliyoruz yoksa? diye değiş-tirdim soracağım soruyu.

— Evet, karımı!

Şaşırdığımı görünce ekledi:

— Türkçe bilmiyor ama senden o kadar çok söz ettim ki, tanışmak için geliyor buraya. Evi de epey uzakta, biraz gecike-bilir. Sandığın gibi değil, çok iyi dostuz onunla.

— Ne sanmam gerekiyordu?

— Buralarda sık raslanan evliliklerle ilgisi yok. Danışıklı falan değil.

— İyi ki söyledin... Ben de senin danışıklı ya da pazarlıklı bir ilişkiye girebileceğini sanacak kadar safım ya...

— Yalnız o kadar kolay değil. Ben başta, içini dökebile-ceği bir dostunun bu ülkeden gitmesini istiyor sanmıştım. Zamanla bana bağlanacağı aklıma gelmemişti. Rafta gördü-ğün içkiler, düğünümüzden arta kalanlar... Peki bil bakalım sevgili öğretmenim, bir genç kıza yeni-gelin olma duygusunu nasıl yaşattım?

— O kadarını bilemem.

— O gece, Paris'teki sevgilisiyle buluşması için gidiş-dönüş bir uçak bileti armağan ettim ona, tabii kapalı bir bilet değildi. İstediği kadar kalabilirdi Paris'te... Sınavı geçtiğimi gözlerinin dolmasından anlıyorum... O konuyu bırakalım bence. Benim bankadaki işime *tercümanlık* mı, *mütercimlik* mi, *çevirmenlik* mi denir? Biraz sonra üçümüz İngilizce konuşacağız nasılsa...

Sınıfta da, kimsenin pek soru sormadığı seçmeli ders sırasın-da da bu tür çapraşık sorularla bocalatırdı beni. Biraz da "O ne soracak?" sorusuna göre hazırlanırdım derse.

- - - - - - - - - -

Öyküde atmosfer kurma becerisine geldiğimizde, örnek olarak O'Henry'nin "Döşeli Oda"sını seçmiştim. Üniversitenin bana ayırdığı ofise hiç girmemiştim daha önce. İlk adımı öğrencilerle birlikte atmak fena bir düşünce değildi. Anahtarı elimde olduğuna göre odanın benim olduğu belliydi de sözgelimi bu odaya kimin uğradığını, bu odada kimin oturduğunu, bu odadan kimin çıktığını bir öyküde nasıl anlatırlardı? Hangi ipuçlarından yararlanırlardı?

Bu arada ben de göz attım odaya: Ansiklopediler, sözlükler, kalemler ve dosya kâğıtları duruyor çalışma masasının üstünde. Bitişikteki masada da aynıları var, ama yarı açık bir çekmece o bölmenin kullanıldığını gösteriyor. Tanımadığım bir meslektaşımla paylaşmadığım bir oda, benim için o kadar. Acaba onlar ne düşünecek?

"Bir kadın olsa gerek bu öykünün baş kişisi" dedi bir erkek öğrenci.

"Nerden anladınız?"

"Kapıyı siz açtınız ya."

"Ne ilgisi var şimdi? Sizlere ipuçlarından yola çıkıp öyküde atmosferin nasıl kurulabileceğini öğretmeye çalışıyorum. Ben de eski bilgilerimi gözden geçiriyorum böylelikle; sizlerden bir şey öğrenmeyi ummasaydım bir şeyler öğretme sıkıntısına katlanmazdım."

Bir kız öğrenci atıldı:

"Zaten siz bu odaya arada bir uğrasanız, tabii taze çiçek değil ama bir saksı mutlaka olurdu."

"Bu odanın sevilmemiş, yaşanmamış bir oda olduğu kesin. Benimsendiğini gösteren hiçbir belirti yok. O zaman sahibinin cinsiyetini kestirmeye çalışmamızın da hiçbir önemi yok." (Senin sesin bu.)

"Siz yıl sonu sınavında zorlanmayacaksınız anlaşılan." (Sizli bizli konuştuğumuz, aramıza resmi bir saygı uzaklığı koyduğumuz günler.)

"Teşekkür ederim ama sınava katılınama olanak yok. Ben dışardan dinleyici olarak giriyorum derslere."

"Hiç aksatmamanız yanılmış olmalı beni."

Kürsünün soluna düşen, kapıya en yakın sırada otururdun hep. Kimseyle konuşmak zorunda kalmamak için sanki.

- - - - - - - - - -

Taksim'de durakta sana raslayınca şaşırmıştım. Ne tuhaf bir raslantı diye düşünmüştüm pek de inanmadan. Derslere Beyazıt'taki fakülteden geldiğini biliyordum artık.

Ayakta kaldık. Uzun süre konuşmadık otobüste.

Sessizliği sen bozdun:

"Size bir şey söylemek istiyorum nicedir. Derste söylemenin yakışık almayacağını düşündüm. Benim İngilizcem pek iyi sayılmaz, asıl Almanca biliyorum. İngilizce metinleri okurken sık sık bana bakıyorsunuz da..."

"Önemli değil, nasılsa dinliyorsunuz."

"Bir de bir şey isteyecektim sizden. Video kaseti bende yok, siz bulabilirseniz *Venedik'te Ölüm*'ü birlikte seyredebilir miyiz?"

"Galiba bulabilirim de neden o filmi seçtiniz?"

"Tam bilemiyorum."

- - - - - - - - - -

Filmi tek söz etmeden seyrettik. Sanki benden, bu metinle bir biçimde bir bağlantı kurup sende belki sezdiğim, sezsem de üstünde durmadığım bir şeyi derinlemesine kavramam bekleniyordu. Ama o zaman romanı tartışmak yeterliydi. Demek görsel bir ayrıntı... Onu yakalamak için nedense filmden sana kaydı gözüm. Ellerine, uzun, biçimli parmaklarına, nerdeyse saydam tırnaklarına. İncecik bedenine. Bu dünyayla baş edemeyecek kadar kırılgan olduğunu o an kavradım. Artık filmdeki Tadzio'yu seyredebilirdim... İçimin yandığını belli etmemek için bile-isteye soğuk bir şaka yaptım: "Yazarın ve romanın baş kişisinin adları T harfi ile başlıyor diye mi çağrıldım yoksa buraya?"

- - - - - - - - - -

Şimdi de karides güveçli gece geliyor aklıma. Turgut sofrayı kurarken sen salatayı yapıyordun. Hepimiz özenle giyinmiş, masaya beyaz bir örtü sermiştik. Yılbaşı gecesiydi. Artık öğrencim olmadığından evime uğramaya başlamıştın ara sıra. Birlikte birkaç dans gösterisine, birkaç meyhaneye, birkaç filme gitmiştik. Sigara dumanından tiksinmene karşın boğucu mekânlara alışmıştın. (Beni kendime ördüğüm kozanın dışına çıkarmaya çalışıyordun, farkındaydım. Ben de sana en sevdiğin yazarların –Tezer Özlü ile Sevim Burak'ın– dünyalarına kapanmamanı, diyelim Memduh Şevket'i de okumanı öneriyordum, farkındaydın. Senin çabanın işe yaradığı kuşkusuz da benimkinden o kadar emin değilim. Belki bazı kişilikler, kozadan çıkmak istemiyorlardır; o, ölüm kozası bile olsa.)

İşte o gece, *Kurt Adam Londra*'da filmini izlerken gözlerimin dolması bu yüzdendi. Kimin hakkı vardı kişiyi kozasından çıkartmaya?

- - - - - - - - - -

— Hadi kalk, bir bara gidiyoruz, dedin dün gece.

Zemini, ezilmiş bira tenekeleriyle, kırılmış bira şişeleriyle dolu bir izbeye gittik. Devamlı müşteri oldukları anlaşılan kişilerin çoğu ya zilzurna sarhoş ya da yarım akıllıydılar.

— Kurt Adam olarak sürdürdüğün yaşam bu mu? diye sordum.

— Yok canım, nerde! Yalnızca burayı görmeni istedim. Yaşamının bir parçasını.

— Ya öbürü?

— Biranı bitir de kalkalım; göstereyim. Burayı çok sevdinse, kalabiliriz.

— Hayır. Yoksulluk kokusu iliklerime işledi.

- - - - - - - - - -

— Peki söyle, bu yeri nasıl buldun? Hemen burdan Turgut'a telefon edebilirsin.

İkinci uğrağımız lüks bir bardı. Barın başında duran kız,

içkilerimizi özenle hazırladı. Onun gözlerinin içine daldı kadehi uzatırken.

— Biraz gülümsemeyi de ödün vermek mi sayıyorsun? Sözgelimi kıza teşekkür etmeyi?

— Hayır da her uğrayışında hesapta indirim yapmasından hoşlanmıyorum. Param yoksa buraya gelmem, onu anlamıyor.

— Sevilmemeyi rahatça kaldırabiliyorsun da sevilmek zor geliyor sana, sen de bunu anlamıyorsun.

- - - - - - - - - -

Sabah kahvaltısını sebze ve balık pazarının içindeki bir tezgâhta kahve ve çörekle geçiştirmiştik. *Geçiştirmiştik* diyorum çünkü yüzünden bir telaş, bir gerginlik okunuyordu. Berlin'deki son günümdü. Acaba birilerinin beni arama olasılığı yüksek diye mi fırlamıştık evden? Berlin yolculuğum nasıl mı geçmişti? Okumalar iyi geçmişti, göl kıyısındaki şatomsu mekânda konuk edilmek de hoştu. Ama beni asıl etkileyen, topluca çıktığımız ırmak gezisinde, gencecik bir kadının, bir zaman birbirine yasaklı iki kıyıyı ilk kere gördüğünde yüzünde beliren şaşkınlıktı: kim bilir kaç kişinin karşı tarafa geçebilmek için ölümü göze aldığı, kaç ailenin bu yüzden iki ayrı kıyıda kaldığı kent, ırmaktan bakıldığında bir bütündü, çok iyi yüzmeyen birinin bile katedebileceği gülünç bir uzaklık vardı iki kıyı arasında. Anlattıklarımı dinlerken yüzünden hüzünlü bir esinti geçti. Ben de seni burada bırakmaya razı olmadığımı söyledim.

Sonra gün, yeniden güneşlendi nedense. Eş dosta alınacak armağanları birlikte seçtik.

- - - - - - - - - -

— Bu gece son gecemiz, diye takıldım, mutlu günler yakında.

— Ne var ki bu gece uyumayacaksın. Dün gece o kadar horlandın ki...

— Gelip kaldırabilirdin. Çok içmiştik. Belki burnum yastıkta kıstırıldı.

— Gözümü kırpmadım doğrusu. Kadın bir an sussa da uyusam diye düşündüm.

— Özür dilerim. Ben zaten yarın erkenden uçağa yetişeceğim için uyumasam da olur. Sen uyu.

— Benim uykum yok.

— Özellikle kırıcı bir ayrıntı bulduğun su götürmez ama yutmadım.

Çünkü son gecede patlak veren bu saldırganlığın, tatilden yatılı okula dönecek çocukların ya da izinden kışlaya dönen askerlerin son akşam sofrada hır çıkarmalarını andırıyor. Ayrıca üslüp çok düzeysiz, sana yakışmıyor. Bir kere de sabaha kadar konuştuktan sonra kapıda seni geçirirken yanağını öpmeye hazırlanıyordum, itmiştin beni. İki gün süre tanımıştım bu davranışını açıklaman için, yoksa bir daha görüşmeyecektik, bilmem aklında mı?

— Unutur muyum? Ne o geceyi unuttum, ne de ağzı rakı kokuyor diye dışlanan, nerdeyse odasından çıkmayan nineme yaptıklarımı.

— Bana yalnızca ninemin de ağzı seninki gibi rakı kokardı yolunda bir açıklama yapmıştın. Pek bir bağlantı kuramamıştım doğrusu ama bana çocukluk fotoğrafınla onun tek küpesini vermen yetmişti.

— Evde beni en çok seven oydu. Bense büyüklerin çizdiği 'erkeklik' modeli uyarınca ağzı içki kokuyor diye yanına uğramazdım, ne kadar çağırsa da kucağına oturmayıp cezalandırırdım onu. Bu yüzden kendimi asla bağışlamayacağım.

— Artık senin ağzın da rakı kokuyor zaten. Yalnız bu geceki kırıcılığının nedenini hemen açıklaman gerekiyor, önümüzde iki gün yok.

— Beni bir daha arayıp sormaman için hiçbir açıklama yapmayacağım. *Bu*, çok farklı... Sonunda beni öpüşmeye alıştırdın da havaalanında öpüşecek beceriyi kazanamadım daha. Son bir kere öpüşelim, taksi birazdan gelir. İnan senin için de böylesi daha iyi: bir daha araşmayacağız.

— Bana neyin daha iyi geldiğini bu kadar güvenle kestirebiliyorsan gözlerin niye yaşardı? Kovma zarafetinin bir parçası mı bu?

- - - - - - - - - -

İsteğine uyup seni aramadım. Ölüm haberini bir dostumdan aldım telefonda. Bana haber verilmesini istemişsin, sevdiğin birkaç kişiye daha. Dizlerim çözüldü. Nedense önce öbür sevdiklerini aramam gerektiğini düşündüğümden ağlamaya ara verdim. Uzun sürecek yasın eşiğinde sana telefon etmek geldi içimden: Sen o şeyi çözebilmiş miydin?

Tazı Payı

Neden böyle güç işler hep onun üstüne kalır? Neden olacak? Dostlarını kırmamak, onların sorunlarını çözmek için elinden geleni yapmaktan kaçınmadığından. Değse bari... Daha önce kim bilir kaç kere geldi başına: Sağlıksız bir ilişkiye saplanmış çiftlerin kendilerine özgü, iki-kişilik bir dünyaları oluyor, açıldıkları yakınlarının önerilerini dinliyorlar dinlemesine de adım atma yürekliliğini gösteremediklerinden, bir süre sonra kendi kendilerine ya da birbirlerine duydukları öfkeyi elbirliğiyle ona yöneltiyorlar; hele açıldıkları kişi tek başına yaşayabilen, bağımsız, kendine yeten bir iş-kadınıysa... Bütün bunları biliyor, yine de yardım elini uzatmadan edemiyor. Bu anlamsız huyundan vazgeçemedi bir türlü.

Saatine baktı, daha on dakika vardı: Aslı, buluşmalara hep zamanında gelir. Demek konuya nasıl gireceğini tasarlayacak zamanı bol. 'Mekân'ı doğru seçtiği kuşkusuz. Aslı'nın Tünel'deki bir büroda avukatlık stajını yaptığı dönemde haftada en az iki kere bu lokantada buluşurlardı öğleüstleri. Eski-günler-duygusunu canlandırmak adına onun en sevdiği tür karışık salatayla bir şişe beyaz şarap –tabii buz kovası içide– getirtmeyi de iyi akıl etmişti. Ama her nedense zaman daraldıkça tedirginliği azalacağına artıyordu. Sandığı kadar kolay olmayacaktı galiba... Çantasından çıkardığı küçük aynada yüzüne kaçamak bir bakış attı: geçenlerde kıvırcıklaştırıp simsiyaha boyattığı saçları, tırnak cilasıyla dudak boyasının ortak renginden bir ton daha açık gülkurusu bluzuyla, bir dinginlik, bir uyum, bir güven aşılıyordu bakana. İyi ki hafif bir allık sürerek bu kusursuzluğun üstüne gitmemişti: sol yanağı kaşınıyordu, sivilce habercisi bir kaşıntı.

- - - - - - - - - -

— Hoş geldin güzelim, nasıl da özlemişim seni! diye fırladı ayağa. Geç otur şöyle.

Aslı, otururken elindeki naylon torbayı masanın altına koydu.

— Sakın beni öpeyim deme Birsenciğim. Şu soğuk algınlığını bir türlü atlatamadım. Neyse ki Cem'e bulaşmadı.

— Sahi biraz solgun görünüyorsun. Ama bu aralar herkes nezleden kırılıyor. Hava kirliliğinden olsa gerek... Sanki o yetmezmiş gibi bir de trafik sorunu, pahalılık (biraz acemice de olsa konuya girebilmişti işte). Kişi, en sevdiği dostlarını bile arayamıyor bu keşmekeşte. Ne kadar oldu görüşmeyeli, değil mi?

— Geçen yıldan beri, dedi Aslı. Cem'in doğum gününe gelmiştin de ordan biliyorum. Yoksa tarih kalmaz aklımda.

— Tabii, tabii, dedi Birsen, hiç unutur muyum?.. Bu arada ne yiyelim dersin? Sen eskisi gibi hamsi buğulama isteyeceksin herhalde, ben de...

— Sevdiğim şarabı da salatayı da unutmamışsın, sağol. Ama canım hamsi buğulama yemek istemiyor bugün; bir bonfile belki, az pişmiş. Biraz sonra söyleriz... Nasılsa acelemiz yok. Zaten kırk yılda bir buluşuyoruz.

Aslı'nın uslu-ela denebilecek gözlerinde yemyeşil bir kıvılcım seçti Birsen; sevimli gamzeleri de çukurlarından taşmış, ağzının kıyılarında iki derin oluk oluşturmuştu birdenbire. "İkidir Cem'den söz ettiğine göre onu sormamı istiyor" diye düşündü biraz gevşeyerek, "yalnız inandırıcı, dokunaklı bir ayrıntı bulmam şart."

— Artık koskocaman bir delikanlı sayılır Cem, derken abartılı bir kahkaha attı dokunaklı ayrıntıya geçmeden önce.

— Yok canım, hâlâ küçücük bir çocuk, biliyorum yine de mızmızlığına katlanamıyorum. Gittikçe daha zor geliyor.

— Doğum gününde pastasını yememekte nasıl direttiğini anımsadım da şimdi, nasıl üzülmüştün...

Aslı, tabağına aldığı birkaç maydanoz, tere, kırmızı lahana yaprağını isteksizce çiğnemeye çalışıyor, boğazına bir şey takılmış gibi şarabından büyük yudumlar alarak yutuyordu.

Birsen:

— Ama bakıyorum, sen de pek iştahlı sayılmazsın, diye bağladı tasarladığı tümceyi.

— Beni boşver, dedi Aslı gülümseyerek. Zaten söyleyeceğim bonfilenin doğru dürüst pişirileceğinden emin değilim. Ne kadar değişmiş burası. Tül perdeler kirli, masa örtüleri lekeli... Bizden başka kadın müşteri de yok.

— Evet, öğlenleri eskisi kadar kalabalık olmuyor ama akşamları yine dolup taşıyor, gibi bir açıklama yapma gereğini duydu Birsen, bir turiste bilgi veren rehber sesiyle.

— Yine de bence sen buraya sık uğradığın için fark etmiyorsun temeldeki değişikliği. Ben artık bu tür yerlere pek gitmediğimden. Sırası gelmişken... bugün benim konuğumsun.

— Olur mu hiç? Seni ben çağırdım buraya, laf aramızda geleceğini pek ummuyordum, dedi Birsen telaşlanarak. Asla izin veremem hesabı ödemene.

— Neden? Bırak da bugün benim evden izin günüm olsun. Paramı bildiğimce harcayayım. Hem bana söyleyeceğin önemli bir şey var anladığım kadarıyla, çünkü söze bir türlü giremiyorsun. İşini kolaylaştırmak için Cem konusunu açtım ama o da pek bir şeye yaramadı. Neyse... Önce garsonu çağıralım da...

— Ben bu arada tuvalete gideyim, dedi Birsen kıpkırmızı kesilerek.

"Keşke hiç..." diye düşündü lavaboda aynaya bakarken. Gözaltları birdenbire çökmüştü sanki. "Oysa ben onun iyiliği için buradayım. Tamam tamam, üç yılını çocuğunun yanı başında olmak için harcadı. Gençliğinin en güzel yıllarını. İşinden ayrıldı, eve kapandı. Ama artık çocuk yuvaya gittiğine göre yeniden çalışabilir, bağımsızlığını kazanabilir."

Alnına çarptığı soğuk su, rimelini azıcık bulaştırmıştı. Yanaklarını tuvalet kâğıdıyla sildi aceleyle.

"Ayrıca, kimse ondan bu özveriyi beklemedi ki. Tayfun bile. Bu yaşam biçimini kendi seçti. Üstüne fazla varmadan ona bu gerçeği sezdirmek zorundayım."

Masaya dönerken uzaktan bir daha inceledi Aslı'yı: yine sarışın, yine uçuk renkler... Saman rengi bir bluzla herhalde altına kahverengi, bol bir etek. Sanki bunları daha önce de görmüştü onun üstünde. Ama olur mu canım? Cem'in doğum günündeki tarçın renkli güzelim giysiyi anımsıyordu, o günden önce de uzun süre görüşmemişlerdi. Üstelik bluz yepyeni görünüyor. Yoksa pek giyilmediği için mi yeni kalmış?

— Özlettiniz kendinizi Aslı Hanım, diyordu ihtiyar garson. Önce tanıyamadım sizi, galiba benzetiyorum dedim.

— O kadar mı değiştim yani? dedi Aslı kısık bir kahkaha atarak.

— Siz değişmemişsiniz de ben yaşlanmışım, dedi garson. Bacaklarımın ağrısına meslek hastalığı deyip geçiyordum ama galiba gözlüğümü de değiştirmem gerekiyor. Yalnız inanın, bu kahkahayı daha önce atmış olsaydınız hemen tanırdım.

— Sağol Yorgo, dedi Aslı. Ona bakarsan hepimiz yaşlandık.

— Tayfun Bey'i saymazsak tabii. O, gün geçtikçe daha da gençleşiyor, nazarım değmesin. Pardon efendim, eski dostları görünce insanın çenesi düşüyor, başka bir isteğiniz yoksa... (Birsen'e bakmadı bile.)

— Ben ızgara köfte istiyorum ama yanına pilav koymayın, ıspanak püresi gibi bir şey olsun, perhizdeyim de, dedi Birsen, bildiri okuyan birinin ciddi sesiyle. Izgara domates-biber falan.

- - - - - - - - - -

— Yorgo'yla aranız iyi değil anladığım kadarıyla, dedi Aslı.

— Garsonlarla fazla içli-dışlı olmamak gerekiyor.

— Ama o sıradan bir garson değil ki. Her neyse. Şu söyleyeceğini söylesene artık, meraktan çatlayacağım. Seni ağlatacak kadar önemli değildir sanırım. Rimelin akmış da.

Birsen, arkadaşının içten gibi görünen gülümsemesinin altında bir hınzırlık okudu. Birdenbire üstüne çöken bitkinliği atlatmak, ellerinin titremesini engellemek için, günlerdir ince ince kurguladığı bu buluşma sahnesinde kendine yazdığı

rolü, daha demin lavaboda verdiği kararı unutarak saldırıya geçti. (Yorgo uzaklaşmıştı.)

— Seninle konuşmak, gergin bir ipte yürümeye benziyor artık. O kadar sertleşmişsin ki, bir rimelin akmasında bile suçlayıcı ipuçları arıyorsun. Kimse senden bir çocukla üç yıl boyunca eve kapanmanı istemedi. Tayfun bile.

Aslı, Yorgo yemekleri getirene kadar sustu, pencerenin dışındaki güneş dilimine daldı gitti.

— O kadarını ben de biliyorum, bu yaşam biçimini kendi seçtiğimi yani, dedi bonfilesini keserken. Köfteni soğutmasana güzelim... Ayrıca herkesin rimeli akabilir. Belki de sıkıntıdan su çarpmışsındır yüzüne, değil mi? İstersen önce ben söyleyeyim buraya neden geldiğimi, sen dinlen biraz. Çocuk istememekte, evlenmemekte ne kadar haklıymışsın, Birsenciğim. Eskiden seni bu yüzden suçlardım, sevecen olmamakla demek istiyorum. Yanılmışım. Tayfun'la iki yakamızı bir araya getirmek uğruna lokantalara, barlara, çay bahçelerine, dost toplantılarına uğramamak, yıllarca aynı giysileri giymek, işten ayrılmak, bak ne kadar katılaştırmış beni!

— O kadar da değil canım, diye yumuşadı Birsen, eski rolüne dönerek. Ben senin özverini asla gösteremezdim güzelim. Egoist olduğumu bilirim. İşimden de alışkanlıklarımdan da kopamayacak kadar. Arada bir, bir çocuğum olsa keşke diye düşünüyorum hâlâ. Ama bunun geçici bir özlem olduğunun farkındayım. Ben kendimi çok iyi tanıyorum... Bunları konuşmanın da anlamı yok ya artık. Nasılsa Cem yuvaya başladığına göre sen de yeniden çalışabilirsin. Tayfun'un annesinin size devrettiği site katına da taşındığınıza göre...

— Her zaman söylemişimdir, zeki kadınsın sen Birsen. Senden hiçbir şey kaçmaz ama burada akşamları buluşan dostların, Tayfun ile benim özel yaşamımız konusunda bu kadar dedikodu edeceklerini ummamışım doğrusu. Bilgileri de yarım yamalak. Kooperatif taksitlerini benim denkleştirdiğimi bilmiyorlar. Sen de kalkmış inanıyorsun onlara... Meyve mi, tatlı mı güzelim?.. Sahi, sence ben eşyalarımı toplayıp gidene kadar kimin evinde kalır Tayfun?

— Bilmem ki, diye kekeledi Birsen.

Birden toparladı kendini, güldü:

— İçimi rahatlattın doğrusu Aslıcığım. Ohh! Gördüğün gibi ben de lafa nereden gireceğimi kestiremiyordum. Tayfun'un ayrılma kararını önce benim ağzımdan duymanı istedim. Kırılmaman için alıştıra alıştıra söylemenin bir yolunu arıyordum. Kurtardın beni!

— Tayfun'un her dediğine inanacağını sanmazdım doğrusu, dedi Aslı, kısık kahkahasını atarak. Çocuksu bir erkektir; ilk bakışta belli olur zaten. Sevimlidir, çekicidir ama yalan söylemekte üstüne yoktur. Ayrılma kararını birlikte vermiştik iki ay kadar önce. Cem'in yuvaya başladığını, benim yeniden işe gireceğimi nerden biliyorsun diye düşünmedim değil demin. Telefonumuz da rehberde yok daha. Bu zor işe Tayfun koşmuş seni görüldüğü kadarıyla. Boşanmak isteyen aslında ben olduğuma göre avutulmam gerekmiyor, boşuna kafanı yormuşsun güzelim... Meyve mi tatlı mı?

— Gerçekten Tayfun'un buluşacağımızdan haberi yok. *Ben* böylesinin daha iyi olacağını düşündüm... Meyve falan istemiyorum. Az şekerli bir kahve.

— Yorgo, bakar mısınız? diye seslendi Aslı. Hanımefendiye az şekerli bir kahve, bana bir kremkaramelle bir duble konyak.

- - - - - - - - - -

— Garsonlar konusunda söylediklerinde haklısın galiba Birsenciğim. Baksana bizim Yorgo bile kadın-erkek dostluğunu değerlendiremiyor. Senin yüzüne bile bakmıyor, habire gözlerini kaçırıyor; Tayfun'la burada ara sıra buluşmanızın benim hatırın için olduğunu kavrayamıyor, benim adıma üzülüyor... Örtüdeki ekmek kırıntılarını toplamayı bıraksana güzelim. Nasılsa kirli bir örtü... Ne diyordum? Şey... Ben evden taşınana kadar Tayfun sende kalabilir mi canım? Başka bir dost evi ayarlayamadıysa tabii... Sen bu önerimi duymamış ol, aramızda kalsın.

— Sen istiyorsan tabii ki kalabilir, dedi Birsen, kırık-dökük bir sesle. (Yoksa Tayfun kendisinde kalacağını da mı söylemişti? Olamaz!)

— Şu torbayı aralayıp kendime bugün ne aldığımı göstereceğim sana, yalnız hafifçe eğilmen gerekiyor içindekini görmek için. Garsonlara güven olmaz. Dur, şunu iskemleye koyayım da.

— Bakıyorum, alışverişe de zaman ayırmışsın, dedi Birsen zorla gülümseyerek.

— Aradan çıkarttım demek daha doğru olur, pazardan geçtim buraya gelirken. Bir tezgâhta bunu görünce duraladım. Yıllardır bu tür bir şey almadığımı düşündüm. İnanmazsın, öyle ucuz ki...

"Sofra örtüsü ya da çarşaf gibi bir şey olsa gerek, havlu belki..." diye düşündü Birsen.

— Ne bu? dedi fısıltılı bir sesle. İrkildiğini kendinden bile gizlemek istercesine.

— Gecelik! dedi Aslı. Yüzün niye öyle allak bullak oldu ki? Altı üstü kırmızı bir gecelik. Sen kırmızıyı seversin, ayrıca değişik tonlarda kırmızılar seçersin giyiminde.

— Senin sevmediğini sanıyordum da... diye fısıldadı Birsen, ürkekçe.

— Yorgo, hesap lütfen! diye seslendi Aslı içeri.

Sonra:

— İnsan önce renklerden başlamalı değişmeye, dedi Birsen'in gözlerinin içine bakarak. Yoksa kırmızıyı sevdiğimi kim söyledi?

Güz Kızılı

— Bir bayan geldi ablacığım, dedi Nalan azarı hak ettiğini bilen bir çocuğun ürkekliğiyle. Bu saatte dinlenir, görüşemezsiniz dedimse de dinlemedi, aşağıda salonda bekliyor, gerekirse saatlerce beklermiş.

— Öff yani bir bu eksikti, diye bağırdı Dürdane Hanım, usanç yüklü bir öfkeyle. Sen adam olmazsın kızım, canın çıkar bu şapşallık huyun çıkmaz... Sonra da, daha yapışkan bir müşteriyi atlatmayı bile beceremezken kalkmış santralda çalışmak istiyorsun.

— Ama ablacığım... Nalan'ın dudakları titriyordu.

— Sakın zırlamaya başlama. Koş, şu perdeleri aç da bakalım senin sayende kötü başlayan bugün nasıl bir günmüş.

— Başüstüne ablacığım, diyerek pencereye koştu Nalan.

— Sahi... Bir daha bana müşterilerin yanında ablacığım dersen fena yaparım, bilmiş ol. Geçen sefer bağışladım ama..

— Demem ablacığım, söz.

Nalan'ın parmak uçlarında yükselip kalın kadife perdeleri aralamasını, özenle iki eşit öbeğe bölmesini izledi.

"Bundan ne köy olur ne kasaba" diye geçirdi içinden. "Kafa çalışmıyor, bacaklar eğri, dişler çarpık-çurpuk, ses berbat."

Ama avludaki ağacın güz-kızılına dönmüş yapraklarını görünce birden yumuşadı: "Belki dişlerini yaptırmaya değer, gözlerinin yeşili açığa çıkar, bakışları da anlamlı, sanki sersem kafasından sinsi birşeyler geçiyormuş gibi... Bacakları saymazsak vücudu fena sayılmaz... Sesi de belki biraz olgunlaştığında..."

Dürdane Hanım'ın duygu iniş çıkışlarına bir türlü ayak uyduramayan Nalan, bu yumuşamayı ensesinde duydu. Yüzünü döndü:

— Bakın, güneşli bir sabah ablacığım, diye gülümsedi.

— Havanın senden sorulmadığı belli zaten, boşuna gülümseme. Sen git kahvemi getir. O kadın da beklesin bakalım. Şu beyaz önlüğü çıkar, sinirimi bozuyor.

Nalan gidince, camı açtı, ılık güz esintisini içine çekti. Kahvesinin on dakika gecikmesinden çok daha önemli olan, kendine ayırdığı bu sabah saatlerine bir yabancının el atmasıydı. Bu gidişle özel bölmesinin bir anlamı kalmayacaktı. Uzak bir semtte bir çatı katı mı tutsaydı?

O sabah da her zamanki gibi sekiz buçukta, çalar saatin ziliyle uyanmış, banyo köpüğünün rengini ve kokusunu özenle seçmiş, küvetin dolmasını beklerken odasının loşluğunda bir sigara tüttürmüştü. Kaynara yakın, üstünden buğular tüten suyun arındırıcılığında, yirmi dakikasını geçirdikten sonra banyonun ışığını açmış, bonesinden taşan birkaç ıslak teli eski-model maşasıyla dışardan doğal görünecek bir düzene sokarken aynada kendini incelemişti. Evet, altmış yaşını aşmasına karşın hâlâ çekici olmasını, eski kilosunu korumasını bu şaşmaz bakıma borçluydu. Sonra odasına dönmüş, yine loşlukta, aynaya gereksinim duymaksızın, artık ezbere bildiği bedenini canlandırıcı bir yağla tepeden tırnağa ovmuş, yüzüne nemlendirici sütünü, gözaltlarına kırışık giderici kremini sürmüştü. Ona-çeyrek-kala getirilecek kahvesini beklerken.

Özen denilen şeyin önemini yanında çalışanlara bir türlü anlatamıyordu. Saçlarının parlak ve canlı kalmasını istiyorlarsa, sık sık fön yaptırmaktan, boyuna değişik renkte boyalar denemekten kaçınmalıydılar: Genç yaşta, daha beyazlar çıkmamışken, kınayla pekâlâ yetinebilirlerdi. Daha ilk bakışta ucuz olduğu anlaşılan makyaj malzemelerini, reklamlara düşmüş şampuanlarla kremleri kapışacaklarına pahalı ama yıllar yılı gidecek bir bakıma yatırım yapabilirlerdi. Ama dinleyen kim?

Kapıyı usulca tıklatıp kahve tepsisiyle giren Nalan'a acıyarak baktı:

— Hâlâ bekliyor mu aşağıdaki?

— Evet ablacığım. Sizi görmeden gitmeyecekmiş.

— Kuaföre gitti demeyi de mi akıl edemedin?

— Bu saatlerde dinlendiğinizi biliyor ablacığım.

— Adını söyledi mi peki?

— Hülya'ymış.

"Soyadını söylemediğine göre demek iş için gelmemiş" diye düşündü Dürdane Hanım. "Kim bilir hangi Hülya, nerden aklımda kalsın? Ya Hülyalığa özenirler, ya Ebru, Gamze, Şebnem'liğe. Sonuçta ortaya sırılsıklam budalaları bile kandıramayan bir dansöz ismi çıkar: Ebru Ezgi, Gamze Göze, Şebnem Şener gibi... Tamam, eski adlar piyasada tutulmuyor, orası öyle. Ama neden? O ada yaraşmak ayrı bir çaba, farklı bir kültür istiyor da ondan. *Mehlika* olmak kolay mı? Yakıştıramıyorsan üstünden dökülür, taşıyamazsın, sap gibi kalırsın. Gelgelelim derdin ahmaklara seslenmekse Hülya yeter de artar!"

— Yalnız, şey, dedi ablacığım, *asıl Hülya* dedi.

Dürdane Hanım, böğrüne sivri bir şey saplanmış gibi kalakaldı bir an:

— Nasıl yani? dedi hırıltılı bir sesle.

— *Hakiki Hülya*'ymış, öyle dedi.

— Neden baştan söylemedin sersem? diye yatağından fırlarken kahvesinin birazını üstüne döktü.

— Söyleyecektim de bırakmadınız ki ablacığım, dedi Nalan gözyaşlarına boğularak. O kadar öfkeliydiniz ki çekindim.

— Kes zırlamayı da aşağı koş, on dakika sonra burada olmasını söyle ona... Ben de o arada... Kot pantolonum nerde? Getir çabuk.

Dürdane Hanım'ın elinin ayağına dolandığını ilk kere gören Nalan, serinkanlı bir sesle konuştu:

— Birkaç kahve damlası yüzünden bornozunuzu çıkartmayacaksınız herhalde ablacığım. Ben aşağı koşmadan önce ıslak bezle silerim lekeyi, hemen kurur. Bornozunuz perdelerle aynı renkte, sizi sultan gibi gösteriyor doğrusu bu allar.

— Al değil şarabi, diye düzeltti Dürdane Hanım.

Aslında biraz zaman kazanması, çarpıntının geçmesini beklemesi iyi olurdu.

— Peki, yalnız çabuk ol.

— Zaten eski bir tanıdığınız galiba, diye seslendi Nalan banyodan, bezi ıslatırken. Yani dinlenme saatlerinizi bildiğine göre aklında böyle kalmışsınız, böyle kalın. Ben lekeyi siler silmez...

"Hiç de sandığım kadar aptal değil" diye düşündü Dürdane Hanım. "Hatta kurnaz, *şimdilik* sindirmişim onu."

Nalan çıkınca aynaya koştu. Yanağına hafif bir allık sürdü. Bal rengi saçlarını çarçabuk fırçalayarak omuzlarına döktü, bornozunun kuşağını ıslaklığı örtecek şekilde sarkıttı. Pencerenin başındaki koltuğuna yıllardır hiç kalkmamış gibi oturdu.

Kapı tıklatılınca:

— Girin! dedi kayıtsız bir sesle... A! Sen miydin Hülyacığım?

Ama ayağa kalkmadı. Onun yaklaşmasını bekledi.

— Merhaba ablacığım. Seni o kadar özledim ki bilemezsin!

— Dur dur, beni öpmeye kalkışma sakın! Nezleden kırılıyorum. Geç şöyle.

— Hiç değişmemişsiniz ablacığım. Nasıl bıraktıysam aynısınız.

— Kahve mi istersiniz, çay mı Hülya Hanım?

Kapıda bekleyen Nalan soruyordu.

— Çay lütfen, dedi Hülya.

Nalan'ın yüzündeki gülücüğü yakalayan Dürdane Hanım "Bana da çay" diyecekken duraladı:

— Bana koyu bir kahve yap Nalan. Deminkinin tadını pek çıkaramadım biliyorsun.

Bir an, neden alttan aldığını düşündü. Kendisine yakışmayan bir alçakgönüllülük göstermiş, Nalan'la bir giz paylaşmıştı. Kızın sesinin tınısındaki beklenmedik olgunluk, dudaklarının kıyısında beliren daha önce hiç yakalamadığı profesyonel gülümseyişle birleşince düpedüz ürkütücü olmuştu. "Amaan saçmalıyorum! İyi belirtiler bunlar, demek biraz emek verilse adam olabilir bu kızcağız."

— Eee, nasıl gidiyor bakalım? diye sordu Hülya'ya baş başa kaldıklarında.

— N'olsun ablacığım? Bütün gün dükkânda kasa başında oturuyorum. Sıkıldım artık.

— Teşekkürün de böylesi yani! derken çatlak bir kahkaha attı Dürdane Hanım.

— Yok ablacığım, sen yanlış anladın dediğimi, ben seni, burayı ne kadar özlediğimi söylemek istiyordum..

Çalan telefonu hızla kaptı Dürdane Hanım:

— Tabii, bağla kızım... Nasılsınız beyefendi? Özlettiniz kendinizi doğrusu. Evet anlıyorum, Gamze izinde ama Burçak'ı gönderebilirim. Zaten bankaya gidecekti. 16.30'da işi biter. Bankanın önünde tabii. Her zamanki gibi. Hem onun İngilizcesi daha iyidir... Hürmetler bizden.

— Hülyacığım, sana gelince, dedi işini bağlamış bir işveren havasında. Aklımda yanlış kalmadıysa sana bir yıl boyunca buraya uğramamanı söylemiştim, ev-hayatına alışana kadar.

— Biliyorum da çok yalnızlık çekiyorum, ablacığım. İstanbul'a gelmişken yüzünü bir göreyim dedim, çok mu yani?

— Tabii ki değil, dedi Dürdane Hanım yüreğini kaplayan sevinç fışkırtısını gizlemeye çalışarak. Önemli olan, senin iyiliğin. Yeni hayatına alışman için bir süre eskisinden uzak kalman gerekir, diye düşünmüştüm. Altı ay bile dolmadı daha.

— Ya o pırıl pırıl hayatı istemiyorsam? Ya şimdiden pişmansam? Burayı çok özlediysem?

— Zamanla geçer onlar, güvende olacaksın.

Konuyu değiştirmek istercesine bir sigara yaktı:

— Kocanla aran nasıl? Baştan beri gözüm tutmuştu onu.

Yanıtı kestirmiş gibi gözlerini kaçırdı, güz-kızılı yaprakları güneşte titreşen ağaca baktı.

— Kendisi iyi bir insan aslında, dedi Hülya'nın sesi. Ama ne fark eder ki? Ben sıkıldım.

Dürdane Hanım, bir süre suskun kalmaya, bu şımarıklığa son verdirmeye hazırlandı:

— Ev kadını olmak kolay iş değildir Hülya, hele çalışan bir ev kadını olmak.

— Ablacığım, kiramızı sen ödüyorsun, eşyalarımızı sen aldın, işimi sen ayarladın. Adam bir de kötü mü olacaktı yani?

"Sende de kuş kadar beyin varsa!" diye patlayacaktı ki, Nalan tepsiyle içeri girdi.

Önce Hülya'nın önünde durdu, çay fincanını kibarca sehpaya koydu.

— Teşekkürler. Şey... galiba yenisiniz, adınız ne sizin?

— Nalan.

— Teşekkürler, Nalan.

— Bir şey değil efendim.

Sonra, çok ama çok yavaş adımlarla Dürdane Hanım'a doğru yürüdü.

— *Buyurun hanımefendi.*

Dürdane Hanım, "Kaltak!" diye bağırmamak için güç tuttu kendini. "Korkulur bu çokbilmişten, her numarasının kılıfı hazır. Neden önce Hülya'nın çayını verdiğini sorsam, konukların önünde nasıl davranacağımı siz öğretmemiş miydiniz ablacığım, der şimdi."

- - - - - - - - - -

Nalan kapıyı kapatırken Dürdane Hanım:

— Kızın kocaman olmuştur artık, okuyor mu bari? diyordu.

— Sayende ablacığım.

— Babası arıyor mu ara sıra?

Sonra sesler uzaklaştı.

Nalan, kırmızı –yok kırmızı değil şarabi– halıyla kaplı merdivenden inerken duvara dizilmiş resimlere baktı. Her inişinde, çıkışında bakardı da bu keresinde yeni bir şey çarptı gözüne: Dürdane Abla'nın ünlü ressamların kopyaları dediği bu resimlerdeki çıplak kadınların hepsi Hülya Hanım'a benziyordu: sarışın, pembe-beyaz, tombul. Bazıları, sanki yalnızca yıkanmak için soyunmuşlardı, o kadar masumdular.

"Güzel de kim yutar bu numarayı?" diye düşündü içinden. Bir gün bu kuruluşun yöneticisi olduğunda bu tür ucuzluklara asla başvurmayacaktı.

- - - - - - - - - -

— Anlattıklarının hiçbiri beni ilgilendirmiyor aslında, dedi Dürdane Hanım. Saçmalıyorsun sen. Nalan'a sorsam, daha ilginç şeyler anlatabilirdi.

— Ama valla doğru konuşuyorum ablacığım. Beni elimden tuttun, doğru bildiğin yolu çizdin, hiçbir yardım esirgemedin, nankörlük etmek istemem ama bana yaramadı. Nalan diyorsun ya, belki o ilk baştan karşı çıkardı sana, "Sen sanki evlendin de mi biliyorsun ablacığım?" derdi. Ben safımdır.

— Ahmaklığa ne zamandan beri saflık deniyor? Geleceğini güvenceye almak için her türlü özveride bulunan –duraladı, doğru sözcüğü aradı– *velinimetine* dil uzatıyorsun sen... Sizler kim, ben kim? Ben olsam, evlenince altı ayda on kilo falan alır mıydım senin gibi? Gözaltlarında torbalar var üstelik.

— Dedim ya, kasa başında oturmaktan, gün ışığına çıkmamaktan ablacığım.

Onun sessizce ağlamaya başladığını görünce yine pencereden dışarı baktı Dürdane Hanım. Bu iş burada bitmeliydi.

— Bana uğramanın asıl nedenini söylesene. Çabuk ol. Biliyorsun, birazdan günlük işler başlayacak.

— Eskilerden Eşref burada mı hâlâ? diye sordu Hülya, kızçocuğu sesiyle. Onu çok sevmiştim biliyorsun. Neyse... Ekip amiri Nurettin amca nasıl?

— Hepsi iyiler, birazdan gelirler, dedi Dürdane Hanım, inandırıcılığı kalmamış bir katılıkla. Tamam, tamam anladık. Herkesi özlemişsin. Asıl derdin ne senin?

— Benim o kırmızı tül giysim vardı ya ablacığım, atmadıysan onu almak istiyorum.

— Niçinmiş?

— Evde ara sıra giyerim yalnızken, özlem gideririm diye.

Dürdane Hanım bu anda bocalamaması gerektiğini biliyordu.

— Onu Nalan'a verdim, dedi, geri isteyemem artık. Hem zaten sen o giysiye sığamayacak kadar şişmanlamışsın gördüğüm kadarıyla.

— Peki, o zaman kalkayım bari, dedi Hülya.

Kızarmış gözlerini gizlemek için çantasından çıkardığı güneş gözlüğünü taktı.

— Bir sigara içecek vaktin var daha, dedi Dürdane Hanım kırık bir sesle.

— Sağol ablacığım da kalkayım izninle.

- - - - - - - - - - -

Nalan odaya girdiğinde Dürdane Hanım'ı diz üstü çökmüş buldu, ağlıyordu. Galiba sandığından çıkardığı kırmızı bir şeye –bir gece elbisesi mi ne?– sarılmıştı.

Boşalmış fincanları tepsiye koyarken bir daha baktı ona. Altlığı sökülmüş, kırık bir heykele benziyordu. Yaşlanmıştı, çökmüştü, bir saatte üstelik.

— Bir şey ister miydiniz Dürdane Hanım? dedi zafer sarhoşluğunu gizleyen saf bir sesle.

Önce:

— Hayır! dedi Dürdane Hanım.

Sonra ona bir bakış atınca:

— Peki, dedi, bir kahve daha.

Yavruağzı

— Fazla acele etmiyor musun Güngör Abla? *Etmiyor muyuz* yani? Bak gömlekler kırıştı... Karışmak bana düşmez de ona danışmadan, böyle...

— Ona ne zaman danıştım ki şimdi danışayım Asiye? Duyan da senin Alev'i tanımadığını sanacak. Kaç yıldır yanında çalışıyorsun, hâlâ öğrenememişsin huyunu. Önce kızacak tabii, ağlayacak falan ama sonradan teşekkür edecek bize. Onun iyiliğini istiyorsak, bir an önce...

— Hırsı birkaç günde iner mi dersin?

— Bu saçma sorularla oyalanmayı bırak da köşedeki çantayı getir bana. Çabuk ol biraz. Şu bavulu da sofaya götürüver. Kapatana kadar canım çıktı, baksana ter içinde kaldım...

— Ama o çanta bunların hepsini almaz ki.

— Nasıl alacağını biraz sonra görürsün... Sığmayanları yüklüğe koyarız, isterse gelsin, ayırsın istediklerini, götürsün... Ayrıca çok umurumdaydı ya... Bana kalsa hepsini yüklüğe atardım, dua etsinler incelik gösteriyorum. Önce gömlekleri uzat bakayım. Boyunbağlarıyla fularları en üste koyalım... Hem neden bu kadar tedirginsin sen? Somurtmuş duruyorsun.

— Valla bilmem ki Güngör Abla... Sarman'ın kaçtığını söylediğimizde nasıl üzülmüştü, bugün gibi aklımda...

— Kedi tüyüne karşı allerjisi olduğunu doktorundan öğrendiğimi unuttun mu yoksa? Sesi mi gitseydi yani? Zaten sen bana inanmasan hayvanı uzak bir yere götürüp bırakır mıydın? Alev'in iyiliğini düşünmesen?

— Ama doğrusu sonradan çok...

— Şimdi bırak bunları Asiyeciğim... Bir viski koy bana sen,

kendine de bir kahve yap. Biraz mola verelim... Öyle yoruldum ki... Belki bir viski iyi gelir, kafamı toplarım...

— Keşke yardım etmeme izin verseydin... Dur, viskini koyayım da...

— Canım bitti sayılır. Çantanın fermuarını çekince tamam... Yalnızca birkaç ufak tefek şey var, hemen halletmem şart, aksi gibi vakit de yok...

— Alev Hanım bu akşam mı dönüyor yoksa? Dün gece telefonda öyle mi dedi?

— Öyle demedi ama benim sezgilerim güçlüdür... Neyse, şu viskiyi koy sen, dedim ya kafam karmakarışık... Çömelmekten dizlerim de tutulmuş.

— Demin bana bir şey mi sordun Asiyeciğim.

Mutfakta bağırsan bile bu odadan duyulmuyor, duvarlar çok kalın bu evde... Sağol canım.

— Yolculuğu iyi geçmiş mi bari? diye sormuştum.

— Gelecek ayki turnesi ayarlanmış. Orada biraz daha kalsa iyi olur da Alev'e laf anlatamazsın...

— Ama sen nasılsa Mine'nin ateşlendiğinden söz etmemişsindir telaşa kapılmasın diye, değil mi?... N'oldu ki Güngör Ablacığım? Yüzün sapsarı. Mine'yi merak ediyorsan, etme boşuna. Ateşi düştü. Demin baktım, mışıl mışıl uyuyor. Dün gece annesiyle konuştuğunuzu duyunca kalkmak istedi, onun sesini özlemiş ama ben terin soğur deyince üstelemedi iyi ki.

— Laf aramızda Asiyeciğim, çok şımarık bir çocuk Mine. Hep hasta. Düpedüz annesine naz yapıyor.

— Bana sorarsan şımarık falan değil. Tatlı söyledin mi laftan anlıyor. Hem dün gece alnı yanıyordu, sahiden hastaydı.

— Zaten suç onda değil ki, Alev'de. Hangi çocuğun üstüne bu kadar titrersen şımarır. Kural yok, sınır yok. Giysiler, oyuncaklar. İstediği önünde, istemediği ardında... Geç saatlere kadar televizyon seyretmesini önleyene kadar neler çektim, beni sevmemesini bile göze aldım, sırf onu şiddet dolu filmlerden koruyabileyim diye. Annesine kalsa...

— Alev Hanım'ın sevgisi kendincedir Güngör Abla, bilirsin. Mine'ninki de öyle. Annesinin kaç gün sonra döneceğini

sordu dün gece. Ben yakında dönecek dediğimde, gittiği günle döndüğü gün sayılacak mı dedi...

— Şu *kendince* lafını ne güzel buldun Asiye. Bizim süs bebeği de annesinin tıpkısı olma yolunda, dik kafalı, bildiğini okuyor. Bak, ikinci sınıfa gidiyor da ayların kaç gün çektiğinden habersiz! İşi gücü süslenmek, annesi gibi giyinmek... Ama telefon konuşmalarına kulak kabarttığını, yani kırk yıl düşünsem...

— Kulak kabarttığı falan yoktu... Konuşmalar onun odasından duyuluyor, oranın duvarları ince anlaşılan... Boşuna canını üzüyorsun Güngör Abla, o da ileride anlar senin değerini, ne olsa hisli bir çocuk... Süslenmek dedin de, Alev Hanım bu akşam dönecekse Mine'nin yeni elbisesini ütülüyeyim bari, annesini onunla karşılasın.

— Aklınla bin yaşa Asiyeciğim! Alev yumuşar o zaman, yatışır. Şey, bir yanlışlık olmasın, Alev'in kırmızı tuvaletinden artan kumaşla diktirdiğimi diyorsun, değil mi? Yaşa! Alev bir daha *kırmızı* giyemeyeceğine göre...

— Nedenmiş o? Neden kırmızı giymesi yasak?

— Niye ürktün birdenbire Asiyeciğim? Buz kesildin sanki. Bunu sana anlatmak oldukça güç biliyorum. Piyasanın bazı kuralları vardır. Alev'in –sana nasıl desem– imajı *kırmızıyla* nicedir öylesine bütünleşti ki yeni kasetiyle klibi için ona bambaşka bir yüz, bambaşka bir renk bulmam gerek. Geçmişiyle bütün bağlantısını koparmalı.

— Söylediğin iyi oldu Güngör Abla. Ben de saf saf dün gece beni neden telefona çağırmadığını, hatırımı neden sormadığını düşünüyordum. Daha önce hiç olmamıştı. Acaba bilmeden kırdım mı onu diye içim içimi yedi... Demek yeni *şeyi* yüzündenmiş. Rahatladım şimdi. Şu ütüyü bitireyim, bir şey istersen seslenirsin bana...

Bu kadının telefon konuşmasını duyduğu kesin, de ne kadarını? Mine'nin nezlesinden söz ettiğim kısmını duymuş, orası belli. Ne demiştim tamtamına? Şey galiba:

— *Hepimiz iyiyiz canım, bizi merak etme... Mine biraz nezle yine ama ateşi yok, midesi bulanıyor o kadar. İki gündür okula*

göndermedim. Yok canım, telaşlanmana gerek yok. Hele bu aralar. Bu kaset için, bu turne için ne kadar çırpındık, biliyorsun... Kesin sonucu almadan, işi tam bağlamadan dönersen, bütün çabalarımız boşa gider. Benden söylemesi canım... Tabii bizler de seni özledik ama sabretmek zorundayız. Karşılıklı. Biraz daha. Mesleğin hepimizden önemli...

Buraya kadar bir pürüz yok. Asiye bunu duyduysa, Alev'in yanlış bir adım atmasını önlemeye çalıştığımı kavramıştır. Zaten Mine'nin ateşi düşmüş, sözünü etmeye değmezmiş... Peki sonra ne dedim? Bu salak Asiye telefona çağrılmamasına taktığına göre? Özel konuşmalara kulak kabartanlar, kapı dinleyenler varsa, işimiz iş... Başka derdin kalmamış gibi bir de telefonda tamtamına neler söylediğini akılda tutacaksın.

Öff yani! Bütün bunların üstesinden gelmek zorunda mıyım? Menajer miyim, muhasebeci mi, kostümcü mü, evin kâhyası mı? Alev gibi tutarsız, çocuksu bir kadının saçmalamasını engellemek kolay mı? Hangi gece kulüplerinde kimlerle görünecek, hangilerine adım atmayacak... Hangi televizyon kanallarında neler söyleyecek... Hangi gazetecilerle görüşmeyi kabul edecek, hangilerini kapı dışarı edecek... Tutalım hepsini ayarladın, işin bitmiyor ki. Ya dalgın bu şaşkın ya da ezberi zayıf, sık sık koyduğun kuralları çiğniyor. O zaman, patavatsızlıklarına uydurulacak kılıfı da sen bulacaksın...

İyi ki yurtdışında bulunduğu süre içinde evin gidişinden, harcamalardan ben sorumluyum. Çevresindeki asalakları elemek için bulunmaz bir fırsat bu. Kimden başlamalı? diye kafa yorarken aklıma ilk Ali gelmişti, o delikanlının garip bir etkisi var Alev'in üstünde. Dün gece, Ali'nin bir süredir ortalıkta görünmediğini sıkıştırdım konuşmaya:

— Bir süredir görünmüyor ortalıkta... Sen uzaktasın ya, belki tatile falan çıkmıştır... Bir şey bilsem, gizler miyim senden canım? Nerden çıkarıyorsun şimdi? Ama ne olur ne olmaz onun eşyalarını toplayacağım. Aldırmak isterse hazır bulsun... Belki yanılıyorumdur ama gençlere güvenmemeyi nicedir öğrendim. O yaştaki bir oğlanın ayaklarına kapanacak değilsin ya?...

Buraya kadar da tamam. Ne de olsa, Ali ben varken bu eve adımını atmayacağını ona söylemeyecek kadar kibardır... Belki haksızlık ediyorum çocuğa ama bu konunun artık kapanması gerekiyor. Alev, bavulla çantayı sofada hazır görünce onun Mine'yi yüzüstü bıraktığına inanacak. Her şeyi bağışlayabilir de bunu bağışlamaz. Böylelikle onun etkisinden sıyrılıp yeni imajına oturması da kolaylaşır. Ali'yi bir daha aramayacak kadar gururludur...

Geriye, güvenebileceği tek kişi kalıyor: Asiye. Beni saymazsak.

Asiye... Orada biraz ileri gittim galiba. Ali sorununu çabuk çözebileceğim inancı, beni aşırı bir ataklığa itmiş gibi görünüyor. Sesimi alçalttığımı sanıyorum ama çok içkiliydim dün gece. Kadının gözlerinde garip bir parıltı var sanki, demin bakışları enseme değince ürperdim. Ne demiştim?

— Asiye yok canım, evine gitti. Bu gece yatıya köyden bir akrabası gelecekmiş, kalamadı. Yarın söylerim aradığını... Mine'nin başında ben varım ya... Nasıl yani "çok yakında?" Dönüş tarihini önceden bana bildirirsin, değil mi Alevciğim? Şaşırtmacalardan hiç hoşlanmam, bilirsin.

Yok canım, sinirlerim bozuk benim. Asiye bunu duymuş olsa, öfkesini gizleyemezdi... Zaten Alev'e kırıldığı açık... Yine de ağzını aramam gerek...

- - - - - - - - - -

— Asiyeciğim, hâlâ bitmedi mi ütü?

— Bitti bitti, odayı toplıyayım geliyorum Güngör Abla.

— Gelirken Mine'ye de bir bakıver...

— Baktım, uyuyor. Başka bir isteğin var mıydı? İşte, bütün işler bitti...

— Sağol canım, yoruldun, zahmet oldu sana... Alev'in otelini bir arasan diyordum. Oradaysa özlem giderirdin, ayrılmışsa yolda olduğunu öğrenirdik. Mine'yi boşu boşuna kaldırıp giydirmeyelim; tek derdim bu.

— Üzülme sen Güngör Abla, Mine çoktan alıştı bu çeşit şeylere... Ben de beni arayıp sormayanı aramam zaten. Yoldaysa yoldadır... Neden gülüyorsun?

— Alev'in sağı solu belli olmuyor, görüyorsun. Sevdiklerini bile kırıp geçiriyor ara sıra... Biliyorum, dün gece seni telefona çağırmamasına kırıldın, haklı olarak. Ama bir de beni düşün. Hiç yalan söyleyemeyen biriyken Mine'nin ateşlendiğini gizlemedim mi ondan? Onu seviyorsak ikimiz de küskünlüklerimizi gizleyeceğiz bu akşam geldiğinde, o konuyu açmayacağız değil mi?

— Bilmem ki Güngör Abla, benim küskünlüğüm yüzümden okunurmuş derler... Her neyse, elimden geleni yaparım, merak etme. Ama o zaman, kırılmamasını istiyoruz diyorsan, çantaları yüklüğe götürelim bence, sonradan, alıştıra alıştıra...

— Ama o iş çok farklı Asiyeciğim... Bana güvenmen içimi öylesine açtı ki yorgunluğum geçti gibi. Bak, Ali'nin ondan kurtulmak için fırsat kolladığını çoktandır seziyorum. Yoksa bavullarını hazırlar mıydım?... Üstelik Mine bebek değil artık, Ali gibi *şey* bir erkeğin etkisinde kalması hiç doğru değil.

— O kadarını bilmem Güngör Abla, belki haklısındır. Ama ben Ali Abi'den yalnızca iyilik gördüm. Mine de babası yerine koyuyor onu. Onun gösterdiği sevgiyi ne anasından gördü, ne babasından... Elime doğdu. Bilmez miyim? Ben kızı giydireyim, sen dinlen...

— Bana bir dosya kâğıdıyla bir kalem uzatıver şuradan canım.

"Sevgili Ali,

Yüz yüze konuşmak yerine böyle bir mektup yazmak zorunda kalmak, inan çok üzüyor beni. Ama Alev'i bilirsin, güç işleri hep başkalarının üstüne yıkar. Çocuk gibidir zavallıcık. Aşırı kıskançlığı olmasa, seninle çoktan güzel bir dostluk kurmuştum. Ama olmadı işte. Oysa menajeri sıfatıyla vereceğim kararlarda senin "erkekçe" bakışından yararlanabilirdim. Bugünlerde eski imajını değiştirmekte kararlı görünüyor; "kırmızı"dan vazgeçmesi, geçmişinden ve bizlerden vazgeçmesi anlamına geliyor tabii. Ama

bunu açıkça söyleyemiyor. Ben de dün geceki telefon konuşmamızda senin bir iş için yurtdışına gideceğini söyledim, düpedüz kovulmanı içime sindiremedim. Topu topu üç beş gün bu eve uğramamanın bedeli bu kadar ağır olmamalıydı. Bavuluna ve çantana eşyalarını elimden geldiğince yerleştirdim. Yarın bir ara aldırtırsın, değil mi? Senin yokluğun da bir işe yaramayacaksa, Alev, bizden kurtulmakta kararlı demektir. O zaman Asiye'yi bir süreliğine köyüne yollamaktan, kendime yeni bir iş ayarlamaktan başka yapabileceğim bir şey yok demektir.

Yasak öpücüklerle,
GÜNGÖR"

- - - - - - - - - - -

— Asiyeciğim, Mine hazır mı?

— Giydirdim, Güngör Abla. Demin hazır ettim.

— Saçlarını kıvıracağım da... Sen bu arada kapıcıyı çağır bana. Ali Bey'e bir pusula göndereceğim... Üstüme başıma bir çekidüzen verınem şart. Alev, kendisi yokken her şeyin yolunda gittiğine inanmalı.

— Yusuf Efendi'yi demin camdan gördüm. Hızlı hızlı bir yere gidiyordu. Herhal çabuk döner. Söylerim.

— Peki peki, acelesi yok... Sen maşayı prize tak yeter...

— Bir dakika Güngör Abla... Camlar çok kirli, baksana. İstersen şöyle alelacele silivereyim, kaba tozunu alayım.

— Yusuf Efendi'yi görürsen, içeri seslen bana... Gözün camda olsun.

— Asiye! Asiye dedim! Koş!

— Ne oldu ki? Ödümü kopardın Güngör Abla.

— Mine odasında yok. Banyonun ışığı da yanmıyor. Nerede olabilir? Senin yanında mıydı?

— Yoo... Mutfakta olmasın?

— Oraya baktım, yok... Yüklüğe girmeyeceğine göre acaba biz konuşmaya dalmışken gizlice sokağa mı çıktı?

— Sen bahçeye çıkmasını yasaklayalıberi öyle yaramazlıklar yapmıyor Güngör Abla... Dur dur, beni de korkuttun... Belki yüklüktedir, çocuk aklı işte... Ali Abisinin kendisini orda bulmasını istiyordur, saklambaç oynar gibi...

— Ne demek istiyorsun sen Asiye? Yüreğime indireceksin!

— Ne var ki ortada?... Yusuf Efendi söyledi demin, Ali Abi'ye onunla haber göndermiş, gelsin beni bulsun demiş. Yusuf Efendi de kıramamış çocuğu, seyirterek götürmüş haberi, bilirsin Mine'yi çok sever. Çağırdığımda, Ali Bey'in birazdan burada olacağını söyledi, pusula göndermemize gerek yokmuş... Çocuk aklı dedim ya, bak nasıl anlamış Ali Abisinin onları bırakmayacağını... Biz neler düşünüyorduk yalan yanlış... Her şey tatlıya bağlandı işte. Yüzün gülsün artık... Önce sen bul onu yüklükte, saçlarını kıvır. Maşa kızmıştır şimdiye.

- - - - - - - - - - -

— Mineciğim nerdesin? Nereye saklandın? Bak, ışığı açmıyorum güzelim, bana ses ver de seni karanlıkta bulayım.

— Ben oyun oynamıyorum... Zaten oynamam yasak değil mi? Aç ışığı.

— Nerdesin sen canım?

— Kutuların üstünde, örtünün altında.

— Neden oraya saklandın ki?

— Ali Abim eşyalarını almaya gelince beni burada bulsun istedim. Çantam hazır.

— Şaka ediyorsun sen Mineciğim. Ali Abi'yle gitmene nasıl izin veririm? Annene ne derim sonra?

— Bir şeyler uydurursun sen.

— O da ne demek? Küçücük bir kız değilsin sen artık Mine, aklını başına topla... Bu kadar oyun yeter. Çık ortaya!

— Maşayı elinden bırakırsan çıkarım.

— Şekerim, annen gelmeden önce saçlarını kıvırayım istedim. Ne sandın sen?...

— Ali Abi ondan önce gelir, bana hiç yalan söylemez...

— Yalnız ben onunla gitmene izin veremem, bilmiş ol... Ne

pahasına olursa olsun seni bu odada tutarım. Baştan beri bütün şımarıklıklarına katlandım, ama her şeyin bir sınırı vardır. Yakında koskocaman bir kız olacaksın... Bavulların çantaların arasında gizlenecek kadar aptal değilsin... Hadi çıksana ortaya. Çık dedim! Bağırttırma beni! Çık da kırmızı giysin yakışmış mı, bir bakalım.

— Onu kestim, parça parça ettim. Bana yakışmıyordu. Şimdi çıplağım. Gel bak istersen!

— Buna en çok Asiye üzülecek Mine. Seni o kadar özenle giydirdi ki... Onu çağırayım da görsün senin ne kadar nankör bir çocuk olduğunu. Kumaş parçalarını da toplasın.

— Asiye Teyze odaya giremez ki. Kapıyı kilitledin, anahtarı cebine attın, gördüm.

— Neler geliyor aklına senin birtanem? Korkutuyorsun beni... İstiyorsan, hemen açarım kapıyı ama önce seni ordan çıkarayım, hadi elini uzat da barışalım. Hadi canım... O da ne Mine!.... Makasla oynanmayacağını bilmiyor musun yoksa? Çabuk at o makası elinden. Çabuk at diyorum! Dur... dur! Yaklaşma! Yapma!

Tahin-Pekmez Günleri

Şükran Hanım'ın katlanamadığı şeylerin başında saygısızlık gelirdi, daha doğrusu iyi niyetin kötüye kullanılması. Banka müdürüyken, yanında çalışanları önce tatlılıkla yola getirmeye çalışmıştı: İşyerine gelirken önemli bir kuruma yakışır biçimde giyinmelerini rica etmişti; yerli yersiz şakalaşmalara, peş peşe getirtilen çaylara, uzun süren telefon konuşmalarına son vermeleri şarttı; çağdaş memurlar olarak, Atatürk portresinin altındaki vazoya her gün sırayla taze çiçek koymalıydılar. Sırayı ve çiçeğin türünü saptamayı onlara bırakmıştı.

Uyarılarına kısa bir süre uyulmuş, sonra savsaklamalar başlamıştı. İşte o zaman Şükran Hanım –istemese de– katı kurallar koymak zorunda kalmıştı. Önce çay servisini günde ikiyle kısıtlamıştı, evinden termosla getirdiği kahvesini çay molalarında içerek onlara örnek olmuştu. Kurallara uyanları, yani iyi giyinenleri ve Atatürk'ün çiçeklerini aksatmayanları nasıl destekleyebileceğini araştırmıştı. Ne yazık ki tek başına yapabileceği pek fazla bir şey yoktu. (Bazılarının, arkasından kıskıs gülmeleri hiç önemli değildi.)

Aynı düş kırıklıklarını emekliye ayrıldıktan sonra da yaşamıştı. Tam artık evinin kadını sıfatıyla rahat bir soluk alacakken eş-dostun nerdeyse yalvar yakar olup üstelemeleri sonucu üstlendiği site yöneticiliği görevinde de zorlanmıştı. Görevi kabul etmesinin tek nedeni, yaşadığı siteye bir güvenlik ağı germek, çekidüzen vermekti. Gerçi hangi dairelerde kimlerin kaldığı önemli değildi, nasılsa komşuları aynı kooperatifin üyeleriydiler ama acaba içlerinden anahtarını bir yabancıya teslim edecek kadar düşüncesiz biri çıkar mıydı? Ya anahtarı alan, bir anarşist, bir teröristse... Son zamanlarda

gazetelerde, bu tür olaylardan geçilmiyordu: komşulara sevimli, uygar görünen bir çift, bir çatışma sırasında ölü olarak ele geçiriliyordu sözgelimi. Böyle bir durum sitelilerin huzurunu nasıl bozardı... Tam ailece televizyon başına geçmişken, kanlı haberleri ürpererek izlerken, sizin de başınıza aynı şeyin gelmesi ne demekti... Polisin haklı olduğu kesindi de parçalanmış cesetleri görmek, sonra karakollara götürülmek, sorgulanmak, düpedüz sinir bozucuydu. Dahası, sitenin adı bir kere kötüye çıktı mı üst kat komşusu Albay Necmi Bey, katını nasıl satabilirdi?

Şükran Hanım, yaşamı boyunca, bir gün yanlışlık yaptığını kavrayacağı korkusuyla evlenmemişti. "Aile"yi bir kavram olarak sevmek, yüceltmek yetmişti ona. Zamanında Necmi Bey gibi yol-iz bilen bir beyefendiye, defterini tutmasına yardımcı olan bir dosta rastlasaydı, belki... Necmi Bey'i bahçedeki çiçekleri sularken (üstelik görevi değilken) gördüğünde "Size gül getirecektim Şükran Hanım ama fazla laubali olur diye düşündüm. Zaten güle gül getirilmez" dediğini duyduğunda, belki, diyordu kendi kendine, belki. Varsın kocası paraca sıkışık olsundu.

Alınacak güvenlik önlemlerini birlikte gözden geçirirken, kapıcının ek bir ücret karşılığında sitenin güvenlik görevliliğini üstlenmesini kararlaştırdılar. Onun cahil bir adam olduğunu hesaba katarak yabancılara soracağı soruları uzun uzun ezberlettiler:

— Adınız ne?

— Hangi daireye, kimlere gidiyorsunuz?

— Ne kadar kalacaksınız?

— Çantanızı aramamda bir sakınca var mı?

Kapıcı, önce koruma görevini keyifle üstlendi, ne de olsa aylığı artacaktı; gelgelelim Şükran Hanım'la Albay'ın en güvendikleri dostları bile yönetim borçlarını ödemeyi savsaklayınca eski aylığını bile zamanında alamadı:

— Boşuna çabalamayın, dedi. Dertsiz başınıza dert aramayın.

Geçen gece geç saatlerde gelen bir yabancı, "Bari doğum

tarihimi, baba adımı, mesleğimi de sor" diye alay ederek pasaportunu uzatmıştı. Meğer o delikanlı, Makbule Hanım'ın yeğeniymiş, dışardan geliyormuş.

Albay bu olay karşısında biraz gerilese de –belki Makbule Hanım, yeğenine siteden bir kat almayı düşünüyordu– Şükran Hanım yılmışa benzemiyordu. Hemen kararını verdi: sitedeki kadın komşularını haftada bir gün evinde toplayacak, ağızlarını arayacaktı. En güvenli yol buydu.

Eski arkadaşları Nuşin, Nurhayat ve Berna dışında gençler de –Zeynep ile Ebru– katılıyorlardı günlere. Makbule Hanım artık gelmediğine göre, demek küsmüştü, gönlünü almak gerekiyordu. Konuklar, Şükran Hanım'ın ünlü kol böreği ile poğaçalarını yerken bir yandan da çaylarını, adaçaylarını, kuşburnu çaylarını, ıhlamurlarını içiyorlardı. O gevşeklik içinde, yeni kiracılar üstüne gözlemlerini aktarıyorlardı – daha doğrusu, Şükran Hanım'ın sezdirmeden sorduğu önemli soruları içtenlikle yanıtlıyorlardı. Yoksa yerli-yersiz dedikoduya izin yoktu bu evde, bilirlerdi.

Görev dağılımı da aksamıyordu: Nuşin pasta, Nurhayat çay servisinde, Berna, kahvesini tazelemekte çalışıyorlardı. Şükran Hanım yaşıtı komşularına bile "Teşekkür ederim *kızım*" demeyi aksatmazdı. Kapıcılarla temizlikçilerin (temizlikçisi kaç haftadır gelmiyordu) başa çıktığı bir dünyada saygınlığını başka türlü nasıl koruyabilirdi...

Kurallarına uyulduğu sürece kapısı herkese açıktı zaten. Evinde sigara ya da içki bulundurmaması pintiliğinden kaynaklanmıyordu. Katlanamadığı ikinci şey, aşırılık ve savurganlıktı. Bu iki eğilim, kişiyi batağa sürüklemek açısından aynı kapıya çıkardı onca. Bir keresinde Zeynep'in getirdiği teneke Koka-Kola'yı bira sanması da bu aşırı dikkatine bağlıydı. Ebru'nun –kendi yanında değilse bile– sigara içmesinden tedirgin olduğunu yüzüne karşı söylemişti. Hep onların iyiliği için. Şimdilik gülüp geçseler de bu öğütlerin değerini sonra nasılsa anlayacaklardı.

O ikindi, her zamanki gibi:

— Elinize sağlık...

— Nefis olmuş. Tarifini bir yere yazmıştım da bulamıyorum, bir daha yazabilir miyim?

— Doğrusu sizin kol böreğinizin üstüne yok, gibi övgüleri yarım yamalak bir alçakgönüllülükle dinlerken birden Zeynep, kızının tatile çıkacağından söz etmişti. Şükran Hanım irkildi ama renk vermedi: Bir anne, on yedi yaşındaki kızını tek başına nasıl tatile gönderebilirdi!

Konuşma uzayınca kızın, Şükran Hanım'ın gideceği tatil yöresini seçtiği anlaşıldı. Yorucu sorumluluklardan bir süre uzak kalmak, kışlık işlerinin başına istekle dönmek için üç-beş günlük bir tatil yapmayı kararlaştırmış ama onlara bu tasarısından söz etmemişti; kendisinin yokluğundan yararlanıp düzeni aksatmalarını göze alamamıştı.

— Otelde mi kalacak, pansiyonda mı? gibi nesnel bir soruyla yetindi.

— Öğrenci harçlığıyla ancak pansiyonda kalabilir tabii, dedi Zeynep gülerek. Ama ne fark eder, kumsal ortak. Geçen yıl Necmi Bey de kalmış o pansiyonda, ondan öğrendik.

Necmi Bey'in böyle ucuz, öğrenci-işi bir pansiyonda kalması... Demek kimselere güvenmemek gerek.

O zaman çocuğun ne kusuru var? diye patladı içinden, öfkesini dışarı taşırmadan.

Zeynep'in kızını bir kerecik görmüştü, gözü pek tutmamıştı. Adını tam koyamadığı bir aykırılık sezmişti onda: her an umulmadık bir şey yapabilirmiş gibi. Gelgelelim artık inanılan insanların da beklenmedik şeyler yapabileceği ortaya çıktığına göre... kızcağızı suçlamak haksızlıktı. Ne de olsa çocuğun sorunlarıyla ilgilenmeyen, giyim konusunda örnek olmaktansa onun yırtık blucinlerini üstüne geçiren, vurdumduymaz bir dulun yetiştirmesiydi.

Şükran Hanım'ın içini bir sevgi dalgası yokladı: belki biraz sabırla, özenle... Çağdaş Genç Kız yarışmasının herhangi bir dalında bir ikincilik ödülü kazanabilirdi çocuk. Şimdiye kadar tasarladığı Çağdaş Memur, Çağdaş Kapıcı ödüllerini kimse kazanamamıştı. Bu tür yarışmalar gerçekten düşlediği gibi düzenlense de özendirme ödülü verebileceği kişilerin sayısı üçü-beşi geçmiyordu.

Kızın kendisini sevmediğini sezmesi, işini güçleştirecekti kuşkusuz ama Şükran Hanım güçlüklerden yılacak insan değildi. Önce tatlılıkla, yumuşak davranırsa...

Valizine tatilde okuyacağı kitapları yerleştirirken –*Dünümüz Bugünümüz* (araştırma), *Kırk Satır mı Kırk Katır mı?* (folklor yazıları), *Önderlerin Bilinmeyen Yanları* (anılar), *Saz ve Söz* (şiirler)– kızın sorunlarına (adı Nükhet'ti galiba) çözüm getireceğini umuyordu.

Havaya eylül değdiğinden, kumsal pek kalabalık değildi. Yine de kızı ancak öğleye doğru görebildi – ufak dürbünü aracılığıyla: demek geç kalkıyordu. Nerdeyse yarıladığı kitabı bir kenara bırakıp çabucak giyindi. Güneş sütünü, gözlüğünü, termosunu çantasına koyarken arada pencereden göz atıyordu kumsala. Kız yerinden kalkmamıştı. Şezlonga uzanmış, kitap okuyordu. Parmaklarının arasındaki sigarayı görene kadar içinden, "Aferin" demişti ona. Sonra hemen, "Bu alışkanlık da zamanla geçer" diye avuttu kendini. Yeter ki dertlerini açacağı bir büyüğünü bulsun.

Kırmızı havlu giyisisiyle aynaya baktı. Altmış yaşına merdiven dayamasına karşın bedeni hâlâ diri, teni gergindi. "Kendini her türlü aşırılıktan korumanın ödülü bu" diye gülümsedi aynadan bakan yosun-yeşili, genç gözlerine. (Her sevişme süresinin yaşamdan üç dakika çaldığını bir yerlerde okumuştu. Şu kahveyi de azaltırsa...)

Kız, önce onu tanımadı.

— Merhaba Nükhet, dedi Şükran Hanım çaycının getireceği şezlongu beklerken, beni tanıyamadın galiba.

Kız doğruldu, şaşkınlıkla yüzüne baktı:

— Nasıl tanıyabilirim ki Şükran Hanım? Sizi burada göreceğimi, bin yıl düşünsem...

— Ben otelde kalıyorum.

Şükran Hanım'ın aralarına bir uzaklık koymak istediğini sezen Nükhet:

— Kumsalda buluştuk ya! diye güldü.

— Doğrusu iyi de oldu, diye alttan aldı Şükran Hanım. Kışın, site-yaşamı güzeldir, güvencelidir ama yazın böyle hiç kimseyi tanımadığın bir yörede bir dosta raslamak az şey değildir. Yalnızca kitap okumakla zaman geçmez, insan bildik bir yüz arar.

— Doğrusu benim buradaki çevrem geniştir oldukça, dedi Nükhet. Onlarla istediğim zaman görüşebilirim de kıyıda yalnız kalmayı seviyorum.

Eskiden aykırılık diye nitelediği şeyin aslında art niyetsiz bir patavatsızlık olduğunu anlayan Şükran Hanım,

— Ben de birazdan kalkacaktım zaten, dedi alındığını pek gizleyemeden.

— Sizi demek istememiştim, dedi Nükhet telaşla. Genel bir şeyden söz ediyordum.

— Biliyorum Nükhetçiğim, zaten dediğini üstüme alınmadım.

Kızın utancından yararlanmak için dokunaklı sözcükler seçti; bu fırsat bir daha eline geçmezdi:

— Hem zaten beni kastetsen de kırılmazdım. Senin gibi gencecik bir kız, anneannesi yaşında, üstelik yalnız yaşayan bir kadınla ne paylaşabilir ki?

Beklediği tepkiyi hemen aldı:

— Yapmayın Şükran Hanım! Sizin sitede ne kadar geniş bir dost çevreniz olduğunu bilmeyen yok.

— Ama o, sitedeyken. Yabancı bir ortama girdiğimde ne kadar yalnız kalıyorum, bilsen.

— Bu gece arkadaşlarla diskoya gidiyoruz. Bize katılsanıza, diye atıldı Nükhet olanca içtenliğiyle. Müzik biraz hızlı, hoparlörü de iyice açıyorlar, çok gürültülü ama belki yalnız kalmaktan, bir odaya kapanmaktan iyidir.

Şükran Hanım, ona yakınlaşmakta ölçüyü iyice kaçırdığını düşündü:

— Bu gece gelemem Nükhetçiğim. Bitirilecek bir kitap var, izlenimlerimi de günlüğüme geçirmem şart. Belki yarın gece. Tabii arkadaşlarına göre çok yaşlı kaçmayacaksam.

— Herhalde güzel bir kadın olduğunuzu, bu kırmızı havlu giysinin size çok yakıştığını biliyorsunuz, dedi Nükhet.

— Modelin yalnız bu rengi kalmış mağazada, öylesine aldım, nasılsa üç-beş gün giyeceğim, diye üste çıktı Şükran Hanım. Şimdilik hoşça kal...

- - - - - - - - - -

Şükran Hanım'ın gece-defterine düştüğü notlardan:

"Doğruyu söylemek gerekirse bu otelin ucuz bir pansiyondan farkı yok. Havlularla çarşafı değiştirmeye gelmediler, temizlik yapmadılar... Üstelik, ortalıkta dolaşan çiftlerin evli olup olmadıkları anlaşılmıyor. Yalnız şu kadarı kesin ki evli olsalardı bu aksaklıklara, başıboşluğa karşı çıkarlardı. Otel yöneticileri bizim iyi niyetimizi kötüye kullanıyorlarsa Necmi Bey, pansiyonu seçmekte haksız sayılamaz. Hem en azından daha ucuza gelir.

Sabah saatlerini N.'yle kumsalda geçirdim. Kurnaz bir kız gibi görünse de saf bir yanı var. Yarın gece istemesem bile diskoya gitmek zorundayım. Çocuğu yönlendireceksem, ilişkilerini öğrenmem şart. Derler ya, "İnsanlar ya yolculukta ya sarhoşken kendilerini açığa vururlar." Sabah, kırmızının bana yakıştığını söylemişti, üstünde durulmaya değer bir ayrıntı. Yarın gece kırmızı şalıma sarınırsam dediklerinin doğruluk derecesini saptayabilirim... Kitabı bitirdim. Bir duş iyi gelecek. Dünün havlusuyla kurulanırım. Balkona asmıştım, nemi kalmamıştır."

- - - - - - - - - -

Nükhet'i kumsalda görememek, Şükran Hanım'ı işkillendirmişti. Ne olmuş olabilirdi ki? Pansiyonun telefon numarasını almadığına içerledi. Kendi oda numarasını da vermemişti kıza. Demek tatil, kişiye bir gevşeme getiriyordu, sağlam ilkelerinden şaşmasına yol açıyordu. Bir an önce sıyrılmalıydı bu uyuşukluktan.

Akşama doğru aynada, siyah giysisinin üstüne sarındığı kırmızı şalla nasıl göründüğüne bakarken telefon çaldı.

— Benim Nükhet, nasılsınız Şükran Hanım?

— Merhaba Nükhet, ben de sana telefon numaramı vermediğimi düşünüyordum.

— Burada tek otel var, bulmam güç olmadı.

— Neden kumsala inmedin bu sabah canım? Gözüm seni aradı.

— Hüseyin'in teyzesi fenalaşmış. Hep birlikte onlara gittik.

— Hüseyin senin çok yakın bir arkadaşın mı? diye sordu Şükran Hanım, kızın telaşlı konuşmasına bu önemli ipucunu sokuşturarak.

— Hepimiz yakın arkadaşız biz. Erkek arkadaşım mı diye soruyorsanız, değil. Sizin kuşağa daha yakın biridir o. Sizi otelden mi alalım yoksa diskoya kendiniz mi gelmek istersiniz?

— Belki bulamam orayı. Bekletmekten de hiç hoşlanmam. Mümkünse, içinizden biri alsın beni.

— Ben çok isterdim ama annemin telefonunu beklemek zorundayım. Yoksa meraklanır. En iyisi, Hüseyin sizi lobide beklesin. On buçukta. Sizin için uygun mu?

— Tabii de onu nasıl tanıyacağım?

— Merak etmeyin, görür görmez tanırsınız.

Kikirdemeyi andıran bir gülüşten sonra:

— Hoşça kalın. On bire doğru görüşüyoruz.

Şükran Hanım telefonu kapattıktan sonra fazla erken hazırlandığını fark etti. İyi ki makyajını yapmamıştı daha. En iyisi yarım saat sonra lokantaya inmek, sonbahar akşamının çöküşünü orada izlemekti. Eskiler, yaz sonuna tahin-pekmez günleri derlerdi, ne güzel! Koyu tarçınla acı karanfil karışımı bir duygu, bir tat. Batan güneşin kızılıyla baygın ıhlamur kokusu.

Bu akşam, haşlanmış tavukla püre yemeyecekti. Belki az pişmiş bir biftek, patates salatası, domatesle salatalık söğüş, bir peynir tabağı ve roze şarap. Perhizinden bir günlüğüne kaytarabilirdi pekâlâ. Nasılsa tatildeydi. Üstelik böylelikle lokantadaki masasında daha uzun süre oturabilir, on buçukta lobiye inmeden, odasında defterine geçireceği izlenimlere zaman ayırabilirdi. Son bir çekidüzen verebilirdi kendine.

Odasına döndüğünde –şaraptan mıdır nedir– bir uyku çökmüştü üstüne. Son günlerde iyice unutkanlaştığını düşünerek izlenimlerini hemen defterine geçirdi. İki şey kafasını kurcalıyordu: Nükhet, neden "Hüseyin'i görür görmez tanırsınız" demişti ve neden bunu söylerken kikirdemişti? Adam hakkında bildiği tek şey, onun kendi kuşağına daha yakın olmasıydı, ne demekse...

Ama yakınmaya hakkı yoktu doğrusu. Kızın yakın arkadaşlarından biriyle on dakika baş başa kalmak –hele bir takside, kimse görmeden– kolay ele geçecek bir fırsat değildi.

- - - - - - - - - -

Hüseyin'i görür görmez tanıdı da nedenini kestiremedi. Buluşmaya önce gelen olmamak için girişteki mermer sütunun arkasına gizlenmişti. Saat tam on buçukta geniş cam kapılardan giren adam, iriyarı biriydi, esmerdi galiba. Ama ışıkların altına yürürken önce kumral, sonra sarışın oldu. Yaşı da önce otuzken sonra kırkta karar kıldı. Yazın güneşini emmiş yanık teni, omuzlarına inen ışıltılı, alacalı saçlarıyla loş lobiyi yaza boyadı.

— Şükran Hanım? diye sordu gamzelerini çukurlaştıran bir gülümsemeyle.

Şükran Hanım sütunun arkasından ürkekçe çıkmış, ona doğru yürüyordu.

— Evet benim, *delikanlı*.

— Taksi dışarıda bekliyor. Buyurun.

— Zahmet oldu size.

— Ne zahmeti? Sizin gibi kapısından alınmaya değer hanımefendiler bulunmuyor bu günlerde.

Taksinin arka kapısını açtı, kendisi öne oturdu. Hay aksi!

Şükran Hanım övgüye, övgüyle karşılık verme gereğini duydu:

— Sizin gibi delikanlılara da.

— Siz, yaş konusunda takılmışsınız anlaşılan. Kendizi yaşlı bir kadın gibi görmek istiyorsunuz. Orası tamam da bana "delikanlı" demeyin lütfen.

— Ama Nükhet'in arkadaşısınız, dedi Şükran Hanım, masum bir gülücükle.

— N'olmuş yani?

— Hiçbir şey elbet, dedi Şükran Hanım, dizlerini kibarca birleştirerek.

Şoförün duymasında sakınca görmediği bir soru sordu:

— Mesleğiniz nedir Hüseyin Bey?

— Meslek denebilirse denizciyim. Motorumla turist gezdiririm. Hepsi yeni yetme kızlarla oğlanlar. Ne doğru dürüst yüzmeyi bilirler, ne doğru dürüst içmeyi. Ben onların Hüseyin abileriyim. Can sıkıcı bir iş.

— Yoo, bir görev, dedi Şükran Hanım. Siz olmasanız, ben olmasam, yani nasıl... Sözgelimi Nükhet bu akşam beni aramasaydı...

— Galiba siz insanları yönlendiren takımındansınız. Açık sözlülüğümü bağışlayın: Aramasa ne olurdu ki?

— Ama Nükhet'in annesi benim komşum. Onunla ilgilenmem şart.

— Nedenmiş o? Nükhet akıllı kızdır, iyi yüreklidir.

— Teyzenizin durumu nasıl sahi? Sormayı unuttum. Nükhet söylemişti de.

— Atlattı sayılır. Ne de olsa eski kuşaktan. Yıllanmış şarap gibi.

Şükran Hanım, ağzının şarap koktuğunu düşünerek sustu. Adam argoyla karışık da olsa –ki bu, sınıfını gizlemediğini gösterdiğinden bir erdem sayılabilirdi– Necmi Bey'i aratmayan güzel cümleler kurabiliyordu. Tabii aralarındaki sınıf ve kültür uçurumunu bildiğinden övgülerinde onun kadar ileri gitmiyordu. Aferin doğrusu.

Diskoteği sandığı kadar ürkütücü bulmadı, belki de gençlere uyum sağlamak için ister istemez içtiği iki kadeh viski yüzünden. Yine de gençlerin arasında uygunsuz bir ilişki olsa, gözünden asla kaçmazdı. Kendisine saygı göstermekte kusur etmiyorlardı. Hüseyin ile Nükhet en iyi dans eden çiftti aralarında, gerçek hayatta bir çift oluşturmasalar bile. Hüseyin'in dans önerisini geri çevirmesi kolay olmadı. Ama onu kırmadan başarabildi.

Dönüşte taksiden ikisi birlikte indiklerinde, Nükhet:

— İyi geceler Şükran Hanım, dedi. Artık sitede görüşürüz. Annem, telefonda dedeme bir doğum günü partisi düzenlediklerini söyledi, yarın dönsem iyi olurmuş... Size iyi tatiller.

- - - - - - - - - -

Şükran Hanım, o gece defterinin başına geçmedi. Karmaşık duygular içindeydi. İzlenimlerini ertesi sabah, duru gün ışığında kaleme alması daha sağlıklı olacaktı.

Şükran Hanım'ın gündüz-defterinden:

"Dün gece, insanlar hakkında bazen acele hüküm verdiğimi kavradım. Sözgelimi Hüseyin hiç de sandığım gibi yaşlı, zengin kadınları kullanan bir erkek değilmiş. Yoksa bu sabah beni mutlaka arardı."

Damarlarına bir sıcaklık yayılmıştı. Kahve iyi gelirdi. Kahvesini hazırlamadan önce son iki cümleyi karaladı. Defterini bir yerde unutsa, okuyanlar, hakkında ne düşünürlerdi?

Çarpıntısı geçince yazmayı sürdürdü:

"Sözgelimi Zeynep, hiç de sandığım gibi vurdumduymaz bir anne değilmiş. N. de kırmızının bana yakıştığını yineledi. Sınavı geçti. Keşke bu şalı ona armağan etseydim. Ama otobüsünün kaçta kalktığını sormayı unuttum."

Telaşla ayağa fırladı, telefona koşarken kapı vuruldu.

Oda hizmetçisiydi herhalde. Ara sıra temizliği aksatsa da kendisine hep "siz" diyen bir kızcağız.

Gerçekten de oydu.

— Buyur canım, dedi Şükran Hanım yeni sevecenliğiyle.

Kız içeri girmedi. Kapıda küstahça dikilip bir paket tutuşturdu eline:

— Bu senin şalınmış. Dün gece diskoda unutmuşsun. Hüseyin Abi gönderdi.

Pıhtı

Kedim'e
(T.U.)

Yıllardır edebiyat okurum – hem mesleğim gereği, hem de kişisel tutkum yüzünden. Galiba kişisel tutkum daha önemli yoksa bazı basit alışkanlıklarımı sürdürmeme bile ucu ucuna yeten bir gelirle geçinmeyi göze alamazdım. Pişmanlık duyduğumu sanmayın. Şimdi de olsa, alçakgönüllü öğretim üyeliğini gösterişli bir yaşama yeğlerdim. Bunun karşılığında, edebiyat, başka dünyaların kapılarını açtı bana, hayranlık duyduğum yazarlarla, roman kişileriyle, görmediğim ülkelerle tanışmamı sağladı; maddi/manevi bütün sıkıntılara karşı dayanıklı kılarak yaşama sevinci aşıladı.

Ne var ki yazmak, sanıldığı kadar kolay değil; onca birikimin size fazla bir yararı dokunmayacağını görüyorsunuz – tabii büyük yanlışlıklar yapmanızı engellemek dışında. Ben de bu ilk öykü denememde baş-kişimi konuşturmamaya, yani onun ağzından konuşmamaya karar verdim: şu andaki acemiliğimle altından kalkamayacağım bir güçlük. Üstelik o kişi, dilini güzel kullanmasıyla *da** sivrilmiş biriydi. Kulağımda kaldığı kadarıyla, yumuşak dalgalanmalarla yükselen, sonunda katı bir kesinliğe varan bir sesi vardı. Belki öykü ilerledikçe, o sesi size duyurabilirim – biraz ustalaşınca.

Güzelliğine gelirsek... Doğrusu katışıksız bir güzellik değildi. Tıpkı sesi gibi sizi yumuşaklığıyla sarmalar, sarmallarını tamamladıktan sonra hançerini saplayıverirdi. Ardında kalıcı bir pıhtı bırakarak.

* Da'nın altını çizmemin nedeni, onun asıl güzelliğiyle ünlenmesidir. (M.)

İşin ilginç yanı, bu kıyıma bile-isteye girişmemesiydi. Kimseyi umursamayan, soğukluğuyla yakıcı bir çekicilik, Greta Garbo'vari erkeksi bir dişi-örümcek tavrı.*

- - - - - - - - - -

1971'de bir sabah yazlıktaki evime telefon etmişti; yarım saatliğine uğrayabilir miymiş?

Daha şaşkınlığımı atlatmadan zarif bir buketle çıkageldi. Gerçi ziyaret nedenini kestirmiştim de evime kadar zahmet etmesi bence gerekmezdi. Birdenbire karşımda gördüğümde, onu nerdeyse tanıyamayacaktım. Hâlâ çekiciydi ama eski imgesinden, daha doğrusu bende iz bırakan görüntüsünden çok farklıydı. Bir zamanlar, biz eski seyircilerini büyüleyen ağır gözkapaklarının iyice şişmesi, saçlarıyla tırnaklarının epey bakımsız olması bir yana, genel bir yıpranmışlık çökmüştü üstüne. Yoksa eskiden de böyleydi de ben hep uzaktan izlediğimden mi farkına varmamıştım? Sanmıyorum. Çünkü yılların da payı vardı bu değişimde. Neredeyse olumlu sayılabileceği için söz konusu yıpranmışlığı tanımlarken "çökme" yerine "durulma" sözcüğünü kullanınam daha doğru. Hele onun bir zamanki Batılı parıltısını artık ancak ekranda siyah-beyaz olarak binde-bir yakalayabilen yeni seyircilere sesleneceksem.

Karşımdaki kadın bir metin olsaydı (hayır şiir değil, roman hiç değil, ancak bir yaşam-öyküsü) Türkçesini çözebilirdim, yorumlayabilirdim. Ama o baştan beri yarı-saydam olsa da gizlerini ele vermemekte kararlı bir kişilikti. Sanki belli bir ulusu yoktu, yersiz-yurtsuzdu, yalnızca seyircilerinin yaşamlarına kırmızı damgasını basmış bir efsaneydi. Döneminde, ona tutulmayan erkek yoktu bildiğim kadarıyla. Hem de her sınıftan. Şimdi kadın hayranlarının bolluğunu düşününce, acaba kişiliği mi ağır basıyordu yoksa imgesi mi diye soruyorum kendime.

* Bir dostumdan öğrendiğime göre Afrikalılar, özenle yetiştirecekleri çiçeklerin toprağına karşı-cinsten tohumlar serperlermiş. Dostuma çiçeklerinin cinsiyetinin nasıl saptandığını sormadığıma hâlâ üzülürüm. (M.)

Bildiğimiz gibi, efsane katına yükselmiş kişiler ortalıkta pek görünmezler, günlük kargaşanın örseleyemeyeceği bir zırhın arkasına gizlenirler. Edebiyattan, sanattan nice örnek verebiliriz. Oysa o, günlük keşmekeşin tam ortasında efsane olmayı başarmıştı. Onu *gözleriyle görmek** için gecelerce aynı oyunlara koşan seçkin bir tiyatrosever kitlesi vardı. Filmlerini pek beğenmeseler de oynatıldıkları sinema salonlarını dolduran genç hayranlarının sayısı azımsanır gibi değildi. Kendisini hem tiyatroda hem sinemada izledim ama hangi dalda daha başarılı olduğunu söyleyemeyeceğim. Çok iyi bir oyuncu olduğunu da söyleyemem. Burada garip bir tümce kuracağım: sanki o, rolüne değil, rolü ona bürünüyordu. İster Çehov'un, Dostoyevski'nin, Shakespeare'in birbirlerine hiç benzemeyen drama kişiliklerini canlandırsın, ister *Bataklı Damın Kızı Aysel* olsun, hep kendisiydi. Yorumu, her zaman kendi çekim-alanında odaklaşıyordu.

Önce tanınmış bir aktörle, sonra o dönemin ünlü bir zenginiyle evliliklerinde de hep kendi kalmıştı.** İster başbakanla konuşsun, ister bir barmenle, tavrı aynıydı. Canının sıkıldığını elmacık kemiklerinin kızarmasından, elini bir sineği kovarcasına sallamasından ya da herkese meydan okurcasına beline götürmesinden anlıyordunuz.

Altını çizdiğim 'yeni anlam'a dönersek... Doğa, onun pürüzsüz tenine kırışıklar, gözaltlarına morluklar eklerken sanki yeni bir denge yaratmıştı: geri aldıklarının boşluğunu yeni bir anlamla cömertçe doldurmuştu. Her seyircinin gönlünce yorumladığı imgenin yüzeysel ışıltısı kazınınca ortaya keşfe değer bir derinlik çıkmıştı.

Sözgelimi, her an bir sıkıntı ya da bezginlik ipucu vermesini beklediğim kolları, benim hasır koltuğumun iki yanından gevşekçe sarkıyordu. Taraçanın kuytu köşesinden, küçük bahçeme bakıyordu dalgın dalgın.

Hayır lütfen ne çay istiyormuş ne de içki. Kapıdan şöyle bir

* Gerçi bu anlamsız bir deyim ama olayın arka-planını aktarmama yarıyor. (M)

** Üçüncü evliliğinden söz açmaksa, şu anda öykümün akışını zedeleyebilir. (M)

uğramış, fazla zamanımı almayacakmış. Artık zamanının önemini kavramışmış. Meslektaşları, provaları aksatmasını baştan beri içkiciliğine yorarlarmış, oysa onda zaman kavramı baştan beri yokmuş; yıllarla, aylarla değil anlarla düşünürmüş. Belki bu kadar derine inemedi de ben öyle anladım.

Artık yaşlı kadın rollerine razı olduğunu eş-dosttan duymuştum. Ola ki, gençlik/güzellik zırhından kurtulmaktan kaynaklanıyordu bu gevşeklik. Yine de yüzüne bakarken, ondaki sinema ve tiyatro tutkusunun asla sönmeyeceğini sezdim. Bu ateşi ne yazıhanesinde çıkan ve servetini kül eden yangın bastırabilmişti ne de umudunu kıran sönük Anadolu turneleri. Konu tiyatrodan açıldı mı bakışlarının canlanmasından belliydi. Aslında bir *Taşra Kızı*'ydı düpedüz, eğitimi yarım-yamalaktı, gelgelelim Emma Bovary'liğe özenmediği apaçıktı. Rüküşlükle uzak-yakın bir ilintisi yoktu, melodramla da.

Kalkmak üzereydi. Geliş nedenini açıklamayı ona bıraktığımdan (o konuda daha hiçbir şey söylememişti) yüreklendirici birkaç söz ettim:

— Biliyor musunuz, ben size eskiden beri hayranımdır, dedim.

Herhangi bir tepki almayınca sürdürdüm sözü:

— Sizin gibi "güzel" kadınların yaşlanması çok güç olsa gerek. Herkes en ufak kusurunuzu yakalamak için pusuya yatar. Ben hiçbir zaman güzel sayılmadığımdan şanslı sayılırım doğrusu. On beş yaşımda neydiysem, başkalarının gözünde hâlâ öyleyim.

Tam bir kahkaha atacakken aşağı yukarı aynı yaşta olduğumuz aklıma geldi, kendimi tuttum.

Alınmışa benzemiyordu. Sigarasını küllüğe zarifçe bastırıp kalkarken "Başınız sağolsun" dedi.*

---

* Bu konuşmalı salıneyi ertelememi okurların bağışlayacaklarını umuyorum. (M.)

Yıllar sonra son görüşümde, aklaşmış saçlarına yemeni gibi doladığı alacalı eşarp ipek olmasa onu yine tanıyamayacaktım. İyi ki beni görmedi. Yoksa o aceleyle ne diyeceğimi kestiremezdim; dostlarımla birazdan bir meyhanede buluşacaktık. Kolunun altında gazeteye sarılmış bir içki şişesiyle Krepen Pasajı kalabalığına karıştı.

Sonradan duyduklarıma göre anılarını bir gazeteye satacak kadar düşkünleşmiş.* Delikanlı bir hayranının –galiba bir eşcinselin– evinde kalıyormuş. Trajedilerden hep kaçındığım için –yoksa bu basit yaşamımı hâlâ nasıl sürdürürdüm?– onu yoklayamadım. Zaten artık konuşacağımız ne kalmıştı ki?

Bazı ortak dostlarımız onun hakkında, "Su testisi su yolunda kırılır", "Her koyun kendi bacağından asılır" türü çirkin, beylik yorumlar yaptılar. Oysa bir zamanlar onun parıltısından beslenmişlerdi her anlamda. Keselerini şimdilerde ıvır-zıvır televizyon dizileri ve reklamlarıyla doldurduklarından onu dik kafalılıkla, savurganlıkla, dahası şımarıklıkla suçladılar. Onu karalayarak aklanmayı seçtiler bir bakıma.

Sonraları onun yaşamından diziler ve filmler üretenler de o eski ışıltının seyircilere nasıl yansıdığını bilecek yaşta değildiler. Birçok önemli rolün üstesinden kültürüyle değil sezgisiyle gelen bu karizmatik kişiliğin, taşıdığı onca yükü bir kaçamak, bir içki molasıyla attığını, atamayınca da o molayı gittikçe uzattığını anlayamıyorlardı bir türlü.

1971'deki karşılaşmamızda; giderayak kendisinin de bana hayran olduğunu söylemişti. İşlek zekâma ve ukalalıktan uzak kültürüme. Eski kocama biraz da bu yüzden tutulmuş. Kendisindeki bir eksikliği benim aracılığımla gidermek istercesine. Ama anlaşılan ben, onun asla bilemeyeceği bir şey biliyormuşum ki sonuncu evliliğinde aşağıya çekilen kendisi olmuş.

* Kim bilir yaşamını ilginçleştirmek adına neler bulup buluşturmuştu o durumda? Bu tür bilgilere incelemelerde asla güvenilmez. (M.)

Aramızdaki tek farkın, kendisinin hiç bilmediği bir konuyu *katılarak* çözümlemeye duyduğu heves, benimse çok iyi bildiğim konuları *uzaktan izlemekteki* kararlılığım olduğunu anlatmaya çalıştım ona.

— Madem beni kıskanmıyordunuz, dedi hüzünlü gözlerini yüzüme dikerek, neden boşanıp onu bana bıraktınız?

Lal

Sevgili Kırmızı Biber

Sana önce siz diyecektim ama sonra caydım çünkü benden büyük olsanda can dostumsun abimsin. Senden başka kimseler beni anlamıyor birde küçük kardeşim. Derslerime kafamı veremiyorum. Böyle acı bir olay kaç genç kızın başına glemiştir yani annemle babam boşanalıberi bunalımdan çıkamıyorum. Ayrıca bir gazetenin düzenlediği Başınıza gelen en acı olayı anlatın yarışmasına bu konuda gönderdiğim yazıyı sıradan bulmuşlar ödülü alamadım. Oysa o parayla kendime indirimli bir çizme alacaktım çünkü canavar adam kardeşimle bana harçlık vermez sonra yoldan çıkarmışız. Bizde annemle ikisi yatmaya gidince başucu radyomuzu kısık açıp senin programını dinliyoruz tek tesellimiz bu. Bizimkiler duysalar bizi dayaktan gebertirler. Biz bunalımlı insanlara öyle yardımcı oluyorsunki sen uç deyince ayaklarım yerden kesiliyor dertlerimizi unutuyorum ama dinleyicilerinin hepsini sevmiyorum. Bazı kadınların seninle konuşurken iniltili sesler çıkarmalarından hoşlanmıyorum. Tamam onlarında dertleri olabilir ama bir kurtarıcıyla böyle konuşulmaz. Kardeşim senin gözlerinin rengini merak ediyormuş ama kendisi imam hatibe yeni başladığı için duygularını benim aktarmamı istedi. Kırmızı Biber abi sakın bizi yalnız bırakma diyor bak mektubun altındaki papatyayı kendisi çizdi. Sana neden telefon edemediğimizi anlamışsındır ikimizden de öpücükler.

Öksüz

ulan kırmızı biber sen kendini ne sanıyorsun niyetin karı kızı dolduruşa getirmek mi bizimle dalga geçmek mi biz mert türk delikanlıları böyle oyunlara gelmeyiz bilmişol sözlüm nalanın seni dinlemesine şimdilik karışmıyorum bir tatsızlık daha çıkmasın diye ama muhterem sacide teyzenin gizli gizli dinlemesini af etmiyorum boktan programını bir kerecik dinledimse herkesin ağzının payını vermek içindir yoksa benim ağzım iyi laf yapar icabında karı kız gıcıklamak için senin laflarına muhtaç değilim yerinde olsam bizim mahalleye uğramazdım nalanla sacide teyze yetmiyormuş gibi bizim aramızdan da üç beş sütübozuk çıktığına göre o kara ibne gözlüklerini parçalayıp kıçına sokmam vazifem oldu zaten vatanım uğruna birkaç şerefli cinayet işlemişim allaha şükür bir eksik bir fazla fark etmez bu mektubu yazdırdığım dava arkadaşım tuğhan da aynı fikirde ona göre

terminatör

Kırmızı Biberim, badem şekerim,

Seni dün gece programdan yine aradım, zor düşürdüm ama bütün duygularımı olanca içtenliğimle dile getiremedim. Çünkü konu komşunun programını dinlediklerinden eminim. Dinlemeseler sana bu kadar verip veriştiremezlerdi, değil mi? Zaten beni de aralarına zorla aldılar, kim bilir arkamdan neler diyorlardır. İçlerinde yalnızca Nuriye dürüst, o kalemine güvendiğinden sorunlarını gazetelerin gönül ablalarına yazıyor. Ben daha çok sesime güvenirim.

Dün gece telefonda söylediğim gibi kırk yaşlarında çekici bir kadınım. Kocam olacak herifle evlenene kadar az erkeği koşturmadım peşimden övünmek gibi olmasın. Ama lise 2'deyken kaderin sillesini yedim. Mahalledeki baskılar sonucu bana güvenli bir gelecek sağlayacak babam yaşında bir herifle evlendim. Okulumu ve edebiyat hevesimi terk ettim. Meğer aileden zengin sandığım kocam kumarbazın tekiymiş. At yarışından başka hiçbir şeye aklı ermiyormuş. Son zamanlarda hiç kazandığı yok, hep ya yanlış ata ya yanlış sayıya oynuyor.

Belki bir çocuğumuz olsa onunla oyalanırdım da Allah kısmet etmedi. Ben de geceleri içimi eski ateş sarınca her şeyi göze alıp seni kaçamak arıyorum.

Her keresinde sesimi değiştirsem de artık kim olduğumu tok sözlülüğümden anlamışsındır. Senden istediklerimi binle çarp. O bayıldığım biberini dudaklarıma iyice sür de kendimden geçeyim, senin küheylanının al yelelerine tutunup göklere uçayım.

Isaura

Not: Neden fotoğraflarında hep kara gözlüklüsün? Senin de çekindiğin birşeyler mi var?

Gelecek programda hangi burçtan olduğunu soracağım. Böylelikle benden saklın-gizlin kalmayacak.

Merhaba Paprika,

Aslında seni neden tutuyorum, biliyor musun? Köşeleri tutan (yaşamın her alanında) eski kuşağı ezip geçtiğin için. Toplumun benimsediği kuralları ve yaygın değerleri "post-modernist" diyebileceğim bir yaklaşımla alaşağı ettiğin için.

Bir kere, sana sorulan soruları/dile getirilen istekleri karşılarken *afakilikten* şaşmıyorsun (nesnel sözcüğü yeterince şiirsel/büyülü olmadığından beni hep itmiştir). Herkesi söylediklerini yorumlamakta özgür bırakıyorsun yani.

Doyumsuz kadınlara verdiğin yanıtları bazan aşırı duygulu bulduğumu belirtmeliyim. Ama ne yapalım ki bu boktan ülkede piyasa böyle. Yükselen değerlere ucundan kıyısından tutunmadan bir yere varamayız. Üstelik o kadıncağızların orgazmla eş-anlamlı sandıkları "uçmak" sözcüğünü, patronlarla eski-kafalı yöneticiler de aynı biçimde alımlıyorlar. Senin uçuracaklarının zaten bir dinamitlenme sürecine girdiğini, yolun bundan böyle gençlere açılacağını o köhne modernist bilinçleriyle kavrayamıyorlar.

İtiraf edeyim, seni ilk arayışımda amacım alay etmekti. Gelgelelim program konuşmasından sonra bazı deyimlerinle deyişlerini şiirlerimde ve metinlerimde kullanmaya karar verdim.

Laf aramızda, –erkek erkeğe– kara gözlüklerin misyonuna çok uyuyor.

Joker

Sayın Kırmızı Biber Beyefendi,

Oğlum, ben emekli bir memurum. Bütün gün gazete okumaktan, televizyon izlemekten, radyo dinlemekten başka işim yok.

Geçenlerde bir gece, oldukça geç bir saatte yine uykum kaçınca radyoda sizin programınıza tesadüf ettim. Önce dilinizin sivriliğinden ürktüm doğrusu ama sonra programın adını hesaba katarak fikrimden vazgeçtim. Ağzına biber sürülmesini büyük bir iştahla bekleyen bu densiz hanımlar aynı soruları bana sorsalar ne derdim, bilemiyorum. Nerelere gelmişiz!

Demek Türkiye'nin saydam olabilmesi için sizin gibi gençlere ihtiyacı var. Benim kuşağım çok çalıştıysa da beceremedi. Nitekim geçen gün, sokağımızın toplanmayan çöpleri mevzuunda tam belediyeye acı bir mektup döşenmeye hazırlanmışken geçmişte yazdığım benzer şikâyetnamelerin cevapsız kaldığı geldi aklıma, sizi andım.

Başlangıçta -herhalde eski kafalılığımdan olacak- devletin üstlenmesi gereken görevleri sunuculara devretmesi hoşuma gitmemişti, realité showları yadırgamıştım. Zamanla yanıldığımı anladım. Ne de olsa bu tür programlar aracılığıyla hastalar anında hastanelere yatırılıyor, âcizlere para toplanıyor, intihar etmeye kalkışan işsizlere iş bulunuyor, küsen âşıklar ve kanlı-bıçaklı anababalar bir araya getiriliyor, düşman aileler

barıştırılıyor. Ancak rüyalarda rastlanabilecek bu mutluluklar bir kerecik olsun yaşanıyor.

Efendim, sizden ricama gelince, gerçi programınızın şümulüne pek girmiyor ama mahallemizin çöp derdini o baharatlı uslubunuzla dile getirir misiniz lütfen? Adım Mustafa Gürel. Mesleğinizi muvaffakiyetle sürdürmenizi dileyerek mektubuma son verirken zahmet olmazsa programda adımın ilk hecesi "Mus" yerine son hecesi "fa"yı vurgulamanızı isteyeceğim. Yoksa benden bahsettiğinizi anlamayıp teşekkürde kusur edebilirim.

Akşam Alacası

Çocuğa rasladığında akşam çöküyordu. Sabahı değişken bir günün –erken saatlerde bulutlu, çisentili, kuşluk vaktine doğru cılız bir güneşle kararsız bir aydınlık ama hep yapışkan, boğucu geçmiş bir günün– bu bocalamalardan yorgun düşmüş akşamı. Gökteki kızıllık, ertesi günün de böyle geçeceğinin ipucuydu, kim bilir daha kaç günün....

Çocukluğundan beri havadan etkilenirdi: lodosta eklemlerine yürüyen, başında karar kılan sarı bir sersemlik, poyrazda bir canlanma, savrulan perdelerin içeri saldığı rüzgârla kamçılanma tutkusu.

Erken saatlerde bulutlu, çisentili:

Geçmişin yükünden kurtulma işlemine o saatlerde girişmiş, ne yazık ki çabasına değmemişti, fazla bir şey birikmemişti ki: havagazı, telefon, su, elektrik faturaları, günleri dolduğunda atılmıştı, zaten atılmasalar da pek yer tutmayacaklardı.

Kuşlukvaktine doğru cılız bir güneşle kararsız bir aydınlık:

Birkaç gün önce, gözden çıkardığı, bir daha okumayacağına karar verdiği kitapları karton bir kutuya yerleştirmişti... De acaba? Çünkü kişi, bu eleme telaşında bazan belki bir daha okumayacağı ama geçmişin vazgeçilmez bir parçası saydığı kitapları sonradan bulamayınca kendine içerlerdi, biliyordu. Bir daha, nesnel bir bakışla göz atmalıydı onlara: Tamam, kararı kesin... O aydınlıkta taşınılmaz bir yük gibi görünüyorlar. Ama her nedense ikindiyi onlardan birini okumakla geçirmişti: herhalde veda anlamında.

Yapışkan, boğucu geçmişin günün bocalamalarından yorgun düşmüş akşamı:

Çocuğa rasladığında işte o akşam çöküyordu.

- - - - - - - - - -

Yedi sekiz yaşlarında, çırpı bacaklı, kızıl saçlı, belki çilli bir oğlandı. Yüzü görünmüyordu ki; iki sitenin arasında –bir bölümü otoparka ayrılmış bahçedeki sırada– sırtı herkese dönük oturuyordu. Ailelerinin "sevimli afacanlar" dediği öbür çocukları tanımadığı, tanısa da onların eninde sonunda itişmeyle sonuçlanacak –şimdilik yalnızca sevinç böğürtüleriyle dolu– oyunlarına katılmayacağı açıktı. Yukardan bakan, bilgiç bir havası yoktu ama hiçbir yarışmada yer almak istemediği belliydi. Bedenine bol gelen şortunun üstüne giydirilmiş tişörtündeki yazı da okunamıyordu: bir ihtiyarınki kadar çöküк omuzlarının arasında kırıştığından. Galiba bir Amerikan basketbol takımının amblemi vardı sırtında. Tişört, şort kadar çarpıcıydı da çocuğa yakışmıyordu: bir iğretilik.

Acaba sitem dolu bu dışlama –çünkü yalnızca uzaklara, belirsiz bir noktaya, ağaçların kıpırtısız dallarına dikmişti gözlerini– sporsever bir ailenin oğlu olmasından mı kaynaklanıyordu?

Ortaya, bir soru atmak şarttı:

— Sence yarın da hava böyle mi olacak? Baksana, gökteki kızıllık sürüyor.

Çocuk, soruyu üstüne almakta gecikmedi, döndü. Evet, çilliydi.

Sonra bir yabancıya yüzverdiğini düşünerek ekledi:

— Kim bilir, belki...

— Sen yeni mi taşındın buraya? (*Taşındınız* dememeye özen gösterdi.)

— Evet.

— Ben de öyle.

— Ama ben seni daha önce hiç görmedim.

— Ona bakarsan ben de seni görmedim.

— Ben bahçeye sık çıkmam. Niyazi Abi'nin oğluyla ilgilenmem gerekiyor. Kardeşimle.

— Senin babana herkes "Niyazi Abi" mi der?

Çocuk kahkahasını tutamadı:

— Nerden çıkardın? Niyazi Abi başka, babam başka...

— Salak bir soruydu, kusura bakma.

— O kadar da değil. Ben iyi anlatamadım.

Çocuğun yüzünün kızarması, attığı geri adım, yüreklendiriciydi.

— Büyüklerin salakça sorularını çok duymuşsundur.

— Ama kabul etmezler ki.

O anda gözü, çocuğun bağcıkları çözük spor pabuçlarına takıldı.

— Pabuçlarını bağlamana yardım etmemi istemezsin herhalde...

— Hayır. Kendim öğrenmeliymişim.

— Bak, bu akşamlık ben bağlayayım. Ama düğüm sen bağlamışsın gibi biraz beceriksizce olsun. Yarın akşam birlikte deneriz, öğrenirsin.

— Yarın akşam gelebilirim, çünkü Niyazi Abi'nin oğlu annesine gidiyor.

— Yarın akşam, aynı saatte burada. Söz mü?

— Söz. Bak ben şu karşıki pencerede oturuyorum.

- - - - - - - - - - -

Gece, yağmur bindirince camdan baktı. Çocuğun gösterdiği pencerede ışık yoktu. Demek onu erkenden yatırıyorlar. Ne var ki o odada tuhaf bir karanlık baskın. İçerden, açık kalmış bir lambanın, bir televizyonun ışığı bile sızmıyor.

Akşamüstü birlikte oturdukları sıranın bitişiğindeki sokak lambası sayılmazsa ortalık kapkaranlık.

Neon ışıkta maviye dönen damlalar, lambanın kıyısından tek tek süzülüp geceye karışıyor.

Böyle yağışlı gecelerde, dışarda sürüp giden mırıltı, içinin kargaşasını yatıştırır, onu yalnızlığından sıyırıp düşlere ya da gerçeklerin kaynaklarına sürüklerdi.

Sözgelimi eleme işlemine neden faturalardan başlamıştı? Fotoğraflarla mektuplarla yüzleşmekten korktuğundan mı? Yoksa geçenlerde başladığı karmaşık öykü kafasında yeterince biçimlenmediğinden mi? İkisi de olabilir. Yeter ki düşünsün, yanlış-doğru bir sonuca varsın. Nasılsa kitapları, bu didişmenin dışındaydı: hangilerinin hangi sevdiklerinin işine yarayacağını titizlikle kararlaştırmıştı. Yarın artan kitaplar alındıklarında o kutu da boşalacaktı.

Çalışma masasının başına geçti, genişleyen boşlukta yeni öykünün ilk tümcesini yazdı:

Çocuğa rasladığında akşam çöküyordu.

Sahi o çocuk, yağmuru sever miydi? Birdenbire, yağmur bu hızla sürerse onu yarın göremeyeceği geldi aklına. Çocukla neden bu kadar ilgileniyordu? Neden eve döner-dönmez kırmızı sarmallar çizerek ilerlemesini istediği eski öyküyü hemen daktilodan çıkartmış, beyaz bir kâğıda bu tümceyi yazmıştı? Eleme işlemine faturalardan başlaması, somut bir odakta düğümlenmek anlamına da gelebilirdi. Her çocuğu sevmek gibi bir huyu yoktu, başkişileri çocuk olan öykülerin okuru tavlayıcı ucuz bir özelliği olduğunu da bildiğine göre... yani neden? Yaşamın içindeki bir boşluğu doldurma adına mı?

Turşu suyu içmeyi özlemiş bir ülserli gibi ertesi akşamı bekledi; yağmur dinince sevindi.

- - - - - - - - - -

Çocuk aynı sırada oturuyordu, dünkü bocalamalarından vazgeçmeyen gök, aynı kızıllıktaydı, çocuğun üstünde de dünkü tişörtle şort, ayağında bağcıkları çözük aynı pabuçlar.

— Şimdi bak, sağ elinle sağ bağcığı soldakinin içinden geçireceksin canım, iki yana hafifçe gereceksin, ilmekleri bol tutacaksın, yoksa bağlar kenetlenir.

— Ama ben solağım.

— Dur bir dakika öyleyse. Dikkat etmemişim, tüh!

Elleri izlemek için çocuğa sokuldu:

— Hadi bakalım.

Küçük eller, oldukça uğraştıktan sonra acemi bir düğüm attı.

— Olmadı değil mi? dedi çocuk ayaklarını inceleyerek.

— Fena sayılmaz da tam olmadı.

Bunu söylerken, çocuklara neden bağcıklı pabuçlar alındığını düşündü. Pabuç bağlamak, ille de belirli bir yaşta edinilecek bir beceri değildi ki...

Çocuğun, koluna sımsıcak dokunuşuyla toparlandı:

— Üzülme, evde dener, öğrenirim.

— Ona üzülmüyorum. Sen bunları bırak da biraz babandan söz et bana.

— Onu görmedim. Annem, kaptanmış diyor. Açık denizlerde dolaştığından bize uğrayamıyormuş. Bence iyi yürekli bir hayduttur, bir korsandır ya da bir balina avcısıdır. Ama Niyazi Abi'yi anlatabilirim istersen.

— Anlat hemen, çünkü meraktan çat diye çatlayacağım.

— Sahiden mi?

Çocuğun yüzündeki kaygıyı görünce güldü, onu kollarına aldı. Cılız, küçük bedene sımsıkı sarıldı.

— Sahiden olur mu hiç? dedi gözleri dolarak. Öyle bir deyim vardır. Laf olsun diye söyledim.

— Hiç de güzel bir laf değil!.. Niyazi Abi tam bir sporseverdir. Beni de sporcu yapmak istiyor ama çok zayıfmışım. O yüzden akşamları tabağımdaki yemekleri bitirene kadar başımda durur.

— Peki annen istiyor mu sporcu olmanı?

— Bilmem... Bir şey söylemiyor. Pek konuşmaz o.

— Bugünlük bu kadar yeter.

Bu sözü kendine mi çocuğa mı söylediğini kestiremedi.

Oysa çocuk susmamakta kararlıydı:

— İyi ki Niyazi Abi'nin oğlu bana benzemiyor. İri yarı, iştahlı bir çocuk. Yemeğini çabuk bitirdiği için sofrada uzun kalmıyor. Sana yarın onu da anlatırım, sakın meraktan çatlama! (Bir gülücük.)

— Yağmur yağmazsa tabii.

— Yağmaz baksana, gökteki kızıllık azaldı.

Çocuğun gülümseyişine katıldı:
— Her duyduğunu aklında tutuyorsun anlaşılan.

- - - - - - - - - -

Evinde, gece yağmurunun kokusundan ve mırıltısından yoksun kalınca da öykünün ikinci paragrafını yazmakta zorlanmadı. Sonra dünkü kuşluk saatlerini yeniden yaşamak isteğiyle fotoğraflarla mektupları elemeye girişti. Fotoğraflarla başedemedi: profesyonellik becerisine göre mi, taşıdıkları anı birikimine göre mi değerlendireceklerdi? Hepsini geçmişin bellek-arşivine kaldırmak daha akıllıcaydı. Bu arada onlara bakarak çocuğa bir ad yakıştırma umudu da iyice sönmüştü. Ölmüş bir şair dostunun önerisine uymaya karar verdi:

Duvarlara fotoğraf filan asma
Ve konsol ve ayna çerçevelerine
Hele aile resimleri hiç mi hiç
Baktıkça renksizliğe dönüşüveriyor
Olmayan bu zaman parçaları-sen ne dersen de.

Öykünün ilerlemesi, çocuğa –yazıda kullanmasa bile– bir ad bulmasına bağlıydı. Hemen mektuplara geçti. "Renksizlik" ve "olmayan zaman parçaları" aklını kurcalasa da ona dostça tınlayacak bir ad bulmaya çalıştı. Kendisini sonradan suçlayan bir zamanki has dostlarının, kendisine sonradan saygı duyan bir zamanki has düşmanlarının mektupları dışında hepsini yırtıp çöpe attı. Ne garip ki eğilimler ortaktı: Sevenleri onu "sahip olunamayacak" yapı özelliğinden ötürü suçluyor –oysa eski mektuplardan anlaşıldığına göre başlangıçta bu özelliğini çekici bulmuşlardı– düşmanlarıysa –sözcüğü yumuşatırsak– karşıtlarıysa, toksözlülüğünü dikbaşlılığa vardırmasını kınıyorlardı. Bu eleştiriler kendisinin kestiremediği anlarda yapıldığına göre olmayan bir zamanın parçalarıydılar, sevgiye/öfkeye dayansalar da renksizdiler.

- - - - - - - - - -

Yapışkan, boğucu günün üzücü akşamı inerken, çocukla buluşmadan önce tek kırmızı giysisini geçirdi üstüne. Bakkala gidip ona renk renk çikletler, şekerler aldı. Yoo, veda anlamında değil: onun da zamanla renksiz bir zaman parçasına dönüşmesinden ürktüğünden.

Çocuk daha erken gelmişti. Biraz hüzünlü görünüyordu.

— Geç kaldın, dedi sitemle.

— Sana çikletle şeker almaya gittim.

— Bana şekerle çiklet belli günlerde alınır. Hak ettiğimde.

— Belki bugün hak etmişsindir. Dün gece, kendi kendime bir oyun kurmaya çalışıyordum, bana yardım ettin, birşeyler uydurdum... Sen de uydurur musun ara sıra?

— Belki uydururum da yalan söylemem.

— Peki, buluştuğumuzu evdekilere söyledin mi?

— Söylemedim ama Niyazi Abi bizi zaten görmüş uzaktan. Yabancılarla konuşmamam gerekiyormuş, onlardan armağan alınam da yasak. Ama bu şekerlerle çikletleri Niyazi Abi'nin oğluna verebilirim. Harçlığımla aldım derim. Yarın dönüyor.

— Biliyor musun? dedi kucağına hafifçe yayılan çocuğun saçlarını okşayarak.

O anda her şeyi doğruluğa kavuşturacak hınzır bir yalan şarttı:

— Ben kardeşine bir ad uydurdum dün geceki oyunum sırasında.

— Ama ben daha onu sana anlatmadım ki...

— Önemli değil. Zaten çocukken kendime de bir ad uydurmuştum.

— Giysin çok güzel, dedi çocuk konuyu kapatmak istercesine. Kıpkırmızı. Hem sen bana daha hiçbir şey anlatmadın. Adını bile bilmiyorum.

— Kardeşine uydurduğum adı merak etmiyorsun galiba.

— Meraktan çatlamıyorum. İstersen söyle.

Gözü yine uzaklarda, hışırdamayan yapraklardaydı.

Yine bocalamalardan yorgun düşmüş bir akşam, olanca kızıllığıyla.

— Yunus... Nasıl sence?

— Olamaz ki ama, O *benim* adım.

Öykülerin Başı-Sonu

Bir gündökümüme göre:

Kitabın ilk öyküsünü yazarak genç yaşta onulmaz bir hastalık sonucu ölen eski öğrencime gönül borcumu ödemiştim – geç de olsa. Onun adını vermem gerekmiyordu da ölüm haberini bana ileten 'dostum'un adını da vermemiştim. Bilge Karasu'nun *adı bile*, öyküye taşıyamayacağı bir ikinci dramatik ağırlık yükleyebilirdi. Belki bu teknik kaygıdan da öte, o sıralar günden güne ağırlaşan bir hastalıkla boğuşan Bilge'nin adını ölümle birlikte anmak istemiyordum.

Eski öğrenci, Bilge Karasu'yu dersler sırasında metinleriyle tanımış, yüzünü bile görmemişti. Ola ki hayranlık duyduğum sevgili bir dostumun sağduyulu sesinin beni haberin sarsıntısından bir ölçüde koruyacağı inancındaydı; sıradan hatır sorma telefonlarına bile artık güçlükle çıkan birinden böyle bir haberi iletmesini istediğine göre durumu bilmiyordu. Bilge de –istese– başka birine aktarabilirdi bu görevi ama telefondaki sesi, son konuşmalarımızdaki bitkinlikten sıyrılmış gibiydi.

"Kusura bakma" gibi birşeyler geveledim titrek bir sesle.

"Çok duyarlı bir gençmiş" dedi. "Keşke tanısaydım. O yaşta ölmenin ne demek olduğunu düşündüm de toparlandım biraz."

Hangisiydi bilmem... Genç öğrencinin ölümü mü, Bilge'nin son konuşmamızda, üniversitedeki odasını 'boşaltırken' bulduğunu söylediği, Turgut Uyar'ın eskilerde kendisi için oyduğu tahta bir kitap açacağını oğul-Turgut'a gönderme te-

laşı mı? Ama edebiyat dersi verme kararım pekişti. Özellikle *Göçmüş Kediler Bahçesi*'nin (1980 basısı) Turgut ile bana ithaf yazısına bakınca. Bir bölümü şöyle:

> Pencereden bakıyorum. Güneşe bakıp vakit geldi diye yeşermeye başlayan vişne; ardından iki gün iki gece kar yedi. Şimdi yeniden silkiniyor. Okuma gözlüğümle bakarken bile yeşertisini seçebiliyorum bulanıklık içinde.
>
> Bu tahin-pekmez günlerinde yeşilin üzerine konacak apak çiçeklerini bekleyebiliyoruz gene de bu vişnenin; üst kattan atılmış, eskitilmiş bir gül demeti, kuru yeşili, vişne çürüğüyle takılmış duruyor dallardan birine.
>
> Sevgi dolu anılar, gönül kapılarında hazır durabiliyor hâlâ. Ölümün silgisi, yazıları çok daha güç siliyor. Daha ne olsun?

İlk öyküdeki 'kırmızı' giysinin çağrıştırdığı ilk olasılıklar (*Tazı Payı, Güz Kızılı*), gitgide başka kırmızılara, kırmızılıklara açıldı. Bu kere, odadaki *Otuzların Kadını* portresine dışardan giren öyküler değil, 'kırmızı' odaktan yola çıkan öyküler söz konusu.

Ben de yeni öğrencilere, eski-gözağrım kitaplara açıldım bu arada.

Daha ne olsun?

T. U.

GÜZEL YAZI DEFTERİ

Yayıncının notu: *Güzel Yazı Defteri*'nin ilk basımında Ali Arif Ersen'in resim ve fotoğrafları kullanılmıştı.

İlk o gün.

Bir ağustos-sonrası ikindisi. Havada buğulu yaz öğlesinin uyuşukluğu asılı.

Arada bir çıkan esintinin savurduğu köpüklerden yayılan hışırtı dışında çıt yok. Yalnız, bir yerlerden belli aralarla gelen bir çekiç sesi (yaz ikindilerinin vazgeçilmez, sessizliği pekiştiren eşlikçisi).

Bugün artık albümlerdeki fotoğraflarından anımsadığım çocuk, yarı beline kadar suyun içinde durmuş, kumsalı çevreleyen dik kayaları gözlüyor.

Uzakta iki ihtiyar, bir tümseğe ilişmiş bir şeyler konuşuyorlar. Daha yaşlı olanın kısa kollu beyaz gömleği esintiyle kabarıyor, şişiyor, sonra yine cılız bedenine yapışıyor.

Çocuk, denizden korkmadığını kanıtlama gereğini duyuyor. (Onlara mı, kendine mi?) Az ötedeki kayayı yokluyor, altlarda bir çıkıntı buluyor. Çıkıntıya tutunup başaşağı dalıyor suya. Sazlar, yosunlar, daha da derinlerde titreşen, soluyan bir deniz tarlası. Boz bitkileri, yanardöner nesneleri, kırık deniz kabuklarıyla.

Biraz daha derine. Birazcık daha... Ama şakaklarındaki gümgüm zonklamayla yüzeye ağıyor bir anda.

Deniz, kirpiklerinin ucuna tuz tanecikleri serpti (gözleri yanıyor), ağzını tatlı bir tükürükle doldurdu. Sırtüstü dinleniyor.

Gök sararmış. Koyu bulutlar toplanıyor. Toplanırken denizin günboyu emdiği bütün ışınları, bütün renkleri, sıcaklığı içlerine çekiyorlar sanki.

Su, kurşun renginde artık. Gökteki karalık, bir leke gibi düşüyor yaz günü resmine: eylül.

Soğuktan dişleri birbirine vuruyor. Korkunun da payı var bu titremede.

O deniz, o iki ihtiyar, kendisi, o ikindiyi hep birlikte bir daha yaşayamayacaklar. O an'ı.

Gölge kalıcı.

güzin

Güneş batmış, kumsalda kimse kalmamıştı. Erkenci sokak lambaları yanmak üzereydi.

Gün boyunca sarı toz kokan yollar, ıslak leylak kokar o saatlerde.

— Deniz soğuk muydu? diye sordu Kenan. Üşüdün mü? Hemen kalkalım istersen.

Güzin, uzun siyah saçlarını kurutuyordu havluyla.

— Biraz. Geçer şimdi.

— Arasıra düşünüyorum da, dedi Kenan örtülü bir sitemle, yalnız denizdeyken kendin oluyormuşsun gibime geliyor.

— Biraz abartıyorsun da haklısın galiba.

Güzin gülümseyince yanaklarında iki küçük gamze belirirdi.

"Bunun da etkisi var mı bilmem," diye düşündü Kenan. "Ama her yaşta aynı kalan kadınlardan o. Sanki kendini bildi bileli kalacağı yaşı kararlaştırmış. Onu çekici kılan da bu özelliği işte... Yoksa güzel sayılmaz." Bir an duraladı. "Pekala sayılır da konumuz o değil."

— Elini biraz çabuk tutmazsan, masamızı kapacaklar, diye girdi söze.

— Ne masası?

Güzin'in koyu kahverengi gözleri iri iri açılmıştı.

— Şu yeni açılan balık lokantasında bir masa ayırtmıştım da.

Güzin telaşlıydı: Özel günleri anımsamadığı için ne diyeceğini bilemedi. Acaba üç yıllık birlikteliklerinin yıldönümü müydü bugün?

— Boşuna düşünme, diye güldü Kenan. Bulamazsın. Çünkü geçmişi değil geleceği kutlayacağız bu gece.

— Nasıl yani?

— Lokantada anlatırım. Giyin gel hadi.

— Şimdi söylemezsen lokantaya falan gitmem. Şaşırtmacalardan hiç hoşlanmam, bilirsin.

Onun öfkesi karşısında sindi Kenan:

— Bu tam anlamıyla bir şaşırtmaca değil. Yine de peki, giyin gel, anlatayım.

Güzin olabildiğince yavaş giyindi. Bir şeyden kaçınırcasına, zaman kazanmak için sanki. Nedense bu haberden biraz ürkmüştü.

Saçlarını tararken aynada bir süre yüzünü inceledi, yanık teni gözlerini iyice parlatıyordu. "Aramızdaki yaş farkı iyice azaldı," diye gülümsedi, "bana yetişti yetişecek."

Kumlara bataçıka yürüdü masaya doğru.

— Hazırım. Ne söyleyecekmişsin bakalım?

— Yolda anlatsam olmaz mı?

— Tabii olur.

Kendini tutamadı Kenan, o giyinirken tasarladığı hazırlık tümcelerine boşverip atıldı:

— Bak, yeni evimizin anahtarı!

— Yeni evimiz mi? Bir dakika, neler olup bitiyor?

Elinde kalan anahtarı cebine atarken,

— Şaşırmakta haklısın doğrusu, dedi Kenan. Biraz pat diye söyledim.

Duraksadı:

— Bak, kaç yıldır para sıkıntısı çekiyorum, dedi bir arkadaşa açılırcasına. Zaten Deniz'e de yardım etmem gerekiyordu, bildirilerin yazılışında, dağıtılışında falan. Yani onun evinden ayrılamazdım.

— Biliyorum da ne değişti?

— Bülent, bizim arkadaşlardan bir genç, evleniyormuş yakında. Bir süre Deniz'in yanında o kalacak, yardım edecek. Bu eve gelince, bir arkadaşımın, kirası da epey düşük. Beğenirsen hemen tutabiliriz.

— Durmuş oturmuş bir çift oluyoruz yani, dedi Güzin buruk bir sesle.

— Yaşamım boyunca hep bekâr evlerinde, dağınık odalarda kaldım. Artık böyle gitmeyecek. Zaten ucuz pansiyonlardan, ucuz kaçamaklardan hoşlanmadığını sen de söylemiştin.

— Orası öyle, dedi Güzin.

Kenan'ın haklılığı işini güçleştiriyordu.

— Belki de benim umursamadığımı sanıyordun, diye ekledi Kenan kırgınca.

— Yok canım. Bunu da nereden çıkardın? Şu köşede bir sigara molası verelim mi?

O bahçe duvarında, kumsaldan dönerken kimbilir kaç kere mola vermişlerdi. Yaz akşamlarının sessizliğine, eğreltiotlarının yabanıl kokusuna bırakınışlardı kendilerini.

Bir sigara yakarken,

— Anladığım kadarıyla pek sevinmedin, dedi Kenan.

Güzin suskundu, inen akşamı gözlüyordu.

— Doğru sözcükleri bulmaya çalışıyorum, diye bocaladı. Duyduklarımı anlatmak öyle güç ki...

— Yine de dene. Boşlukları doldurmayı bana bırak.

— Dediğin gibi, pansiyonlardan, kaçamaklardan falan bıktığım doğru da...

— Ama?

— Ama seninle aynı evde oturmayı hiç düşünmemiştim. Ohh söyledim işte!

— Ben evlilikten söz etmiyorum ki.

— Bu tür birliktelikler eninde sonunda evliliğe benzemez mi?

— Kitaplarda rastlanır türden bir laf ettin, dedi Kenan gerginliği tavsatmak için.

— Hiç de değil. Çevremizde bol bol örneği var. Ben seni o kabına sığmaz halinle seviyorum. Yalnız dünya görüşüne sadık kalacağına inanıyorum ayrıca.

— Ama ben başbaşa kalabileceğimiz bir evden söz ediyorum o kadar.

— Yani benim arasıra uğrayacağım.

— Öyle istiyorsan öyle olsun.

— Doğru söyle ama, sen aslında uzun süreli bir birlikteliğe hazırlıyordun kendini değil mi?

— Belki de ama sen karşıysan...

— O tür bir birliktelikte senden neler isteyeceğimi kestiremezsin.

— Ne sözgelimi? Kenan bir kahkaha attı.

— Seni. Oysa seni hep dışardan sevmek isterdim böyle...

Güzin'in dudakları titremeye başlamıştı.

— Biraz çabuk olalım da masamızı kapmasınlar, dedi Kenan.

Sonra eğildi, onu omuzlarından kavradı, sıkı sıkı göğsüne bastırdı, soluğunu içine çekti.

"Sıradan bir yaz gecesini karartacak güç de var onda, ışıldatacak güç de."

Yan sokaklar, geniş bir ırmağın irili ufaklı kolları. Her biri kendi özel hızıyla, dönemeçlerden kıvrılıp çukurlarda oyalanarak, engebeleri aşarak alana açılıyor, uğultuyla akıyor.

Yaz sabahları, at arabalı satıcıların dört yana yaydığı hıyar, domates, karpuz, ezik nane ve daha kimbilir nelerden oluşan bu baygın koku, "yeşil" diye sıfatlandırılabilir.

Öğleden sonraları, güneş öbür kaldırıma vurup gölgelerini geride bıraktıktan sonra o koku da çürüyor.

Çocuğun (artık) okuldan dönerken her çarşamba uğradığı ev, dar uzun Talimhane apartmanlarından birinin en üst katı. Alana çok yakın. Güzin hanımın evi.

Küçükken de uğrarlardı bu eve. (Güzin hanım, annesinin sınıf arkadaşıymış.) Ama yeniyetmelik günlerindeki sonbahar çarşambalarında Güzin hanımla içtiği çay, bir törene dönüşmüştü.

Ağzına kadar dolu kül tablalarıyla, ortalığa serilmiş gazeteler, kitaplar, dergilerle oldukça havasız ve tozlu bir odaya girilirdi kapıdan.

Koltuk yüzleri sararmıştı, büfe, sehpalar cilasızdı, birbirini tutmayan iskemleler gıcırdıyordu ama vazoda her zaman taze ve kızıl güz çiçekleri dururdu.

Güneş, sanki değerini biliyormuş gibi, ince bir dilimini, ortadaki halının bir kıyısına uzatırdı. Eskiden sırtını güneşe vermekten hoşlanan çocuğun oynadığı köşeye.

Arkadaki yatak odası, güneş almamasına karşın daha renkliydi, daha kalabalıktı. Tuvalet aynasının önünde kristal boş bir pudralık, şişelerinin zarifliği yüzünden alındığı belli birkaç kullanılmamış koku, kapağı açık duran küçük ahşap bir kasayla gözalıcı renk renk takılar (oysa Güzin hanım artık ışıltısını yitirmiş, yer yer aklaşmış

uzun, gür saçlarına tutturduğu gümüş kalın tokadan başka takı takmazdı.)

Aynanın iki yanındaki iki uzun ayna dilimi, bu ışıklı nesneleri çoğaltıyor, loşluktan çıkarıyordu.

Güzin hanım, yaşını bir türlü kestiremeyen çocuğun gözünde hep aynıydı. Çocuk ona ilişkin bir şey bilmiyordu pek, yalnız bir keresinde annesinin bir arkadaşının, "Nasıl yalnız yaşayabiliyor, şaşıyorum," dediğini duymuştu. Aynı ses, "Bence Kenan beyle evlenmemenin bedelini ödüyor," diye sürdürmüştü biraz sonra.

Annesi karışmıştı söze:

"Yok canım. Güzin baştanberi bağımsızlığına düşkündü. Kenan'ı çok sevdi ama evlenmeyi göze alamadı."

Çocuk, en çok bu "göze almak" sözüne takılmıştı.

O çarşamba, çayını içerken kendini tutamadı:

"Şey... Kenan bey nasıl biri?"

(Sonraları da Kenan beyin nasıl biri olduğunu sık sık düşünecekti.)

Bu beklenmedik soru karşısında Güzin hanımın yüzüne şöyle bir değip geçecek ya da yerleşecek bir anlamın bu gizi çözmesine yardım edeceğine inanıyordu.

Ama Güzin hanım yalnızca gülümsedi. "Eski bir sevgili," dedi, "candan bir dost. Son yıllarda pek görüşemedik."

Sonra pencereden akşamın ilk ışıklarına baktı.

"Göze alma"nın yanıtı, bu gülüş olarak sürdü.

olcay

— Önemli bir şey olduğunu da nerden çıkardın? demişti Nuriye hanım. Olcay'ı yağmurdan sırılsıklam kesilmiş karşısında görünce.

Her zamanki gibi telaş etmişti yine. Daha önce kızını bankadan hiç aramamıştı ama bu akşam...

— Ver şu şemsiyeni bana, terliklerin şurada. Yerleri ıslatacaksın. Haydi soyun dökün, mutfağa gel. Çay hazır.

— Öff anne! Yine meraklandırdın beni. Bir şey oldu sandım.

Nuriye hanım suçluluğunu gizlemek için mutfaktan seslendi:

— N'olsun? Baban aradı, bu akşam yemeğe gecikecekmiş. Ben de hazır yalnızız, başbaşa iki çift laf ederiz diye düşündüm.

Olcay, saçlarını kurulayarak mutfağa girdi.

— Demek yine aynı şeyleri konuşacağız.

— Aman kızım, ne zaman doğru dürüst konuştuk ki?

Olcay, yüzünü buruşturdu mu tıpkı annesine benzerdi:

— Doğru dürüst konuşamadık tabii, dedi dişlerinin arasından. Ne zaman başlasak az kalsın boğaz boğaza geliyorduk.

Kısa bir sessizlik oldu.

Nuriye hanım, sessizlikten yararlanıp çayları doldurdu. Hayır, bu akşam sinirlenmemekte kararlıydı.

— Ana değilsin ya, sana kolay geliyor, dedi içini çekerek.

— Her şeyi büyütmede üstüne yoktur zaten anne.

— Bak kızım, dedi Nuriye hanım, çay bardaklarını bırakıp mutfak masasının karşı ucuna ilişerek. Bu, çok önemli bir konu. Geleceğin için, hepimizin geleceği için. O yüzden...

— Laf uzayacaksa ben gidip bir duş yapayım, dedi Olcay sertçe.

— Benim kafamı asıl kurcalayan şey, Bülent'i tanımamam, dedi Nuriye hanım kızını duymazdan gelerek.

— Çağırdın da gelmedi mi?

Olcay, birden patlamıştı:

— Zaten hiçbir arkadaşımı tanımazsın. Evine gelinsin istemezsin ki sen. Bu hantal eşyalar, kupon biriktirip aldığın yığınla tabak çanak takımı seni mutlu etmeye yetiyor. Bir de pastalarını, keklerini öven komşular tabii.

Kızının sesinin gittikçe tizleşmesinden ürken Nuriye hanım yeni bir yöntem denedi:

— Ne bileyim Olcay'cığım, dedi ağlamaklı bir sesle, ben eski terbiyeyle yetiştim, gençlere ayak uyduramam. Sizi sıkmaktan korktuğum için çağırmamışımdır arkadaşlarını.

Olcay yumuşamıştı, uzandı, annesinin saçlarını okşadı.

Biri genç, öbürü ortayaşlı iki kadın, seslerinin tınısını gergin bir ipte dalgalanmaya koyverdiler. Bu dengesizlik, başka türden bir özel denge sağlıyordu aralarında.

— Bak anne, Bülent'i seviyorum, kararım kesin. Tanısan sen de severdin, babam da severdi. Çok iyi geçineceğiz, göreceksiniz.

Kızının duygulandığını gören Nuriye hanımın beklediği an gelmişti.

— Yalnız kalsanız, geçinip gidersiniz tabii, dedi rastgele. Ne de olsa fakülteden beri birbirinizi tanıyorsunuz. Evlenme kararını on günlük yaz tatilinde verseniz de.

— Biz çoktan karar vermiştik, diye atıldı Olcay. Bülent para biriktiriyordu. Birkaç ay daha sabretmemiz gerek. Aylığına zam yapacaklarmış şirkette. Yanında kaldığı arkadaşına da üç ay içinde çıkacağına söz vermiş.

— Kim o çocuk?

— Deniz diye biri. Bizden büyük.

— Ben de bunu söylüyorum işte. Çevreniz geniş, dostunuz çok. Allah eksik etmesin.

— Ne demek istiyorsun anne?

Olcay'ın bakışları kaygılıydı.

— Ne demek isteyebilirim ki? İlahi Olcay... Geleniniz gideniniz çok olur yani. Bülent'in içkici arkadaşları, senin şu şarapçı kız... Adı neydi sahi?

— Sema en yakın dostumdur, dedi Olcay ciddileşerek. Topu topu bir kere bizde şarap içti.

— Onda da güzelim kadehi kırdı, dedi Nuriye hanım sitemle.

— Azıcık sakardır evet, ama altın gibi kalbi vardır.

— Sen söylemesen inanmazdım canım. Bana aşırı rahatmış gibi geldi. Herhalde bir sürü erkek arkadaşı vardır.

— N'olmuş yani?

— Yani senin gibi değil, bir erkeğin evlenmek isteyeceği kızlardan değil. Gezip tozmakla kalır, o kadar.

Olcay, bu dedikodulardan, bu boğucu ortamdan, baskı düzeninden kurtulacağı için sevinçle ayağa fırladı:

— Bugünlük bu kadar dedikodu yeter anneciğim. En iyisi bir duş yapayım. Sofrayı sonra kurarım.

Nuriye hanım, kaçırdığı fırsata olanca gücüyle yapıştı:

— Ben yalnızca Sema'yı demiyordum ki, bütün o çevre... O harcamaya can dayanmaz.

Olcay, sözcüklerin altından akan alt-anlama boşverdi.

— Haklısın, diye geçiştirdi.

"Bazen çok yükleniyorum kadıncağıza, ne de olsa annem."

Topuz yaptığı saçlarını çözdü, omuzlarına saldı.

Duşun altında sıcaktan titredi önce, sonra alıştı.

Günün çamurunun, karanlığının bedeninden yıkanıp gidişini iyice algılamak için gözlerini sımsıkı yumdu.

Hızlı tıpırtılarla yüklü elma kokulu bir sessizlikte buldu kendini.

Ne var ki bu dinginlik uzun sürmedi. Ne zaman iç dünyasına çekilecek olsa, sanki bir zemberek boşalıyor, derinlerden kopan kavurucu bir öfke yüzeye ağıyordu. Sendeledi, musluğa tutundu.

Başkalarının onun yaşamı üstüne akıl yürütmeye ne hakkı vardı?

Sözgelimi annesi, Bülent'i hiç tanımamasına karşın onun ilerde "içkici" arkadaşlarından kopamayacağını nerden çıkarıyordu?

Peki ya Deniz ile Kenan'a ne demeli?

Neden Bülent'in üniversiteden ayrılıp özel bir şirkete geçmesine karşıydılar? Üç beş kuruşluk öğretim üyeliği için dirsek mi çürütseydi yani? Yeni yaşamını beğenmiyorlarsa evine gelmezlerdi, olur biterdi. Zaten tatilde nişanlandıklarını açıkladıkları geceden beri, pek sevmemişlerdi kendisini. Bir daha da görüşmemişlerdi. Arada, Sema'dan alıyordu haberlerini.

Musluğu kapatınca uğultu kesildi.

Evet evet annesinin sezgileri güçlüydü doğrusu. Sema'yı tutmamasının da haklı bir nedeni olmalıydı. Belki çok önemli değil, yine de... Gerekirse bir yolunu bulup onu da uzaklaştırabilirdi çevresinden. Ama Sema eski dosttu. Belki kendiliğinden anlar, uzaklaşırdı. Bir şey uydurmak gerekmezdi.

Üstünden sular sızarak lavaboya yürüdü. Havlusuna sarınmadan buğulu aynayı sildi, kendini inceledi. Yüzünde kırışıklar belirmeye başlamıştı. Cilt bakımına biraz zaman ayırmalıydı. Ne birazı? Artık gönlünce.

Hiç kimseye söylememişti daha. Yarın istifa edecekti. Aynaya bakarak dilini çıkardı: hepsine!

Birkaç ay öncenin tatil geceleri çok geride kalmıştı. Sema'nın duru mavi gözlerindeki sevinç, Kenan'ın mutluluğa kaldırdığı kadeh, Bülent'in kahkahaları, eskimiş bir albümdeki kahverengi şipşaklar gibi silikti.

Sonbahar, bir kalakalma.

Sokaklarda kışa doğru bir koşuşturma.

Mağazaların donuk ışıkları renkleri bulandırıyor, kaldırımları loşlaştırıyor.

Kent, daha kendi mevsiminin rengini bulamadı...

Yazdan kalan giysiler dolaplara kaldırılırken, yazdan kalma duygular belleğin karanlık bölmelerine yerleştiriliyor.

Rüzgârda kestane ve çikolatalı pasta kokusu.

Yıllardır arasıra uğradığı, kadın arkadaşlarıyla buluştuğu bu pastane pek değişmemiş. Aynı temiz örtüler, peçeteler, aynı özenli çay servisi, aynı güleç garsonlar. Gidilmese de varlığı iç rahatlatan eski barınaklardan.

Çünkü genç bir kadın olalıberi pastane alışkanlığını yitirdi, belki kadın arkadaşlarının sayısı üçü beşi aşmadığından, erkek arkadaşlarıyla da meyhanelere girip çıkmaya alıştığından.

Birazdan Sema'yla buluşacak. Sema'yla dostlukları hep aynı kaldı, ne zaman karşılaşsalar, söze bıraktıkları yerden başlayabildiler, öylesine. Yine de onun öteki dostlarını tanımıyor. Sözgelimi bugün, Olcay diye bir arkadaşına uğrayacakmış buraya gelmeden. Anladığı kadarıyla, bu Olcay'ın umurunda değil Sema. Ama Sema'ya karışmaya gelmez, arkadaşlarını sonuna kadar savunur. Eski kocasını nasıl savunurdu... Eski kocası... Eski kocası...

Birdenbire bir hafta önce boşandığı kocasına yazmak geliyor içinden. Serinkanlılıkla duygularından söz açmak. Üç yıl süren evlilikleri boyunca kişisel duyguları dışında her şeyden söz ettiler. Konu özel yaşamlarına, ilişkilerine gelir gibi olunca hemen sözü değiştirirdi kocası. Önüne aşılmaz bir sessizlik duvarı örerdi.

Başlangıçta bunu, kocasının her şeyi ertelemek (musluğun onarımından bakkaldan bir paket sigara almaya kadar) huyuna yormuştu ama sonra anladı: sanki öyle uzun bir süre uzanıyordu ki önlerinde, bir gün nasılsa konuşurlardı: işte o süre bitmişti!

Acaba mektubu okurken bu inişsiz çıkışsız, sağlamlığı sınanmamış birliktelikten ne kadar usandığını anlayabilir miydi?

Çantasındaki bloknottan bir sayfa koparıp başladı:

"Sevgili..."

Yoo bu sesleniş sakıncalıydı. Eski kocası, aşkla sevgiyi birbirinden ayırmıyordu ki. Ola ki gizli bir anlam arardı bu sıradan seslenişte.

Kâğıdı buruşturup attı, yenisini kopardı:

"Merhaba..."

Bu da pek soğuktu, her neyse. Sürdürmeyi denedi:

"Nicedir sana yazacaktım bir türlü olmadı. Yanlış anlamandan korktum. Sana söylemek istediğim, ..."

Boşanmalarından yalnızca onu sorumlu tutmadığını söyleyecekti. Ama o zaten kendini sorumlu tutmuyordu ki... Boşuna. "Ortak bir dilimiz yokmuş."

Sema hızla giriyor kapıdan. El sallıyor.

Öpüşürlerken:

"Nasılsın?" diyor kaygıyla, "bir terslik olmadı ya".

"Yoo," diye geçiştiriyor, "hiçbir terslik çıkmadı".

Yoksa Sema kararını çabuk vermekle suçlayacak.

Sema paltosunu çıkarırken sonbaharın kıyıya yığdığı çerçöp arasında yanardöner bir deniz kabuğu bulmuşçasına kendi kendine mırıldanıyor sevinçle:

"Boşandım işte!"

bülent

Pazar sabahının dondurucu ayazında Cihangir sokakları bomboştu.

Sema, her zamanki gibi telaşlı, dik basamaklardan bir alt sokağa inerken kendi ayak seslerinden başka hiçbir gürültü duymuyordu. Soğuktan morarmış parmaklarıyla zile bastı (öff, eldivenlerini unutmuştu yine!), boyun atkısını çekiştirdi.

Bülent'in kapıyı açması uzun sürmüştü. Yeni uyanmıştı galiba, belki de zilin sesiyle. Saçları darmadağınıktı, gözlerinden uyku akıyordu:

— Sen miydin Sema? Beklettim özür dilerim, gir, girsene şöyle diye homurdandı.

— Geciktim mi yoksa? Deniz çıktı mı?

— Demin çıkmış herhalde. Kapının çekildiğini duydum belli belirsiz. Dün akşam konuşuyorlardı, bir toplantıya gitmesi gerekiyormuş.

— Tüh! dedi Sema üzüntüyle.

— Sen otur şöyle. Ben üstümü değişip geliyorum.

Sema paltosunu çıkarırken onun içerde yüzünü yıkadığını duydu. Uff buz gibi ortalık!

— Bu evlenme hazırlıkları öldürecek beni, dedi Bülent usançla. Yeni eve alınacaklar, yetiştirilmesi gereken işler...

— Ama mutlusun, di mi? Sema'nın mavi gözleri kaygılıydı.

— Tabii orası başka... Çay mı istersin kahve mi?

— Kahve, ama dur ben koyayım, diye fırladı Sema yerinden. Alışkın adımlarla mutfağa yürüdü.

— Yaşa sen!

— Kırk yılda bir, bir iş aldım üstüme onu da beceremedim.

— Çabuk pes etme, dedi Bülent sinsi bir gülümseyişle.

Deniz giderken bir zarf bıraktı, sana verecekmişim. Masanın üstünde olmalı.

Sema, masanın üstündeki şişkin zarfı görünce neşeyle güldü.

— Neymiş bakalım üstüne aldığın şu önemli iş?

— Kenan abi bazı kitaplar istemiş, postalayacağım.

— Kenan'ı anlamıyorum aslında, dedi Bülent birden sertleşerek. Sen kalk genç yaşında üniversiteden emekli ol, git bir kıyı kasabasına kapan. Ne için? Kitap yazacakmış. Deniz'e de şaşıyorum. Koskoca adamlar bunlar. Bu halkın okumadığını, hele siyasetle ilgilenmediğini görmüyorlar mı? Televizyonla gazete yetiyor da artıyor bile onlara.

Sema, bu öfke patlamasını Bülent'in yorgunluğuna bağladı. Kısacık bir süre içinde düşünceleri böylesine değişemezdi ki.

— Sussunlar mı yani? dedi bozulduğunu gizlemeden. Görüşlerini savunmasınlar mı?

— Öğrenmek isteyen varsa, savunsular tabii.

Bu kadarını beklemiyordu Sema. Bu küçümser...

— Su ısınmıştır, dedi telaşla. Kahveleri koyayım bari.

— Poşetler buzdolabının üstünde olacak.

Sema, mutfakta bir süre dikildi. Pencereden baktı boş boş. Yüzünü kaynar suyun buğusuna tuttu. İçini yakan, yalnızca Bülent'in değişmesi değildi, biliyordu: her şey hızla değişiyordu çevresinde, kayıyor, ana çizgilerini yitirip silikleşiyordu. Kocaman bir boşluk kalıyordu geriye. Acıtıcı bir boşluk.

Odaya döndüğünde koltuğa oturmadı, kupaları masanın üstüne bıraktı, bir iskemleye ilişti.

— Olcay nasıl? diye sordu kırık dökük bir sesle.

— Üniversiteden ayrıldığım için çok mutlu tabii. Artık üç beş kuruşa dirsek paralamak yok.

Yeni edindiği yılışık gülümsemeyle Sema'ya baktı:

— Sen bize katılmıyorsun anlaşılan.

— Ben yalnızca... şey... okuldan ayrılmak seni çok değiştirmiş diye düşünüyorum.

— Yere daha sağlam basıyorum, ondan. O eski delifişek Bülent'i bulamazsın artık.

— Bir an önce kalksam iyi olacak, şeye yetişmem gerekiyordu...

Yalan söylediği yüzünden belliydi.

— Seni hemen bırakacağını sanıyorsan aldanıyorsun, dedi Bülent aynı gülümsemeyle. Uzun zamandır görüşmedik.

Sema, bir iş konuşması yaparcasına dizlerini bitiştirmişti.

— Söylemek istediğin özel bir şey mi vardı?

— Nicedir düşünüyorum da Semacığım, dedi Bülent ciddileşerek, senin de benim gibi yaşamına bir çekidüzen vermen gerekiyor bence.

Masanın üstünden eğilip Sema'nın kolunu tuttu.

— Nasıl yani?

Sema hafifçe çekti kolunu.

— Senin gibi akıllı, sorumlu, üstelik güzel bir kadın artık saçma sapan ilişkilere girmemeli bence.

Sema, övgünün altındaki eleştiriyi yanıtsız bırakmayı seçti. Zarfa uzandı.

— Bıraksana şu zarfı. Bak, çabaların, özverilerin hep boşa gidiyor. Dayanıklı birliktelikler kuramıyorsun, reklam ajansında da sorunların vardır mutlaka.

Sema, savunmaya geçtiğini fark etmeden:

— Uzun süren birliktelikler kuramadığım doğru, haklısın, dedi. Zor bir kadınım herhalde. Ama ilişkilerime saçma sapan denemez... İşime gelince: sosyoloji bitirenlerin reklam ajansında çalışmaları rastlanmadık bir şey mi? Eninde sonunda para kazanmak zorundayım. Gözüm senin kadar yükseklerde olmasa bile.

— İstediğin kadar sitem et, umurumda değil, dedi Bülent. Ama paraya düşkünlük konusunda kimse Olcay'la yarışamaz, onu bil.

Boşalan kupayı mutfağa götürdükten sonra iskemlesine oturmamıştı. Sema'nın arkasında ayakta durmuş, onun saçlarını okşuyordu usulca.

Sema o an kavradı: boşluğa düşmemek için baştanberi ödün vermiş, tartışmaktan kaçınmış, yalanları yutar görünmüş, verilen sözlerin tutulmamasını hoşgörmüş, hep aşağıdan almış, kendisini inciten, üzen, öfkelendiren şeyleri açığa vurmamıştı. Çekinmişti, o boşluktan ürkmüştü. İşte şimdi sırdaşlık özrüyle suç ortaklığına çağrılıyordu. Cezayı hak etmişti düpedüz.

Bülent'in ellerini kabaca itti:

— Gitmem gerekiyor. Deniz'e kitapları yarın postalayacağımı söylersin. Olcay'a da selam...

— Gerçeklerle yüzleşecek yüreğim yok desene şuna, diye bağırdı Bülent alayla.

— Yeter! diye haykırdı Sema kapıyı çekerken.

Bülent, ondan böyle bir çıkış beklemiyordu, şaşkındı. Sonra tedirginliği geçti yavaş yavaş: "Olcay'a selam..." Demek Olcay'a **bundan** söz etmeyecek.

Gazetesinin ekine uzandı:

— Sürtük n'olacak.

Güllü Hanım'ın tanıklığı:

"Ben onu bilirim, onu söylerim komşu.

Sen de usandın beni dinlemekten ama ne yapayım, içimi birine açmasam delirecekmişim gibi geliyor.

Esas sindiremediğim, o yalanları yutmam. Ama bak sonunda anladım.

Ben kimseye kolay kolay inanmam ama Deniz bey bir keresinde hiç kimseye güvenmesen yaşayamazsın demişti. Peki o bana güvendi de ne oldu? Şimdi şuracıkta olsa, sorsan, ziyanı yok der. Daha ne ziyanı olsun? Koca ev dağıldı, çöktü gitti.

Her taşınanla bir şeyler eksildi. Hele Kenan beyin kitapları gittiğinde iyice boşaldı. Benim okuma yazınam yok ama evi sıcak tutuyordu onlar diyeyim de anla. Duvarın önü cıscıbıl kaldı.

Kenan beyden sonra akşamları, eskisi kadar sık buluşmuyorlardı. Nerden anlıyordun dersen, bulaşık çıkmıyordu pek, birkaç fincan, bardak, o kadar. İçkiler azalmıyordu.

Tam ıssızlığa alışmışken o çakır gözlü Bülent uğursuzu taşındı eve.

Ne hal hatır sorar, ne teşekkür eder. Ben alışmamışım öyle... Hani Deniz bey bıraksa, bana yol verecek. Üç ay kalacakmış. O üç ay bir uzadı, bir uzadı. Belki bana öyle geldi. Bir yorgunluk. Kırkımda mıyım bin yıl yaşayıp kocamış mıyım belli değil.

Neyse sonunda taşındı gitti. İki bavul giyim eşyası, ayakkabı, ıvır zıvır. Kitaplarını almadı. Allah bilir onları toparlamak da bizim Sema'cığa düşecek dedim içimden. Kenan beyin unuttuğu kitapları az postalamadı kız.

Peki koy bir çay daha ama sonra diyeceğime kulak ver:

Bülent gittikten az sonra bir sabah evi temizliyordum, kapı çaldı. On bir falan. Açtım, biz gibi başı örtülü bir kadın. Bizim yaşlarda ama bakımlı.

Birini mi aradın hanım? dedim. Sen Güllü olacaksın herhalde dedi gülümseyerek. Deniz hep söz eder senden. Ben Deniz'in büyük halasıyım.

Telaşla kadını içeri buyur ettim. Aksi gibi o sabah erken çıkmış Deniz bey. Onun halası olduğunu bile hiç duymamıştım ama belki lafı geçmişti de ben unutmuştum.

Koltuğa oturdu, bir bardak su istedi. Kahve istemedi, zahmet olmasınmış. Ne zahmeti dedim. Zaten görülecek bir sürü işi varmış. İstanbul'a kırk yılda bir indiğinden bütün işler aynı güne birikiyormuş.

Ev hiç değişmemiş dedi, her yer kitap dolu yine, akşam toplantıları da sürüyor herhalde.

Deniz beyin arkadaşlarının eskisi kadar sık olmasa da arada uğradıklarını söyledim. Keşke dilim tutulsaydı...

Seni işinden yeterince alıkoydum, dedi. Deniz'den senin çok güvenilir bir kadın olduğunu duymuştum. Senden isteğim, buraya geldiğimi ona sakın söyleme. Gitmeden bir daha uğrayacağım. Kimbilir beni birdenbire karşısında görünce nasıl sevinecek!

Olur söylemem dedim, kapıya kadar uğurladım onu.

Her nedense bu kadını gözüm tutmamıştı. Nasıl desem, sinsi, ikiyüzlü bir hali vardı, yine de Deniz beye geldiğini söylemedim, sözümü tuttum.

Birkaç gece sonra polisler basmış evi. Biri, örgüt evi diye ihbar etmiş. Deniz bey, tek başınaymış iyi ki. Kitapları, dosyaları altüst etmişler, pek bir şey bulamamışlar. Epey uğraşmış ama paçasını kurtarmış sonunda.

Bende bir suçluluk ki sorma. Deniz beyi bulsam, hala meselesini soracağım. Ama Ankara'ya taşınmış Sema'nın dediğine bakılırsa. Paramı bırakmış, haftada bir kere uğrayıp evi kabaca temizlememi istemiş.

Ben bir yandan da kadının günahını mı alıyorum diyorum kendi kendime, belki onun parmağı yoktur bu işte. Neden Deniz beyin kötülüğünü istesin ki, değil mi?

Tam bu olayı unuttum sanıyordum, dün evi temizlerken şu fotoğrafı buldum. Bülent'in odasında. Yatağın altına düşmüş. Anlaşılan Bülent'in nikâhında çekilmiş.

Yanındaki kızı tanımıyorum ama şu kadın, buraya gelen karı, kaynanası."

Kış dendi mi: tren.

Buğulu vagon pencerelerinden akan mavimsi beyazlık.

Karın sıcak, kalın yorganı.

Suları tepedeki kurşun göğü yansıtan küçük bir dere, tahta bir köprü, kurumuş, iki büklüm ağaçlar, az ötede bakımsız, küçük köy evleri. Bacalardan çıkar çıkmaz rüzgârla savrulan dumanlar olmasa burada insanların yaşadığına inanmak güç. Kar, bir mola vermiş hayata.

Yolcular da kendi yaşamlarına bir süreliğine mola vermişler zaten. Gazetelerine, dergilerine şöyle bir göz atan, arasıra bağrışan çocuklarını susturmaya çalışan ya da yalnızca bir şey söylemiş olmak için birkaç söz mırıldananlar dışında boğucu, uykulu bir sıcak basmış vagonu. Herkes, gizli bir anlaşmaya uyarcasına suskun: fısıltıyla konuşuluyor. Bir naylon poşetin hışırtısı bile tedirgin ediyor yolcuları: ev-içi, sorumluluk, iş-güç, kısaca günlük yaşamı anımsatan her ipucu.

Ortayaşlı kadın, bunları düşünüyor önündeki "Güzel Yazı Defteri"ni gözden geçirirken. Arada, pencereden dışarı bakıp bulutların hiç durmadan kümelenip bozuluşunu, dağılıp yeniden kümeleşmelerini gözlüyor. Trenden, çınlayan, gıcırdayan metal sesleri yükseliyor arasıra, vagonların ağır kapıları güçlükle açılıp kapandıkça camlar vınlıyor, sarsılıyor.

Üç günlük bir yolculuğa çıkarken bu defteri neden yanına aldığını kavramaya çalışıyor kadın. Lotaryacı İsmet, bu defterler dolduktan sonra üç ay bekler, sonra ona armağan ederdi. Bir zamanlar adliyede kâtiplik yaptığı için olacak, lotaryacılığın kendi koyduğu yasalarına da titizlikle uyardı İsmet. Dolan defteri üç ay saklamak da bunlardan biriydi.

Kaba sarı kâğıttan, eski püskü bir defter: Güzel Yazı Defteri. Ön yüzünde alttan birleştiklerinde yonca şekline giren beyaz aydilimleri var, aralarındaki kırmızı boşlukta da bir yıldız. Bir kar tanesi. Aşağıda, öğrencinin

Adı Soyadı : _____ Okulu : _____

Sınıfı : _____ No : _____

sorulmuş ama karşıları boş.

Arka kapaktaysa Bitişik-Dik Yazı'yla abece
Küçük harflerle abece
Rakam ve noktalama işaretleri örnekleri.
Kapak, Ne mutlu Türk'üm diyene sözüyle bitiyor.

Sayfalara bir göz atıyor kadın. Hepsinin sol başına yukarıdan aşağıya doğru mavi tükenmezle bir çizgi çekilmiş. Defter bir çocuğun olsa, renk renk kalemlerle çiçeklerin, kuşların çizildiği boşluğun bitimine. Bir sarı bir mavi akan çizgilerin başlangıcına 1'den başlayan ve çoğu zaman 35'e ulaşan sayılar yazılmış. Karşılarında o numaraları oynayan müşterilerin adları ve oturdukları meyhaneler.

Eskiden viski çıkardı lotaryadan, 80'lere doğru piyasada zor bulunan maddeler (diyelim kahve, sigara v.b.) çıkmaya başladı.

Müşterilerin artan ilgisizliğini alt etmek amacıyla "yardım paketi" kapsamına giren ödüller hazırlandı: Bir paket taze kahve, çay, bir tavuk, üç sigara gibi. Viski ya da Rus votkası yerine temel gıda maddeleri konması (çok düşük fiyata gelse bile) katılanların sayısını arttırmadı. Kumarbazlığın en önemli özelliği, kazanma heyecanı, ucuza kapatma hırsına hiç benzemiyordu. Bunu lotaryacılarla müşteriler kadar ortayaşlı kadın da anlamıştı: İsmet'ten yeni defterleri istemedi, üç ay beklemesine gerek kalmasa da. (Yeni oyuncu, çıkınını almayı unutmazdı ki.)

Elindeki defter, sonunculardan. Müşterilerden çoğunun adlarını bilmiyor ama yüzlerini tanır görse. Şu anda bir tren penceresinden karda güçlükle seçilen yerleşik karaltılar değil onlar, yağmurla yıkanmış meyhane camlarından şöyle bir görünen bulanık, silik ama ezberlenmiş yüzler. Kaygıyı, aşkı, bağışlamayı, gülümsemeyi erken yaşta öğrenmiş birine kentli olmayı öğreten, onunla aynı mekânları, aynı sokakları, aynı saatleri paylaşmış akraba yabancılar: garsonlar, eski bakanlar, elektrik tamircileri, avukatlar, aşçılar, marangozlar, berberler, kumarbaz iş adamları, doktorlar. Kentin pasajlarını yurt edinmiş uyumsuzlar: meslekleri ne olursa olsun.

İşte Arif bey (Arzu)daymış, Vahap bey (Neşe)deymiş her zamanki gibi. Önce iki numara kapatmış. Geç saatlerde yarım sayfayı kapattığına göre epey içmiş, imzasından belli.

Kutsi (Hoşgör)de, Özen (Deniz)de, Yaşar bey (İmroz)da, Cavit (Huzur)daymış. Rahmi, bütün lotaryalara (Pavyon)da katılmış.

Şu son gün nasıl bir gündü acaba?

Portakallarla mandalinaların köşeleri tuttuğu, içli kokularıyla midye tava, kokoreç, kebap kokularını bastırdıkları bir gün mü? Yoksa gelenlerin masaya caneriği getirdikleri bir bahar akşamı mı?

Neşe'nin orta masasındakiler uğramamış o gün – kendisi de. (Zaten onlar İsmet'in hatırı için katılırlardı lotaryaya.)

Sonra bu orta masa geleneği Yakup'ta sürdü. O masaya kimlerin oturacağı belliydi. Kimin ne içeceği, kimin çabuk kalkacağı, kimin ille hır çıkaracağı da.

Belki de o yüzden herkes, kendisinden beklendiği gibi davranmakla kimseyi kırmış olmuyordu. Arasıra güne gölge düşüren sitemler, tartışmalar, düpedüz aşağılamaya dönüşen takılmalar kısa sürede unutuluyordu.

Ertesi gün. Yarın.

Yarın vardı nasılsa, yeniydi.

Şimdi geçmiş zaman olan bir yarın. Bir uykuluk bir mola.

Sabahla vagon canlanmıştı: mızmızlanan çocuklar, tersleyen büyükler, yemekli vagona gidenler, kahvaltıda bir şeyler atıştıranlar, birbirlerine kaç dakika ya da kaç kilometre kaldığını soranlar, kondüktöre danışanlar, kapının her açılışında dönüp bakanlar, ilk fırsatta yol arkadaşlarının işini-gücünü, öğrenim durumunu, ailesini, çalışıp çalışmadığını öğrenmeye çabalayanlar. Televizyon dizilerinden söz edenler, eğlence dünyasının ünlülerini çekiştirenler. Artık hiç susmayanlar. Konuşmalara katılmayan, hele kitap okuyanları kuşkuyla süzenler. Bir kere bile camdan dışarı bakmayanlar: mola bitti.

Donuk güneş içeri ılık, tozlu bir ışın demeti uzatmıştı. Dışarda, düzlüğe indikten sonra seyrelen tek tük kar taneleri uçuşuyordu.

Şu anda Balıkpazarı'nda olmak var. (Bunca yolu geri dönmek için mi almıştı yani? Güzel Yazı Defteri'nin kılavuzluğunda?)

Şu anda Balıkpazarı'nda olmak var. Birkaç kadeh konyak içmek sonra kendisine tek başınalığı, daha doğrusu kendine yetmeyi öğ-

reten bu yüzleri kutsamak. Sayfaları dağılmış şu defterdeki çoğu ölmüş, birçoğu unutulmuş adı rüzgâra saçmak, sonra usulca, çok usulca, belki bir sigara yakarak onların kış ortasında bir yaprak tipisi gibi Beyoğlu kaldırımlarına yağmasını seyretmek.

kenan

Takvime göre bahar başıydı ama kış sürüyordu daha, bildiği kadar da sürecekti anlaşılan.

Günlerin çizelgesi değişmiyordu: Sabahları, keskin, içe işleyen bir ayaz. Öğleye doğru güneşin şöyle bir sıyrılması bulutlardan. Derken gümbürtülü bir sağanak birdenbire, ikindileri akşama çeviren karanlık. Gece lodosun uğultusu, düşen levhalar, sarsılan camlar.

Kaç günden beri?

Kenan, ilk günü bulamadı. Deniz kıyılarında yılın önemi yoktu ki günün olsun. Ya buraya adım attığı gün?

Galiba iki yıldır, yoo iki buçuk yıl falan olmuştu buraya göçeli. Pencereden, savrulan kumlara, dalgalara baktı, çantasındaki dosyadan beyaz bir kâğıt çıkardı. Günlerin çetelesini tutmaktaki inadına gülümseyerek tarihi attı:

"Hesaplıyorum da buraya göçeli iki yılı aşmış. Eski dostlardan kimseyi görmedim bu süre içinde. Yazın, bazan Sema uğruyor, haberleri ondan alıyorum. Oysa onlardan kaçmamıştım ki. Kendime bir sığınak da aramıyordum. Belki..."

Saatine baktı: on bir.

Çaycının getirdiği yeni çaya birkaç damla konyak kattı.

— Şeker istemez Hasan'cığım. Sağol.

Hasan'ın kıyıya hiç uymayan bozkırsı, güleç yüzündeki sessiz saygıyı görünce, sırf bir şeyler demek için sordu:

— Bugün balık çıkar mı dersin?

— Bilmem ki hocam. Ne desem yalan.

Onun bu kısacık konuşmayla yetinmeyeceğini, başında dikileceğini anlayınca gelişigüzel yazmaya koyuldu:

"Canım isterse, yazlık çay bahçelerinin kapalı bölmelerinde öğleye kadar kitap için notlar alıyorum, dergi okuyorum, çığırtkan martıların telaşını gözlüyorum."

Hasan, ondan umut kesmişti anlaşılan. Gitmişti.

"Kış, ince bir bağ kurdu buradaki insanlarla aramda.

Ne yalnız yazın gelen, denizi, sokakları çerçöp yığınlarıyla dolduran şamatacı yabancılardanım onların gözünde ne de kışın bildik kimliğine kapanan bu kasabanın bir parçasıyım onlar gibi. Yani Metin'in deyişiyle 'yerleşik bir yabancı'yım ya da Feyyaz gibi 'içimin bekçisi'."

Açılan kapıdan önce ürpertici bir rüzgâr girdi. Sonra da gocuk giymiş, kot pantolonlu, kalın yün atkılı bir kadın.

Kadın, köşedeki boş masaya ilişti, heybesinden bir paket sigara, bir çakmak çıkardı, sonra da bir kitap. Bu uzaklıktan kitabın başlığı okunmuyordu.

Bu mevsimde burada, üstelik tek başına bir kadın!

Masalardaki üç beş kişi, dönüp kadına baktılar. Atkısını sıyırınca kızıl-kumral saçları çıkmıştı ortaya. Kısa, gür, parlak saçlar. Kitabı tutan parmakları uzun, inceydi. Bu kılıkta ne yaşı belliydi ne de bedeninin çizgileri.

"Her nasılsa benim üniversiteyle bir ilişkim olduğunu çıkarmışlar. Pahalılık, günlük olaylar, politika gibi konularda neler düşündüğümü soruyorlar hep, yanıtlarımdan ne anlıyorlar bilemiyorum da ilgiyle dinledikleri kesin. Ama bu kadarı yetmiyor bana. Eski dostlarla yaptığımız tartışmaları, bazan düpedüz kavgaya dönüşen karşı çıkışları anımsıyorum. Demek biraz da onlar için yazıyorum bu kitabı. Özellikle Deniz için. Onun yokluğu, bedenimden koparılmış bir parçanın boşluğu gibi. Sızlıyor. Edebiyatçı olsaydım, belki kurmaca bir ürün verirdim, bu duyarlılığımı (duygusallığımı mı desem?) bir başkişiye yakıştırırdım. Ama iktisat politikasının duyarlılıkla ne ilgisi var? Kimler için yazıldığını dışta tutarsak..."

Dirseğiyle itelediği çay kaşığını havada yakalamak isterken kalemini düşürdü. Yerden alıp doğrulduğunda yabancı kadının gülümseyen bakışlarıyla karşılaştı.

Sanki onu önceden tanıyordu. Tanıdık bir şey vardı havasında. Kendisinden epey genç, Sema'dan yaşlı. Üniversiteden tanıyor olamazdı, buralarda da görmemişti. Yaz sıcağında başına her nedense geniş kenarlı bir hasır şapka geçirip kumlara oturttu onu. Sigarasını yaktırıp kitabını açtırdıktan sonra yine her nedense heybesinden bir çift paletle bir havlu çıkarttırdı. Havlu, kumsaldaki öbür havlular gibi renk renk değil, düz maviydi, masmavi. Ama kumlara serdiği havluyla güneşin altına uzanan kadının gövdesini de tanımıyordu. Dolgun kalçalarıyla Sema'yı andırıyordu biraz, ama ille birine benzetmek gerekirse. Boşuna bir çaba.

"Bu sabah çay bahçesine yabancı bir kadının gelmesi işime yaradı. Çoktandır günün hava raporundan başka bir şey yazmıyordum bu kâğıtlara. Oysa kadın üstüne epey kafa yordum. Sanki kalabalık yerlerden anımsadığım bir yüz. Ne bileyim, Beyoğlu'ndaki bir meyhaneden, bir arkadaş toplantısından belki ama üniversiteden değil, orası kesin.

Neyse, ben Deniz'i yazıyordum. Sema'dan duyduğuma göre Ankara'daymış, dergi çıkartıyormuş. Hiçbir şeyin yıldıramadığı, sindiremediği bir kişilik. Tek şaştığım, bu kişilikten yayılan karşı konmaz büyüyü neden, diyelim Bülent gibi sapısilikleri yola getirmede kullandığı. Nicedir düşünüyorum da polis baskınının Bülent'in evden taşınmasından iki-üç gün sonraya denk gelmesi bende işin içinde bir bit yeniği var duygusu uyandırıyor. Belki bir raslantı Deniz'in dediği gibi. Bence değil. Ama tabii Bülent'in bir çıkarı olamaz bundan. Biraraya gelirsek soracağım açık açık: herhangi bir açıklama yapsın Bülent yeter ki, özür dilemeye razıyım. Deniz bu açıklığımı severdi galiba. Sevmediği demeyeyim ama tutmadığı bir özelliğim aşk yaşamının da açık olmasıydı. O, özel yaşamını benimle bile paylaşmazdı. Belki Ankara'da evlenmiştir de ruhumuz duymamıştır. Epeydir haber alamadığıma göre..."

Kadının:

— Bakar mısınız? Bir çay daha... diyen sesiyle sıyrıldı dalgınlığından.

Hasan, o masadan dönerken başucunda durdu:

— Seninkini de tazeleyeyim mi abi?

— Tazele Hasan. Şey... bir dakika.

— Buyur abi.

Kadının yine kitabına gömülmesini bekledikten sonra:

— Şey diyecektim Hasan. Kimmiş şu hanım? Daha önce geldi mi buraya? Pek çıkaramadım da.

— Yok abi, dedi Hasan sesini alçaltarak. Bu sabah otobüsle gelmiş İstanbul'dan. Birkaç gün dinlenecekmiş. Bizim Osman'ın pansiyonunda kalıyormuş, söyledi. Ben de sana soracaktım, tanıyor musun diye. Çekici kadın, di mi abi? Kaç yaşında dersin?

Kenan masaya baktığında kadınla gözgöze geldi. Yine gülümsedi kadın.

— Bilmem, diye kekeledi Kenan... Sağol Hasan'cığım.

Hasan, birden renginin attığını, ellerinin titremeye başladığını görmüş müydü acaba? Konyaktan bir yudum aldı, kendini toplamaya çalıştı:

"Elim ayağıma dolandı... Az kaldı koşup sarılacaktım. GÜZİN! Hınzır gülümseyişiyle Güzin işte! Çok daha genci tabii ama bu tür kadınların yaşı yoktur ki. Sema'yı nerden uydurdum? İlgisi yok. Özverisiyle, inceliğiyle, delişmenliğiyle tam yaşının kadınıdır Sema; bu kadınlar gibi yaşlandıkça artmaz, eksilir. Yaşadıklarından kazanmaz, kazanımlarını tek tek elden çıkarır. Yıllarla.

Sema türünde kadın arkadaşım çok oldu. Bazan bir gülücüğün, bazan savrulan bir saçın, bazan tenden yükselen bir kokunun ardına takılıp kendimi yataklarında bulduğum kadınlar. Benim için bir gecelik bir serüven anlamına gelen bu ilişkinin karşımdakini yıpratmaması adına katlandığım ruh çözümlemeleri, gecenin biricikliğini (çünkü her ilişki biriciktir) aşındıran, sıradanlığa çeken tartışmalar.

Güzin'le ilişkimiz sırasında bu kapılmaları, bu çekimleri pek duymadım. Ama onun da hakkını vermeliyim: belki ilişkimiz benim istediğim boyutta sürseydi kaçamaklara kalkışabi-

İkinci başarısız evliliğinin bitimini kutlamaya gelmişti buraya. Bu adamsa, yaşamının hiçbir döneminde evlenmeye yeltenmemişti herhalde... Belki de tutulduğu, aşık olduğu kadınlardan hiçbiri onunla evlenmeyi göze alamamıştı. Güzin hanımın bu deyiminin anlamını yıllar sonra kavraması şaşılacak bir şeydi. Evet, bu adamla çok güzel, kısa bir birliktelik yaşanırdı, başka biriyle kolay kolay yaşanmayacak türden ama sonra...

Çoktandır unuttuğu bir haz dalgasıyla ürperen bedeni gevşedi birden. Sanki karşısındakiyle bütün kuralları çiğneyen bir aşk yaşamıştı da bağışlayamadığı bir şey (ne sözgelimi?) yüzünden ondan ayrılmak zorundaydı.

Aslında onu mu özlüyordu, yoksa demin tenini zonklatan tutkuyu mu?

Romanı uygun bir yerde bırakmak için birkaç sayfa daha okudu. En iyisi kitabı çaycıya armağan etmekti giderken. Burda zaman kolay geçmez herhalde. Kışın. Ayrıca belki konuşma sırasında... Karşıki, dostça konuşmuştu çocukla, belki buralıydı. Kurgusu bozuk bir roman okumanın sonuçları işte, diye gülümsedi. Şimdilik buralı olabilir de nerden gelmişti? Bir şeyden mi kaçıyordu? Yoksa kimbilir hangi dolambaçları atlattıktan, hangi çıkmazlara tosladıktan sonra mı seçmişti tek başınalığı?

Onun kalkmaya hazırlandığını görünce telaşa kapıldı.

"İçte uzun uzun biriktirilen, ancak dalgınlık anlarında su yüzüne çıkan gerçek" bu olsa gerekti: onunla birlikte bir şey daha kayıp gidiyordu ellerinden.

İşte karşıki, dosyasını, kalemini çantasına koydu, boşalmış cep konyağı şişesini masanın üstünde bıraktı.

Daha önce çaycıdan hesap istemiş olmalı, çünkü tezgâha dönerek ayakta bekledi bir süre.

Hiç değilse adını öğrenebilse onu bir yere oturtabileceği duygusu bastırdı.

Kalkıp... Ama artık geçti, keşke daha önce...

Çaycının sesi duyuldu mutfaktan:

"Geldim, Kenan abi!"

sema

Bu daracık sokağın iki kaldırımına dizilmiş evlere iki gündür yağmur yağıyor. Karla karışık. Aşınmış cephelerden aşağı iner inmez kar taneleri belirsizleşiyor, ufak birikintilerle mazgallardan süzülüyor.

Sokaktan geçenlerin üstleri başları, özellikle pabuçları çamur içinde; yüzleri soğuktan kızarmış.

Donuk kar ışığında renkler iyice silindi, seslere de bir gizlilik, suçluluk sindi. Rüzgâr, bu belirsizliği kamçılıyor en azından, mazot ve kömür kokusunu dağıtıp havayı tazeliyor.

Bu yapıların üst katlarında kimlerin oturduğu pek bilinmez. Arasıra bir camdan yorgun bir yüz görünmese, ihtiyar bir el, bir örtüyü silkelemese, Rumca, Türkçe, Ermenice sesler arasıra yükselmese, bomboş oldukları varsayılabilir.

Evlerin girişlerinde bir iki bakkal, bir büfe, bir kahvehane, bir elektrikçi dükkânı var, az ötede, başka bir dünyaya açılan pavyonların süslü kapıları.

Demin karşı bakkaldan sigara alan Sema, bildik adımlarla girdi meyhanenin kapısından.

İsmet koştu, paltosunu, atkısını aldı.

— Hoş geldin Sema abla.

— Merhaba İsmet'çiğim, dedi Sema sevgiyle. Nasılsın? İşler nasıl?

— Bildiğin gibi lotarya yok Sema ablacım. Bir zamandır işsiz güçsüzüz. Sen ne yapıyorsun?

— Bir değişiklik yok. İdare eder.

Orta masadakilerden ikisi ayağa kalkmıştı.

— Şöyle geçsene Sema, dedi Kenan, iskemlesini azıcık yana çekerek.

— Nasılsın Kenan abi? dedi Sema elini uzatarak. Öpüşmediler.

— Az kalsın, diye başladı Kenan.

— Gelmeyeceğimi mi sandınız yoksa? dedi Sema. Kırılmıştı.

— Öylesine söyledim canım, dedi Kenan, gözlerinden kırgınlığını okuyarak. Bir kadeh rakı içtin mi ısınırsın.

— Hava buz gibi, dedi Sema ellerini ovuşturarak, taksi bulamadım bir türlü. Sen nasıl geldin sahi ta oralardan?

— İyi ki arabalı birini buldum. Bu yana geliyormuş. Çocuklar yardımcı oldular.

Her konuşma girişimi, iki üç sözcükten sonra masanın gergin sessizliğinde boğulup gidiyordu.

— Seversiniz diye tavuk jambonu almıştım Şütte'den, dedi İsmet kızararak. Peynir, kavun, salata falan gibi bir şeyler söyleyeyim mi?

— Bence biraz daha bekleyelim, dedi Bülent, belki başka gelenler olur.

— Doğrusu ben de daha kalabalık oluruz sanmıştım, dedi Ümit. Sıkkındı.

— Belki herkesin haberi yoktur, dedi Olcay, kimsenin yüzüne bakmadan.

— Ama ben bütün tanıdıkları tek tek arayıp (yutkundu İsmet) haberi vermiştim.

— Dedim ya, yollar gerçekten berbat, dedi Sema hafif çatlak sesiyle.

— Tamam tamam Sema'cığım, dedi Kenan hafifçe gülümseyerek. Sen değişmeyeceksin, özür bulmada, yumuşatmada üstüne yoktur... Şu şişeyi uzatır mısın Bülent? Olcay'ın kadehi de boş.

— Olcay içki içmiyor, diye atıldı Bülent.

Kenan şaşırarak baktı Olcay'a: sahi mi?

— Doğru, içmiyorum, dedi Olcay sinirli bir sesle. Uygar, sağlıklı bir insan olmaya karar vermek suç mu? Şu tablayı da kaldırsana İsmet, ağzına kadar dolmuş. Dumandan boğulacağız şurada.

İsmet koştu.

— Ordan memnun musun? diye sordu Bülent konuyu değiştirmek için. Doğrusu eskisinden sağlıklı görünüyorsun.

— Oysa ne içkiyi bıraktım, ne sigarayı, dedi Kenan alayla. Hâlâ bekârım.

— Ben tuvalete gidiyorum, dedi Olcay. Dönene kadar bu konu kapanmış olur belki.

— Seninle geleyim mi? dedi Sema.

— İçin rahat etmeyecekse gel, dedi Olcay küçümsercesine.

Sema fırladı, onun ardından seğirtti.

Kenan, buruk bir gülümseyişle baktı Sema'nın arkasından.

— Kaç yıl oldu buraya gelmeyeli, dedi Olcay, bak şu küçücük camı değiştirmemişler, hâlâ kırık.

Sema, camı kıran kendisiymiş gibi utançla başını eğdi.

— Şu anda önemi yok nasılsa, dedi Olcay, biraz temiz kar havası ikimize de iyi gelir.

— Abartıyorsun Olcay'cığım diye güldü Sema. Daha masalar dolmadı bile.

— Sorun yalnız dumanın boğuculuğu değil ki, dedi Olcay sertçe. Zaten masalar dolana kadar kalkarız biz.

— Yapma, daha yeni geldik sayılır.

Olcay'ın gözleri öfke saçıyordu:

— Bak Sema, ne de olsa eski arkadaşımsın, seni kırmak istemem ama doğruyu söylemek gerekirse, bu insanların arasında bulunmaktan neden hoşlandığını baştanberi anlayamamışımdır.

— Ama benim akrabam gibidirler, dedi Sema. Sen hiç aralarına katılmak istemedin ki.

— Ona bakarsan bu gece de gelmeyecektim. Az kalsın. Ama Bülent üsteledi. Ayıp olurmuş falan. Ben de annemlere gitmeden önce şöyle bir uğramaya peki dedim. Yani zaten geç kalamayız. Bari bir olay çıkmadan paçayı kurtarsak.

— Ne olayı çıkacak ki? Bak kimse konuyu açmadı bile, sanki önceden sözleşmişiz. Hadi gel de masaya dönelim artık.

— Sen dön, dedi Olcay. Kendime çekidüzen verince ben de gelirim.

Bu uzaklıktan bakıldığında masa, kıyıdan açılmaya hazırlanan bir tekneye benziyordu. Öteki masalar dolmuştu. Sanki birazdan bir şey olacak, diyelim bir düdük çalacak ve masa, kıyıyla bütün bağlantılarını koparıp engine doğru yol alacaktı. Ya da içli bir şarkı yükselecekti belki, eski kışların, eski yazların yüreğine saplanacak, eski sevgilerin kabuğunu sıyıracaktı.

Masayı bu yolculuktan alıkoyan tek şey, Olcay ile Bülent'in ortak varlığıydı. Sema, Olcay'ın yanılmadığını seziyordu: alttan alta fokurdayan bir tedirginlik gittikçe su yüzüne çıkıyordu. Ürperdi.

Kenan, İsmet'i zorla yanına oturtmuştu; onun Olcay'ın sesindeki buyurgan tınıya içerlediğini düşünüyordu besbelli.

— Hepimiz değiştik ama sen hiç değişmemişsin İsmet'çiğim, diyordu içtenlikle. Tavuk jambonunu bile unutmamışsın bu kargaşada.

— Lafı mı olur Kenan abi? dedi İsmet, iğreti iliştiği iskemleden kalkmaya çalışarak. Sizi sık sık birlikte göremiyoruz artık.

İri çekik gözlerindeki hüzün Kenan'a da geçmişti:

— Bir haftalığına buradayım, dedi Kenan, eski evde kalıyorum. Artık istemediğin kadar görürsün beni.

İsmet gülümsedi, onun kolunu sıktı.

— Sıcaklardan söyleyeyim mi? diye sordu yerine oturan Sema'ya.

— Ortaya bir şeyler söyle istersen İsmet. Bülentler çabuk kalkacaklarmış. (Bülent içeri, Olcay'a bakmaya gitmişti.)

— Kayınvalideye söz vermişlerdir garanti, dedi Kenan.

— Aman Kenan abi!

— Kitap nasıl gidiyor sahi? dedi Bülent yerine oturur oturmaz.

— Yakında biter. Yalnız kaynak kitaplardan birini bulamıyorum. Notlarımı almıştım da, künyesini yani...

— Nerede olabilir acaba? dedi Sema rastgele.

— O baskında... Şey çocuklar, belki yeri değildir ama bence tam yeri. Size bir şey soracaktım, dedi Kenan.

Masaya fırtına öncesinin sessizliği yerleşti birden.

— Neymiş abi? dedi Bülent.

— Hani şu polis baskını...

Olcay'ın patlaması beklenmedikti:

— Gene mi baskın?

Yan masalardan birinde akşam yemeğini yiyen işçi, yoğurtlu ıspanağına ara verip orta masaya baktı.

— Ben izninizi isteyeyim, dedi İsmet usulca. Özel bir konu galiba. Zaten komşu meyhaneye bir ara uğrarım demiştim.

Kenan'ın bir şey demesine vakit bırakmadan kalktı.

— Daha önce sorduğumu anımsamıyorum Olcay, dedi Kenan soğuk bir sesle.

— **Siz** sormamış olabilirsiniz. Ama Bülent kafamı iyice ütüledi. Onun evden taşınmasıyla baskın arasında birkaç gün varmış. Acaba ne olmuşmuş? Sanki polise gidip Deniz'in adresini ben verdim. Eve giren çıkan belli olsa hadi neyse...

— Bu kadar sinirleneceğini ummazdım, dedi Kenan. Aklıma kitaptan geldi ama önemli bir olay. Deniz'in yaşamını altüst eden bir olay.

Olcay, sessizce ağlamaya başlamıştı. Sema onu avutmaya çalışıyordu.

— Kim seni suçluyor ki sevgilim? dedi Bülent. Ben yalnız tarihlerin yakınlığını garipsemiştim. Seni suçlamak aklımın ucundan bile geçmez.

Kenan susmuştu. Sessiz anlaşmayı bozduğuna, Deniz'i andığına pişmandı.

İsmet girdi kapıdan. Mutfağa uğrayıp geldi:

— Kusura bakmayın, dedi pek de inandırıcı olmayan bir sesle. Evden aramışlar. Hanım hastalanmış, hemen gitmem gerekiyor. Ortaya köfteyle patates kızartması söyledim, gerisini siz bilirsiniz.

— Böyle bir patlama beklemiyordum, dedi Kenan kendi kendine konuşurcasına. Ne kadar çok **şey** birikmiş! Sanırım hepiniz ihbarı yapanı merak ediyorsunuz. Sanmıştım demek daha doğru. Yoksa sizi tedirgin etmezdim. En iyisi Güllü hanıma sorarım yarın, o günlerde bir yabancının, Olcay'ın

deyişiyle eve girişi çıkışı belli olmayanlardan birinin değil de daha önce hiç uğramamış bir yabancının gelip gelmediğini öğrenirim. Özür dilerim.

— Ne özrü abi? dedi Bülent yeni-gülümsemesiyle. Hepimiz eski dostuz şunun şurasında.

— Tabii canım, diye atıldı Sema.

— Ne dostlar ama! diye haykırdı Olcay, öfkeden tir tir titreyerek. En çok sevdiğinizi söylediğiniz arkadaşınız mezara girdikten hemen sonra meyhaneye koşmanızdan belli!

Kenan kalktı, hiç kimseye bir şey söylemeden çıktı.

Sema ablacığım,

Bu mektubu komşu meyhanede yazıyorum. Umarım, çabuk kalkınama kızmamışsınızdır. Ama daha fazla dayanamadım. Deniz abinin ölümü gibi acılı bir olay karşısında birbirinize daha sıkı kenetleneceğinizi bekliyordum. Demek hiçbir şey beklediğim gibi değilmiş. Herhalde siz daha iyi bilirsiniz. Ablaya lotarya defteri ayırmıştım, uğrayıp almadı. Belki işi çıktı. Bu defterleri ona iletir misin? Belki işine yarar. Artık umudum yok ama belki bunların arasında da imzasına yüz biçilebilecek birilerini bulur. Başın sağ olsun. Sevgiler

İsmet

TOMRİS UYAR

◆

Bütün Öyküleri

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI